
सर्व हक्क स्वाधिन.

❖* प्रस्तावना. *❖

वीरप्रभुना साधुन “ निग्रथ ” तरीके ओळखाया ठे. ग्रंथ एटले धन दोळत तेथी रहित ते निग्रथ. तेमना आचारनुं प्रतिपादन करवा जे सूत्रो रचायां ठे ते पण ते कारणे “ निग्रथप्रवचन ” तरीके ओळखवामां आवे ठे. ए निग्रथप्रवचनमां साधुने माटे जे जे नियमो बांध्या ठे ते प्रमाणे ज पूर्व साधुन वर्तता होता. तेओ मुख्यत्वे करीने गामना पादरे रहेल वन एटले बगीचाओमां वसति मागीने ऊतरता होता अने वखते गाममां रहेता तो गृहस्थनुं मकान मागी लक्ष तेमां निवास करता होता. तेमना माटे उद्देशीने रांधेला आहारपाणीने तेओ आधाकर्मिदोषवाळुं गणी ग्रहण नहि करता, धर्मोपकरण ठोकीने बीजी चीज वस्तु नहि संघरता, गादी तकीया नहि वापरता अने क्लेश कंकासथी वेगळे रही समाधिमां लीन रहेता होता. ते साथे तेन ठळ, प्रपंच, दंज तथा कदाग्रहथी अळगा रही लोकोने साचो मार्ग बतावता होता. एथो करीने तेओ पोतानुं तथा परनुं जलु करवा समर्थ थता होता.

आवी रीते वीरप्रभुथी एक हजार वर्ष पर्यंत सरखो परंपराए तेवा साधुओनो सीधो कारजार चालु रह्यो केमके ए वखतसुधी तेमना गुरुओ महाप्रतापी, विद्वान्, अने उग्रविहारी थइ पोताना तावे रहेला शिष्योने सीधे मार्गे दोरता रह्या होता. ठतां जगवानथी आठसो पचाश वर्षे थोळाक यतिओए वीरप्रभुना शासनथी बेदरकार बनी उग्रविहार ठोकीने चैत्यवासनी शरुआत करी होती.

પણ મુખ્ય જાગ તો વસતિવાસી જ રહ્યો હતો અને તે જાગમાં અગ્રેસર તરીકે ઓલખાતા દેવર્હિગણિક્ષમાશ્રમણે જગવાનુથી ૯૮૦ મા વર્ષે વલ્લ્હજીપુરમાં સંઘને એકત્રિત કરી જૈનસૂત્રોને પુસ્તકારુઢ કર્યા હે. સદરહુ દેવર્હિગણિ, જગવાનુથી ૧૦૦૦ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા અને તે સાથે સ્વરૂં જિનશાસન ગુપ્ત થઈ તેના સ્થાને ચૈત્યવાસિઓએ પોતાનો દોર અને જોર ચલાવવા માંરુયો. આ માટે નવાંગી વૃત્તિકાર શ્રીઅન્નયદેવસુરિ આગમ અઠોત્તરી નામના ગ્રંથમાં નીચેની ગાથા આપે હે કે:—

દેવર્હિક્ષમાસમણજા—પરંપરં જાવજં વિયાણેમિ,
સિઢિલાચારે ઠવિયા—દઘ્વેણ પરંપરા બહુદા. ૧

જાવાર્થ:—દેવર્હિક્ષમાશ્રમણ સુધી જાવપરંપરા હું જાણુંહું, વાકી તે પઢી તો શિથિલાચારિઓએ અનેક પ્રકારે ડ્રવ્યપરંપરા સ્થાપિત કરી હે.

આ રીતે જગવાનુથી આઠસો પચાશ વર્ષે ચૈત્યવાસ સ્થપાયો તોપણ તેનું સ્વરૂં જોર વીરપ્રજ્ઞુથી એક હજારવર્ષ વીત્યા કેને વધવા માંરુયું, આ અરસામાં ચૈત્યવાસને સિઠ્ઠ કરવા માટે આગમના પ્રતિપદ્ધ તરીકે નિગમના નામતલે ઉપનિષદોના ગ્રંથો ગુપ્ત રીતે રચવામાં આવ્યા અને તેઓ દૃષ્ટિવાદ નામના વારમા અંગના ત્રૂટેલા કકકા હે એમ લોકોને સમજાવવામાં આવ્યું. એ ગ્રંથોમાં એવું સ્થાપન કરવામાં આવ્યું હે કે આજ કાલના સાધુઓએ ચૈત્યમાં વાસ કરવો વ્યાજવી હે તેમજ તેમણે પુસ્તકાદિના જરૂરી કામમાં સ્વપ્ લાગે માટે યથાયોગ્ય પૈસાટકા પણ સંઘરવા જોઈયે. ઇત્યાદિ અનેક

शिथिलाचारनी तेश्रोए हिमायत करवा मांकी अने जेथोना घणा वसतिवासि मुनिओ रखा हता तेमनी अनेक रीते अवगणना करवा मांकी.

देवर्द्धिगणिपर्यंत साधुजनो मुख्य गह्व एकज हतो, ठतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उलखवामां आवेल ठे. जेमके शरुआतमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्म-गह्व कहेवातो हतो. त्यारकेमे चौदमा पाटे सामंतजडसूरिए वनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गह्व कहेवायो. त्यारकेमे कोटिमंत्रजापना कारणे ते कोटिकगह्व कहेवायो ठे. ठतां तेमां अनेक शाखाउ अने कुळो थया पण तेउ परस्पर अविरोधी हता. केमके कोइने पण पोताना गह्वनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वज्ञाव न हतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगह्वनां वखाण अने परगह्वनी हेलना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गह्वो उजा थया.

गह्व शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गह्व अथवा गण एटले साधुजनं टोलुं. माटे गह्व शब्द कंइ खराब नथी, पण गह्व माटे अहंकार, ममत्व के कदाग्रह करवो तेज खराब ठे. ठतां चैत्यवासमां तेवो कदाग्रह वधवा मांनयो. आ उपरथी तेओमां कुसंय वध्यो, ऐक्य त्रुटयुं. हवे एक गह्वमांथी चोरासी गह्व थइ पड्या. तेश्रो एकमेकने तोरवा मंरुया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां बीज रोपायां.

पांचमा आरारूप अवसर्पिणीकाळ एटले परतो काळ तो हमेशां आव्यां करे ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी धांधळ

उन्नी थइ नथी, पण हमणानो पढतो काल साधारण रीते पढता कालना करतां कंइक जूदी तरेहनो होवथी ते हुंरु एटले अति-शय जुंमो होवथी तेने हुंमावसर्पिणी काल कहेवामां आव्यो ठे. आवो काल अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आचाबु काल प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रभुना निर्वाण वखते बे हजार वर्षनो जश्मग्रह बेठेलो ते साथे मळ्यो, तेमज तेनी साथे असंयति पूजारूप दशमो अछेरो पोतानुं जोर बताववा लाग्यो. एम चारे संयोगो जेगा थवथी आ चैत्यवासरूप कुमारं जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांरुयो. गुरुओ स्वार्थी थइ योग्यायोग्यनो विचार पढतो मुकी जे हाथमां आव्यो तेने मुंकीने पोताना वारु वधारवा मांरुया, अने ठेवटे वेचाता चेला लइ विना वैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांरुया.

हवे कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना ताबा नीचेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोराधागा वगेरे करीने लोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतरवाकी सुझां करवा तत्पर थया. तेम ठतां तेओ पोताने महावीरप्रभुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांरुया.

आणीमेर तेमना रागी श्रावको आंधळा बनी तेमना पंजामां सपकाइ तेओ जे कांइ उंधुंचतुं समजावे ते वधु वगरविचारे अने वगर तकरोरे हाजीहा करीने स्वीकारवा लाग्या. कारण के लोकोनो

मुख्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाओने, कपटी वेषधारी चैत्यवासिओ अनेक बाढानां उजा करीने ठगवा मांक्या.

आवी गरुबर थोकाज वखतमां बहु वधी पकी एटले देव-
र्द्धिगणिना पढी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थएला हरिज्जसूरिए महानि-
शीथनो उद्धार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कर्यो ठे.
सदरहु हरिज्जसूरि चैत्यवासिओना मंरुळमां दीक्षित थया हता
ठतां परमविद्वान् होवाथी तेमणे तेमना पढ़नुं खुब खंरुन कर्तुं ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गंथ मार्ग विरलप्राय
थइ पर्यो, निर्गंथ प्रवचनपर ताळां देवायां अने कपोल कट्पित
ग्रंथो तेमनी जग्याए उजा करवामां आव्या, एटलुंज नहि पण
संवत् ८०२ नी सालमां वनराज चावगाए ज्यारे अणहिलपुर पाटण
वसाव्युं त्यारे तेमना चैत्यवासि गुरु शीळगुणसूरिए तेना पासेथी
एवो रुक्को लखावी लीधोके आ राजनगरमां अमारा पढ़ना यतिओ
सिवाय वसतिवासि साधुओने दाखल थवा नहि देवा. ते रुक्काने
तोरुवा माटे अजयदेवसूरिना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा बुद्धिसागरसू-
रिए सं. १०८४ मां दुर्लजदेवनी सज्जामां चैत्यवासिओ साथे विवाद
करी जय मेळव्यो, त्यारथीज पाटणमां वसतिवासिओनी आवजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिओनी पेहेली हार जिनेश्वरसूरिए करी
ठतां हजु मारवामां तेमनुं जोरे जोर रळुं हतुं ते जोर तोरुवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरिखना थया. तेमणे आगमना पढ़ने अनुसरी
पोताती अद्भुत कवित्वशक्तिना बळे युक्तिपुरस्सर तेमनुं खंरुन करवा

માંચું. તે પ્રસંગે તેમણે આ ' સંઘપટ્ટક ' નામનો ચાલીશ કાવ્યનો ઉત્તમ ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં તેમણે તે વચ્ચે ચૈત્યવાસિઓનું કેવું જોર હતું, કેવી રીતે તેડું સૂત્રવિરુદ્ધ પ્રવર્તતા હતા અને સુવિહિતમુનિડું તરફ તેડું કેવો દ્વેષજાવ રાખતા હતા તે સઘળું આબેદુબ દર્શાવીને તેમની સારી રીતે જાટકણી કરી વિધિમાર્ગના રાગિજનોને ઉત્તેજિત કર્યા છે.

ત્યારબાદ તેમણે ચીતોરના મુખ્ય શ્રાવકોને પ્રતિબોધિત કર્યા. એટલે તે શ્રાવકોએ ત્યાં વીરપ્રજ્ઞનું વિધિચૈત્ય બંધાવ્યું તે ચૈત્યના ગર્જનશ્રવણ દરવાજાના બે સ્તંભોમાં એક ઉપર આ સંઘપટ્ટકનાં ચાલીશ કાવ્ય અને બીજા સ્તંભ ઉપર તેજ આચાર્યે રચેલ ધર્મશિક્ષાનાં ચુમાલીશ કાવ્ય શિલાલેખમાં કોતરાવી તે ગ્રંથો શિલારુદ્ધ કરાવ્યા. તે ઉપરાંત ઠંજામાં તે ચૈત્યમાં કેવી રીતે વર્તવું તે માટેના નિયમોનાં કાવ્યો પણ કોતરાવ્યાં છે જેમાંનાં બે કાવ્ય આ પ્રમાણે છે:—

અત્રોત્સૂત્રિ જનક્રમો ન ચ ન ચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા,
સાધૂનાં મમતાશ્રયૌ ન ચ ન ચ સ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ;
જાતિ જ્ઞાતિ કદાગ્રહો ન ચ ન ચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિ-
ત્યાજ્ઞા ત્રેય મનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રીવીર ચૈત્યાલયે ૧

પ્રાવાર્ય:—આ સ્થળે સૂત્રવિરુદ્ધ ચાલનાર માણસનો હુકમ-
હુદ્દો નથી, હમેશાં રાત્રે સ્નાત્ર કરવામાં આવનાર નથી, સાધુડંની
માલકી અથવા રહેઠાણે શ્વેદન નથી, રાત્રે સ્ત્રીડંને પેસવા દેવામાં
આવશે નહિ, નાત જાતનો કદાગ્રહ શ્વેદન કરવામાં આવશે નહિ,

अने श्रावकोने थूकवा वगेरेनी मनाई करवामां आवे ठे एम निश्रा-
रहित विधिए करेला वीरप्रभुना आ चैत्यालय माटे फरमान कर-
वामां आवे ठे.

इह न खलु निषेधः कस्यचि द्दनादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थ वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्यं

ज्ञावार्थः—इहां कोइने पण दर्शन पूजन करवा माटे ना
पाववामां आवनार नथी; वळी सूत्रनी विधिने मान आपनार
हरकोइ माणसने इहां अधिकारी तरीके गणवामां आवशे; तेमज
आ देरासरना पैशाने त्रण चार जणानी नजर हेठे व्याजे धीरी
वधारवा, खरचवा, उथल पाथल करवा, संजाळी राखवा, तथा देरा-
सरना कामकाज करवानुं फरमाववामां आवे ठे.

आ बे श्लोकपरथी खुद्वुं जणाय ठे के तेमणे बहुज रुहापण
जरेला नियमो त्यां कोतराव्या ठे.

आ रीते आ संघपट्टक नामनो ग्रंथ रचवामां आव्यो तथा
चीतोरुमां विधि चैत्य उजुं थयुं एटले श्री जिनवद्वजसूरिपर चैत्य-
वासिठ अतिशय गुस्से थइ पांचसो जण लाककोठ लइ तेमने मार
मारवा तेमना मुकामे आव्या, परंतु चीतोरुना राणाए तेमने तेम
करतां अटकाव्या.

तेम बतां जिनवद्वजसूरिए हिम्मत राखो आखी मारवारुमां

तेमने नुघामा पाकी तेमने जेटला बने एटला जांखा पाक्या. आ रीते एमणे चैत्यवास खंरुन माटे, आ संघपट्टक नामे ग्रंथरूपी महेल चणीने नुजो कयों.

बाद तेमना माटे महा प्रतापी श्रीजिनदत्तसूरि दादा थया, तेमणे विद्याना चमत्कारथी मोटा मोटा श्रावकोने पोताना पद्दमां लइ चैत्यवासिउना चैत्योने अनायतन एटले पेशवाने अयोग्य ठरावी पोताना गुरुए चणेला महेलपर कळशारोपण कयुं.

जिनदत्तसूरिए घणा रजपूतोने प्रतिबोधी नवा श्रावक कयों अने तेउं दादाजी तरीके आज लगण ओळखाय ठे. त्थार केने प्रव-बुद्धिशाळी अने न्यायनिपुण श्रीजिनपत्तिसूरि पेदा थया. तेमणे पूरा जोसथी चैत्यवासिओने खोखरा करवा मांड्या, अने श्रीजिनवद्वजसूरिए रचेला संघपट्टक उपर त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी न्यायथी जरपुर मोटी टीका रची, जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलने चुनाथी गोबंध करी तेने अतिशय टकाउं कयों; ते उपरांत एमणे चोराशी वादस्थळ करीने पोतानी अथाग बुद्धि जगजाहेर करी ठे.

सदरहु जिनपत्तिसूरिना प्रतिबोधित नेमिचंद्र ज्ञानागारिक नामना पाटणना निवासी श्रावक पण एटला महाविद्वान् थया के तेमणे प्राकृत ज्ञाषामां एकसो साठ गाथानो षष्टिशतक नामे विधिमार्ग उत्तम ग्रंथ रची चैत्यवासिओने दिग्मूढ कयों. आ रीते नेमिचंद्रज्ञंमारिए जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलपर धजा फरकती करी.

बाद सदरहु नेमिचंद्रज्ञंमारीना पुत्रे जिनपत्तिसूरि पासे दीक्षा लइ जिनेश्वरसूरि नाम धारण कयुं. तेमना शिष्ये जिनदत्तसूरिए

रचेલી संदेहदो'लावली नामना ग्रंथउपर टीका रची तेमां चैत्यवा-
सिश्चोना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवह्नुजे च-
णेला महेलने फरतो किल्लो बांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेश्रोए सं. १०७४ मां चैत्य-
वासिश्चोने पेहेल प्रथम हराव्या तयारथी मांकीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चाखु राख्यो.
आथी करीने मारवारुमां सघळा स्थळे तेमनी जरुमुळ उखंकी
गइ अने वसतिवासीश्चोनो विजयरुंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती हतुं
ठतां मुनिचंद्रसूरिए तेमने सज्जरु रीते जखेरुवा मांरुया हता अने
तयार केरे पुनमिया गहना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
ळिक उठया, त्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केरे तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरिए बाकी रहेला चैत्यवासिश्चोने
पुरती रीते पायमाळ करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिश्चोनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखरे चैत्यवासनुं जोर
तूटथुं, अने फरीने वसतिवासिश्चोनी मान्यता वधी. एम वीरप्रज्जुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष वीत्या बाद जोर पर चरेखो चैत्यवास
लगज्जग एक हजार वर्ष लगी आलीने पाठो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचायली नियमोनी उपनिषदो गुम थई अने
फरीने निर्ग्रथप्रवचन विकाशमान अवा लाग्यो.

परंतु काळनो महिमा विचित्र ठे एटले के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो फरीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे अने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना पकखे बांधेला अपासरारूप मठमां रहीने हाल मठवासी बनेला ठे, तेउंमां जे समजुठ ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपराथी ज चाड्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य बात जणाववा खातर आ संघपट्टक तथा तेनी टीकानुं चाषांतर ठपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

वली आजकालना वसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी वसति नहि शोधतां खास करीने तेमने जतरवा माटे ज बंधावेली धर्मशाळाउंमां उतरे ठे ए पण एक जातनो तेसनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुउंए तेम करवा पण अनुज्ञा आपी नथो कारणके एवी धर्मशाळाओ आधाकर्मिदोषदूषित ठे हवे आ समये पूर्वना माफक वनवास के वसतिवास करवो ए अलबत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत वांचवाथी एटली असर तो जरूर थशे के समजु मुनिओ पोताना ए प्रमादने पोतानी चूल तरीके ज कबूल राखी खरा वसतिवासना निंदक के डोही नहि थशे. कारण के शास्त्रमां कहेलुं ठे के.

धन्नाणं विहिजोगो—विहिपस्काराहगा सया धन्ना,

विदिवहुमाणी धन्ना—विहिपस्कअइसगा धन्ना. १

જ્ઞાવાર્થઃ—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપદ્ધતા સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને બહુનાન દેનાર તથા ઢેવટે વિધિપદ્ધતને દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાલમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદો'લાવલી, તથા ષષ્ટિશતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી જાણાંતરો બાહેર પાઠી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઝી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પાડવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પદ્ધતી હિમાયતમાં તત્પર થઈલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમચક્ત શ્રીયુત શાંતિસાગરજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વચ્ચતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું જાણાંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ જાણાંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રચેલું તેમ ઠપાવ્યું છે.

આ જાણાંતરની જાણા હાલનો જાણા પદ્ધતિને બંધબેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા બીજી પણ કેટલીક ખામીઝં હશે જ, કેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, બતાવે તેમની કૃતિમાં તેમના હૃદયની કેવી સરલતા અને ઉચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ જણાય, તેવી જાણાંતર ફેરવી નાંખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં હાલ જેમ હતું.

તેમ કાયમ રાખ્યું છે. ઠતાં વીજી આવૃત્તિ કહામવાનો પ્રસંગ આવશે તો વર્તમાન જ્ઞાણશૈલીને અનુસરતું જ્ઞાણાંતર ઠપાવવાનો જ અમારો ફરાદો છે.

ટીકાના મૂલપાઠને તથા જ્ઞાણાંતરને અમે અમારાથી બને તેટલો પ્રયાસ લઈ શુદ્ધ કરાવી ઠપાવ્યાં છે, ઠતાં તેમાં અસલ પ્રતની અશુદ્ધિના કારણે તથા પ્રુફ તપાશનારની નજર ચૂકના કારણે જે કંઈ જૂલો રહી છે તે માટે સુદ્ધ વાચકોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમણે તે વાવત અમારાપર ક્રમા કરીને તે સુધારી વાંચવી. કારણ કે આ અમારી પ્રથમાવૃત્તિ છે એટલે તેમાં અવશ્ય જૂલચૂક રહે. માટે તે દરગુજર કરી સુદ્ધ વાંચકો આ પુસ્તક વાંચી તેમાંથી સાર ગ્રહણ કરી વિધિમાર્ગના રાગી અઈ સદ્ગુણો તરફ આકર્ષિત થશે તો અમે અમારો પ્રયાસ સફલ થયો ગણીશું.

આજકાલ લોકોની દૃષ્ટિ રાસવગેરે કથાનિક ગ્રંથો ઉપર વધતી દોમે છે, પણ ખરી રીતે તો આવા ચાલુક સમાન પુસ્તકો વાંચવામાં જ વધુ ફાયદો મળે છે. કેમકે કહેવત છે કે “કમ્મે ઉસમ્ વિન પિં મિટે ન તનકો તાપ” માટે પ્રમાદરૂપ તાવને ઉતારવા ખાતર આવા કટુકૌષ્ઠસમાન ઠતાં પરિણામે તાવને ઢૂર કરી આરોગ્યતા આપનાર ઉત્તમ ગ્રંથો દરેક જણે અવશ્ય વાંચવા તથા વિચારવા જોઈયે.

તેમાં પણ મુખ્યત્વે કરીને આજકાલના યત્તિઓ તથા મુનિઓએ તો યાસ વ્યાખ્યાનમાં જ આવા ગ્રંથો વાંચીને જોલા લોકોને સીધે માર્ગે દોરવા જોઈયે.

વઢી સંસ્કૃતજ્ઞાણની શૈલીથી તદ્દન અજાણ રહેતા કેટલા-
 એક ઢુંઢકમાર્ગી જનો પરમાર્થ તપાશ્યા વગર આંખો બંધ રાખીને
 એમ લાલચતા રહે છે કે સંઘપટ્ટકમાં જિનવલ્લજસૂરિણે જિનપ્રતિમા
 માનવાની ના પાતી છે, તો તેમણે જરા ધીરજ રાખીને આ પુસ્તક
 એકવાર આદ્યોપાંત વાંચી જવું જોઈએ કે જેથી તેમને પક્કી ખાતરી
 થશે કે જિનવલ્લજસૂરિણે જિનપ્રતિમા તથા જિનચૈત્યને તો મુગલે
 ને પગલે સ્થાપિત કર્યા છે, બાકી ફક્ત તેઓએ ચૈત્યમાં યતિઓએ
 વાસ ન કરવો એ બાબતનો જ પોકાર કરેલ છે.

આ રીતે આ પુસ્તક એકંદરે દિગંબર, શ્વેતાંબર, તથા ઢુંઢક એ
 ત્રણે પક્ષના અનુયાયિનું તથા અધ્યાત્મ માર્ગિનું પણ વાંચવા યો-
 ગ્ય છે એમાં જરા એ સંશય નથી.

હવે આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવા પહેલાં અમારે લોકોમાં ચા-
 લતા થોડાક શબ્દચ્રમને જાંગવાની પણ ખાસ જરૂર છે. ત્યાં સંઘ
 શબ્દનો મૂલ અર્થ એ છે કે સંઘ એટલે સાંધુનું સમુદાય, અગર ચ-
 તુર્વિધ સંઘ કહેવામાં આવે તો સાંધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કાનો સમુદાય ગણાય. તેના બદલે આજકાલ ફક્ત શ્રાવકના સમુ-
 દાયને જ સંઘ કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ યાત્રાર્થે જે સંઘ નીકળતો
 તેમાં સાંધુસાધ્વીઓ પણ સાથે રહેતાં એટલે તેના માટે સંઘ શબ્દ
 વાપરવામાં કંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ હવે તો એકલા શ્રાવકોના
 ટોળાને પણ સંઘ કહેવામાં આવે છે, તે શબ્દચ્રમ અણ લાગે છે. માટે
 આ સંઘપટ્ટકમાં વપરાયલા સંઘ શબ્દનો અર્થ 'સાંધુસમૂહ' અથવા ચ-
 તુર્વિધ સંઘ છે એમ જાણવું.

વીજો શબ્દત્રયમ આજકાલ કહ્ય વગેરે સ્થળે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ચૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાં દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઠતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી અઢગા ડઢલાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ડઢલાવે છે એટલુંજ નહિ પણ સુદ મુંબઈ જેવા શહેરમાં કહી વીશા ઓશવાઢોએ પોતાની પાઢશાઢાને દેરાવાસી વીશા ઓશવાઢ પાઢશાઢા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીબધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢલાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે વિચારાઓને પણ સ્વર નથી કે સ્થાનક એટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુઓને ડતરવાનું જે મકાન બંધાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક એટલે ઢેકાણું એવા નામથી ડઢલે છે. કારણ કે તે મકાનને ડ્યાજવી રીતે શું નામ આપવું જોઈયે તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાપાના અજ્ઞાનપણથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે યદ્ઢ્ઢાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કબૂલ રાસીયે તો પણ તેમના સાધુઓ સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસી જ છે ઢતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢલાવી અજાણપણે મૃષાજ્ઞાથી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યનો જ વાત છે !

આવી રીતે શબ્દત્રયથી ઢાંઢા કાઢે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના સ્વરા મુદ્દાપર પાણી ફરી વઢે છે, અને વિદ્વજ્ઞાનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. મોટે સુજ્ઞાનોએ ધાર્મિક સંસ્થાઓનાં નામ-ઢામ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પારુવાં જોઈયે.

હવે આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમો આ પુસ્તકના સુજ્ઞ

વાંચકોને એવી વિજ્ઞાપિ કરીએ ઢીએ કે આ ગ્રંથ શા ઉદ્દેશથી રચવામાં આવ્યો છે તે ઉદ્દેશપર તેમણે યાસ નજર રાખવી જોઈએ અને તેમ નજર રાખવામાં આવે તોજ ગ્રંથકારનો આશય સમજી શકાય છે. તે ઉદ્દેશ એ છે કે યરો જિનમાર્ગ શો છે તેની શોધ કરીને તે પ્રમાણે વર્તવું અને કદાગ્રહ તથા કુતર્કને ડુર કરી નિષ્કપટજાવે પોતાથી જેટલું ધર્મકાર્ય થાય તેટલું તેની વિધિ સાચવીને સાધવું કે તેથી સ્વપરનું કલ્યાણ થાય.

આ ગ્રંથ ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં મને યોગ્ય સલાહ આપનાર મારો પરમપ્રિય મિત્ર શા. જમનાદાસ ઘેઢેલાજાણનો આ સ્થલે ઉપકાર માનવામાં આવે છે કારણ કે મને તેમણે તન, મન, અને ધનથી મદદ કરી ઉપકારી કર્યો છે. તેથી તે માટે તેમનો આ સ્થલે આજાર માનું હું.

આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં મારો પ્રથમ પ્રયાસ છે. તેથી કોઈપણ જાતની જીલજીલ જોવામાં આવે તે સુઙ વાંચકો સુધારી લેશે અને મને સુચના કરવામાં આવશે તો દ્વિતીયાવૃત્તિમાં સુધારી લઈશ.

હી. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

श्री जिन वल्लभसूरिनो संक्षिप्त इतिहास.

विक्रमनी बारमी सदीनी शरुआतमां श्री अन्नयदेवसूरि नामे महाविद्वान् आचार्य थया. तेमणे स्थानांगसूत्र विगेरे नव अंगोनी टीकाउ सं. ११२० थी सं. ११२० लगीमां रची ठे तेथी तेउ नवांगी वृत्तिकार तरीके उल्लखाय ठे. ते उपरांत तेमणे उववाइ नामना उपांगनी टीका तथा हरिजडसूरिकृत पंचाशकनी टीका पण रची ठे.

ते समयमां कोइ जिनेश्वर नामना चैत्यवासि यतिनो जिनवल्लभ नामे शिष्य हतो. ते व्याकरण तथा न्याय शीखी सूत्रो वांचवा तैयार थयो. त्यारे तेना गुरुए तेने सूत्रोनुं ज्ञान मेळववा माटे अन्नयदेवसूरिना पासे मोकलाव्यो.

आ जिनवल्लभ व्याकरण अने साहित्यमां मूळथीज एवो प्रवीण थयो हतो के तेणे अन्नयदेवसूरि पासे आवतां काव्यो बोलीने सवाल पूठवा मांड्या. हवे अन्नयदेवसूरिए तेने खरेखरो बुद्धिशाळी जोइ टुंक वखतमां सूत्रज्ञान कराव्युं. सूत्र ज्ञान थतां जिनवल्लभने ज्ञारे वैराग्यनो रंग चड्यो एटले तेणे पोताना गुरु पासे जइ जणाव्युं के मने रजा आपो तो हुं अन्नयदेवसूरिनो शिष्य थइ उग्र विहार आदरुं. गुरुए तेनापर कृपा करो तेने तेम करवा रजा आपी. ते उपरथी ते अन्नयदेवसूरिने उपसंपन्न थइ उग्रविहारी मुनि थया.

हवे अन्नयदेवसूरि स्वर्गवासी थतां तेउ तेमना पाटे बिराजमान थया. आ वखते मारवारु तथा मेवारुमां चैत्यवासि लोकोनो

एटलो जोरदोर चालु हतो के तेन सूत्र विरुद्ध आचारने सूत्र सिद्ध तरीके जोळा : लोकोने समजावी धमधोकारपणे जैनमार्गथी उलटुं आचरण चलाववा लाग्या हता. तेथो एटला गर्विष्ठ बन्या हता के साचुं : कहेनारने लाकमीओ मारवा तैयार थता हता. एथी तेमना सामे माथुं उचकवाने कोइनी हिम्मत चालती नहि.

आवो मामलो जोइने आ जिनवद्वजसूरिना हृदयमां जोळा लोकोना उपर करुणा पेदा थइ. तेथो मूळथीज जारे हिम्मतवान्, वैराग्यवान् अने अने महा विद्वान् हता एटले तेमणे पोताना मन-मां ठराव कयों के गमे तो जीव जाय तो तेवा जोखमे पण मारे आ कुमार्ग तोरुवा मथवुं. आ ठरावने अनुसरी तेमणे चीतोमनां जइने चैत्यवासिओनी सामे पोकार उठाव्यो. तेमनो सत्य उपदेश सांजळी त्यांना समजु आवको तेमना रागी थया. ते जोइने आजु-बाजुना चैत्यवासिओने जय पेठो के आ माणस एवी सत्तावाळो ठे के एने बूटो मेलीशुं तो आपणी मोरवेहेले जरु उखेकी नांखशे. तेपरथी चीतोमनां पांचसो चैत्यवासि यतिओ एकठा थइ लाकमी-ओ लेइने जिनवद्वजने मारी नांखवा तैयार थया, पण त्यांना रागी आवकोए ते बाबत चीतोमना राणाने चेतावंतां राणाए तेम करतां तेमने अटकाव्या.

आ तकरार उपरथी चीतोमना विधिमार्ग रागी आवकोए पोताना माटे त्यां खास नवुं मंदिर बंधाव्युं अने तेमां जिनवद्वज-सूरिना हाथे वीरप्रभुनी प्रतिष्ठा करावी.

आवी रीते जिनवद्वजसूरिए मारवामनां ठामे ठामे खरा

मार्गनो उद्घोष चालु कर्यो. ते साथे तेमणे संघपट्टक नामे चाळीश काव्यनो ग्रंथ तथा धर्मशिक्षा नामे चुमाळीश काव्यनो बीजो ग्रंथ रचिने ते बे ग्रंथ चीतोरुना मंदिरमां शिळापर कोतरावी कायम कर्या. ए शिवाय तेमणे द्वादशकुलक एटले बार कुलको रच्यां तथा आगमिकवस्तुविचार तथा सूक्ष्मार्थविचार नामे बे कर्मग्रंथना उत्तम ग्रंथ रचेला ठे. ते बे ग्रंथोपर तेमना पढी थएला मलयगिरि वगेरे धुरंधर आचार्यो ए टीकाउं रची जिनवद्वजसूरिनी रुमी रीते कीर्ति गाइ ठे. वळी तेमणे संस्कृत सरखी प्राकृतजाषामां जावारिवारण नामनुं वीरप्रभुनुं स्त्रोत्र रची पोतानी अद्भुत काव्यशक्ति जगजा-हेर करी ठे.

जिनवद्वजसूरिना आ महा पराक्रमथीज चैत्यवासिनुं जोर तूटयुं ठे ते वात ध्यानमां राखीने सर्वे गहवाळा तेमने अंतःकरणथी धन्यवाद आपे ठे.

खरेखर आवा महापुरुषनां आपणे जेटलां वखाण करीये ते-टलां थोमां ठे. केमके एवा हिम्मत बहादुर माणसो आ जगत्मां बहु विरलाज जन्मे ठे.

आ जिनवद्वजसूरि क्यारे आचार्यपदारूढ थया अने क्यारे स्वर्गवासी थया तेनी अमने शालसंवतनी चोकस माहिती मालम नथी तोपण तेमना गुरु अजयदेवसूरिए सं. ११२७ मां टीकाउं रची तैयार करी एटले तेपरथी आपणे एटली अटकळ बांधी शकीये ठीये के तेमना शिष्य आ जिनवद्वजजी बारमी सदीना मध्यमां गाजता वाजता होवा जोश्ये.

इतिहासद्वारा तपासतां तेमना वखतमां सिद्धराजनुं राज्य
हत्तुं केमके सं. १२४६ मां सिद्धराज गादीए बेठो हतो अने तेणे
पचाश वर्ष राज्य कर्युं ठे. माटे आ जिनवद्वलजसूरिने सिद्धराज स-
मकाळीन गणी शकाय.

आ महापुरुष पासे बीजो एक एवी विद्या पण हती के तेना
बळे तेज सपौने बोलावी शकता अने पाठा तेमने विसर्जन करी
शकता हता.

तेमना स्वर्गवास पढी तेमना पाटे जिनदत्तसूरि बेठा. तेथो
जिनवद्वलजसूरिना जेवा चारे विद्वान् नहि हता तोपण तेमना पासे
मंत्रसिद्धि एवी सरस हती के तेमणे हजारो रजपूतोने प्रतिबोधी
श्रावको कर्या. तेथी तेथोना चरणकमळ आजलगण दादाजीनां
पगळां तरीके गामोगाम पूजाय ठे.

आ रीते जिनवद्वलजसूरिनो संक्षेपमां अमारी जाण प्रमाणे
अमे इतिहास आप्यो ठे. तेम ठतां अमने खरतरगळनी मोटी
पट्टावळी तथा गणधरसार्द्धशतकनी टीका हाथ लागी नथी, पण
जो ते हाथ लागी होत तो चोकस साल वगेरे आपीने वधु ब्यान
आपी शकत.

छी. प्रसिद्ध कर्ता.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

➤ ❧ ॥ श्री संघपट्टकः ॥ ❧ ➤

— ०५० —

यस्यां तःसन्न मायतांसलजुजाः स्तन्व श्रतस्त्रः समं
 ज्ञांतिस्म च्युततांतिकांतिलहरीलोलचित्रलोकश्रियः ।
 शंक वदगुदग्रविग्रहजवोपग्राहिकर्मद्विषा
 मास्यूता विजिगीषया जगवता पायात् स वीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणी सज्जामां चारे दिशाने विषे
 चार मूर्तिउं साथे शोभे ठे. ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
 र्तिउं केवी ठे? तो के, शोभायमान खजाना जागथी सुंदर दीर्घ
 हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोटी कांतिना समुहूपी तरंगने विषे
 त्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
 ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा अलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
 कमरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणथी
 जाणे जीतवानी इच्छाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
 ठे के शुं? ॥ १ ॥

क्वेमाःश्रीजिनवद्वजस्य सुगुरोः सूक्ष्मार्थसारागिरः
 क्वाहंतद्विवृतौक्ष्मः क्लमजुषा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
 द्विद्गन्नद्विपदंतजंजनजुजस्तंजै र्जयश्रीः क्वनु
 प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःक्वतद्विप्सया ॥ २ ॥

अर्थः—टीकाकार कहे ठे के मारा सुंदर गुरु जे श्री जिन-
वह्मजसूरी तेमनी घणा सूक्ष्म अर्थवाळी ने प्रधान एवी आ ग्रंथ
रूपी वाणी ते क्यां ? ने खेद पामनार मंदबुद्धि पुरुषमां अग्रेसर
एवो हुं ते क्यां ? जे तेमना ग्रंथनी टीका करवाने समर्थ थाउं ?
ते उपर दृष्टांत अलंकार कहे ठे जेस मोटा संग्राममां, जेणे शत्रुना
मदोन्मत्त हाथीना दांत, पोताना हाथरूपी थंज वळे चुरा कर्या ठे,
एवा शूरवीर पुरुषने पामवा योग्य, जे जयलक्ष्मी ते नपुंसक पुरुषने
क्यांथी मळे ? अर्थात् नहींज मळे. ते नपुंसक पुरुष केवो ठे ? तोके
ते जय लक्ष्मीने पामवानी श्वाए संग्रामना मस्तक उपर निश्चय
करी रह्यो ठे एवो. ॥ ३ ॥

तथापि तस्यैव पदप्रसादः फलिष्यति द्राक् मम निर्विवादः ॥

किमंग पंगो जैवनांगणस्पृ कटपट्टमः पूरयते न कामान् ॥ ३ ॥

अर्थः—तो पण ते श्रीजिनवह्मजसूरीना चरणनो प्रसाद
मारा उपर ठे, तो शीघ्र फळीभूत थशे तेमां कांइ विवाद (संशय)
नथी. ते उपर दृष्टांत कहे ठे.—जे शरीरे पांगळो ठे. तेना धरना
आंगणा आगळ रहेलो कटपट्टा शुं तेना मनोरथ नहीं पूरे ? अ-
र्थात् पूरशे ज. तेम मंदबुद्धिवाळो हुं पण ते गुरुना प्रतापशी टी-
का करीश. ॥ ३ ॥

टीकाः—इह हि सदृशां पदार्थसार्थप्रकटनपटीयसि समूल-
काष्कषितनिःशेष दोषे निर्वाणचरमशिखरीशिखर मधिरूढे
जगवति ज्ञास्वति श्रीमहावीरे ॥

अर्थः—आ लोकने विषे समकितदृष्टिवाळाने नव तत्वादिक
पदार्थनो समूह प्रगट करी देखामामां अतिशे चतुर अने मूल-

मांथी नाश कर्मा ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान महावीररूपी
सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठे एटले म-
हावीर स्वामी मोक्ष पामे ठेते.

टीका:—तदनु दुःषमासमयजविष्णुदशमाश्चर्यमहादोषांध-
कारोदयात्तन्निम्मान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थ:—त्यार पठी दुःखमा समयने विषे थतुं जे दशमुं अ-
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदयथी
जिनराजनो मार्ग अतिशे हानि पामे ठेते.

टीका:—मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्त्वेषु प्रोज्जुंन-
माणेषु सदालोकबाह्येषु तामसेषु ॥

अर्थ:—समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद थये ठेते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठेते.

टीका:—निरंकुशमत्तमतंगजवद्यथेहं गर्जत् संचरिष्णुषु
प्रमादमदिरामदावदायमानानवद्यविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकल्पनाशिद्विपकल्पित जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थ:—वळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हाथीनी पेठे पोतानीज इडा प्रमाणे चालता एवा ने प्र-
मादरूपि मदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमणे खं-
रून करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
सुखशीलपणे जिनजवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
ल्पनानी चतुराई कर्ये ठेते.

टीका:—चौदुक्क्यवंशमुक्तामाणिक्यचारुतत्वविचारचातुरी
धुरीणविलसदंगरंगनृत्यनीत्यंगनारंजितजगज्ज्ञानसमाजश्रीदुर्ल-
न्नराजमहाराजसन्नायां ॥

अर्थ:—चौदुक्क्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्वविचारनी चतुराश् करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर अंगने विषे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही छे, तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्लन्नराज नामे
मोटो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीका:—अनल्पजल्पजलधिसमुद्बलदतुब्बविकल्पकद्वोल-
मालाकवलितवहलप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविभ्रमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थ:—घणा वादरूपी समुद्रथी उठलता मोटा विकल्परूपी
कद्वोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कनुं
जक्षण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परधर निवास
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आ प्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिंह श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीका:—श्रुतयुक्तिनि बहुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपि लांपट्याग्निनेवेशान्यां तन्निर्बन्ध मजहत्सु यथावृद्धेषु

अर्थ:—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

झांतनी युक्तिए करी खंरुन कर्यु तो पण लंपटपणाथी तथा अ-
ज्जिनिवेशक मिथ्यात्व (कदाग्रह) ना उदयथी पोताना हठवादने
नहीं मूकनारा अने पोतानी इच्छा प्रमाणे वर्त्तनारा एवा ते लिंग-
धारी थये ठेते.

टीका:-तत स्तुतसूत्रदेशनाविरलगरललहरीचरीकृष्य-
माणहृदयचूमिनिहितचेतनाबीज मुदग्रदुर्निग्रहकुग्रहावग्रहशो-
शुष्यमाणविवेकांकुरं निरर्गल मुखकुहरनिःसरदुर्वाणी कृपाणी-
कृतधार्मिकमर्माणं श्राद्धसंघं निरीक्ष्य ॥

अर्थ:-त्यार पढी ते लिंगधारीनी उत्सूत्र देशनारूपी मोटा
हलाहल जेरनी लेहेरोए करीने; “जेनुं हृदयरूपी पृथ्वीमां रहेलुं
ज्ञानरूपी बीज, अतिशे खेंचाइ गयुं ठे एवो तथा जेना विवेकरूपी
अंकुरा आकरा अने माठा कदाग्रहरूपी दुकाळ परावाथी अतिशे
सुकाया ठे एवो, तथा जेने बोले बंध नथी एवां मुखरूपी गिद्धसांथी
नीकळती माठीवाणीरूप तरवारे करीने धार्मिक लोकोनां मर्मस्थळ
जेणे ठेद्यां ठे, एवो श्रावकनो समूह थयो ते देखीने

टीका:-तदुपचिकीर्षयाहृद्यानवद्यसमग्रविद्यानितंबिनीचुंबि-
तवदनतामरसः सांद्रसंवेगशास्त्रार्थरसायनपानवांतकामरसः ॥

अर्थ:-तेमनो उपकार करवानी इच्छाये, सुंदर अने निर्दोष
एवी समस्त विद्यारूपी स्त्रीयोये जेना मुख कमलने चुंबन कर्युं ठे,
अर्थात् जेना मुखकलमां सर्व विद्यायां पोतानी मेळे आवीजे रहेली
ठे एवा, अने घणां वैराग्यवंत शास्त्रनो ज्ञानार्थ जाणवा रूप रसायन
औषधनुं पान करीने कामरस वमन कर्यो ठे एवा.

टीकाः-सुविहितमुनिचक्रवालशिखामणिः सिद्धांतविपर्य-
स्तप्ररूपणमहांधकारनिकारतरणिः सुगृहीतेनामधेयः प्रणतप्राणि-
संदोहवितीर्ण शुभ्रज्ञागधेयः ॥

अर्थः-(तथा) सुविहित मुनिना समूहमां चूनामणि सं-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
वे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुभ्र ज्ञाग
आपनार अर्थात तेमनुं हित करनार एवा.

टीकाः-चैत्यवासदोषज्ञासनसिद्धांताकर्णनापासितकृतचतु-
र्गतिसंसारयासजिननवनवासः ॥

अर्थः-ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतना
सांज्ञळवाथी चार गति संसारमां भ्रमण करवारूप खेद, जेथी थाय
एवो चैत्यवास जेणे त्याग कर्यो वे एवा.

टीकाः-सर्वज्ञशासनोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृष्णीमदन्न-
यदेवसूरिपादसरोजमूले गृहीतचारित्रोपसंपत्तिः ॥

अर्थः-ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांग आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अन्नयदेवसू-
रिनां चरण कमल समीपे जेणे चारित्र संपदा ग्रहण करी वे एवा.

टीकाः-करुणासुधातरंगिणीतरंगरंगतस्वांतःसुविधिमार्गाव-
ज्ञासनप्रादुःपछिशदकीर्तिकौमुदीनिषूदितदिक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः-करुणारूप अमृत नदीना तरंगे करीने जेनुं मन रं-
गायुं ठे ने सुविधि मार्गने प्रकाश करवाथी प्रगट थएली निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ठे दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
नुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः-स्वस्योपसर्ग मज्जुपगम्यापि विदुषादुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयसीं विदधानः समुज्जित-
चूरिर्नगवान् श्रीजिनवद्वलजसूरिः ॥

अर्थः-अने पोताने उपसर्ग थाय तो पण जे विद्वान् होय
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिनुं आलं-
बन करता एवा अने घणा कुमति लोकनो त्याग करनारा एवा स-
मर्थ जिनवद्वलजसूरि जे ते.

टीकाः-मोहांधतमसध्वंसनपटिष्टसत्पथप्रकाशनगरिष्टरत्न-
दीपायमानं दुर्वासनाशिलासंचयकुट्टाकं श्रीसंघपट्टकाख्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूह व्यूहव्यपोहायादा वसु मिष्टदेवता-
नमस्कार साविश्वकार ॥

अर्थः-मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिशे च-
तुर, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, दुष्ट वासना
रूप शिला समूहने चुरो करनार एवा संघपट्टक नामे प्रकरणे
करवाने इच्छता सता समस्त विघ्न समूहने नाश करवाने
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप आ प्रथम काव्य प्रगट करे ठे.

॥ मूल काव्य ॥

वन्दिज्वालावलीढं कुपयमथनधी मातु रस्तोकलोक-
स्याग्ने संदश्य नागं कमठमुनितपः स्पष्टयन् डुष्ट मुच्चैः
यः कारुण्यामृताब्धि विंधुरमपि किल स्वस्य सद्यः प्रपद्य ॥
प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्खलन मिति जगा देव देवं स्तुम
स्तम् ॥ १ ॥

टीकाः-अथ संघपट्टक इति कः शब्दार्थः ॥

अर्थः-अथ शब्द मंगलिक ठे.

प्रश्न-संघपट्टक एवुं आ ग्रंथनुं नाम ठे तेनो शो शब्दार्थ ठे.

टीकाः-॥ उच्यते ॥ संघस्य ज्ञानादिगुणसमुदायरूपस्य
साध्वार्दे श्रुतुर्विधस्य पट्टकः व्यवस्थापत्रं ॥ यथा राजादयः
स्वनियोगिभ्यो व्यवस्थापत्रं प्रयत्नं नया व्यवस्थया युष्मा-
न्नि व्यवहर्तव्यमिति-एव मिहापि साक्षा द्विपक्षदुःसंघदोषद-
र्शनद्वारेण स्वपक्ष सुसंघस्य व्यवस्था वक्ष्यमाणा दर्श्यते इति न-
वति संघपट्टकः ॥

अर्थ उत्तरः-ज्ञानादि गुणना समूहरूप साधु, साधवी,
श्रावक श्राविका ए चार प्रकारनो संघ तेमनो पट्टक एटले व्यव-
स्था करनार लेख ठे. जेम राजादि कोइ श्रेष्ठ माणस होय ते पो-
ताना सेवक लोकोने व्यवस्था पत्र आपे ठे. जे आ रीते तमारे
व्यवहार करवो. एम अहीं पण प्रत्यक्ष जणातो शत्रुरूप डुष्ट संघ
तेना दोष देखाववा ए द्वारे पोताना पक्षरूप रूपा संघनी आगळ

कहीशुं एवी व्यवस्था देखाकी ठे, माटे संघपट्टक ए प्रकारनुं आ ग्रंथनुं नाम स्थापन कर्युं ठे.

टीका-तथाप्यन्निधेयादिघयवैकल्या दिद मनर्थक मिति चे तन्न ॥ प्रतिपादितसंघपट्टकशब्दार्थविवेचनेन त्रयस्या प्या-क्षेपात् ॥

अर्थ:-तो पण अन्निधेय एटले कहेवा योग्य वस्तु, संबंध तथा प्रयोजन ए त्रण वानां कह्या विना आ ग्रंथ निरर्थक थशे. एम जो आशंका थाय तो ते न करवी. केम जे संघपट्टक ए श-ब्दना अर्थनी विवेचना करी तेणे करीनेज ए त्रणे वस्तुनुं आक-र्षण थयुं ठे माटे.

टीका-तथाहि प्रकरणान्निधानार्थपर्यालोचनयौ हे शिक-जो जनादिदोष दर्शनद्वारेण तत्परिहाररूपा व्यवस्था आ नि-धेयेति गम्यते ॥

अर्थ:-तेज देखामे ठे जे संघपट्ट ए नामनो अर्थ विचारी जोतां उद्देशिकादि आहार दोष जोवा एटले पोताना निमित्ते नोजन करावी जमे ठे, इत्यादि दोष देखवाना द्वारे दोष देखीने ते दोष युक्तनो त्याग करवो ने निर्दोषनुं ग्रहण करवुं, आदि शब्द करीने जिनग्रह वासनो परिहार करवो इत्यादि रूप व्यवस्था आ ग्रंथमां अन्निधेय वस्तु ठे एम जणाय ठे.

टीका:-प्रयोजनाविनाज्ञावाच्चा निधेयस्य, तदाक्षेपेण प्रयो-जन मप्याक्षितं ॥ नहि निःप्रयोजनस्य पदार्थस्या निधानाय सतः प्रवर्तते तत्त्वहानि प्रसंगात् ॥

અર્થ:-ને પ્રયોજન વિના અન્નિધેય હોય નહીં; માટે અન્નિ-
ધયના આકર્ષણે કરીને પ્રયોજનનું પણ આકર્ષણ થયું કેમકે સંત-
પુરુષ પ્રયોજન વિના પદાર્થ કહેવાને અર્થે પ્રવર્તતા નથી શાસ્ત્રી કે
તત્ત્વહાનિનો પ્રસંગ થાય માટે. ઇટલે સત્પુરુષપણાની હાનિને પ્રસંગ
થાય એ હેતુ માટે અથવા સાર વસ્તુ (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર) ની
હાનિ ન થાય એજ ગ્રંથ કરવાનું પ્રયોજન છે.

ટીકા:-તત્ત્વ દ્વિવિધ મનંતરં પરંપરં ચ ॥ પુનઃ સ્તદપિ કર્તુ-
શ્રોતૃજ્ઞેદા દ્વિવિધં ॥ તત્ર કર્તુ રનંતરપ્રયોજનં વિનેયાનાં સં-
ઘવ્યવસ્થાધિગમ કરણં શ્રોતુ શ્વાનંતરં સંઘવ્યવસ્થા ધિગમઃ
પરંપરં તુ દ્વયોરપિ પરમપદપ્રાપ્તિઃ ॥

અર્થ:-તે પ્રયોજન બે પ્રકારનું છે એક અનંતર ને વીજું પરં-
પર. વળી તે પણ કર્તા પુરુષને શ્રોતા પુરુષના જ્ઞેદથી બે પ્રકારનું
છે તેમાં કર્તાને અનંતર પ્રયોજન તો શિષ્યોને સંઘની વ્યવસ્થાનું
જાણપણું કરાવવું એજ છે. ને શ્રોતાને અનંતર પ્રયોજન એ છે કે સં-
ઘની વ્યવસ્થા જાણીને તે પ્રમાણે પ્રવર્તવું, ને વળી કર્તા તથા શ્રોતા
બેને પણ એથી મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ થવી તે રૂપ પરંપર પ્રયોજન છે.

ટીકા:-તથાઽસ્ય પ્રકરણસ્યે દમન્નિધેય મિતિ જ્ઞાપયતા
જ્ઞાપિત એવાસ્યોપાયો પેયજ્ઞાવલક્ષણઃ સંબંધઃ ॥

અર્થ:-વળી આ પ્રકરણને આ કહેવા યોગ્ય છે. એમ જણા-
વતા આ ગ્રંથકારે ઉપાય જ્ઞાવને ઉપેયજ્ઞાવ છે લક્ષણ જેનું એવો સં-
બંધ જણાવ્યોજ છે.

ટીકા:-તથાહી દં પ્રકરણં વ્યવસ્થિતસંઘવ્યવસ્થાધિગમો-
પાયઃ ઉપેયં ચ તદધિગમ ઇતિ ॥

અર્થ:—તેજ દેલામે છે જે, નિર્ધાર કરેલી જે સંઘની વ્યવસ્થા તેનું જાણપણું કરવાનો ઉપાય તે આ પ્રકરણ ગ્રંથ છે, (તે કારણ છે). ને તે સંઘની વ્યવસ્થા જાણવી તે ઉપેય (કાર્ય) છે.

ટીકા:—યદ્વા દ્વિતીયવૃત્તવર્તિના “ સુધીરિત્યુચ્યસેત્વંમયે ” સ્યનેનાગ્નિધેયસ્ય તદવિનાગ્નાવેનચ પ્રયોજનસંબંધયોઃ સ્વયમેવ પ્રકરણકૃતા પ્રતિવાદનાત્ નાનર્થકતા પ્રકરણસ્યેતિ ॥

અર્થ:—અથવા બીજા કાવ્યમાં “ હું તને સારી બુદ્ધિવાન ઇવો જાણીને સંઘ વ્યવસ્થા પ્રત્યે કહું હું, ” એ પ્રકારનું કહેલું જે વાક્ય તેણે કરીને પ્રયોજન તથા સંબંધ ગ્રંથકારે પોતેજ પ્રતિપાદન કર્યા છે, કેમજે અગ્નિધેયનું પ્રયોજન સંબંધ વિના થવાપણું નથી. નથી. માટે આ પ્રકરણનું અનર્થકપણું નથી.

ટીકા:—અથ વૃત્તવ્યાખ્યા ॥ સ્તુમઃપ્રણુમઃ અસ્મદ્યપ્રયુજ્યમાનેષ્યુત્તમપુરુષ પ્રયોગપ્રતિપાદના દ્વય મિતિકર્તૃપદં સ્વય મિદ્યોજ્યમ્ ॥

અર્થ:—હવે પ્રથમ કાવ્યની વ્યાખ્યા કહે છે જે નમસ્કાર કરીએ ઢીએ વ્યાકરણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે અસ્મત્ શબ્દનો પ્રયોગ ન કરયો હોય તો પણ ક્રિયાપદમાં ઉત્તમ પુરુષના પ્રયોગનું પ્રતિપાદન કરવાથી “ વયં ” એ પ્રકારનું કર્તાપદ, ઉપરથી લેવાય માટે અહીં પોતાની મેળે અધ્યાહાર કરી, જોઈવું. તેથી અમો નમસ્કાર કરીએ ઢીએ એ પ્રકારે અર્થ થયો.

ટીકા:—કં દેવં દિવે સ્તુત્યર્થસ્યાપિ જ્ઞાવાત્ દીવ્યતે સ્તૂયતે શક્રાદિન્નિ રિતિદેવઃ ॥ સચાત્ર પ્રકરણાદા વિષ્ટદેવતાત્વેનસ્ત્વા-

हृत्वाज्जिनः ॥ सोपीह कमठ तपोदुष्टतास्पष्टनलक्षणासाधारण-
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तं देवं स्तुमः ॥

अर्थः-कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के इंद्रादि देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ पण ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकरणादि-कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत ठे. तेमां पण अहीं कमठ तापसनं दुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट करी देखारुवारूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे. तेथी पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः-यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो त्रोट्प्रेक्षाद्योतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपादनार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्वस्य सद्यः प्रपद्य प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्खलन मिति ॥

अर्थः-जे पार्श्वनाथ कहेता होयने शुं एटले प्रतिपादन करता होयने शुं ॥ अहीं इव शब्द ठे ते उत्प्रेक्षालंकारने प्रकाश करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना वृत्तांतनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटले कुमार्गनी प्रवृत्तिने बंध करवारूप क्रिया करवी ए अर्थ ठे इति कहेतां ए प्रकारे कहेता होयने शुं ? ते प्रकार कहे ठे. जे पोताने कष्ट थतुं होय तोपण तेनो अंगीकार करीने निश्चे तत्काल सारा पुरुषोये कुमार्गनो उन्नेद करवो.

टीकाः-प्राज्ञैः प्रज्ञावद्भिः कार्यं विधेयं किं कुमार्गस्खलनं सर्वसामर्थ्येन पूर्वा पराऽविसंवादिशास्त्रविरुद्धमतनिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिवान पुरुषोऽपि शृं करवुं ? तो पूर्वापर जेमां वि-
संवाद नथो एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश
सर्व सामर्थ्ये करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसन-
मपि ॥ अपिः संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्व-
वैधुर्यस्वीकरण मैकज्ञविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कु-
पथस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महतेऽनर्थायेति ॥

अर्थः—शृं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अं-
गीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप अर्थ ठे माटे ए वात
संज्ञवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो
पण ते कष्ट एक जव संबंधी ठे ने उती शक्तिये पोताने कष्ट यशे
एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी स्खलनानी उपेक्षा करवी (कु-
मार्गमां पदि रहेवारूप पराजव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने
संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जणी ठे. माटे कुमार्गनो
त्याग करी सन्मार्गे चालवुं ए ज्ञाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥
किलेत्याप्तवादे ॥ आप्ता एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवेत्य-
तथाह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयं जनो मया कुमार्गपंका दु-
ःखरणीय इतिकृपापीयूषसागरो जगवान् ॥ नहि लोकानुकंपा
मंतरेण कश्चित् स्ववैधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिहंतीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो
पोताना आत्माने, तत्काळ कष्ट थाय तोपण किल शब्दे करीने आस-

हितकारी पुरुषनुं वचन ठे एम सूचना करी ॥ केमजे जे हितकारी ठे तेज आ प्रकारे कहे ठे. शा हेतु माटे ? एम कहेता होयने शुं ए प्रकारे कहुं एवी आशंका करी कहे ठे जे पार्श्वनाथजीतो करुणाना समुद्र ठे. माटे एम विचार कर्यो जे मारे किया प्रकारे आ सा, कुमार्गरूपी कादंबरी उधरवो, ए प्रकारनी दया रूप अमृतना समुद्र जगवान ठे. साथी के लोक उपर अनुकंपा कर्या बिना कोइ पण पोताने दुःख थवुं ते अंगीकार करीने कुमार्गने न हणें माटे.

टीका:—किंकुर्वाण एवं जगादेवे त्यतश्चाह स्पष्टयन् प्रकटी कुर्वन् ॥ किं कमठ मुनितपः कमठाभिधानं लौकिक तपस्विनः पंचाग्निरूपकष्टानुष्ठानं ॥

अर्थ:—शुं करता ठता एम कहेता होयने शुं ए प्रकारनी आशंका करी कहे ठे जे कमठ तापसनुं तप प्रकट करता ठता, कमठ नामे लोकमां तपस्वी कहेवातो हतो तेनी पंचाग्नि साधनरूप कष्ट क्रिया हती ते प्रसिद्ध करी.

टीका:—ननु कमठतपो लोके स्पष्टमेव किं तत्स्पष्टेने- त्यतश्चाह ॥ दुष्टंप्राणिवधमुग्धप्रतारणलाजपूजाख्यातिकामना- दिदोषकलापयुक्तं ॥

अर्थ:—तर्क करी विशेषणनुं प्रयोजन देखामे ठे जे कमठ तापसनुं तप लोकमां प्रगटज हतुं माटे तेने प्रगट कर्नु एमां शुं विशेष ? एवी आशंका करी ते तपनुं विशेषण देखामे ठे, जे ए तप दुष्ट ठे, पाप रूप ठे, अनेक जंतुनी जेमां हिंसा ठे, अहानी जोळा माणसने ठगवाना उपाय रूप ठे, अनेक प्रकारना लाज तथा लोकमां

पूजावयुं, तथा जस थवानी इष्टा इत्यादि दोषना समूहे युक्त ए तपणे ॥

टीकाः—अत्र च विशेषणे तात्पर्यं ॥ स विशेषणे हि वि-
धिनिषेधौ विशेष मुप संक्रामत इति न्यायात् ॥ तेन दुष्टत्वेन ख्या-
पयन्निति दुष्टत्वमत्र तपसो विधेयम् ॥

अर्थः—अहीं विशेषणमां तात्पर्यं ठे. विशेषणे सहित एवां
विधि वाचक ने निषेधवाचक पद ठे, ते विशेषमां मळी जाय, एटले
विशेष्य पदमां बाध आवे त्यारे विशेष्य विशेषणमां मळी जाय, ने
विशेषणमां बाध आवे त्यारे विशेषण विशेष्यमां मळी जाय. ए प्र-
कारे न्याय शास्त्रनुं वामन कृत सूत्र ठे ते वचनना न्यायथी आ ज-
गाए तप विशेष्य पद ठे. “दुष्ट” ए तपनुं विशेषण ठे ते हेतु माटे
दुष्ट पणे ए तप प्रसिद्ध कर्युं ए प्रकारे दुष्टपणुं तपने आधीन थयुं.
एटले तप पदमां दुष्ट पणुं मळीने पोतानुं मुख्य पणुं जणव्युं ॥

टीकाः—कथं दुष्टं उचै रतिशयेन किंकृत्वा स्पष्टयन् संद-
र्श्य दर्शयित्वा कं नागं पंचाग्नि तपो निमित्तज्वलितज्वलनकुं-
तर्वर्त्तित्वाद् दारुकोटरं मध्यगं जुजंगम् ॥

अर्थः—कीये प्रकारे ए तप दुष्ट ठे, तो अतिशे दुष्ट ठे. शुं
करीने प्रगट कर्युं ? तो पंचाग्नि तप निमित्त बाह्यो जे अग्निकुं
तेमा रहेलुं जे काष्ठ तेना कोतरनी मध्ये रहेलो बलतो नाग देखानीने,

टीकाः—किं विशिष्ट नागं बन्धि ज्वालावलीढं ॥ निरंतरं प्र-
ज्वलन्निखिशिखाकवलितं ॥ अर्द्धदग्धमिति यावत् ॥ क्व अग्रे पुरतः
कस्याः मातुर्वर्मान्निधाया महादेव्याः स्वजनन्याः ॥ न केवल मा-
तुस्तथाऽस्तौ कलोकस्य कोतूहलादिमिलित सकलजनतायाः

અર્થ:-તે નાગ કેવો છે ? તો, અગ્નિની જ્વાલાએ વ્યાસ છે એટલે નિરંતર અતિશે બઢતો જે અગ્નિ તેની જ્વાલાયે કોઢીયો કરેલો એટલે અરધો બઢેલો એવો સર્પ ક્યાં આગઢ દેખારુયો ! તો પોતાની માતા વર્મા નામે પટ્ટરાણીની આગઢ દેખારુયો ॥ એકલો માતાની આગઢજ દેખારુયો એમ નહીં, ત્યારે શું ? તો કૌતુહલાદિ કારણે મઢેલા સકઢ લોકના સમૂહની આગલ પળ દેખારુયો.

ટીકા:-અથકસ્માત્ સકલ જનમધ્યે જગવાન્ તત્તપસ્તિરશ્ચ-
કાર ॥ યતઃ કુપથ મથન ધીઃ ॥ અસન્ માર્ગોઢ્ઢેદ પ્રવીણ બુઢ્ધિમા-
ન્ ॥ નહિતત્તપોદોષાપાદનં વિના કુમાર્ગોઢ્ઢેદ કર્તુંશક્યઃ ॥ એત-
દુક્તં જવતિ ॥ નહિ જગવતા તત્ સાહ્યાદન્નિહિતં પ્રેઢ્યાવતાં યદુ-
તજ્જવદ્નિઃ કુમાર્ગ સ્વલનં વિધેય મિતિ ॥ કિંતુજ્ઞાન બલાઽવસિત
કમઠ વિધાસ્યમાનાધિરલ્લજલધરપટલવિગલ્લત્સલિલધારાસંપાતાદિ-
સ્વાપાયાઞ્ચુપગમેનાપિ કમઠતપસો દુષ્ટત્વં સ્પષ્ટયતાઽર્થાદેવ તત્
પ્રત્યપાદિ ॥ યન્મદ્વદ્ જવદ્નિરપિ કુમાર્ગસ્વલનં સ્વાપાયાંગીકા
રેણાપિ કાર્યમ્ ॥

અર્થ:-હવે શા હેતુ માટે સકલ લોકની મધ્યે જગવાન તે-
ના તપને તિરસ્કાર કરતા હવા ! તો જે હેતુ માટે અસત્ માર્ગને
ઢઢેદ કરવામાં પ્રવીણ બુઢ્ધિવાલા જગવાને એમ વિચાર્યું જે તે તપના
દોષનું સંપાદન કર્યા વિના કુમાર્ગનો ઢઢેદ નહીં કરી શકાય. માટે
એમ કહી દેખારુયું. પળ જગવાને બુઢ્ધિમાનને સાહ્યાત્ કહ્યું નથી જે
તમારે કુમાર્ગનો નાશ કરવો, ત્યારે શી રીતે કહ્યું છે ? તો, પોતે જ્ઞાન
ધણે કરીને જાણે છે નિશ્ચય કર્યો છે જે કમઠ તાપસ ઘણા મેઘ મંરુ-
લથી પરતી પાણીની ધારાઢ તે આદિ ઘણા ડપડ્રવથી આપણને
ડુલ્લ દેશે તોપળ કમઠ તાપસનું તપ દુષ્ટ પ્રગટ કરી દેખારુયું માટે

અર્થાત્ પ્રતિપાદન કર્યું જે મારી પેઠે તમારે પણ પોતાને કષ્ટ થાય તો તે અંગીકાર કરીને પણ કુમાર્ગનો ઉદ્ધેદ કરવો.

ટીકા:—સ્વામિ ચરિતાનુસારિત્વાદનુ જીવિચરિતસ્યેત્યુત્પ્રેક્ષાદ્યોતકેવશ્ચબ્દ સૂચિતવૃત્તતાત્પર્યાર્થઃ ॥ અતએવા ત્ર પ્રકરણ-કારેણાપિ વિપક્ષદુઃસંઘદોષખ્યાપનપુરઃસરં સ્વપક્ષસુસંઘવ્યવસ્થા પ્રદર્શનેન સ્વવૈધુર્યં સંજ્ઞાવયતા સ્વવ્યસનાચ્યુપગમપૂર્વકકુમાર્ગવિધ્વંસનવિધાતુર્જિનસ્ય નમસ્કારઃકૃત ઔચિત્યપ્રતિપાદનાયેતિ

અર્થ:—કેમ જે સ્વામીના આચરણ પ્રત્યે સેવકનું આચરણ અનુસરે છે એ હેતુ માટે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો તાત્પર્યાર્થ ઉત્પ્રેક્ષા અલંકારને પ્રકાશ કરનાર “ઇવ” શબ્દે સૂચના કર્યો છે. એજ કારણ માટે અહીં પ્રકરણ કર્તાએ પણ પ્રતિપક્ષરૂપ માઠો સંઘ તેના દોષ પ્રસિદ્ધ કહેવા પૂર્વક સ્વપક્ષ જલા સંઘની વ્યવસ્થા દેખાતી તેણે કરીને પોતાને કષ્ટનો સંજવ છે એમ જાણીને પણ આ ગ્રંથ રચ્યો તેમાં પાર્શ્વનાથજીને નમસ્કાર કર્યો, કેમ જે પાર્શ્વનાથજીએ પોતાને કષ્ટ થશે એવું જાણીને પણ કુમાર્ગનો નાશ કર્યો માટે તેમને નમસ્કાર કર્યો તે ઉચિત્તપણું પ્રતિપાદન કરવા જાણી છે, માટે હમને પ્રથમ નમસ્કાર કરવો ઘટે છે.

ટીકા:—અસ્મિન્નેવાર્થે સંપ્રતિ વૃદ્ધસંપ્રદાયોઽન્નિર્ધીયતે ॥ આસ્તે સુ રચિતાવાસા પવિત્રવૃષ્ણાલીની ॥ ઉપગંગં સુરાગારા કારા વારાણસીપુરી ॥ ૧ ॥

અર્થ:—એજ જ્ઞાવાર્થ નિમિત્ત હવે વૃદ્ધ સંપ્રદાય કહુંબું. એટલે વૃદ્ધ પરંપરાને અનુસરતી શ્રી પાર્શ્વનાથજીની કથા કહુંબું. જેમાં સારા રચેલા નિવાસ છે ને પવિત્ર ધર્મવ્રતે શોજતી તથા દેવ-

મંદિર જેવો જેનો આકાર છે એવી ગંગાને કાંઠે વારાણસી નામે નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકાઃ—અમ્ભૂ તસ્યાં મહાકૂટકોણીભૃતપદ્મતક્ષણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્થઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—તે નગરીમાં મોટા કપડી પ્રતિપદ્મી રાજાના પદ્મને નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સન્નામાં ઇંદ્ર છે તેમ. તે ઇંદ્રે પણ પર્વતરૂપી શશુની પાંખો નાશ કરી છે, તે વાત લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમે ઇંદ્ર સન્નામાં બેઠો હતો. ત્યારે ઋષિ લોકોએ જણને પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું. હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-
તોને મોટી મોટી પાંખો છે માટે ઉભે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર જણને પદ્મતાં નાંખે છે, તેથી તેમનો નાશ થાય છે, માટે એ મોટા દુઃખથી પ્રજાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજઠી ઇંદ્રે કોપ કરી પૃથ્વી ઉપર આવીને વજ્ર વેતે મેરુ આદિ પર્વતોની પાંખો કાપી નાંખી તે પર્વતોએ પણ પાંખોની વૃષ્ટિ ઇંદ્ર ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક મૈનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણને પડ્યા તેમને અદ્યાપિ પાંખો છે. इति कथा. ॥ ૨ ॥

ટીકાઃ—વર્મા તસ્ય મહાદેવી રુચિતાલંકલક્ષણા ॥ શચીત્ત-
સુમનઃપૂજ્યા કુસંગવિકલાઽજનિ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ—તે અશ્વસેન રાજાને સુંદર અલંકાર સારાં લક્ષણવાળી સત્પુરુષને માનવા યોગ્ય ને કુસંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પટ્ટરા-
ણી હતી. જેમ ઇંદ્રને સ્ત્રી ઇંદ્રાણી છે તેમ. તે ઇંદ્રાણી પણ દેવતાને પૂજવા યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગથી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકાઃ—જયંતશ્ચ નાસત્યમૃ તયો રંગમૂ રમૂત્ ॥ જિનઃપા-

શ્વ સ્ત્રયોવિંશો વિબુધારાધિતક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—તે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણીને જેમ જયંત નામે પુત્ર છે, તેમ ને સ્ત્રી પુરુષને સત્ય વક્તા ને દેવતા જેનાં ચરણનું આરોધન કરે છે, એવા ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ જિનપુત્ર થયા. લૌકિક શાસ્ત્રમાં ઇંદ્રનો પુત્ર જયંત નામે છે. તેનું દેવતાના ઔષધ કરનાર અશ્વિની કુમાર નામે બે વૈદ દેવતા તે ઋણ પોષણ કરે છે, ને દેવતા તે ઇંદ્ર પુત્રના પગ શેવે છે. ॥ ૪ ॥

ટીકાઃ—ઉપેયિવાન્ કુમારત્વં તતઃ શક્તિહતાહિતઃ ॥ સ જ્વાનીહિતસ્વાંતો ગમયામાસ વાસરાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી પોતાની શક્તિવતે શત્રુનો નાશ કરનાર એવા પાર્શ્વનાથજી કુમાર અવસ્થાને પામ્યા, ને સંતારમાં જેનું ચિત્ત આસક્ત નથી એવા ઠતા દિવસ નિર્ગમન કરે છે, અન્યશાસ્ત્રમાં શીવનો પુત્ર સ્વામી કાર્તિક નામે છે, તેનું નામ પણ કુમાર છે, ને દેવતાના સૈન્યનો અધીપતિ છે. ને શક્તિ નામનાં આયુધવતે શત્રુનો નાશ કરે છે, ને પાર્વતી નામે પોતાની માતા તેનું હિત કરવામાં જેનું મન છે એવા અર્થને જ્ઞાસન કરનાર પદ મૂકવાથી પાર્શ્વનાથ-જીનાં શક્તિ પરાક્રમ દયાલુતા इत्यादि ઘણા ગુણ કવિએ સૂચન કર્યા છે. ॥ ૫ ॥

ટીકાઃ—તપ્યમાનોઽન્યદા પંચપાવકં દુસ્તપં તપઃ ॥ જગ-ત્પ્રજું પ્રતિપ્રાચ્ય જન્મસંજૃતવિગ્રહઃ ॥ ૬ ॥ જર્વૈર્મુર્વી પરિત્રા-મ્યન્ કર્મઢઃ કમઠઃ શઠઃ ॥ તપ્યસુર્વહિ રુદ્યાને તાં પુરં પ્રાપ-તાપસઃ ॥ ૭ ॥ યુગ્મમ્

અર્થઃ—એક દિવસ પાંચ અગ્નિ જેમાં રહ્યા છે, એવું આકરું

तप तपतो ने जगत्प्रभुश्री पार्श्वनाथ प्रत्ये जेने पूर्व जन्मथीज वेर
बन्धायुं ठे, एवो ने तापस कर्म करवामां कुशळ ने धुतारो एवो कम-
ठं नामे तापस घणी पृथ्वीमां जमतो जमतो बाहारना उद्यानमां
तप करवाने इच्छतो ते पूरीने प्राप्त थयो. ॥ ६ ॥ ७ ॥

टीका:-अथा शा स्वग्निकुंभानि स चतसृष्वचीखनत् ॥
गतिस्थानानि चत्वारि स्ववासाये व शास्वतम् ॥ ७ ॥

अर्थ:-त्यारपठी ते तापसे चार दिशाने विषे चार अग्निना
कुंभ रच्या ते जाणे निरंतर चार गतिमां पोताने रहेवानां स्थान
कर्या होय ने शुं ? ॥ ७ ॥

टीका:-दिदीपिरे ज्वाला स्तेषु चारुदारुनिवेशतः ॥ जंघा-
लज्वालजटिला स्तत्कषाया इवोच्छ्रिताः ॥ ८ ॥

अर्थ:-ते अग्निना कुंभने विषे सुंदर काष्ठना प्रवेश थकी
चारे अग्नि वेगवंत ज्वालार्जुन व्याप्त अतिशे जाज्वल्यमान थया. ते
जाणे ते तापसना अग्नि-शिखा जेवा चारे कषाय साथे उदयपाम्या
होयने शुं ? ॥ ८ ॥

टीका:-तदंतःस्थः स्वमूर्द्धोर्ध्वचंरुमार्त्तरुमंरुलः ॥ चकासे
नून मायास्यन् महानरक मध्यगः ॥ १० ॥

अर्थ:-ते चार अग्निना कुंभनी वच्चे उज्जो रह्यो, ने पोताना
मस्तक उपर आकरुं ठे सूर्य मंरुल जेने एवो ते तापस पंचाग्नि
साधन करती वखत आ प्रकारे झोने ठे. ते शोना उपर उत्प्रेक्षा
अलंकार कहे ठे जे महा नरक मध्येथी नारकी पुरुष जाणे साक्षात्
आव्यो होय ने शुं ? ॥ १० ॥

टीकाः—कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथ दारुणं ॥ पारणां
विदधानस्य स्वयं शीर्णैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपदस्तस्य
स्तंभस्येवोर्ध्वतस्थुषः श्रयमेव तपस्वीति प्रससारयशःपुरि ॥
युग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थः—हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो ताप स-
हन करतो ने पोतानी मेळे पमेळां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणुं करतो ने बे पग एकठा करी थांजलानी पेठे अटंट उज्जो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसख्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगत्मां ठे ॥ १२ ॥

टीकाः—गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त माकांक्षन् पौरा गौरवतस्ततः ॥ १३ ॥

अर्थः—ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे. ए हेतु माटे,
एक चाढ्यो, तेनी पठ्वामे बीजो पण चाळे, एक गारुर चाळे तेनी
पठ्वामे बीजी पण चाळे एत्री रीते लोकमां गारुरीन प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते ता-
पसना दरशननी श्छा करता हवा ॥ १३ ॥

टीकाः—फलसंवनना नूनं गंतुमारेजिरे ऽथ ते ॥ चिरतष्ट-
स्य सौजन्यसिंधोर्बधो रिवा गमे ॥ १४ ॥

अर्थः—त्यांर पछी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज कर्यों ते उपर दृष्टांत—जेम
सारा गुणनो समुद्र, ने घणा काळथी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वक लोक दर्शने चाढ्या.

टीकाः-निरंकुशं विनिर्यद्गतिर्नागरैः सागरै रिव ॥ राज-
मार्गाः प्रथीयांसोभूयांसोपि घनीकृताः ॥ १५ ॥

अर्थः-ते नगरना लोक निर्वघपणे समुद्रनी पेठे उजराया
एटले समूहे समूह चाट्या तेणे करीने राजमार्ग घणा मोटा होता
तो पण अति सांकसा थया.

टीकाः-सुपर्वनिदये सौधे जातरूपमहीभृति ॥ इतः सिंहा-
सनासीनो जगवान् विबुधाधिपः ॥ १६ ॥

अर्थः-त्यार पढी एक दिवस जगवान श्री पार्श्वनाथ स्वामि
देवाधि देव, देवमंदिर समान ने सुवर्णमय पृथ्वीनुं धारण करती
एवी पोतानी हवेलीने वीषे सींहासन उपर बेठा होता.

टीकाः-यांतमेकाशया लोक मवलोक्य विदन्नपि ॥ असा
वेति जनः क्वेति पृष्ठानुचरं जनम् ॥ १७ ॥

अर्थः-सर्व लोक एक चित्ते जता होता तेने देखीने पोते
जाणे ठे तोपण आ लोक सर्वे क्यां जाय ठे. एम पोताना सेवकने
पूठयुं. ॥ १७ ॥

टीकाः-पंचवह्नितपस्वी ह समायातोऽस्त्वतो जनः वंदितुं
तं प्रयातीति कुमारं सव्यजिज्ञपत् ॥ १८ ॥

अर्थः-त्यारे ते सेवक श्री पार्श्वनाथ कुमार प्रत्ये विज्ञापना
करतो हवो जे हे महाराज अहीं पंचाग्नि साधन करनार तपस्वी
आव्यो ठे माटे तेने वंदन करवा आ सर्वे लोक जाय ठे. ॥ १८ ॥

टीकाः-अथोवाच प्रभु श्रित्रं विपर्यस्त धियोऽधमाः ॥ मो-
हांधत्वात् स्वयं नष्टा नाशयंत्य परानपि ॥ १९ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રભુ બોલ્યા જે અહો અધર્મમાં ધર્મ માન્યો છે માટે વિપરીત બુદ્ધિયોવાલા અધમ પુરુષ મોહે કરીને અંધ થયા છે. એ હેતુ માટે પોતે નાશ પામ્યો છે ને બીજાને પણ નાશ પમાડે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. ॥ ૧૯ ॥

ટીકા:-ઉપાદેયતયા હેય મવસ્યંત્યબુધા અહો ॥ સુખં હિ મન્વતે મુગ્ધાઃ કામિની પાદતામનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-અહો અજ્ઞાની પુરુષ જે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તેનું ગ્રહણ કરવા પણ નિશ્ચય કરે છે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત ॥ જેમ મુગ્ધ પુરુષ (કામીજન) તે સ્ત્રીજના પગનું તામન તે સુખ રૂપ માને છે, એટલે સ્ત્રીજના પગની લાતો ખાય છે, ને તેમાં સુખ માને છે. તેમ મુઢ પુરુષ ઠાંકવા યોગ્ય જે અધર્મ તેમાં ધર્મપણાનો નિશ્ચય કરીને અમે સારું કરીએ ઢીએ. એમ ઓટામાં સારુ માને છે એ આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:-જન્યુમન્યુકૃતા ધર્મઃ પંચાગ્નિતપસા યદિ ॥ સ્યા દ્વ-
શ્યેત્ તૃણજઃ તૃણા મૃગતૃણાંજસા તદા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-ઉત્પન્ન થવાનું છે શીલ જેને એટલે સ્વાત્ત્વાવિક ઉત્પન્ન થતો એહવો જે ક્રોધ તેને અતિ ઉત્પન્ન કરનાર એહવું પંચાગ્નિ તપે કરીને જો ધર્મ થાય તો સ્વાત્ત્વાવિક તરશો પ્રાણી તેની અતિ ઉત્પન્ન થઈ તરસ તે જાંજવાનાં જલે કરીને નાશ પામે એટલે પંચાગ્નિ તપે કરીને ધર્મ પણ ન થાય ને જાંજવાના જલે કરીને તરશ પણ ન જાય ॥ ૨૧ ॥

ટીકા:-બોધવામિતતોગત્વાહુર્મેધસમિમંજનં ॥ પ્રલજ્યમા-
નમેતેનબાલવદ્ધિ ક્ષુણાતતઃ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે હું જઈને હુર્બુદ્ધિ એવા આ લોકને બોધ કરું કેમજે એ નિશ્ચારી તાપસે બાલકને જેમ લોખાવે તેમ આ લોકને લોખાવ્યા છે માટે ॥ ૨૨ ॥

ટીકા:-ઉક્તાગમઙ્ગાગત્તાથ સ્તપોસિસિષયાતતઃ ॥ માત્રામી-
ત્રૈઃ સમંયાનમધિશ વ્યતદંતિકમ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-એમ કહિને જગત્ સ્વામી શ્રી પાર્શ્વપ્રજુજી ત્યાર પછી તે તપને ધોડું કરી દેવારુવા વાહન ઉપર બેસિને પોતાની માતા તથા મિત્ર તેણે સહિત તે તાપસની પાસે ગયા ॥ ૨૩ ॥

ટીકા:-શ્વતશ્ચા નલઃકુંભાંતઃ પ્રજુ ઈરુણિ ॥ દારુણિ મધ્યે કો-
ટર મૈદ્દિષ્ટ નાગં લીનં જયાદિવ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજુએ અગ્નિના કુંભમાં મોટા કાષ્ટના મધ્યને વિષે પોલાણમાં જાય થકી જાણે સંતાઈને રહેલા નાગને જ્ઞાને કરીને દીધો ॥ ૨૪ ॥

ટીકા:-પ્રજુ રૂચે વૃષાર્થા ભૂતપસ્યા જાપતાપસ ॥ ધર્મવ્યા-
જાદદઃ કિં જો પ્રક્રાંતં પાતકં ત્વયા ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-દેખીને પ્રજુ બોલ્યા જે, હે જાપતાપસ એટલે જપતપના કરનાર તપશ્ચર્યા તો ધર્મને અર્થે છે, માટે ધર્મના મિષથી આ તે શું પાપ આરંભ્યું છે ॥ ૨૫ ॥

ટીકા:-મૂલં ધર્મસ્ય કારુણ્યં પુણ્યં વીજં તરોરિવ ॥ જ્વલ-
નજ્વાલના તત્ત્વ કુતસ્ત્યં ગૃહ મુન્નતેઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:-ધર્મનું મૂલ કારણ દયા છે, જેમ વૃદ્ધનું મૂલ કારણ

सारं बीज ठे तेम ते मूल कारण अग्निमां बालवाथी मोटयपनु
घर क्यांथीज थाय ? एटले जेम बीज बालवाथी वृद्ध उत्पन्न न थाय
तेम दया रूपी मूलनो नाश करवाथी धर्म न थाय ने धर्म विना मो-
ट्यप नथी ॥ १६ ॥

टीका:-चेतू स्वांगस्या त्रिषंगेण श्रेयस्त दन्निषज्यताम्
तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुन्निरमंतुनिः ॥ १७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवाथी श्रेय मान्यो
होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट कर.पण निरपसंधी
जंतुनो नाश शा माटे करे ठे. ॥ १७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे हूना मातुराणां शरीरिणां ॥ ध-
मोरक्षैव साधीयान् किमु जो स्तपसा मुना ॥ १८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी औषधने छे तेम आउखाने
क्षता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे ता-
पस ! आ निर्दय तप वने शुं ? ॥ १८ ॥

टीका:-प्रादुर्भवति न श्रेयो नृणां प्राणिप्रमापणात् ॥ सं-
पादयति नो जातु शिलाशकल मंकुरं ॥ १९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना वधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थतुं
नथी ते उपर दृष्टांत जेम पाषाण खंरुधान्यना अंकुरने क्यारे पण
उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ १९ ॥

टीका:-अलंकर्मीणदोःस्तंज संस्तंजितरिपुच्छिपः ॥ निघ्न
त्रिर्विघ्नराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ २० ॥ चंद्रमा इव

विद्राणतंद्रिका चंद्रिकांविना ॥ न विराजति किंकीरपांशुराखं-
ममंरुलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो दामतामसनाशने ॥ व-
सवत्तु क्षितोद्गच्छ दुरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी थंज
तेणे करी थंजाव्या ठे. शत्रुरूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
सद्धर्मीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोचे तथा फीण सरखुं धोखुं ठे अखंरु मंरुल जेतुं एवो चंद्रमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिविना न शोचे, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
वसवान् नथी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
घातुका जंतु संदोहा नश्रुवीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो छष्टपुष्ट अने जंतु
समूहने नाश करनार एवा माठी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने जोगवत् ॥ ३४ ॥

टीकाः—महानुजाव तन्मुंच पंचवन्हितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं दत्ताय स तापसः ॥ ३४ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हे महानुजाव! पंचाग्नि तपने हमणे-
थीज मूकी दे. ए प्रकारे जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजीये कह्युं. त्यारे
ते तापस ते प्रभु प्रत्ये बोढ्यो ॥ ३४ ॥

टीकाः—चातुरी राजबीजं स्ते दंरुनीतिविचारणे न धर्मग्रं-
थचर्चासू ज्ञं जेतोधी र्जवाटशाम् ॥ ३५ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंढनीति विचारवामां च-
तुर ठे, पण धर्मग्रंथनी चर्चाउने विषे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—मडुक्तं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे त्प्रत्येषी तत्पश्य तपसः स्वस्य हास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन बोलनार पार्श्वनाथ स्वामी ते
तापस प्रत्ये बोढ्या जे मारुं कहेछुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोताना तपनुं हांसीपणुं थाय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गतार्द्धोषितोरगम् ॥ द्विधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो ध्रुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अग्निकुंरुमांथीज का-
ष्टमां सर्प अर्धो दग्ध थयो ठे, ते काष्टने कढावीने फरसी वते बे
जाग कराव्या ते जाणे ए तापसना तपनुज- निश्चे ठेदन कर्षु
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः कंठोपकंठासजीवितः प्युष्टविग्रहः ॥ दिदृक्ष-
येव निरगाद पकर्तु मंहोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी कंठने समीप प्राप्त थयुं ठे जीवित जेने
एटले कंठे प्राण आव्याथी मरवानी तैयारी थएली एवो, ने अर्द्ध
दग्ध थयुं ठे शरीर जेनुं एवो एक मोटो सर्प ते काष्टमांथी नीक-
द्व्यो, ते जाणे अपकार करनार ए तापसने रुसवानी इच्छाए नीक-
द्व्यो होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विजुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्कृतिः ॥ क-

रुणातरुणा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार पढी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने नजीक रहेला माणस पासे ते सर्पने पंचपरमेष्टि नमस्कार एटले नवकार मंत्र (जेथी दयानो उद्वास घणो थाय ए प्रकारे) देवनाव्या एटले संज्ञळाव्या. अथवा करुणाना जाऊ समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोइ पासेना माणसनी पासे नवकारसंज्ञळाव्या. ३९

टीका:-लघुकर्मतयै काग्र स्ततः संज्ञितया ऽनया ॥ श्रवो-
जक्षिपुटाज्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार पढी ए सर्प लघुकर्मी ठे अने संज्ञी पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थइने कानरूपी अंजली पुट वने ते नवकार मंत्ररूपी अमृतनुं पान करतो हवो ॥ ४० ॥

टीका:-तन्महिम्ना स निः सीम्ना विपद्य समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणः फण भृत्पतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधि नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा धरणेंद्र नामे
जुत्पन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीका:-द्वादशांगीविदो प्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्
पंचनमस्कारमर्त एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे द्वादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण
मरणकालने विषे पोते जव्यप्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टले जव्यप्राणी नमस्कार देवे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

टीका—असा वेव चिरोपात्त पापसर्वकषो न्हणां ॥ घनाघना
हते कोऽन्यः ॥ प्लोष मोष क्षमो वने ॥ ४३ ॥

अर्थ—एज नमस्कार माणसनां घणां काल सुधी उपार्जन
करेखां पापनो नाश करनार ठे ते उपर दृष्टांत जेम वनने विषे अ-
ग्निदाहथी रक्षा करवामां समर्थ मेघविना बीजो कोण होय ?
कोइ नही तेम ॥

टीकाः—ये मुं ज्ञव्या अपव्याजं क्षजंते पोतव ब्रवं लंघयंति
ज्ञवांज्ञोधिं ते गज्जीर मज्जीरवः ॥ ४४ ॥

अर्थः—जे ज्ञव्यप्राणी जाऊसमान नवकार मंत्रने पामे ठे,
ते प्राणी निर्जय थका गंज्जीर संसार समुद्रनुं उल्लंघन करे ठे ॥ ४४ ॥

टीकाः—पशवो प्येन मासाद्य नाकं साकं महच्चिब्रूया ॥ विंदंति
कृत संसार तानवा मानवा इव ॥ ४५ ॥

अर्थः—पशु पण ए नवकार मंत्रने पामी मोटी लक्ष्मीये स-
हित स्वर्गने पामे ठे, जेम कर्तुं ठे संसारनुं हलकास पणु जेमणे एवा
माणस स्वर्गने पामे ठे तेम ॥ ४५ ॥

टीकाः—नमतसुरशिरोमौलिकुंविशासनवैज्वं जुनक्ति शक्ति-
मान् प्राज्य स्वाराज्य य ह्यचीपतिः ॥ ४६ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रजावथी समर्थने, इंद्राणीना
स्वामीने नमता जे देवताना मस्तक मुकुट तेमणे अंगीकार करी
ठे आज्ञा वचननी ठकुराई जेमां एवुं पोतानुं मोटुं इंद्र पदवीनुं
राज्य जोगवे ठे ॥ ४६ ॥

टीकाः—दिक्कूल मुदुजख्यातिस्फातिप्रीणितविष्टपं ॥ कम्भं
चारत साम्राज्यं सार्वज्ञौमः पिपार्त्तियत् ॥ ४७ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावथी दिशायोना समूहने
जेदन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्तुं ठे
जगत् जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थइ पालन
करे ठे ॥ ४७ ॥

टीकाः—चंचष्ठाया चृतः पंच नमस्कारफलग्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त द्विजुंजते ॥ ४८ ॥

अर्थः—देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्ज्वल
ढायाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षनी इंद्र पदवी मलवी तेतो एक फलीमात्र
प्रगट शिंग थइ ठे.

टीकाः—देवभूयं गते नागे तद्भाम्ना थ प्रजुं जनाः ॥ नुनुवुं
सूक्तिपीयूषस्यंदिनो बंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थः—ते नाग देवपणु पाम्या पढी सुंदर वाणी रूप अमृतने
वरसता एवा लोक तथा बंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रजुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीकाः—कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ औ-
क्षतात् पक्ष मप्येन मंतर्दारूरगं विजुम् ॥ ५० ॥

अर्थः—जे अर्हीआं जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रुष नजरे न दीठामां आवे एवा पण काष्ठना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

टीकाः—कस्यापरस्य कारुण्यजरमंथरतारकाः ॥ निपतंतिदृशः
प्रेष्टाः कोदिष्टेष्वपि जंतुषु ॥ ५१ ॥

अर्थः—दयाना समूह वने मंद ठे नेत्रनी कीकीयो जेमनी
एवा जगवान विना बीजा कोनी सुंदर दृष्टिओ अतिशे छुड एवा
पण जंतुने विषे पने ॥ ५१ ॥

टीकाः—तपो दूषयितुं कोन्यः प्रभु रस्य तपस्विनः ॥ तूले
ढि वियतो बाढं कस्तमस्तपनं विना ॥ ५२ ॥

अर्थः—ए तपस्वीना तपने खोटु करी देखावने जगवान
विना बीजो कोण समर्थ ठे, जेम आकाश थकी अंधाराने सूर्यवि-
ना बीजो कोण अतिशे नाश करी शके ठे ॥ ५२ ॥

टीकाः—गोत्रजेदांकितः शक्र स्तमसा मलिनःशशी ॥ मंदः
सहसिधर्माशुः केनो पमिनुमः प्रभुम् ॥ ५३ ॥

अर्थः—जगवाननी उपमा कोनी साथे करीए ? केम जे इंद्र
ठे ते तो गोत्र एटले पर्वतनो जेद करवे करीने लांछित थयो ठे. (ज-
गतमां पण जेणे गोत्रनुं जेदन जेदन कर्युं होय ते सारो न कहेवाय
ए भाव ठे) ने चंद्र पण अंधाराये करीने मलिन ठे एटले कलंकित
ठे अने सूर्य पण मागशर मासमां मंद थाय ठे एटले शिश्नाळामां
एनो प्रताप हठी जाय ठे, माटे इंद्र चंद्र अने सूर्य ए त्रण प्रतापी
कहेवाय ठे तो पण ते प्रतापमां एक एक मोटुं दूषण ठे माटे नि-
दोष जगवानने कोनी उपमा करिये ॥ ५३ ॥

टीकाः—प्रभु रत्र न चे देव्य ज्ञानः प्रतिपदं स्वस्वन् तदा
जात्यंधव न्मोहा दपतिष्यद् जवावटे ॥ ५४ ॥

अर्थः—जो प्रभु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म-
राना अंध पुरुषनी पेठे रुगले रुगले स्खलना पामतो आ लोक
मोहथी, संसाररूप कूवामां पकत एटले प्रभुए जो अहीं आवीने
ए तप दुष्ट न करी देखारुयुं होत तो लोको मोहथी जूठामां साचुं
मानीने संसार रूप कूपमां पकी मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुण स्तोत्र मसहिष्णुः स तापसः ॥ ततो
वेशादपक्रांतः प्रकाशा दंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते तापसथी जगवाननी गुण स्तुति सहन
न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते दे-
शथी नाठो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सदुदकोपि संपर्कोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या
जव दुलूकस्य प्रकाश इव चास्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सारु ठे उत्तर फल जेनुं एवो पण जगवाननो संबंध
ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूमने
दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कमठ स्तपः ॥ मे-
घमाखीतिविबुधो ऽजनि स्तनितनामसु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते वृद्ध कमठ नामे तापस अज्ञानथी तप
करीने स्तनित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाखी नामे देव-
ता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमानो जगन्नाथो गाथकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पे-
शलस्थेस्ना वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः-त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंद्र अमरावती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता हवा ॥ ५८ ॥

टीका:-ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रचुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रहितैरिव ॥ ५९ ॥

अर्थः-त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने व-
रवाने मोकदया होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए आवीने प्र-
चुरने बोध कर्यो ॥ ५९ ॥

टीका:-स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणक्षमः ॥ ज-
गत्यास्तर्षमाकर्षन् घनाकृतिरदीक्षत ॥ ६० ॥

अर्थः-सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने
नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना सरखी
ठे आकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा लेता हवा. एटले वार्षिक
दान आपीने दीक्षा लीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जलनी वृष्टि करीने
पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठे ने तरशने मटारुनार ठे. ६०

टीका:-अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्दिहरन् प्रभुः ॥ तस्थौ
मौनं समास्थाय प्पानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः-त्यारपठी कोशक वखत विहार करता आश्रमपद
नामे उद्यानने विषे, बुद्धि पासता ध्यानने विषे एकतान थइ ठे बुद्धि
जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारण करी उजा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાક્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલદુત્તાલજાલચ્રકુટિશાલિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસ્રષ્ટું વક્રત્વેન
પ્રચક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વનું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી ડંચુ ઉપરતું
જે વિશાલ લલાટ તેને વિષે ચ્રકુટી કરીને શોજતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તે પ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, એટલે વૈરનો બદલો વાલું. અર્થાત્ વૈર વાલું. એમ
ધારીને વક્રપણે ઉપડ્રવ કરવાને આરંજ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેક્ષન્નિશાતવિશિખશિખાસમનસ્વાંકુરાન્ ॥ મુ-
ખનિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્યોઝુ
મુત્પિત્સૂનિવ સિંહાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગન્નેતુરુપરિષ્ઠા-
ત્સ હુષ્ટધીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીવ્રણ વાળે તેની શિખા સરખા છે ન-
ખના અંકુરા (અગ્ર) જેના અને મુખથી નીકળતા મેઘ જેવા ગંજીર ક-
ન્કાકાના શબ્દે કરીને કમ્કા કરી (ફામી) છે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અને દિગ્ગજ (હાથી) ની સંઘાતે જાણે યુઝુ કરવાને
ઝબલતા હોય ને. શું ? એવા મોટા સિંહને તે હુષ્ટબુઝિ દેવે જગ-
ત્સ્વામીશ્રીપાર્શ્વનાથજી ઉપર ત્રિકુર્બ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અવગ્રહં પ્રજોસ્તેઽથ સ્પ્રષ્ટુમપ્યસહિષ્ણવઃ ॥ અભૂવ-
ન્નિષ્કલા યદ્વન્નિર્ધનાનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રજાનો અવગ્રહ સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

जेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफल न थाय तेम ॥ ६६ ॥

टीकाः—गंरुस्थल गलदाननीरशीकरवर्षुकाः ॥ सज्जिताश्व-
रुशुंकाढ्यास्तेन स्तंवेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थः—त्यारपठी गंरुस्थल थकी नीकळतुं जे मदनुं जल
तेना बिंदवाने वरसता ने आकरा ठे शुंढादंरु जेना एवा हाथी
विकुर्व्या ॥ ६७ ॥

टीकाः—उदामानः प्रज्ञौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपदे ॥ वज्रवु-
र्मदधामानो दीपाः प्राज्ञातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थः—ते मोटा हाथी पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने
नाश करनार एवा प्रज्ञुने विषे जेम प्रज्ञातकालना दीवा निस्तेज
थाय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीकाः—इत्यादिजिर्महाजीमैर्ममरैः समरैरिव ॥ अकु-
न्यति जिने जिण्णौ मेघमालीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थः—पूर्वे कहा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा
उपद्रववफे जीतवानुं जेने शील ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी क्षोत्र
न पामे ठे मेघमाली देव एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीकाः—कथमेषऽमया क्षोत्र्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
ज्ञातं सलिलौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थः—जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंफे नहीं एवा
आ जगवंतने हुं कीये प्रकारे क्षोत्र पमानुं एम विचार करतां अरे
एमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कर्यो जे पाणीना प्रवाह

વઠે એને સમુદ્રમાં યેંચી નાંચુ ॥ ૭૦ ॥

ટીકા:-કર્ણપાલીલલત્તાર-પ્રાશુતારાંશુનાસુરા ॥ મહદ્દિ-
સ્ફૂર્જર્જર્જસ્વિબૃંહિતા ગજતા યથા ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-એમ વિચારીને આકાશમાં મેઘ પંક્તિ વિસ્તારી, તેનું પાંચ શ્લોક વઠે વર્ણન કરે છે. જે કાનની મર્યાદાને વિષે રહ્યા ને સુંદર અતિશે ઊંચા જે તારાનાં કિરણ, તેણે કરીને દેદીપ્યમાન જણાતી એટલે મેઘ પંક્તિરૂપ સ્ત્રીયે કાન સુધી સુંદર અતિશે તેજસ્વી તારા રૂપી મોતી ધારણ કર્યા છે તેની કાંતિ વઠે શોને છે. તે ઉપર દૃષ્ટાંત, જે મોટાને બલ પરાક્રમને જણાવતાં એવા છે શબ્દ જેને વિષે એવી હાથીની શ્રેણી શોને તેમ જણાતી હાથીની શ્રેણી પણ મોતીના સમૂહ ધારણ કરવાથી શોને છે ॥ ૭૧ ॥

ટીકા:-ઝિન્ના સ્વનિમણિત્વિરૂઝ્નિરજ્જનાચલચૂરિવ ॥ કુંજ-
ગુંજત્કુરંગારિ-પ્રતિશ્રુન્મિશ્રિતાંબરા ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:-વલી તે મેઘપંક્તિ કેવી છે ? તો જાણને વિષે રહેલા મણિની કાંતિવઠે મિશ્ર થયેલી એવી અંજનાચલની ઝૂમિ હોય ને શું ? એમ જણાતી. વલી કુંજને વિષે શબ્દ કરતા એવા જે સિંહ એટલે જ્યારે મેઘ ગર્જના કરે ત્યારે સિંહ પણ પોતાના માથા ઉપર ગર્જના થતી સાંઝલીને અહંકારથી તેમના સામી ગર્જના કરે એવો સ્વજ્ઞાવ છે માટે, તેમના પરગંદાના શબ્દવઠે મિશ્રિત થયું છે આ-કાશ તે જે થકી એવી ॥ ૭૨ ॥

ટીકા:-અંતઃસ્થકાલિયવ્યાલ-મૌલિરત્નાંશુકીલિતા ॥ કા-
લિંદીવાનિલોદંચદ્વીચિકો હલાકુલા ॥ ૭૩ ॥

अर्थः—वली ते मेघपङ्क्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां कालियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रह्यां ठे तेनी कांतिवक्त्रे व्यास थएली ने वायुवक्त्रे उलता तरंगना कोलाहल शब्दवक्त्रे व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जल कालु वर्ण न थाय तेमां कालियनामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना ऊँरथी ते नदीनुं कालु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, माटे मेघमाला पण एम जणाती एवी ॥ ७३ ॥

टीकाः—उद्यत्सौदामनीदामकाम संवलितहृदि ॥ कुन्यदं-
नोनिधिध्वानगंजीरध्वनिराश्रुरा ॥ ७४ ॥

अर्थः—वली ते मेघपङ्क्ति केवी ठे तो के उत्पन्न थता जे बीजलीना ऊँकारा तेणे करीने अति व्यास थइ ठे उबी जेनी, अने होऊ पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दवक्त्रे व्यास एवी ॥ ७४ ॥

टीकाः—आशानितंविनीवक्त्रं विंविनीलांबरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंबिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थः—वली ते मेघपङ्क्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीश्रोतुं मुख ढांकवानुं कालुं वस्त्र तेनी शोभाने धारण करती एवी मेघ-
पङ्क्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीकाः—अस्ततंद्रास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सलिलासारा नाराचा श्व दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थः—त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आलसरहित
अंतरायरहित पाणीनी धाराज पानी ते जाणे दुःसह बाणवृष्टि
पढी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीकाः—जिनदेहं ततः स्पृष्टाव ते क्षुण्तिस्म भूतले ॥ अंतः
समुच्चरद्ध्यानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहनो स्पर्श
करीने भूतलमां छोटी पढी एटले पृथ्वीमां पसरी, ते जाणे अंतरने
विषे रुने प्रकारे चालतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पामी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पढी ॥ ७७ ॥

टीकाः—नीरन्ध्रं नीरधारान्निः पातुकान्निः समंततः ॥ एका-
र्णवे इवाभूतां युगांतश्च रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थः—त्यारपढी धारुपणे निरंतर चारे पास पढती पाणीनी
धाराज ए जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
तेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीकाः—सोऽन्नितो जिनमप्पूरोऽन्नियः क्षीरोदसोदरः ॥ व-
ज्जार तनुजान्निन्नः कालोदजलधिश्रियम् ॥ ७९ ॥

अर्थः—जिननी चारे पास मेघमांथी पढतो ने क्षीर समुद्र
जेवो ते पाणीनो समूह पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
श्र थयो माटे तेषे कालोद नामे समुद्रनी शोजा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीकाः—तमालकालजीमूतनिष्ठयूतः पयसां रयः ॥ स
वरीवृध्यते स्मोर्ध्वं जारं जारं जुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
कंठमारुरोह निरंकुशः ॥ संपद्यतेऽपकाराय नीचगामी ह्युपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाल वृक्षना जेवा काळा मेघथी पकेलो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वघ्यो जे प्रकारे जगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी थाय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्युं तो करवा द्यो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाले तेम ते नीचाण चालनार जल ठे तेनो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हलवे हलवे परमात्माना कंठ उपर आवी बेदुं ॥ ७० ॥ ७१ ॥

टीकाः—अमोघः पाथसामोघः समैधिष्ठयथा यथा ॥ इर्ष्य-
येव जिनस्यापि ध्यानवन्हिस्तथैर्ववत् ॥ ७२ ॥

अर्थः—सफळ एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पास्यो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरुपि अग्नि इर्ष्याए करीने जाणे वरुवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान थतो हवो ॥ ७२ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोलंबं पद्मलाहिदमलम् ॥ दंतद्युति-
मधुस्यंदि ग्रीवानालोपलहितम् ॥ ७३ ॥ इंदीवरश्रियंबिन्न द-
श्यज्जनतान नम् ॥ घनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रज्ञोः ॥ ७४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पढी मेघे मुकेला पाणीना पुरमां निमग्न थयुं ठे शरीर जेनुं एवा जगवान तेमनुं जे, काळा कमलनी शोचाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकना समूह जोता हवा. ते मुखः

કમલ કેવું છે તો કાલા કેશરૂપી જમરા જેમાં રહ્યા છે એવું, ને
સુંદર નેત્રરૂપી નિર્મલ પત્ર જેમાં રહ્યાં છે એવું, ને દાંતની કાંતિ
રૂપ મકરંદને ઝરતું (ઉત્પન્ન કરતું) ને કંઠરૂપ નાલે કરીને જણાતું
એવું જગવંતનું મુખ, કમલ સદૃશ જણાય છે ॥ ૫૪ ॥

ટીકા:-અનણીયોમણીરશ્મિકિશ્મિરિતકકુન્દમુખમ્ ॥ इतश्च
नागराजस्य सिंहासनमकंपत ।. ૫૫ ॥

અર્થ:-એટલું થયા પછી મોટા મણીની કાંતિયોવત્ ચિત્ર
વિચિત્ર કર્યા છે દિશાઓનાં મુખ જેણે એવું નાગરાજનું સિંહાસન
કાંપતું હવું ॥ ૫૫ ॥

ટીકા:-वृत्तांतस्तेन कृत्तांतःकरणस्थैनसा ततः ॥ प्रयुक्ताव-
धिनाऽबोधि प्रजोः पादप्रसादवत् ॥ ૫૬ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી જ્ઞેદન થયું છે અંતઃકરણમાં રહેલું પાપ
જેનું એવા તે નાગરાજે અવધિજ્ઞાન પ્રયોજીને પ્રજુ સંબંધી સર્વે
વૃત્તાંત પ્રજુના પાદપ્રસાદની પેઠે જાણ્યું. એટલે જેમ તીર્થકરનો
જન્મોત્સવ જાણે છે તેમ. અથવા પોતા ઉપર જે પૂર્વે પ્રજુના ચરણનો
અનુગ્રહ થયો છે તેમ અથવા કમઠ યોગીના પંચાગ્નિ કુંડમાં પૂર્વે
બલતો હતો તેથી જગવાને પોતાના ચરણપ્રસાદવડે આ પ્રકાર-
ની પદવી પમાડી છે, એ પાદપ્રસાદસહિત જેમ હોય તેમ જાણતો
હવો. ॥ ૫૬ ॥

ટીકા:-सत्पत्रलकुचारोहास्तिलकानुगतालिकाः ॥ क-
र्णिकारचितच्छाया स्वामंजुलवलीलताः ॥ ૫૭ ॥ वन्यासमा-
समादाय देवीः पद्मावतीमुखाः ॥ धरणेन्द्रस्ततो जक्त्या स्वा-
मिनं समुपेयिवान् ॥ ૫૮ ॥ युग्मम्

અર્થ:—ત્યાર પઠી સુશોજિત છે સ્તન અને કટીથી નીચ-
લ્યો જાગ તે જેમનો એવી; અને તિલક સહિત છે લલાટ જેમનાં
એવી તથા કાનનાં આઝુણવમે રચી છે સુંદર શોજા જેમની એવી ને
સુંદર છે ત્રીવલીરૂપી લતા જેમની એવી ને વનદેવી સરખી જણાતી
જે પદ્માવતી પ્રમુખ દેવીઓને સંઘાથે લઈને ધરણેંદ્ર નક્તિએ ક-
રીને પાર્શ્વનાથ સ્વામી પાસે આવતા હવા. વનદેવી પ્રત્યે વિશેષણનો
અર્થ જે સારા પત્ર જેને છે એવા લકુચ નામે વૃક્ષનો છે આશ્રય જે-
મને એહવી ને પોતામાં વધારે સુગંધ છે માટે તિલકના વૃક્ષથી પ્રાપ્ત
થયા છે ત્રમર જેમને એહવી ને કર્ણિકારનાં વૃક્ષવમે થઈ છે ગયા
જેમને એવી ને સુંદર છે લવલી નામે લતાઓ જેની પાસે એહવી.
॥ ૬૭ ॥ ૬૮ ॥

ટીકા:—વિત્તુરીક્ષાંબભૂવેથ તેન મધ્યેજલોચ્ચયમ્ ॥ ઝર્મિ-
સંવર્મિતઃ શૌરિરિંતર્નીરાધિપં યથા ॥ ૬૯ ॥

અર્થ:—ત્યાર પઠી તે ધરણેંદ્રે જલના સમૂહ મધ્યે તરંગ વમે વ્યા-
પ્ત થયેલા જગવાન દીઠા. જેમ સમુદ્રની મધ્યે નારાયણને દેખે તેમ. એ
દૃષ્ટાંત અન્ય શાસ્ત્રને અનુસારી છે તે કહ્યું છે. સમુદ્રની મધ્યે શેષનાગના
શરીર ઉપર નારાયણ સૂવે છે ને તે નાગ પોતાની હજાર ફણારૂપી
ઢત્ર તેમના ઉપર ધરે છે. ને પાસે લક્ષ્મીજી પગ ચાંપે છે, તેથી તે-
મનું નામ શેષશાયી જગજ્ઞાન કહેવાય છે इत्यादि કથા છે ॥ ૬૯ ॥

ટીકા:—મણિદીધિતિનિર્ઝૂતઘનસંતમસં તતઃ ॥ અપાર-
સ્ફારદુર્વારાંબુધારાચૌરિગૌરવમ્ ॥ ૭૦ ॥ આતપત્રં શ્રિયઃ સત્રં
ફુલ્લત્રવફણામયમ્ ॥ યુવનાધિપતેરૂર્ધ્વ ડ્રાગ્ વિજ્ઞરાંબભૂ-
વ સઃ ॥ ૭૧ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते धरणेंद्र, मणीनी कांतीवमे नाश कर्युं ठे घाढ अंधकार जेणे एवुं ने घणी मोटी ने दुःस्वथी निवारण थाय एवी जे जलधाराउ तेने हरनार ठे मोट्यप जेनी एवुं ने शोझातुं घर प्रफुल्लित नवफणारूपी ठत्र जगवंत उपर शीघ्रपणे धारण करतो हवो ॥ ९१ ॥

टीकाः—सोऽधस्तान्नेतुरुद्यामधाम तामरसं मुदा॥उन्नालं रचयामास दासवद्दासवोपमः ॥ ९२ ॥

अर्थः—वासव इंद्र ठे उपमा ते जेनी एवो जे धरणेंद्र ते स्वामी एवा जगवंत श्री पार्श्वनाथनी हेठळ अपरिमित एटळे वणुं ठे तेज ते जेनुं एवुं अने उंचां मुखनुं ठे नाल ते जेनुं एवा कमलनी हर्षे करीने दासनी पेठे रचना करतो हवो ॥ ९२ ॥

टीकाः—अथोपरि फणावत्रवारितांबुदविप्लवः ॥ अधोजांबूनदांजोजन्यस्तशस्तपदः प्रभुः ॥ ९३ ॥ प्राग्वत् प्रववृते ध्यातुं किंबन्वरवर्जितः ॥ सर्वावस्थासु साम्यं हि कामं परमयोगिनाम् ॥ ९४ ॥

अर्थः—त्यारपठी जेनाउपर फणारूप ठत्र वमे मेघनोउपद्रव निवारण कर्यो ठे एवा ने नीचे सुवर्ण कमलने विषे थाप्या ठे सुंदर पग जेणे एवा प्रभु पूर्वनी पेठेज उपद्रवनो जे आम्बर तेणे रहित ध्यान करवाने प्रवर्त्तता हवा ते वात घटेज मोटा योगीश्वरने सुख दुःखादि सर्व अवस्थाने विषे अतिशे समपणुं होय ठे ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥

टीका:-तथापीशे महामर्षप्रकर्ष मेघमालिनम्॥मेघमालिन-
मुद्गीक्ष्य ततोऽवादीदहीश्वरः ॥ ए५ ॥

अर्थ:-त्यार पढी धरणेंद्र मेघमाली प्रत्ये पूर्वे कश्यो एवो
उपद्रव कर्यो ठे तो पण प्रभुने विषे महाक्रोधे करीने पाढी मेघ-
मालानी वधारे वृष्टि करवामां तत्पर अयो एवो मेघमालीदेवने दे-
खी ते प्रत्ये नागपति धरणेंद्र बोलतो हवो ॥ ए५ ॥

टीका:-मूढ पापीयसां धुर्य मौले क्षोदीयसां जवान् ॥ जि-
नेन्द्रेपि किमेतद्भ्रजो व्यंजयस्यसमंजसम् ॥ ए६ ॥

अर्थ:-हे मूढ! अति पापीमां अप्रेसर, अति नीच प्राणीना
माथाना मुगट समान एवो तुं जणाय ठे शायी के जिनेश्वरने
विषे पण शुं आ तें अवटित प्रगट कर्युं! ॥ ए६ ॥

टीका:-द्विषन्नीशमधस्त्वंभो मापस्तप्तमानसः ॥ याने
वश्ये पयोराशौ को नु निर्द्विज्ज मज्जाति ॥ ए७ ॥

अर्थ:-हे मेघमाली? प्रभुनो द्वेष करी तप्युं ठे मन जेनुं
एवो तुं नरकमां मांपरु केम जे हे निर्द्विज्ज पोताने वशनौका मली
पढी समुद्रमां कोण फुबी मरे ॥ ए७ ॥

टीका:-अहो कारुणिकायापि जिनायेष्यति बालिशः ॥
द्विषंत्याम्रं भ्रदीयांसं करज्जाः कंटकाशिनः ॥ ए८ ॥

अर्थ:-मूर्ख पुरुष करुणाना समुद्र एवा जिनजणी इष्यां करे
ठें ते आश्चर्य ठे. त्यां अलंकार बतावे ठे जे ए वात घटे ठे. मू-
खनो एवो स्वभाव होय ठे. जेम कांटानुं चकण करनार उंट ठे ते
अतिशे कोमल एवो आंबो ते प्रत्ये द्वेष करेठे तेम ॥ ए८ ॥

टीका:-विजुनाइतपोऽसारं तेने तेऽनुजिघृक्षया ॥ नहि जातु
सतां वृत्तिः परेषां विप्रलिप्सया । एण ॥

अर्थ:-जगवाने तारा उपर अनुग्रह करवानी इच्छाये तारं
अज्ञान तप खोटुं करी विस्तारुं केम जे वयारेय पण सत् पुरुषनी
प्रवृत्ति बीजा पुरुषने ठगवा कारणे होयज नहीं ॥ एण ॥

टीका:-बालिश त्वादृशा यद्वा हितमप्यऽहितं विदुः ॥
संपद्यते विरहिणां हरिणांकोऽपि दारुणः ॥ १०० ॥

अर्थ:-माटे हे मूर्ख तारा सरखा पोतानुं हित पण करेलुं
तेने अहित माने ठे ए न्याय तो आ प्रकारे थयो.जेवो विरही (वि-
योगी बाणस) ने शीतल चंद्रमा ठे तो पण आकरो दुःसह ला-
गेठे तेम ॥ १०० ॥

टीका:-अतत्त्वं तात्त्विकत्वेन चित्रं निश्चिन्वते जनाः ॥ शु-
क्तिकाशकलं त्रांता मन्वते रजतात्मना ॥ १०१ ॥

अर्थ:-जे जरु पुरुष ठे ते अयथार्थ वस्तुप्रत्ये यथार्थपणानो
निश्चय करे ठे. जेम त्रांति पामेलो पुरुष ठीपना करुका प्रत्ये आतो
रुपानो करुको ठे एम माने ठे तेम ॥ १०१ ॥

टीका:-एवं कमठजीवः स नागराजेन तर्जितः ॥ अपराद्धे-
षु बद्धेने द्विया मंहु विलक्षताम् ॥ १०२ ॥

अर्थ:-ए प्रकारे कमठना जीवने ते नागराजे तिरस्कार कर्णो
त्यारे, लक्ष्मी चुन्न्यो ठे बाण ते जेनो एवा पुरुषनी पेठे तत्काळ
लक्षाये करीने विलक्षण पाम्यो. एटले जुठो परयो ॥ १०२ ॥

टीकाः—उपपञ्चवैरपि ध्यानसंपद्वज्रपटमानसम् ॥ स निष्कंपं जिनं वीक्ष्य निस्तरंगपयोधिवत् ॥ १०३ ॥ प्राग्जन्मवैरसंज्ञारवि प्रतिसारज्ञाक् ततः ॥ रुमराकुंवरं सद्यः संजहार विशारदः ॥ १०४ ॥

अर्थः—त्यार पढी उपद्रवे करीने पण ध्यान संपदाने विषे लंपट ठे मन जेनुं एवा अने तरंग रहित समुद्रनी पेठे कंपाराए रहित एवा जिन श्रीपार्श्वनाथजीने देखीने पूर्व जन्मना वैरनो जे समूह तेणे करीने विपरीत जजतो एटले अवधुं आचरण करता एवा ते बुद्धिवंत मेघमालीए तत्काल उपद्रवनो जे आरुंवर तेने संहार्यो ॥ १०३ ॥ १०४ ॥

टीकाः—स्वागांसि सम्यगानम्य क्षमयित्वा जिनं ततः ॥ तापस्त्यनेन्द्रियग्रामः स्वकं धाम जगाम सः ॥ १०५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते मेघमाली पोताना सर्व अपराध क्षमावीने जिन श्रीपार्श्वनाथजीने नमस्कार करीने, पोताने पश्चात्ताप थयो ठे जे आ में खोटुं कर्युं, ते तापथी कृश थयो ठे इंद्रियोनो समूह जेनो एवो ते देव पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०५ ॥

टीकाः—अथ कृतज्ञयमाथं श्रीजिनं पार्श्वनाथं कमठविजयदक्षं बुद्धसद्धानलक्षम् ॥ मुदितजनसमाजः कीर्तयित्वा हिराजः स्वजवनमुरुशक्तिः प्राप सत्स्वामिभक्तिः ॥ १०६ ॥ ॥ इति कथा ॥

अर्थः—त्यार पढी कर्यो ठे जयनो नाश जेणे एवा, ने कमठने जीतवामां चतुर एवा, ने प्रगट थयुं ठे सारा ध्यानने विषे लक्ष

જેમને એહેવા શ્રીજિન પાર્શ્વનાથજી તે પ્રત્યે, હર્ષ પમાડ્યોઠે લોકનો સમૂહ જેણે એવો, ને ઘણી ઠે શક્તિ જેની એવો ને સુંદર ઠે સ્વામી જ્ઞક્તિ જેની એવો નાગરાજ વખાણ કરીને અથવા સ્તુતિ કરીને પોતાના સ્થાન પ્રત્યે જતો હવો ॥ ૧૦૬ ॥ એ પ્રકારે કથા સંપૂર્ણ થઈ ॥

ટીકા:-તદેવમિષ્ટદેવતાસ્તવમન્નિધાયેદાનીં સંઘવ્યવસ્થો-
પદેશરહસ્યં પ્રતિપાદનીયં તચ્ચ યોગ્યસ્ય પુરુષસ્ય પ્રતિપાદ્યમાનં-
સાફલ્યમાસાદયેત્ । અયોગ્યાય તુ દીયમાનં પ્રત્યુત્તાપકારાય
સ્યાત્ । યદુક્તમ્-અપ્રશાંતમતૌ શાસ્ત્રસંજ્ઞાવપ્રતિપાદનમ્ ॥
દોષાયાન્નિનવોદીર્ણે શમનીયમિવ જ્વરે ॥

અર્થ:-એવી રીતે ઇષ્ટ દેવતાની સ્તુતિ કહી હવે સંઘની
વ્યવસ્થાના ઉપદેશનું રહસ્ય કહેવાનું ઠે. તે રહસ્ય યોગ્ય જીવને
ઉપદેશ કર્યાથી સફલતાને પામશે ને અયોગ્ય પુરુષને અપાયેલું થતું
કદાચ ઉલટું અપકારનું કારણ થાય. કહ્યું ઠે કે, જેની બુદ્ધી સ્થિર
નથી તે જીવને શાસ્ત્રના ધરા તત્વનો ઉપદેશ દોષનું કારણ થાય
ઠે. જેમ જેને તાવ ચઢ્યો ઠે તે માણસને શાંતિને વાસ્તે આપાતી
દવા દોષનું કારણ થાય તેમ.

ટીકા:-અતોઽન્નિધેયમુપક્રમમાણ ઉપદેશરહસ્યજ્ઞાન-
યોગ્યં શ્રોતારં નિરૂપયિતુમાહ ॥

અર્થ:-એ હેતુ માટે કહેવા યોગ્ય વસ્તુનો આરંભ કરતા
અન્નિધેય વસ્તુનો ઉપન્યાસ કરતા થતા ગ્રંથકાર ઉપદેશ રહસ્યને
કહેવા યોગ્ય શ્રોતા પુરુષનું નિરૂપણ કરતા થતા કહે ઠે, એટલે શ્રો-
તા પુરુષનાં લક્ષણ કહે ઠે.

॥ मूल काव्यं ॥

कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापथ
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशठ इत्यौचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिऋदिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसे त्वं मया ॥१॥

टीकाः—उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति युष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च नो श्रोतर्मया त्वं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थः—‘त्वं’ ए प्रकारे युष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्यो, तेथी आ
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्यो;
अने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्त्ता ए पोतानो निर्देश कर्यो, तेथी
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुं ए-
टलो अर्थ थयो.

टीकाः—कस्मादित्याह ॥ कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यत्र हेत्वार्थाः ॥ कट्याणः शुनोञ्जिनिवेश
आग्रहः सद्ग्रह इत्यर्थः ॥ तद्ग्रहान् ॥

अर्थः—शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ ग्रंथ कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे ठे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द ठे
तेनो हेतुरूपि अर्थ ठे माटे कट्याण एटले शुनने विषे प्रवेश शुन
वस्तुनो आग्रह एटले सद्ग्रह करुं ने असद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકા:—યતઃ સદ્ગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવસતિ!! અસદ્ગ્રાહીતુ તદ્ભૂવણેપિ કદાગ્રહ્યસ્તતયા સધુક્તી-
રપિ સ્વમતિકદ્વિપતાઽતાત્વિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થ:—જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજઢીને પરમાનંદ (ઉદ્ભાસ) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજલે તો પણ પોતે કદાગ્રહમાં ગઢાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કદેપેલી જે ઓટી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જાણી જોમે છે ॥

ટીકા:—યદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિનીષતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પદ્મપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમાડવા ઇચ્છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહમાં પોતાની મતિ ઓટી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પદ્મરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનું ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અહિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અસત્ પુરુષ છે તે અસ-
તનું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકા:—અથવા કલ્યાણં મોહઃ તત્રાગ્નિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્ધાન્ યતો જ્ઞવાગ્નિનંદિનાં સદુપદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
વધ્નાતિ ॥

અર્થઃ—કલ્યાણ શબ્દનો બીજી રીતે અર્થ કરે છે જે કલ્યાણ કહેતાં મોક્ષ તેમાં જેનો અધ્યવસાય છે, એટલે નિશ્ચય છે, એવો શ્રોતા પુરુષ હોય કેમજે જ્ઞવાન્નિનંદી જે પ્રાણી તેના ચિત્તમાં સાચો એવો પણ ઉપદેશ રહી શકતો નથી ॥

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ કલ્યાણકાંક્ષિણાં નૃશામુપદેશઃ સુધાયતે ॥ જ્ઞવાન્નિનંદિનાં ચિત્રં સ એવ ગરલાયતે ॥

અર્થઃ—તે કહ્યું છે જે મોક્ષને ઇચ્છતા જે પુરુષ તેમને સાચો ઉપદેશ અમૃત જેવો લાગે છે, ને જ્ઞવાન્નિનંદિ પ્રાણીને તેજ ઉપદેશ જેર જેવો લાગે છે. એ વાત આશ્ચર્યકારો છે. ॥ કવિ શબ્દ ઘટનાનો તાત્પર્યાર્થઃ ॥ જેમ સુવર્ણને ઇચ્છતા જ્ઞાન્યશાલી પ્રાણીને તે સંબંધિ જે ઉપદેશ એટલે આ પ્રકારે નિશ્ચે સુવર્ણ સિદ્ધિ થાય છે એવો, જે સાચો ઉપદેશ તે અમૃત જેવો થાય છે, એટલે લોકમાં કહેવાય છે જે અમૃત વિંબવને સુવર્ણ તથા અંજર અમર इत्यादि ગુણ ઉત્પન્ન થાય છે, ને તે દ્રવ્ય ઇચ્છક પુરુષને જેવો શતવેધી સહસ્રવેધી રસ પ્રાપ્ત થાય છે, ને જે જ્ઞવાન્નિનંદિ એટલે જે પોતાને મદ્યું છે તેજ દારિદ્ર પાણામાં યુક્તી એવા નિર્જાન્ય પ્રાણીને તે સુવર્ણ સિદ્ધિનો ઉપદેશ જેર જેવો લાગે છે એ આશ્ચર્ય છે એ પ્રકારે અર્થાંતર પણ સૂચના કર્યો છે.

ટીકાઃ—તથા ગુણગ્રાહીતિ ॥ અલ્પીયસોપિ ગુણસ્ય ગ્રહણ પ્રવણઃ ॥ દોષકગ્રાહિણો હિ અવિદ્યમાનેપિ દોષે તદગ્રાહકત્વમેવ સ્યાત્

અર્થઃ—વલી શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય, ગુણગ્રાહી, અતિશે યોગો ગુણ હોય તેવું પણ ગ્રહણ કરવામાં પ્રવીણ, ને જે દોષગ્રાહી છે. તે

तो जेमां दोष न होय तेमां पण दोष खोली काढीन दोषनुंज ग्रहण करे ठे ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ॥
दोषो ह्यविद्यमानोपि तच्चित्तानां प्रकाशत इति ॥ ५ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे अतिशे दोष दृष्टिने विषे तत्पर मन न करवुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टिवा-
खाना चित्तमां दोष जासे ठे ॥ इत्यादि ॥

टीकाः—तथा मिथ्यापथप्रत्यर्थीति ॥ मिथ्यापथो वक्ष्यमा-
णलक्षणो यथाबंदप्ररूपितोत्सूत्रमार्गः ॥ तस्य प्रत्यर्थी विरोधी ॥
उत्सूत्रमार्गं श्रोतुमप्यनिष्ठुः ॥ उत्सूत्रपथाज्जिज्ञाषुकस्य हि य-
थार्थसिद्धांतोपदेशस्त्रासाय स्यात् ॥

अर्थः—वक्षी ते श्रोता केवो होय तो मिथ्यामार्गनो शत्रु,
एटले आगल कहीशुं एवां जेनां लक्षण ठे एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे
प्ररूपणा कस्यो जे उत्सूत्र मार्ग तेनो विरोधी एटले उत्सूत्र मार्गने
सांजलवानांनी पण इच्छा नथी करता, केम के उत्सर्ग मार्गना अजि-
लाषी पुरुषने निश्चे यथार्थ सिद्धांतनो जे उपदेश ते त्रासजणी थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ खुदमिगाणं पुण सुद्धदेशणा सीहनायसमेति

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे खुद पुरुष रूप मृग ते-
मने शुद्ध देशना ठे ते सिंहनाद जेवी ठे एटले त्रास उपजावनारी
ठे इत्यादि ॥

टीकाः—तथा विनीत इति ॥ गुर्वादिष्वन्युत्थानादिकरण-
साक्षसः ॥ विनीतायैव हि गुरुवः सिद्धांततत्त्वं प्रतिपादयन्ति ॥

अर्थः--वली ते श्रोता केवो होय तो विनीत होय एटखे गुरु आदिक प्राप्त थये ठते उजुं थवुं इत्यादि विनय करवानी लासला वालो, केम जे गुरुमहाराज विनीत शिष्य जणीज सिद्धांतनुं तत्व आपे ठे.

टीकाः--यदुक्तं ॥ विणयव्रतंमि सीसे दिति सुअं, सूरिणो किमवरियं ॥ कोवा न देइ जिकखं किं पुण सोवन्निए थावे ॥

अर्थः--शास्त्रमां कहुं ठे विनयनो जाण एटखे विनयनो करनार एवो शिष्य, ते जणी आचार्य सिद्धांत आपे ठे एमां शुं आश्रयं ठे दृष्टांतः--जेम कोई मोटो पुरुष सोनानो थाल लइने जिह्वा मागवा आवे तो तेने कोण न आपे अर्थात् सर्वे आपे तेम ॥

टीकाः--दुर्विनीताय पुनर्न किंचिदुपदिशंति ॥ यदुक्तं ॥
सेहंमि दुव्विणीए विणयविहाणं न किंचि आइके ॥ न य-
दिज्झइआहरणं पल्लियंचियकनहत्थस्स ॥

अर्थः--अने दुर्विनीत शिष्य जणी आचार्य कांइ उपदेश न करे जे हेतु माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे दुर्विनीत शिष्य जणी विनय विधानादि कांइ पण नथी कहेता. ते उपर दृष्टांतः--जेम ठेदन थया ठे कान हाथ जेना एवा पुरुष प्रत्ये शोचाने अर्थे आचरण नथी आपता तेम.

टीकाः--तथा अशठ इति ॥ ऋजुस्वप्नावः ॥ गुर्वादेषु जी-
विकानिरपेक्षप्रवृत्तिरित्यर्थः ॥ शठो हि न विद्यायोग्यः ॥ यतो
ऽविनीताय बुद्ध्यायाऽनृजवे न मां ब्रूयादिति विद्यैवाहेति ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो अशठ एटखे सरल स्वभावी गुर्वादिकने विषे आजीविकादिकनी अपेक्षारहित

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે વિદ્યા યોગ્ય નથી
જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા સોત્રી તથા
શઠ પુરુષ ઇટલા જાણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકા:-તથૌચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિષુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરૌચિત્યં ॥ તત્કરણશીલ્પઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થ:-વળી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું ક-
રનાર ઇટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના આવે તેમ ગુરુઆ-
દિને વિષે જેમ ઘટે તેમ વિનયાદિકનું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે
તેને કરવાનો જેનો સ્વજાવ છે એવો, ઉચિતપણા વિના બીજા સર્વે
ગુણ કદાપિ હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેના પુષ્પ
જેવાં નકામા છે ॥

ટીકા:-યદુક્તં, ઔચિત્યમેકમેકત્ર ગુણાનાં કોટિ.
રેકતઃ વિષાયતે ગુણગ્રામ ઔચિત્યપરિવર્જિત ઇતિ ॥ ચો વિશે-
ષણસમુચ્ચયે ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કરવા
રૂપિગુણ સ્થાપો અને એક પાસ કોટીગુણ થાપો તો પણ ઉચિત-
પણા વિના તે સર્વ ગુણ જેર જેવા થાય છે, આ જગાયે ચકાર મૂક્યો
છે, તે સર્વ વિશેષણને એક હારમાં જોડાં કરે છે ॥

ટીકા:-તથા દાક્ષિણીતિ ॥ દાક્ષિણ્યમનુકૂલતા ॥ જન-
ચિત્તાનુવર્તિત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ નિર્દાક્ષિણ્યો હિ બાંધવાનામપ્યુદ્ધે.
જનીયો જવતિ ॥

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अनुकू-
ल) पणये सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणुं, अर्थात् जेने दे-
खीने बुद्धिवान्ते एम जणाय जे आ पुरुष तो माह्यो ठे एवा गुण
सहित. केमके जेमां माहापणपणुं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने
पण उद्देग करमार थाय ठे ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ निर्दाह्णियो मुच्यते बंधुचूरयैस्तन्मु-
क्तस्य क्षीयतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनीजारकारी-
कारीषाजो जीवति व्यर्थमेष इति ॥ ७ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे पुरुष माहापण प-
णाए रहित ठे, तेने पोतानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे
ने ज्यारे तेमणे त्याग कयों त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए
त्रणे पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो जार क-
रनार थयो ने सुका ठाणनी पेठे बाछवा विना बीजा कोइ कार्यमां
उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः—तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि
गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियग्रामः कां-
ताललितकीलितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णय-
इति ॥ ८ ॥

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटसे जि-
तेंद्रिय. जेणे इन्द्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने विषे पण मंद थाय
ठे जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे, नथी जीत्यो इन्द्रियोनो समूह जेणे
एवो ने स्त्रीयोना विलासना विषे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुने सेवे

નહીં, તે માટે તે પુરુષને તત્વનો નિશ્ચય ક્યાંથીજ હોય ? ॥ ૮ ॥

ટીકાઃ-તથા નીતિનૃદિતિ ॥ સદાચારપરાયણઃ ॥ તદ્વતો
હિ સર્વેપિ સાહાય્યં જનંતે ॥ તદ્વિપરીતસ્ય ચ વૈપરીત્યમ્ ॥

અર્થઃ-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે નીતિનો ધારણ
કરનાર એટલે સદાચારને વિષે તત્પર, સદાચારવાલાને નિશ્ચે સર્વે
પણ સહાય કરે છે અને અસત્ આચરણ કરનારનું વિપરીતપણું
કરે છે ॥

ટીકાઃ-॥ યદુક્તં ॥ યાંતિ ન્યાયપ્રવૃત્તસ્ય તિર્યંચોપિ સહા-
યતામ્ ॥ અપંથાનં તુ ગચ્છન્તં સોદરોપિ વિમુંચતીતિ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ-॥ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ન્યાય માર્ગે ચાલનારની સહાય
તિર્યંચ એટલે પશુ પક્ષી પણ કરે છે, ને ઝનમાર્ગે ચાલનાર પુરુષનો
સોદર (જાણ) પણ ત્યાગ કરે છે ॥ ૯ ॥

ટીકાઃ-તથા સ્થૈર્યીતિ ॥ સ્થૈર્યં કાર્યારંજે અનૌત્સુક્યં તદ્વા-
ન ॥ ઉત્સુકા હિ રાજસ્યેન કાર્યમારંજમાણાઃ શાસ્તારમપ્યુદ્ધ-
જયંતિ ॥

અર્થઃ-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવા હોય તો, સ્થૈર્યી કેહેતાં
કાર્યના આરંજને વિષે સ્થિરતાવાલા, અને જે સ્થિરતાવાલા નથી
ને કાર્યનો આરંજ કરે છે તે પુરુષ પોતાનો જે શિક્ષક તેને પણ
ઝડેમ પમાડે તેમાં શું કહેવું ?

ટીકાઃ-યદુક્તં ॥ અસ્થિરાઃ સ્વૈરિણો નૂનં ક્ષોજયંતિ પ્રભૂ-
નપિ ॥ અચલાનાકુલારંજા યુગાંતપર્વતા ઇવેતિ ॥

અર્થઃ-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અસ્થિર હોય ને સ્વેચ્છા

ચારી હોય. તે નિશ્ચે મોટા પુરુષને પણ ક્ષોજ પમામે છે, જેમ પ્રલય કાલનો વાયુ પર્વતોને પણ કંપાવે છે તેમ ॥

ટીકા:-તથા ધૈર્યીતિ ॥ ધૈર્યમાપત્સ્વપિ મનસો ડક્ષોજ્યત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ અધીરો હિ વિઘ્નાકુલિતચેતા ગુરુમપિ હીલયતિ ॥ યદુક્તં ॥ વિઘ્નવિક્ષોન્નિતસ્વાંતઃ કદાચિઋર્મકર્મણિ ॥ કાતરઃ સાતરસિકો ગુરુમપ્યવમન્યત ઇતિ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:-વલી શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો, ધૈર્યી એટલે ધૈર્ય તે આપત્ કાલમાં પણ મનનું ન ક્ષોજવાપણું એવા ગુણે કરી સહિત તે ધીરજવાલો કહેવાય ને જે અધીર પુરુષ છે. તે તો વિઘ્નવને આ-કુલ છે ચિત્ત જેનું એવો ઠતો ગુરુની પણ હીલના કરે છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ક્યારેક વિઘ્નવને ક્ષોજ પામ્યું છે ચિત્ત જેનું એવો પુરુષ ધર્મ કર્મને વિષે રંક જેવો થાય છે અને શાતાસુખનો લાલચી થાય છે, ત્યારે ગુરુની પણ અવગણના કરે છે.

ટીકા:-તથા સઋર્માર્થીતિ ॥ સન્ શોજનો ધર્મો લોકપ્ર-વાહરહિતઃ ॥ આજ્ઞાનુગતઃ પ્રતિશ્રોતોપરનામા પારમેશ્વરઃ શુદ્ધો માર્ગસ્તસ્યાર્થી ગવેષકઃ ॥ લોકપ્રવાહનિરતે હિ પુંસિ જલભૃત-કુંજોપરિપાતુકજલબિંદુરિવ ગુરુપદેશો બહિર્બુઠતિ

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો સઋર્માર્થી એ-ટલે સારો શોજતો જે લોકપ્રવાહ રહિત તીર્થકરની આજ્ઞાને અનુ-સરતો પ્રતિશ્રોત એ પ્રકારનું જેનું બીજું નામ છે એવો પરમેશ્વર સં-બંધી શુદ્ધ માર્ગ તેનો ગવેષણા કરનાર એવા લક્ષણ સહિત શ્રોતા જોડે, કેમ જે લોકપ્રવાહને વિષે અતિ આશક્ત થયો જે પુરુષ

तेने विषे गुरु महाराजनो उपदेश प्रवेश पामतो नथी बारणे नीकली जाय ठे जेम जलवमे संपूर्ण जेरेला कुंज उपर जेटहुं पाणी पमे ते सर्वे बारणे नीकली जाय ठे तेम.

टीका:- ॥ यदुक्तं ॥ अंधं प्रति यथा लास्यं गानं च बधिरं प्रति ॥ अनर्थिनं प्रति व्यर्थं तथा सख्यमर्पणं ॥ १२ ॥

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे आंधला प्रत्ये सुंदर नृत्य करवुं तथा बेहेरा प्रत्ये सुंदर गान करवुं जेम व्यर्थ ठे, तेम जे पुरुषने साचा मार्गनी अजिलाषा नथी ते प्रत्ये साचा मार्गनो उपदेश करवो व्यर्थ ठे ॥

टीका:-तथा विवेकवानिति ॥ पारिणामिक्या बुद्ध्या युक्त्युक्तविमर्शो विवेकस्तद्वान् ॥ विवेकी हि हेयपरित्यागेनोपादेयमुपादत्ते ॥

अर्थ:-वली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो के विवेकवालो एटले जे करवाथी पश्चाताप न थाय, एवुं करावनारी जे बुद्धि तेने पारिणामिकी बुद्धि कहिए तेवी बुद्धिये करी युक्त, तथा युक्त अयुक्तनो जे विचार करवो तेने विवेक कहिए तेवा विवेक सहित जे होय ते विवेकी कहिए ॥

टीका:-तदुक्तं-हेयं विहाय विरलाः सत्सत्त्विवेकादादेय मत्र समुपाददते पुमांसः ॥ संप्रत्यहो जगति हंत पिबन्ति नीरात, क्षीरं विविच्य सहसा विहगाः कियंतः ॥ १३ ॥

अर्थ:-ते कहुं ठे, जे पुरुष सत् असत्ना विवेकथी त्याग करवा योग्यनो त्याग करे ठे, ते ग्रहण करवा योग्यनुं ग्रहण करे ठे,

તેવા પુરુષ આ જગતમાં વિરલા છે. એટલે થોભા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ બે જોગાં હોય છે તેમાંથી તે બેને શીઘ્રપણે જૂદાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:-॥ તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાજ્ઞઃ ॥ અજ્ઞે હિ વ-
ક્તાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ યદુક્તં ॥ વ્યા-
ख्याતા કં ગુણં કુર્યાદ્દિનેયે મંદમેઘસિ ॥ દુરેઘસિ શિતોપ્યેતિ કુ-
ઞારઃ કુંઠતાં હઠાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્નઃ
સ્ત્વં જોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:-વહી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી એટલે જા-
હો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ,
કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચલાવવા સમર્થ નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાલા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો
ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુહામાંથી ન ઢેદાય એવું
દુઃખદાયી કાષ્ઠ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુહાનો બલાત્કારથી કું-
ઘિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સ-
હિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ હું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંજ્ઞલાહુંહું.
અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે આ સર્વોપરિ ઉપદેશ સંજ્ઞલાવવા યોગ્ય છે,
એ પ્રકારે આ બીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨ ॥

ટીકા:-શ્દાર્ની યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ યદુક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવના-
મારચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:-હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની
પ્રસ્તાવના કહેવાને બે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किं कलिकालव्यालव कत्रांतराल-
स्थितजुषि गततत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥

प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापथौघ-

स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्पज्ञस्मराशिग्रहसखदशमाश्चर्यसाम्राज्यपुण्य-
न्मिथ्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनैर्दमार्गे ॥
संक्लिष्टद्विष्टमूढप्रखलजम्जनास्त्रायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी
साधुवेषैर्विषयिन्निरन्तः सोयमप्राधि पंथाः ॥ ४ ॥

टीकाः—एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पंथा अ-
प्राधीति संबंधः । अप्राधि अतानि । अत्रचाप्राधीति प्रथे-
रिन्तस्य इचि वेल्यनेन सानुबंधत्वाद्विकल्पीय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः—प्राणीनो समूह, आगळ कहीशुं ए प्रकारनो थये
ठते, साधु वेष धारी पुरुषोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकाणे
व्याकरस विचार जे अप्राधि एवुं जे रूप थयुं ते तो इन्त एवो जे
प्रथम धातु, तेनुं “इचि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकल्पे-ह्रस्वता
नयी थती ते पक्षे अप्राधि एवुं सिद्ध रूप थाय ठे ॥

टीकाः—कोऽसौ पंथा मार्गः स्वमनीषिकाकल्पितं मतं॥ सोऽयं
स इति सकलजनप्रसिद्धो ऽयमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलब्ध्य-
मानः कथमप्राधि ? अनन्तः ससंताद् चूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटले पोतानी बुद्धिये कदपना कयों एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे ते कये प्रकारे विस्तार्यो ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्वार्यो.

टीकाः—कै. साधुवेषैः साधोः सुविहितस्येव वेषो रजोहरणा-
दिनेपथ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिर्लिंगमात्रधारिन्निः॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यो ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो झूषण रूपी जे वेष, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेष मात्र धारी एटले साचा मुनिना लिंगमात्रनुंज धारण करनार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विषयिन्निः ॥ विषि एवंति संसारगुप्तौ वध्नन्ति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्वदिन्नरिन्द्रियार्थव्यासंगिन्निः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी बंधी-खानाना घरने विषे पोताने सेवन करनार प्राणीने बांधी राखे ते विषय कहीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटले निःकेवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेषि ठे माटे केम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए बेने परस्पर विरुद्ध ठे. शी रीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुरपह्रियमाणाः सारयोऽक्षैरि-

વાઠૈર્જવફલક ઉદારેऽતીવ બંઞ્રમ્યમાણાઃ ॥ વધવિશસનબંધૈઃ
સાદમાસાદયંતે, પરમવિષયજાજો દીક્ષિતા ભૂરિકાલમ્ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જેમ પાસા વળે સોગટાં, બાજીમાં ચારેપાર ઘરોઘર જમેઠે ને ત્યાં અનેક પ્રકારે ઘાત તથા નાશ તથા બંધન છેદ પામે છે તેમ ચતુર્ગતિ સંતારરૂપ ચોપટ છેલને વિષે વિષયજોગી દીક્ષાવંત પ્રાણી પણ અતિશે ઝમણ કરતાં કરતાં ઘણાં કાલ સુધી અનેક પ્રકારે નાશઘાત બંધનાદિકે કરીને છેદપામે છે.

ટીકા:-॥ કિંરૂપઃ પંથાઃ, જિનાનામર્હતામુક્તિર્વચનમાગ-
મઃ તસ્ય પ્રત્યર્થી વિરોધી પારમેશ્વરસિદ્ધાંતવિપર્યસ્તાર્થપ્રરૂપ-
ણરૂપતયા તદન્નિહિતયુક્તિબાધિતઃ ॥ કસ્માદેવંવિધઃ પંથાઃ
પ્રથિતસ્તેરિત્યત આહ ॥

અર્થ:-કેવો માર્ગ તેમણે વિસ્તાર્યો ? તો જિન જે અરિહંત તેમના વચનરૂપી જે શાસ્ત્ર તેનો વિરોધિ, એટલે પરમાત્માનો કહેલો જે સિદ્ધાંત તેથી વિપરીત જે અર્થની પ્રરૂપણા તેણે કરીને તે સિદ્ધાંતમાં કહેલી જે યુક્તિ તેથી વાધ પામેલો. શા માટે એ પ્રકારનો માર્ગ તેમણે વિસ્તાર્યો ? તે કહે છે.

ટીકા:-સંક્ષિલષ્ટેત્યાદિ ॥ સંક્ષિષ્ટઃ સાતત્યેન ધાર્મિકજનો
પ્રતાપકાર્ત્તરૌદ્રાધ્યવસાયવાન્, દ્વિષ્ટો મત્સરી ગુણવદ્ગુણઞ્જન-
પ્રવણ્વુઃ ॥ મૂઢઃ ॥ હેયોપાદેયવિમર્શશૂન્યઃ ॥ પ્રખલઃ ॥ પ્ર-
કર્ષેણ પિશુનઃ ગુણવદ્ગુણાસદ્દૂષણારોપણચતુરઃ જનો દુર્મર્ધા
યો જનસ્તેષામેવ ચતુર્વિધઃ સંઘસ્તસ્યામ્નાયઃ શિષ્યપ્રતિશિ-
ષ્યાદિસંતાનઃ ॥ તત્ર રક્તાઃ પ્રીતિમંતઃ ॥ યદ્વા સંક્ષિષ્ટાદિવિ

शेषलोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्याम्नायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दृशजनाचरितं प्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः—जे निरंतरपणे करीने धार्मिक जनने उपताप करनार
एवा जे आर्त्तरौद्र अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटले गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्परं जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटले अतिशे चाफिन,
गुणवानना गुणने विषे असत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जरु एटले दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटले शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषे आशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा जुंमा अध्यवसायवालो, द्वेषी, मूढ,
प्रखल, जरु ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटले नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवदेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटले गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषे आ-
शक्त एटले पक्षपाति एवा जे साधुवेषी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, केम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे अंगी-
कार करे ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्त्रंता, सयंपि तेसिं पणसु
वदंता ॥ रागदोसबायणछा, केइ पसंसंति निऊस्मे ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहेलुं ठे जे एक आचारवालाने
मानेनार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोते पण वर्तता ठता

पोताना दोषने ढांकवाने अर्थे धर्मरहित पुरुषोने पण प्रशंसा करेढे.

टीकाः—अत एवंविधा जिनोक्तिप्रत्यर्थिनमेव मार्ग प्र-
थयन्ति ॥ अथ ज्ञास्वतीव दीप्यमाने पारमेश्वरे पथि कुत एवं-
विधपथप्रथनस्य तमस इवावकाशः ॥ तत्राह ॥ जगति लोके
विरलतां स्तोकतां अद्वयजनाच्युपगमनीयतां याति पाप्नुवति
सति ॥ कस्मिन् ॥ जिनेन्द्रमार्गे जगवत्प्रणीते शुद्धे प्रतिश्रोत-
सि पथि ॥

अर्थः—एहीज कारण माटे ए प्रकारनो जिनेश्वर जगवंतना
वचनना शत्रुरूपज मार्ग तेने विस्तारे ढे. ते उपर आशंका करे ढे,
जे सूर्यनी पेढे देदीप्यमान परमात्माना मार्गने विषे शायी ए प्र-
कारना मार्गना विस्तार रूपी अंधकारनो प्रवेश थयो ? तो कहे ढे
के जगत्मां जिनेन्द्र जगवंते कहेलो ने संसार मार्गथी उलटो एवो
शुद्ध मार्ग विरलपणाने एटले थोकापणाने पामे ढते ज्ञावार्थ—लो-
कमां अद्वय पुरुषज शुद्ध मार्गने पामवार्थी उत्सूत्र मार्ग विस्तार पाम्यो.

टीकाः—कस्मादेतदित्यत आह ॥ प्रोत्सर्प्यद्भस्मस्मेत्यादि ॥
प्रोत्सर्प्यन् जगवद्धीमहावीरमुक्तिसमये तज्जन्मराशिसंक्रांत्या
तत्पक्षसंघस्य बाधाविधायित्वात् प्रोज्जृम्भमाणो जन्मराशि-
नामा मंगलादिवत्कूरो ग्रहस्तस्य सखा मित्रं राजादित्वादन् ॥
ततश्च प्रोत्सर्प्यद्भस्मराशिग्रहसखं यदशमाश्चर्यमसंयति-
पूजाख्यं ॥

अर्थः—शायी एम थयुं ? तो त्यां कहे ढे जे जगवान श्री
महावीरस्वामि मुक्तें गया ते समये उदय पाम्यो, ने तेमनी जन्म-
राशीने संक्रमण थयो ए माटे. तेम महावीर स्वामीना पक्षपाती.

સંઘને બાધા પમારુતો જસ્રમરાશિ નામા ગ્રહ ઢે, તે મંગલાદિ ગ્રહની પેઠે મહા આકરો ગ્રહ ઢે તેનું મિત્રરૂપ જે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય ઢે તેથી.

ટીકા:- અત્ર ચ સહ્યં જસ્રમરાશિદશમાશ્ચર્યયોલૌકિકસ-
ખયોરિદ્યુયોરપિ સાહચર્યેણ દુષ્કરૈકકાર્યકારિત્વં ॥ તચ્ચેહ
કાર્યં દ્યુયોરપિ યથાહંદમાવદ્યકારિત્વેન મિથ્યાત્વપોષઃ ॥ ક્વ-
ચિદસંજ્ઞાવ્યવસ્તુદર્શનં હ્યાશ્ચર્યં ॥ અસંયજનપૂજા ચાનંતકાલ-
જાવિત્વાદસંજ્ઞાવ્યા વર્ત્તેતો જવત્યાશ્ચર્યંતચ્ચ દશમં ॥

અર્થ:-અહીં જસ્રમરાશી ગ્રહને અને દશમાશ્ચર્યને પરસ્પર
લૌકિક મિત્રની પેઠ મિત્રતા ઢે કેમ જે બેને પણ સંઘાતે દુષ્કર
એવું એક કાર્ય પ્રત્યે કરવાપણું ઢે, તે એક કાર્ય કીયું ? તો તે બેને
પણ પોતાની નજરમાં આવે તેમ વર્ત્તતા સાટે યથાહંદ એવા જે પુ-
રુષ તેમનું પ્રવલપણું કરાવીને મિથ્યાત્વનું પોષણ કરવું. જ્ઞાવાર્થ:-
જસ્રમરાશિ ગ્રહ પણ ઘણા મિથ્યાત્વનો પોષણ કરનાર ઢે, ને દશમું
આશ્ચર્ય પણ ઘણા મિથ્યાત્વને પોષણ કરનાર ઢે. માટે એ કામને બે
જણ સંઘાતે ચલાવે ઢે, તેથી તેમને મિત્રતા થઈ ઢે. માટે ઘણું મિ-
થ્યાત્વનું બલ વૃદ્ધિ પામ્યું ઢે. આશ્ચર્ય તે શું ? તો ક્યારે પણ સંજ્ઞે
નહીં એવી વસ્તુનું દેખવું તે ॥ અસંયતિ પૂજા પણ અનંત કાલે થઈ
ઢે માટે એ આશ્ચર્ય ઢે તે ગણતીમાં દશમું ઢે ॥

ટીકા:-કિલ જિનપ્રવચને દશાશ્ચર્યાણિ નિરૂપિતામિ ॥
તદુક્તં ॥ ઉવસગ્ગ ગપ્પહરણં, ઇથ્થીતિથ્થં અજ્ઞાવિયા પરિસા ॥
કન્હસ્સ અમરકંકા અવયરણં ચંદસૂરાણં ॥ હરિવંશ કુંદુપ્પત્તી

ચમરુપ્પાત્તં ચ અઠસય સિધ્ધા ॥ અસંસંજયાણ પૂઆ, દસવિઆ-
ણં તેણ કાલેણ ॥

અર્થ:-જિન પ્રવચનમાં દશે આશ્ચર્ય નિરૂપણ કર્યા છે, તેનાં
નામ ગણાવ્યાં છે જે ૧ ઉપસર્ગ ૨ ગર્જનહરણ ૩ સ્ત્રી તીર્થ ૪ અજ્ઞા-
વિત સજ્ઞા, ૫ કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકામાં ગયા, ૬ ચંદ્ર સૂર્યનું
અવંતરણ, ૭ હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ૮ ચમર ઉત્પાત, ૯ એક સમે
એકસોને આઠ સિધ્ધ થયા, ૧૦ અસંયતિ પૂજા એ દશે પણ આ-
શ્ચર્ય અનંત કાલે થાય.

ટીકા:-તત્ર નવાનાં સ્વરૂપં ગ્રંથાંતરાદવસેયમ્ ॥ અસંવત-
પૂજાશ્ચર્યસ્યૈવહોષયોગિત્વાત્ તદ્દોષપ્રદર્શનોદ્દેશેન પ્રકરણપ્રવૃત્તેઃ
તસ્ય સામ્રાજ્યમિવ સામ્રાજ્યં, યથા રાજાઃ કસ્યચિત્સકલમં-
લાધિપત્યં રિપુવિજયપુરસ્સરમાઙ્ગૈશ્ચર્યં સામ્રાજ્યમુચ્યતે એવ-
મિદમપિ સુવિહિતજનતિરસ્કારેણ સકલલોકસ્યા સંયતજનાઙ્ગા-
વશવર્તિત્વં દશમાશ્ચર્યસ્ય સામ્રાજ્યં ॥

અર્થ:-તેમાં નવ આશ્ચર્યનું સ્વરૂપ તો ગ્રંથાંતર થકી જાણવું.
અસંયતિ પૂજા નામે દશમા આશ્ચર્યનું અહીં ઉપયોગીપણું છે. માટે
તેના દોષ દેખાવવાનો ઉદ્દેશ કરીને આ પ્રકરણની પ્રવૃત્તિ છે માટે
તે દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે, જેમ કોઈ રાજાને સકલ
મંદુલનું અધિપતિ પણું ને શત્રુને જીતવા પૂર્વક આજ્ઞા આપીને ઐ-
શ્ચર્યપણું જેમાં છે એવું ચક્રવર્તિ રાજ્ય હોય, એમ અહીં પણ સુવિહિત
જનનો તિરસ્કાર કરવો તેણે કરીને સકલ લોકને અસંયતિની આ-
જ્ઞામાં વર્તીવું એ દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તિ રાજ્ય છે.

टीका:-तेन पुण्यदेधमानं मिथ्यात्वं ॥ अतस्त्वे तत्त्वप्रति-
प्रतिरूपं ॥ तदेव ध्वान्तं तमिश्रं सम्यग्ज्ञानालोकनिरासकम-
त्वात् ॥ तेन रुद्धे व्याप्ते ॥ जैनैर्द्रमार्गे ॥

अर्थ:-ते राज्ये करीने पुष्ट थतुं एटले वृद्धि पामतुं जे
मिथ्यात्व, मिथ्यात्व एटले अतत्त्वने तत्वपणारूपे अंगिकार करवुं,
ते मिथ्यात्वरूप अंधकार ज्ञानरूपी प्रकाशनो नाश करवाने समर्थ
हे, माटे अंधकारे व्याप्त थएलो जिनैर्द्र मार्ग ठते ॥

टीका:-अयमर्थः ॥ यथा ॥ श्यामायां नीरंध्राधतमसेन
लोचनप्रकाशावरणात्तस्करादिजनेन जनाऽसंज्ञाराजमार्ग-
स्य विरलत्वं, तथा जगवति विद्यमाने तन्महिम्नैव यथाबंदानां
निरस्तत्वान्न मिथ्यापथप्रथावकाशोऽभूत् ॥ निवृत्ते तु जगवती-
दानीं दशमाश्चर्यप्रवृत्तेर्निरगलयथाबंदोत्सूत्रदेशनया चूरिलो-
कस्य वासितत्वेन प्रबलमिथ्यात्वोदयात्सम्यग्दृशां न्यगूनूत-
त्वेन जिनैर्द्रमार्गो विरलतां प्राप्तः ॥

अर्थ:-जेम रात्रीने विषे गांढ अंधकारे करीने नेत्रनो प्र-
काश आवरण पामे ठे, माटे चौरादिकना जये करीने लोकनो सं-
चार थतो नथी, माटे राजमार्गनुं विरलपणुं थाय ठे. तेम जगवान
विद्यमान हता त्यारे तेमना महिमावहेज पोतानी इच्छामां आवे
एम चालनार लोको नासता हता माटे मिथ्यामार्गनो प्रकाश न
हतो. ने ज्यारे जगवान मोहे गया त्यारे तो आ कालमां दशमा
आश्चर्यनी प्रवृत्ति ठे. माटे बंधन रहित पोतानी इच्छामां आवे तेम
उत्सूत्रनी देशनावहे घणा लोकोने उत्सूत्रनो पट (माघ) बेसाड्यो
एटले उत्सूत्ररूपी दुर्गंध लोकना हृदयमां चोटानी दीधी ठे. ते

હેતુ માટે પ્રબલ મિથ્યાત્વનો ઉદય થયો, તે માટે સમ્યક્ દૃષ્ટિ લો-
કોએ નીચાં મુખ કર્યાં એટલે સમક્ષિત દૃષ્ટી પોતાના સ્વરૂપમાં વરતે
હે. પણ પોતાનો ઉપદેશ નિર્થક જાય માટે કહેતા નથી માટે
જિનેંદ્ર માર્ગ વિરલપણાને પામ્યો હે એટલે ઘણોજ થોમો માલમ
પમે હે.

ટીકા-યથોક્તં ॥ પાતઃ પૂર્ણો જ્ઞવતિ મહતે નોપતાપાય
યસ્માત્ કાલેનાસ્તં ક શ્વ ન ગતા યાંતિ યાસ્યંતિ ચાન્યે ॥ એતા-
વત્તુ વ્યથયતિ યદા લોકવાદ્યૈસ્તમોજિસ્તસ્મિન્નેવ પ્રકૃતિ-
મહતિ વ્યોમ્નિ લબ્ધોઽવકાશઃ ॥

અર્થ:-તે વાત દૃષ્ટાંતે કરીને કહી હે. જેમ સૂર્યનું પરબું
એટલે સૂર્યનું આથમબું તે મોટા ઉપતાપ જાણી નથી. જે હેતુ માટે
કાલે કરીને કોણ અસ્ત નથી પામતું, ને નહીં પામે અને નથી પા-
મ્યો. સર્વે પણ કાલે કરીને નાશ પામે હે, પણ આટલી વાત તો
પીમા કરે હે, જે સ્વાજ્ઞાવિક મોટું એહેવું આકાશ તેને વિષે લોક
નિંદ્ય એવું જે અંધકાર તેણે આકાશને વિષે અવકાશ પામ્યો એટલે
નિવાસ કર્યો ॥ જાવાર્થ:-સ્વાજ્ઞાવિક નિર્મલ એવા આકાશ જેવા
જિનેંદ્ર માર્ગને વિષે અંધકાર જેવું મિથ્યાત્વ આવીને રહ્યું એ વાત
મને વ્યથા કરે હે એમ ગ્રંથકારે સૂચના કરી.

ટીકા:-અથ કસતિ જૈનેંદ્રમાર્ગે મિથ્યાત્વરુદ્ધત્વાદિ-
રત્નતાં પ્રાપ્ત ઇત્યાહ ॥ ઇહ કલિ કલિકાલેત્યાદિ ॥ ઇહ જગતિ
કલિશબ્દાર્થસ્ત્વયે વદ્યતે ॥ પ્રાણિવર્ગે માનવસમુદાયે સતિ
॥ કિંરૂપે લોકોક્ત્યા કલિકાલો જિનોક્ત્યા ચ દુઃષમાકાલ-
સ્તેન કલિકાલ એવ દુઃસ્વમાકાલ એવ નિશ્ચિલાનાચારગરલ-

निलयत्वाव्यालः सर्पस्तस्य वक्त्रांतरालं वदनमध्यं ॥ तत्र
स्थितिं अवस्थानं जुषते सेवते यस्तस्मिन् ॥

अर्थः-हवे शुं ठते जिनेंद्र मार्ग मिथ्यात्ववमे व्याप्त थवा-
थी विरलपणाने पाम्यो एवी आशंका करीने कहे ठे. किल शब्दनो
अर्थ आगल कहीशुं आ जगतमां प्राणीनो समुदाय, लोकोक्तिये
कलिकाल अने जिनोक्तिए करीने दुःखमाकाल ठे, ते हेतु माटे
कलिकाल एज दुःखमाकाल ते रूपी सर्प केम जे सकल अना-
चाररूपी जेरनुं स्थान ठे माटे ते (कलिकालरूपी सर्प) ना मुखमां
स्थिति करते ठते.

टीकाः-अयमर्थः—यथा कश्चिन्महानागमुखांतर्वर्ती तद्
दंष्ट्रानिस्सरन्निरंतरगरत्नरगलितचेतनत्वान्न किंचित् कृत्या-
कृत्यं वेत्ति ॥ एवं कलिकालवर्त्यऽपि प्राणिवर्गस्तत्प्रज्ञवकुशी-
लताकृतघ्नताद्रोहप्रलंजनदंष्ट्राद्यनेकदोषपोषकलुषितातःकरणत्वा-
न्नात्मनो हिताहितमवस्यतीति

अर्थः-॥ आ ज्ञावार्थ ॥ जेम कोइ पुरुष महा सर्पना
मुखमां रह्यो ने ते सर्पनी दाढथी नीकलतुं जे निरंतर जेर तेना
समूहथी जेनुं चेतनपणुं गयुं ठे. ए हेतु माटे करवा योग्य
अने न करवा योग्य तेने कांइ पण जाणतो नथी एम कलि-
कालमां रहेनारो प्राणीनो समूह पण ते कलिकालथी उत्पन्न थयुं
जे कुशीलपणुं तथा कृतघ्नीपणुं, द्रोह, उगाइ, कपट ए आदि अ-
नेक दोषवमे जेनुं अंतःकरण जरायुं ठे, ए माटे पोतानुं हित तथा
अहित तेने नथी जाणतो.

टीकाः-अत एव तत्त्वेषु जगत्प्राणीतेषु जीवाजीवादिषु

પ્રીતિરેતાન્યેવ વાસ્તવાનિ તત્વાનિ ન તુ કુતીર્થિકપ્રણિતાનીતિ
 ચેતસઃ પ્રમોદઃ ॥ તથા નીતેર્ન્યાયસ્ય સદાચારસ્ય પ્રચારઃ પ્ર-
 વૃત્તિસ્તતશ્ચ ગતૌ યથાક્રમં કુદર્શનાચ્યાસદુર્વિદગ્ધત્વેન પ્રમા-
 દન્નૂધરજ્જારાક્રાંતત્વેન ચ નષ્ટૌ તત્ત્વપ્રીતિનીતિપ્રચારૌ યસ્ય સ
 તથા તસ્મિન્ ॥ કલિકાલમાહાત્મ્યાદિ પ્રાણિનાં તત્ત્વપ્રીતિ-
 ન્યાયપ્રવૃત્તિશ્ચ નષ્ટા ॥

અર્થ:-એજ કારણ માટે જગવંતે કહેલાં જે જીવ અજીવ
 આદિ તત્ત્વ તેને વિષે પ્રીતિ એટલે આ જે જગવંતે કહ્યાં છે એટલાંજ
 વસ્તુતાં તત્ત્વ છે પણ કુતીર્થિક કહેલાં તે તત્ત્વ નથી. એ પ્રકારનો
 જે ચિત્તમાં હર્ષ તે પ્રમોદ કહીએ. વલી નીતિ કહેતાં ન્યાય
 એટલે સદાચાર તેનો પ્રચાર એટલે પ્રવૃત્તિ તે નીતિ પ્રચાર કહીએ
 એ બે કુદર્શનના અન્યાસથી થઈ જે પોતાની અણસમજણ તેથી,
 તથા પ્રમાદરૂપી પર્વતના જારથી દબાયાં છે એટલે જે પુરુષનાં ગયાં
 છે એવા પુરુષ થયે ઠેકે કલિકાલના માહાત્મ્યથી પ્રાણી છે તત્ત્વ પ્રી-
 તિ તથા ન્યાય પ્રવૃત્તિ તે બે નાશ પામ્યાં છે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ કલૌ કુમતસંસ્કારવારપૂર્ણે નૃણાં હૃદિ ॥
 અવકાશમર્વિદતી, તત્ત્વપ્રીતિઃ શ્રુતા ધ્રુવં ॥ નષ્ટાઃ શ્રુતિઃ સ્મૃતિ-
 ર્હુતા, પ્રાયેણ પતિતા દ્વિજાઃ ॥ મલેન નાશિતાઃ શિષ્ટાઃ હા વૃક્ષો
 વર્ત્તતે કલિઃ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે કલિકાલને વિષે ઘણા
 કુમતના સંસ્કારથી માણસનાં હૃદય જરાયાં છે માટે તેને વિષે તત્ત્વ
 પ્રીતિ પેસતી (પ્રવેશ કરતી નથી તેથી નિશ્ચે તત્ત્વપ્રીતિ નાશ પામી
 ઇશ્વરનું જે વચન તે વેદ કહીએ અથવા શ્રુતિ કહીએ તથા તે વચ-

नने अनुसरतुं जे ऋषिनुं वचन ते स्मृति कहिए ते श्रुति स्मृति
वे पण लोप थयां केम जे तेना प्रवर्तक ब्राह्मण एटले ब्रह्मने जाण-
नार पुरुष ब्रह्मज्ञानी एटले आत्मा अनात्माने यथार्थ जाणनार ते
पुरुष पतित थया. एटले अधम पुरुष थया ने जे लोकमां सारा
पुरुष कहेवाता हता ते मेले करीने नाश पाम्या. एटले असाधु पु-
रुषना वचनमां विश्वासथी तेमना अंतरमां अनेक प्रकारे मल ज-
राया माटे नाश पाम्या कहेवाय आ वात खेद जरेली ठे. अहो
कलिकाल घणो वृद्धि पाम्यो ठे.

टीकाः—तथा प्रसरन् ॥ तथाविधगुरुसंप्रदायाज्ञावात् प्रादु-
र्भवन् अनवबोधः सम्यक्सिद्धांतार्थापरिज्ञानं ॥ तेन प्रस्फुरंतः
उन्मीलंतः कापथानां कुमार्गणामोघाः समूहास्तैः ॥ स्थगित-
स्तिरस्कृतः सुगतेरपवर्गलक्षणायाः सर्गो निष्पत्तिर्यस्य स तथा
तस्मिन् इदमुक्तं जवति संप्रति हि कालदोषेण बुद्धिमांध्यात्
सातिशयगुरुसंप्रदायाज्ञावाच्च सम्यगागमार्थापरिज्ञानेन स्वस्व-
मतमास्थाय बहवः कुतीर्थिकाः प्रादुर्भूताः ॥

अर्थः—वली यथार्थ गुरु संप्रदायनो अज्ञाव ठे. माटे प्रगट
थतुं जे अज्ञान एटले सिद्धांतना अर्थनुं अजाणपणुं तेथी प्रगट
थया जे कुमार्गना समूह तेणे करीने मोक्ष जेनुं लक्षण ठे एवी जे
सुगति तेनो मार्ग तिरस्कार पाम्यो एटले ढंकायो ठे मोक्षमार्ग
जेनो एवो प्राणीनो समूह थये ठेते लिंगधारीयोए आ कुमार्ग च-
लाव्यो ठे, ए प्रकारे शास्त्रमां कह्युं ठे जे हालमां कालदोषे करीने
बुद्धिनुं मंदपणुं ठे माटे अने अतिशये सहीत जे गुरु संप्रदाय तेनो
अज्ञाव ठे माटे सारो आगमनो जे अर्थ तेनुं जाणपणुं नथी माटे

पोते पोताना मन अंगीकार करीने घणा कुतीर्थिक लोको प्र-
गट थया ठे.

टीकाः—तेषां च परस्परविरुद्धानेककुमतशतश्रवणोद्यमान-
संदेहदोलाधिरुढमनसः प्राणिवर्गस्य कुतः सुगतिः, नहि सा ने-
कमार्ग साध्या ॥ तात्त्विकसम्यक्ज्ञान दर्शनचारित्रात्मकैकमार्ग-
साध्यत्वात् तस्याः ॥ नच दोलायमानमानसानां वास्तवैकमु-
क्तिपथतत्त्वनिर्णयः ॥ तदज्ञावाच्च कथं मुक्त्युपायानुष्ठानसेवनं
तदज्ञावाच्च कथं मुक्तिरिति संप्रति इदानीं किलेति संज्ञावने ॥
संज्ञाव्यते एतद्यत्कलिकालानुज्ञावात् संप्रत्येवंविधः प्राणि-
वर्गः ॥ इति वृत्तछयार्थः ॥

अर्थः—ने तेमना परस्पर विरुद्ध एवा अनेक प्रकारना मन
तेमनुं सेंकमो वार जे सांजलवुं ते थकी उत्पन्न थया जे संदेह, ते
रूपी जे हिंचालो ते उपर बेठुं ठे मन जेनुं एवो, एटले एक वातनो
निरधार थतो नथी, माटे अति चंचल जेनुं चित्त ठे एवो प्राणीनो
समूह तेने क्यांथी सुगति थाय, केम जे ते सुगति ठे ते अनेक
मार्ग वने सिद्ध थती नथी, ते सुगतिनो यथार्थ सारां ज्ञान दर्श-
न ने चारित्र ते रूपज एक मार्ग, तेणे करीने साधवा योग्य ठे एहेतु
माटे, ने जेमनुं चंचल मन ठे तेमने यथार्थ एक मुक्ति मार्गना त-
त्वनो निश्चय थतो नथी अने ज्यारे मुक्ति मार्गनो निश्चय न थयो
त्यारे मुक्तिना उपाय रूप जे अनुष्ठान तेनुं सेवन पण क्यांथी थशे
अने ज्यारे मुक्तिना उपाय रूप अनुष्ठाननुं सेवन न थयुं त्यारे मुक्ति
पण क्यांथी थशे. इत्यादि वर्तमान कालमां ए वात संज्ञवे ठे जे
कलिकावना महिमाथी ए प्रकारनो प्राणिःसमूह थयो देखाय ठे

तेथी लिंगधारीयोए आ कुमार्ग चलाव्यो ठे. ए प्रकारे बे काव्यनो संघाते अर्थ कह्यो.

टीका:-इदानीं योग्यस्य श्रोतुः पुरतः साधुवेषकद्विपते पथि दशजिह्वारैस्तत्प्ररूपितं धर्मं प्रतिपादयन् तस्य च कर्मनिर्मूलनाऽक्षमत्वं संज्ञावयन्निदमाह ॥

अर्थ:-हवे योग्य श्रोतानी आगल साधुवेषधारी लोकोए पोतानी मतिथी कदपेला मार्गने विषे दशजिह्वारे करीने तेमणे प्ररूपणा कयों जे धर्म ते देखावे ठे. ने ते धर्म कर्मने मूलमांथी उखे-रवाने समर्थ नथी, एम संज्ञावना करता ठता आ काव्य कहे ठे.

॥ मूलकाव्यं ॥

अत्रौद्देशिकजो जनं जिनगृहे वासो वस्त्यऽक्षमा,
स्वीकारोर्थगृहस्थचैत्यसदनेषप्रेक्षिताद्यासानं ॥
सावद्याचरितादरः श्रुतपथावज्ञा गुणिद्वेषधी, धर्मः
कर्महरोऽत्र चेत्पथि जवेन् मेरुस्तदाब्धौ तरेत् ॥५॥

टीका:-अत्र पथि अयं धर्मश्चेत्कर्महरो जवेत् तदा मेरुर्ब्धौ तरेदिति संबंधः ॥ अत्र अस्मिन् प्रत्यक्षोपलब्धमाने पथि लिंगिकद्विपते मते धर्म औद्देशिकजो जनादिकः ॥ अयं चेद्यदि कर्महरो ज्ञानावरणादिनिरासदक्षो जवेत्स्यात्तदा तदानीं मेरुर्लक्ष्यो जनद्वयसः पर्वतराजः ॥ अब्धौ सागरे तरेत् प्लवेत् ॥

अर्थ:-आ लिंगाधारीये कदपेला मार्गनो धर्म जो कर्मनो

नाश करे तो मेरु पर्वत समुद्रमां तरे ए प्रकारे संबंधः, आ प्रत्यक्ष जणातो लिंगधारीये कहेलो जे मत तेने विषे औद्देशिक ज्ञानादिक जे धर्म ते जो कर्मने हरे एटले ज्ञानावरणादिक कर्मनो जो नाश करवामां काह्यो होय तो लाख योजननो मेरु नामे पर्वतनो राजा ते समुद्रमां तरे, एटले जेम मेरु पर्वत समुद्रमां न तरे तेम लिंगधारीये कहेलो धर्म कर्मने न हरे.

टीकाः—अयं च निदर्शनालंकारः ॥ अन्नवन् वस्तुसंबंध, उपमापरिकल्पक इति तद्वद्वक्त्रात् ॥ ततश्चात्र प्रस्तुतधर्मकर्महरत्वयो मेरुसमुद्रतरणयोश्च संबन्धोऽनुपपद्यमान उपमानोपमेयज्ञावे पर्यवस्यति ॥ मेरोः समुद्रतरणमिव प्रस्तुतधर्मस्य कर्महरत्वं ॥ ततश्चायमर्थः ॥ समुद्रे पाषाणशकलमात्रस्यापि तरणमसंज्ञवि, किंपुनर्मेरोः ॥ ततो यथा मेरोः समुद्रतरणमघटमानमेव मस्य धर्मस्य कर्महरत्वमिति ॥

अर्थः—आ निदर्शना नामे अलंकार थयो, तेनुं लक्षण अलंकार शास्त्रमां कह्युं ठे उपमानी परिकल्पना करना न थयेलो वस्तुनो संबंध ते निदर्शना नामे अलंकार कहीये माटे आ जगाये वर्णन कर्यो जे लिंगधारीनो धर्म तथा तेने कर्मनुं हरवापणुं ए वे उपमेय वस्तु ठे. तेनो मेरुपर्वतने तथा ते पर्वतनुं समुद्रमां तरवापणुं ए वे उपमान वस्तु ठे तेमनो न थएलो एटले अघटतो जे संबंध ते जे ते उपमान उपमेय ज्ञावने विषे पर्यवसान पामे ठे एटले स्थिति करे ठे इति अलंकार विचारः—मेरु पर्वतनुं जेवुं समुद्रमां तरवुं तेनुं वर्णन करीशुं एवो लिंगधारीये कहेलो धर्म तेने कर्मनुं हरवुं ठे माटे आ ज्ञावार्थ सिद्ध थयो जे समुद्रने विषे पाषाणना

ककमाने पण तरवानुं संजवतुं नथी तो मेरुपर्वतने न संजवे तेमां
शुं कहेवुं ? जेम मेरुने समुद्र तरवुं अघटतुं ठे तेम आ वेषधा-
रीए कहेला धर्मेने पण कर्मने हरवापणुं अघटतुंज ठे.

टीकाः—यत्र यस्मिन् पथि किं यतीनामौद्देशिकजो-
नादिधर्म इष्यत इति सर्वत्र क्रियाध्याहारः ॥ तत्र उद्देशेन वि-
कल्पेन यतीन्ममसि कृत्वा निर्वृत्तं निष्पादितम् औद्देशिकं ॥
क्रीतादित्वादिकण् ॥ तच्च तद् जोजनं चाऽशनादि ॥ यद्यपि
सिद्धांत औद्देशिकशब्द उद्गमदोषद्वितीयज्ञेयार्थः श्रूयते ॥ त-
थापी ह वक्ष्यमाणतृतीयवृत्तार्थपर्यालोचनेन आधाकर्मिके व-
र्तते ॥ तस्यैवेह केवल्यतिनिमित्तविधीयमानत्वेन महादोषतया
विवक्षितत्वात् ॥ उद्देशनिर्वृत्तत्वस्य च सामान्यव्युत्पत्त्यर्थस्यो-
जयत्रापि समानत्वान् ॥

अर्थः—जे मार्गने विषे शुं ठे ? तो यतिने औद्देशिक जो-
जन करवुं ए आदिक अधर्म तेने विषे धर्म इहे ठे, एम सर्व जगा-
ये क्रियापदनो अध्याहार करवो, त्यां उद्देश शब्दनों विकल्प एटलो
अर्थ ठे. एटले यतिने मनमां राखीने नीपजावुं जे जोजन ते
औद्देशिक कहिए ॥ व्याकरण विचार ॥ क्रीतादिकमां ए शब्दनों
पाठ ठे माटे इकण प्रत्यय आवीने औद्देशिक शब्द सिद्ध थयो ठे
माटे औद्देशिक एहेवुं जे अशनादिक जोजन त्यां सिद्धांतने विषे
औद्देशिक शब्द जे ते सोल उद्गम दोष ठे तेनो बीजो जेद ठे ॥
ए प्रकारनो अर्थ सांजलीए ठीए तो पण आ जगाए आगल क-
हीशुं जे त्रीजुं काव्य तेनो अर्थ विचारी जोतां आधाकर्मिकरूपि
अर्थ जणाय ठे. आ जगाए केवल साधु निमित्त जे करेवुं होय ते-

નોજ મહાદોષપણે આગલ કહેવાની ઇચ્છા છે, માટે ઉદ્દેશે કરીને નિષજાવ્યું એવો જે સામાન્ય વ્યુત્પત્તિનો અર્થ તે તો બે જગાએ સર-
ખો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્ર ચ યતીનામૌદેશિકજોજનગ્રહણે યથાઠંડા ઉ-
પપત્તિં દર્શયંતિ ॥ પૂર્વં હિ અધરિતધનાધિપકોશાગારાણિ ચૈત્ય-
સાધુષુ યદુપયુજ્યતે તદેવાસ્માકં વિત્તમન્યદનર્થં इत्यध्यव-
વસાયવ્યંજિતદેવગુરુક્તિ જરાણિ મહીયાંસિ ત્રૂયાંસિ દાનશ્રદ્ધા-
લુશ્રાદ્ધકુલ્લાન્યત્રૂવન્ ॥ તતસ્તેષુ કુલેષુ તત્કાલીનયતીનાં
પ્રાસુકૈષણીયેનાપિન્નૈદ્યેણ નિરાવાધં નિર્વાહોઽન્નવિષ્યત્ ॥

અર્થ:—આ જગાયે સાધુને આધાકાર્મિક જોજન ગ્રહણ કર-
વામાં સ્વેચ્છાચારી લિંગધારી પુરુષો સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ પોતાની મ-
તિ કલ્પનાથી યુક્તિ દેખાએ છે, જે પૂર્વેના કુબેર જંમારીનો દ્રવ્ય
જંમારને તિરસ્કાર કરે એવાં ધનાધિપતિ શ્રાવકનાં કુલ હતાં. ને
એમ જાણતા હતા જે આપણું દ્રવ્ય જેટલું ચૈત્ય સાધુ નિમિત્ત વપ-
રાશે તેટલુંજ સાર્થક છે, ને વીજું તો નિર્રર્થક છે એ પ્રકારના અધ્ય-
વસાયથી દેવગુરુની જ્ઞાતિના સમૂહ જેણે પ્રગટ કર્યો છે એવાં અ-
તિશે મોટાં ઘણાંક દાન ધર્મને વિષે શ્રદ્ધાવાલાં શ્રાવકનાં કુલ
હતાં, તે હેતુ માટે તે કુલને વિષે તે કાલના સાધુને પ્રાસુક એષ-
ણીય જિજ્ઞાસે કરીને એટલે નિર્દોષ આહારે કરીને પણ નિરાવાધ
નિર્વાહ થતો હતો પણ.

ટીકા:—અધુના તુ દુઃપમાકાલદોષાત્ દુર્નિહારાજોપદ્રવ-
પરચક્રાદિપ્રાચુર્યેણ દરિદ્રતામદપતાં ચ ગચ્છત્સુ તથા વિધસં-

हननशक्तिविकलानां शुद्धेन ज्ञक्तादिना संयमयात्रा...
ज्ञावे यदि कश्चिद्दानश्रद्धालुस्तीर्थाव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृत्तज्ञक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः—हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा रा-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युद्धादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अद्वपणाने पास्यां ठे माटे
तेने विषे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध ज्ञक्तादिनादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी यतो
माटे एज निमित्त कोइक दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उहेद न
थाय एम इह तो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्ते निपजाव्युं जे ज्ञो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारचूत एवुं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटले साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तेमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीकाः—आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणीयः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्वस्थ संयमं संजमाउ अप्पाणमेव
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अश्वायाओ पुणो विसोही मया विरई ॥

अर्थः—साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटले पाप लागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी यतो एटले चारित्र्यथी रहित नथी यतो.

टीका:-तथा कथंचित् रूक्षजक्तादिदानुसद्भावेपि घृतादिव्यतिरेकेणायतनयतीनां शरीरधारणानुपपत्तेः ॥ तत्कृते घृतादिनिश्चापि केनचित्पुण्यात्मना श्राद्धेन विधीयमाना समीचीनैव प्रतिज्ञासते ॥

अर्थ:-वली कोइक प्रकारे लूखुं जोजनादिकना देनार मले पण घृतादिक विना आ काळना साधुने तेथी शरीर धारण अइ शकतुं नथी, माटे ते शरीर धारण करवाने अर्थे घृतादिकनी निश्चा पण कोइक पुण्यात्मा श्रावके करी होय ते ठीकज ठे एम जणाय ठे.

टीका:-किंच ॥ यथाकथंचित् साधुभिः श्राद्धानां श्रद्धावद्ध्ये अशुद्धमपि ग्राह्यं ॥ तथैव तेषां पुण्योत्पत्तेः ॥

अर्थ:-वली शुं ? तो जेते प्रकारे साधुये श्रावकनी श्रद्धा बधवाने अर्थे अशुद्ध पण ग्रहण करवुं केम जे तेबीज रीते ते श्रावकने पुण्यनी उत्पत्ति थाय ठे ते माटे.

टीका:-तदुक्तं । अनेन पात्राय नियोजितेन स्यान्निर्जरा मे वसुनाधुनेति ॥ बुद्ध्या निराशंसतया ददानः पुण्यं गृहस्थः पृथु संचिनोति.

अर्थ:-ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, पात्रमां आप्युं जे आ धन तेणे करीने मारे हमणां निर्जरा थशे ए प्रकारनी बुद्धिए करीने कोइ प्रकारनी वांठा रहित आपतो जे गृहस्थ ते घणुं पुण्य उपार्जे ठे.

टीका:-यरोपकारश्चायं स्वकार्यमुपेक्ष्याप्यवश्यं कर्तव्यः

॥ યદુક્તં ॥ નિયકજ્ઞં ચરકજ્ઞં વ, જે પમુતૂણ કેદ્ વિરહંતિ ॥ પર-
કજ્ઞં નિયકજ્ઞં વ, તે સુ સપ્પુરિસયા વસંદ

અર્થ:-ને આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનું જ કાર્ય મૂકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિશે સત્પુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:-તસ્માદ્યતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કલ્પગ્રહણવત્ ॥ શુદ્ધજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિજિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિहेतु-
ધર્મદેશનવત્ ॥ इति प्रयोगावप्युपपद्येते ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ હેતુ માટે કલ્પ
(વસ્ત્ર) ગ્રહણ પેઠે, એટલે જેમ વસ્ત્રાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુદ્ધ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વલ્લી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ હેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ બે પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:-તથા જિનાનામર્હતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

સર્વદાવસ્થાનં ॥ ઇહ કેચિત્ સત્તરીલતયોદ્યતવિહારં કર્તુ-
મશક્નુવંતો યતીનાં ચૈત્યે સર્વદાવસ્થાનં યુક્તમિતિ પ્રતિપેદિરે ॥

અર્થ:-વહ્લી જિનરાજનું ઘર એટલે ચૈત્ય તેમાં સાધુને નિરં-
તર રહેવું એમને લિંગધારી સાધુનો ધર્મ દેખામે છે, તેમાં કેટલાક
અતિ સુખસીલિયા થયા છે તે માટે ઉગ્ર વિહાર કરવાને અસમર્થ
થયા માટે સાધુને નિરંતર ચૈત્યમાં રહેવું તે યુક્ત છે, એમ અંગિકાર
કરે છે, તેમાં સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ નાના પ્રકારની યુક્તિયું દેખામે છે.

ટીકા:-તથાહિ આધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણ ઉ-
દ્યાનવાસો વાસ્યાત્, પરગૃહવાસો વેતિ, દ્વયી ગતિઃ ॥ તત્ર
પરગૃહવાસોઽગ્રે નિરાકરિષ્યતે ॥ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદ્યાધાકર્મિકાદિ-
દોષકલાપનાવાત્ ॥

અર્થ:-તે યુક્તિયું ટીકાકાર કહી બતાવે છે. જે આ કાલના
મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનમાં રહેવું અથવા પરઘરમાં રહેવું એ
બે પ્રકારની ગતિ છે, તેમાં સ્ત્રીનો સંસર્ગ થાય તથા આધાકર્મિક
આદિ ઘણા દોષ ઉત્પન્ન થાય એ હેતુ દેખામીને પરઘર રહેવાનું
આગલ ધરન કરીશું ને ઉદ્યાનમાં રહેવાનું હાલ ધરન કરીએ ઢીએ.

ટીકા:-ઉદ્યાનવાસો યતીનાં યુક્ત ઇતિ ચેન્ન ॥ તત્રાપિ
નૂતનચૂતાંકુરાસ્વાદકૂજત્કલકંઠપંચમોદ્ગારેણ ઉન્મીલદ્વિચ-
ક્લિબકુલમાલતીપરિમલેન ચ સમાહિતમનસામુત્કલિકાદર્શ-
નાત્ ॥ પંચમોદ્ગારાદીનાં ચોદીપનવિજ્ઞાવકત્વેન ધરતાદિશાસ્ત્રેઃ
ઽન્નિધાનાત્ ॥

અર્થ:-લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે જે બોદ્યા તમે સાધુને ઉદ્યાન-

માં રહેવાનું યુક્ત કહેતા હો તો તે વાત યુક્ત નથી કેમ જે ત્યાં પણ નવો આંવાનો અંકુર તેનું જઠ્ઠણ કરવાથી મધુર સ્વર બોલતો જે કોયલ તેના પંચમ સ્વર એટલે સાત સ્વરમાં પાંચમો કામોદીપક સ્વર તેના ઉદ્વાસે કરીને તથા ચારે પાસ પ્રસરતો એવા પ્રફુલ્લિત બહુલ માલતી આદિના સુગંધે કરીને વશ કરેલાં એવાં પણ મન મોકલાં થાય એવું દેખાય છે એ હેતુ માટે અને પંચમ સ્વરનો ઉદ્વાસ તે કામોદીપન થવાનું કારણ છે એમ જરતાદિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથચિક્રીક્ષિપાગતકામુકકામિનીસંકુલત્વેન ચ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદેરપિ તત્ર જ્ઞાવાત્ ॥ અથવા માભૂવન્નનવરત-શાસ્ત્રાન્યાસપરાવર્તનાદિપરાણાં યતીનામેતજ્ઞાન્યા દોષાઃ ॥ તથાપિ લોકસંચારશૂન્યોદ્યાનજૂમૌ વસતાં ચરટતસ્કરાદિન્નિ-રુપકરણાપહારસ્યાપિ સંજવત્, તદપહારે ચ શરીરસંયમવિ-રાધનાપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:—વલી ક્રીમા કરવાની ઇચ્છાએ ત્યાં આવ્યાં જે કામી પુરુષને કામિની સ્ત્રીયો તેણે કરીને વ્યાપ્તપણું છે માટે સ્ત્રીના સંબંધ આદિકનો પણ ત્યાં સંજવ છે ॥ અથવા નિરંતર શાસ્ત્રનો અન્યાસ તથા ગણવું એ આદિકને વિષે તત્પર એવા મુનિને તે ઉદ્યાન સંબંધી દોષ મ થાઉં તો પણ લોકના સંચારથી રહિત તે ઉદ્યાન જૂમિને વિષે રહેતા જે મુનિ તેમનાં ઉપકરણ પણ ખીલ ચોર આદિક આ-વીને હરશે એવો સંજવ છે માટે તે જ્યારે ઉપકરણ ગયાં ત્યારે શરી-રની તથા સંયમની વિરાધના થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે મુનિને ઉદ્યાનમાં રહેવું ઘટવું નથી.

ટીકા:--યત્તુદ્યાનવાસ આગમે શ્રૂયતે સોઽનાપાતાસંલોકગુ-
ત્તૈકદ્ધારોદ્યાનવિષયસ્તસ્ય ચ પ્રાયેણ કલિકાલે લોકસ્ય રાજ-
ચૌરચરટાદ્યુપપ્લવૈર્વાધિતત્વેન દૌસ્થ્યાદસંજવ એવેત્યુદ્યાન-
વાસઃ ! કથમધુનાતનમુનીનાં કલ્પ્યમાનઃ શોઙ્ગતે ? તસ્મા-
દિદાર્નીં જિનગ્રહવાસ એવ સાધૂનાં સંગતઃ પ્રતિજ્ઞાતિ.

અર્થ:--ને જે ઉદ્યાનવાસ આગમમાં સંજલાય છે તે તો જેમાં
લોકનો આવરો ન હોય ગુપ્ત એક દ્વાર હોય. એવા ઉદ્યાનમાં યતિને
રહેવું એવો શાસ્ત્રનો અજિપ્રાય છે ને વહુધા તો તે પ્રકારના ઉપદ્રવે
કરીને લોક દુઃખિત થયા છે. તથા દરિદ્રિ થયા છે, માટે સંજવતુજ
નથી. તેથી આ કાલના મુનિને ઉદ્યાનવાસ કલ્પે એવું જે કહેવું તે
કેમ શોઙ્ગે ? નજ શોઙ્ગે. માટે આ કાલમાંના સાધુને ચૈત્યમાંજ ર-
હેવું એ પક્ક સારો ઘટતો જણાય છે.

ટીકા:--ન ચ તત્ર આધાકર્મિકાદયો દોષાઃ ॥ તથ ચ પ્ર-
યોગઃ ॥ ચૈત્યમિદાર્નીંતનમુનીનામુપજોગયોગ્યં ॥ આધાકર્મા-
દિદોષરહિતત્વાત્ ॥ તથાવિધાહારવત્ ॥ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ
॥ જિનપ્રતિમાર્થં નિષ્પાદિત આયતને આધાકર્માદિદોષોનવ-
કાશાત્ ॥ યત્યર્થ ક્રિયમાણે હિ તસ્મિન્તસ સ્યાત્ ॥

અર્થ:--ને ત્યાં આધા કર્મિઆદિ દોષ પણ જણાતા નથી ને
વલી અનુમાન પ્રયોગથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે ॥ તે ઉપર ન્યાય-
શાસ્ત્ર વિચાર જે ચૈત્ય આ કાલના મુનિને ઉપજોગ કરવા યો-
ગ્ય છે, આધાકર્માદિ દોષ રહિત છે એ હેતુ માટે જેમ આધાકર્માદિ
દોષ રહિત આહાર મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે, તેમ ચૈત્ય પણ આ
કાલના મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે ॥ પણ આ હેતુ અસિદ્ધ નથી

केम जे जिन प्रतिमाने अर्थे निपजोवेला स्थानकर्मां आधाकर्मादि दोषने पेसवानो अवकाश पण नथी माटे अनुमान निर्बाध ठे, केम जे मुनिने अर्थे कर्युं होय तो तेमां ते आधाकर्मादि दोष होय-ने आ तो मुनिने अर्थे कर्युं नथी माटे आधाकर्मां दोष नथी.

टीकाः—तथागमोक्तत्वमप्यस्यास्ति ॥ तथा चागमः ॥

“निस्सकमसनिस्सकमे” वावि चेइए सव्वहिं थुइं तिन्नि॥वेलं व चेइयाणि व नाजंइक्किक्किया” वि ॥

अर्थः—तेमज आगममां कह्युं ठे जे निश्चाकृत तथा अनि-
श्चाकृत ए सर्वे चैत्योमां त्रण थुइ देवी बाकी असुर थती होय अ-
थवा जाजा चैत्यो होय तो एक एक थुइ पण अपाय ठे.

टीकाः—॥ अत्र हि निश्चाकृतव्यपदेशात् चैत्यवासः साधूनां
सिद्ध्यति ॥ अन्यथा यत्र साधूनां निश्चा तन्निश्चाकृतमित्य-
न्वर्थानुपपत्तेः ॥ तन्निवासेनैव तन्निश्चायाः संज्ञवात् ॥ यदि च
साधूनां तत्र वासो न स्यात् तदाऽनिश्चाकृतमेवैकं चैत्यं ज्ञ-
वेत् ॥ अन्यस्य निश्चाकृतपदवाच्यस्यानुपपत्तेः ॥

अर्थः—आ शास्त्र वचनमां निश्चाकृत एवुं चैत्य एम कहेवा-
पणुं ठे, ए हेतु माटे साधुने चैत्यवास सिद्ध थयो. ने जो एम न
कहीए तो जे साधुनी निश्चाये कर्युं ते निश्चाकृत कहीए ए प्र-
कारना साचा अर्थनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुना निवासे
करीनेज साधुनी निश्चानो संज्ञव ठे, ने जो साधुनो निवास चैत्यमां
न होय तो अनिश्चाकृत एवुं एकज चैत्य कहेत, माटे निश्चाकृत
पदवमे कहेलुं जे बीजुं चैत्य तेनी सिद्धी न थाय ए हेतु माटे
साधुने चैत्यमां रहेवानुं सिद्ध थयुं.

टीका:-तथाच निश्चाकृतपदवाच्यस्य शशविषाणायमानत्वेनानिश्चाकृततुल्यककृतया तत्र वंदनाधिधानमपि कथं घटामटाद्व्यते ॥ तस्मात्तद्व्यपदेशान्यथानुपपत्त्यैव यतीनां तत्र वासोऽवसीयते ॥

अर्थ:-ने वली ससलानां शींगरानी पेठे वस्तुताये निश्चाकृत चैत्यज नथी ने निकेवल अनिश्चाकृत एवुं जे एक चैत्य ठे, एम अंगिकार करो तो निश्चाकृत चैत्यने विषे वंदननुं जे कहेवुं ते कीये प्रकारे घटशे, निश्चाकृत चैत्यनो अंगीकार नहीं करोतो तेनुं कहेवुं व्यर्थ थशे माटेज निश्चय करीए ठीए जे साधुने चैत्यमां रहेवानुं ठे,

टीका:-तथा संज्ञावणे विसदो देउलियखरंटजयणउवएसो इत्याद्यागमे ग्लानप्रतिजागरणचिंतायां देवकुलिकशब्दादपि चैत्यवाससिद्धिः देवकुलिकनिवासमंतरेण देवकुलिकव्यपदेशानुपपत्तेः नहि ग्रामाज्ञावे सीमाविधानं नामेति लौकिकन्यायात्। एवं चैवमाद्यागमवचनग्रामाण्यादागमोक्तत्वमप्यस्येति निश्चीयते ॥

अर्थ:-वली संज्ञावण इत्यादि आगम माथाने विषे देवकुलिक शब्द कह्यो ठे, ते देवकुलिक शब्दथी पण चैत्यवासनी सिद्धि थाय ठे, केम के देवकुल कहेंतां देवालय ते जेमने ठे ते देवकुलिक कह्यो, एटले देवमंदिरवाला एटलो अर्थ थयो, देवमंदिरमां निवास कर्या विना देवमंदिरवालो एम कहेवुं न घटे ते उपर लौकिक न्याय देखामे ठे जेस के गाम विना सीमामानुं करवुं ते निश्चे होय नहीं ए प्रकारना लौकिक न्यायथी चैत्य निवास कर्या विना चैत्यवाला अमुक पुरुषो एवो व्यवहार होय नहीं. एवं कहेतां ए प्रकारना

લૌકિક ન્યાયથી તથા એવમાદિ કેહેતાં આ કહ્યું ઇત્યાદિ આગમ વચનના પ્રમાણપણાથી એ ચૈત્યવાસને આગમોક્તપણું છે એમ નિશ્ચય કરીએ બીજી.

ટીકા:-તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ ચૈત્યનિવાસ ઇદાનીંતનસુનીના મુચિત આગમોક્તત્વાત્ ॥ ચૈત્યવંદનવત્ ॥ નન્વેવમપિ સિદ્ધાંતાન્ન સાક્ષાત્ ચૈત્યવાસઃ સિદ્ધ્યતિ ॥ વિધેયતયા તસ્ય ક્વચિદપ્યનન્નિધાનાદિતિ ચેત્ । સત્યમેવં તર્હિ ગીતાર્થાચરિત્ત્વા દ્વયમુપપત્સ્યતે ॥ તથાચ સાધૂનાં જિનજ્ઞવનવાસો વિધેયઃ । ગીતાર્થાચરિત્ત્વાત્ । ચતુર્થ્યાં પર્યુષણાપર્વવત્ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ ॥ ગીતાર્થાચરિત્ત્વસ્યોક્તયત્રાપિ પ્રતીત્ત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥ શ્રીમદાર્યરક્તિપાદૈર્જગવતિ મહાવીરે નિશ્ચેયસસૌધમધ્યાસીને ગીતાર્થાનાં બલમેધાસંહનનંધૈર્યાદિહાનિં પૃષ્ઠવંશાદિસહિતવસતિવ્યવહેદં ચોપલજ્ય ચૈત્યવાસો યતીનામાંચરિતઃ

અર્થ:-તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ કરી દેખામે છે જે સાધુએ જિનજ્ઞવનમાં વાસ કરવો કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષોએ આચર્યો છે એ હેતુ માટે ચોથને વિષે પર્યુષણા પર્વ કરવાની પેઠે. એટલે જેમ ચોથને વિષે ગીતાર્થ પુરુષે પર્યુષણા પર્વ કર્યું છે. તે સાધુને કરવા યોગ્ય છે તેમ ચૈત્યવાસ પણ કરવા યોગ્ય છે, ને આ હેતુ અસિદ્ધ પણ નથી કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષે જે આચર્યું તે વાદિ પ્રતિવાદિ એ બેને પ્રસિદ્ધ પણ માનવા યોગ્ય છે ॥ તે દેખામે છે જે જ્ઞગવાન્ મહાવીર સ્વામી મોક્ષરૂપી મહેલમાં પધાર્યા પછી શ્રી આર્યરક્તિ આચાર્યે ગીતાર્થ પુરુષનાં બલબુદ્ધિ, શરીરનાં સંઘયણ, ધૈર્ય આદિકની હાની જોડને

तथा लक्षण युक्त जे साधुने रहेवानां स्थान तेनो उद्देद थयो एम जाणीने साधुने चैत्यवास कराव्यो ठे.

टीका:-कुत एतदवसितमिति चेत् ॥ आतोपदेशात् ॥
तथाहि ॥ ब्रवाससएहिं वीसुत्तरोहिं, सिद्धि गए महावीरे ॥ बु-
द्धिन्नं च जईणं, पि ठीवंसाश्यं ठाणं ॥ बलमेहाबुद्धीणं, हाणि
नाऊण सुविहियजणस्स ॥ चेइयमठआवासो पकप्पिओ
अज्जरकेहिं ॥

अर्थ:-वली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोदयो जे, जो तमे
एम कहेता हो जे क्यांथी ए वातनो निश्चय कयों? तो कहीए
ठीए जे हितकारी मोटा पुरुषना उपदेशथी ते देखाकीए ठीए जे
महावीर स्वामी सिद्धि गया पढी ठसैं ने वीश वर्ष थयां त्यारे य-
तिने रहेवा योग्य स्थानक उच्छिन थयां ने सुविहित जननां बल,
बुद्धि, अने मेधानी हानि थई ते जाणीने आर्यरक्षित आचार्ये चै-
त्यमां निवास कट्यो ठे.

टीका:-न चागमाविरोधिन्याचरणा प्रमाणं, इयं तु न
तथेति वाच्यं आगमाविरोधस्य निस्सकमेत्यादिना समर्थितत्वात्
॥ गीतार्थाचरणा चागमं प्रमाणयद्गतिरवश्यमन्युपेतव्या ॥
यदुक्तं ॥ अवलंबिऊण कज्जां, जंकिंची आयरंति गीयथ्या ॥
थोवावराहवहुगुण, सबेसिं तं पमाणंति

अर्थ:-वली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये कहे ठे जे जो तमे
एम कहेता हो जे आगमने विरोध न आवे एवं आचरण प्रमाण
ठे अने आतो तेवी रीते नथी माटे प्रमाण नथी तो तेनो उत्तर

जे आगमनी साथे विरोध नथी ए प्रकारे निस्सकक इत्यादि शास्त्र वचने करीने आगम साथे मज्जतो चैत्यवास ठे एवं प्रतिपादन पूर्वे कर्युं ठे ने गीतार्थनुं आचरण आगमने प्रमाण करनार पुरुषने अवश्य प्रमाण करवा योग्य ठे. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे गीतार्थ जनो ज्ञानादिरूप कार्यनुं आलंबन करीने जे कांइ पण कार्य करे ठे. तेमां थोको अपराध अने घणो गुण रह्यो ठे माटे ते सर्वने प्रमाणरूप ठे.

टीकाः—इति जगवत्प्रतिपादितमुमुक्षुप्रवृत्तिनिवृत्तिरूपागम-
श्रुतादिव्यवहारपंचकांतःपात्यागमविरुद्धाचरणानन्युपगमे च
जगवदप्रामाण्यसंजनात् ॥ तथाच जगवदाशातनाप्रसंगात्

अर्थः—ए हेतु माटे जगवाने प्रतिपादन कर्या जे मुमुक्षुने प्रवृत्ति निवृत्ति रूप आगम श्रुतादि रूप पांच व्यवहार तेमांनुं आगमथी अविरोध आवे एवं जे आचरण तेनो अंगीकार नहीं करो तो जगवाने पण अप्रमाणपणानी प्राप्ति थसे माटे, वली जगवाननी आशातना थवानो प्रसंग थसे ए हेतु माटे

टीकाः—आचरितलक्षणस्येहोपपत्तेः ॥ तथा चागमः ॥
असद्वेण समाश्रितं जं कथ्यई केणई असावज्जं न निवारियम-
नेहिं, बहुगुणमणुमेयमायरियं

अर्थः—शिष्ट पुरुषे जे आचरण कर्युं ते आचरण लक्षणानी अहींआं सिद्धि ठे, एटले शिष्ट पुरुषना सरखुं आचरण करवुं ते युक्त ठे, ते उपर शास्त्रनुं प्रमाण ठे, जे शठजाव विनाना जे पापरहित मोटा पुरुष तेमणे ज्यां जे कंइक आचरण कर्युं ते निर्दोष ठे

માટે વીજાણે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જ્ઞાવના અનુમાનની અપેક્ષાએ ઘણો ગુણ જાણી નિવારણ કર્યું નથી તો તે આચરણ કદ્યે છે, એટલે કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયં ચ ન તાવચ્છદૈઃ સમાચીર્ણો, દ્રવ્યક્ષેત્રકાલા-
અપેક્ષયા ગુરુલાઘવચિંતયા ધાર્મિકૈરેવાસ્ય પ્રવર્તિતત્વાત્ ॥
નાપ્યયં સાવચઃ સાવચં હિ પાપં, તન્ન જીવવધાદિ ॥ નચ યતીનાં
ચૈત્યવાસવિધૌ જીવવધાદિકં પ્રયત્નેનાન્વેષયંતોષ્યુપલબ્દેમહિ ॥
નિરવચત્વાદેવં ચ ન બહુશ્રુતૈસ્તત્કાલજ્ઞાવિન્નિર્ગીતાર્થૈર્નિવારિતઃ
અત એવં બહૂનાં ધાર્મિકાણામનુમતઃ ॥

અર્થ:—ને આ જે ચૈત્યવાસ છે તે શઠ પુરુષોએ આચર્યો નથી
એ તો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ ગુરુ લાઘવના વિચારથી એટલે
દોષ થોમો ને ગુણ ઘણો એવા વિચારથી ધાર્મિક પુરુષોએજ એ ચૈ-
ત્યવાસની પ્રવૃત્તિ કરી છે, એ હેતુ માટે, વલી આ ચૈત્યવાસ છે તે
સાવચ પણ નથી કેમજે અવચ જે પાપ તેતો જીવવધાદિક છે, ને
મુનિને ચૈત્યવાસ કરતાં કાંઈ જીવવધાદિક પાપ પ્રયત્નથી ઓછતાં
પણ નથી જમ્તું, માટે એ ચૈત્યવાસ નિરવચ છે એ હેતુ માટેજ તે
કાલે થયેલા બહુશ્રુત ગીતાર્થ પુરુષોએ નિવારણ કર્યો નથી ને એહીજ
કારણ માટે ધાર્મિક પુરુષોને ચૈત્યવાસ કરવાનો સંમત છે.

ટીકા:—સિદ્ધાંતનિકષપટ્ટાનાં વિરચિતાનેકશ્રુતોદ્ધારસા-
રશાસ્ત્રાણાં શ્રીહરિન્નદ્રસૂરીણાં તથાપ્રવૃત્તિશ્રવણાત્ ॥ સ્વરચિ-
તગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનેન ચ તથાપ્રવૃત્તેસ્તૈઃ સત્યાપનાત્ ॥
॥ તથાચ તદ્ગ્રંથઃ ॥ જિણવિંવપદ્ધત્થં, અહવા તક્કમ્મતુદ્ધત્તિ ॥
તથા જિણવિંવસ્સ પદ્ધા સાહુનિવાસો ય ઇત્યાદિ ॥

અર્થ:-અને સિદ્ધાંતની કસોટી સમાન, અને રચ્યાં છે અનેક આગમના ઉદ્ધારથી શ્રેષ્ઠ શાસ્ત્ર જેણે એવાશ્રી હરિન્નદ્રસૂરી તેમની પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞલાય છે જે હરિન્નદ્રસૂરિએ ચૈત્યવાસ કર્યો હતો કેમ જે પોતાના રચેલા ગ્રંથોને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કરવું તેણે કરીને ચૈત્યવાસની પ્રવૃત્તિ છે તે તેમણે જે સત્ય થાપી છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસ કરવો વલ્લી આ તેમના ગ્રંથનું વચન છે, જે જિનવિંબની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે અથવા જિન કર્મતુલ્ય, તથા જિનવિંબની પ્રતિષ્ઠા છે ત્યાં સાધુ નિવાસ છે इत्यादि—

ટીકા:-देयं तु न साधुन्यस्तिष्ठंतियथा च ते तथा कार्यं॥
अक्षयनीव्या ह्येवं, ज्ञेयमिदं वंशतरकांरुमिति

અર્થ:-ચૈત્ય સાધુને આપી ન દેવું, જેવી રીતે તે સાધુ રહે તેમ કરવું અક્ષય નીવીયે કરીને એટલે મૂલ ધનનો નાશ ન થવા દેવો, એ પ્રકારે જે કરવું તે વંશતરકાંરુ જાણવું એટલે વંશ પરંપરાએ ચાલ્યું જાય.

ટીકા:-तथा समरादित्यकथायामपि जिनचवनांतर्गतप्रति-
श्रयस्थितायाः साध्याः केवलोत्पादप्रतिपादेनात् ॥ तथाधु-
निकमुनीनां बहूनां चैत्यवासप्रवृत्तिदर्शनात् ॥ यदि ह्ययं
गीतार्थानां नानुमतः स्यात्तदा कथमेकवाक्यतया सर्वत्राप्र-
तिहतप्रसरः प्रवर्त्तते

અર્થ:-વલ્લી સમરાદિત્યની કથામાં પણ જિનચવનનાં અંત-
ર્ગત જે પ્રતિશ્રય તેમાં રહેલી જે સાધ્વી તેને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન
થયું છે એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે. વલ્લી આધુનિક ઘણા

मुनि चैत्यवास करे ठे तेनी प्रवृत्तिनुं देखवापणुं ठे माटे. जो ए चै-
त्यवास गीतार्थोने संमत न होत तो केम एक वाक्यपणे सर्व जगाये
निरंतर तेमनो पत्तार प्रवर्ते ठे ? एटले जो चैत्यवास नज करवानो
होत तो सर्वे गीतार्थोनुं वचन तथा प्रवर्तवुं ते एक साथे मलतुं
केम आवत ?

टीकाः--न च विशेषदोषोपलंभमंतरेण गीतार्थाचरितम-
प्रमाणीकर्तुं युक्तं ॥ नापि विरुद्धः साध्यविपर्ययाव्याप्तत्वात् ॥
नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्यविधेयत्वेन व्याप्तं ॥ तथासति पर्यु-
षणाया अपि चतुर्थ्याभिकरणप्रसंगात् ॥ नाप्यनैकांतिकः वि-
पक्षेऽगतत्वात् ॥ नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्यविधेयेष्वनुष्ठाने
गतं ॥ प्राणातिपातादीनामपि गीतार्थाचरितत्वेन हि तत्
स्यात् ॥ न चैवमस्ति

अर्थः--माटे विशेष दोषनी प्राप्ति विना गीतार्थ पुरुषनुं आ-
चरण अप्रमाण करवुं ते युक्त नथी. ते उपर न्याय शास्त्रनो विचार
जे, चैत्यवास साधुने करवा योग्य ठे. गीतार्थ पुरुष आचरण कयों
ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते वि-
रुद्ध नथी एटले खोटो नथी केम जे साधुने न करवा योग्य जे वस्तु
तेमां गीतार्थना आचरण रूप जे हेतु ते होय नहीं माटे जे गीता-
र्थनुं आचरण ठे ते साधुने करवा योग्य ठे, ने जो एम न मानता
हो तो चोथने विषे पर्युषणा पर्व करो ठो तेने न करवानो प्रसंग
प्राप्त थरो. वली अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते एकांतिक पण
नथी एटले खोटो नथी केम जे यतिने न करवा योग्य जे अनुष्ठान
मात्र ते रूप जे विपक्ष तेने विषे गीतार्थाचरणरूप जे हेतु ते ठे

नही माटे, ने जो प्राणातिपातादिकनुं गीतार्थ आचरण करता होत तो ए हेतु विपक्वमां गयो कहेवात, माटे एम तो ठे नही, तेथी अनुमान प्रयोग निर्दोष सिद्ध थयो.

टीकाः— ॥ किंच, यतीनां चैत्यवासमंतरेण सांप्रतिक-
जिनजवनानां हानिः स्यात् ॥ तथाहि ॥ पूर्व कालानुज्ञावा-
देव श्रीमंतोऽव्यग्रचेतसो देवगुरुतत्त्वप्रतिपत्तिजरनिर्जरतया
ह्येतदेव परं तत्त्व मिति मन्यमानाः श्रावकाश्चैत्यचित्तचित्तां
परमादरेणाऽकरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु दुःषमादोषा नक्तं दिवं कु-
टुंबसंबलचित्तासंतापजर्जरितचित्ततयेतस्ततो धावतां प्रायेण
दुर्गतानां श्राद्धानां स्वजवनेष्यागमनं दुर्लभमास्तां जिनमं-
दिरे तथाच कुतस्त्या तत्समारचनादिचित्ता तेषां

अर्थः—बली यतिने चैत्यवासविना आ कालनां जिनजवन-
नी हानि थाय. तेज देखामे ठे जे पूर्वे कालना महिमाथीज जे
श्रीमंत लोक हता ते व्यग्रचित्तवाला न हता. ने देवगुरु तत्त्वनी घणी
जक्तिथो जरेला हता, ने ते देवगुरुने एज परमतत्त्व ठे एम मान-
ता एवा जेने श्रावक ते चैत्य संबंधी चित्ताने परम आदरवने क-
रता ने हालमां तो दुःखमा कालना दोषयो रात्रि दिवस कुटुंबनुं
जरणपोषण करवानी चित्ताना संतापथी आकुल व्याकुल चित्तवाला
थया ठे. ए हेतु माटे चारे पास दोरता ने बहुधा दरिद्रि एवा
श्रावक लोकोने पोताने घेर पण आवहुं दुर्लभ ठे तो जिनमंदिर
आववानी वाततो बेटे रही, माटे ते जिनमंदिरने समारबुं इत्या-
दिक चिंता तो तेमने क्यांथीज होय ?

टीकाः—श्रीमतां तु प्रतिक्रमदासवारविलासिनीधन-

सारशबलमलयजरसपंकिलपीनकुचकलशपीठबुठनडुर्ध्वलिता-
नां निरंतरमेव नूरिनूरिद्विप्सया पार्थिवसेवाहेवाकिनां जिन-
गृहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तच्चिंता ॥ तदज्ञावे च कालेन
जिनसदनानां विशरारुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालना श्रीमंत आवाक लोकोने तो ते चैत्य
चिंता क्यांथीज होय ? केम जे ते तो क्हाणे क्हाणे पोताना रूपादिक
गुणनी केफे करीने आलसु एवी जे वेश्याओ तेमना बरास कर्पूर-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्याप्त थएला अने
पुष्ट थएला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे लोट पोट थत्ता
एटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शकता
तेथी दरिद्री जेवा ठे. ने केटलाकने तो निरंतरज घणी घणी
द्रव्य पामवानी इढाये करीने राजाओनी सेवा करवानी कुटेव
पस्ती ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवननुं देखवुंज
नथी थतुं, तो तेनी चिंता तो ठेठे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंतान रही त्यारे सार संजाल विना काले करीने जिनजवननो
विनाश थाय ने ज्यारे जिनजवननो विभेद थयो त्यारे तीर्थनो
विभेद एनी मेलैज आवी पड्यो एम जाणवुं.

टीकाः—चैत्यांतर्वासेतु यतीनां तदुद्यमेन नूरिकालं जिन-
जवनान्यवतिष्ठेरन् ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
त्तिहेतोश्च किंचिदपवादासेवनस्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणेण हिओ, जेण विणा वा नसिज्जए जंतु इत्यादि।
तदेवं सूक्ष्मेक्षिक्या विमूश्यतां विदुषां चेतसि चैत्यवास एवे.
दानींतनमुनीनां संगतिमंगतीति.

अर्थः—ने ज्यारे मुनि चैत्यवास करे त्यारे तो मुनिने ते संबंधि जे उद्यम तेणे करीने जिनजुवन घणा काल सुधी रहे जेने तीर्थनो पण उच्छेद न थाय माटे तीर्थनो उच्छेद न थाय उच्छेद माटे कांश्क अपवाद सेववानुं शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे हरे करीने अधिक होय अथवा जेना विना जे सिद्ध न थाय उच्छेद ते माटे सूक्ष्म दृष्टिए विचार करो तो विद्वानना चित्तमां एत अ वशे जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवोज जोश्य.

टीकाः—तथा वसत्यक्षमेति ॥ वसतौ परगृहे निवस्य प्रति अक्षमा मात्सर्यं परगृहवासोऽग्रे निराकरिष्यत इति श्रुतं, तदिदानीं व्यज्यते । सर्वव्रतेषु निरपवादं हि ब्रह्मचर्यं यतीनामागमे गीयते, यदुक्तं ॥ न वि किंचि श्राद्धादं, यज्ञं सिद्धं वा वि जिणवरिदेहिं ॥ मुतुं मेहुएजावं, न के उच्छेद रागदोसेहिं ॥ नच तत् स्त्रीशब्दश्रवणादेः सम्यक् निवेद्य पार्यते ॥ उत्कलिकादिप्रादुर्भावात् ॥ परगृहे वसतीत्यर्थः श्यंजाविनः तच्छ्रवणादयः ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारी आ प्रकारनी प्रवृत्ति करे जे वसति एटले परघर तेमां जे रहेवुं ते प्रत्ये मत्सर करे मुनिने परघरमां न रहेवुं ए रीते ते प्रतिपादन करे कहुं हतुं जे परघरमां रहेवानुं आगल खंमन करी मुनि करी प्रगट करे ठे. जे सर्व व्रतमां साधुने जेमां अक्षमां एवुं तो एक ब्रह्मव्रत आगममां कहुं ठे, ते शास्त्रवचन जिनवरेंद्र तीर्थकरे एक मैथुन जाव मूकीने वीजुं कांश्क कर्युं नथी. तथा निषेध पण कर्युं नथी. केम जे

होय नहीं एटले रागनी जोमे छेष पण आव्यो. ने ते पठवाने सर्वे दोष आव्या माटे, ते ब्रह्मव्रत स्त्रीयोना शब्दों सांजलवा तथा तेने देखवी इत्यादिकथी सारी रीते निर्वह करो पार पमातु नथी, केम जे कामोदीपन आदी प्रगट थवानुं ए कारण ठे माटे, ने परधरमां रहेनाराने ते श्रवणादिक अवश्य थाय ठे.

टीका:—॥ तथाच नितंबिनीनां तुलितकोकिलाकलकूजितं गीतादिरवमधरितरतिसौंदर्यं च रूपमुपलज्य जुक्तजोगानां पूर्वानुभूतनिधुवनविलासितप्रतिसंधानादयोऽनुक्तजोगानां च तत्कुतूहलादयः प्रादुर्भवयुः ॥

अर्थ:—वली स्त्रीयोना कोयलना मधुर शब्द जेवो गीतादिकनो शब्द साजलीने तथा कामदेवनी स्त्री तेनुं सुंदरपणुं ते जेणे लघुता पमारयुं ठे. एवं स्त्रीयोनुं रूप देखीने पूर्वे गृहस्थावस्थामां जेणे जोग जोगव्या ठे. ते साधुने पूर्वे अनुभव थएलो जे मैथुन-विलास तेनुं अनुसंधान थवुं एटले स्मरण थवुं इत्यादि घणा दोष प्रगट थाय ने जे साधुये पूर्वे गृहस्थावस्थामां जोग जोगव्या नथी. तेने ते मैथुननुं कौतुक थवारूप घणा दोष प्रगट थाय.

टीका:—यतिनां च सततं कर्णपीयूषवर्षिविशदगंजीरम-धुरस्वाध्यायध्वानं निशम्य केषांचित्तु शरीराण्यगण्यलावण्यश्री-णि निर्वर्ण्य प्रोषितपतिकादीनां तरुणीनां रिरंसादयः प्रादुर्भ्युः॥ एवं चान्योन्यं निरंतररूपावलोकनगीतश्रवणादिजिर्दुर्मथमन्म-थोन्माद्यदौस्थ्यचारित्रमोषादयोऽनेकदोषाः पुण्येयुः ॥

अर्थ:—ने साधुनो निरंतर कानने श्रुत समान जे सुंदर

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांजलीने तथा केटलाक साधुनां असंख्य लावण्य शोभानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखीने विरहिणी जुवान स्त्रीयोने काम क्रीडा करवानी इच्छा थाय ए आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रीयोने तथा साधुने परस्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांजलवुं ए आदि कारणे करीने दुःखदायी महा कामदेव संबंधी विकारे करीने चारित्रनो नाश थाय ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परधरमां निवास न करवो.

टीकाः—॥ यथोक्तं ॥ श्रीवज्जियं वियाणह इत्थाणं जंथकाणरूवाणि ॥ सदा यन सुचंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ बंनवयस्स अगुत्ती, लज्जानासो य पीडवुद्धी य ॥ साधु तपोवणवासो, निवारणा तिथ्य परिहाणी

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रीयोनां रूप तथा शब्द न देखाय न संजलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवुं स्थान साधुने रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मव्रतनी गुप्ति न रहे तथा लज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे साधुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी हानिनुं निवारण थाय.

टीकाः—तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं यत्प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योषित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिहुरप्रग्रहतशमतनुत्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थः—लौकिकमां पण एम कहे ठे जे, मुनिने पण वखा-

एवा योग्य एवं हृदयनं रहस्य कहुं तुं ते सांजलो जे साधुने छि-
उनुं समीपपणुं निश्चे नज करवुं. केम जे हरिणना जेवां जेनां नेत्र
ठे एवी स्त्री नेत्ररूपी तीखा शस्त्रना प्रहारवने उपशमरूप बखतरनो
नाश करे ठे ने उत्तम पुरुषनां पण मन हरे ठे.

टीकाः—अत एव निशीथे पंचमोद्देशके एकद मूलगुणेषु
अविसुद्धा इत्थि सारिया बीया ॥ तुद्धारोवणवसही, कारणि
तहि कथ वसियव ॥ अत्र तुद्धारोवणत्ति ॥ उत्सर्गेणोन्नयोरपि
वसत्योर्वासे तुद्वयं प्रायश्चित्तमित्यर्थः ॥ अथापवादे क्व वस्त-
व्यमितिप्रश्ने ॥ अह्वा गुरुस्स दोसा, कम्मे इवरीय हुंति स-
वेसिं ॥ जइ ए तवोवणवासं, वसंति दोगे अ परिवाउ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे निशीथने विषे पांचमा उद्देशामां
कहुं ठे जे एक निवास तो मूल गुणने शुद्ध राखे एवो नथी ने
बीजो निवास स्त्री संसक्तिवालो ठे, माटे ए वेमां निवास करतां
तुद्वय प्रायश्चित्त ठे, कारण पने त्यारे ते वेमांથી कीयामां रहेवुं, ए
जग्याए तुद्धारोवण ए शब्दनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे उत्सर्ग
मार्गे वे ए निवासने विषे रहेनारने पण तुद्वय प्रायश्चित्त ठे. अथ
अपवाद मार्गे क्यां रहेवुं एम शिष्ये प्रश्न कर्युं त्यारे गुरु कहे ठे जे

टीकाः—अत्र इतरस्यां स्त्रीसंसक्तायां वसतौ वासे प्रागनु-
जूतविलसितस्मृतिकरणादिना चतुर्थव्रतजंगप्रसंगेनाऽन्यशुद्ध-
वसत्यद्वान्नेन च यतीनामाधाकर्मिक्यपि वसतिरनुज्ञाता
ग्रामाद्यंतर्वसद्भिश्च स्त्रीसंसक्तिवियुता श्रुतोक्तनिखिलगुणयुता
दुरापा वसतिः ॥ अंतत स्त्रीशब्दश्रवणस्यापि संज्ञवात् ॥

અર્થ:-આ જગાયે બીજો સ્ત્રી સંસક્ત નિવાસને વિષે જો સાધુ નિવાસ કરે તો પૂર્વે ગૃહસ્થપણમાં સ્ત્રી સાથે અનુજવ કરેલો જે વિલાસ તેનું સ્મરણ થવું ઇત્યાદિકે કરીને ચોથા વ્રતના જંગનો પ્રસંગ થાય તેણે કરીને, ને બીજો શુદ્ધ નિવાસનો લાજ ન થાય તેથી પતિને આધાકર્મિક નિવાસ તેની આજ્ઞા કરેલી છે. ને ગ્રામાદિમાં રહેનારને તો સ્ત્રી સંબંધ રહિતને શાસ્ત્રમાં કહેલા જે સર્વ ગુણ તેણે સહિત એવો નિવાસ મળવો ડુર્લભ છે, કેમ જે ઘરના અંદરમાં તો સ્ત્રીયોના શબ્દ સાંજળવાનો સંજવ છે એ હેતુ માટે મહાસાધુ પરઘર વાસ ન કરવો.

ટીકા:-જિનગૃહવાસે તુ યતીનાં ન તથાસંસક્તિસંજવઃ, ચૈત્યવંદનાર્થમેવ ક્ષણમાત્રમાગત્ય ગંત્રીણાં શ્રાવિકાદીનાં યતિ-જિઃ સહ તથાવિધપ્રસંગાનુપપત્તેઃ ॥ નચ એકા મૂલગુણેસુ-મિત્યાદ્યાગમબલેન પ્રત્યુત સ્ત્રીસંસક્તવસતિત્યાગેના ધાકર્મિકવસતિવાસો યતીનાં સંગતો, ન તુ જિનગૃહવાસ ઇતિવાચ્યં ॥ આ-ધાકર્મસ્ત્રીસંસક્ત્યાદિદોષજાલરહિતજિનગૃહવાસલાજ આધાકર્મવસતિવાસસ્યાત્યંતમનુચિતત્વાત્ ॥

અર્થ:-જિન ઘરમાં નિવાસ કરે ત્યારે તો યતિને તે પ્રકારના સ્ત્રી સંબંધનો સંજવ નથી કેમ જે ચૈત્યવંદનને અર્થેજ ક્ષણ માત્ર આવીને જનારી એવી શ્રાવિકાદિક સાથે યતિને તે પ્રકારનો પ્રસંગ નથી થતો જેવો તેના ઘરમાં રહે થાય છે તેવો વલ્લી “ એકા મૂલગુણેસુ ” ઇત્યાદિ આગમના બલે કરીને ડલટો સ્ત્રી સંબંધરહિત નિવાસનો ત્યાગ કરવો તેણે કરીને આધાકર્મિક નિવાસ સાધુને કરવાનો સંજવ્યો, પણ જિનઘરમાં રહેવાનું સંજવ્યું નહીં. એ પ્રકારે

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાકર્મિક તથા સ્ત્રી સંબંધ જેમાં છે શ્વેત્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ તેનો લાજ થયે ઠટે આધાકર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અઘટ-તોજ છે. ॥

ટીકા:-કો હ્યુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાસાવપથ્યમશ્નીયાત્ ॥ તસ્માત્પરગૃહવસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ય સ્ત્વાગમે પરગૃહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષયેતિ ॥ તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગૃહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ હ્યુન્મત્ત પુરુષ પથ્ય જોજનની પ્રાપ્તિ થયે ઠટે અપથ્ય જોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો એમ સંજ્ઞા છે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે મુનિ, તેની અપેક્ષા છે, વહી તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ થાય છે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત છે. કેમ જે તે અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રાણાતિપાત છે તે અનેક દોષ દુષ્ટ છે તો યતિને કરવા યોગ્ય નથી, તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અર્થોઽવિણં ગૃહસ્થઃ શ્રાવકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તતોર્થ-શ્વેત્યાદિ છંદઃ તेषુ ॥ તત્ર દ્રવ્યસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-ત્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ચ્છાન-પરચક્રદુર્નિશ્ચયવસ્થાયાં નૈષઙ્ગપથ્યાયનુપપત્તેઃ ॥ તદ્દિના ચ ધર્મ-

शरीरस्थानावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण कालदोषाः
निर्धर्मत्वेन च यतिचिंताद्यविधानात् ॥

अर्थः-वली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे द्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां द्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कालना सा-
धुने ते द्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्त ठे केम जे ते द्रव्य विना
ग्लान अवस्थामां तथा परचक्रनो जय थाय तथा दुकाल परे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते विना धर्म शरीरने नाश थवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा काल दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिंतादिकने करता नथी माटे ॥

टीकाः-तथा सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
वर्द्धनीयं मूलधनं रक्षद्रिस्तैः वृद्ध्यादेरधिकीज्जवता द्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्राद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कालेनानवरतचैत्यसपर्याचिंतादिना
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं विना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगत
इवाज्ञातीति ॥ ४ ॥

अर्थः-वली सांप्रतकाले यतियोने चैत्यद्रव्यनो अंगिकार
करी वंधारवुं जोश्ये. केम जे मूल द्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकथी
अधिक थतु जे ते द्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल श्रावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे. ने
ज्यारे दरिद्रतारूपी कादवथी ते श्रावकनो उद्धार कयो त्यारे काळे

કરીને નિરંતર ચૈત્યની પૂજા અર્ચાદિક ચિંતાયે કરીને તથા તીર્થની પ્રજ્ઞાવનાયે કરીને અતિશે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાનો સંજવ છે એ હેતુ માટે, ને તે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કર્યા વિના તો પ્રવચનનો ઉચ્છેદ થવાનો પ્રસંગ છે એ હેતુ માટે દ્રવ્યનો અંગીકાર તે તો આધુનિક મુનિને સંગત છે, એટલે કરવો ઘટતો હોય ને શું ! એમ જણાય છે.

ટીકા:-તથા શ્રાવકસ્વીકારોપ્યદ્યતનમુનીના મુત્સર્ગાપ-
વાદપદવીવિદુરાણાં ન નિર્યુક્તિકઃ ॥ પૂર્વં હિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યા-
દતિશયવત્પુરુષબાહુદ્યાત્ કુતીર્થ્યાનામદ્વીપસ્ત્વાત્ લોક-
સ્ય પ્રાયેણાસંક્ષિપ્ત્વાત્ ચ જૈનમતબાહ્યા અપિ જનાઃ સિતાંબ-
રજ્જિકુચ્યઃ સબહુમાનં જિક્ષાદિકં વ્યતરિષ્યન્ ॥ સાંપ્રતં તુ
પ્રાહુર્નવદ્ભૂરિકુતીર્થિકસાર્થકુમતકદર્થિતાંતકરણતયા જૈનમા-
ર્ગવૈમુખ્યેન તेषાં તથાવિધશ્ચેતાંબરદીક્ષાયા અજ્ઞાવાત્ ॥ અતઃ
શ્રાદ્ધસ્વીકારં વિના જિક્ષાવાત્સેરનુપપત્તેઃ યુક્તં સંપ્રતિ ત-
ત્સ્વીકારઃ ॥

અર્થ:-વલી તે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે આ કાલના ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગના જાણનાર મુનિને પોતાના શ્રાવક કરી રાખવા તે યુક્ત છે ॥ કેમ જે પૂર્વે તો કાલ સારો હતો ને અતિશયશાલી ઘણા મોટા પુરુષ હતા ને કુતીર્થિક ઘણા ઊંઠા હતા. ને લોક પણ પ્રાયે સારા હતા એ હેતુ માટે જૈન મત વિનાના પણ લોક શ્વેતાંબર સાધુને વહુ માન સહિત જિક્ષાદિક આપતા અને આ કાલમાં તો પ્રગટ થયો જે ઘણો કુતીર્થિકનો સમૂહ તેનો જે કુમત તેણે કરીને કદર્થના પામ્યાં જે અંતઃકરણ તે હેતુ માટે તેમને તે પ્રકારે શ્વેતાંબર સાધુને આપવાની ફરજનો પણ અજ્ઞાવ

हे. ए हेतु माटे पोताना श्रावक न करी राख्या होय तो निष्का-
नी प्राप्ति पण न थाय माटे आ कालमां श्रावकनो अंगीकार क-
रवो ते युक्त ठे.

टीका:-तथा आगमेपि ॥ जा जस्स विई जा जस्स सं-
ठिई, पुवपुरिसकया मेरा ॥ सो तं अइकमंतो, अणंतसंसारिजं
होइ इत्यादिना स्वीकृतगुरुपरिहारेणापसगुरोरंगीकारः श्राव-
काणामनंतसंसारित्वायेतिपतिपादनेनास्यार्थस्यान्युपगमात् ॥
हरिजडसूरिणापि सम्यक्त्वदीक्षारोपणावसरे श्राद्धानां
धनधान्यस्वजनपरिजनादिसमेतस्यात्मनो गुरुसमर्पणाजिधा-
नेन तत्स्वीकारस्य समर्थनात् ॥

अर्थ:-आगममां पण तेमज कहुं ठे जे जेनी स्थिति पूर्व-
पुरुषे करेली मर्यादा एटले गळनी स्थिति तेने जो अतिक्रमे तो
अनंत संसारी थाय, इत्यादिके करीने पोते अंगिकार कर्या जे गुरु
तेनो त्याग करे ने अन्य गुरूनो जो अंगिकार करे तो श्रावकने
अनंतसंसारीपणानी प्राप्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं तेणे करीने आ अ-
मारा कहेवा अर्थनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे. ने हरिजडसूरिणे
पण समकित दीक्षा आपवाना अवसरमां श्रावकने धन धान्य
स्वजन परिजनादिके सहित एवो पोते श्रावक गुरूने अर्पण थाय
एम कहेवाथी ते सर्वनो अंगीकार गुरूने थयो एम प्रतिपादन कर्तुं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ अहं तिपयाहिणपुवं, सम्मं सुद्धेण
चित्तरयणेण ॥ गुरूणो निवेयणं सबहेव ददं मत्पणो इत्थं ॥

अर्थः—जे माटे तेमनुं वचन ठे जे अथ त्रण प्रदक्षिणा करवापूर्वक शुद्ध चित्तरत्ने करीने सारी रीते सर्व प्रकारे गुरूने आत्मानुं निवेदन दृढपणे अहीं करवुं.

टीकाः—गुरुणा च श्रद्धानां श्रद्धानुगुण्येन दानोपदेशात् ॥
गुरोस्तत्स्वीकारं विना च तेषां तथा निवेदनाद्यनुपपत्तेः ॥
अन्योन्यापेक्षत्वात्स्वीकारस्य ॥ अन्यथेत्यमात्मनिवेदनान्निधानस्य लोकपंक्तिमात्रफलत्वापत्तेः ॥ एतेन दिगूबंधोपि गृहिणां यतिवन्न दुष्यतीति ॥

अर्थः—गुरूए श्रावकनी श्रद्धाने अनुसारे दान आपवानो उपदेश करवो ने गुरु जो ते श्रावकनो अंगीकार न करे त्यारे श्रावके जे पोतानुं निवेदन कर्युं ते न कर्या जेवुं थाय. केम जे पोतापणानो जे अंगीकार ठे तेने परस्परनी अपेक्षापणुं ठे ए हेतु माटे. ॥ ज्ञावार्थ ॥ श्रावक पोताना गुरू जाणे तो गुरू पोताना श्रावक जाणे ने एम न कहीए तो ए प्रकारना आत्म निवेदननुं केहेवुं ते लोक व्यवहार मात्र फल थाय एणे करीने जेम साधुने दिगूबंध ठे एटले पोतपोताना आचार्य उपाध्याय करी प्रवर्तवापणुं ठे ते निदोष ठे तेम श्रावकने पण दिगूबंध दोष जणी नथी एटले श्रावकने पोताना गुरूने पोताना श्रावक करी राखवा ॥ ५ ॥

टीकाः—तथा चैत्यसदनस्वीकारोप्यधुनातनमुनीनां समीचीनः ॥ उक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनां चैत्यर्चितां प्रति निरवधानतया यतिस्वीकारमंतरेण कालेन तद्ग्रंथसंज्ञवात् ॥ मार्गलोपप्रसंगेन चागमेप्यर्थापत्त्या तत्स्वीकारस्यान्निधानात् ॥

अर्थः—वली चैत्यनो एटले चैत्य पोतानुं करी राखवुं, ते पण

આ કાલના મુનિને યુક્ત (ઘટે) છે કેમ જે પૂર્વે કહ્યો જે ન્યાય તેણે કરીને આ કાલના ગૃહસ્થ લોકોને ચૈત્યની ચિંતા પ્રત્યે સાવધાનપણું નથી માટે યતિયે તે ચૈત્યનો અંગિકાર કર્યા વિના કાલે કરીને તેનો ઉદ્ધેદ થવાનો સંજવ છે એ હેતુ માટે માર્ગલોપ થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તે માટે શાસ્ત્રમાં પણ તે ચૈત્યને પોતાનું કરી રાખવું એમ કહેવાપણું છે.

ટીકા:—સીલેહ મંલપલણે ઇયે ચોઅેંતિ તંતુમાર્શસુ ॥
અહિજુજ્જંતિ સવિત્તિસુ? અણિચ્છફેરંતદીસંતા॥અત્રહિ લિંગિનઃ
પ્રતિ સુવિહિતાનાં ચૈત્યસમારચનાદિવ્યાપારણમુક્તં ॥ નચ ત-
ત્સ્વીકારં વિના તેષાં તત્સંજવતિ॥ અસ્વીકૃતે ચ વસ્તુનિ ઇતર-
પ્રેરણયાપિ પ્રાયેણ લૌકિકાનાં સમારચનાયપ્રવૃત્તેરિતિ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—આ જગાણે લિંગધારી એમ બોલે છે જે પ્રત્યેક સુવિ-
હિતને ચૈત્યની સાર સંજાલ રાખવાદિ વ્યાપાર કહ્યો છે, તે ચૈત્યનો પોતાપણનો અંગીકાર કર્યા વિના તે સાર સંજાલ રાખવાનો સંજવ નથી. કેમજે જે વસ્તુનો અંગિકાર કર્યો નથી તેમાં બીજો પ્રેરણા કરે તો પણ બહુધા એ લોકની સુધારવાને વિષે પ્રવૃત્તિ દેખાતી નથી માટે ॥ ૬ ॥

ટીકા:—તથા ન વિદ્યતે પ્રેક્ષિતં પ્રત્યુત્પેક્ષણા ચક્ષુષા
નિરીક્ષણમાદિશબ્દાત્પ્રમાર્જનં રજોહરણાદિના સૂક્ષ્મજીવાપ-
સારણં ચ યત્ર તત્, આસનં વિષ્ટરં સ્યૂતગબ્દિકાદિ શુષિરગં-
ત્રીરસિંહાસનાદૌ ચ પ્રત્યુપેક્ષણાદિ યતીનાં ન શુદ્ધ્યતિ, તેન ચ
તત્ર ન કલ્પતે ઉપવેષ્ટું ચૈત્યવાસિત્તસ્ત્વેવં પ્રતિપદ્યંતે ॥ પ્રવૃત્ત-

प्रज्ञावनाहेतोस्तादृशासनोपवेशनस्यापि साधीयस्त्वात् प्रव-
चनप्रज्ञावनायाः प्रधानदर्शनांगत्वेन यथाकथंचन विधेयत्वात् ॥

अर्थः—वळी नथी पंक्लिहण एटले नेत्र वमे देखवुं. आदि
शब्दथी प्रमार्जवुं, रजोहरणादिक करीने सूक्ष्म जीवतुं दूर करवुं ने
जेमां एवुं आसन एटले दोरमाए शीवेळी गादी तकीया तथा जेमां
गंजीर ठिड्र ठे, एवां सिंहासनादि तेने शुद्ध पंक्लिहणादि थइ
शकतां नथी ते माटे तेने विषे बेसवुं न कढपे तेने चैत्यवासी लिंग-
धारीतो एम माने ठे जे प्रवचननी प्रज्ञावना थवानुं कारण ठे माटे
तेवा गादी तकीयामां तथा तेवां सिंहासनादिकमां मुनिने बेसवुं ते
अतिशे सारुं ठे केम जे ते तो प्रवचननी प्रज्ञावनानुं प्रधान देखातुं
अंग ठे माटे जे ते प्रकारे गादीए तथा सिंहासन उपर बेसवानुं
अवश्य करवा योग्यपणुं ठे एटले कढपे ठे ॥

टीकाः—॥ यथोक्तं ॥ नाणाहिउं वरतरं, हीणो वि हु पवयणं
पज्ञावितो इति ॥ तथा सिंहासनोपवेशनस्य गणधराणां व्या-
ख्यानविधावागमेऽपि श्रवणात् ॥ यदाह ॥ राउवणीयसीहा-
सणोवविष्ठो व पायपीढंमि ॥ जिष्ठा अन्नयरा वा गणहारि कहेइ
बीयाए॥तथाच तदनुसारेणाधुनिकसूरीणामपि धर्मदेशनादौ
तदुपवेशनस्य समीचीनत्वात् ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे ज्ञानथी तथा चारित्र्यथी र-
हित होय तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना करता इत्यादि. वळी व्या-
ख्यान विधिने विषे गणधर सिंहासन उपर बेसतां एवुं आगममां
पण सांजळीए ठीए, ते आगमनुं वचन ए ठे जे राजाये आपेला
सिंहासन उपर तथा पादपीठ उपर वेठा जेष्ठ गणधारी अथवा अ-

न्यतर गणधर बीजी पोरुबीमां देशना करे ते प्रकारे आ कालना
आचार्योने पण धर्मदेशनादिकने विषे ते उपर बेसवुं ते ठीक ठे.

टीकाः—अत एव जगवान् दशपूर्वधरः श्री वरस्वामी,
अहो जगवतः सर्वातिशायिनी व्याख्यालब्धिः किंतु न तादृशी
रूपसंपदिति राजांतःपुरावचनाकर्णनानंतरं द्वितीयेन्हि नैस-
र्गिकीं शरीरसौंदर्यसंपदमाविर्जाव्य यत्तुऽनुचितमपि हिर-
ण्मयकुशेशयमध्यास्य प्रवचनप्रज्ञावनायै संसदि धर्मकर्मकथां
प्रथयांवन्नुधेति ॥ ततः सिद्धमिदमाचार्याणां गब्दिकाद्यासनः
मुपादेयं, प्रवचनप्रज्ञावनांगत्वान्, सम्मत्याद्यध्ययनवदिति॥७॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवान् दश पूर्वधर श्री वयर-
स्वामी तेमने देखीने राजाना अंतेउरनी स्त्रीओए एम कहुं जे
अहो जगवान् वयरस्वामीनी व्याख्यान लब्धि तो सर्व करतां अ-
तिशे ठे पण तेवी कांइ रूप संपत्ती नथी एवं वचन सांजलीने त्यार
पठी बीजे दिवसे पोतानी स्वान्नाविक शरीर सुंदरता संपत्ति प्रगट
करीने यतिने अघटित एवं पण सोनामय कमल तेने विषे बेसीने
प्रवचननी प्रज्ञावना थवाने अर्थे सज्जामां धर्म देशना विस्तारता
हवा ए कारण माटे ए वात सिद्ध थइ जे आचार्योने गादी आदि
आसन ग्रहण करवुं, केमजे प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे ए हेतु
माटे संमति आदिक शास्त्रना अध्ययननी पेठे जेम संमत्यादिकनुं
अध्ययन ठे ते प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तो आचार्योने करवा
योग्य ठे तेम.

टीकाः—तथा सावधं संपापमाचरितं आचरणा गृहिणां
नियतगठजनादिलक्षणं ॥ तत्रादर आग्रहः ॥ आचरणा हि

નિરવધૈવ પ્રમાણં एषा च सावद्या गृहिदिग्बंधाद्याचरणाज्यु
पगमे हि यतेस्त द्विधीयमाननिखलपापारंजानुमत्याद्यापत्तेः
तथाप्येषा चैत्यवासिन्निरादृता

અર્થ:—વહી પાપ સહિત જે આચરણ એટલે ગૃહસ્થોને નિ-
યમાણ પોતપોતાના ગચ્છને જનજનું એ આદિ જેનું લક્ષણ છે તેને વિષે
આદર એટલે જે આગ્રહ (આચરણ) છે તે પાપ રહિત હોય તેજ
પ્રમાણ છે ને આ જે પાપ સહિત ગૃહસ્થોને દિગ્ બંધાદિ આચરણા
તેનો અંગિકાર કરવાને વિષે નિશ્ચેયતિને તે ગૃહસ્થોએ કરવા માંડ્યા
જે સમસ્ત પાપના આરંજ તેમાં અનુમોદનાદિકની પ્રાપ્તિ છે એ હેતુ
માટે સાવધ છે. તો પણ એ સાવધ આચરણ ચૈત્યવાસિયે આદર્યું છે.

टीका:—यतस्तेषामयमाशयः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया हि सर्व-
जैन मतानुष्ठानं व्यवस्थितं ॥ ततो यदि गृहिनियतगठजन-
नादिकामाचरणां वयं नाद्रियेमहि ततः कषायकलुषितहृद-
यत्वात्प्रायेण संप्रतितनयतीनां गृहस्थान्योन्याकृष्ट्या कल-
हेनाव्यवस्थायां सर्वमसमंजसमापद्येत तस्मादेवाप्याचरणा
ऽयतनकालोपेक्षया युक्तिमती

અર્થ:—જે હેતુ માટે તે ચૈત્યવાસીનો આ અગ્નિપ્રાય છે જે
ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ સર્વ જૈનમતનું અનુષ્ઠાન નિશ્ચેય રહ્યું
છે તે હેતુ માટે જો ગૃહસ્થને પોત પોતાના ગચ્છની જનનાદિક
આચાર તે પ્રત્યે અમો ન આદર કરીએ તો, કષાય વડે અંતર મેલાં
થઈલાં છે માટે વહુધા આ કાલના યતિને ગૃહસ્થોનું પરસ્પર સંવ-
વાથી કલેશે કરીને અમર્યાદાએ કરીને સર્વ અઘટતું થાય માટે
આ પણ આચરણ આ કાલની અપેક્ષાએ યુક્ત છે.

टीकाः—॥ यदुक्तं उत्पद्यते हि सावस्था देशकालामयान्
प्रति ॥ यस्य मेऽकार्यं कार्यं स्यात्कार्यं कर्म च वर्ज्येदिति ॥ ७ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे देश कालने रोगादि
प्रत्ये मारी ते अवस्था उत्पन्न थाय ठे जेमां न करवानुं करवा यो-
ग्य थाय ठे ने करवा योग्यनो त्याग थाय ठे ॥ ७ ॥

टीकाः—तथा श्रुतस्य सिद्धांतस्य पंथा मार्गस्तत्रावज्ञा-
नादरस्तेह्येवमाहुः नगवत्सिद्धांतो हि नैकांतनैव विहितानु-
ष्ठाननिष्ठः निषिद्धानुष्ठाननिषेधनिष्ठोवास्ति ॥ विहितानाम-
पि केषांचिदनुष्ठानानां कचिन्निषेधात् ॥ निषिद्धानामपि
कचिद्विधानात् ॥ अतोनास्थामास्थाय सिद्धांतव्यवस्थया
केवलया किमपि कर्तुं परिहर्तुं वा पार्यते ॥

अर्थः—वळी सिद्धांतनो जे मार्ग तेनो अनादर ते लिंग-
धारी एम कहे ठे जे नगवाननो जे सिद्धांत ठे ते अनेकांत ठे ते
एकांतपणे करवा योग्य जे अनुष्ठानक्रिया तेने विषे तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो करवीज एम सिद्धांत कहेतुं नथी.
ने निषिद्ध जे अनुष्ठान तेनो निषेध करवामां पण तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो नज करवी एम सिद्धांत कहेतुं
नथी केम जे करवा योग्य केटलांक अनुष्ठान तेनो पण कोइ जं-
गाए निषेध देखाय ठे ए हेतु माटे ने निषेध करेलां पण
केटलांक अनुष्ठान तेनुं कोइ जगाए करवापणुं ठे ए हेतु माटे.
केवल सिद्धांतमां कहेलुं ठे ते उपर आस्था राखीने कांइ पण
करवा योग्य तथा परिहरवा योग्य पार पामोए एम नथी.

ટીકા:—॥ એવંચ ॥ નવિકિંચિ અણુનાયં પત્તિસિદ્ધં વા વિ
જિણવરિંદેહિં ॥ इति वचनादागमबहिष्ठापि काचित्सुकुमारा
क्रियाऽद्यतनसाधुप्रवर्तिता विवेकिनां निःश्रेयसाय नवि-
ष्यति किं श्रुतेनेति॥ यदुक्तं रुग्विणः कटपतां यांति मृच्छ्या-
पि क्रियया यथा ॥ कालेन धर्म क्रियया तथा मुक्तिं शरि-
रीण इति ॥ ए ॥

અર્થ:—તે ઉપર વલી શાસ્ત્ર વચન છે જે જિનવરે કાંઈ પણ
આજ્ઞા કરેલું નથી તેમ નિષેધ્યું પણ નથી એ પ્રકારના વચનથી;
આગમથી વેગલી રહી એવી પણ કોઈક સુખે સુખે થાય એવી ક્રિયા-
ને આ કાલના સાધુએ પ્રવર્તીવેલી એવી પણ ક્રિયા તે મોક્ષજ્ઞાની
થશે માટે શું શાસ્ત્રવતે છે કાંઈ પણ નથી. જે માટે કહ્યું છે જે
થોડી ક્રિયાયે કરીને રોગીયાનો રોગ જાય ત્યારે જાડી ક્રિયાનું
શું પ્રયોજન છે ! શાસ્ત્રમાં તેમ સુખે સુખે થતી જે આ ક્રિયા તેણે
કરી દેહધારી મુક્તિ પામે છે. જેમ ઘણા કાલ સુધી ધર્મક્રિયા કરે
છે તેણે કરીને મુક્તિ પામે છે ॥ એ ॥

ટીકા:—तथा गुणिषु ज्ञानादिगुणवत्सु यतिषु द्वेषधीर्मा-
त्सर्यबुद्धिः ॥ स्वयं निर्गुणानां तद्गुणानसहिष्णूनां तदुपजि-
घांसया दुष्टामतिरिति यावत् ॥ कथमियं तन्मते न धर्म इति
चेदुच्यते ॥ इदानीं हि जगद्विहरहात्सम्यग् मार्गापरिज्ञानेन व-
हुलोकप्रवृत्तिरेव मोक्षमार्गः ॥ महाजनो येन गतः स पन्था
इति न्यायात् ॥

અર્થ:—વલી જ્ઞાનાદિ ગુણવાન્ જે યતિ તેમને વિષે દ્વેષબુદ્ધિ

एटले मत्सर बुद्धि पोते निर्गुण ठे ने गुणवानना गुण सहन नथी करता माटे तेमने मारवानी इच्छा राखे ठे माटे दुष्ट बुद्धिवाला ते वेषधारी ठे आशंका कहे ठे जे गुणी पुरुष उपर द्वेषबुद्धि राखवी तेने धर्म कीये प्रकारे लिंगधारी थापे ठे, तो कहीएढीए जे आ कालमां निश्चे जगवाननो विरह थयो ठे माटे सारी रीते मोक्षमार्गनुं ज्ञान नथी थतुं ते हेतु माटे बहु लोकनी जे प्रवृत्ति तेहीज मोक्ष मार्ग ठे केम जे जे मार्गे महाजन एटले घणा लोक चाले ते मार्ग ठे एवो न्याय ठे माटे ॥

टीका:—एते च परग्रहवासिनो धार्मिकं मन्या आत्मानमेवैकं गुणैरुत्कर्षयंतो निखिलानप्यपरान् दूषयंत औदंयुगीनं संघमप्य वमन्यमानास्तत्प्रवृत्तिं दूरेण परिहरंतो लोकव्यवहारमप्यजानंतः संघबाह्या एव अतः सर्वथैत उभेत्तव्या इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानिति ॥ १० ॥

अर्थ:—वली ते लिंगधारी एम कहे ठे जे आ परघरमां रहेनाराने पोताने विषे धार्मिकपणुं माननाराने पोताना आत्मानेज एक गुणे करीने मोटो देखारुताने बीजा सर्वेने पण दोष पसारुताने आ कालना संघने पण न मानताने आ कालना संघनी प्रवृत्तिने पण ठेटेथी परिहरताने लोक व्यवहारने पण न जाणता माटे ते संघ बाहार ठेज. ए हेतु माटे सर्व प्रकारे उभेदवा योग्य ठे. ए प्रकारनो जे द्वेष करवो तेज एमने विषे अतिशे श्रेष्ठ ठे इत्यादि ॥ १० ॥

टीका:—गौतमादिषु वर्तित्वात्तादृशेषु यतिध्वनिः ॥ कथमेतेषु वर्तते निर्गुणेष्वंजसेषु चेत् ॥ १ ॥ कल्पक्षोणीरूपां यद्वत्युणा यो गेपि वर्तते ॥ निंवादिषु तरुध्वानो विनाविप्रतिपत्तितः ॥

अर्थः--एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते नि-
गुण आ कालना वेषधारी तेने विषे मुनि शब्द केम प्रवर्त्ते ठे ?
केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विषे प्रवर्त्तेलो
ठे माटे त्यां उत्तर कहे ठे जे जेम लिंग आदि वृद्धनेविषे कटप
वृद्धना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द प्र-
वर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी ठे.

टीकाः--यथाच जात्यरत्नानां गुणान्नावेपितादृशां ॥ का-
च सांद्रां शुचिर्चिक्ये मणी शब्दः प्रवर्त्तते ॥ ३ ॥ गौतमादि
गुणयोगे-पीदानींतन साधुषु ॥ उद्यच्छत्सु स्वशक्त्यैवं प्रवत्स्य-
ति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दशविधयतिधर्म
स्पर्द्धयेव यथावद्वैः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो नवेदित्यादि
पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः--वली जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, तो पण
काचना ककमानो घणा किरणनो चकचकाट ठे तेने विषे मणी
शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्द प्रवर्त्ते ठे ॥ गौ-
तमादि मुनिने विषे रह्या जे गुण ते गुण आ कालना साधुने विषे
नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विषे यति शब्द
प्रवर्त्तशे ॥ ४ ॥ ए प्रकारे साचो जे कृमाआदि दश प्रकारनो यति
धर्म तेनी स्पर्द्धये जाणे शुं लिंगधारीनुए देखाक्यो जे धर्म आ जो
कर्मने हरै तो मेरु समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्वे व्याख्यान कर्तुं ठे ए
प्रकारे पांचमा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशद्वाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्भावपुरस्सरं
उद्देशिकजोजनद्वारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश द्वारने अनुक्रमे खंन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवनो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखारवा
पूर्वक औद्देशिक जोजनद्वारनुं खंन कहे ठे.

मूलकाव्यं.

षट्कायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
शास्त्रेषु प्रतिषिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥
गोमांसाद्युपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः
स्तत्को नाम जिघित्सती (जिघृक्षतीत्यपिपाठांतरं) ह
सघृणः संघादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सघृणो दयालुः विदन् संघादिनिमित्तमेतन्निष्प-
न्नमितिजानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संघः साधुसाध्वीरुपः श्रमणगणः
आदिशब्दादेकद्विआदि श्रमणपरिग्रहः तस्य जक्तं तत्कृते निर्वृत्त-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतद्भक्तं मुनीनां ॥
जानतो मुनेः कृपालोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कदपत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संघादिनिमित्ते निपजाव्युं ठे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्थात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अद् जकवे

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघित्सति एवंरुप थयुं ठे ॥संघा॥ते॥
 साधुसाधवीरुप श्रमणनो समूह ठे॥ आदि शब्दथी एक बे त्रण
 आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एक साधुने
 निमित्ते नीपजाव्युं जोजनादि बे साधुने निमित्ते निपजाव्युं जोज-
 नादि त्रण साधु० इत्यादि॥आ जगाये नाम शब्दनो निंदितरुपी अर्थ
 जाणवो. तेथी आम अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजाव्युं
 ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निंदित ठे, ए प्रकारनुं
 जोजन कृपाबु मुनिने जोगववुं न कट्पे एटलो अर्थ थयो.

टीकाः—अत्रच विदन्नितिग्रहणाच्चूतोपयोगेन बाह्यलिंगप-
 रिक्षापुरःसरं यतमानस्य यतेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणेऽपि सम्यग-
 नवगमात्तद्भुंजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ थोवंति न पुठं न
 कहियं व गूढेहि नायरो वकओ ॥ इयठल्लिओ विन लग्गइ सुजं-
 वउत्तो असठ जावो ॥

अर्थः—आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण कर्तुं ठे
 माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाहारना चिन्हथी परीक्षापूर्वक य-
 तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्मि आहारनुं
 ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवाथी तेनुं पण जोजन करे ठे
 तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे

टीकाः—अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
 यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याजिसंबंधात्ततश्च यद्
 ज्ञातं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेतिशेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
 उदित्स्यकान् ऋषीन् यतीन् यतिभ्यो मयैतदेयमिति म-
 नसिकृत्वेत्यर्थः ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे ए जोजनमां शो दोष ठे जे हेतु माटे एने आबुं निंदित कहो गो तो त्यां कहे ठे जे तत् शब्दने यत् शब्द साथे नित्ये संबंध ठे माटे जे जोजन सिद्ध कर्युं ठे एटले निपजाव्युं ठे (गृहस्थपद उपरधी लेवुं) तो अर्थ आम थयो जे, गृहस्थ जे तेणे साधुने उद्देशिने निपजाव्युं जे आ जोजन मारे साधुने आपवुं एम मनमां धारीने कर्युं एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अथ निरवद्यवृत्त्या यतिनिमित्तं साधितेप्यस्मिन् को-
दोष इत्यत आह ॥ उपमृद्य विध्वस्य कान् षट्कायान् ॥
षट् विधजीवनिकायान् कथं उपमृद्येत्याह । निर्दयमिति क्रिया
विशेषणं निरनुकंपं यथा ज्ञवति ॥ अयमर्थ एतावत्किञ्च वन्धि
पाकारंजो न सानुकंपस्य नापि षट्जीवनिकायोपमर्दनमंतरेण सं-
जवति ॥ एवं च निरवद्यवृत्त्या न ज्ञक्तसाधनं कथमपि संगठते ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे पापरहित क्रियाए करीने यति निमित्त जोजन सिद्ध करे तेमां शो दोष ठे तो त्यां कहे ठे जे ठ जीवनिकायनुं उपमर्दन करीने कीय प्रकारे ? तो निर्दयपणे, निर्दय पद ठे ते उपमर्दनरूप क्रियानुं विशेषण ठे एटले आम अर्थ थयो जे निर्दयपणे ठ जीवनिकायनुं मर्दन करी ए जोजन साधु निमित्ते निपजाव्युं ठे ते अग्निपाकनो आरंज ते दयालुने न होयने षट् जीव निकायना मर्दनविना ते पाक पण संजवे नहीं माटे पापरहित क्रियाये करीने पाक साधन कोइ प्रकारे पण थाय नहीं.

टीकाः—यदर्थं चैतावानारंजस्तस्य तज्जन्यसकलपापानुषंग-
गतान्नतज्जगत्संगः ॥ यदाह ॥ जस्सद्वा आहारो आरंजो त-

સ્ત હોઈ નિયમેણ ॥ આરંજે પાણી વહો પાણી વહેહોશ્વયંતંગો ॥
અતઃકથમસ્ય જત્તસ્ય ન કુત્તિસતત્વં ॥

અર્થઃ--જેને અર્થે આટલો વધો આરંજ છે તેને તે અર્થ આ-
રંજથી ઉત્પન્ન થયું જે સકલ પાપ તેનો સંબંધ થવાથી વ્રત જંગનો
પ્રસંગ થશે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જેને અર્થે આહારનો આ-
રંજ છે તેનેજ નિયમાય પાપ છે કેમ જે આરંજને વિષે પ્રાણીનો વધ
હોય ને પ્રાણી વધ થયો એટલે વ્રતનો જંગ થયો માટે એ જોજનનું
નિંદ્રિતપણું કેમ ન હોય અપિતુ હોયજ ॥

ટીકાઃ--એતેન વસ્તુત આધાકર્મપર્યાયતા સંઘાદિજત્તસ્ય
સૂચિતા ॥ આહાય વિચ્છેદનં જહ્નુ કમ્મમસણાઈ કરણંજ ॥
ઠક્કાઆરંજેણં તં આહાકમ્માહંસુ ॥ इत्यागमे आधाकर्मशब्द
स्यैवं व्युत्पादनात्

અર્થઃ--એણે કરીને વસ્તુતાથે આધાકર્મનું પર્યાયપણું સંઘાદિ
જોજનને છે એમ સૂચના કરી ॥ કેમ જે તેનું લક્ષણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું
છે જે જેને મનમાં ધારીને ઠ કાયનો આરંજ કરવો તેને આધાકર્મ
કહે છે, इत्यादि આગમને વિષે આધાકર્મ શબ્દની એ પ્રકારે વ્યુ-
ત્પત્તિ કરી છે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ--નનુ જવત્વેતદ્યથાર્થસાધિતં તથાપિ સિદ્ધાંતાનિ-
ષેધાન્નદુષ્યતીતિ અતઃઆહ ॥ શાસ્ત્રેષુ ગ્રંથેષુ નિશીયાદિષુ પ્રતિ-
ષિધ્યતે યતિજોજ્યતયા નિવાર્યતે યદજત્તં ॥ કથં અસકૃદત્યંતઃ
દુષ્ટતા સ્થાપનાય મુદુર્મુદુઃ ॥ તથાચ આહારોપધિવસત્યા-
ધાકર્મવિચારાવસરે નિશીથેઽભિહિતં ॥

टीकाः-अत आह ॥ निःश्रृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं ज्ञावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्भक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादत्यंतगृधुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न जह्यात् अतः कथं न दोषः

अर्थः-ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रुप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए ज्ञोजन निर्दयपणाने करे ठे आ ज्ञव ठे जे पोते कर्तुं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोद्युं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृहण करतो जे मुनि ते भक्तिवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग यवाथी अतिशे गृधिल [रसास्वादवाळो] थइने सचित्तनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रुपज ठे ॥

टीकाः-॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तह विमुक्तो गिहंतो बहुइ प-संगं से ॥ निद्वंधसो अगिद्धो न मुअइ सजिअंपि सो पढ्ढा ॥

अर्थः-ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृहण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस दोन्नी ते थइने पढी सच्चित्तने पण नही मूके ॥

टीकाः-अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुरु-प्पेणैतज्जोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां सादीति ॥ गोःसुरज्जेर्मांसं पिसितं ॥ आदिशब्दाद्वांतोच्चारसु-राग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्य तत्तथा यद्भक्तमाहुर्बुवते गणधराः स्वप्रणितागमेषु ॥

अर्थः-एज कारण माटे गणधर महाराजाए औद्देशिक ज्ञो-

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છા એ તે ઔદેશિક ઝોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેખાતે છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ ઝોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદૃશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ ઝોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:—યથાહિ ગોમાંસઞ્જઠ્ઠણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાચ્ચ વિવેકિનાં સર્વથા હેયં । તથા આ-
ધાકર્મઞ્જક્તમપિ ॥ એવં વાંતાદિષ્વપિ યથાસંજ્ઞવંયોજ્યં ॥ યથો-
ક્તં ॥ વંતુચ્ચારસુરાગો મંસસમમિમંતિ તેણ તજ્જુત્તં ॥ પત્તંપિ
કયતિ કપ્પં કપ્પઙ્ગ પુઠ્ઠવંકરિસઘરં ॥

અર્થ:—તે કહી દેખાતે છે. જે ગોમાંસનું ઞ્જઠ્ઠણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.
તેમ આધાકર્મ ઝોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ
આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોઈતી. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન
જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ
ઝોજન છે.

ટીકા:—અથ પ્રકારણાંતરેણાધાકર્મ શબ્દાર્થ વ્યુત્પાદયન્
ઞયોત્પાદનેનાસ્થાવર્ય હેયતાં દર્શયતિ ॥ યથેતિ પ્રકારે યદ્જક્તં
જુક્ત્વાઽશિત્વા યતિર્મુનિર્યાતિ ગચ્છતિ અધોઽવસ્તાત્સંયમાદિતિ
દ્રષ્ટવ્યં ॥ અથવાઽધોગતિં નરકં ॥ એતેનાધાકર્મ શબ્દસ્યાર્થ
દ્વયં વ્યુત્પાદયતા પ્રકરણકારેણાપરમપ્યર્થદ્વયં સૂચિતં ॥

अर्थः—हवे बीजे प्रकारे आधाकर्म शब्दनो अर्थ प्रगट करतां जयने उत्पन्न करवुं तेणे करीने ए आधाकर्म जोजन अवश्य त्याग करवा योग्य ठे एम देखामे ठे. यथा शब्दनो प्रकार एटलो अर्थ करवो, एटले जे प्रकारे जे जोजनने जमीने मुनि संयमथी हेठल थाय ठे (द्रष्ट थाय ठे) अथवा अधोगति (नरकने) पामे ठे एणे करीने आधाकर्म शब्दना बे अर्थ प्रगट करता जे प्रकरणना कर्ता तेणे बीजा पण बे अर्थ सूचना कर्या ठे.

टीकाः—यथात्ममिति ॥ आत्मकर्मैति च ॥ तत्रात्मानं चारित्रात्मानं हन्ति आत्मघ्नं ॥ आधाकर्मजो जिनो हि तावत्पाकारं चानुमत्यादिजिश्चारित्रात्मा हन्यते ॥ तथा आत्मनि कर्म आत्मकर्म आधाकर्म । परिणतो हियति रेषणीयमपि गुह्यं गृहिणा स्वार्थं पाकारं जादि यत्कर्म निर्वर्तितं तदहो मत्कृते शोचनमिदमन्नं निष्पन्नमिति परितोषादात्मनि निवेशयति तेन च बध्यत इति च वत्यात्मकर्म ॥

अर्थः—ते कहे ठे जे एक तो आत्मघ्न ने बीजो आत्मकर्म, तेमां चारित्र रुपी आत्माने हणे माटे आत्मघ्न कहिए. केम जे आधाकर्म जोजिनो चारित्र रुपी आत्मा ते पाकना आरंजनी अनुमोदना करवी इत्यादिकवरे हणाय ठे. वली आत्माने विषे जे कर्म ते आत्मकर्म कहिए. केम जे आधाकर्म ग्रहण करवा तत्पर थयो जे यति ते एषणीय जोजननुं ग्रहण करतो सतो पण गृहस्थे पोताने अर्थे पाकादि जे कांइ आरंज कर्म नीपजाव्युं ठे तेने एम माने ठे जे अहो आ गृहस्थे मारे अर्थे आ सारुं अन्न नीपजाव्युं ठे एम मानीने घणा संतोषथी (आनंदथी) पोताना आत्माने विषे तेनो

અન્નિનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ બંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતગ્ગાહિં, કુણ્ણ અહે સંજમાઝ નેણ વા ॥ હણ્ણવ ચરણાયં સે અહકમ્મ તમાય હમ્મંવા ॥ આ-
હાકમ્મપરિણં, પાસુઅમવિ સંકિલિઠપરિણામો ॥ આચયમાણો
બજ્જાહ તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ બે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધ્વા વ્યુત્પતિરાર્ષ-
ત્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્યેનૈવ યજ્ઞબ્દેન શકલવાક્યાર્થે
દીપિતે યત્પ્રતિપદં યજ્ઞબ્દોપાદાનં તત્સંઘાદિજ્ઞાતકસ્યાત્યંતપરિહર-
ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજોજનસમર્થનાય
યત્પરૈરન્યધાયિ પૂર્વહ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત
નિર્વૃત્તજ્ઞાતકાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ ઇત્યંતં
તદપિ પ્રતિક્ષિતં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ
કરી જે એક તો આધાયકર્મ, બીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મકર્મ ને
ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ઋષિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાવ્યને
વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ
પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તેતો સંઘાદિ જો-
જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યત્તિને
આધાકર્મ જોજન કરવાને અર્થે લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે
પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, ઇત્યાદિ આરંભીને શ્રમણસંઘ નિમિત્ત નીપ-
જાવ્યું જે જોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મનું આધારભૂત શરીરનું ધારણ

करवामां शो दोष ठे त्यां सुधी ते सर्व खंरुन कर्यु.

टीका:—तथाहि ॥ यदिदानींतनकालापेक्षया यतीनामाधा
कर्मजोजनमिष्यते नवदन्निस्तत्किं यावज्जीवतया आहो स्वि-
त्कादाचित्कतया ॥ यद्याद्यः कटपः सोऽनुचितः ॥ आधाकर्म ज्ञो-
जनस्य यावज्जीवतयाशास्त्रेऽननिधानात् ॥

अर्थ:—लिंगधारी प्रत्ये सुविहित पुढे जे तुं आ काखनी
अपेक्षाये यतिने आधाकर्म जोजन इच्छे ठे, ते तुं जावज्जीव आधाकर्म
जोजन करवुं एम कहे ठे के क्यारेक करवुं एम कहुं हुं ॥ जो आदि
पक्ष जे जावज्जीव करवुं ते इच्छतो हुं तो ते अघटीत ठे. केम जे
आधाकर्म जोजननुं जावज्जीव करवापणुं शास्त्रमां कोइ जगाए कहुं
नथी; ए हेतु माटे.

टीका:—तस्यापवादेनैव तत्र प्रतिपादनात् ॥ तस्य च कादा-
चित्कत्वात् ॥ पुष्टालंबनेन कदाचिदित्यकृत्यवस्तु सेवनं ह्यपवादः
न चासौ सार्वदिकः ॥ तत्त्वे उत्सर्गत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—ते आधाकर्म जोजननुं शास्त्रने विषे अपवादे करी-
नेज प्रतिपादन कर्यु ठे ए हेतु माटे, ने ते अपवादनुं पण क्यारेक
आचरवापणुं ठे ए हेतु माटे, केम जे अपवादनुं लक्षण ए ठे जे पुष्ट
आलंबने करीने क्यारेक न सेवा योग्य एवी वस्तुनुं जे सेवन तेने
अपवाद कहिए. ने ए अपवाद सर्व जगाए लेवातो नथी. ने जो सर्व
जगाए अपवाद लेवातो होय तो एने उत्सर्गगुणानी प्राप्ति थाय
ए हेतु माटे ॥

ટીકા:-યથોક્તં ॥ સામાન્નત્રિહી જ્ઞાત્રો, ઉસ્સગ્ગો તવ્વિ-
સેસિત્રો ઇયરો ॥ ॥ પાણિવહાઈ નિવત્તી તિવિહં તિવિદ્દેણ જાજી-
વં ॥ પુઢવાઈસુ આસેવા, ઉપ્પન્ને, કારણંમિ જયણાણ ॥ મિગરહિ-
યસ્સઠ્ઠિયસ્સવ, અવવાત્રો હોઈ નાયવ્વો.

અર્થ:-સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ છે, અને વિશેષ વિધિ તે
અપવાદ છે, ત્યાં યાવજ્જીવ ત્રિવિધે પ્રાણિવધ ન કરવો એ ઉત્સર્ગ છે
અને કારણ નપજતાં યતનાથી પૃથ્વ્યાદિકની આસેવના નિદંજી
પુરુષ કરે તો તે અપવાદ છે.

ટીકા:-અત એવ યુગપ્રધાનૈરનેકાતિશયનિધાનૈરપિ શ્રી
વૈરસ્વામીપાદૈ મહાદુર્નિદ્દેણ હેતુના વિદ્યાપિંરુમુપચુજ્યાપિ
તસ્ય ચાધાકર્મ ભોજનન્યૂન દોષસ્યાપિ ॥ પિંરુ અસોહ્યંતો અ-
ચરિત્તી ઇત્યસંસત્રો નત્થિ ॥ ચારિતંમિ અસંજે સવ્વા દિસ્કા નિ-
રત્થિયા ॥ ઇતિ વચનાદ્ ડુષ્ટતાં પર્યાલોચયદ્ઙ્ઞિસ્તીર્થાવ્યવ-
ચ્છિત્તયે શિષ્યમેકમન્યત્ર પ્રેષ્ય સપરિવારૈઃ પ્રવચનવિધિના ઇન-
શનં પ્રતિપેદે ॥

અર્થ:-એજ કારણ માટે યુગપ્રધાન એવા ને અનેક અતિશ-
યનાર્જકાર એવા શ્રી વૈરસ્વામીએ જ્યારે મહા દુકાલી પત્ની ત્યારે
શુદ્ધ જોજનની પ્રાપ્તિ ન થઈ એ હેતુ માટે આધાકર્મ જોજન-
થી ન્યૂન દોષ યુક્ત એવો વિદ્યાપિંરુ તેનું જોજન કર્યું; તોપણ શાસ્ત્ર-
માં કહ્યું છે જે, અજનાદિક આહાર પ્રત્યે અણશોધતો અચારિત્રી
કહીએ એમાં સંશય નથી, ચારિત્રને અજાણે સર્વ દિક્ષા નિરર્થક છે.
એ વચનથી તે જોજનના ડુષ્ટપણની આલોચના કરતા વૈરસ્વામી

जे ते तेनुं दुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे एक शिष्यने बीजी जग्याए मोकलीने परिवार सहित शास्त्र विधिये करीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीकाः--यदिहीदानीमाधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव तथा विधेयस्यात्तदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिमु दोष जिया तादृशं महासाहसं कुर्वीरन् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥ कालस्य च तदानीमपि दुषमात्वात्.

अर्थः--जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा योग्य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिमुना दोषजथै करीने ते प्रकारनुं एटले अनशनरूपी मोटु साहस कर्म करे !!! नज करे. केम जे ते विद्यापिमुनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष ठे ए हेतु माटे. ने ते वखत काल पण दुखमा हतो ए हेतु माटे.

टीकाः--न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुविधातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितं पचतीत्यस्माकमप्युदर्येण तेजसा तथा ज्ञाव्यमिति वक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरितकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं नवद्भिर्व्यवसिताः किंतु कालानुसारेणाऽद्यापि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैषणीयेनापि प्रायेण वृत्तौ संज्ञवत्यां किमित्याग्रहेण संवादितमेवादीयते नवद्भिः ॥

अर्थः--एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीने लिंगधारी बोद्ध्या जे मंद सत्ववाळा एटले निर्बळ ते आमारी एवी शक्ति क्याथी होय जे महंत पुरुषना आचरणने अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठराग्नि ठे ते जट्टण करेलां वरुनां लाकमां पण पचावे ठे. पण हमारो जठराग्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दोष लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमारा-थी तो कांइ एवुं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोदया जे जो एम तमो कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र कहि देखाम्युं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पासे अमारे करावुं एवो व्यवसाय नथी एटले अग्निप्राय नथी. त्यारे शुं ? तो कालने अनुसारे आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एषणीय एटले निर्दोष एवा जोजने करीने पण निर्वाह ठते शा वास्ते संघादि निमित्त जोजननेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोवो.

टीकाः--दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन ज्ञत्तेन संय-
मपालनायात्मानं यापयंतः ॥ अथ शुद्धेनाद्वितीयसामेवेदानीं शरीर-
यापना अत आधाकर्माज्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीक्षयंतां किंनू-
यिष्टैः ॥ तावद्भिरेव तीर्थाव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंदादिवचनस्य ज-
वतामपि प्रसिद्धेः ॥ तदवस्थामो नूनं संघज्ज्ञाग्रहोऽधुनातनय-
तीनामतिगृध्रतानिबंधनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति नाद्यः
पक्षः ॥

अर्थः--आ कालमां पण केटलाक महात्मा पुरुष देखाय ठे जे शुद्ध जोजने करीने संयम पालवाने अर्थे आत्मानो निर्वाह करे ठे ने वळी जो एम कहेता हो जे शुद्ध जोजने करीने थोमानो निर्वाह आ कालमां थाय माटे आधाकर्मनो अंगिकार करीए ठीए, तो त्यां कहीए ठीए जे, “ तमो जेटलानो शुद्ध जोजने करीने निर्वाह थाय तेदलांनेज दीक्षा आपो घणाने शुं करवा आपो ओ तेदलावते-

ज तीर्थनो उच्छेद नहीं आय केम जे श्रमण अद्वपन बहु मुंकां ए वचननी तमारामां पण प्रसिद्धि ठे एटले तमो पण एने प्रमाण करो गो ते हेतु माटे. आ काळना यतियो संघादि जोजननुं जे ग्रहण करे ठे. तेनुं कारण एज ठे एम अमो निश्चय करीए ठीए जे ते अतिशे रसलोनी थया ठे. तेथी आधाकमीं जोजन करे ठे. पण धर्मशरीरनुं धारण करवुं ए कांड कारण नथी, ए प्रकारे जावज्जीव आधाकमीं जोजन करवारुप तमारो प्रथम पद तेनुं खंन थयुं.

टीकाः—अथ द्वितीयः तदेवमेतत् ग्लानाद्यवस्थायां दुर्जि-
ह्वादिषु शुद्धेनानिर्वाहेचाधाकर्मग्रहणस्याप्यागमे प्रतिपादनात् ॥
शुद्धेन निर्वाहेतु तस्य कादाचित्कतयापि ग्रहणे दातृगृहीत्रो र-
हितत्वेना जिधानात् ॥यदाह॥ संशरणमि असुद्धं, दुन्हवि
गिद्वंत दितयाणहियं ॥ आउरदिठंतेणं, तंचेव हियं असंशरणे.

अर्थः—हवे बीजो पद जे क्यारेक ग्रहण करवा रुपी कदप ते पण आ प्रकारे जे ग्लानादि अवस्थायां, दुकाद पदे इत्यादि कारणे शुद्ध जोजनवते निर्वाह न थाय त्यारे आधाकर्म ग्रहण करवानुं आगममां प्रतिपादन कर्नु ठे. ने शुद्धवते निर्वाह थाय त्यारे तो तेनुं ग्रहण करनार तथा देनार ए बेनुं अहित थाय एम शास्त्र-मां कहुं ठे. ते वचननो अर्थ जे.

टीकाः—यदप्युक्त “मात्माच यतिना यथाकथंचन रक्षणीय”
इत्यादि ॥ तदप्यनालोचिता जिधानात् ॥ नद्येतत्सूत्रं देहस्य
धर्मसाधनत्वेन यतीनां यावज्जीव साधाकर्मसेवनपरं, किंतु तथा
विधातंबनसद्वृत्तावे कदाचिदाधाकर्मादिसेवनेनापि पुनः सं-

यमकरणायात्मा रक्षणीय इत्येतत्परं प्रायश्चित्तविधानेन तज्ज्ञान्य
पापनाशनस्य पुणो विसोहीति वचनेन प्रतिपादनात् ॥

अर्थः--वळी जे तमे एम कह्युं जे यतिये जे ते प्रकारे पोताना
आत्मानि रक्षा करवी इत्यादि, ते पण विचार विनानुं कहेवुं ठे पण
विचारथी नथी. केम जे ए सूत्र कांड एम कहेवाने तत्पर नथी जे
देह धर्म साधन ठे माटे साधुने जावज्जीव आधाकर्म सेवन करवुं.
त्यारे शुं ? तो ते प्रकारनुं एटले कोइ मोटुं आलंबन उत्पन्न थये सते
क्यारेक आधाकर्मी आदि सेवन करीने पण फरीथी संयम करवाने
अर्थे आत्मा राखवो ए प्रकारना अर्थने कहेवाने तत्पर ठे केम जे
प्रायश्चित्तना विधिये करीने ते आधाकर्म थकी थयुं जे पाप तेने
नाश करवाने पुणोविसाही इत्यादि वचने करीने शास्त्रमां प्र-
तिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः--यावज्जीवं तदासेवने तु शुद्धे रवसराच्चावेन पुणो-
विसोहीति वचनस्याऽचरितार्थत्वप्रसंगादिति ॥ एतेन यत्यर्थं
घृतादिनिश्चाविधानमपि प्रत्युक्तं ॥ तस्याधाकर्मस्थापनाक्रीतादि
दोषकलापकलितत्वेना नेकजंतुविध्वंसहेतुत्वेन च जगवद्भि
र्निवारणात्, इतरथा सत्रागारादीनामपि तत्कल्पत्वेन जैनधर्मे
विधेयत्वप्रसंगात् ॥

अर्थः--ने जो जावज्जीव आधाकर्मी जोजननुं सेवन होत तो
शुद्ध जोजननो अवसर न आवत तेणे करीने “ पुणोविसोही ” ए
वचननुं व्यर्थपणुं थवानो प्रसंग थात ए हेतु माटे एनुं खंरुन कर्तुं
तेणे करीने साधुने अर्थे घी आदि वस्तुनी निश्चानुं जे करवुं तेनु

પણ સંઘન થયું કેમ જે તેને આધાકર્મ સ્થાપના વેચાર્થી લાવવું હત્યાદિ દોષના સમૂહે કરીને સહીતપણું છે એ હેતુ માટે ને અનેક જંતુના નાશનું કારણ છે, માટે જગવાન તીર્થકરે ઘૃતાદિ નિશ્રા નિવારણ કરી છે, જો એમ ન હોત એટલે નિશ્રાનું નિવારણ ન કર્યું હોત તો જૈનધર્મને વિષે સાધુને સદાવર્ત્ત આદિકનું ઝોજનાદિ લેવાનો એટલે કલ્પપણે કરવાનો પ્રસંગ હોત પણ તેતો નથી એ હેતુ માટે નિશ્રા ન કલ્પે ॥

ટીકા:—નચ સત્રાગારાદીનામસંયતજનપોષકત્વેન પાપહેતુ ત્વાદવિધેયત્વં ઘૃતાદિનિશ્રાણાં તુ સંયતોપઘંજનકત્વેન પુણ્યનિબંધનત્વા દ્વિધેયત્વં નવિષ્યતીતિ વાચ્યમ્ ॥

અર્થ:—લિંગધારી બોલે છે જે સદાવર્ત્ત આદિકનું ઝોજનાદિ જે સાધુને ન કલ્પે તેનું કારણ તો એ છે જે સદાવર્ત્ત તો અસંજતિ એવાં લોકનું પોષણ કરે છે. એ હેતુ માટે પાપનું કારણિક છે, માટે એ સાધુને લેવા યોગ્ય નથી, પણ ધીઆદિકની નિશ્રાતો સંજતિને ઝપઘંજ કરનાર છે એટલે ટેકો દેનાર પુષ્ટ કરનાર છે એવી છે તેણે કરીને પુણ્ય બાંધવાનું કારણ છે એ હેતુ માટે કરવા યોગ્ય થશે ત્યારે સુવિહિત બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું

ટીકા:—નિશ્રાદિષુ ઘૃતાદિગ્રાહિણાં યતીનામપિ ગાદ્ધર્યાદિના સિદ્ધાંતનિષિદ્ધકારિત્વેના સંયતત્વાન્નિધાનાત્ ॥ તથા ચોન્નયોરપ્યનયોઃ સમાનદોષત્વેન જૈનમતે નિષેધાત્ ॥ ઘૃતાદિસંગ્રહસ્યચ શ્રાવકાણામપિ રસવાણિજ્યત્વેનાગમે નિષેધાદતઃકથં યત્યર્થ તત્સંગ્રહઃક્રિયમાણઃશોજેત ॥

अर्थः—निश्चादिकने विषे घृतादि ग्रहण करनार यतिने पण रसलोत्तिपणुं अवादिक दोष ठे तेणे करीने सिद्धांतमां निषेध कर्युं ठे तेनो करनार ए अयो माटे असंजतिपणुं प्राप्त अयुं माटे ए बेनो सरखो दोष अयो एटले सदावर्त्तनुं लेवुंने निश्चा करेलुं लेवुं ए बे असंजतिने ठे माटे ए बेनुं जैनमतने विषे साधुने लेवानो निषेध ठे ए हेतु माटे, ने श्रावकने पण घृतादि संग्रहनो ने तेनो वेपार करवानो आगममां निषेध ठे माटे यतिने अर्थे घृतादिनो संग्रह करवो ते केस शोन्ने.

टीकाः—इदानीं गृहिगृहेष्वलानेन घृतादिनिश्चां विनायतीनां शरीरधरणस्याप्यालंबनमात्रत्वात् ॥ श्रद्धालुगृहेष्वधुनापि यथे-
 षं शुद्धघृतादिप्राप्तेः ॥ दुर्जिह्वाद्यपेक्षया तु कदाचिदलानेप्यूनोदर-
 तायास्तपस्त्वेनोपकारित्वात् ॥ यदुक्तं ॥ लज्यते लज्यते साधु, साधु-
 चैव न लज्यते अलब्धे तपसो वृद्धिर्लब्धे देहस्य धारणा ॥ तदहो-
 मूढा आलंबनाज्जासेनायूनतामेव पुरःकुर्वाणाः सर्वथायतिक्रिया-
 मुत्सृजंतोनलज्जांते ॥

अर्थः—वळी आ काळमां गृहस्थना घरने विषे घृतादिन-
 मळे माटे घृतादि निश्चा विना यतिने शरीरनुं धारण थड शकतुं नथी
 एम जे कहों ठो ते पण आलंबन मात्र ठे एटले ओटुं देखारवानुं
 ठे कहेवा मात्र ठे केस जे श्रद्धालु गृहस्थना घरमां आज पण पो-
 तानी इठा प्रमाणे शुद्ध घृतादिकनी प्राप्ति आयठे ए हेतु माटे,
 दुकालादिकनी अपेक्षाये तो क्यारेक न्यून लान्न थये ठेते उणोदर-
 पणाने पण तपपणुं ठे ए हेतु माटे उपकारी ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे

જે કોઈ વચ્ચત સારું મલે કોઈ વચ્ચત સારું ન મલે કોઈ વચ્ચત મુદ્ધ
પણ ન મલે ત્યારે સાધુ પુરુષ તો ન મલે ત્યારે તપની વૃદ્ધિ થાય છે ને મલે
ત્યારે દેહનું ધારણ થાય છે એમ માને તે કારણ માટે અહો મૂઢ પુરુષ
તો આલંબનના આજ્ઞાસ માત્રે કરીને કેવલ પોતાનું ચોક્કસપણું આ-
ગલ કરી દેખાવતા સર્વ પ્રકારે સાધુની ક્રિયાનો ત્યાગ કરે છે પણ
લજ્જાતા નથી ઇટલે એ પેટજરા એમ લાજ પામતા નથી જે આ વેષ
ધારણ કરીને આતે શું કરીએ ઢીએ એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:--યદાહ ॥ સંઘયણકાલબલદૂસમરૂવાલંબણાં ધેતૂણાં ॥

સઘંચિય નિયમધુરં, નિરુજ્જમાઓ પમુંચંતિ.

અર્થ:--જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે કેટલાક નિરુદ્ધમી પુરુષ
સંઘયણ તથા કાલબલ તથા દૂષમઆરો તે રૂપ આલંબન ગ્રહણ કરી
સર્વ પોતાના નિયમરૂપી ધુરાને નિશ્ચે મુકી દે છે.

ટીકા:--યદપિ શ્રાઘશ્રઘાવૃદ્ધયેશુઘગ્રહણમપ્યદુષ્ટ મિ-
ત્યાદ્યવાચિ, તદપિ વિસ્મૃતજિનવચનસ્ય જવતોઽજિધાનં ॥ અશુઘ
પિંરુસ્યદાતૃગૃહીત્રોરહિતત્વેન પ્રાગેવ પ્રતિપાદનાત્ ॥ તથા શ્રઘાવં-
ધુરસ્યાપિ જ્ઞરતપતેઃ શકટપંચશત્યુપનીતસ્નિગ્ધમધુરસ્વાદુજ્ઞદ્યૈ-
ર્યતિદાનંપ્રતિ જગવતાયુ ગાદિદેવન પ્રતિષેધાત્ ॥

અર્થ:--વઢી સુવિહિત લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમે કહ્યું
છે જે શ્રાવકની શ્રઘા વધવાને અર્થે અશુઘ ગ્રહણ કરવામાં દોષ
નથી તોપણ વિસાર્યા જિન વચન જેણે એવો જે તું, તે તારું કહેવું છે
કેમ જે અશુઘ પિંરુનું દાન તો દાતાને ને ગ્રહણ કરનાર એ બેને
અહિતનું કરનાર છે. એમ અમોએ પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ

माटे. वळी ज़रत राजा पांचसे गाभां सुंदर मधुर स्वाडु एवां ज़ो-
जन ज़रिने साधु दान प्रत्ये अति श्रद्धावंत थया तोपण ज़गवाने
श्री युगादि देव ते दाननो निषेध कयों ठे ए हेतु माटे.

टीकाः--राजपिंरुत्वात्प्रतिषेधइतिचेन्न ॥ आधाकर्मत्वेनैव त-
त्प्रतिषेधस्यागमेश्रवणात् ॥ अतःप्रथमपश्चादुपनीतयोरशुद्धशुद्ध
पिंरुयो राजपिंरुत्वेन समानत्वेपियद्जगवान ऽशुद्धपिंरुमाधाकर्म
त्वेनैव न्यषेधत्तेनावगह्याम आधाकर्मैव सर्वदोषेभ्योमहीयःअ-
न्यथाऽशुद्धवद् शुद्धमपिराजपिंरुत्वेनैवन्यषेधत् ॥

अर्थः--त्यारे लिंगधारी बोल्या जे एतो राजपिंरु हतो ए हेतु
माटे निषेध कयों, त्यारे सुविहित बोल्या जे एम तारे न बोखवुं
केम जे आधाकर्मपणुं हतुं एज हेतु माटे निषेध कयों ठे. एम शा-
खमां सांजळीए ठीए केम जे प्रथम जे त्याग कयों ते अशुद्धपिंरु
हतो ने पठी जे गृहण कयों तेशुद्ध पिंरु हतो माटे ए बेने राज-
पिंरुपणुं तो सरखुंज हतुं तो पण ज़गवान एने अशुद्धपिंरु एटले
आधाकर्मपणुं एमां ठे एम जाणीने निषेध कयों ते हेतु माटे एम
जाणीए ठीए जे आधाकर्मज सर्व दोष थकी मोटो ठे. एम जो न
होय तो जेम अशुद्धनो त्याग कयों तेम शुद्धपिंरुनो पण राजपिंरु ठे
एम जाणीनेज निषेध करत.

टीकाः--तथातिसारापसरणाय ज़गवन्निमित्तनिर्मितमो-
दकं दातुं समुद्यतायारेवत्या भगवता निषेधनाच्च ॥ तस्माच्छुद्ध-
दानेनैवश्राद्धानामपि पुण्योत्पादः ॥ आधाकर्मग्रहणेन च यतेः
स्वार्थपरिहाण्याकीदृशः परार्थः ॥ स्ववंचनेन वस्तुतः परोप-
कारानुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी रेवतीजीए अतिसार रोग मटारुवाने जगवानन निमित्ते मोदक निपजाव्यो ने तेने देवा उजमाल थइ त्यारे जगवाने तेनो निषेध कर्हो ठे ते कारण माटे शुद्धदाने करीनेज श्रावकने पण पुण्य उत्पन्न थाय ठे ने आधाकर्म ग्रहण करीने यतिने स्वार्थनी हानी थाय ठे माटे परार्थ केवो थाय ? नज थाय. केम जे वस्तुता-ए तो पोताना आत्मानुं वंचन करीने परोपकारनी सिद्धि थती नथी ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ जइआणेषां चत्तंअप्पणयं नाणदंसण च-
रित्तं ॥ तइया तस्स परेसिं, अणुकंपा नत्थिजीवेसु ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे ज्यारे जे पोताना ज्ञानदर्शन चारित्रने तजे ठे त्यारे जाणवुं के तेने परजीवोमां अनुकंपा नथी

टीकाः—तथान्यत्राप्युक्तं ॥ परलोकविरुद्धानि, कुर्वाणं दूर-
तस्त्यजेत् ॥ आत्मानं योतिसंते, सोऽन्यस्मै स्यात् कथं हितः ॥

अर्थः—वळी बीजे पण कह्युं ठे जे, परलोकने विरुद्ध करतो जे पुरुष तेनो ठेटेथी त्याग करवो केम जे पोताना आत्मानुं बगाने ठे ते बीजानो हितकारी कीये प्रकारे होय.

टीकाः—एवंच संयम शरीरोपष्टंभकत्वादिति हेतुप्रयोगो-
प्यनुपपन्नो विशेषणासिद्धत्वात् ॥ उक्तन्यायेन सतताधाकर्मजो-
जिनो यतेः शरीरस्य संयमशरीरत्वानुपपत्तेः ॥ तथा श्राद्धश्र-
द्धावृद्धिहेतुत्वादिति द्वितीयहेतुप्रयोगोप्यसमीचीनः आधाकर्म-
जोनोपादानस्यागमविरुद्धत्वेन हेतोर्बाधितविषयत्वात् ॥ ब्रा-
ह्मणेन सुरा पेया अव्यव्यत्वात् क्षीरवदित्यादिवत् ॥

અર્થઃ--વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ઉપદ્રંજ કરનાર છે એટલે ટેકો આપનાર છે, એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કર્યો તે પણ અઘટિત છે. કેમ જે વિશેષણે કરીને અસિદ્ધ છે, એટલે હેતુપ્રયોગ ઓટો છે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર આધાકર્મનું ઝોજન કરનાર યતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ અસિદ્ધિ છે માટે વઢી શ્રાવકની શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો બીજો હેતુ પ્રયોગ કર્યો તે પણ સારો નથી કેમ જે આધાકર્મ ઝોજનનું ગ્રહણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધપણે બાધહેતુનું સ્થાન છે એટલે એ અનુમાન પ્રયોગ નિર્બાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ બ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું એ સુરા ડુઘની પેઠે નરમ વસ્તુ છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ જેમ બાધિત છે તેમ આ અનુમાન પ્રયોગ પણ બાધિત એટલે ઓટો છે.

ટીકાઃ--તથાપિ પ્રતિવાદ્યુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપક્ષ સિદ્ધિરિતિ સ્વપક્ષેપિ સાધનમુચ્યતે ॥ યતીના માધાકર્મઝોજન મનુપાદેયં ષટ્જીવનિકાયોપમર્દનિષ્પન્નત્વાત્ તથાવિધવસત્યાદિવત્ ॥ તથા યતીના માધાકર્મઝોજનમઝોજ્યં ધર્મલોકવિરુદ્ધ ત્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ એવંચોપપન્નમેતત્સંઘાદિજ્ઞક્ટં યતિના ન ઝોક્તવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ--તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેખાતું માત્રે કરીને પોતાના પક્ષની સિદ્ધિ નથી થતી માટે પોતાના પક્ષને વિષે પણ અનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેખાતું છે. જે યતીને આધાકર્મ ઝોજન ગ્રહણ કરવું યોગ્ય નથી કેમ જે ઠ જીવ નિકાયના મર્દન થકી ઉત્પન્ન થવાપણું એ હેતુ માટે જેમ ઠ જીવ નિ-

કાયના મર્દન થકી નિષ્પન્ન થયો એવો નિવાસ ગૃહાણ કરવા યોગ્ય નથી તેમ તે આધાકર્મ જોજન પણ ગૃહાણ કરવા યોગ્ય નથી વઢી બીજો અનુમાન પ્રયોગ જે યતિને આધાકર્મ જોજન જમવા યોગ્ય નથી કેમજે ધર્મ અને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ગોમાંસની પેઠે. જેમ ગોમાંસ છે તે ધર્મને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે. માટે અન્નદય છે તેમ યતિને આધાકર્મ જોજન પણ અન્નદય છે ॥ એમ સિદ્ધ થયું જે સંઘાદિ નિમિત્ત જે જોજન તે યતિને જોગવવા યોગ્ય નથી એ પ્રકારે ઢઠા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૬ ॥ એ પ્રકારે ઔદેશિક જોજનનો પ્રથમ દ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-શ્દાનીં દેવદ્રવ્યોપજોગાદિદૂષણપ્રદર્શનદ્વારેણજિ-
નગૃહવાસદ્વારં નિરાચિકીર્ષયાહ ॥

અર્થ:-હવે દેવ દ્રવ્યનો નપજોગ એ આદિ દૂષણનું દેખાતું એ દ્વારે કરીને જિન મંદિરમાં નિવાસ કરવા રૂપ દ્વારનું નીરાકરણ કરવાની શ્ચ્છાએ કહે છે.

મૂલ કાવ્ય.

ગાયત્રંધર્ધનૃત્યત્પરમણિરણદ્રેણુગુંજન્મદંગ—

પ્રેંશત્પુષ્પસ્રગુચ્ચન્મૃગમદલસહૃદ્વોચચંચજ્ઞનોધે ॥

દેવદ્રવ્યોપજોગધ્રુવમઠપતિતાશાતનાચ્ચસ્રસંતઃ

સંતઃસદ્ગત્કિયોગ્યેનચલુ જિનગૃહેઽર્હન્મતઙ્ગાવસંતિ ॥૭॥

टीकाः—खलु निश्चये जिनगृहे ऽर्हद्भवने ऽर्हन्मतज्ञा जगवदा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततमवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतोविवेकिनः ॥ कुत इत्यत आह
॥ सती शोभना ऽकृत्रिमा भक्तिः शारीरसंच्रमातिशयस्तस्य योग्य
मुचितं तस्मिन् ॥ भक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यते इति भक्तियोग्यता
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थः—अरिहंत मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगामी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निरंतर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यंत निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
शा हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केवुं ठे, तो सारी क-
पटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले भक्ति करवा घटित ठे माटे
भक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखामे ठे.

टीकाः—गायंतः कलमंद्रादिस्वरेण ग्रामरागे जगवदूगुणाने-
वोत्कीर्तयंतो गंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यंती नाट्य
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविक्षेपं कुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थः—मधुर गंजीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागरा
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ते नाट्यशास्त्रमां कहा प्रमाणे हाथपग आदि अं-

गनो विक्षेप करवो ते रूप नृत्यने करतीठे वेश्याउ (नर्तकीयो) ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं ॥

टीकाः—रणंतोवैण विकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे
णवोवंशा यत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिन्यां ताम्रनाद् गंजीरं
स्वनंतःमृदंगा, मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थः—वांसळीने वगाऊनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
थवाथी मधुर वागे ठे वेणु ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं अने मृदंगना
वगाऊनारा पुरुषोना हस्तताम्रनथी गंजीर शब्द करती ठे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विषे एवुं.

टीकाः—प्रेखंत्योलंबमानत्वान्मंदपवनेन कंपमाना देवसंपर्यार्थ
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्फामिसथुश्जेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिवलि-
स्तुतिलक्षणपूजाद्वयस्यापीह ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थः—मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेदी
ठे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विषे, एवुं आ जगाये पुष्पनुं ग्रहण
कर्युं ठे तेणे करीने तेनी संघाथे शास्त्रमां ग्रहण करेदी जे पक्वान्न
बलि पूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए. बे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीकाः—उद्यन् जगवत्प्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुद्बल
दामोदहारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ व्रसंतः प-

દ્વાંશુકમયત્વાત્ મુક્તાફલાદિવિઘ્નિતિયુક્તત્વાચ્ચ દીપ્યમાના ન-
લ્લોચા વિતાનાનિ યત્ર તત્તથા ॥ ચંચંતો મહાધનવસનવિભૂષણાં
ગરાગપ્રસાધિતશરીરત્વાદ્ ત્રાજિષ્ણવોજનૌઘાઃ શ્રાવકસમુદાયા
યત્ર તત્તથા ॥ તતશ્ચ ગાયદ્ ગંધર્વચતત્ નૃત્યત્પણયરમણિ ચેત્યાદિ
કર્મધારયઃ તસ્મિન્ ॥ એતાનિહિ જગવદ્ગુણગાનાદીનિ પ્રવરાણિ
જિનગૃહે જ્ઞાતિહેતુકાનિ જ્ઞાનાનાં શુભજ્ઞાવોદ્ધાસહેતુત્વાદ્બ્રહ્મા-
લુન્નિર્વિધીયંતે ॥

અર્થ:-જગવાનની પ્રતિમાના વિલેપનને અર્થે મર્દન કરી માટે
જઠરો જે સુગંધ તે ઘારે કરીને પ્રસરતી છે કસ્તૂરી તે જે જિનમં-
દિરને વિષે, ને પટકૂલ વસ્ત્રમય છે માટે શોભતા ને મોતીની વિચિત્ર
રચનાએ યુક્ત છે માટે દેદીપ્યમાન એ પ્રકારના છે ચંદરવા તે જે
જિનમંદિરને વિષે એવું, ને મોટા મૂલનાં ઝારે એવાં વસ્ત્ર તથા ભૂષણ
તથા અંગરાગ તેણે કરીને દેદીપ્યમાન એવા છે શ્રાવકના સમૂહ તે
જે જિનમંદિરને વિષે એવું, એ પ્રકારનાં સર્વ જિનમંદિરનાં વિશેષણ
છે તેનો કર્મધારય સમાસ કરવો જિનમંદિરને વિષે એ સર્વ જગવાનના
ગુણગાનાદિ શ્રેષ્ઠ કહ્યાં તે જિનઘરને વિષે જ્ઞાતિનાં કારણિક છે માટે
જ્ઞાન પ્રાણીને જ્ઞાવનાં ઉદ્ધાસનાં કારણ છે માટે શ્રદ્ધાલુ પુરુષ કરે છે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥

પવરેહિં સાહણેહિં પાયંજ્ઞાવોવિ જાયણપવરો ॥

નય અન્નો ઉવન્નગો એસિ સયાણલઘયરો ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સારાં કારણે કરીને જાવ
પણ પ્રાણી સારો થાય છે.

टीकाः—अथैवंविधज्ञक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अत आह ॥ त्रसंतो बिज्यंतः कुतो देवद्रव्यस्य जिनवित्तस्य उपजोगः सततं तत्र शयनासनाजो जनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मठे जिनगृह जगती संबद्धो यतिनिमित्तनिष्पन्न उपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलेखकोद्ग्राहणिकाकर्मांतरादिसकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंचरिष्णुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशकुवंत स्तदनुषक्तञ्चुविमठं विधाप्य सर्वा तच्चिंता विदधतीति ज्ञवतिमाठपत्यं ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी सुविहित प्रत्ये पूढे ठे जे आ प्रकारे ज्ञक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषथी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूवुं तथा ज्ञोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय माटे मठ एटले जिनघरनी जगती संबंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लेखवुं तथा उघराणी करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्व चिंतानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जतां लोके करीने व्याप्त ठे माटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी यता ते जिनमंदिर संबंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करे ठे माटे मठपतिपणुं तेमने ठे.

ટીકા:-તથા જગવત્પ્રતિકૃતિપ્રત્યાસતૌ જોજનશયનાસન
નિષ્ઠીવનાયવિધિકરણેન જ્ઞાનાધ્યાયસ્ય શાતના ંશનં ॥ જગવ-
ત્સંનિધૌહિ જોજનાદિ કુર્વાણો યતિર્જ્ઞાનાદિલાજ્ઞાદ ંશ્યતીતિ
જગવત્યાશાતનાઽવજ્ઞા ॥ તતશ્ચ દેવદ્રવ્યોપજોગ શ્રેત્યાદિઠંઠઃતાન્યઃ

અર્થ:-વઢી જગવાનની પ્રતિમાના સમીપ જોજન કરવું
તથા સૂવું તથા આસન કરવું તથા થુંકવું ઇત્યાદિ અધિકરણે કરીને
જગવાનની આશાતના થાય છે. તે આશાતના શબ્દનો અર્થ જે જ્ઞા-
નાદિકનો જે લાજ તેનો નાશ થાય જેથી ઇટલે જગવંતની સમીપે
જોજનાદિકને કરતો જે યતિ તે જ્ઞાનાદિ લાજથી ંષ્ટ થાય છે,
માટે અશાતના ઇટલે અવજ્ઞા છે. દેવદ્રવ્યોપજોગ ઇત્યાદિ પદનો ઠંઠ
સમાસ કરવો.

ટીકા:-અથ ગૃહિણા જગવન્નિમિત્તં સ્વદ્રવ્યેણ નિર્માપિતે
દેવગૃહે વસત સ્તદ્દ્રવ્યંચ કનકાદિક મનુષ્યજ્ઞાનસ્ય યતેઃ કથં
દેવદ્રવ્યોપજોગઃ, જિનદ્રવ્યનિષ્પન્નેહિ તત્ર નિવસત સ્તદ્દ્રવ્યં
સાક્ષાદ્ જ્ઞાનસ્ય વા સ્યાદિતિચેત્ ન ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે વોલે છે જે, ગૃહસ્થ
લોક પોતાને દ્રવ્યે કરીને નીપજાવ્યું જે દેવઘર તેમાં નિવાસ કર-
નાર યતિને દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ કેમ કરીને થયો ? કેમ જે તે દ્ર-
વ્ય તે સુવર્ણઆદિક તેનો જો ઉપજોગ કરતો નથી માટે, ને જો
જિનદ્રવ્યે કરીને નીપજાવેલા સ્થાનમાં નિવાસ કરે અથવા તે દ્ર-
વ્યનો સાક્ષાત્ ઉપજોગ કરે ત્યારે જિનદ્રવ્યનો ઉપજોગ કહેવાય

खरो, त्यारे सुविहित बोद्ध्या जे तारे एम न बोखवुं.

टीकाः—गृहिणा स्ववसुनिर्मापितत्वेपि देवसदनस्य देवत्राकृतत्वेन देवद्रव्यत्वा तथाच तत्र वसतः साक्षात्तद्भनमनुपञ्जुजानस्यापि मुने देवद्रव्योपज्ञोगोपपत्तेः ॥ साक्षाद्देवद्रव्यनिष्पन्ने तु का वार्त्ता ॥ किञ्च नित्यं तत्र वासेन निःस्पृहस्यापि तच्चिन्तादौ व्याप्रियमाणस्य साक्षात्तद्ग्रन्थोपयोगस्यापि संज्ञवात् राजनियोगादिषु प्रथमं निरीहाणामपि पश्चात्तथाज्ञावोपलब्धेः ॥

अर्थः—केम जे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने नीपजावेखुं एवुं पण देवघर ते देवने अर्पण कर्युं ठे, ए हेतु माटे देवद्रव्यपणुं ठे माटे त्यां वसनारने अने साक्षात् ते धनने जोगवनार ए वेने पण देवद्रव्यना उपज्ञोगनी प्राप्ति ठे, ने साक्षात् देव द्रव्ये करीने निपजावेखुं होय त्यारे तों तेनी शी वाते कहेवी, वळी शुं? तो निरंतर त्यां निवासे करीने निस्पृह एवा मुनीने पण ते द्रव्यनी चिन्तादिकने विषे वेपारवंत थवाथी साक्षात् ते ग्रंथना उपयोगेनो पण एटले साक्षात् ते द्रव्य संबंधी उपज्ञोगनो पण संज्ञव ठे, केम जे प्रथम केटलाक निरीह एटले जोगादिकनी वांठाए रहित मुनि होता ते पण राजानी आज्ञा इत्यादि कारणे ते द्रव्यसंबंधने पास्या तो पढी ते मुनिने ते द्रव्यना उपज्ञोगनी वांठा प्राप्ति थइ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अथास्तां तत्र वसतो मुनेर्देव द्रव्योपज्ञोगस्तथापि तत्रको दोष इति चेदुच्यते तद्ज्ञोगस्यानंतजन्मसुदारुण विप्राकल्पेन जगवता जिघांसात्.

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેનારને દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, ત્યારે સુવિ-
હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે છે તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરું પાપનું ફલ જોગવું પડે છે એ હેતુ માટે એમ જગવાન શ્રી તીર્થકરે કહ્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

દેવસ્સ પરીજોગો અણંતજમ્મેસુદારુણવિવાગો ॥
જં દેવજોગભૂમિસુ બુદ્ધી નહુ વદ્દહ ચરિત્તે ॥

અત્રિહિ દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાજાવેનદારુણો વિપાકઃ
પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્યદ્રવ્યોપજોગિના
મત્યંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ બહુધા શ્રવણાત્ ॥

અર્થ:-જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવદ્રવ્યનો પરિજોગ કરે છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જગાએ દેવ જૂમિને જોગવનાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને દારુણ પાપ ફળનું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વળી સંકાસાદિ શ્રાવકે ચૈત્ર દ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફળ જોગવું તે આગમમાં ઘણી જગાએ સંજ્ઞાયા છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-તથા જિણપવયણવુદ્ધિકરં પજ્ઞાવગં નાણદંસણુ-
ણાણં, જ્ઞસ્કંતો જિણદ્વં અનંતસંસારિત્તં દોહ ॥ તથા ચેદ્ધ્ય-

દ્વં સાહારણં ચ જો હુહ્હ મોહિયમર્ષં ધમ્મં ચ સો ન યાણ્હ
અહવા વદ્ધાજ્ઞં નરણ.

અર્થ:-તે ઉપર શાસ્ત્રના વચન જે, જિનના પ્રવચનની વૃ-
દ્ધિ કરનાર ને જ્ઞાન દર્શનના ગુણનું પ્રજ્ઞાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેને
જ્ઞાણ કરનાર જે પુરુષ તે અનંત સંસારી હોય વઢી મોહ પામી છે.
મતિ તે જેની એવો પુરુષ ચૈત્ય દ્રવ્યને તથા સાધારણ દ્રવ્યને બગાડે,
તે પુરુષ ધર્મ પ્રત્યે જાણતો નથી. એટલે પરજીવે ધર્મ ન પામે એ જ્ઞાવ
અથવા તે પુરુષ, બાંધ્યુ છે નરકનું આનંદનું તે જેણે એવો થાય.

ટીકા:-શ્લોકપરાપરાગમવચનાનિ । ચિંતયંતો મહામુનયો
દેવદ્રવ્યોપજોગેન જવકૂપપાતાત્કથં ન ત્રસ્યંતિ તથા માઠપત્યા-
દપિ મહામુનયો વિજ્યતિ ॥ યતઃ મઠોહિ દેવદ્રવ્ય નિષ્પન્નોવા-
સ્યાત્ ગૃહિણા યત્યર્થ સ્વદ્રવ્યેણકારિતોવા ॥ તત્રાદ્યપદ્ધે તન્નિવાસો
યતીના મુક્તપ્રકારેણ દેવદ્રવ્યોપજોગપ્રસંગાદેવાનુચિતઃ ॥

અર્થ:-શ્લોકાદિ બીજાં બીજાં આગમ વચનને વિચારતા મ-
હામુનિ, દેવદ્રવ્યના ઉપજોગે કરીને સંસારરૂપ કૂવામાં પડવાનું
થાય છે માટે કેમ ન ત્રાસ પામે તેમજ મઠપતિપણું થવાથી પણ મ-
હામુનિ જાય પામે છે. જે હેતુ માટે મઠ જે તે દેવદ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય અથવા ગૃહસ્થે યતિને અર્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય, તેમાં પ્રથમ પદ્ધતિ જે દેવદ્રવ્યે કરી નોપજાવેલા નિ-
વાસને વિષે સાધુને રહેવું તેનું પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારે સ્વંમન થયું કેમ
જે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનો પ્રસંગ થાય માટે અવદિત છે.

टीकाः—द्वितीयेत्वकद्वपनीयत्वात्तन्निवासानुपपत्तेः ॥ तस्य
केवलसाधुनिमित्तं निष्पन्नत्वेन महासावद्यशय्यारूपत्वात् ॥
यथोक्तं ॥ कालाश्कं तु वछाणा अन्निकंताचेव अणन्निकंताय ॥
वज्जाय महावज्जा सावज्जा महप्पकिरियाय ॥ समणंठा सा-
वज्जा य साहूणमिति ॥

अर्थः—ग्रहस्थे यतिने अर्थे पोताना ड्रव्ये करीने निवास
कराव्यो होय ते रूप जे बीजो पकू तेने विषे पण ते निवासनुं अक-
द्वपवापणुं ठे. केम जे ते निवास केवल साधु निमित्ते नीपजाव्यो ठे
माटे महासावद्यरूप ठे ए हेतुं माटे साधुने न कद्वे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे ॥

टीकाः—अकद्वपनीयवसत्यादेर्यतीनां ग्रहणनिषेधात् ॥
॥ यदाह ॥ पिंरुं सिज्जां च वछं च, चउत्थं पायमेवय ॥
अकप्पियं न गिहिज्जा, पग्गिगाहिज्जा कप्पियं ॥

अर्थः—न कद्वपवा योग्य जे निवास आदिक तेनुं यतिने ग्र-
हण करवानो निषेध ठे, ने शास्त्रमां कहुं ठे जे पिंरु तथा निवास
तथा वस्त्र तथा चोथुं पात्र ते सर्व न कद्वे एवां होयतो न ग्रहण
करवां ने जो कद्वे एवां होय तो ग्रहण करवां.

टीकाः—अथापवादेन महासावद्यशय्यावासस्याप्यागमे-
ऽग्निभानात्तद्रूपमववासे यतीनां को दोषइति चेन्न ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે અપવાદે મહા સાવચ સ્થા-
નમાં પણ નિવાસ કરવો એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે માટે સાવચરૂપ જે
મઠવાસ તેમાં રહેનાર યતિને શો દોષ છે ત્યારે સુવિદિત બોલ્યા જે
એમ તોરે ન બોલવું,

ટીકા:-ગૃહિણા સ્વદ્રવ્યેણાપિ યતિવિધાસ્યમાનદેવચિંતા-
જિસંધિના તસ્યનિર્માપિતત્વેન દેવજીવિ નિષ્પન્નત્વેન ચ જિનગૃહ
વદ્ધસ્તુતો દેવદ્રવ્યત્વાત્ ॥ અપવાદસ્ય ચકદાચિત્કત્વેન નિત્યં
જવતાં તત્રવાસે તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:-ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને તે સ્થાન નીપજાવ્યું પણ
અમાં આ અજિપ્રાય રહ્યો છે, જે આ સ્થાનમાં યતિ રહેશે તે રહીને
દેવચિંતાદિક કરશે એવા અનુસંધાને કરી નીપજાવવાપણું છે, એ હેતુ
માટે તે વઢી દેવ સંબંધી પૃથ્વીને વિષે નીપજાવવાપણું છે માટે જિ-
નગૃહની પ્રેઠે વસ્તુતાયે દેવદ્રવ્યપણું છે એ હેતુ માટે, તે અપવાદને
તો કદાચિત્પણું છે માટે નિરંતર તેમાં રહેનાર એવા તમારે તો અપ-
વાદની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

ટીકા:-એવં મઠવાસં સદોષં મન્વાના મુનયઃ કથમિવ મઠપ-
તિતામંગીકુર્વીરન્ ॥ તથા જગવદાશાતનાતોપિ વિવેકિનસ્રસ્યંતિ

અર્થ:-એ પ્રકારે મઠવાસને દોષ સહિત માનતા મુનિ જે તે
મઠપતિપણાનો કેમજ અંગીકાર કરે ! નજ કરે. વઢી વિવેકી પુરુષ
જેમ મઠવાસથી ત્રાસ પામે છે તેમ જિગવંતની આશાતનાથી પણ
ત્રાસ પામે છે.

ટીકા:--અથ કેયં જગવત્પ્રતિકૃતીનામાશાતના ? કિં ગુરુણા-
મિવાસન્નગમનાવસ્થાનાદિના મુખનાશાકુહરનિઃસરદવિરલ્લો-
ઘાસનિઃશ્વાસાદિન્નિસ્તદ્દેહોપતાપાદ્યાપાદનલક્ષણા નત તાસુ
જગવદધ્યારોપેણ પૂજ્યબહુમાન પ્રકર્ષસૂચકસંત્રમાતિશયરૂપા ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી બોલે છે જે જગવાનની પ્રતિમાની આ-
શાતના તે કઈ થાય છે, શું ગુરુની પેઠે તે પ્રતિમાને સમીપ જવું
તથા બેસવું ઇત્યાદિકે કરીને મુખ તથા નાસિકા તેના રંધ્રથી નીક-
ળતો જે શ્વાસોશ્વાસ ઇત્યાદિકે કરીને તેમના દેહને ઉપતાપાદિક થાય
અ રૂપની આશાતના કહો છો કે તે પ્રતિમાને વિષે જગવાનનો અ-
ધ્યારોપ થવો તેણે કરીને પુજ્યનું જે બહુમાન તેનો જે ઉત્કર્ષ તેને સૂ-
ચના કરનાર એવો જે અતિશે સંત્રમ તે રૂપની આશાતના કહો છો.

ટીકા:-ન તાવદાદ્યઃ, જગવતાં પરમપદપ્રાપ્તત્વેન તત્પ્રતિકૃ-
તીનાં તદસંબંધેન તદસંજ્ઞવાત્ ॥ નાપિદ્વિતીયઃ, ગર્જાગારાદ્યવગ્રહં
વિહાય તિષ્ઠતાં તદસંજ્ઞવાત્ ॥

॥ યથોક્તં ॥ સોલાલંદબલાણે રહધમ્નિયાનીરુમઢવિવિત્તેસુ ॥

ઠંતિ મુણીજયણાણ, તિત્થયરાવગ્ગહં મુત્તું

અર્થ:-તેમાં પ્રથમ કહી જે આશાતના તે સંજ્ઞવતી નથી
કેમ જે જગવાન તો મોક્ષપદને પામ્યા છે માટે તેમની પ્રતિમાને જગ-
વાનને કાંઈ સંબંધ નથી માટે તે આશાતના સંજ્ઞવતી નથી ને વીજા
પ્રકૃતી પણ આશાતના સંજ્ઞવતી નથી કેમ જે જેમાં પ્રતિમા રહે છે

એવું ઓરફો પરસાલ્લ ઇત્યાદિ સ્થાન તેનાં અવગ્રહનો ત્યાગ કરીને રહેતા જે મુનિ તેમને તે પ્રતિમાની આશાતનાનો સંજવ નથી જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે.

ટીકા:—અન્યથા જિનપ્રતિમાધ્યાસિતે ગૃહે વસતાં શ્રાવ-
કાણાં જગવદાશાતનાજ્ઞયેન બહિરવસ્થાનપ્રસંગાત્ ॥ કિંચ
ન સંજવત્યેવ સર્વથા જગવત્જક્તિઃ, ન હિપિતુર્જવને વસતાં તત્ત
નયાનાં પિતર્યજક્તિર્નામ, પ્રત્યુત પિતરં વિહાય યુતકસદને વ-
સતાં તેષાં લોકે મહાનયશઃપટહઃ પ્રસરતિ

અર્થ:—જો એમ ન કહીએ તો જિનપ્રતિમા જેમાં રહી છે એ-
ટલે ઘર દેરાસર જેમાં છે એવાં ઘરને વિષે રહેનાર શ્રાવકને પણ જ-
ગવાનની આશાતનાના જ્ઞયે કરીને ઘર મૂકીને ઘર બારણે રહેવાનો
પ્રસંગ પ્રાપ્ત થશે એ હેતુ માટે વળી સર્વથા જગવાનને વિષે તેમને
જક્તિ નથી એમ કહેવું પણ સંજવતુ નથી પિતાના ઘરમાં રહેનાર જે
તેના પુત્ર તેમને પિતાને વિષે જક્તિ નથી એમ કહેવું સંજવતું નથી,
જલદિ પિતાને મૂકીને સાસરામાં રહેનારનો લોકમાં મોટો અપયશ-
રૂપી પડહો પસરે છે એટલે મોટો અપજશ ગવાય છે,

ટીકા:—જગવંતસ્તુ સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રદાનેન સંસાર
કાંતારનિસ્તારકત્વાત્ યતીનાં પિતૃજ્યોપ્યજ્યધિકાઃ ॥ અતસ્તેને
દિષ્ટતયા તેષામવશ્યમાદરણીયા અતએવ જગવતામપૂર્વસમવસ-
રણાદૌ તત્ર સન્નિકૃષ્ટાનાં શ્રમણાનામનાગમને પ્રાયશ્ચિત્તમા-
ગમે પ્રત્યપાદિ ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાથકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતીશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુઘ્વોસરણં અદિઠપુઘ્વં વ જેણસ-
મણેણ ॥ વારસહિ જોયણે હિં સો એઙ્ગ અણાગમે લહુયા તદેવં
જિનંજવનાંતર્વાસેપિ યતીનાં ન જગવદાશાતનાપ્રસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિનજન-
નમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અત્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદજિહિતં જગવતાં પરમપદપ્રા-
પ્તત્વેન પ્રથમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવદ્વિતિ તદયુક્તં ॥ જગવતાં
મુક્તત્વેપિ તત્પ્રતિકૃતીનાં તદ્દ્યુણાધ્યારોપેણ તત્ત્વેનાધ્યવસાનાદ્ જ-
ક્તિવદાશાતનાયાઅપિ સંજવાત્ ॥ અન્યથા મુક્તત્વા વિશેષે જ-
ક્તેરપ્યનુપપત્તે:

અર્થ:-હવે લિંગધારીએ આ પ્રકારે ચૈત્યવાસનું મંરુન કર્યું,
તેનું સુવિહિત પુરુષ સ્વંરુન કરે છે, જે તું એમ બોલે છે જે જગવાનતો

मोक्षपदने प्राप्त થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તેનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિ પામ્યો છે, તોપણ તેમની પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી જેમ જ્ઞાતિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ પામ્યો છે, તેમની અહીં જ્ઞાતિ કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞાતિની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞાતિ પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ; તેતો તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:--તત્પ્રતિમાજ્ઞાત્યજ્ઞાતિમતામુપકારાપકારયોર્બહુધા-
ગમે શ્રવણાન્ન ॥ અતએવાસન્નાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્દેતુકશ્ચૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રચાયિ ॥ યથાહ ॥ જાતિત્યયરાણ કયા વંદણર્માવરિસંણાદ્-
પાદુકિયા ॥ જ્ઞાતીઈ સુરવેરેહિં સમણાણ તહિં કહિં જણિયં

અર્થ:--વઢી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞાતિ તથા અજ્ઞાતિ તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું બહુધા સાંજળવા પાળું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞાતિ કરનારને ઉપકાર થયો તે તથા અજ્ઞાતિ કરનારને અપકાર થયો તે બે શાસ્ત્રમાં સંજળાય છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે આશાતનાની સિદ્ધિ છે. તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો નિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષપ્રગટ કરીને ઘણો જે ચરણ્યો છે તે કહે છે.

ટીકા:-અસ્યાર્થઃ, યદ્યાશાતનાદોષાચ્ચૈત્યાવસ્થાનં યતીનાં
ન સંગઢ્ઢતે તદા તીર્થકૃતાં સુરૈર્યાઆવર્ષણાદિકા ગંધોદકસેચન
સમવસરણરચનપ્રમુખા પ્રાભૃતિકા પૂજોપચારરૂપા કૃતા, તત્ર
સમવસરણે શ્રમણાનાં કથં કેન પ્રકારેણાઽવસ્થાનં ઝણિતમિતિ

અર્થ:-એ શાસ્ત્રનાં વચન કહ્યાં તેનો અર્થ ટીકાકાર કહે છે
જે પ્રથમ પૂર્વપક્ષ કરીને ઉત્તર કહેશે જે જો આશાતનાના દોષથી
યતિને ચૈત્યમાં નિવાસ કરવો નથી સંજવતો તો તીર્થકરની દેવતાયે જે
પુષ્પવૃષ્ટિ, સુગંધીમાન જલનું સિંચવું, સમવસરણની રચના ઇત્યાદિ
જેટ સામગ્રી પૂજાના ઉપચાર રૂપ કરી છે તે સમોસરણને વિષે સા-
ધુને કીયે પ્રકારે રહેવાનું કહ્યું છે.

ટીકા:-અત્રૈવ પરઃસ્વપક્ષસિદ્ધયે પ્રસંગમાહ ॥ જઙ્ સમણાણ
ન કપ્પઙ્ એવં એગાણિયા જિણવરિંદા ॥ કપ્પઙ્ ઘાઙ્ઙં જે
સિદ્ધાયયણે તયવિરુદ્ધં ॥ અત્રહિ યથા જિનાનામેકાકિત્વપ્રસં-
ગેનાઽનાહાર્યપ્રાતિહાર્યપ્રત્નૃતિસમવસરણઞ્ચુવિ યતી નામવસ્થાનં
કલ્પતે એવં ચૈત્યાયતનેપિ ન વિરુદ્ધયતે ॥

અર્થ:-આ જગાયે જેમ સાધુ વિના જિનનું એકાકીપણું
થવાના પ્રસંગે કરીને ક્યારે પણ પ્રાતિહાર્ય વિનાનું સમવસરણ હોય
નહીં માટે નિશ્ચે પ્રાતિહાર્ય સહિત જે સમવસરણની પૃથ્વી તેને
વિષે સાધુને રહેવું કલ્પે છે તેમજ ચૈત્યમાં પણ સાધુને નિવાસ કરવો
તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

टीकाः—इत्यादौ पूर्वपक्षे परेण कृते आचार्येण प्रसंगाच्चतुर्वि-
धेऽपि चैत्ये यतीनां कट्पाकट्पयोः समाधिरजिहितः, यथा, सा-
हम्मियाण अठा चउव्विहे लिंगउजह कुम्बी ॥ मंगलसांसय
नत्तीए जं कयं तत्थ आएसो ॥

अर्थः—इत्यादि पूर्वपक्ष बीजाए कयों त्यारे आचार्ये प्रसंगयी
चार प्रकारना चैत्यने विषे पण साधुने आ कट्पवा योग्य ठे आ
कट्पवा योग्य नथी एवा प्रकारनुं समाधान कर्नु ठे ॥ ते गाथा ॥

टीकाः—अत्र हि प्रथमाद्धे लिंगवचन जेदेन चतुर्विधस्य
साधर्मिकस्य मध्यात् कुटुम्बिनो वारत्तकादेरर्थाय यत्कृतं चैत्यादि
तत्र यतीनामवस्थानादिकं कट्पतइत्युक्तं ॥ द्वितीयाद्धे तु मंग-
लादि चैत्यमध्याद् नक्षत्रकृतेऽयमा देशोऽव्यवस्थारूपः प्रति-
पादितस्तमाह ॥

अर्थः—टीकाकार ते गाथानो अर्थ कहे ठे जे आ गाथाना
प्रथम अर्द्धने विषे लिंग वचनना जेदे करीने चार प्रकारना साध-
र्मिकनी मध्ये कुटुम्बी जे वारत्तकमुनि इत्यादिकने अर्थ जे चैत्या-
दिक कर्नु होय तेमां साधुने रहेवानुं कट्पे ठे एम कह्युं अने गाथाना
बीजा अर्द्धने विषे तो मंगलादिक चैत्यनी मध्ये नक्षत्रे कर्नु जे
चैत्य तेने विषे आ आदेश जे ते व्यवस्थारूप प्रतिपादन कयों ठे
तेने कहे ठे ॥

टीकाः—जइवि न आहाकम्मं, नत्तिकयं तहवि वज्झियं
तेहिं ॥ नत्ती खलु होइ कया जिणए लोएवि दिइतो ॥ वं धित्ता

कासवश्रो, वयणं अष्ठगुणाद् पोत्तीए पत्थिवमुवासए ॥ खलु, वित्ति
निमित्तं जयाचेव ॥ दुज्जिग्रं धिमलस्स वि तणुरप्पेस अन्हाणि-
या ॥ उज्जउ वाउवहो चेव, तेण णंति न चेइए ॥ अत्रहि देवनि-
मित्तनिर्मितत्वेन जिनजवनस्याधाकर्मत्वाज्जावेपि यतीनां
तदंतर्वासे जगवति शरीरदौर्गध्यादिहेतुकाशातनादोषप्रसंगाद्
जक्तिनिमित्तं तन्निवासो मुनीनां निवारितः ॥ अतएवाति
परिहारख्यापनाय चैत्यवंदनादिगतानां तत्रावस्थानकालपरि-
माणजणनेन प्रकारांतरेणापि तन्निवासप्रतिषेधः स्तत्रैवागमेऽ-
न्यथायि ॥

अर्थः—आ गाथाश्रोने विषे देवनिमित्तनी प्रजाव्युं ठे ए हेतु
माटे जिन जवनने आधाकर्मपणुं नथी तो पण ते साधुनी समीपे
जगवंत रहे ठे ते शरीरनो जे दुर्गंध ए आदी कारणे करी आशा-
तनादोष थवानो प्रसंग ठे. माटे जक्ति निमित्ते जगवंतनी समीपे
मुनिने रहेवानो निषेध कयों ठे एज कारण माटे अतिशे निषेध
प्रसिद्ध करवाने चैत्यवंदनादिकने अर्थे चैत्यमां गएला जे साधु ते-
मने त्यां रहेवाना कालनुं परिमाणकहुं ठे, बीजे प्रकारे पण चैत्यमां
निवास करवानो निषेध तेहीज आगममां कह्यो ठे ॥

टीकाः—यथा, तिन्नि वा कडूई जाव, शुद्धो तिसिलोइया ॥
ताव तत्थ अणुनायं, कारणेण परेणवि ॥

अर्थः—त्रण श्लोकनी त्रण थोयो कहेवाइ रहे ते टलो ज वखत
त्यां रहेवानी रजा ठे बाकी कारणे वधु रहेवाय तेनी जदी ज्ञात ठे

टीका:-अतएव तद्दर्शने तदवग्रहजूमिप्रदेशे वा संत्रमएव
विधातव्यो न त्ववज्ञा ॥ यदुक्तं ॥ इत्तो ओसरणाइसु, दंसणमित्ते
गयाइ ओयरणं ॥ सुच्चइ चेइयसिहराइएसु सुस्सावगाणंपि ॥
गुरुदेवग्गह जूमीइ जुत्तओचेव होइ परिजोगो ॥ इठफल साहगो
सइ, अणठिफलसाहगो इहरा ॥

अर्थ:-एज कारण माटे ते जगवंतना दर्शनने विषे वा तेमनी
अवग्रह जूमिना प्रदेशने विषे नक्तिनुं आधिक्यपणुं करवुं पण अ-
वज्ञा तो नज करवी जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे ॥

टीका:-इतरथाशातनाप्रसंगात् तस्याश्चानंतसंसारकारण
त्वात् ॥ यदुक्तं ॥ आसायण मिष्ठत्तं; आसायणवज्जाणाइ स-
म्मत्तं ॥ आसायणानिमित्तं, कुव्वइ दीहंच संसारं ॥ तदंतर्वासे
तु यतीनां सततमशनपानशयनादिक्रियासंज्ञवादवश्यज्ञा-
विनी जगवदाशातना ॥

अर्थ:-जो एम न करे तो आशातनानो प्रसंग थाय ने ते आ-
शातना ठे ते अनंत संसारनुं कारण ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कहुं
ठे जे आशातना एज मिथात्व ठे ने आशातनानुं वर्जवुं ए समकित
ठे. केम जे आशातना निमित्त संसारनी वृद्धि करे ठे माटे ते चैत्यमां
निवास करे ल्यारे तो यतिने निरंतर भोजन तथा पान तथा शय-
नादि क्रिया करवानो संज्ञव ठे माटे अवश्य जगवंतनी आशातना थशेज.

टीका:-अत एव पूजार्थं जिनसदनांतर्वर्तिनां तद्भक्तिमतां
पूर्वाचार्यै रशनादिक्रिया निवारिता ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंबोलपाणन्नोयणुपाणहथीजोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुच्चारं जूअं वज्जइ, जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठिवणादकरणं, असक्कहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अन्नोगो, इहं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसविमो-
हिया वि न कंया वि ॥ अन्नरसाहिंपिसमं, हासखिड्डाइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनन्नवनमां रहेला
जे न्निक्किवंत पुरुष तेमनी ज्ञोजनादिक क्रिया ते मंदिरने विषे कर-
वानो निषेध कह्यो ठे. जे माटे ते शास्त्रनुं वचन जे तंबोल, पान,
ज्ञोजन, पगरखां, स्त्रीनो संज्ञोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए दश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने दृष्टांते ए
आशातना न करवी, जेम देवता सुधर्मा सत्तामां जिननी दाढा ठे
तेथी स्त्रीज्ञोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा ज्ञोजन करवुं,
असत्कथा करवी, उंचा आसने बेसवुं इत्यादि जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पास्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गर्जागारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
शातनाऽज्ञाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां जवतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ साक्षाद्वंदेत्यादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्यारामेनुपलंज्यात्, स्वमनीषाकल्पितपाठानांत्वागम-
त्वान्निधाने सर्वत्रानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—वळी तें कहुं जे गज्जाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
करांने बीजा विकल्पमां आशातनां नथी एवं प्रतिपादन कर्तुं ते पण
व्हारुं जिनागमनुं अजणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ साक्षात्तं ” इत्यादि तारी मतिकल्पित वचन कोइ सारा पुरुषना
निरूपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देख्यातुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कल्पेला पाठने जो आगम कहीये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निषेधेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपज्ञोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाच्चावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—वळी निश्चाचैत्य विचारना प्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम बारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपज्ञोग तेणे करीने सुविहितोने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कर्तो ठे.

टीकाः—तथाच कल्पनाप्य ॥ ठाइ मठाइओसरण मंरुवा सं
जयछदेसेवा ॥ पेदियज्जमीकस्मे, निसेवओ अणुमई दोसा ॥

अर्थः—ते उपर कटपज्ञाप्यनुं वचन प्रमाण आपे ठे जे.

टीकाः—एवंच यदाबहिर्मरुप निषेवणादिनापि प्रायश्चित्ता पत्तिरन्निहिता तदा का कथा गज्जगारादिपरिहारेण शास्त्राव-
सानकादिष्ववस्थाने यतीनां, तत्र ततोप्यधिकतरदोषसंज्ञवादिति

अर्थः—ए प्रकारे जो बाहिर मरुपमां निवासादि करे तो पण प्रायश्चित्तनी प्राप्ति कही ठे तो केवल गज्जारादिकने मूकीने आ-
सपास निवास करनार यतीनी तो शी वात कहीए केम जे त्यां ते थकी पण अतिशे अधिक दोषनो संज्ञव ठे ए हेतु माटे

टीकाः—यद्यप्यन्यथा जिनप्रतिमेत्यादिना श्राद्धानां गृह-
हिर्वासप्रसंजनं ॥ तत्रापि तदवग्रहकटपितभूजागस्यैव देवालय-
त्वात् अन्यस्य च सकलस्यापि गृहिगृहत्वात् तत्रवसतां श्राद्धानां
नाशातनासंज्ञवः, जिनमंदिरस्य तु समस्तस्यापि जिनोद्देशेन नि-
र्मापितत्वात् कथंतदेकदेशेपि वसतां यतीनां नाशातनादोषः
स्यादिति ॥

अर्थः—वळी अन्यथा जिनप्रतिमा इत्यादि वाक्ये करीने
आवकने घर थकी वारणे रहेवानो प्रसंग थशे एम जे कह्युं तेनो
उत्तर पण एम ठे जे त्यां पण जिनमंदिरनो अवग्रह कटपेलो एट-
खोज जे पृथ्वीनो जाग तेने देवालयपणुं ठे ने बीजा समस्त जागने
तो गृहस्थनुं घर एवी संज्ञा ठे माटे ते घरमां रहेनार आवकने आ-

शातनानो संजव नथी ने जिनमंदिरने तो समस्तने पण जिनना उ-
द्देशे करीने निपजाववापणुं ठे माटे ते जिनमंदिरना एक देशमां पण
रहेनार यतिने केम आशातना थाय ? थायज.

टीका:—किंच पूजार्थं समुद्धकस्थापितज्ञगवदंगबहुमानं
निबंधनत्वेनचात्यंतविषयिणामपित्रिदशानां सुधर्मासन्नापरि-
वर्जनेनांगनासंज्ञोगादेः सिद्धांते श्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी देवताये पूजाने अर्थे काजनामां स्थापेल जे
ज्ञगवाननां अंग तेनुं बहुमान करवुं ए हेतु माटे अत्यंत विषयी
एवां पण देवता सुधर्मा सन्नामां स्त्रीना संज्ञोगादिकनो त्याग करे
ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे जगवाननी प्रतिमानुं बहु-
मान कर्युं जोइए ॥

टीका:—यदपि लौकिकोदाहरणेन जिनजवनएव यतीनां
वाससमीचीनताव्यवस्थापनं तदपि जवतो जिनमतानैपुण्यं
सूचयति ॥ लोकलोकोत्तरमार्गयोर्निष्ठत्वात् ॥ लोकोत्तरमार्गेहि
ज्ञगवतिविद्यमानेपि वंदनव्याख्यानाद्यवसरएवसाधूनां तत्प्रत्या-
सत्तिश्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी लौकिक दृष्टांत-जे पिताने घेर पुत्र रहे इत्यादि
तेणे करीने जिन जवनमांज साधुने निवास करवो, एठीक ठे एम
जे तें स्थापन कर्युं ते पण तारुं जिन मतमां अजाणपणुं ठे तेनी

सूचना करे ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं रह्युं ठे माटे, ने लोकोत्तर मार्गने विषे पण जगवान विद्यमान ठे साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादिकने अर्थे जगवत् पासे जे आववुं ते पण अवसरे हतुं एम शास्त्रमां सांजळीए ठीए ए हेतु माटे.

टीका:-वैयावृत्यकरस्यापि जोजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्या हि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमे च
जगवतः पारणाकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवं विधगौरवा-
र्हाणां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थ:-वळी जगवतनी वैयावच्च करनारने पण जोजनादि-
समयने विषेज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जो
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे,
अने आगमने विषे पण जगवतना पारणादिकने विषे एटले जग-
वंत ज्यां पारणुं करवा बेसे त्यां तथा पण मूकवानी जूमिने विषे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ठीए ते हेतु माटे
ए प्रकारनी मोट्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमांना धरने
विषे पण यतिने नीवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीका:-लोकेष्वेकगृहवासेपि तनयानां च बहुमानं योग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगाऽदर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसमवसरणादौ-

निकटश्रमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः--लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे नितानी सुखशय्यादिकनो
उपजोग करवानुं देखातुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
कर्तुं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एवुं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आनूषण बाजुबंध
तेने लक्ष्ने पगे बांधवुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः--यदिह्यपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागबुतोऽन्यर्ण
देशस्थस्य मुनेः प्रायश्चित्तमुक्तं एतावतायतेर्जिन गृहवासस्य कि
मायातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगवत्समीपागमनं वयं मन्यामहे एव ॥
सततं शयनादिना निवासं त्वज्यासे तदाशातनापत्त्या नेह्यामः ॥

अर्थः--जो अपूर्व समवसरणने विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त कहुं एणे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी शुं प्रमाण आव्युं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आववुं एम तो अमो पण मा-
नीए ठीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी इच्छता

ટીકા:—ઇત્યુધ્વૈવાગમાર્થં યત્રતત્ર યુંજાનસ્ય કસ્તે પ્રતિ-
મદ્વદ્વિતિ ॥ તદેવં વ્યવસ્થિતમેતત્, જગવદાશાતનાતસ્રાસો
મહામુનીનામિતિ ॥ એ તેનાધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણો-
દ્યાનવાસો વા સ્યાદિત્યાદિ કથમુદ્યાનવાસોઽધુનાતનયતીનાં ક-
લ્પમાનઃશોન્નેતેત્યંતં યદુક્તં પરેણ તત્ર સંપ્રતિપત્તિરુત્તરં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આગમનો અર્થ જાણ્યાવિના જેમ તેમ આ-
ગમના અર્થને જોઈતો એવો જે તું, તેને નિવારણ કરવા કોણ સમર્થ
હે, માટે એ પ્રકારે સ્થાપન થયું જે જગવતની આશાતના થાય તેથી
મહામુનિને ચૈત્યવાસ કરવામાં ત્રાસ નપડે હે એણે કરીને લિંગધા-
રીએ જે કહ્યું તું જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનવાસ
થશે ઇત્યાદિથી તે યતિને આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કેમ શાન્ને ત્યાં
સુધી તેને વિષે ઉપન્યાસ પૂર્વક ઉત્તર એ હે.

ટીકા:—યથોક્તોદ્યાનાનાત્ત્રાવેન તંસ્કરાદિજ્ઞયેન ચ સંપ્રત્યુ-
દ્યાનવાસનિષેધસ્યાસ્માન્નિરપ્યુપગમાતૂ ॥ તતશ્ચૈત્યં મુનીના
મુપજોગયોગ્યં, આધાકર્મદોષરહિતત્વાદિતિહેતુ રુક્તન્યોયન મુ-
નીનાં ચૈત્યોપજોગયોગ્યતાયા દેવદ્રવ્યોપજોગાદિદોષૈ રાગમેન
વાધિત્વાત્ કાલાત્યયાપદિષ્ટઃ ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં જેવું ઉદ્યાન કહ્યું હે, તેવું આ કાલમાં
મળતું નથી. ને ચોર આદિકના જ્ઞય કરીને આ કાલમાં ઉદ્યાન
વાસનો જે નિષેધ કર્યો તે પણ અમારે માન્ય હે. વલી લિંગધારીએ
કહ્યું હતું જે તેજ કારણ માટે મુનિને ચૈત્યવાસ કરવા યોગ્ય હે.

आधाकर्मादि दोष रहित पणुं ठे ए हेतु माटे, ए प्रकारना हेतु तो अमोए कह्युं एवा न्याये करीने चैत्यनो उपजोग करतां देव द्रव्यनो उपजोग थाय ठे इत्यादि दोष करीने शास्त्रनी रीते बाधित लागे ठे. माटे ए जे तमारो आधाकर्मादि दोष रहित रुपी हेतु ते हेत्वाज्ञास थयो एटले खोटो थयो.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिसिद्धांतवचनाच्चैत्यावास-
ज्युपगम तदप्यविदितागमाज्जिप्रायस्य जवतो वचः, सम्यक्
निश्चाकृतशब्दार्थाऽपरिज्ञानात् ॥ नहि यत्र साधूनां निवासद्वारा-
रेण निश्चायायत्रता जवति तन्निश्चाकृतमिति निश्चाकृत
शब्दार्थः ॥ किंतर्हि यद्वेशंतः पार्श्वस्थादिप्रतिबोधितश्रावकैः
स्वयं तथाविधिमकुर्वाणैरपिविधि श्रद्धालुजिः पार्श्वस्थादीनां
चैत्यगृहादन्यत्र वसतामेव निश्चया निर्मापितं तन्निश्चाकृतमिति

अर्थः—वली जे तुं निस्सकरु इत्यादि सिद्धांतना वचनथी
चैत्यवास अंगिकार करवानुं कहे ठे ते पण आगमना अज्जिप्रायने
न जाणतो जे तुं ते तारु वचन ठे, केम जे निश्चाकृत शब्दना अर्थ-
नु सारी रीते तने ज्ञान नथी. तेथी एम कह्युं ठे जे ज्यां साधुनो
निवास होय ते द्वारे निश्चा आधीन ठे एटले जे साधुनी निश्चाए
कर्युं ते, निश्चाकृत कहिए, एम निश्चाकृत शब्दनौ अर्थ तारा कह्या
प्रमाणे नथी, त्यारे शो ठे ! तो जे दैशथी पासस्थादिक पुरुषे प्रति-
बोध कर्या पण पोते जेम शास्त्रमां विधि कह्यो ठे ते प्रकारे विधि
मार्गने न करी सकता पण विधि मार्गना श्रद्धालु एवा जे श्रावक
तेमणे चैत्य घर थकी बीजे रहेता जे पासस्थादिक तेमनीज निश्चा-

ये नीपजाव्युं ते निश्चाकृत कहीए एम निश्चाकृत शब्दनो अर्थ ठे.

टीका:-कथमयमर्थो निश्चाकृतशब्दस्य निर्णीतइतिचेत् ॥
उसन्नाविय तत्थेव इंती चेइवंदगा जेसि निस्साइ तं जवणं सज्झाई-
हियकारिय मितिबुद्धसंप्रदायात्, अयमपि कुत इतिचेत् ॥ छाइ-
मठाइओसरण मंरुवा संजयछदेसेवाइति कटपजाप्यवचनात् ॥

अर्थ:-लिंग धारी पुढे ठे जे एवो निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
एम कीये प्रकारे निर्णय कर्यो एटले एवा अर्थ क्यांथी लाव्या
त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे जो तुं एम कहे तो होय तो पास-
थ्या उसन्ना चैत्यवंदन करवा आवे ठे जेमनी निश्चाए श्रावकादिके
जे चैत्य निपजाव्युं ठे त्यां ए प्रकारना बुद्धसंप्रदायथी निश्चय
करीए ठैए त्यारे लिंग धारी पुढे ठे जे ए प्रकारनो बुद्धसंप्रदाय
पण क्यांथी आव्यो ! त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे कटपजा-
प्यमांथी, ते ज्ञाप्यनुं वचन ए प्रकारे कटपजाप्यना वचनथी एवो
निर्णय करीए ठीए.

टीका:-अत्र ह्यवसन्नादयस्तत्रैव निश्चाकृते चैत्ये वंदनाय
गच्छन्तीत्युक्तं ॥ अन्यत्रवसतां च तेषां तत्रागमनं संज्ञवेत् ॥ य-
दिच ते तत्रैव वसेयुस्तदायत्यर्थं बहिर्मरुपकरणं वंदनायागमनं
च तेषां तत्र नोपपद्येत ॥ नहि तत्रैव वसतां तदर्थं मरुपविधानं
ततएव वा तत्रागमनं नाम ॥ तस्मादेवमागमवचनेन निश्चाकृत
शब्दार्थालोचना न्न श्रुते निश्चाकृतव्यपदेशेन यतीनां चैत्य-
वाससिद्धिः ॥

अर्थः—आ कदपज्ञाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चाकृत एवं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कह्युं माटे बीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने विषे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे बाहिर मंरुपनुं करवुं तथा तेमनुं चैत्यने विषे वंदनने अर्थे आवुं ए बे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आवुं पण न कहेत माटेज आगमं वचने करीने निश्चाकृत शब्दनो अर्थ विचारी जोतां आगमने विषे निश्चाकृत शब्द कहेवाने मिषे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीकाः—निस्सकरु इत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिषु पुष्टालंबनेन प्रत्यासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्राव्यवसरे समागतानां सुविहितानां वंदनविधिरभिहितः॥वस्तुतस्तूत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यहंवंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः—निस्सकरु इत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमंत्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंबन जाणीने समीप रहेला गामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विषे आठ्या जे सुविहित तेमनो वंदन विधि कह्यो ठे ने वस्तुताये तो उत्सर्गथी त्यां पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां वंदन करवानुं पण निवारणज कर्नु ठे.

टीकाः—तत्थाएसो जहसु निस्समिति कदपज्ञाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकमे
 ठाइ गुरू कइवयसहिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अन्निस्स
 कंमंपूरिंति ताहिं समोसरणं ॥ पूरिंति समोसरणं, अन्नासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोगववान, सद्धाजंगोय सद्धाण मित्यागम;
 ॥ पुनरनिश्राकृताजावे लोकापवादरिरक्षिषया श्राद्धश्रद्धावि-
 वर्द्धयिषया च माचूदेवगृहागततथाविधोद्धृखलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीषां विपरिणाम इत्यगीतार्थानां व्रसतौ
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृतस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्राकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः--वळी निश्राकृत चैत्यने विषे लोकापवादनी रक्षा क-
 रवानी इच्छाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इच्छाए वळी ते
 प्रकारना एटले स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजळा वेषने धारण करताअने
 देवघरमां आवेलां एवा पासथ्यादिक तेमने देखवाथी ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अगीतार्थना निवासने विषे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटलाक गीतार्थ साधुये वींटेला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्राकृत चैत्यने विषे जे रहेवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रहेवुं पण चैत्यमां न रहेवुं एम उदढुं स्थापन थायठे.

टीकाः--इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गमुमात्रतापत्तेः॥
 तदेवं निस्सकमेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिषत स्तव वसतिवास
 सिद्धा यत्नेनोप्ता माषाः स्फुटमेते कोऽपवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापतितमिहो आगमार्थकौशलं जवतः ॥

અર્થ:-કેમ જે જો એમ વસતિવાસ સિદ્ધ થયો ન હોત ને ચૈત્યવાસ સિદ્ધ થયો હોત તો “ ઇયરાવણ વસહિં ” એટલે બી-જા વસ્તીમાં રહે છે એ પદની અંતર્ગત તારે આવી પરત તે માટે નિસ્સકરુ એટલે નિશ્રાકૃત ઇત્યાદિકે કરીને ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને ઇચ્છતો એવો જે તું, તે તારે ઝલટો વસતિવાસ સિદ્ધ થયો માટે પ્રયત્ન કરીને વાઘ્યા જે અરુદ તે પ્રત્યક્ષ કોદરા થયા એવો ન્યાય થયો માટે તારે તો અવલું આવી પરચું અહો ! તારું આગમના અર્થને જાણવાનું મહાપણ !

ટીકા:-યદપિ દેઝલિયસ્વરંટેત્યાદિના દેવકુલિકશબ્દાચ્ચૈત્યવાસસાધનં તદપ્યસમ્યક્, યતિવેષમાત્રધારિણામેવ દેવકુલિક વ્યપેદેશાત્ ॥ એતદ્ગાથાવિવરણે દેવકુલિકા દેવકુલપરિપાલકા વેષમાત્રધારિણ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥

અર્થ:-બઢી દેઝલિય ઇત્યાદિકે કરીને દેવકુલિક શબ્દથી ચૈત્યવાસની સિદ્ધિ કરી તે પણ સાચી ન કરી કેમ જે યતિના વેષ માત્રનેજ ધારણ કરનાર તે દેવકુલિક શબ્દે કરીને કહેવાય છે, એ ગાથાના વિવરણને વિષે દેવકુલિક શબ્દનો અર્થ દેવકુલને પાલન કરનાર અને યતિવેષ માત્રનોજ ધારણ કરનાર એવો પુરુષ એ પ્રકારનું વ્યાખ્યાન કર્યું છે. માટે

ટીકા:-અતએવ તેષાં પ્રવચનોપદેશપૂર્વકપરુષજ્ઞાનરૂપા સ્વરંટનાજિહિતા ॥ આગમોક્તત્વેતુ ચૈત્યવાસસ્ય તેષાં યથોક્તકારિત્વેન સુવિહિતકૃતસ્વરંટનાનુપપત્તેઃ ॥ તસ્માત્પાર્શ્વસ્થાઅધમા.

નામેવ દેવકુલિકવ્યપદેશાત્, તેષાંચાનંતતમેન કાલેન દશમા-
શ્રયમહિમ્ના જવતેવ સ્વમતિકલ્પિત ચૈત્યવાસાન્યુપગમપ્રતિ-
પાદનાન્નતતઃ સુવિહિતાનાં ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ.

અર્થઃ—એજ કારણ માટે તે દેવકુલિક પ્રત્યે સિદ્ધાંતના ઉપ-
દેશ પૂર્વક કઠોર જાણણ કરવા-રૂપ સ્વરંટના ઇટલે તર્જન તિરસ્કા-
રાદિક કરવાનું કહ્યું છે, ને જો ચૈત્યવાસ સિદ્ધાંતમાં કહ્યો હોત તો
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલનાર સુવિહિત છે એ હેતુ માટે, તેમને સુવિહિત
આવીને તર્જનાદિક કરે છે એમ કહેવું ન થાત તે કારણ માટે પાસ-
થ્યાદિક જે અધમપુરુષ તેમનેજ દેવકુલિક શબ્દવતે કહેવાનું છે, ને
તે પાસથ્યાદિક અતિશે અનંતાકાલે કરીને દશમ આશ્ચર્યના મહિમા
તમારીજ પેઠે પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પ્યો જે ચૈત્યવાસ તેનો અંગિકાર
કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે માટે સુવિહિતને ચૈત્યવાસ નથી. માટે તું
ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરે છે તે ઓટો છે.

ટીકાઃ—॥ કિંચ યત્ર મુનયો વસંતિ તન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્તદા જ-
ત્ય સાહમ્મિયા બહવેશ્ચ્યાધ્યાગમેન યત્ર ચૈત્યાદૌલિંગિનો વસંતિ
તદનાયતન મિત્યનાયતનત્વાન્નિધાનં વિરુદ્ધેત ॥ તસ્માત્તત્તેવા
વસીયતે સાધુનિવાસ રહિતં નિશ્રાકૃતમિતિ ॥

અર્થઃ—બઠી તે કહ્યું હતું જે, જે, જગાયે મુનિ નિવાસ કરે છે,
તે નિશ્રાકૃત હોય એ પ્રકારનું તારું કહેવું સાચું હોય તો “ જયસા-
હમ્મિયા બહવે ” इत्यादि આગમે કરીને જે ચૈત્યાદિકને વિષે લિંગ-
ધારી વસે છે તે અનાયતન કહીએ એ પ્રકારનું અનાયતનપણાનું ક-

हेवुं ते विरुद्ध थात एटले ए प्रकारनुं कहेवुं न थात एवुं कहेवा-
थीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीका:-एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितं मा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतचैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्चतस्यैव च श्रीमदार्य रक्षितपा-
दैरित्यादिना च्छवास सएही त्यंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थ:-वळी ते कह्युं जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कह्युं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हतुं
ते पूर्व कही देखारयो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एटले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी वळी तें कह्युं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थशे जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंजीने “ च्छवाससएही ” त्यां सुधी चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटतु ठे.

टीका:—छवास सएहीत्याद्याप्तोपदेशस्य जगवत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंभात् ॥ मूलागमेन विरोधाच्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्यरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्ठामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा माकर्ण्यदप्पोधुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याक्षणे श्रीदुर्बलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांताज्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याज्जिनिवेशात्तद्वचन मनज्युपगच्छता
संघोद्घाटना निन्हवत्वं प्रतिपेदे इत्यजिहित मावश्यकै ॥

अर्थः—जे चढवाससएही इत्यादि हितोपदेशकनुं वचन तें
वह्नुं ते तो जगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विषे क्यांइ पण देखातुं
नथी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मळतुं नथी आवतुं ते कही देखामे ठे आर्य
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवाली इच्छाये मथुरांपुरीमां मोकढ्यो जे गोष्टामाहिल तेणे लोकनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्बलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांजळी गर्वे करीने नन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
थयो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्टामाहिल त्यांथी आवीने व्या-
ख्यानने अवसरे श्री दुर्बलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंज्यो
त्यार पढी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
त्वना अज्जिनिवेश थकी ते दुर्बलिका पुष्पमित्र आचार्यनुं वचन अं-
गीकार न करतां एवो ते गोष्टामाहिल संघनो उमाह करवाथी
निन्हवपणाने पास्यो एम आवश्यकजीमां कह्नुं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कल्लानाणार्श्य मि-
तिवचनात् ॥ तस्य च लेशेनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्थाचरि-
तत्वस्य कालज्ञानविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्वयोपचोगाशा-
तनादि जिश्च महादोषत्वेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेणवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तो लेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर कर्तु माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपनोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोना अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटले घणोज अपराध एमां रह्यो ठे ॥

टीकाः—अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरुद्धाचरणानच्युपममे जगवदप्रामाण्या संजनंत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद विरुद्धाया एवचास्या प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं” इत्यादि जे तें कहुं ते तो आगमथकी अविरुद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रमाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विराधे करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे ते आगमथी अविरुद्ध एवज आचरणानुं प्रमाणिकपणुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आयरणा विहु आणाविरुद्धाचेव हौई नायंतु इहरा तित्थयरासायणत्ति ॥

अर्थः—आचरणा पण जे तीर्थकरनी आज्ञाने अविरुद्ध होय ते प्रमाण गणाय बाकी बीजी तो तीर्थकरनी आशातना ठे ॥

टीकाः—यदप्यत्राश्रया चरितवाद्या चरितलक्षणोपपादनं तदवयवं ॥ तथाहि ॥ कालाद्यपेक्षया गुरुलाभवर्चितया अश्र-
दैरियमाचरणा व्यधायीत्यवादि नवताव तत्रनताव दुत्सूत्रा चर-
णापराणां कालापेक्षा परित्राणाय ॥

अर्थः—वली जे तें अहीं अश्रव पुरुषे जे आचरण कर्युं इत्यादि आचरण लक्षणनुं जे प्रतिपादन कर्युं ते पण दोष नरेलुं ठे तेज कही देखामे ठे जे कालादिकनी अपेक्षाये करीने तथा गुरु-
लाभवना विचारे करीने अश्रव पुरुषोए चैत्यवासनुं आचरण कर्युं ठे एम जे तमे कह्युं. तिहां पण उत्सूत्र आचरणाने विषे तत्पर एवा जे पुरुष तेने कालादिकनी अपेक्षा करवी ते कांइ रक्षण नणी नथी.

टीकाः—तथाच तन्निर्युक्तिः पंचसीए चुलसीए तस्या सिद्धिं गयस्स वीरस्स ॥ अवच्छिन्नादि दसनरनयरे समुप्पन्ना ॥

अर्थः—वली तेनो निर्युक्तिकारे कह्यो ठे जे.

टीकाः—तथाचा नयोर्गाथयो रव्यक्तदृष्ट्युत्पाद नवदुपद-
र्शितार्यरक्षित प्रकट्पित चैत्यवासयोः कालमानं पर्यालोच्यमानं
न घटांप्रांचतीति कथं न विरोधः ॥ किंच सिद्धांतात् साक्षाद-

सिद्धागमोक्तहेतौदूषिते स्तुतार्हिगीतार्थाचरितत्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य नवतो हेतुवन्तरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः-वली बे गाथाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें बता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कल्प्यो जे चैत्यवास तेनुं कलमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं लुं,
वली सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी थतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमामे सते तें कहुं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रुपि हेतु थार्ज- ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थई एटले खंरुन थयुं.

टीकाः-यदपि निस्सकमेत्यादिना आचरणत्या आगमावि-
रोधान्निधानं तदपि निस्सकमेकाश्चरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्याच्च्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः-वली तें निस्सकरु इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कहुं ते पण निस्सकमे छाइगुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताये तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखारुयुं
तेणे करीने खंरुन कर्युं वली ते जे अविलंबिजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामिणिकपणुं कहुं हतुं- ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांजळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિતહ્કરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રણં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાહ સુહયં અમંતજુશ્ચં ॥

અર્થ:-સ્વોદું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર વિષાદિક સ્વા-
વાથા પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:-કિંચ કેયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રત્નૂતતમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા એણં બહુતરગુ-
ણસાહણં જહિંહોશ્સા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાનુવવન્નત્તિ ॥

અર્થ:-વઢી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કહ્યું છે. શું
થોડા ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ છે
કે બીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદ્વનો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહીએ.

ટીકા:—તથાહિ અસ્થ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુશ્ચિત્યા-
દયો નૂયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્રવ્યસ્તવાંગી
કારોઽદ્વપ્શતિ ॥ અહોસ્વદ્ ગુરોર્જગત્તો લાઘવં અવજ્ઞાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:-તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિષે
તીર્થનો ઉદ્વેદ ન થાય इत्यादિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંત્યા
કરવી તેણે કરીને દ્રવ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારુપ અદ્વ છે કે

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाघवपणुं
एटले अवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे कहेवानुं ठे.

टीका:—नतावदाद्यः पक्षः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यंतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाक्षेत्रादिचिंतादिनिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्व्यगुणलिप्सया बहुगुणत्या-
गाय स्पृहयंति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेणं थेव गुणपसाहणं बुहजणाणं ॥
इष्टंक्याइ कज्जंकुसलासु पयछियारंजा ॥

अर्थ:—तेमां तारो जे प्रथम पक्ष ते घटतो नथी केम जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वानी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी पने तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्व्य गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोका गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीका:—अथद्वितीयःपक्षः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुत्रा
चरणाया जगवद्वाधवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुयवज्जाचरण-
रया पमाणयंतो तहाविहंलोगं ॥ शुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नावगच्छंति ॥

અર્થઃ—હવે બીજો જે પદ્ધતિ કહ્યો તે તેમજ છે. જે એ પ્રકારની ઉત્સૂત્ર આચરણા કરવી. તેનેજ જગવાનની લઘુતાનુ હેતુપણુ છે જે

મોટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શાસ્ત્રમાં બાંધેલી જે આચરણા તેને વિષે આસક્ત એવા જે પુરુષ તે જે પ્રમાણે કરે છે તે, જે પ્રકારે કરે છે તે પ્રકારે લોક પણ કરે છે કેમજે મોટા પુરુષ વિના બીજાનું પ્રમાણ નથી થતું.

ટીકાઃ—અતएवैવંવિધાનાં ધર્માયોગ્યતૈવ સિદ્ધાંતે પ્રતિપાદિતા ॥

યદાહ ॥ સુત્તેણ ચોશ્વજો અન્નં ઉદ્દિસિય તં ન પન્નિવજ્જો સો તં તવાયવજ્જો ન હોઈ ધમ્મંમિ અહિગારી ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે એ પ્રકારના પુરુષોને ધર્મનું અયોગ્યપણુંજ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકાઃ—एवंचોત્સૂત્રં ચૈત્યવાસ માચરંતસ્તે કથમશઠાસ્તાદ્દશાંશ્રુતે શઠત્વાન્નિધાનાત્ ॥

યદાહ ॥ નસ્સૂત્તમાચરંતો વંધઈ કમ્મં સુચિક્કણં જીવોસંસારં ચ પવદ્દહ માયામોસં પક્કુવહ્ય ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારે ઉત્સૂત્ર ચૈત્યવાસને આચરતા તે કેમ

अशठ कहीए शास्त्रमांतो तेवा पुरुषने शठ कहा ठे, ते शास्त्र वचन कहे ठे जे उत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने वधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीकाः—जीववधाद्यवद्यरहितत्वान्न सावद्यैषा चरणेत्येत दप्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेभ्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना दुत्सूत्रप्ररुपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा एव ॥ अहह सयलन्नपावाहि वितहपन्नवण मणुमवि डुरंतं ॥ जं मरिड्जवतदज्जियडुक्कयअवसेसवेसवसा ॥ सुरथुयगुणो वि तित्येसरोवितिहुअणअतुद्धमद्धोवि ॥ गोवाश्हिंवि बहुहा कयत्थिउं तिजयपहु तंपि ॥ थीगोबंनणन्नूणंतगावि केडुपुण द ढप्पहाराइ ॥ बहुपावावि पसिद्धा सिद्धा किर तंमिचेव जवे ॥

अर्थः—वली तें कह्युं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए हेतु माटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावद्य नथी ए जे कह्यु ते अ-युक्त ठे, केम जे जीववध आदिक सर्व पाप थकी अधिक जे उत्सूत्र प्ररुपणा तेनुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक एवा आ प्रकरणना कर्ता तेणे कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत एवैषा नूनं गीतार्थे निवारितापि कैश्चिदेवैहिक सुखलोलुपतया परलोकनिरपदै राहता ॥ यदपि हरिज्जडा-चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेषा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-पि किं हरिज्जडाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात् उत्तस्वित्तदुग्धेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

અર્થ:-એજ કારણ માટે નિશ્ચે ગીતાથોયે એ ચૈત્યવાસની આચરણા નિવારણ કરી છે તોપણ કેટલાક આ લોકના સુખમાં લોભુપિને પરલોકની અપેક્ષા રહિત એવા લિંગધારી પુરુષોયે આદર કરી છે. વળી તેં કહ્યું જે હરિઞ્ઞાદિક આચાર્યની તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે એટલે ચૈત્યમાં રહેવાની પ્રવૃત્તિ સાંઝળીએ ઢીએ માટે આ પ્રવૃત્તિ બહુ પુરુષોએ અનુમોદેલી છે એમ જે કહ્યું તે પણ શું હરિઞ્ઞાદિક આચાર્યની તેવી પ્રવૃત્તિ સંઝળાય છે તે લૌકિક વાતની પરંપરાથી સંઝળાય છે કે તે હરિઞ્ઞસૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેથી સંઝળાય છે. ?

ટીકા:-ન તાવદાઘઃ ॥ પ્રમાણશૂન્યસ્ય પ્રવાદપારંપર્યસ્ય અ-
ક્ષરક્ષ ઇત્યાદિવદ સત્યત્વાત્ ॥ અસ્ત્યેવાત્ર તદ્ગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસ
પ્રતિપાદનમેવ પ્રમાણં દ્વિતીયઃ પક્ષ ઇતિચેત્ ॥ ન ॥ તદ્ગ્રંથાર્થપર્યા-
લોચનેન યતીનાં ચૈત્યવાસનિષેધાધ્યવસાયાત્ ॥

અર્થ:-તેમાં પેહેલો પક્ષ જે લોકની પરંપરારૂપ તેતો પ્રમાણ શૂન્ય છે એટલે લોકની વાતનું કાંઈ પ્રમાણ શાસ્ત્ર ચર્ચામાં અપાય નહીં કેમ જે કોઈએ કહ્યું જે તું આંખ રાખ, ઇત્યાદિ લોક વચન અ-
સત્ય છે માટે તારો એ પહેલો પક્ષ યથા યથો એટલે યુક્ત નથી. ને વીજો પક્ષ જે એ હરિઞ્ઞ સૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે એમ જો કહે છે તો તેનો ઉત્તર જે એ હરિઞ્ઞસૂરિના ગ્રંથના અર્થનું પૂર્વાપર વિચારી જોવું તેણે કરીને યતિને ચૈત્યવાસ ન કરવો એજ નિશ્ચય થાય છે.

टीका:-तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माण विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि मधिकृत्योक्तं ॥ पिबिस्सं एत्थ अहं,
वंदणग निमित्त मागए साहू ॥ कयपुत्ते जगवंते, गुणरणनि-
ही महासत्ते

अर्थ:-तेज कही देखामे ठे जे ते हरिज्जद्र सूरियेज जिन-
जवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे तेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनो अधिकार करीने कह्युं ठे जे

टीका:-यदिह्ययं चैत्यवासमग्निप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणयितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवंदननिमित्त मा-
गतान् साधून्हमत्र प्रेक्षिष्य इति नान्निदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्नचैवमतो निश्चीयते नाय-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थ:-जो आ चैत्यवास करवो एवी रीत्ये हरिज्जद्रसूरिने
वद्वज्ज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवंदन निमित्त आवेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहेत ॥ त्यारे शुं कहेत जे अहिं चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत. ते तो एम प्र-
तिपादन नथी कयुं माटे निश्चय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जद्रसूरिना चित्तमांज न हतुं माटे ॥

टीका:-ननु कथमयं निश्चयोयावताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

एविंब पड्ठत्थ मित्यादिना चैत्यवासप्रतिपादनोपलंजादिति-
चेत् ॥ न ॥ ग्रंथांतराणा मप्येतदविरोधनैव व्याख्यानात् ॥ नहि
तथाविधा महाग्रंथकाराः परमात्मान औदंयुगीनसमयसि-
द्धांतार्थपारावारपारगताः परस्परविरोधिनमर्थ स्वग्रंथेषु नि-
जत्संतीति संजवति ॥

अर्थः--त्यारे लिंगधारी बोले ठे जे एवो निश्चय क्यांथी कयों,
जे माटे एमनाज करेला बीजा ग्रंथने विषे कह्युं ठे जे जिनविंबनी
प्रतिष्ठाने अर्थे इत्यादि वचने करीने चैत्यवासनुं प्रतिपादन अमोए
कर्युं ठे, त्यारे उत्तर करनार कहे ठे जे एम जो तारे कहेवुं होय तो
ते न कहीश केमजे बीजा ग्रंथनुं पण ए ग्रंथनी साथे विरोध रहित
व्याख्यान ठे ए हेतु माटे, केम जे तेवा मोटा पुरुष मोटा ग्रंथ क-
रनार ने आ कालना समयनां सिद्धांत, तेना अर्थ ते रुपी समुद्र
तेना पारगामी ते परस्पर विरोध सहित अर्थने पोताना ग्रंथोने विषे
केम बांधशे नहिज बांधे एवो संजव ठे.

टीकाः--अन्यथा तेषामपिलोकविप्रक्षिप्सयैव प्रवृत्तत्वेना ना-
सत्त्वप्रसंगात् ॥ तस्मात् तदूग्रंथः सकलोपि पूर्वापराविरोधेन-
सम्यक् विविच्य व्याख्येयः ॥

अर्थः--जो एम न कहीए तो ते मोटा पुरुषने पण लोकने
ઠગવાની ઇઠાણ પ્રવર્તવાથી અહિતકારીપણાનો પ્રસંગ થાય તે હેતુ
માટે તે સર્વે ગ્રંથ પણ પૂર્વા પર વિરોધ રહિત સારી પેઠે વિચારીને
વ્યાખ્યાન કરવા યોગ્ય ઠે, પણ એક કકમો તેમાંથી લેઈને પોતાના

चुंमा अजिप्राय साथे मेलवीने जेम तेम व्याख्यान न करवुं.

टीका:-तथाह्यद्वयक्रियांवसतिं व्याचक्षाणेन श्रीहरिन्नद्र-
सूरिणा व्याख्यातं ॥ इत्थं सयछा नेया,जा नियन्नोगं पमुच्चकार-
विया ॥ जिणबिंबपइछत्थं, अहवा तक्कम्मतुद्धति ॥ या निजन्नोगं
स्वकुटुंबोपन्नोगं प्रतीत्योद्दिश्य गृहिणा कारिता सा स्वार्थावसति-
रत्रच स्वोद्देशेन कारितत्वात् स्वार्थास्फुटैव न केवलमियमेव या-
वदन्यापीत्याह ॥

अर्थ:-ते विरोधनो परिहार करीने व्याख्यान कही देखामे
ठे जे अद्वय क्रियावाली वस्ती एटले निवास तेने कहेता एवा श्री
हरिन्नद्रसूरिये व्याख्या करी ठे जे, पोताने जोगववाने अथवा
पोताना कुटुंबने जोगववानो उद्देश करीने गृहस्थे करावी ते स्वार्थी
वसति कहीए केम जे अहींआं पोताना उद्देशे करीने कराववापणुं
ठे माटे स्वार्थ प्रगट जणायज ठे पण केवल एज स्वार्थ ठे एम नहीं
त्यारे शुं ? तो बीजी पण स्वार्था ठे एम कहे ठे.

टीका:-जिनबिंबप्रतिष्ठार्थ ॥ अथवेत्यनेन स्वार्थकारितेत्य
नुषज्यते ॥ जिनबिंबप्रतिष्ठामुद्दिश्य गृहिणा कारिता सापिस्वा-
र्था ॥ नन्वेषा साधर्मिकनिमित्तं कृतत्वाद्यतीनां न कद्विष्यत
इत्यत्र आह ॥

अर्थ:-जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने अर्थे करावी ते पण स्वार्था ठे ॥
अथ ए पदे करीने पोताने अर्थे करावी एवो संबंध आय ठे. जिन-

વિંબની પ્રતિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા ક-
હીય, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહી કલ્પે
એમ નહી કહેવું એતો સાધુને કલ્પે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મતુલ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પન્નં જ્ઞક્તાદિમુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહમ્મિનુ ન સંઘ્રા, તસ્સ કયં તેણ કલ્પશ્ચ
જઈણં ॥ જંપુણ પમિમાણ કયં, તસ્સ કહા કા અજીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિપજ્યું જે જ્ઞક્તાદિ તે મુનિને પણ કલ્પે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન ગૃહિ-
ણા સ્વદ્રવિણેનપૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્દૃષ્ટે પ્ર-
તિષ્ઠાપ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યેજિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તયૈવ ॥ તતસ્તદનુજ્ઞાતાતદ્ગો હે
શ્ચ તત્રાપિ યતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ જિનવિંબશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યવતે જૂદા મંરુપાદિક ક-

राव्यो होय ठे ने त्यार पढी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया पढी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा विनानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रह्युं होय ठे. त्यार पढी ते श्रावकनी आझा लइने जाणे ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरुपादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवासनी सिद्धि ठे केमजे ते मंरुपादि जिन बिंबवमे रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीका:-एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं प्रतिपादयता तेनैवाभिहितं ॥ जिणबिंबस्स पइठा, साधुनिवासोय इत्यादि ॥ पूर्वहि श्राद्धोजिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनबिंबं ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं जवति ॥ चैत्यगृहाध्यासितेहि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मादिनायतीनां निवासो जवति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थ:-एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजद्र सूरि तेणेज कह्युं ठे जे जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पढी बिंब करावे ठे ने त्यार पढी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पढी ते ग्रामादिकने विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रह्युं होय एवुं नगरादिके तेने विषे बहुधा विहारक्रम आदिके करीने आव्या एवा साधु तेनो निवास थाय ठे पण एम नथी कह्युं जे ए जिनघरमां

साधुनो निवास थाय माटे ए वचन थकी केम जिनभवन वास सिद्ध थाय.

टीकाः--एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयित्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते तिष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासणजक्तपाणजेसज्जवत्थपत्ताइ॥जइविन पज्जत्तघणों, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥ वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः॥

अर्थः--वली एमज साधुने न आपवुं तेनो पण आ अर्थ ठे. जे गृहस्थे करावीने पण साधुने निवास करवाने जिनधर न आपवुं केम जे जगवत्ना आगममां निवारण कर्युं ठे ए हेतु माटे जे प्रकारे एटले शुद्ध निवास जक्तपान आदिक धर्मनां उपकरण देवे करीने त्यां नगरादिकने विषे विहारना अनुक्रमे आव्या जे साधु ते रहे तेम करवुं, निवास, शयन, आसन, जक्त, पान, औषध, वस्त्र, पात्रादिक यतिने आपे केम जे यतिनो विनय करवाने विषे जेणे धन जोर्युं ठे एवो वितित गृहस्थ थोभासांथो थोरुं पण आपे इत्यादि वचनथी निवास आदीक दीधा विना त्यां नगरादिकने विषे आव्या एवा पण यतिने रहेवानुं न थाय ए हेतु माटे.

टीकाः--गृहिणोपि च यति विहारदेश मंतरेणोत्सर्गेण वा-
सान्धिकारान् ॥

यदुक्तं ॥

श्रावकविधि मन्निद्धता श्रीविरहांकेन॥निवसिज्जा तत्थ सद्धो,
साहूणं जत्थ होई संपाउ ॥ चेईहराइ जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेवा॥

अर्थः-गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहार न थतो होय तेवा स्थळमां उत्सर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक विधिने कहेता श्री विरहांक तेमणे कहुं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां साधुनुं आगमन थतुं होय तथा ज्यां चैत्य देरासर साधर्मिक रहेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः-तथाऽह्याऽविनश्वरीनी वी मूलधनं गृहिणाहि जिन-
गृहं कारितवता शीर्णजीर्णतत्समारचनाय समुद्धके द्रव्यं
निक्षिप्तं ॥ तस्य च द्रव्यस्य वृद्ध्यादि विद्धितलाप्तेन जिनगृह
समारचनया जवत्यह्या नीवी.

अर्थः-वळी अह्य एटले नाश न पामतुं एवुं मूल धन कीयुं
तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे पकतुं अथवा जिर्ण थतुं
एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे माज्जमां नाख्युं तेने मूल धन
कहीए ते द्रव्यने वधारवाथी जे लाज थाय तेणे करीने जिनघरनी
सार संजाळ थया करे माटे ए धन अह्यनीवी ए प्रकारे कहेवायठे.

टीका-तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण इदं जिनगृहं ज्ञेयं
वैशतरकां ॥ एतदुक्तं जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितातां हि

साधूनां जिनगृहागतानां धर्मदेशनया ज्ञव्यलोकस्योत्तरोत्तर
गुणस्थानप्रापणेनाक्षयनीवीसमारचनादिना भूरिकाल मनु-
वृत्याच कारयितुस्तद्वंश्यानां तदन्येषां चाचिंत्यपुण्यसन्तारका-
रणत्वात् संसाराकूपारतारणाच्च ज्ञवति जिनजवनं वंशतर
कांडमिति ॥

अर्थः—तेज कही देखावे ठे जे जे हेतु माटे ए प्रकारे ए
जिनघर वंशतहकांड ठे एम जाणवुं एटले वंश परंपराने तारणहार
ठे ते कछुं ठे जे ते नगरादीकने विषे रह्या जे साधु ते धर्म देशना
देवी ए हेतु माटे जिनघर प्रत्ये आवेला तेमनी धर्मदेशनाए करीने
ज्ञव्य प्राणीने उत्तरोत्तर गुण स्थाननुं पामवुं आय ए हेतु माटे ने
अक्षयनीवीए करीने जिनघरनी सारसंज्ञाळ घणा काळ सुधी चा-
लती रहे तेणे करीने करावनारने तथा तेना वंशमां थएला पुरुषोने
तथा वीजाने चिंतनमां पण न आवे एवो पुन्यनो समूह थवानुं
कारणपणुं ठे. ए हेतु माटे ने संसार समुद्र थकी तारण करनार ठे
जाटे ए जिनजवन वंशतरकांड ठे एटले वंश परंपराने तारण करनार ठे.

टीकाः—एवंचास्य तात्विके व्याख्याने कुतश्चैत्यगृहवासा
वकाशः ॥ यदपि सनरादित्यकथायां साध्व्याश्चैत्यांतः प्रतिश्रय
प्रतिपादनेन चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि सकलजनताप्रकृतिसु-
जगत्वेनास्यामसर्व दोषायामतिसरसायां माधुर्यसौकुमार्य
वर्यायां कथायां पृथिव्यामिवनिहितं चैत्यवास प्रतिपादनं
बीजमिव प्रथते इति त्रिचिंत्य केनापि धूर्त्तेना लेखीति संज्ञाव्यते ॥

અર્થ:-એ પ્રકારનું યથાર્થ વ્યાખ્યાન કરીએ ત્યારે ક્યાંથી ચૈત્યવાસનો અવકાશ ગ્રાવે એટલે ચૈત્યવાસનું સ્થાપન ક્યાંથીજ થાય વળી તેં કહ્યું જે સમરાદિત્યની કથાને વિષે સાધ્વીનો ચૈત્યની માંદી પ્રતિશ્રય છે એટલે તેમાં રહી છે તેને કેવલજ્ઞાન ઉપજ્યું છે ઇત્યાદિ પ્રતિપાદન કર્યું તેણે કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે પણ સમગ્ર લોકની પ્રકૃતિને સુંદર લાગે માટે નિર્દોષને અતિશે સરસ ને મધુર સુકુમાર એવી આ શ્રેષ્ઠ કથા તેને વિષે જેમ સારી પૃથ્વીમાં બીજ નાંખે ને તે વિસ્તાર પામે તેમ કોઈક ધૂર્ત પુરુષે એ ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદનરૂપી બીજ નાંખ્યું છે. એટલે લખ્યું છે એમ સંજ્ઞવ થાય છે.

ટીકા:-અતઃપ્રવાવશ્યક ટીકાયાં પંચનમસ્કારનિર્યુક્તૌ ॥ રાગદોસ કસાયાઈ, ઇંદિયાણી ય પંચવિ ઇત્યાદિ શ્લોકં વિવૃણ્વન્ સમરાદિત્યકથાકાર એવ ચિત્રમયૂરનિગીર્ણોદીર્ણહારાદિપ્રતિવચ્ચાયાં સર્વાંગસુંદરીગણિન્યાઃકથાયાં ચૈત્યવાસાનજિલાપ-
નૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદંપ્રત્યર્પીપદત્ ॥

અર્થ:-એજ હેતુ માટે આવશ્યકજીની ટીકાને વિષે પંચ નમસ્કારની નિર્યુક્તિને વિષે રાગદ્વેષ કષાય પાંચ ઇંદ્રિયો પણ ઇત્યાદિ શ્લોકનું વિવરણ કરતા જેમ સમરાદિત્યની કથાના કરનાર તેણે ચિત્રમયૂરે હારાદિક ગલી લીધો ને પાળે કાઢી નાંખ્યો ઇત્યાદિ વાત વળે બંધાયલી જે સર્વાંગસુંદરી ગણિકાની કથા તેને વિષે ચૈત્યવાસ કહ્યા વિનાજ કેવલ જ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-ઈત્યં ચ તત્ ॥ કથમન્યથાં તથા વિંધાઃ શ્રુતધરા;

સ્વગ્રંથેષુ વસતિં વિસ્તરેણ યતીનાં વ્યવસ્થાપ્ય ક્વચિદાગમ વિ-
રુદ્ધચૈત્યવાસ મન્નિધાસ્યંતિ ॥ આગમવિરોધશ્ચાત્ર સ્ફુટાવ ॥

અર્થ:-માટે એ વાત જો એ પ્રકારે ન હોય અને તું કહે છે તે પ્રકારે હોય તો એવા મોટા પુરુષ શ્રુતધર પંચવસ્તુકાદિ પોતાના ગ્રંથને વિષે સાધુને વસતિમાં નિવાસ કરવો એમ વિસ્તાર સહિત સ્થાપન કરીને ક્યારે પણ આગમ વિરુદ્ધ એવા ચૈત્યવાસનું સ્થાપન થાય એવું કહેજ નહીં ને તે આગમ વિરુદ્ધ તો આ જગાએ પ્રગટજ દેખાય છે.

ટીકા:—તથાહિ ॥ અવસર્પિણ્યાં સુષમંદુઃષમાદુઃષમ
સુષમયોઃ સામાન્યેનૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ દુષ-
માયાં તુ ચતુર્થારકપ્રવ્રજિતાનામેવ તદન્નિધાનાત્ ॥ ચૈત્યવાસસ્ય
ચાનંતે તમેન કાલેન દુઃષમાયામેવસમામ્નાતત્વાત્ ॥

*

અર્થ:—તેજ વિરોધ દેખામે છે જે અવસર્પિણી કાલમાં સુખ
દુઃખમા જે ત્રીજો આરો ને દુઃખમસુખમા જે ચોથો આરો તેને વિષે
સામાન્યે કરીને જ કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે
અને દુઃખમા જે પાંચમો આરો તેને વિષે તો જે ચોથા આરામાં
પ્રવ્રજ્યો હોય તેનેજ કેવલજ્ઞાન થાય, બીજાને ન થાય એમ કહ્યું છે
એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસનું અનંતકાલે દુઃખમા કાલમાંજ થવાપણું
કહ્યું છે માટે એ વિરોધ જણાતોજ છે.

ટીકા:—નચ તદારંજનૈવ ચૈત્યવાસાન્યુપગમ ઇતિવાચ્યં ॥

बारसवाससएहिं सहेहि मित्यादिना गणधरपूर्वधरादिपुरुषसिं-
हात्यय एव सातशीलैः कैश्चिदेव तत्प्रकटपनस्य श्रवणात्,
तत्क्षेत्रन्यायस्य क्षेत्रान्तरेष्वपिनवसु प्रज्ञापनात् ॥ अतः कथं चै-
त्यवासकाले केवलोत्पादः संगच्छेत इति ॥

अर्थः—वळी तारे एम कहेवुं होय जे चोथा आराना अंतरे
पांचमा आराना आरंभ कालने विषेज चैत्यवास हतो एम मा-
नीशुं तो, ए प्रकारे न कहेवुं, केमजे साढाबारसैं वरस थया पढी
चैत्यवास थयो. इत्यादि शास्त्र वचने करीने ज्यारे गणधर तथा पूर्व
घर आदि मोटा पुरुष [सिंह] नाश पाम्या त्यारेज शाता शीललंपट
एवा केटलाक पुरुषोए चैत्यवास कलप्यो ठे. एम विशेषावश्यकमां
संज्ञलाय ठे ए हेतु माटे ने ते आश्चर्य क्षेत्र न्याये करीने एटले जेम
आ नरतक्षेत्रमां दस आश्चर्य थयां तेम बीजां जे नव क्षेत्र तेने विषे
पण बीजे रुपे दस आश्चर्य थाय ठे एम कहेवापणुं ठे माटे चैत्यवास
काले केवलज्ञाननी उत्पत्ति केम संज्ञवे.

टीकाः—यदपीदानीं बहूनामेकवाक्यतयो चैत्यवासप्रवृत्त्या-
तत्समर्थनं तदप्यसंगतं ॥ सुखलोलतयाश्रुतनिरपेक्षाया बहुजन
प्रवृत्तेरप्यप्रामाण्योपगमात् ॥ अन्यथा मरीच्यादिप्रज्ञप्तप्रवृत्तेर-
पिप्रामाण्योपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी जे तें कहुं के हालमां चैत्यवास करवो एम बहु
पुरुषनी एक वाक्यता ठे. एटले घणा पुरुष एम कहे ठे ने करे ठे.
तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे, एवी रीते प्रतिपादन कर्तुं ते पण

असंगत ठे एटलेः खोटुं ठे. केमजे सुखनी लोढुपताये शास्त्रनी अ-
पेक्षा विना घणा लोकनी जे प्रवृत्ति, तेनुं पण प्रामाणिकपणुं नथी
ने तेनुं जो प्रामाणिकपणुं कह्नीए तो मरीचि आदिक पुरुषोए कहे-
लो जे शास्त्रविरुद्ध प्रवृत्ति तेनुं प्रामाणिकपणुं थशे ए हेतु माटे

टीकाः—सातसंपद्विंशतानांचेयं प्रकृता प्रवृत्तिः ॥

यदुक्तं ॥ अहमाहमेहि नामाश्चिन्तयसाधुलिंगीहिं ॥
जिणघरमढआवासो, पकप्पिउं सायसीलोहिं

अर्थः—शाता सुखमां लंपटी एवा पुरुषोनी प्रवृत्ति ठे, जे
माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे अधमाधम एवाने केवल नामे करीनेज
आचार्य उपाध्यायने साधु प्रकारे कहेवाता ने शाता सुखना लोढुपी
एवा लिंगधारी पुरुषोए जिनघरमां तथा मठमां निवास करवानो
कलप्यो ठे.

टीकाः—यदपि विशेषदोषानु पलंज्नात् गीतार्थाचरित-
स्यास्या प्रामाण्यनिरसनं तदप्यसमीचीनं ॥ उत्सूत्राचरणाया
विशेषदोषस्य प्रागेव दर्शितत्वात् ॥ गीतार्थाचरितत्वस्य च
पार्श्वस्थादिज्जिराचरितत्वेनापास्तत्वात् ॥ तेषां बहूनामप्या
चरणाया अशुद्धिकरत्वेनाप्रामाण्यांगीकारात् ॥ गीतार्थस्य चै-
कस्यापितस्याः प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—वली तें कह्युं जे विशेष दोष देखातो नथी माटे गी-

तार्थ पुरुषोए ए चैत्यवास आचर्यो ठे, माटे अप्रमाणिक नथी. एम जे तारुं कहेवुं ते सारुं नथी. एटले खोटुं कहुं तुं केमजे नत्सूत्र आचरणा करवी एज मोटो विशेष दोष ठे, एम अमोए प्रथम दे-
खाम्युं ठे. ने पासस्थ्यादिके ए चैत्यवास आचर्यो ठे, ए प्रकारे कही देखाम्युं तेणे करीने गीतार्था चहितरूपी हेतुनुं खंमन कर्युं ठे. माटे ते घणा पासस्थ्याए चैत्यवास आचरण कर्यो ठे तो पण अशुद्धिनो करनार ठे; अप्रमाणिक ठे केम जे जो एक गीतार्थ पुरुषे आचरण कर्यो होय तो पण प्रमाणिकपणुं थाय ए हेतु माटे

टीकाः—॥ यदाह ॥

जं जीय मसोहिकरं पासत्थपमत्त संजयाइ णं
बहुएहिवि आइन्नं नतेणजीएण ववहाशे ॥
जंजीयं सोहिकरं संविग्गपरायणेण दंतेण ॥
इक्केणवि आइन्नं तेणय जीएण ववहारो ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहुं ठे जे ते अशुद्धि करनार कटप ठे जे पासस्थ्या ने प्रमत्त एटले. मनमां आवे तेम चालनार नाम साधु एवा घणा पुरुषोए आचरण कर्युं ते जीतकटपे करीने व्यवहार करवा योग्य नथी ने ते जीतकटप शुद्धि करनार ठे जे संविग्ग परायणने दांत एवा एक पुरुषे पण जे आचरण कर्युं ठे. ते जीतकटपे करीने व्यवहार करवा योग्य ठे.

टीकाः—एतेन यदपि गीतार्थाचरितत्वस्यासिद्धादिहेत्वा

ज्ञासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निविमंशुक ग्रंथौ कांचन
बध्नतस्त्रिद्वेण तत्पतनमनुपलक्षतो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेत्वा-
ज्ञासोद्धारं कुर्वतापि जवता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्तन्यायेन
पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एणे करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी खोटा
हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्चो हतो एटले चैत्यवास साधुने करवा
योग्य ठे. गीतार्थे आचरण कर्चो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतुनं
सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोइक मुख पुरुषे
सोनानो कमको वखने ठेके आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वख
काणुं हतुं तेमांथी नीकळी पळ्यो ते न दीठो तेम तुं पण ते मूर्ख
जेवो तुं केम जे तेनुं दृष्टांत तारा उपर लागु थाय ठे शाथी के जेम
जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं तुं तेम तेम ते हेतु पूर्वे
कह्यो एवा न्यायथी खोटो पळतो जाय ठे ने उलटुं गीतार्थोये चै-
त्यवास कर्चो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्चो ठे माटे करवा
योग्य नथी एवुं स्थापन थाय ठे.

टीकाः—यदपि किं च चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
व्यवहेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवहित्या चैत्यवासप्रतिष्ठापनं तदपि
न सुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवहित्तिः ? किं यतीनां चैत्यांतर्वा-
सेन बहुकालं जगवद्देवगृहविंवाद्यनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविधिन्नप्रसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र-
प्रवृत्तिः

अर्थः—बळी ते चैत्यवास विना अर्हीथी आरंजीने तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन कर्तुं हतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उच्छेदनुं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर बिंब इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयोजन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्विंबा-
द्यनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवताबुद्ध्या नमसितकीकृतापेयाज्जद्यादिनापि नम-
स्यमानानां जिनविंबानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलब्धाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेला पक्ष जे जगवत् पूजादिक निरंतर चा-
लती रहे ए रुपी तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे चैत्यवास करवो यो-
ग्य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्नां प्रतिविंबनी सेवादि
अनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कही देखावे ठे जे पूर्व देशमां
हजु सुधी पण केटलाक प्राकृत लोको पोताना कुल देवतानी बुद्धिए
नमे ठे ने खीरखारु सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेलां अनेक
जिनविंब जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोए ग्रहण कर्या जे ते विंब
तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव स्रद्वज्जिमततीर्थाव्यवृत्तिसिद्धेः

किं निष्फलेन चैत्यवाससंरंजेण ॥ न चैतावता तीर्थाव्यवहेदकार्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रतिमानां मोक्षमार्गानंगत्वेनान्निधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहिणोऽपि परिमाणं ज्ञावगामो न हुंतिति वचनात् ॥

अर्थः—माटे एटलाज वने तें मानेलो जे तीर्थनो न उहेद तेनी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज करुं ने जो तुं एम कहे जे एटला वनेज तीर्थनो उहेद न थाय ने मोक्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्रतिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी ज्ञावनो समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पढ़ने मुकी बीजा पढ़नो अंगीकार कर. ॥

टीकाः—अथ द्वितियः कटपः ॥ तर्हि सैव तीर्थाव्यवहिति रज्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुगुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्रयणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जल गोवा गणिवेर्जवा न सुगगर्शनिति ॥ जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुगईमग्गो ॥

अर्थः—हवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन चारित्र्यनी प्रवृत्ति थाय ए रूप बीजो कटप तेज तीर्थनो न उहेद ए प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु माटे ते मोक्षमार्गने अनुगुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवो तेणे करीने शुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

ટીકા:-સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શનચારિત્રનુવૃત્તિં વિનાચ જિનગૃહ
 વિંબસંજ્ઞાવેપિતીર્થોઽભિત્તિઃ ॥ અતएव જિનાંતેરેષુ કેષુચિદ્ર-
 ત્નત્રયપવિત્રમુનિ વિરહાત્ કાપિ જિનવિંબસંજ્ઞવેપિ તીર્થો-
 ંચ્છેદઃ પ્રત્યપાદિ ॥ સ્વમતિકદ્વિપતા ચેયં પ્રકૃતા તીર્થાવ્યવચ્છિ-
 ત્તિ રાગમવિસંવાદિત્વાઙ્ગ્યેવ ॥

અર્થ:-તે માટે એમ સિદ્ધાંત થયો જે સારી જ્ઞાન દર્શન અને
 ચારિત્રની અનુવૃત્તિ ઇટલે પરંપરા તે વિના જિનગૃહ વિંબં હોય તો
 પણ તીર્થનો ડચ્છેદ થાય માટેજ કેટલાક જિનનાં આંતરાં તેને વિષે
 રત્નત્રયવતે પવિત્ર એવા મુનિનો વિરહથી કોઈ જગાએ પણ જિન વિં-
 બનો સંજ્ઞવ છે તોપણ તીર્થનો ડચ્છેદ શાસ્ત્રમાં પતિપાદન કર્યો છે,
 માટે આ ચૈત્યવાસ તે તીર્થનો ન ડચ્છેદ તે તો પોતાની મતિ કદ્દપેલો
 છે ને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે માટે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ નય સમઙ્ગવિયપ્પેણં, જહાતહા કયમિણં
 ફલ્લેદેઙ્ ॥ અવિ આગમાણુવાયા રોગતિગિચ્છાવિહાણં વ ॥
 કિંચ જવતુ જિનગૃહાદ્યનુવૃત્તિ સ્તીર્થાવ્યચ્છિત્તિ સ્તથાપિ ન યતિ
 ચૈત્યવાસજિનગૃહાદ્યનુવૃત્ત્યોઃ શ્યામત્વચૈત્રતનયત્વયો રિવ પ્રયો-
 જ્યપ્રયોજકજ્ઞાવઃ ॥ નહિ યતિચૈત્યાંતર્વાસપ્રયુક્તા તદનુવૃત્તિઃ ॥
 તદંતર્વસદ્ગ્નિરપિ યતિન્નિ રતિસાત્તશીલતયા તચ્છીર્ણજીર્ણો-
 ઙ્કારાદિચિંતામકુર્વાણૈ સ્તદનુવૃત્તેરનુપપત્તે સ્તસ્માત્તચિંતાપ્રયુક્તા
 તદનુવૃત્તિસ્તાંચ શ્રાઙ્ગૈરેવ કુર્વદ્ગ્નિસ્તદનુવૃત્તિઃ કથં ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:-જિનઘર આદિકની અનુવૃત્તિ કરવી એજ તીર્થનો ડ-

हेतु ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करवो ने जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी ए बेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी. एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए कारण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्यामपणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए बेने कार्य कारणजाव नथी तेम. केमजे श्यामपणुं तो श्यामने विषे रह्युं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पुत्रने विषे रह्युं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति थाय एम कांइ नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अतिसुख शीलियापणे ते जिनघर पके ठुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेनो उद्धार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा यतिये करीने पण ते जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक श्रवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा तेने करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय श्रेशेज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोवो.

टीका:-नचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमतां चेदानीं तच्चिंताकरणासंज्ञवइति वाच्यं ॥ दुःषमदोषात्केषांचित्तथात्वेऽप्यन्येषां महात्मनां शुद्धश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव संप्रति केचन पुण्यज्ञाजः श्रावकाः स्वकुटुंबज्जाराटोपं क्षमतनयेषु निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानुवृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी इदानींतना मुनयश्चैत्योपदेशादनेकानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यन्ति ॥

अर्थ:-बली तें कह्युं जे श्रावकनो आ काळमां दग्धि यया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने अमे कह्यो एवा न्याय करीने ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संजव नथी. माटे अमो क-
रीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केम जे दुषमा कालना दोषथी केट-
लाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धावते
शोभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज वात कही
देखाने ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाली श्रावक पोताना कु-
टुंबनो ज्ञार आमंवर सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विषे नांखीने
एटले सोंपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखाय ठे.
माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण
सिद्ध थशे. एटले जिनमंदिरादिकनी सार संज्ञार राखनार श्रावक
विद्यमान ठतेज शा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिश्रो चैत्यनुं
मिष लेइने अनेक प्रकारना आरंजने करता सता फोगटज क्लेश पामेठे.

टीकाः--यदपि जो जेणेत्यादि तीर्थानुच्छिन्तिहेतोरपवादसे-
वनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि जवतोऽविदितसिद्धांतान्निप्रा-
यतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अत्रहि यः कश्चिद्यत्यादि-
येन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संधादिकार्यं महत्तमं
न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥
तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कज्जे सवत्थामं न
हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि जवदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थः--वली तें जे एम कह्युं जो जेणे इत्यादि वचने करीने
तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रकारे
चैत्यवासनुं स्थापन कर्तुं ते पण तारुं सिद्धांतना अन्निप्रायनुं अ-

જાણપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપે છે. કેમ જે “ જોજેણ ” इत्यादि વચનનો અન્ય અર્થ છે તે કહે છે જે આ જગાયે યતિ આદિજે કો-
ઈક જ્ઞાનાદિ ગુણે કરીને અધિક હોય ને જેના વિના જે જગાયે સં-
ઘાદિકનું મોટું કામ સિદ્ધ ન થતું હોય તે પુરુષે તે જગાએ પોતાનું
વીર્ય ફોરવવું એ પ્રકારનો અર્થ છે તે અર્થને પ્રકાશ કરનારું એ ગા-
થાનું ઉત્તરાર્ધ આ પ્રકારનું છે જે બીજાવતે આ કાર્ય થાય એવું નથી
માટે તે જગાએ જે પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ફોરવવું માટે એ ગાથા વ-
ચનથી પણ તારા વાંદિત અર્થની સિદ્ધિ નથી. એટલે ગાથા વચ-
નનો અવલો અર્થ કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે નહીં થાય.

ટીકા:—એવંચ સમસ્તપરોપન્યસ્તોપપત્તિનિરાકરણાત્ ય-
તીનાં જિનજ્ઞવનજ્ઞાસનિષેધસિદ્ધૌ સ્વપદ્ધે સાધનમન્નિધીયતે ॥
જિનશ્વવાસો મુનીના મયોગ્યો, જાયમાનદેવદ્રવ્યોપજોગ-
ત્વાત્ પ્રતિમાપુરતો જ્ઞકવિતીર્ણવલ્લિગ્રહણવત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સમસ્ત લીંગધારી પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું
સ્થાપન કુયુક્તિઁથી કર્યું હતું તેનું સિદ્ધાંતને અનુસરતિ યુક્તિઓ
વતે સ્વંરૂપ કરવાથી યતિને જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવાનો નિષેધ
સિદ્ધ થયો માટે પોતાના પદ્ધમાં પુષ્ટિ આપનાર ન્યાય શાસ્ત્ર અનુમાન
પ્રયોગનું સાધન કહે છે જે મુનિને જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવો તે
અયોગ્ય છે શાથી જે દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય એ હેતુ માટે ॥ ૬-
ષ્ટાંત ॥ જેમ પ્રતિમાની આગલ જ્ઞકજને વલ્લિદાન મુક્યાં હોય એટલે
તેવેય મુક્યાં હોય ને તેનું જેમ ગ્રહણ કરવું મુનિને અયોગ્ય છે. તેમ
જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવો તે અયોગ્ય છે.

टीकाः--नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्रव्यज्जोगस्यो-
क्तन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यतयाव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्रव्योपज्जोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स ज्ञवेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्रव्योपज्जोगस्य लेश-
तोप्यज्ञावात् ॥

अर्थः--न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटखे
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, बीजो विरुद्ध, अने त्रीजो अनै कांतिक अथवा सव्य-
जिचारी, चोथो सत्प्रिपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने बीजो जुठो कहेवाय एटखे
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्रव्यनो उपज्जोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपज्जोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपज्जोग पूर्वे
कह्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी एहेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्रव्यनो उपज्जोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखाम्यो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटखे मुनिने देवद्रव्य जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो एहेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी एहेतु अनेकांतिक पण

નથી કેમજે મુનિને યોગ્ય એવી પણ શુદ્ધ વસતિ આદિકને વિષે એ હેતુનું રહેવાપણું હોત તો એ હેતુ અનેકાંતિક કેહેવાત પણ તે શુદ્ધ નિવાસને વિષે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનું લેશમાત્ર પણ દેખવાપણું નથી માટે એ હેતુ અનેકાંતિક પણ નથી એટલે વ્યજિચારી નથી.

ટીકા:--નાપિ સત્પ્રતિપક્કઃ પ્રતિવલ્લાનુમાનાનાંગમોક્ત્વા-
દિનાં પ્રાગેવ નિરસ્તત્વાત્ ॥ નાપિ બાધિતવિષયઃ પ્રત્યક્ષાદિજિર-
નપહૃતવિષયત્વાત્ ॥ નનુપ્રત્યક્ષેણેવ સંપ્રતિ જિનગૃહેવાસદર્શનેન
તદ્વાસસ્ય ધર્મિણો મુન્યયોગ્યતાયાઃ સાધ્યધર્મસ્ય હેતુવિષયસ્ય
વાધિતત્વેન વિષયાપહારાત્કથં નહેતુ બાધિતવિષય ઇતિચેન્ન ॥

અર્થ:--વઢી એ હેતુ સત્પ્રતિપક્ક નથી કેમજે પ્રતિવાદિનાં
અનુમાને જે શાસ્ત્રોક્ત ચૈત્યવાસ છે તેનું પૂર્વે ચંદન કર્યું માટે એ હેતુને
હઠાવનાર પ્રતિપક્કીનો હેતુ નથી. માટે વઢી એ હેતુ બાધિત વિષય
વાઢો પણ નથી કેમજે પ્રતિપક્કાદિ પ્રમાણવડે એ હેતુનો વિષય નાશ
પામ્યો નથી. માટે એટલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે જે મુનિ હોય તે ચૈત્યમાં
રહેતા નથી. માટે એ પ્રકારે પાંચ હેત્વાજ્ઞાસ એટલે દોષ તે આ હેતુ-
માં નથી માટે આ સદ્દેનુ કહેવાય પ્રતિવાદિના જે સર્વ હેતુ તેં અ-
સદ્દેનુ કરી દેખામ્યા માટે હવે લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ
કાલમાં પ્રત્યક્ષપણે જે જિનજીવનમાં સાધુનો નિવાસ દેખાય છે તેણે
કરીને તે સાધુના નિવાસરૂપી જે ધર્મ તેને મુનિની અયોગ્યતારૂપી જે
સાધ્ય ધર્મરૂપ દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય એ રૂપી જે હેતુ તેનો વિષય
જે અયોગ્યતા તેનું બાધિતપણું થયું તેણે કરીને વિષયનો અપહાર થયો
એટલે વિષય નાશ પામ્યો એટલે અયોગ્ય હેતુનું યોગ્યપણું થયું માટે

केम ए हेतु न बाध पाश्यो त्त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे एम तारे न बोलवुं.

टीकाः--तेषां मुन्यान्नासत्वेन तत्र तद्भास दर्शनेना पितद्भा-
सस्य मुन्ययोग्यताया बाधितत्वमिति हेतोर्विषयापहाराज्जावान्न
बाधित विषयत्वमिति ॥ एवं साधनांतरमपि प्रकृतसिद्ध्यैद-
श्यते ॥ जिनगृहवासो यतीनां वर्जनीयः ॥ पूज्यांशातनाहेतु-
त्वात् ॥ गुर्वासनावस्थानवदिति ॥ अत्रापि हेत्वाज्जासोद्धारः
स्वयन्मूह्यः ॥ तदेवमुपपन्नमेतद्यतिजिजिनगृहे न वस्तव्यं मि-
तिवृत्तार्थः ॥ ७ ॥

अर्थः--केम जे ते चैत्यमां रहेनारा मुनि नथी, एतो मूनिना
आज्जास ठे एटले मुनि जेवो वेष राखे ठे पण मुनि नथी. माटे
तेनो चैत्यमां निवास देखाय ठे तेणे करीने पण साधुने चैत्यमां नि-
वास करवो तेनुं अयोग्यपणुं ठे माटे बाधित ठे एटले निषेध ठे ए
हेतु माटे हेतुनो विषय जे अयोग्यपणुं तेनो नाश जे योग्यपणुं ते
नथी, माटे ए हेतुने बाधित विषयपणुं नथी. ए प्रकारे बीजुं पण
अनुमान साधन आ प्रकृत वातनी सिद्धिने अर्थे देखाय ठे. जे, जि-
नघर वास यतिने वर्जवा योग्य ठे केम जे पूज्यनी आशातना थाय
ठे ए हेतु माटे ॥ दृष्टान्त ॥ जेस गुर्वादिकना आसन उपर बेसवुं ते
आशातना ठे माटे वर्जवा योग्य ठे तेस आ अनुमानमां पण हे-
त्वाज्जासनो उद्धार पोतानी मेळे तर्क करी लेवो ते हेतु माटे एम
सिद्ध थयुं जे यतिने जिनघरमां न रहेवुं ए प्रकारे सातमा काव्यनो
अर्थ थयो इति यतिने चैत्यवास निषेधनो उद्धार थयो ॥ ७ ॥

टीकाः—इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन च यतीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यङ्गमाद्धारं वृत्तद्वयेन निरसिसिषुराह ॥

अर्थः—हवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन परमात्मा आदिक पुरुषोए परघर वास कयों ठे ए हेतु माटे ने सिद्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अङ्गमा नामे द्वारने बे काव्य वक्के निराकरण करता एटले वसति जे परघर तेमां साधुने न रहेवुं एवां जे लिंगधारीनां वचन तेनुं खंरुन करता सता कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

साक्षाज्जिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन् विद्वेष्टि कःपरगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गापवादे यदिह शिवपुरीदूतभूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा गृहिगृहवसतीःकारणे पोद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियुक्तेष्वग्निहितयतनाकारिणां संयतानां सर्वत्रागारिघाम्नि न्ययमि नतु मतःक्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीकाः—कःसकर्णःपुमान् परगृहेगृहिसदने वसतिं निवासं विद्वेष्टि अनुशेते मात्सर्यान्नक्षमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

वानां सुविहितयतीनां न कश्चिदित्यर्थः ॥ अयमर्थः ॥ अक-
र्णोऽहिकर्णोऽविना सिद्धांतोक्तामपि परगृह वसतिमनाकर्णयन्
द्विष्पादपि यतोलोकेपि बधिरस्तोकमपितद्वचना श्रवणान्मा-
मेषोधिद्विपतीति मन्यमानोद्विषन्नुपलज्यते ॥ यःपुनः सकर्णः
स श्रवणोऽथच हृदयःपरगृहवासचैत्यांतर्वासगुणदोषविचारचतुर-
इतियावत् ॥ सपरगृहवसतिं यतीनामनुमोदयत्येव नतु द्वेष्टि ॥

अर्थः—कोण माह्यो पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो ते
प्रत्ये द्वेष करे ? नज करे जे हेतु माटे लोकमां पण बेहेरो पुरुष उ-
पदेशकनी थोमी पण वात सांजळी शकतो नथी माटे एम जाणे ठे
जे आ पुरुष मारो तिरस्कार करे ठे. एम मानीने ते उपर द्वेष करतो
जणाय ठे. पण जे कानवाळो ठे ते द्वेष करतो नथी. केमजे ते माह्यो
पुरुष परघर निवासने चैत्यमां निवास ए बेनो गुण दोषनो विचार
करवामां चतुर ठे माटे ते पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो तेनी
अनुमोदनाज करे ठे पण द्वेष नथी करतो.

टीकाः—किंरूपांवसतिमित्याह ॥ निषेविता निवासेनोपजु-
क्ता उक्ताच स्वमुखेन यत्याश्रयणीयत्वेनागमे प्रतिपादिता नि-
षेविता चासावुक्ताचेतिकर्मधारयः कथंसाक्षात्प्रत्यक्षंस्वयमित्य-
र्थः ॥ कौर्जिनैस्तीर्थकृद्भिः गणधरैर्गौतम स्वामिप्रभृतिभिः ॥ च-
समुच्चये ॥

अर्थः—ते निवास केवो ठे ते कही देखामे ठे जे जे गृ-
हस्थोए पोतानो निवास करवो तेणे करीने जोगवेळो ने वळी शा-

स्वमां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे कहेलो प्रतिपादन करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोए जोगवेलो ए बे पदनो कर्म-धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पोते कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थकर तथा गौतमस्वामी आदि गणधरोए कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीका:-तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं तिष्ठासुर्द्वयमानपाखंदिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत् पितुवयस्येन सबहुमानमनुज्ञातस्तद्रुटजमध्युवासेत्यादि श्रूयते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं चैव दूझ्जंतग गामं एइ॥ तत्थे गंसि उरुए वासावासंठिओत्ति॥ तथा ॥ ताहे सामी रायगिहउ तत्थवाहिरिगाए तंतुवायसालाए एगंदिसिं अहापनिरूवंअवगहं अणुन्नवित्ता चिठइत्ति ॥

अर्थ:-परघर वास तीर्थकर महाराजे कयों ठे ते कही दे खामे ठे. जे जगवान् श्रीमहावीर स्वामी वर्षाचोमासु रहेवा इच्छतासता, दुख पामता पाखंदि तेमना आश्रममां गया तयारे जगवानना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी तयारे तेनी पूर्ण शाळामां निवास कयों इत्यादि सांजळीए ठीए वळी आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीका:-तथा श्री सिंहगिरिसूरयोवैरमुनिवसतिपालं संस्था-
व्य वहिः संज्ञाभूमिं गता इतिचश्रूयते॥ तथाहि ॥ अन्नयाआ-

यरिया मप्रएहे साहुसु जिसुं निग्ज एसुसन्नाभूमिं निज्जया ॥
वइरसामीवि पमिस्सयपालोत्ति ॥

अर्थः—वली श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाल-
थापिने बारणे संज्ञाचूमि प्रत्ये गया एम सांजलीए ढीए ते वचन जे.

टीकाः—एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविग्गसन्निजदगसुत्ते नीयाइमुत्तहाठंदे ॥ वच्चंतस्सेएसुं वसही
एमग्गणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रच निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवच्चनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादंसूचयति ॥

अर्थः—ए प्रकारे परधरनो निवास ते जिनआदि महांत पुरु-
षोए सेव्यो ठे.

टीकाः—तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदनधनकनक
तनयवनितास्वजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निर्जतः संगान्निः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अग्रिमं मुख्यं पदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सत्यांहि तस्यां निःसंगता पदमनुवध्नाति ॥

अर्थः—वली लोक जेने विषे बंधाय ते संग कहीअे ते कयो
ते धर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; सगांसबंधि, सेवकादि ए
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परधर नि-

વાસ ઢે. માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો અનુજવ કરે ઢે. ઇટલે નિઃસંગ પણું સ્થિતિ કરીને ટકે ઢે.

ટીકા--તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલજ્ય લોકે વ-
ક્તારોજવંતિ ॥ કિલાતિદુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૃણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેષાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિગ્રહતાઽમીષાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઅમી મહાત્માનો નિઃસંગામુનિપુંગવાઃ ॥ અ-
પિ ક્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેષાં તૃણકુટીરકં ॥ પરગૃહવાસં વિનાતુ સં-
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્થમારંજસંજવે મુ-
નિત્વંહાન્યા જનોપહાસાપત્તેઃ ॥

અર્થઃ--તે દેખામે ઢે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેખીને લોકને
વિષે કહેનારા થાય ઢે જે જુઝને દરિદ્રિ દુખીઆને પણ બહુધા તૃ-
ણની કુંપરી માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય ઢે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિગ્રહ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી ઢે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું ઢે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમુ-
નિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ઢે, જેમને પોતા સંબંધિ કોઈ જગાણ પણ તૃણની કું-
પરી પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય ઢે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કરવો તે તો અશક્ય ઢે. એ હેતુ માટે મુ-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજવ થયે સતે મુનિપણની
હાનિ થશે તેણે કરીને લોકને ઉપહાસ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે એ હેતુ
માટે પરધર વાસ કરવો એજ શ્રેષ્ઠ ઢે.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठक्कायरिज सकिं
चणा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्ष्म लिंग मित्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्ष्मांध्रिवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनिस्त्वस्य लक्षणं वह्निरिवदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चलिंगं
परगृहवसतिः धूमश्चवहेः निःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
गृहवसतिर्वाहिविना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
मपद कहेतां मुख्य विह ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
पद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण आपे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह्न, चरण, वस्तु
एटला अर्थने विषे प्रवर्त्ते ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं वचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थबुं
परिपक्व थबुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह्न परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह्न धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद्भवति निस्पृह-
स्य परघरवसतिस्तद्विगं ॥ नहि स्वाधीने विज्ञवे मनस्वी कश्चि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दश्च विष्टलिंगत्वान्न विशे-
ष्य लिंगता ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે નિઃસ્પૃહને પરધરમાં રહેવું એ નિઃસંગ-
તાનું ચિન્હ છે કેમજે નિઃસંગતા ઢાંકેલી નથી. ડઘામી છે એ હેતુ
માટે ને કોઈ પણ માણો પુરુષ પોતાને આધિન વિજ્ઞવ ઠતે પરધર
પ્રત્યે નિવાસ કરીને ડપજીકા કરે ? ન કરે આ જગાણ પદ શબ્દ
અજહત્ લિંગે છે. માટે વિશેષના જેવું સ્ત્રી લિંગપણું ન થયું, નિત્ય
નપુંસકપદ શબ્દ રહ્યો.

ટીકા:—કિં કુર્વન્ ન વિદ્દેષ્ટીત્યતઆહ ॥ જાનન્ આગમ
શ્રવણેના વબુપ્યમાનઃ ॥ કાંશય્યાતરશ્ચુક્તિ જ્ઞાપા તાં ॥ સિ-
દ્ધાંતેહિ શય્યાતરશ્ચિ જ્ઞાપા શ્રૂયતે ॥ નચાસૌ સાધૂનાં પ-
રગૃહવાસં વિનોપપદ્યતે ॥ તથાહિ ॥ શય્યાવસત્યાયતિજ્યોદાના
તરતિ સંસારપારાવાર મિતિ શય્યાતર શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—શું કરતો ઠતો વિદ્દેષ ન કરે એવી આ શંકાથી કહે
છે જે આગમના શ્રવણે કરીને શય્યાતર એ પ્રકારની ડક્તિ ંટલે
જ્ઞાપા તેને જાણતો ઠતો સિદ્ધાંતમાં શય્યાતર એ પ્રકારની જ્ઞાપા
સંજ્ઞાયા છે, તે સાધુને પરધરમાં નિવાસ વિના ઘટતી નથી માટે
તેજ કહી દેલામે છે જે શય્યા જે વસતિ ંટલે નિવાસ તેનું સાધુને
આપવા થકી સંસાર સમુદ્રને તરે. તેને શય્યાતર કહીએ એમ શ-
ય્યાતર શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ શય્યાવસતિરાખ્યાતાયતિજ્યોદાનતસ્તયા ॥
યસ્તરતિ જ્ઞવાંનોધિં શય્યાતર મુશંતિ તં ॥ પરગૃહવસતિં વિના-

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर
शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमु-
च्चारणं कथमिवशोक्षां विभूयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते
रपि परगृहवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः-ते शास्त्रमां कह्यो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासनुं
नाम कह्युं ठे, तेनुं साधुने आपवाथकी जे संसार समुद्रने तरे ठे.
तेने शय्यातर कंहीए माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोइने
पण मुनिने शय्या देवाथी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर श-
ब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातर शब्द
प्रवर्तवानुं स्थान न रह्युं तेणे करीने व्यर्थ परुशे, ने सिद्धांतमां
तो ठाम ठाम शय्यातर शब्दनुं उच्चारण कर्तुं ठे, ते केम करीने शोक्षानुं
धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए ठीए
तेथी पण साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः-तथाचागमः ॥ सिज्जायरुत्तिन्नान्नश्चालयसामिति ॥
तथा सिज्जायरो पहुवा पहुसंदिष्ठो व होइकायद्वो इत्यादि ॥ मुत्तूण
गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइहिउकारणेहिं ॥ सयंव अन्नंव वइज्जा
देसं सिज्जायरो तत्थ सएव होइ ॥ तथा ॥ जो देइ उवसयं मु-
णिवराण तवनियमबंजुताण ॥ तेणं दिन्ना वत्थन्नपाणसय-
णासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचजानन्निति संबंध्यते ॥
॥ चः समुच्चये ॥ नवव्यतेऽगारंगृहं यस्या सावनगारस्ततश्चा-
नगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेह्यनगारपदंश्रूयते ॥ तच्चतेषां
स्वागाराजावेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अत्यथा स्वगारसद्-

ज्ञावे चैत्यवासे वा यथाक्रमं यते गृहपतिमठपतिव्यपदेशप्रसंगेना
नगारपदवैयर्थ्यमापद्येतेति ॥

अर्थः—बळी शुं जाणतो सतो द्वेष न करे ? तो अनगार
पदने जाणतो ए प्रकारे संबंध करवो ने चकार ठे तेने समुच्चय अर्थने
विषे जाणवो, नथी घर जेने तेने अनगार कहीए ते हेतु माटे अ-
नगार ए प्रकारना पदनो व्यपदेश ठे. एटले व्युत्पत्ति सहित पदनो
अर्थ ठे ते सांज्ञळे सते जे शास्त्रमां अनगार पद संज्ञळाय ठे. ते तो
साधुने पोताना घरनो अज्ञाव करवो एटले परित्याग करवो तेणे
करीने परघरमां निवास करवो ए प्रकारे ए शब्दना अर्थनो संबंध
थाय ठे एम जाणवुं ने जो एम जाणे तो पोतानुं घर ठे अथवा चै-
त्यवास ठे साधुनुं नाम गृहपति अथवा मठपति ए प्रकारे स्थाप-
वानो प्रसंग थाय एटले साधुने जो पोता संबंधी घर होय तो ते
गृहपति कहेवाय पण अणगार न कहेवाय ने जो साधुने चैत्यवास
होय तो ते मठपति कहेवाय पण अणगार न कहेवाय तेणे करीने
अनगार पदनुं व्यर्थपणुं प्राप्त अशे माटे मुनिने परघर वास ठे एम
सिद्ध अयुं.

टीकाः-ननु कथमेतदेवं यावता यर्हि सर्वथागमे चैत्यवासोऽन-
जिमतः स्यात्तदापरगृहवसतिः क्षम्येतापि ॥ यदातु तत्र क्वचि-
चैत्यवासे निहिते पि हठेनैव जवद्भिः परगृहवसतिराश्रीयते तदा
कथं क्षम्यत इत्यत आह ॥

अर्थः—लिंगधारी शंका करी बोले ठे, जे आ एम केम कहो.

ઠો ? જો સર્વથા આગમમાં ચૈત્યવાસ અગ્નિમત ન કહ્યો હોત તો પરધરવાસ જે તમે થાપ્યો તેની ક્ષમા કરીએ પણ જ્યારે તો તે આગ-મમાં કોઈ જગાએ ચૈત્યવાસ કહ્યો હોય, તોપણ હઠવાદથીજ તમો પરધરવાસનો આશ્રય કરોઠો ત્યારે તો ક્ષમા કરીએ એ પ્રકારનું લિંગ-ધારીનું આશંકાવાક્ય ધારિ સુવિહિત ચિત્રાત્સર્ગ એ કાવ્યે કરીને ઉત્તર આપે છે,

ટીકાઃ—ચિત્રોત્સર્ગેત્યાદિ ॥ યત્ યસ્માત્ શ્હેતિ સન્મુનીનાં નિત્યાન્યાસ વિષયત્વેન પુરોવર્તિનિ અથવા હહ પ્રવચને નિશીથે પ્રકટ્પાધ્યયને પંચમોદેશકાદૌ કિંનૂતે ? સામાન્ય વિધિરુત્સર્ગઃ વિશેષવિધિરપવાદઃ ॥ ઉજ્જુયમગ્ગુસગ્ગો અવવાઠ તસ્સ ચેવ પ-ઋિવરકો ॥ ઉસ્સગ્ગાઠ પમંતં ધરેશ્સાલંબણ મવાઠ ॥ ઇતિવચ-નાત્ ॥ ઉત્સર્ગશ્ચાપવાદશ્ચેતિ દ્વંદ્વઃ તતશ્ચ ચિત્રૌનાનાવિધૌવસ-ત્યાદિગોચરાવુત્સર્ગાપવાદૌ સામાન્યવિશેષ વિધી યત્ર સતથા તત્ર

અર્થઃ—જે ચિત્રોત્સર્ગાપવાદે આ નિશીથ સૂત્રમાં નાના પ્ર-કારનો ઉત્સર્ગગ્રને અપવાદ સંબંધિ માર્ગ છે આ નિશીથ સૂત્રમાં એમ જે કહ્યું તેનો અગ્નિપ્રાય એ છે જે સારા મુનિયોને તેનો નિત્ય અન્યાસ કરવે કરીને આ પ્રત્યક્ષ જણાતું જે નિશીથ સૂત્ર તેન વિષે અથવા આ પ્રવચનમાં નિશીથ સૂત્રને વિષે પ્રકટ્પ અધ્યયનના પાંચમા ઉ-દેશાને વિષે એ પ્રકારે હહ શબ્દનો અર્થ કરો તેમાં સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ કહીએ ને વિશેષ વિધિ તે અપવાદ કહીએ, તે કહ્યું છે જે ઉત્સર્ગ માર્ગ તે રુજુ માર્ગ કહીએ ને તે ઉત્સર્ગનો પ્રતિપક્ષ અપવાદ માર્ગ કહીએ ને જે ઉત્સર્ગ માર્ગથી પડે છે. તેને આલંબન

સહિત હોય ને શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, એ પ્રકારના વચનથી બત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો ઠંઠુ સમાસ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જણાતા છે બત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને વિષે એવું સૂત્ર છે.

ટીકા:--શિવપુર્ય્યા નિઃશ્રેયસનગર્ય્યા દૂતજૂતઃ સંદેશહરસદ-
શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્યાત્રસદશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્થઃ ॥ યથા
કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિઃ કસ્યાંચિત્પુરિપ્રિવિવિક્ષુસ્તપૃથ્વીપ-
તિસંદિષ્ટદૂતજ્ઞિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિઃશ્રેય-
સપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં ઉક્ત્વા પ્રતિપાદ્ય
જૂરિન્નેદાઃ પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્થસંદનરૂપોપાશ્ર-
યાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાન્નલક્ષણે હૈતો અ-
પોદ્ય અપવાદવિષયીકૃત્ય તાએવેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:--વઢી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. ભૂત
શબ્દ આ જગાએ સદશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ
કોઈક પરરાજાનો દ્વારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા
જેવો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાએ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી
તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ
સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિયે કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષ-
પુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં
ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી ઠેલ્લા કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो लाज न थाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेनेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः—अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिज्ञेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूलुत्तरगुण सुद्धं श्रीपसु-पंरुगविवज्जियं वसहिं, सेविज्जा सबकालं विवज्जाए हुंति दोसा-उं ॥ विठिन्ना खुडुलिया पमाणजुत्ताउं तिविहवसहिउं ॥ पढमबियासुद्धाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः—आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने रहेवा योग्य निवासना जेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए प्रकारना निवासने सर्व काले सेववो ने जो दोष होय तो ते निवा-सनो त्याग करवो.

टीकाः—साध्वीरुद्धियोदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुलपत्ते सत्तिमंतगंजीरे ॥ ज्ञीयपरिसमद्विष अज्जासिज्जायरे जणिए ॥ घणकुड्डा सकवामा सागारियज्जगिणिमाइपेरंता ॥ निप्पच्च-वायजोगा विठिन्नपुरोहमा वसही ॥

वळी साध्वी उद्देशीते कह्युं ठे जे

टीकाः—तदलाजे पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ अव्य प्रतिवज्जायामपि वसतौ कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अज्जा-

ए निग्गयाई तिख्खुत्तो मग्गिऊण असईण॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपक्खिद्धे ॥

रूवं आचरणविहि वट्ठादंकारन्नोयणे गंधे ॥ आनज्जनह-
नामयगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अऊण निग्गयाई तिख्खुत्तो
मग्गिऊण असईण॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञावपक्खिद्धे॥
जह कारणपुरिसेसु तह कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अऊण
वाससावय तेणिसुय कारणे वसइ ॥

टीकाः--ततोऽपोद्यकिंकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
निवास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानंन्ययमि ॥ सं-
यतवासस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाद्विक्र्यांचैत्येपि
प्राप्तावेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाद्विके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधाम्निगृहस्थागारे ॥

अर्थः--त्यार पढी अपवाद कहीन शुं कर्तुं तो त्यां कहे ठे
के साधुना निवासनो नियम कर्हो एटले सुविहित मुनिने रहेवाना
स्थाननो नियम कर्हो केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कहां तेमां
सर्व जगाए मुनिने रहेवानी प्राप्ति थइ त्यारे एक पहे चैत्यमां पण
रहेवानी प्राप्ति थइ ने नियम तो कोने कहेवाय ? जे घणी जगार्ज-
मांथी एक जगाए रहेवानुं स्थापन करवुं तेनुं नाम नियम कहीए
ते नियम तो चैत्यवास आदिक जोमे पढ़होय त्यारे थाय ए प्रका-

રનું વચન છે માટે મુનિને રહેવાનો વિષય એક સ્થાનકનો છે. એટલો અર્થ છે. તે મુનિને રહેવા વિષે એક સ્થાનક છે તેને દેવાને છે જે ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવું બીજે ન રહેવું.

ટીકા:-કીદૃશે સ્ત્રીણાંયોષિતાં સંસક્તિઃ સંસર્ગોરૂપાદ્યા-
પાતપ્રત્યાસક્તિઃ ॥ આદિગૂહણાત્ પશુપંચકાદિગ્રહઃ તદ્યુક્તેઽપિ
તત્સહિતેપિ ॥ આસ્તાં તદ્વરહિતઇત્યપિશબ્દાર્થઃ ॥ નજા વયસ્સ
અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનાત્ સ્ત્રીસંક્તિમતિ પશુપંચમે સવિદ્મં મો-
હાનલ્લદીવિયાણ જં હોઃ ॥ પાયમસુહા પવિત્રી પુવ્વજવપ્ન્નાસર્જ
તહ્યેત્યાદિવચનાત્પશુપંચકસંસક્તિમતિ ચ પરસદને વસતાં
સંયતાનાં મન્મથોત્કલિકાદ્યનેકદોષસંજવાત્ કથં તત્ર વાસો
નિયમિત સ્તત્રાહ ॥

અર્થ:-તે ગૃહસ્થનું ઘર કેવું છે, તો સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત
છે. એટલે સ્ત્રીઓનાં રૂપઆદિકનું ઇત્યાદિ જેમાં સ્ત્રી સંબંધ રહ્યો છે.
આ જગોએ આદિ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે ગૃહસ્થનું ઘર પશુ તથા
નપુંસક ઇત્યાદિકે કરી સહિત હોય તોપણ તેમાં મુનિને નિવાસ
કરવો, તો જેમાં સ્ત્રી આદિકનો સંબંધ ન હોય ને તેમાં નિવાસ ક-
રવો તેની તો શી વાત કરવી. એ પ્રકારે અપિ શબ્દનો અર્થ છે એ
પ્રકારનાં વચન સાંજળીને લિંગધારી આશંકા કરે છે જે બ્રહ્મ વ્ર-
તની અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનથી સ્ત્રીનો જેમાં સંબંધ છે જેમાં પશુ અ-
થવા નપુંસક રહ્યા છે. તેથી જેમાં મોહરૂપી અગ્નિ પ્રદિષ્ઠ થાય છે
ઇત્યાદિ વચનથી પશુ તથા નપુંસક તેનો સંબંધ જેમાં છે, એવા પર-
ઘરમાં રહેનારા સાધુને કામનું જીદીપન થાય ઇત્યાદિ દોષનો સંજવ

ठे माटे केम त्यां निवासनो नियम कयों तेनो उत्तर सुविहित साधु उत्तर आपे ठे.

टीकाः—अचिहिता निशीथे प्रतिपादिता यतना स्त्रीसंस-
क्त्यादिसंज्ञवात्कंदर्पविकाराद्यसत्प्रवृत्ति निवृत्ति पटीयसी
तिरस्करणीकटाद्यंतर्द्धानरूपाचेष्टा ॥ यदाह ॥ जीइपन्नूवतरास-
प्पवित्तिविणिवित्तिलक्कणं वत्थुं सिज्जइ चिछाइ जअओ सा-
जयणा णाइविविइमिं ॥

अर्थः—जे साधुने गृहस्थना घरमां निवास करवो एम नि-
शीथ सूत्रमां प्रतिपादन कयुं ठे. ने तेमां स्त्रियादिकनो संबंध यतो
होय तो यतना करवानी कही ठे. ते यतना तेशुं ? तो कामविकार
आदि असत्प्रवृत्तिनी निवृत्ती करवामां चतुर एवी चेष्टा करवी तेनुं
नाम यतना कहीए एटले स्त्रियादिकनां रूपादिक न देखाय माटे
चक नांखवो अथवा कहीत, सादही, इत्यादिकनो वच्चे पमदो बांध-
वो जेथी ते न देखाय एम करवुं ए प्रकारनी यतना करीने पण
गृहस्थना घरमां निवास करवो पण चेत्यादिकमां न करवो.

टीकाः—आणाइ विविइमिति ॥ आइयाआतोपदेशनीत्या
विपदिद्रव्येक्षेत्रकालभावादीत्यर्थः ॥ तत्कारिणां तदुद्यतानां ॥
यदाह ॥ ज्ञावंमि ठायमाणा पढमं ठायंति रूवपम्वद्धे ॥ तहियं
कमगच्छिमिणी तस्तासइ ठंति पासवणो ॥ पासवणमत्तएसुं-
छाणे अत्रय चिद्धिमिणीरूवे सज्जाए झाणेवा आवरणेसइकर-

ण्येय ॥ जहि अप्ययरा दोसा ॥ आचरणार्हण दूरओयसिया चिख-
मिणि निसिजागरणं गीए सज्जायजाणाइ ॥ अद्धाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मग्गिऊण असईए ॥ गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
वसागरिए ॥ अद्धाण निग्गयाई वासे सावयतिए व तेणन्नए, आव-
खिया तिविहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः-आगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः-इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिकृत्योक्ता ॥ पशु
पंरुग संसक्तायामपि वसतौ वसतामेतदनुसारेण संज्ञविनीयय-
तना दृष्टव्या ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संक्त्यादिसंज्ञवेप्येवंविधय-
तनासावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्रादुष्यन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकाप्यदौ ॥

अर्थः-ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तथा नपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रहेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञवे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञव आ-
दिक थवानो संज्ञव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं
प्रगट थाय एम सर्व जगाए एटले साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्त्तेला सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावालाने स्त्री-
यादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं प्रगट थाय.

टीका:-नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यतश्चाह ।
 नतु ॥ तुर्जेदेऽवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतःशृष्टः ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युक्तयत्रयोज्यते ।
 एतदुक्तं ज्ञवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतःस्या
 तदा स्त्रीसंसक्त्यादियुक्त इव गृहे वसतां तत्रापि कांचिद्यतन
 ब्रूयान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्येषो विधेय इति स्थितं ॥

अर्थ:-प्रतिवादिये तर्क कयों जे ए प्रकारनी यतनावाम्ना
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के को
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथ
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरूपी अर्थने विषे अथवा निश्च
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थथ
 निवास शब्दनी योजना वे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कह्युंज नर्थ
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कह्युं ठे जे जो को
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कह्युं होय तो जेम गृहस्थना घरम
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही
 तेम चैत्यवासमां पण कांश्क यतना कहेत पण ते तो कही नर्थ
 माटे एम निश्चय करीए ठीए जे गृहस्थना घरमां निवास करना
 मुनिने विषे द्वेष न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीका:-एतेन सर्वव्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना वंजवयस्स
 अगुत्ती इत्याद्यंतेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं वज्जापे परे-

ए तदपि पराकृतं ॥ तथाहि ॥ यदीयं परगृहवसतिर्दूष्यते न-
वता यतीनां तत्किं सवर्दा उतस्विदिदानीमेव ॥

अर्थः—एणे करीने सर्व व्रतमां अपवाद रहित ब्रह्मव्रत इ-
त्यादिथी आरंजीने ब्रह्मव्रतनी अगुति थाय त्यां सुधी जे लिंगधा-
रीये यतिने परघरमां निवास करवा विषे दूषण कहां होता ते स-
र्वेनुं खंफन कर्युं ते हवे कांडक देखामे ठे. सुविहित लिंगधारीने पूढे
ठे जे, ते साधुने परघरमां रहेवा विषे दोष कह्यो ते शुं निरंतर सर्व
कालमां ठे के आ कालमांज ए दोष लागे ठे.

टीकाः—॥ यद्याद्यः पक्षस्तदानीमुद्यानादिषु वसतां यतीनां
कथंचिच्चौराद्युपद्रवात्कथं प्रतीकारः स्यात् ॥ नच तदानीं काल-
सोस्थेन चौराद्यपसर्गाज्जावाहुद्यानवासएव यतीनां श्रूयते न
परगृहवास इतिवाच्यं ॥ तदानीमपि चौराद्युपद्रवस्य बहुधा
श्रवणात् ॥ तथा तदापि यतीनां परगृहाश्रयणस्यागमेऽजिधानाच्च

अर्थः—त्यारे तुं जो प्रथम पक्षनुं ग्रहण करीश जे सर्वकाले
गृहस्थना घरमां निवास करतां दोष लागे ठे तो कहीए ठीए जे ते
कालमां उद्यान आदिकने विषे निवास करनार यतिने कांडपण कोइ
प्रकारे चौरादिकना उपद्रवथी गृहस्थना घरमां रहेवा रुपि उपाय
थतो हशे ए वचन सांजळीने लिंगधारी बोढ्यो जे ते काल तो घणो
सारो हतो माटे चौरादिकनो उपसर्ग हतो जे नहीं माटे साधुने उ-
द्यानमां रहेवानुं शास्त्रमां संजळाय ठे पण गृहस्थना घरमां रहेवानुं
संजळातु नथी त्यारे सुविहित बोढ्या जे एस तारे न बोझवुं ते काले

પણ ચૌરાદિકનો ઉપદ્રવ બહુધા શાસ્ત્રમાં સંજ્ઞાયા છે, વલી તે કાલે
પણ યતિને પરધરનો આશ્રય કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ યદાહ ॥ બાહિરગામે વુત્થા ઉજ્જાણે ઠાણવસહિ
પમિલેહા ॥ ઇહરાજ ગહિયજંમા વસહીવાધાયઉદ્ધાહો ॥ સવેવિ-
ય હિંમંતા વસહિં મગ્ગંતિ જહુજ સમુયાણં ॥ લલ્લેસંકલ્લિયનિવે-
યણં તુ તત્થેવઉ નિયાહે ॥

અર્થ:-આવી ગયો છે.

ટીકા:-॥ તથા વૃષજ્ઞકલ્પનયા સ્થાપિતે ગ્રામાદૌ યતીનાં
વસતિગવેષણ ચિંતાયામુક્ત યથા, નયરાઇએસુ ઘિપ્પઇ વસહી
પુવામુહં ઠવિય વસહં ॥ વાસકમ્મીઇ નિવિઠ્ઠે દીકય અગ્ગંમિક્કા-
પયં ॥ સિંગરકૌમે કલહોઠાણં પુણ નત્થિ હોઇ ચલણેસુ ॥ અહિ-
ઠાણે પુટ્ટરોગો, પુઠ્ઠંમિય ફેરુણં જાણ ॥ મુહમૂલંમિય ચારંસિરેય ક.
કુહેય પૂયસકારે ॥ સંધે પહીજ્જરો પુઠ્ઠંમિય ધાયઅો વસહો ॥

અર્થ:-અર્થ પાધરો છે.

ટીકા:-નચૈવં વિધાવસતિગ્રામાદિમધ્યમંતરેણ સંજ્ઞવતિ ॥
ઉદ્યાનવાસએવચ તદાની મજ્જિમતે પ્રતિપદમુક્તન્યાયેન ગ્રામાથં.
તર્વસતિનિરૂપણાનોપપદ્યેત ॥ એવચં તદાનીમપિ પરગૃહવસતેર્યતી-
નાં જાવાન્નપ્રથમપદ્ધ ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्यारेज संज्ञवे पण ते विनानं संज्ञवे जो तुं एम कहीश जे ते काले तो न-
यानवासज हतो तो पूर्वे कह्यो एवा न्यायथी सिद्धांतमां गले रु-
गले गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते
काले पण मुनिने परघरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पढ़नुं खंरुन थयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पदः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतो दोषाद-
धुनैव यतीनां परगृहवासो दूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥
अस्य दोषस्य तदानीमपि ज्ञावात् ॥

अर्थः—हवे बीजो पढ़ जे, साधुने परगृहमां निवास करतां
आ कालमां दोष लागे ठे ए पढ़नुं सुविहित खंरुन करे ठे जे आ
पढ़मां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कालमांज सा-
धुने परघर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्यारे तुं कहीश के स्त्री-
यादिकना संबंधथी तो एम नहीं कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काले
पण हतो ज माटे.

टीका—नच तदापि तत्संसक्तिरहितवसतिपरिग्रहे तद्वान्ने
चाज्जिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्या
श्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनाविधायिनां
स्थ्यादि संसक्तवसताविदानीमपि ब्रह्मचर्यागत्यादयो दोषाः
परास्ताः ॥

अर्थः—ते काले पण स्त्री संबंध रहित निवासनो परिग्रह हतो,

तेवा निवासनी प्राप्ति न थाय. त्यारे शास्त्रमां कहेली यतना करीने तेमां निवास करवो पण ते विनानुं बीजुं समाधान न हतु तेमज आ कालमां पण तेज प्रकारनो आश्रय करो केम जे ए न्याय तो ते काले ने आकाले सरखो ठे ए प्रकारे शास्त्रमां कही एवी यतनाने करता एवा मुनीयोने स्त्रीयादिकना संबंध सहित एवा पण निवास-मां रहेतां तेमने ब्रह्मचर्यनी अगुप्तिआदि दोष नही थाय ए प्रकारे लिंगधारीए जे परधरमां निवास करनारने दोष देखाक्या हता तेनुं खंरुन कथुं.

टीकाः—यद्यपि तात्पर्यवृत्त्या चैत्यवासप्रसाधनार्थे एकामूल-गुणेषु मित्यवष्टंजेन स्त्रीसंसक्ताधाकर्मिक वसत्योः संज्ञवे आधाक-र्मिकमेव वसतिग्रहणमुपपादितं तदप्यनवगतजिनमत तत्त्वस्य ज्ञत्रतो वचः ॥ नह्यत्र सामान्यस्त्रीसंसक्तवसत्यपह्नयाऽधाकर्मिक वसत्युपादानमुदितं किंतु तरुणयोषितु संसक्ति मद्भसत्यपेक्षयेति बोद्धव्यं ॥

अर्थः—जे चैत्यवासनी सिद्धि करवानी तात्पर्य वृत्तिए करीने एटले तमारे जे ते प्रकारे चैत्यवास सिद्ध करवो एवा अग्निप्रायथी एका मूलगुणे ॥ ए गाथानुं आलंबन करीने एक तो स्त्रीना संबंध सहित निवास ठे ने बीजा आधाकर्मिक निवास ठे तेमां आधाक-र्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं एवुं जे तमे प्रतिपादन कथुं ते तमारं जिन मतना तत्त्वनुं अजाणपणुं ठे. तेथी एवुं वचन कहो ठो ॥ केम जे ए जगाए सामान्य स्त्रीना संबंध सहित निवासनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवानुं कांइ कहुं नथी प. तो जवान

स्त्रीश्रोता संबंध सहित जे निवास तेनी अपेक्षाए कह्युं एम जाणो.

टीका:-अन्यथा पुरुषाकीर्णबालवृद्धस्त्रीसंसक्तवसत्यपेक्षा-
याऽधाकर्मिक वसतिवर्जना निधानस्य वैयर्थ्य प्रसंगात् ॥

यदुक्तं ॥

अह्वा पुरिसाश्ना नायायाराय जीयपरिसाय ॥ बालासु य
वृद्धासु य नारीसु य वज्जए कम्मं ॥

अर्थ:-॥ एम जो न होय एटले जवान स्त्रीश्रोता संबंध
सहित निवासना त्याग करवो एम जो अजिप्राय न होय तो जे
निवास पुरुष युक्त होय बाल अथवा वृद्ध स्त्रीश्रोता संबंधिसहित ।
निवास होय तेनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनो त्याग करवानुं
जे कह्युं ठे तेने व्यर्थ थवनो प्रसंग थशे ए हेतु माटे ॥ ते शास्त्रमां
कह्युं ठे जे.

टीका:- किंच उन्नय प्राप्तावाधाकर्मिकवसति ग्रहणमेव
चैत्यवासं निषेधयति ॥ अन्यथा आधाकर्मादिदोषविकलसद्भावे
आधाकर्मिकवसतिग्रहणं नाचक्षीत ॥ तथा स्त्रीसंसक्ताधा-
कर्मिकवसत्योरिव स्त्रीसंसक्तवसतिजिन गृह्योरेकतरनिर्धारण-
स्यागमे कारणेपि क्वचिदप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:-बळी वे प्रकारना निवासनी प्राप्ति थये ठते ॥ एटले

જવાન સ્ત્રીશ્રોના સંબંધ સહિત નિવાસને આધાકર્મિકનિવાસ એ બેની પ્રાપ્તિ થયે સતે આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું ॥ એજ વચન ચૈત્યવાસનો નિષેધ કરે છે ॥ ને જો એમ ન હોય તો આધા-કર્માદિ દોષ રહિત નવાસનિ પ્રાપ્તિ થયે ઠતે જે આધાકર્મિક નિ-વાસનું ગ્રહણ કરવું કહ્યું તે ન કહેત ॥ વઢી સ્ત્રીશ્રોના સંબંધ સહિત નિવાસ ને આધાકર્મિક નિવાસ તે બેની પેઠે જવાન સ્ત્રીશ્રોના સંબંધ સહિત નિવાસ ને ચૈત્યવાસ એ બેમાંથી એકનો નિર્ધાર કારણ ઠતે પણ કોઈ આગમમાં પ્રતિપાદન કર્યો નથી.

ટીકા:-યથાપિ ગ્રામાદ્યંતર્વસંઙ્ગિરિત્યાદિનાઽધુના જિનગૃહ વાસસ્યા સ્મીચીનતાપાદનં તદપ્યજ્ઞાનવિજૃંભિતં ॥ જવદન્નિમત જિનસદનવાસપદ્ધેપ્યધિકતરવિવક્ષિતદોષસંજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:-વઢી જે તમે ગ્રામાદિકના માંહી વસતાને ॥ એ વ-ચનથી આરંજીને હાલમાં જિન ઘરવાસ કરવો એ ઠીક છે એ પ્રકારે કહ્યું તે પણ તમારા અજ્ઞાનનું પ્રકાશપણું છે. કેમજે તમે માન્યો જે ચૈત્યવાસ તે પદ્ધમાં પણ આગલ અમે કહીશું એવા અતિશય અધિક દોષનું વિદ્યમાનપણું છે માટે ॥

ટીકા:-તથાહિ પ્રત્યહં જગત્પુરતઃ શૃંગાર સાર ગાયન્નૃત્ય દ્વારાંગનાં ગન્ગા પાંગ નિરીક્ષણ સ્તનતટાવ લોકનાદિના તત્ર વસતામિદાનીં તનમુનીનાંકથં સાતિરેકા મન્મથ વિકારાંગારાન દીપ્તેરન્ ॥ તતશ્ચેદ મુપસ્થિતં યત્રોજ્જયોઃસમોદોષઃ પરિહારશ્ચ તાદૃશઃ ॥ નૈકઃપર્યનુયોક્તવ્ય સ્તાકૃશાર્થ વિચારણે ॥

અર્થ:-તે કહી દેખામે છે જે નિત્યે જગવાનની સમીપે શૃંગાર રસથી ગાન કરતી ને નૃત્ય કરતી જે વેશ્યાનું તેના શરીરનો વિલાસ તથા કટાક્ષ તેનું દેખવું તથા સ્તનકલ્પશનું દેખવું શ્લોકો કરીને ત્યાં રહેનાર આ કાલના મુનિઝને કામના વિકારરૂપી અંગારા અતિશે ઘણા કેમ દિ દીપ્યમાન નહિ થાય ? અશેજ માટે તેમાંથી આ નિર્ધાર પ્રાપ્ત થયો જે જ્યાં બે વસ્તુનો સરખો દોષ પ્રાપ્ત થયો ને પરિહાર પણ સરખો પ્રાપ્ત થયો તેવા અર્થના વિચાર કરવામાં એક પદાર્થનો પણ નિર્ધાર થાય નહિ જે આ સ્થાન ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે ને આ સ્થાન પરિહરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયંચ વિશેષઃ ॥ અસ્મત્પદ્મે સ્ત્રીસંસક્તપરગૃહે કદાચિદ્ધસતામપ્યુક્તદોષાસંજવઃ તત્ર યતનાજિધાનાત્ ॥ જવત્ પદ્મેતુ ચૈત્યવાસસ્ય સર્વથા વર્જનીયત્વેન ક્વચિદપિયતનાનજિધાના દેતદોષ પોષઃકેન વાર્યેત ॥

અર્થ:-માટે તેવી જગાએ સામાન્ય વિશેષની કલ્પના કરવી જોઈએ, તેમાં અમારો જે પદ્મ ઘરઘરમાં નિવાસ કરવારૂપી તેમાં કદાપિ સ્ત્રીઝનો સમ્બન્ધ થાય ત્યારે તેમાં નિવાસ કરનાર મુનિયોને પૂર્વે કહ્યો જે સ્ત્રીઝના સંબંધરૂપી દોષ તેનો સંજવ નથી, કેમ જે તેમાં તો જતનાનું કેવાપણું છે માટે ॥ ને તમારો પદ્મ જે ચૈત્યવાસ કરવો તેનું તો સર્વથા ત્યાગ કરવાયણું છે, માટે કોઈ શાસ્ત્રમાં તેમાં રહેનારને જતના કરવાનું કહ્યું નથી માટે એ દોષ ઘણો પુષ્ટ થયો તેનું કોણ નિવારણ કરી શકે.

ટીકા:--નચ વક્તવ્યં ગૃહિગૃહાણાં સંકીર્ણત્વાદ્યતનાકરણેપિ નોક્તદોષમોષઃકર્તુશક્યત્વમ્મિતિ પ્રમાણયુક્તસ્યૈવ ગૃહિમંદિરસ્ય પ્રાયેણ યત્યાશ્રયણીયત્વેનાન્નિધાનાત્ ॥ તત્રંચોક્તદોષપરિહારસ્ય સુશકત્વાત્ ॥ અતएव ગૃહિણા સકલગૃહસમર્પણેપિ યતીનાં તસ્યાન્યસ્ય વા દૌર્મનસ્યન્નિરાસાય મિતાવગ્રહાધ્યાસનં સૂત્રે પ્રત્યપાદિ ॥

અર્થ:--વઢી તમારે ઇમ ન કહેવું જે ગૃહસ્થનાં ઘર સંકીર્ણ હોય માટે તેમાં યતના કરે તો પણ પૂર્વે કહેલા દોષનો પરિહાર કરવાને સમર્થ ન થવાય ॥ કેમ જે વહુધાએ પ્રમાણયુક્ત એવુંજ ગૃહસ્થનું ઘર સાધુને આશ્રય કરવા યોગ્ય છે, ઇમ શાસ્ત્રમાં કહેવા-પણું છે માટે તેમાં તમારા કહેલા દોષનો પરિહાર સુખેથી થાય એવો છે ॥ એજ કારણ માટે ગૃહસ્થ પોતાનું સમસ્ત અર્પણ કરે તો પણ યતિને પરિમાણ યુક્ત એવાજ અવગ્રહને વિષે રહેવું કેમ જે તે ગૃહ-સ્થને અથવા બીજા કોશ્ને એ સ્થાન સંબંધી મનમાં માટું ચિંતવન ન થાય માટે એ પ્રકારે સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:--॥ યદુક્તં ॥ એવંહાવિજં જોગ્ગં તદેયં જહ્નજ્ઞિજ્ઞાં ઇ યજ્ઞિજ્ઞિ ॥ ચુદ્ધીલ્લદાય મમં, સેસમણ્ણાય તુજ્ઞા મએ ॥ અણુણા એવિ સવંમિ, ઝગ્ગાહે ઘરસામિણો ॥ તહાવિસીમં ઠિંદતિ, સાહૂ તપ્પિયકારિણો ॥ જ્ઞાણઠયા જ્ઞાયણધોવણઠા, દુજ્ઞાઠયા અત્થણ હેઝયં ચ, મિઝગ્ગહં ચેવ અણિહયંતિ, માસો વ અન્નોવ-કરિન્નમન્નંતિ ॥

अर्थः-॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहालाजेतु संकीर्णेषु
तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नत्थि न प्रमाणजुता, खुज्जुलियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि
नच एक्का मूलगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने
त्पन्तेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोभनावहं ॥

अर्थः-शास्त्रमां कहेला प्रमाण युक्त एवं पण परघर न
मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार
साधुने दोष न थाय जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे प्रमाणे जुक्त
हुज्ज घरमां यतनाथी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूलगुणे
सुं ए वचनथी आरंजीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन
सुधी जिनघरमां निवास करवानुं जे समर्थन कर्तुं ते पण शोभतु नथी.

टीकाः-जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगवदाशातनाहेतु
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चाद्विषयस्या अप्पनंतन्नवामयवृद्धिका-
रणत्वेनापथ्याशनतुद्वयत्वात् ॥ तस्मात्कथंचिदाधाकर्मिक्या-
मपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः-चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो
पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाथा वचने करीने तेसां रहेनार मुनि-

યોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે થોડી પણ આશાતનાને અનંત જવત્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણપણું છે માટે અપથ્ય ઝોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધાકર્મિક એવા પણ નિવાસને વિષે વસવું પણ જિનઘરમાં તો નિવાસ કરવોજ નહિ એ પ્રકારે નિર્જાર થયો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તન્યાયેન યતીનાં પરગૃહવાસસ્ય તદાની મિવેદાનીમપિ દોષાઝ્ઞાવાત્સમીચીનં યતીનાં પરગૃહવાસોનુપપન્નઃ અનેકદોષદુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિપાદિતો જવતિ, સ્વપદ્મસાધનં તુ યતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ નિઃસંગતાઞ્ઞિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોઽગ્રહણવદિતિ ॥ તદેવં યતીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેન પરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તરેતિ વૃત્ત દ્યયાર્થઃ ॥ એ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને યતીને પરઘર નિવાસ કરવામાં તે કાલે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કાલમાં પણ દોષ નથી. માટે પરઘર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તમે જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો તે અઘટિત છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ રમી પડ્યો એટલે વ્યર્થ ગયો ॥ કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અસિદ્ધ પ્રતિપાદન કર્યો છે, હવે અમારા પદ્મમાં તો અનુમાન સાધન આ પ્રકારનું છે, જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપણને

जणावनार ठे ए हेतु माटे दोष वर्जित आहारने ग्रहण करवो तेनी पेठे ॥ जेम दोष वर्जित आहार ग्रहण करवामां निःसंगपणुं जणाय ठे तेम परघर निवास करवामां निःसंगपणुं जणाय ठे. माटे ए प्रकारे यतिने चैत्यवासनो त्याग करीने परघर निवास करवो. तेज अति शय कढ्याणकारी ठे, ए प्रमाणे बे काव्यनो जेगो अर्थ थयो ॥ए॥

टीकाः—सांप्रतं यथाक्रमं दीक्षाप्रातिकुल्यसावद्यत्वमाठ पत्यापत्तिदोषैरर्थादित्रयगोचरस्वीकारद्वारत्रयमेकवृत्तेन प्रत्यादि दिक्षुराह॥

अर्थः—हवे धन तथा सर्व आरंज तथा चैत्यनो अंगिकार ए त्रणमां दीक्षानुं प्रतिकुळपणुं, तथा सावद्यपणुं तथा मठपतिपणु ए त्रण दोष अनुक्रमे देखामी तेनुं खंरुन करता सता ए त्रण द्वारेने एक काव्ये करीने कहे ठे.

॥ भूत काव्यम् ॥

प्रव्रज्याप्रतिपथिनं ननु धनस्वीकारमाहु जिना. सर्वारंजपरिग्रहं त्वतिमहासावद्यमाचक्षते ॥ चैत्यस्वीकरणेतु गर्हिततमं स्यान्माठपत्यं यते, रित्येवं व्रतवैरिणीति ममता युक्ता न मुक्त्यर्थिनां ॥ १० ॥

टीकाः—नन्वित्यऽक्षमायां न क्षम्यते एतत्, यदुत साधूनां

ધનસ્વીકાર ઇતિ યતો ધનસ્વીકારં દ્રવિણસંગ્રહમાહુ બ્રુવતિ
 જિના જગવંતઃ ॥ અત્ર ચ જિનાનાં મિદાનીમતીતત્વેનોપદેશા
 સંજવાદાહુ રિત્યતીતવિજ્ઞકિતપ્રાપ્તાવપિ શઘ્નર્તમાનપ્રતિપાદનં
 તત્તેષાં સ્વાગમૈ ગ્રંથસંગ્રહવિપાકપ્રતિપાદકૈઃ સ્ફુરદ્રુપતયાઽઘ-
 યાવદનુવૃત્યજ્ઞેદાધ્યવસાયેન વર્તમાનતયાવજ્ઞાસાત્તદુપદેશ પ્રદ-
 ર્શનેન વિનેયાનાં ધનસ્વીકારં પ્રત્યતિપરિજિહ્વીર્ષાં યથા સ્યા-
 દિતિ જ્ઞાપનાર્થ ॥ એવ મુત્તરપદેપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—નનુ ઉપસર્ગનો અક્ષમા એટલો અર્થ આ જગોએ છે
 તેથી આમ અર્થ થયો જે અમો એ વાત સહન કરતા નથી
 જે સાધૂને ધનનો અંગિકાર કરવો તે જે માટે ધનનો અંગિકાર એ-
 ટલે સંગ્રહ તેને જિન જગવંત, આગલ કહી શું એ પ્રકારનો કહે
 છે એ હેતુ માટે આ જગાએ વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો છે ને
 જિન જગવંત તો થઈ ગયા છે માટે તેના ઉપદેશનો અસંજવ છે માટે
 આહુઃ એ પ્રયોગને વિષે અતીત કાલની વિજ્ઞકિત પ્રાપ્ત થઈ, પણ જે
 વર્તમાન કાલનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તે તો જે દ્રવ્ય તેના સંગ્રહનો
 વિપાક તેનું પ્રતિપાદન કરનારને સ્ફુરણાયમાન રૂપે કરીને અ-
 વ્યાપિ ચાલ્યાં આવતાં એવાં જે પોતાનાં આગમ એટલે સિદ્ધાંત તેની
 સાથે તે જિન જગવંતનું અજ્ઞેદપણાના અધ્યવસાયે કરીને વર્ત-
 માનપણું છે તે વર્તમાનપણાના આજ્ઞાસથી તે સિદ્ધાંતના ઉપદેશનું
 દાન દેવું તેણે કરીને પોતાના શિષ્યોને ધનનો અંગિકાર કરવાની
 ઇચ્છા પ્રત્યે ત્યાગ કરવાની સિદ્ધાંતરૂપ જગવંતની ઇચ્છા છે તે જણાવ-
 વાને અર્થે અતીત કાલને ઠેકાણે વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો
 છે. ॥ એ પ્રકારે આગલ પણ જાણવું.

टीकाः—प्रवज्यायाः सर्व संगत्यागरूपाया दीक्षायाः प्रतिपं-
थिनं विरोधिनं विरोधश्चात्र वध्यघातकलक्षण स्तथाहि ॥ द्रव्य
संग्रहो मूर्धापरिणामः प्रवज्या तद्विरतिपरिणाम स्तयोश्चात्र ब-
लवता मूर्धा परिणामेन तद्विरतिपरिणामो बाध्यतइति ॥

अर्थः—सर्व संगनो त्याग करवो ए रुप जे दीक्षा तेनो विरोधी
एवो द्रव्यसंग्रह ठे. आ जगाये विरोध केवो जाणवो के वध्यघातक
ठे लक्षण जेनुं एवो जाणवो. हवे ते वध्यघातक लक्षण देखामे ठे.
जे द्रव्य संग्रह ते मूर्धानो परिणाम ठे ने प्रवज्या ठे ते तो द्रव्यसं-
ग्रहथी विरति पामवाना परिणाम रुप ठे माटे ते बेमां बळवान एवो
मूर्धानो परिणाम तेणे करीने ते द्रव्यसंग्रहथी विरती परिणाम
बाध पामे ठे. ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ अर्थगृहीति मूर्धा, दीक्षा तद्विरतिप-
रिणतिः प्रोक्ता ॥ अनयोर्हरिमृगयो रिव, विरोध इहं वध्य घातकतेति ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो जे संग्रह करवो
ते मूर्धा कहिए ने तेथी विरती पामवानी परिणति तेने दिक्षा क-
हीए ॥ ने ए मूर्धाने दीक्षा ए बेने परस्पर एक बीजाने नाश कर-
वापणुं रह्युं ठे ॥ ज्यां मूर्धा होय त्यां दीक्षा न होय, ने ज्यां दीक्षा
होय त्यां मूर्धा न होय ने एक नाश पामवा योग्य थाय ने बीजुं
तेनो नाश करनार थाय तेने वध्यघातक कहिए, जेम मृगने सिंह
ठे तेम ॥ माटे दीक्षाने विषे धननो स्वीकार करवो ते संजवे नहि ॥

टीकाः-- सहानवस्थानं ॥ तथाहि ॥ द्रव्य संग्रहः संगो
दीक्षा च निःसंगता संगनिःसगतयोश्च युगपदेकत्रावस्थाना
ज्ञावात् ॥ यदाह ॥ ग्रंथस्य संग्रहः संगो, दीक्षा निःसंगता स्मृता ॥
सहावस्थानमनयो, न बाधातपयोरिव ॥

अर्थः—ए बेनुं संघाथे रहेवापणुं संजवतुं नथी ॥ ते देखावे
ठे जे द्रव्य संग्रह ते संग कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीए
ते संग ने निःसंगता ए बेनुं एक काळे एक जगोए रहेवुं थतुं नथी ॥
जे माटे ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे ॥ ग्रंथ एटले द्रव्य तेनो जे संग
तेने कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीये ॥ ए बेनुं जेम तरुको
ने बांधो तेनी पेठे एक जगाए रहेवापणुं न होय.

टीकाः--द्रव्यस्वीकारे हि यतीनां गृहिणामिव दिवानिशं त-
द्धर्धनरक्षणोपज्ञोगव्यग्रत्वात् कुतस्त्या प्रव्रज्या ॥ तस्मात्तद्विरो-
धित्वान्न द्रव्यांगिकारः संगतः
॥ यदुक्तं ॥

कामाधुन्मादहेतुत्वा ज्ञानितानेकविग्रहः कथंचन मुमुक्षुणां
न युक्तो द्रव्यसंग्रहः ॥

अर्थः--द्रव्यनो अंगिकार करे तो यतिने गृहस्थनी पेठे रात
दिवस ते धनने वधारवुं तथा तेनुं रक्षण करवुं तथा तेनो उपज्ञोग
करवो इत्यादिकने विषे आकुलव्याकुलपणुं आय माटे क्यांथी रहे,

ते हेतु माटे ते दीक्षानो विरोधि द्रव्यनो अंगिकार थयो ॥ जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो संग्रह ठे ते कामादिक जन्मादनुं कारण ठे ए हेतु माटे अनेक विरोधने उत्पन्न करनार ठे ॥ माटे संसारथकी मूकावाने श्रुता जे पुरुष तेने द्रव्य राखवुं युत नथी.

टीकाः--उपदेशमालायामप्युक्तं ॥ दोससयमूलजालंबुव्व-
रिसिविवज्जियं जईवंतं ॥ अत्थं वहसि अणत्थं, कीस अणत्थंतवं
चरसि ॥ वहबंधणमारणजेयणाउं काउं परिग्गहे नत्थि, तं जइ प-
रिग्गहुच्चिय, जइधम्मो तो नणु पवंचो ॥

अर्थः--उपदेशमालामां पण कह्युं ठे जे धन ठे ते सैंकनो दोषनुं मूल ठे ॥ ने पूर्वना मुनीउंए त्याग करेलुं ठे माटे जो तेमणे वमन कर्युं ठे एटले वांतिनी पेठे त्याग करेलुं ठे तो ए अर्थ एटले धन ते अनर्थनुं धारण करे ठे एटले अर्थ ठे ते अनर्थरूप ठे माटे अनर्थक एटले फोगट तप केम आचरण करे ठे ॥ एटले तप करनारनुं तप धन राखेथी निष्फल थाय ठे ॥ वळी ए परिग्रहने विषे शी वेदनाउं नथी रही वध, बंधन, मारण इत्यादि सर्व रह्युं ठे माटे जो ते परिग्रहनो त्याग करे तो यतिधर्म प्रपंच रहित होय.

टीकाः--अत्रच विशेषणे तात्पर्यं ॥ धनस्वीकारस्य सिद्धस्य प्रवज्याप्रतिपत्तित्वेन यतीनां निषेधे विश्रामात् ॥ एतेन द्रव्यस्वीकारस्यागमे निवारित्वेपीत्यादिना यतिचिंताद्यविधानादित्यंतेन यद्द्रव्यस्वीकारसमर्थनं सांप्रतिकयतीनां प्रतिपादितं

પરેણ તદપ્યપાસ્તં મંતવ્યં ॥ કેષાંચિદ્ગૃહિણાં નિર્ધનત્વાદિના
સાંપ્રતં યતિચિંતાદ્યવિધાનેપ્યન્યેષાં તથોપલંબાત્ ॥

અર્થ:-આ જગાએ દીકાનું વિરોધી એવું જે દ્રવ્ય છે એમ જે
વિશેષણ દીધું તેમાં આ તાત્પર્ય છે જે તમે યતિને ધનનો અંગિકાર
દીકાનો વિરોધી છે માટે તેનો નિષેધ સર્વથા સિદ્ધ કર્યો એણે કરીને
તમે એમ જે કહ્યું હતું જે શાસ્ત્રમાં સાધુને ધન રાખવાનો નિષેધ
કર્યો છે. તો પણ ઇત્યાદી આરંજીને શ્રાવક યતીની ચિંતાદિ કરતા
નથી ત્યાં સુધી જે ધનનું અંગિકાર કરવું સિદ્ધ કર્યું હતું આ કાલના
યતિને તે સર્વેનું ધનન થયું એમ માનવું કેમ જે કેટલાક ગૃહસ્થોનું
નિર્ધનપણું છે તેણે કરીને હાલમાં યતિની ચિંતાદિકને કરી શકતા
નથી પણ બીજા કેટલાક ગૃહસ્થો સાધુની ચિંતાદિકને કરી શકે
એવા દેખાય છે એવા હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ તથાહિ દૃશ્યંતેવાધ્યાપિ કેચિદુદારાશયા ગ્લા-
નાદ્યવસ્થાયાં નિરવગ્રહા જિગ્રહપુરસ્સરં પથ્યૌષધાદિ દાનેનય-
તીનાં સંયમશરીરોપષ્ટંજં વિદધાના:પાત્રસ્ય દ્રવિણવિદ્રાવકાઃ
શ્રાવકાઃ ॥ તત્તાવતૈવ પર્યાસં, કિં સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેનાનર્થ સાર્થ-
મૂલેન વિક્તપરિગ્રહેણ ॥

અર્થ:-તે દેખાતે છે જે આ કાલમાં પણ કેટલાક ઉદાર
ચિત્તવાળા શ્રાવક દેખાય છે કે જે ગ્લાનાદિક અવસ્થાને વિષે અવ-
ગ્રહ રહિત અજિગ્રહ પૂર્વક પથ્ય ઔષધ આદિકનું જે દેવું તેણે
કરીને સાધુનું સંયમરૂપ જે શરીર તેનો ઉપષ્ટંજ કરે છે એટલે સા-

હજ કરે છે ને પાત્રને વિષે પોતાના દ્રવ્યનો વ્યય કરે છે માટે એવા શ્રાવક લોકવર્મેજ કાર્ય થયું ત્યારે સિદ્ધાંતમાં નિષેધ કરેલો ને અનર્થના સમૂહનું મૂલ્ય એવો દ્રવ્યનો પરિગ્રહ કરવો તેણે કરીને સર્થુ એટલે દ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો ઘટતો નથી.

ટીકાઃ--પરમેવં કાલાદ્યૌચિત્યેન પથ્યાદિદાતૃસજ્ઞાવેપિ-
યદિદાનીંતના યત્યાજ્ઞાસા બાલકાધ્યાપનમંત્રાદિપ્રયોગવૈધકા-
દિજ્ઞિઃ પથ્યપુસ્તકલેખનાદિવ્યપદેશેન ગૃયિજ્યોઽયમયમિકહા
સ્વાપતેયનિચયંસંચિન્વાના ઉપલજ્યંતે તયનં વિષયતૃષા કર્ષિતા-
ન્તઃકરણતયાતેષામેવં દ્રવ્યસંગ્રહ પ્રવૃત્તિર્નતુ ગ્લાનાદિ હેતુના ॥

અર્થઃ--પરંતુ આ કાલને યોગ્યતા એવાં પથ્યાદિ શ્રૌષધના દેનાર
વિદ્યમાન હોય પણ જે કાલના આ લિંગધારી પુરુષો બાલકોનું જ-
ણાવવું મંત્રાદિ પ્રયોગ કરવા તથા વૈદ્ય કરવું તથા જેને જેવાં જોડણ
તેને તેવાં પુસ્તક લખી આપવાં ઇત્યાદિ દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવાની
ક્રિયાઓનો મિષવર્મે હું મોટો ધનાઢય થઈ હું મોટો ધનાઢય થઈ
એવા અજિપ્રાયથી ગૃહસ્થ લોકો પાસેથી ધનના સમૂહ ગ્રહણ કર-
નારા એટલે ગૃહસ્થ પાસેથી અનેક યુક્તિવર્મે ધન લઈ સંચય કરનારા
દેખાય છે તે નિશ્ચે વિષય તૃષ્ણાવર્મે આકર્ષણ થયાં જે અંતઃકરણ
તેણે કરીને તે લિંગધારીને દ્રવ્ય સંગ્રહ કરવામાં પ્રવૃત્તિ દેખાય છે,
એટલે તે લિંગધારી વિષય જોગવવાની ઇચ્છાએજ દ્રવ્ય પાસે રાખે છે
પણ ગ્લાનાદિ કારણે રાખતા નથી.

ટીકાઃ--॥ યદુક્તં ॥ એકાકિત્વા ચિદ્દશુપઠનતો મંત્રતંત્રૈશ્ચ

કેચિ, ન્માઠસ્વામ્યાન્મધુરવચનાત્ સર્વતઃ કેપિ નષ્ટાઃ ॥ રાગા-
લ્લોજ્ઞાઋનવિઢપનધ્યાનમાપૂરયંતો, લબ્ધ્વાલિંગં વિદધતિતરાં નૈષ્ઠિ-
કીંનૈવ વૃત્તિં ॥

અર્થઃ-તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે કેટલાક તો ઢોકરાંને જાણાવ,
વાથી જાણ થયાને કેટલાક મંત્રતંત્ર કરવાથી જાણ થયાને કેટલાક મ.
ઠપતિપણથી જાણ થયા, કેટલાક સ્ત્રીઆદિના મધુર વચનથી જાણ,
થયા, ને કેટલાક તો રાગથી લોજ્ઞથી સર્વથા જાણ થયા. એમ ધન
રાખવાના ધ્યાનને વધારતા પુરુષો સાધુ વેશ ધારણ કરીને પણ પો-
તાની જે સાધુપણની વૃત્તિ તેને અતિશે નથી કરતા.

ટીકાઃ-ન ચ શિશુપાવનાદ્યપિ યતિના વિધાતવ્યમિતિ
વક્તુમુચિતં ગૃહિણાં માતૃકાદિપાઠનાદિવિધાનસ્ય મુનીનાં ચા-
રિત્રજંગહેતુત્વેનાગમે નિવારણાત્ યદાહ ॥ જોઃસનિમિત્ત અ-
સ્કવર કોનઅગ્રાએસમ્ભૂક્કમ્મેહિં ॥ કરણાણુમોગ્રણેહિયસાહુ-
સ્સ તવરકચ્ચો હોહ ॥

અર્થઃ-ઢોકરાંને જાણાવવું ઇત્યાદિક સાધુને કરવા યોગ્ય છે
એમ બાલવું પણ ઘટતું નથી કેમજે ગૃહસ્થને લિપિઅક્ષરઆદિ જા-
ણાવવું ઇત્યાદિકને કરનાર મુનિને ચારિત્ર જંગનું કારણ છે એ હેતુ
માટે શાસ્ત્રમાં નિવારણ કર્યું છે તે શાસ્ત્ર વચન કહે છે ॥ જ્યોતિષ
તથા નિમિત્ત કહેવું ઇત્યાદિથી તપ નાશ પામે છે.

ટીકાઃ-યદ્યપિ સાંપ્રતં ચૈત્યદ્રવ્યમપિ યતિજિ રિત્યાનિદા

दुर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्गर्द्धन मु-
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्युक्त
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यग्रादि तदा कैव कथा चैत्य-
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि-
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुंजमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांते प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः--वळी जे तें कलुं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी आरंजीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारवुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
कर्युं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कह्यो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन कर्युं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन कर्युं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संबंधी, रुनुं पूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः--॥ यडुक्तं ॥ वज्रोश्चेद्यालयदवंअंगेवरिमिन्धारं
॥ साहारणं च एयं, न जान से पुंजयं लेइ ॥ तद्वरिणियजायण
विष्ठीए सगरुवइलमाणुयाणं ॥ अहवावि खरा लएही करेइ तेइ
वकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका वज्रोश्चे किमिह वुच्चंति ॥
वकइय तदवं, विसुज्जनावो सयाकालं ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ एवंच श्राद्धानां यदापुंजमात्रस्याप्येवं निषेधस्तदा का वार्ता उद्दिधीर्षया यतिवितीर्णसाक्षादेवद्रव्य ग्रहणस्येति ॥

अर्थः—ए प्रकारे श्रावकने एक पूमरुं मात्र पण ग्रहण करवानो निषेध शास्त्रमां कह्यो ठे त्यारे उद्धारवानी इच्छाए यतिए श्राप्युं जे साक्षात् देवद्रव्य तेनुं जे ग्रहण करवुं तेनी तो वातज क्यांथी होय.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ नरकेऽजो नविरकेऽ, जिणदव्वं तुसावन ॥ पन्नाहीणो नवे सोज, लिप्पई पावकम्मुणा ॥ आयाणं नव जुंजइ, पक्खिन्नधणं न देइ देवस्स ॥ नस्संतं समुविरक्कइ, सो विहु परिजमइ संसारे ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—देवद्रव्यरक्षणवर्द्धनादादेव श्राद्धानामधिकारस्तस्यैवच तेषां परमकोटिप्राप्तिफलाधायकत्वेन नृणनात् ॥

॥-यदुक्तं ॥

जिणपवयणवुद्धिकरं, पन्नावगं नाणदंसणगुणाणं ॥ ररकंतो जिणदव्वं परित्तसंसारिउहोइ ॥ जिणपवयणवुद्धिकरंपन्नावगं नाणदंसण गुणाणं, वट्ठंतो जिणदव्वं, तित्थयरत्तं लहइ जीवो ॥ जिणपवयणवुद्धिकरंति ॥

अर्थः—देव द्रव्यनुं रक्षण करवुं ने वधारवुं इत्यादिकने विषे श्रावकनोज अधिकार ठे ए हेतु माटे श्रावकनेज ते द्रव्यनुं रक्षण करवुं, वधारवुं इत्यादिकथी परमकोटीने पामेवुं एटले अतिशय मोटुं फल तेनुं धारण करवापणुं ठे एम सिद्धांतमां कहुं ठे जे माटे ते सिद्धांतनुं वचन जे जिनप्रवचननी वृद्धि करनार एवुं ते ज्ञान-दर्शन गुणनुं प्रज्ञावक एवुं जिनद्रव्य तेनी रक्षा करता जे पुरुषो ते अल्प संसारी होय ठे. ने वळो ए द्रव्यनी वृद्धि करता जे जीव ते तीर्थंकरपणा रुपी रत्नने पामे ठे जिणपवयणं ए पदनो अर्थ टीका-कार पोतेज कहे ठे ॥

टीकाः—जीर्णजिनज्वनादेरुद्धारविधिना तत्स्थबिंबाद्यव लोकनविहारक्रमागतसुविहितयतिधर्मोपदेशद्वारेण भूयसां ज्ञव्यसत्त्वानां बोधिविधीयकृत्वाद्भवति जिनद्रव्यं प्रवचन-वृद्धिकरमिति संकासानुदाहरणेनचास्यार्थस्य प्रतीतत्वात् ॥ श्राद्धोद्दारे च यतीनां सर्वथाऽनधिकारित्वाच्च ॥ तस्मा-च्छ्राद्धैरेव स्वद्रव्येण साधारणसमुद्द्रव्येण वा वात्सल्य कर-णाद्ब्राह्मोद्दारेण तीर्थानुष्ठितिः सेत्स्यति ॥ किं यतीनां तदु-द्धाराय विहितेन देवद्रव्यस्वीकारेणेति ॥

अर्थः—जे जुनां जिनज्वन आदिकनो उद्धार करवाना वि-धिण करीने ते जिनज्वनमां रक्षां जे बिंब आदिक तेने दर्शन करवाने विहारना अनुक्रमे आवेला जे सुविहित मुनि तेना धर्मो-पदेश द्वारे करीने घणाक ज्ञव्य प्राणीने समकीतनु धारण करवा

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન દ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક આદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધપણું છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના દ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક દ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો નુચ્છેદ ન થવો જોડે, એવાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવદ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ દ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકા:-તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવચારંજપ્રવૃત્તાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ઘાહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તં ॥ તુશ્બ્દોઽર્થસ્વીકારાદસ્ય જેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવચં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિના ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃષ્યતે ॥ અત્ર ચાહુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થ:-વઢી સકલ સાવચ આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ઘાનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિષે સમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કરવું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવચ કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરવું ॥ આ જગાએ 'તુ' અવ્યય છે તે ધન અંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવચ છે એમ જેદ દેખાવવાને અર્થે છે. આ જગાએ 'આહુઃ'

कहेतां 'कहे' ठे ऐ प्रकारनुं क्रियापद तेनी अनुवृत्ति थती हती तो पण 'आचरुते' कहेतां 'कहे' ठे ए प्रकारनुं फरीथी क्रियापद कहुं ते तो आ बीजो द्वार नथी एम जणाववाने अर्थे कहुं ठे.

टीकाः—॥ अयमर्थः ॥ गृहिपरिग्रहेहि तत् कृतकारि-
तादिसकलमहारंजमहापरिग्रहजनितपापानुमत्यादिना यतीना-
मपि तत्कृतादिनाखिलपापसत्त्वप्रसंगोऽतः कथं तस्य नातिमहा-
सावध्यता परकृतमहापापस्यात्मन्यऽध्यारोपणमेव चेति शब्दार्थः ॥

अर्थः—एनो स्पष्टार्थ तो आ ठे जे, गृहस्थना परिग्रहे करीने निश्चे ते गृहस्थोए पोते करेला तथा बीजा पासे करावेला जे समस्त मोटा आरंज तथा मोटा मोटा परिग्रह तेथी उत्पन्न थयुं जे पाप तेनी अनुमोदनादिके करी यतिने पण ते गृहस्थोए कथुं कराव्युं जे समस्त पाप तेने पामवानो प्रसंग आय ठे. माटे ते गृहस्थोनुं अंगिकार करवुं तेमां अति महासावध्यपणुं केम नहि. केम जे बीजानुं करवुं पाप तेनुं पोताने विषे आरोपण करवुं एज अति शब्दनो अर्थ ठे, एटले अति महा सावध्यपणुं ठे.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ आरंजनिर्जरगृहस्थपरिग्रहेण, त-
त्पातकं सकलमात्मनि संदधानाः, सत्यात् पतंत्यहह तस्करमोष-
दोष मारुव्यनिग्रहनयं सितन्निक्षुपाशा, इति॥

अर्थः—ते कहुं ठे, जे आरंजने विषे जरपुर एवा गृहस्थ

લોક તેમનો પરિગ્રહ કરવે કરીને શ્વેતાંબરી ત્રિહુમાં અધમ ઇટલે લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિષે ધારણ કરે છે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઋવ્ય નામે ઋષિને લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરે છે, તે કથા અન્ય દર્શનમાં છે જે એક નગરને વિષે રાજાના રાજદ્વારમાં ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઋવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને જાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને જાલ્યા તે જોગા માંઋવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ જાલ્યા, ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઋવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવનારું તેમાં ઇટલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે રમત કરતાં એક દેમકીને બાવલની શૂલમાં પરોવી છે તે વાત ઋષિને કહો જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂલી મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે જે પાંચ વરસ સુધી જે જે પાપ વાલક કરે છે તેતો તેના માબાપને લાગે છે માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા કામના ઘટ્ટરાટથી જૂલમાં એ કામ વન્યું છે. ત્યારે ઋષિએ યમરાજને શાપ દીધો ઇત્યાદિ મોટી કથા છે. માટે જેમ ચોરે ચોરી કરી ને માંઋવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની અનુમોદનાથી સાધુએ લીધું તેથી અતિ મહા સાવચપણું ગૃહસ્થના પરિગ્રહથી કહ્યું.

टीकाः—अतएव गृहिपरिग्रहो यतीनां प्रायश्चितापत्त्या श्रुते निवारितः ॥ नसन्नगिहिसुलहुगेत्यादि॥ एतेन गृहिस्वीकारं प्रति यत्पणरस्य पूर्वहि कालस्य सौस्थ्यादित्यादिना युक्त्यन्निधानं तदपि निरस्तं ॥ कालदोषात् कुतीर्थिकादिज्ञयस्त्वेपि गृहिस्वीकारमंतरेणापि नक्तन्नद्रकादिश्राद्धेभ्यो यतीनामधुनापि निष्कादिप्राप्ते रूपपत्तेः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे साधुने गृहस्थनो परिग्रह प्रायश्चित्त करवापणुं ठे माटे शास्त्रमां निवारण कर्यो ठे, नसन्नगिहित्यादि गाथाए करीने, एणे करीने गृहस्थनो अंगिकार करवा प्रत्ये जे लिंगधारीए पूर्वे तो काल सारो हतो इत्यादि युक्ति कही हती तेनुं खंरुन कर्युं. कालना दोषथी कुतीर्थिकादिक घणा ठे तो पण गृहस्थनो अंगिकार कर्या विना नक्त नद्रक इत्यादि श्रावक थकी यतिने हालमां पण निष्कादिकनी प्राप्ति आय ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—अतः केवलौदारिकत्वा पत्त्यातीवोपहासपदं विदुषां तदर्थस्तत्स्वीकार इति ॥ योपि, जा जस्स विद् इत्याद्यागमोपन्यासः सोपि न नवदन्निमतप्रसाधकः ॥ अन्यार्थत्वात् ॥ नहि गृहिपरि ग्रहसाधकोयं प्रकृतागमः ॥ किंतु गणधरादीनां शिष्यप्रतिशिष्यपरिग्रहविषयः ॥

अर्थः—एथी एम जणाय ठे जे पंढितने उपहास करवा योग्य एवं केवल पेट नर्यापणुं लिंगधारीजनुं ठे तेथी ते गृहस्थोने पोताना करी राखे ठे वळी जेनी जेटली स्थिति मर्यादा इत्यादि आ-

ગમનું થાપન કર્યું તે પણ તે તમારું લિંગધારીઝનું ઇચ્છિતને સિદ્ધ કરનાર નથી, કેમ જે એ આગમનો તો બીજો અર્થ છે, પણ સાધુને ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો એમ સિદ્ધ કરનાર ‘જાઝ્સસઠિઈ’ એ આગમ વચનથી તારે શું સિદ્ધ કરનાર છે તો એ કે ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમને બીજાં ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમનો પરિગ્રહ કરવા વિષે એ આગમ વચનનો અર્થ છે.

ટીકા:—તથાહિ ॥યા કાચિદ્યસ્ય ગણધરશિષ્યપ્રતિશિષ્યાદેઃ સ્થિતિઃ પ્રતિક્રમણ વંદનાદૌ ન્યૂનાધિકક્ષમાશ્રમણદાનાદિ લક્ષણા સમાચારી યાચ યસ્ય સંતતિર્ગુરુપારંપર્યેણાલાચનાદિદાન વિષયઃ સંપ્રદાયઃ યાચ પૂર્વપુરુષકૃતા ગણધરાદિપ્રવાર્તિતા મર્યાદા ગચ્છવ્યવસ્થા તામનતિ ક્રામન્નનંતસંસારિકો ન જવતીતિ ॥

અર્થ:—તેજ સ્પષ્ટ કરી દેખામે છે કે જે જે કોઈ જે ગણધરના શિષ્ય પ્રતિશિષ્ય આદિકની સ્થિતિ એટલે પ્રતિક્રમણ વંદનાદિકને વિષે ન્યૂન તથા અધિક યામણાં દેવાં ઇત્યાદિ લક્ષણ સમાચારી છે, તથા જેની જે સંતતિ એટલે ગુરુ પરંપરાયે આલોચણઆદિક દેવાને વિષે સંપ્રદાય છે. વળી જે પૂર્વ પુરુષ કરેલી તે ગણધર આદિકે પ્રવર્ત્તાવલી મર્યાદા એટલે ગચ્છની વ્યવસ્થા તેનું નહિંધન જે નથી કરતા તે અનંત સંસારી નથી થતા.

ટીકા:—અત્રહિ ગણધરશિષ્યાદીનાં સ્વસ્વગુરુપ્રદર્શિત સ્થિત્યાદ્યતિક્રમેઽનંતસંસારિતાપત્યા પ્રતિનિયતગણધરપરિગ્રહ વિષયત્વમવસાયતે ॥ શ્રાવકાણાંતુ સર્વધાર્મિકગચ્છેવુવિશેષણ

जक्तपानादिजक्त्यजिधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतंगघयगुल्लगो-
रसफासुअपमिलाहणंसमणसंधे ॥ असइगणवाइगाणंति ॥ तथा
सहेणं सइविहवे साहूणं वत्थमाइ दायव्वं ॥ गुणवन्ताण विसेसोत्ति ॥

अर्थः-जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पोत
पोताना गुरुए देखामी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कहुं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अजिप्रायनुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित जक्त पान आ-
दिक जक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे.

टीका:-अतोनेदानींतनरुढ्या प्रतिनियतगहपरिग्रहवि-
षयत्वं तेषां सिध्यति ॥ यत्त्वशक्तस्य ॥ तदसइसवस्स गहस्स ॥
तथा दिसाइतहविन जे सत्थी इत्युक्तगाथयोश्चतुर्थपादाज्यां
धर्मगुरुषु तज्जहेवा विशेषण दानजक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारतया नतु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः-ए हेतु माटे आ काळनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
गह बांधीने ते गहना अजिमानवाळा श्रावकने पोताना करी रा-
खवा एम शास्त्रवक्ते सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कहुं जे
' तदसइसवस्स ' ए गाथा तथा 'दिसाइहवित्ति' ए गाथा, ते बे गा-
थाना चोथा पादथी धर्मगुरुने विषे तथा तेना गहना विषे विशेष

દાન ઝક્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું, તે તો તેમના ઉપકારનું સહજપણું નથી માટે કહ્યું છે. પણ તેનો અંગિકાર કરવા વિષે નથી કહ્યું.

ટીકા:—યદપિ સમ્યક્તદીક્ષાવસરે શ્રાદ્ધાનાં ગુરોરાત્મસર્વ-
સ્વસમર્પણેન પરિગ્રહસમર્થનં તદપિ ન શોઙ્ગનં ॥ તથાહિ ॥
કોયં પરિગ્રહઃ ॥ કિમુપાસ્યોપાસકસંબંધઃ, આહો પ્રતિનિયતા
જ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાવિષયતયા નિયમનં ॥ તત્રાદ્યપદ્ધે સિદ્ધસાધનં ॥
એવંવિધપરિગ્રહવિષયતાયાઃ સાધુશ્રાદ્ધાનામસ્માકમપ્યનુમતત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જે તમે સમકિત દીક્ષાને અવસરે શ્રાવકને પો-
તાના ગુરુને સર્વસ્વ અર્પણ કરવું તેણે કરીને પરિગ્રહ કરવાનું પ્રતિ-
પાદન કર્યું તે પણ શોઙ્ગતું નથી, તે કહી દેવાને છે એ પરિગ્રહ તે
કયો ? ॥ શું ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ રૂપી છે, કે નિયમ પૂર્વક
જે આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થા છે તેણે કરીને નિયમ કરવો એ છે. તેમાં પ્રથ-
મનો પદ્ધ જે ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ તે તો ઘટતો નથી; કેમ જે
તેમાં તો સિદ્ધ સાધન દોષ આવે છે જે એ પ્રકારનો પરિગ્રહ તો સા-
ધુને તથા શ્રાવકને તથા હમારે પણ માન્ય છે એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:—અથદ્વિતીયઃ ॥ તન્ન ॥ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાયાઃ પ્ર-
વિવ્રજિષ્ટપ્રવ્રજિતગૃહિવિષયતયૈ વાગમેદર્શનાત્ ॥ તથાહિ ॥
કલ્પવ્યવહારોક્તાદિ ગવ્યવસ્થૈવ મુપલજ્યતે ॥ યઃ પ્રવિવ્રજિષુ સા-
માયિકાદિપાઠપ્રવૃત્તઃ સ ત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્ પૂર્વાચાર્યસ્ય સ-
મ્યક્તદાતુરેવ યત્વતિ ॥

अर्थः-वळी बीजो आत्मा व्यवस्था रूपी पद्म तेने विषे पण ते परिग्रह नथी केम जे आगमने विषे जेने प्रवज्या लेवानी इच्छा होय अथवा जेणे प्रवज्या लइने त्याग करी ठे एवा गृहस्थने विषेज आन्नाव्यवस्थानुं देखवापणुं ठे ए प्रवज्या लेवानी इच्छा होय ते सामायीकादि पाठने विषे प्रवर्तलो त्रण वरस सुधी प्रथमनो आचार्य जे समकितने पमारुनार तेनोज होय.

टीकाः-यदुक्तं ॥ सामाश्याश्या खलु, धर्मायरियस्स ति-
न्नि जा वासा ॥ नियमेण होइ सेहोउक्खमउ तट्टुवरिंजयणां ॥
यस्तु निज्जावादिर्नूत्वा पुनःप्रवित्रजिषति तस्य यदृच्छयादिक ॥
अत्यक्तसम्यक्तस्तूत्प्रवृज्ययःप्रव्रजति स त्रीणि वर्षाणि यावत्
पूर्वाचार्यस्यैव ॥ यदाह ॥ परलिंगि निज्जाएवा, सम्मटंसण जंढे
उ उवसंते ॥ तद्विवसमेव इच्छा सम्मत्तजुए समा तिन्नि ॥

अर्थः-जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे निहवादिक थैने फ-
रीथी प्रवज्या लेवानी इच्छा करे ठे, तेने तो ज्यां इच्छामां आवे त्यां
रहेवुं ए दिश ठे, ने जेणे समकितनो त्याग कर्हो नथी ने ते प्रवज्या
ग्रहण करे तो ते त्रण वरस सुधी पूर्वाचार्यनोज ठे एम जाणवुं, जे
माटे कहुं ठे जे.

टीकाः-उत्प्रव्रजितस्तु द्विधा सारूपी गृहस्थश्च ॥ तत्र सा
रूपी रजोहरणवर्जसाधुवेषधारी ॥ सचयावज्जीवं पूर्वाचार्यस्यैव ॥
तन्मुंमीकतान्यपि ॥ यानिपुनस्तेन नमुंमीकृतानि केवलंबोधिता

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચતાનિ
જ્ઞવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થઃ--જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ બે પ્રકારનો છે એક તો
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેષનો ધરનાર છે. તે તો જા-
વજ્ઞાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંઝન કરેલા અથવા તેણે મુંઝન ન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વેતો જે આચાર્યને ઇચ્છે તે
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિનાના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકાઃ--સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥
સારુવી જાજીવં પુઠ્વાયરિયરિસ્સ જેય પઢાવે ॥ અહવાવિ એસઠં
દો ઇઠાએ જસ્સ સોદેહ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દ્ધિવિધો મુંઝિતઃ સશિશ્વ
સ ચ દ્ધિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવ્રજનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાઞ્યંતરે બોધયિત્વા મુંઝીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહચ ॥ જો-
પુણગિહત્યમુંઝો અહવ અમુંઝોઝ તિન્નિ વરિસાણાઆરેણં ઘઢાવે
સયંચ પુઢાયરિયસઢે ॥

અર્થઃ--તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ વઢી
બે પ્રકારનો છે એક તો મુંઝિતને બીજો શિશ્વા સહિત તે બે પ્રકારનો
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પઠી ત્રણ વર-
સમાં બોધ પમાડીને મુંઝન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે જે.

टीकाः--एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां
जवत्प्रकटिपतसामान्यगृहिविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः
येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिग्रहः
क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एवाप्पाज्ञाव्यवस्था
सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थः--ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां
तमे कटपी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रहेवानो
अवकाश क्यां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम बांधी
पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिग्रह करो ठो ते केम शोभे
नज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था ते तो सुविहितनेज करवानी
ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे पण पासत्थाने करवानुं नथी प्रतिपादन कर्तुं.

टीकाः--नन्वेवं तर्हि सम्यक्तूदीक्षाक्षणे श्राद्धानां गुरवे स्व-
समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तत्रेदानीं तथाविधशरीरादि-
चेष्टान्निव्यंग्यबहुमानसारं नैसर्गिकजक्त्या तथाजिदधतां तेषां
मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थः--वळी तमो एम आशंका करता हो जे समकित
दीक्षाने अवसर गुरु पासे श्रावकनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वचन
ठे ते उपचार मात्र ठे एम अवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ कांइ
शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदिकनी
चेष्टायी जणानुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाज्ञाविक जक्तिण करीने तेम
कहेता एटवे पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक जाव

ન હોય એ હેતુ માટે ॥ ને જો એમ ન કહીએ તો સમક્તિ પ્રાપ્તિની સિદ્ધિ ન થાય એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:—તદુક્તં ॥ કાચક્તિસ્તસ્ય યેનાત્મા સર્વથા નહિ યુજ્યતે ॥ અજ્ઞક્તેઃ કાર્યમેવાહુ, રંશેનાપ્યનિયોજનં ॥ નચૈવંગુરોરપિ તદનુમત્યાદિના તજ્ઞતાધિકરણપ્રસંગઃ ॥ મમકારવિરહિતત્વેન તસ્ય જગવદાજ્ઞયૈવ પ્રવર્ત્તમાનસ્ય તદજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—જેનો જ્ઞકિતિ કરીને આત્મા સર્વથા ન જોવાય તો તે પુરુષની એ જ્ઞકિતિ સારી ન કહેવાય કેમ જે અંશ માત્ર પણ જેને જોવાવું તેતો અજ્ઞકિતિનું કાર્ય છે. એટલે ગુરુને આત્માનું સમર્પણ કરવું તે ગુરુ સાથે પોતાનો આત્મા જોવા ને જો આત્મા અંશ માત્ર પણ ન જોવાય એ જ્ઞકિતિ ન કહેવાય. ને વઢી એમ પણ આશંકા ન કરવી જે ગુરુને પણ તેની અનુમોદના આદિકે કરીને તેમાં રહ્યાં જે અધિકરણ તેનો પ્રસંગ ગુરુને પણ થાય; કેમ જે તે ગુરુને મમતારહિતપણે જગવંતની આજ્ઞા કરીનેજ પ્રવર્ત્તપણું છે, માટે તે અધિકરણની પ્રાપ્તિ નથી.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ગુરુણોવિ નાહિગરણં, મમત્તરહિયસ્સ એત્થ વત્થુંમિ ॥ તબ્જાવસુદ્ધિહેતું, આણાં પયટ્ટમાણસ્સ ॥ એતેન શ્રદ્ધાનુગુણ્યેન દાનોપદેશાદિના ગુરોર્યદ્વાદ્ધસ્વીકારસમર્થનં, તદપ્પસંગતમેવ ॥ સ્વીકારમંતરેણૈવ જ્ઞાવાનુરૂપ્યેણ ધર્મ વૃધ્ધર્યં ગુરોસ્તેષુ સદ્ધિપયદાનાદ્યુપેદશપ્રવૃત્તેઃ ॥ યદુક્તં ॥ નાજ્ઞણયત્તબ્જાવં, જહ્ હોંશ્મસ્સ ધર્મમવૃદ્ધિત્તિ ॥ દાણાહુવણસાજ, અણેણ તહશ્થજશ્વં ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे एणे करीने श्रद्धाने अनुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना अंगिकारनुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो अंगिकार कर्तुं विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपवुं इत्यादिक उपदेशनी प्रवृत्ति ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ ग्रहिणां दिग्बंधोपि यतिवन्न दुष्यतीति तदप्यसमीचीनं ॥ दुविहा साहूण दिसा, तिविहा पुण साहूणीण विन्नेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिग्बंधवद्गृह्यबंधस्य क्वचिदप्यश्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहिपरिग्रहः सर्वथायतीनां नोचितः ॥

अर्थः—वळी तमे जे कह्युं के यतिनी पेठे ग्रहस्थोने पण दिग्बंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमारुं वचन अघटतुं ठे. केम जे शास्त्रमां एम कह्युं ठे जे साधुने बे प्रकारनी दिशाने साध्वीने त्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुना दिग्बंधनीपेठे ग्रहस्थने दिग्बंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांजलता नथी. ए हेतु माटे एम सिद्धांत थयो जे ग्रहस्थनो परिग्रह करवानुं साधुने सर्वथा अणघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—चैत्यस्यजिन ग्रहस्य स्वीकरणं स्वायत्ततापादनं तत्र ॥ तुरत्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदमाह ॥ गर्हिततमं प्रत्यहं सकलचैत्यकृत्यचिंतातद्रव्योपज्ञोगादिना लोकेष्यतिनिर्दिष्टं मावपत्यं मठनायकत्वं स्याज्जवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तंभवति ॥

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તચ્ચિંતનં સકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજદો-
ષવત્તયા દ્રવ્યસ્તવત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
સ્થાનકજ્ઞાવસ્તવનિષ્ઠત્વાતેષાં ॥ તદશક્તસ્યચ દ્રવ્યસ્તવે-
ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર એટલે પો-
તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના દ્રવ્યનો ઉપજોગ
કરવો इत्यादિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિને
મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિારગ કરે તો
નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્ય તેના
આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ જે એ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
ગુણસ્થાનક જે જ્ઞાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
જે જ્ઞાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે એટલે અસમર્થ છે તેને દ્રવ્યસ્તવ
કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:-જ્ઞાવચ્છણ મુગ્રવિહારિયા ઉદવચ્છણં તુ જિણપૂઆ॥
જ્ઞાવચ્છણાનજ્ઞો,હવિજ્ઞાદવવણુ જુજ્જો॥તચ્ચિંતનેતુ યતીનાં જ્ઞાવ
સ્તવાજ્ઞાવપ્રસંગાત્ ॥ દ્રવ્યસ્તવસ્યચ ષટ્તજીવનિકાયવિરોધિ
ત્વેન તતોન્યૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગવતા
મન્નિમત્ત્વાત્ ॥

अर्थः—ते चैत्यना कामकाजनी चिंता करे त्यारे तो यतिने ज्ञावस्तवना अज्ञावनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने जे अव्यस्तव ठे ते तो ठ जीव निकायनो विरोधी ठे ते हेतु माटे ते ज्ञावस्तव थकी अतिशय तेमां न्यूनपणुं ठे माटे ने जगवंते तेज संजमने पूर्णमान्या ठे जे ज्ञावस्तव रुप ठे ते.

टीकाः—यदाह॥ दवत्थजय ज्ञावत्थजय दवत्थओ बहुगुणुत्ति बुद्धिसिया ॥ अनिजणजणवयणमिणं, बज्जीवहियं जिणाविति॥ बज्जीवकाय संजमदवत्थ ए सोविरुज्ज ए कसिणो, तो कसिणसंजमवि आ पुप्फाशियं न इहंति ॥

अर्थः—पाधरो ठे.

टीकाः—अथ चैत्ययमुद्दिश्यारंजादयोपि यतेर्न विरुध्यन्ते ॥ तथाहि ॥ जगवान् श्रीवैरस्वामी त्रिदशविनिर्मितमणिमय-विमानस्योपरिष्ठात्सातकौञ्जमुज्जृज्जमंजोजमध्यासीनो जृञ्जक वृन्दारकवृन्देनपुरतोविधीयमानाऽवि गानगानहृद्यनाद्यातोद्य-निनादपूरितसमस्तनजस्तलो हिमगिरिशिखरव र्त्त श्रीदे-वतायाः सकाशान्निर्गलसमुद्बलदतुच्छावंध्यसौगंध्यसुरजितककु-ष्कांताननानि विशप्रसूनानि हुताशनयहाच्चप्रसूनानि समादाय पुय्या तथागतायतनानि विहाय विहायसा मंदानिलचलश्चेत-केतनं जिननिकेतनं पर्युषणमहसि समाजगामेतिश्रूयते ॥ य-थोक्तं ॥ चेइयपूया किं वहरसामिणा मुणिअपुव्वसारेण ॥ न

કયાપુરીઃ તદ્યા મુરકંગસાવિ સાદૂણં ॥ અતસ્તચ્ચરિતમનુવર્ત-
માનાઃસંપ્રતિ કથં વયમુપાલંઙ્ગમહીમ ઇતિ ચેન્ન ॥

અર્થઃ--વઢી તમે કહ્યું જે ચૈત્યને ઉદ્દેશીને જે આરંજ આ-
દિક કરવા તે પણ યતિને વિરુદ્ધ નથી ॥ તેજ કહી દેખામે ઢે જે
જગવાન્ ઇટલે સમર્થ શ્રી વૈરસ્વામી દેવતાએ નિપજાવેલા મણિમય
વિમાન ઉપર સોનાનું વિકસ્વર કમલ તે ઉપર બેઠા, ને જુંજક દેવ-
તાના સમુદ્દે આગલ કર્યાં જે સુંદરગાન તથા મનોહર નાદ્ય તેના
શબ્દવદે જેણે સમસ્ત આકાશતલ પૂરણ કર્યું ઢે એવી શોજાને ધરતા
થકા હિમાચલના શિખર ઉપર રહી જે શ્રી દેવતા તેના સમીપ થકી
અતિશે નબલતી જે મોટી સુગંધી તેણે કરીને દિશારૂપી સ્ત્રીઝનાં
મુખ જેમણે સુગંધિમાન્ કર્યાં ઢે એવાં કમલ તથા હુતાશન ગ્રહ થકી
પુષ્પ એ બેને લેશને મારગની નગરીઝમાં જે જે બૌદ્ધના મંદિર આવે
ઢે તેનો તેનો ત્યાગ કરીને આકાશ માર્ગે કરીને મંદ વાયુવદે જે
જિન મંદિરની ધોલી ધજા ચંચલ ઢે એ પ્રકારના જિનમંદિર પ્રત્યે
પજુસણના ઉત્સવને વિષે આવતા હતા. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે
જે ચૈત્ય પૂજા શું વઢર સ્વામિયે નથી કરી, કરી ઢે તે વઢરસ્વામિ
કેવા ઢે, તો જાણ્યું ઢે પૂર્વનું સાર જેણે એવા માટે તે પૂજા સાધુને
પણ મોકલનું ગ્રંથ ઢે એ હેતુ માટે તેમના ચરિત્રને અનુસરતા જે અમે
તે તમારા ઝલંજા યોગ્ય કેમ હોય નથીજ એવું લિંગધારીનું વચન
સાંજઢીને સુવિહિત વોલે ઢે જે એમ તમારે ન વોલવું.

ટીકાઃ--જગવચ્ચરિતસ્ય જવતામાલંબનીકર્તુમનુચિતત્વાત્
નહિ સ્તંવેરમસ્યઋયાઽસ્મદાદીનામિકુજકણં યુજ્યતે ॥ તેનહિ

जगवता तथाविधसंघप्रार्थनया तथागतमनोरथपथमथनाय
स्वतीर्थप्रोत्सर्पणायच स्वपाणिग्रहणं विना पूर्वोच्चितानि धूपे-
नाऽचित्तीकृतानिच कुसुमानि सकृदानोतानि जवतांच माळा
काराणामिव सततं स्वयमुच्चयनगुंफनपाणिग्रहणादिना प्रकृत
प्रवृत्तिरुपलज्यते ॥ अतो जगवच्चरितमालंब्य देवनमस्याञ्चनना
खोपजोगायैव केवलमजियुंजानाः कथंकारं जवंतो नव्रीकंते.

अर्थः—केम जे महा समर्थ पुरुषनुं आचरण तमारे आलंबन
करवुं घटतुं नथी, शायी के मोटा हाथी शेरमी आखीने आखी
एटले कुचा कहाक्या विना जहाण करी जाय ठे ते हाथीनी साथे
स्पर्द्धा करीने आपणा जेवाने आखी ने आखी शेरमी जहाण क-
रवी योग्य नथी. ने ते जगवान् एटले महा समर्थ एवा वझर स्वा-
मीए तथा प्रकारनी एटले घणीज संघनी प्रार्थनाए करीने तथा
बौद्ध लोकोना मनोरथ मारगनुं मंथन करवाने एटले बौद्धनो परा-
जय करवाने, ने पोताना तीर्थना जय वृद्धि करवाने पोताना हाथे
लीधा विनाज पूर्वे धूपथी अचित करेलो जे पुष्पनो समूह, ते एक
फेरोज आण्यो ठे ने तमारी तो माळीनी पेठेज निरंतर पोतानी
मेळे पुष्प चुंटवां तथा गुंथवां हाथे जालवां इत्यादि हालमां प्रवृ-
त्ति देखाय ठे ए हेतु माटे मोटा पुरुषना चरित्रनुं किंचित उठुं लेइने
देव नमस्कारनुं मिष लइने केवल पोताना उपजोगने अर्थेज पुष्पने
वावरता ने आ प्रकारनुं कपट जाण करता तमो केम बोलतां
लजवाता नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ चेश्यकुलगणसंघे, अन्नं वा किंचि काज-

निस्साए ॥ अहवावि अज्जवहरंतो सेवंती अकरणिज्जा ॥ ओहावणं
 परोसिं सतित्थोब्जावणं च वच्छद्वं, न गणिति गणेमाणा पुब्बु-
 च्चियपुष्फमहिमं च ॥ गणेमाणन्ति आलंबनानि गणयंतः इत्यहो
 अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति महारं-
 ज्ञचूमीरुहान् ॥ चइण घरावासं आरंज परिग्गहेसु वटंती ॥
 जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवाद्यर्थ-
 मेतदिति नामजेदेन ॥ मंसनिवित्तिंकाउं सेवइ दंतिक्खयंति ध-
 णिजेया ॥ इय चइज्जणारंजं परववएसा कुणइ बालो ॥ अथ, चोएइ
 चेइयाणं खित्तहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सज्ज मुणियो तिगरण
 सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
 त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्वपक्षिणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
 देशेनारंजो न दुष्यतीतिचेतन सिद्धांतार्था परिज्ञात् ॥ आगमे-
 ह्युत्सर्गतस्तावदारंजादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध-
 एवप्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्त्या तच्चिंता यतेः ॥ अथ कथंचित्
 केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
 च कदाचिद्वलवता केनापि हतेनापहर्तुमारब्धास्तदा संघलाघव-
 रिरक्षिष्या साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तु लोकादिना
 यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् मार्गयेत्तच्चिंतां वा विदध्यात्तदा
 तस्यचारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः—इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवामीनी चिंता करतो ते
 त्रिकरण शुद्धिने दोष पमामतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो जे
 लिंगधारी तेना वचनथीज जाणीए ठीए जे यतिने चैत्यनो उदेश

करीने आरंभ करवा तेनो दोष नथी एम जो तुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केम जे सिद्धांतना अर्थनुं परिज्ञान नथी, माटे एम कहो ठो ने सिद्धांतमां उत्सर्ग थकीज आरंभादि दोष करीने चैत्य सत्तामां एटले चैत्य संबंधी क्षेत्र गाम आदिकनुं जे करवुं तेनो निषेधज प्रतिपादन कर्हो ठे. तो ते चैत्य संबंधी खेतरगाम होयज क्यांथी ? जे तेनी चिंता यतिने करवी पके. ने एम करतां कदाचित् कोइ प्रकारे महा आग्रहथी कोइक नष्टकादि राजाए चैत्य संबंधी गाम आदिक आप्यो होय; तेने क्यारेक कोइपण बळवान पुरुषे हठातकारे खेवानो आरंभ कर्हो. त्यारे संघनी लघुता थाय माटे तेनी रक्षा करवानी इच्छाए साधु श्रावकने तेनी चिंता करवानी आझा आपी ठे. पण ज्यारे तो लोन्नादिके करीने यति पोतानी मेळे देशना द्वारे तेने मागी ले अथवा पोतानी मेळेज तेनी चिंता करे तो ते साधुना चारत्रपणानी अशुद्धताज आय ठे.

टीकाः--तट्टकं ॥ नन्नइ इत्थ विज्ञासा, जो एयाइं सयंवि-
मग्निजा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, अह कोवि हरिज्जाएयाइं॥सब
बामेण तहिं, संघेणं होइ लग्गियवंतुं ॥ सचरित्तचरित्तीणं एयं
सवेसि कज्जांति ॥ अतःकथं सस्पृहतया चैत्यारंभं कुर्वतामधुना
तनमुनीनां न दोषइति ॥ यदिच संप्रति संपूर्णजावस्तवस्या-
शक्यत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचिंतनमपि महाफलमन्युपेयते
तदा तेजकरजोहरणादिपरिहारेण गृहिनेपथ्यमन्युपगम्य
जिनपूजनमाध्रियतां ॥

अर्थः--ए हेतु माटे स्पृहाये सहित चैत्यनो आरंभ करना

आ काळना यतिने केम दोष न लागे. ने ब्रळी जो आ काळमां एवो संपूर्ण ज्ञाव ठे जे ज्ञाव पूजा करवा समर्थ नथी. माटे तेनी अपेक्षाए चैत्य संबंधी चिंता करवी तेमां पण मोटुं फळ ठे एम जो जाणता हो तो ते साधुपणाने जणावनार रजोहरणादिक तेनो त्याग करीने गृहस्थना आचूषणरूप रूप जे जिनपूजा तेनो आदर करो.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जइ न तरसि धारेणं, मूलगुणजरं सउत्तर गुणंच ॥ मुतूण तोतिचूमी सुसावगत्तं वरतरागं ॥ अरहंतचे-
इआणं, सुसाहुपूयारउ दढायारो॥ सुस्सावगो वरतरं, न साहुवे-
सेण चुअधम्मो ॥ रजोहरणादिलिंगं विव्रतां तु चैत्योद्देशनापि
यतीनामारंजविधानं महते पापाय लोकशोकायच ॥ यदाह ॥
ठज्जीवनिकायदयाविवज्जिउ नेव दिख्खिउ न गिही॥ जइधम्माउं
चुक्को, चुक्कइ गिहिदाणधम्माउं ॥

अर्थः—रजोहरणादि लिंग धारण करनार यतिने तो चैत्यनो
उद्देश करीने आरंज करवो ते मोटा पाप जणी ठे ने लोकने
शोक जणी ठे.

टीकाः—तथा ॥ संप्रतिव्रतिवेषेण, लोकमोपक्रमेष्वाहो॥ सि-
तांबरेषु जातेषु, चौराः किं निर्मिता मुधेति ॥ एतेनोक्तन्यायेन संप्रति
गृहमेधिनामित्यादिना यतीनां चैत्यस्वीकारसमर्थनंतदपि श्रद्धा
समृद्धानां केषांचिच्छ्रद्धाना मद्यापिश्रुतोक्तविधिना चैत्यचिंता-
करणादर्शनेन निरस्तं ॥

अर्थः—वळी आ काळमां साधुवेवे करीने उगी लीधामां समर्थ एवा श्वेतांबरी त्रिहु जगतमां विद्यमान ठे ते शुं करवा चोर, मिथ्या, निपजाव्या हशे ? माटे ए मोटुं आश्चर्य ठे. एकहो जे न्याय तेणे करीने, ‘संप्रति गृहमेधिनां.’ इत्यादि वचनथी आरंजीने यतिने चैत्यनो अंगिकार करवानुं प्रतिपादन कर्तुं हुतुं ते सर्वेनुं खंरुन थयुं. केम जे श्रद्धावंत केटलाक श्रावक हजु सुधी पण शास्त्रमां कहेला विधि प्रमाणे चैत्यनी चिंतादिक करे ठे तेने प्रत्यक्ष जोडण ठीण ए हेतु माटे.

टीकाः—यद्यपि चैत्यस्वीकारार्थतया, सीलेह मंखफलए इत्यागमोपदर्शनं तदष्टसंगतं ॥ अस्यान्यार्थत्वात् ॥ तथाहि ॥ केचित् सुविहिता विहारक्रमेणांतरा कंचिदुबन्नश्रावकं मध्यस्थ-चूरिलोकमंतःस्थितचैत्यचिंतानिरवधानं देवकुलिकजीर्णशीर्णं प्रायैकजिनसदनाधिष्ठितं ग्राममेकं प्राप्तास्तत्रच तेपवादेन देव-कुलिकानां शिक्षाद्यर्थं देवकुलं गताएतत्समारचनसंज्ञवे कालेन गच्छता तत्रत्यलोकस्य ऋद्धकतया जैनमार्गान्युपगम गुणं सुविहितसंपातेन संज्ञावयंतो देवकुलिकान्प्रत्याहुःसीलेहेत्यादि ॥

अर्थः—जो पण चैत्यनो अंगिकार करवाने ‘सीलेहमंख’ इत्यादि आगम वचन देखारुयां, ते पण अघटतां देखारुयां केम जे ए आगमनो अर्थ बीजो ठे. तेज कही देखामे ठे जे केटलाक सुविहित साधुने अनुक्रमे विहार करता थका कोइक वच्चे एवुं गाम आव्युं जे तेमां श्रावकनो उद्देद थयो ठे पण गाममां तो लोकनी वस्ती घणी ठे ने तेमां चैत्यनी चिंता करवामां असावधान एव

પૂજારી રહ્યા છે ને જૂનું ને બહુધા પમેલું એવું એક જિનમંદિર જે ગામમાં છે એ પ્રકારના ગામમાં આવ્યા સતા તેમાં તે સુવિહિત સાધુ અપવાદ માર્ગે દેવપૂજારીની શિક્ષાદિકને અર્થે દેવકુળમાં ગયા ને વિચાર કરે છે જે આ ચૈત્યનું સમારવું થયે સતે આ ગામના ત્રિકલોક છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરશે, એવું સંમત થઈ કેમ જે સુવિહિત પુરુષનું જે આગમન છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરવારુપ ગુણ ઝણી છે માટે દેવકુલીક પ્રત્યે તે સુવિહિત બોલે છે જે ‘સીલે-દમંચ’ શ્ત્યાદિ ગાથાએ કરીને કહે છે.

ટીકા:—ત્રોદેવકુલિકા એતાનિમંચફલકાનીવ મંચફલકાનિ યથા મંચસ્ય ફલકોજ્જ્વલતયા આસનિર્વાહ એવં જવતામપિ ચૈત્યનિર્મલતયા તત્સદનસજ્જાતયાચ નિર્વાહઃ ॥ અતો નિર્વાહહેતુચૈત્યાનિ શીલયત સમારચયત ॥ इतरे सुविहिताः चोयंति प्रेरयंति तंतुमाश्रु लूतातत्त्वप्रसारणादिषु ॥ अथ ते लिङ्गिनः सवृत्तयः चैत्यचिंता विनापि प्राक्संचितद्रविणानि चयेत विद्यमाननिर्वाहा स्तदा तान् अन्नियोजयंति ॥ अंबा किंति निष्ठुरवाचा शिक्षयंति ॥ यथात्रोऽङ्गाकिमित्येतानि चैत्यानि न समारचयथ यतएतानिविना पश्चादपि न ज्विता ज्वतां निर्वाहः ॥

અર્થ:—જે ત્રો દેવકુલિક આજે ચૈત્ય છે તેતો મંચફલક જેવાં છે એટલે મંચ તે કોશ્ક જાતિ વિશેષ પુરુષ, તે પોતાની આ જિવિકાના કારણરુપ જે ચિત્રફલક તેની ઉજ્જ્વલતા રાખે તો તે થકી તેનો જેમ નિર્વાહ થાય છે તેમ તમારે પણ ચૈત્યની નિર્મલતા

રાખવી તથા તેની સારી સંજાલ કરવી તેથી તમારો નિર્વાહ છે માટે નિર્વાહના કારણરૂપ જે ચૈત્ય તેને સમારો ઇટલે ઠીક કરો ને વઢી સુવિહિત એમ પ્રેરણા કરે છે જે આ કરોઢીયાનાં જાઢાં કાઢી ના-
 ઁીને સાફ કરો. ઇત્યાદિ પ્રેરણા કરે છે તો પણ વઢી તે લિંગધા-
 રીયો પોતાની આજીવિકાએ સંપૂર્ણ છે તેથી ચૈત્યની ચિંતા કર્યા
 વિના પણ પ્રથમથી સંચય કરેલો જે દ્રવ્યનો સમૂહ તેણે કરીને તે-
 મનો નિર્વાહ વિદ્યમાન છે. એવું દેખે ત્યારે તેમને કઠોર વાણીથી
 શિક્ષા આપે જે જો અજ્ઞાની આ ચૈત્યની કેમ સંજાલ કરતા
 નથી, જે માટે એ ચૈત્ય વિના પઢીથી પણ તમારો નિર્વાહ નહિ થાય.

ટીકાઃ—અણિચ્છત્તિ ॥ અથ દેવકુલિકાઃ સાતલંપટતયૈત-
 દપિ કર્તુનેહંતિ તદા સુવિહિતાઃ સ્વયમેવ તંતુજાલાદીનિ ફેલિંતિ
 અપસારયંતિ ॥ નપહાસજ્ઞયાદ્ ગૃહિનિરદ્શ્યમાનાઃ કથમેવં
 સુવિહિતાનાં સ્વયં ચૈત્યસમારચનપ્રવૃત્તિરિતિ યદિ કશ્ચિદ્બ્રૂયાત્
 તત્રૈત્સમર્થના યેદંગાથા યુગલમુત્તિષ્ટતે ॥

અર્થઃ—હવે દેવકુલિક અતિશય સાતા સુખમાં લંપટ થયા
 છે માટે એ કરોઢીયાનાં જાઢાં દૂર કરવાં ઇટલું પણ કરવા ન ઇહે
 તો તે સુવિહિત પોતાની મેઢેજ તે તંતુજાલ આદિકને દૂર કરે છે.
 તેમાં પણ ગૃહસ્થ લોક જેમ ન દેખે એવી રીતે તે કામ કરે છે કેમ
 જે સુવિહિત સાધુની પોતાની મેઢે ચૈત્યને સમારવું તેમાં આ પ્રવૃત્તિ
 કેમ થઈ ? એ પ્રકારનું ગૃહસ્થ લોક નપહાસ કરે તેના જ્ઞયથી. જો
 વઢી કોઈક આ વાતમાં સંશય કરે તો તેના સર્મર્થનની કરનારી
 આ વે ગાથા પ્રસંગથી લઁલીયે ઢીણ.

ટીકા:-અન્નાજ્ઞાવે જયણાશ્ચગ્ગના સો હવિજ્જ મા તણાપુવ્વ
 કયાયગણાશ્સુ ઈસિંગુણ સંજવેશ્સહરા ॥ ચેદ્વયકુલગણસંવે આ-
 ચરિયાણં ચ પવયણસુણ્યા ॥ સવ્વેસુવિ તે હ કયં, તવસંજમમુજ્જુમં-
 તેણાસ્યાર્થ:-અન્યાજ્ઞાવે શ્રાવકાદ્યજ્ઞાવે યતસ્તત્ર શ્રાદ્ધા ન સંતિ
 થેન તણ્વ સમારચનં કુર્વીરન્ અતઃસ્વયંયતનયા કુર્વંતિ ॥ માભૂ-
 ચ્ચૈત્યસમારચનં ॥ કાવોદ્દાનિરિતિચેત્ અતઃશ્રાહ ॥ માર્ગનાશો જૈન
 માર્ગોઽઘેદોમાત્રૂત્તત્રતેન હેતુના પૂર્વકૃતાયતનાદિષુ ચિરંતનજિ-
 નગૃહૈષુ ઈષદ્મુણસંજવે સતિ મનાગ્લોકસ્ય જિનમાર્ગપ્રવૃત્તિ
 સંજાવનાયાં ॥

અર્થ:-આ બે ગાથાનો અર્થ ટીકાકાર લખે છે જે શ્રાવક
 આદિનો અજ્ઞાવ સતે જે હેતુ માટે તે ગામમાં શ્રાવક રહેતા નથી,
 જે તે ચૈત્યનું સમારવું ઇત્યાદિ કરે. એ હેતુ માટે સુવિહિત યતનાયે
 કરીને તે કામ કરે છે. ત્યારે કોઈ કહેશે કે ચૈત્યનું સમારવું ન થાય
 એમાં તમારી શી હાની છે ? એવી આ શંકા કરે તો તે ઉપર કહે
 છે જે વૈતમાર્ગનો ઊઘેદમાં થાય તે ગામમાં એ હેતુ માટે પૂર્વે કરેલાં
 માટે અતિશયજુતાં થયેલાં જિનમંદિર વિદ્યમાન છે તે થોડોક ગુણ
 થવાનો સંજવ છે. એટલે લોકને જિન માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ થાય એમ
 સંજવ છે.

ટીકા:-અયમાશયઃ ॥ તત્રહિ દેશેતદેવકં જિનજ્ઞવનં તતશ્ચ
 શ્રાવકાજ્ઞાવેન દેવકુલિકાનાંચસુખરસિકત્વેન ચૈત્યર્ચિતાદ્યજ્ઞા-
 વે તત્રદેશે જિનગૃહાજ્ઞાવાન્માર્ગાઘેદોમાત્રૂદિતિ ॥ તત્રત્યલાકસ્ય

माध्यस्थेन गुणसंज्ञावनया सुविहिता अपितत्र जिनगृहे कां-
चिच्चिंतायतनया विरूति ॥

अर्थः—आ अजिप्राय ठे जे ते देशमां एकज जिन जवन ठे ने
तेमां श्रावक नथी ने देवकुलिक ठे ते घणा सुख शीलिया ठे माटे
चैत्य चिंतादिक कांइपण करी शकता नथी माटे ते देशमां जिन
मंदिरनो अज्ञाव ठे तेथी मार्ग तो उब्बेद न थाय ए हेतु माटे ने
मध्यस्य दृष्टिए जोतां ते देशना लोकने गुण थवानुं संजवे ठे. माटे
सुविहित पण ते जिनमंदिरने विषे यतनाये करीने कांइक चिंता
करे ठे एटले तेने पोते पण समारे ठे.

टीकाः—॥ इहरति ॥ इतरथा एवंविधगुणान्नावे चैत्यकुल
गणसंघाचार्यप्रवचनश्रुतेषु सर्वेष्वपि वैयावृत्यस्थानेषु तेषु
तेषुतेन सुविहितेन कृतं वैयावृत्यं तपः संयमोद्यमं कुर्वतेति ॥ एवं
रूपालंबता ज्ञावे सुविहितस्य न चैत्यचिंताया काचित् स्वार्थ
सिद्धिः संयमोद्योगस्यैव तस्य सर्वोत्तमत्वादित्यर्थः ॥

अर्थः—जो एम न होय तो एटले ए प्रकारनो गुण न होय
तो तप संयममां उद्यमवंत एवा ते सुविहित साधु जे तेमणे चैत्य
१ कुल २ गण ३ संघ ४ आचार्य ५ प्रवचन ६ श्रुत, ए सर्व विया-
वच्छ करवानां स्थानक तेमने विषे वियावच्छ करीज ठे. केम जे
ए रुपनुं जो आलंबन न होय तो सुविहितने चैत्यचिंता करवाथी
कांइपण स्वार्थ सिद्ध करवानी नथी तेमने तो संजमने विषे उद्योग
करवो एज सर्वोत्तमपण ठे एवो अर्थ ठे ए हेतु माटे.

टीका:-एवंचास्या गमस्य तात्पर्ये नास्माच्चैत्यस्वीकार-
सिद्धिः ॥ मार्गोच्छेदज्ञयेनहि श्रावकान्नावे तच्चैत्यसमारचनं प्रति
सुविहितानां देवकुलिकप्रेरणं नतु यतीनां कृत्यमेतदित्यजिसं-
वातेन ॥ अतः कथमयमागमश्चैत्य स्वीकारार्थतया यतीनां प-
र्यवस्येदिति ॥

अर्थ:-माटे ए आगमनुं तात्पर्य विचारी जोतां ए थकी
चैत्यनो अंगिकार करवो ए वात सिद्ध यती नथी ने श्रावकनो अ-
ज्ञाव ठे ते मार्गोच्छेद थवाना जय थकी ते चैत्यनुं समारवुं कह्युं माटे
सुविहित यतिनुं ए कृत्य ठे एटले सर्वे सुविहितने ए करवा योग्य
ठे एवा अनुसंधाने करीने देवकुलिकने प्रेरणा करवी एवो ए आ-
गमनो अजिप्राय नथी. ए हेतु माटे यतिने चैत्यनो अंगिकार करवो.
ए प्रकारे ए आगमनो ज्ञावार्थ केस सिद्ध थाय ? नज थाय.

टीका:-एवंच त्वमेव परिज्ञावय मार्गानुसारिण्यामनीषया
यन्मुनेर्देवाधिकारं चिंतयतः कथं मातृपत्यमतिकुत्सितं न प्रस-
ज्यत इति ॥ लौकिका अप्पाहुः ॥ यदीच्छेत्ररकं गंतुं, सपुत्रपशुवा-
धवः ॥ देवेष्वधिकृतिं कुर्याज्जोषुच ब्राह्मणेषुच ॥ तथा ॥ नरकाय
मतिस्तेचेत्, पौरोहित्यं समाचर ॥ वर्षयावत्किमन्येन मातृपत्यं
दिनत्रयमिति ॥

अर्थ:-वली ए मार्गने अनुसरति बुद्धिये तुं पण विचारी जो
जे देवाधिकारनी चिंता करनार मुनिने मातृपतिपणुं केस अतिशय

નિંદિત નહિ હોય. એતો અતિશય નિંદા થવાનોજ પ્રસંગ છે કેમજે લૌકિક શાસ્ત્ર પણ એમ કહે છે જે પુત્ર, પશુ, બાંધવ તેમના સહિત જો નરકમાં જવાની ઇચ્છા હોય તો દેવને વિષે તથા બ્રાહ્મણને વિષે અધિકાર કર ને વળી જો તારી નરકમાં જવાની મતિ હોય તો એક વરસ સુધી પુરોહિતપણું કર ને વળી તે કરતાં એ સર્વે નરકમાં જવાનાં સાધનનું શું પ્રયોજન છે એક ત્રણ દિનસુધી મઠપતિપણું કર. જેણે કરીને કુટુંબ સહિત નરકની પ્રાપ્તિ શીઘ્ર થાય इत्यादि महा निंदितपणुं अन्य दर्शनमां પણ છે.

ટીકા:—શ્દાનીં નિગમયતિ ॥ इति यस्मादर्थे यस्मात् एव मित्युक्तक्रमेण व्रतवैरिणी चारित्रप्रतिपंथिनी इति हेत्वार्थो जि-
त्रक्रमः स चाग्रे योदयति ॥ ममता अर्थादिषु स्वीकारबुद्धिः इति त-
स्माद्धेतो न युक्ता नोपपन्ना मुक्त्यर्थिनां निर्वाणान्जिनाषिणां मु-
नीनामिति वृत्तार्थः ॥

અર્થ:—હવે એ વાતની સમાપ્તિ કરતા સત્તા કહે છે ॥ જે
इति શબ્દનો એવો અર્થ કરવો, એટલે જે હેતુ માટે પૂર્વે કહ્યો એક્રમ
થકી ચારિત્રની વૈરી એટલે નાશ કરનારી મમતા છે એટલે દ્રવ્યા-
દિકનો અંગિકાર કરવાની બુદ્ધિ એ પ્રકારની છે. એ હેતુ માટે મુક્તિના
વાંઢક મુનિને એ મમતા કરવી યુક્ત નથી, એમ એ કાવ્યનો અર્થ છે.

ટીકા:—સાંપ્રત મસંયમાદિદોષપ્રદર્શનેનાપ્રેક્ષિતાવ્યાસન
દ્વારં નિરાકર્તુમાહ ॥

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पळेवण न थाय एवां आसन तेनो द्वार प्रत्ये निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

ज्वति नियतमत्रा संयमःस्याद्विज्ञूषा, नृपतिककु-
दमेतल्लोकदासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरश्च संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखलु मुमुक्षोः संगतं गब्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—ज्वति जायते नियतं सर्वदा अत्र गब्दिकाद्यासने
ऽसंयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गब्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थपदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् ज्वेत् विज्ञूषाशोभा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोऽप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूषाकार्याजिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
षा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिक जे आसन ते निरंतर शीवेलां ठे ए हेतु माटे पमीलेहण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां ठिअ आदि द्वारे करीने तेमां पेठा
जे जीव तेमनुं तथा तेमां उत्पन्न थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર બેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજવ છે. વ્રતને મધ્યે રહ્યું જે જિહ્વા એટલું પદ તેનો સર્વ જગાએ સંબંધ કરવો. જિહ્વા એટલે સાધુ તે ગાદી ઉપર બેસે ત્યારે હું જગતના પણ ઉપરી રહેનાર હું એ પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ હેતુ માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિભૂસાવત્તિયં જિહ્વૂ, કમ્મં બંધશ્ચિક્ષણં
॥ સંસારસાગરે ઘોરે, જેણં પન્નુ ડુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તતો જે જિહ્વા તેને ચીકણાં કર્મ બંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વા જે તે શોજાએ કરીને મહાઘોર ને ડુઃખથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર તેમાં પડે છે, શ્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાજઃકકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહર્જિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકહાસો જનતોત્પ્રાસનં ચ શબ્દોદોષસમુચ્ચયે જિહ્વોર્યતેઃ ॥ અહોજિહ્વોપજીવિનો મુંઘિતા અપ્યેવંવિધાસનેષૂપવિંશતીત્યાદિસેર્ષ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥ સ્ફુટતરો લોકપ્રકટઃફહ ગબ્દિકાદૌ સંગઃ પરિગ્રહો મહાધનત્વેન મૂર્છાદેતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખલાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસ રુતાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતયા સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજવાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

વહુધાએ રાજા આદિક મહર્જી લોક તે તેવા આસન ઉપર બેસે. એ એમ દેખીએ ઢીએ, ને વઢી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. 'ચ' શબ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ એથી થાય છે. લોકની હાંસી એમ થાય છે જે અહો ! ત્રીજી માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝીત માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર બેસે છે. ઇત્યાદિ ઇર્ષા સહિત લોકનાં વચન સંજલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂર્ખાનું કારણ છે ને વઢી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે તે અતિશય કોમલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જણવનાર એવાં તે સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે બેસવાનો નિષેધ કરેલો છે માટે ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને બેસવાનો સંજવજ નથી.

ટીકા:-ઉચ્ચે રતિશયેન ઇતિહેતૌ એચ્યો હેતુચ્યો ન ચ્વલુ નૈવ ચ્વલુ રવધારણે મુમુક્ષોર્મોક્ષાર્થિનો યતેઃ સંગતં યુક્તિયુક્તં ગબ્દકિાવ્યાસનં ઉપજ્ઞોગતયેતિ શેષઃ ॥ લોકપ્રસિદ્ધો રૂતાદિ-ચૂતઆસનવિશેષો ગબ્દિકા ॥ આદિશબ્દાન્મસૂરકસિંહાસનાદિપરિગ્રહઃ ॥ એતેન યદપિ—નાણાહિઝવરતરમિત્યાયાગમ બલેન પ્રવચનપ્રજ્ઞાવનાંગતયા યતીનાં ગબ્દિકાસિંહાસનાધાસનોપવેશનસમર્થનં તદપિ સુખશીલતાવિલસિતં ॥

અર્થ:-મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિશય અઘટિતજ છે. 'ન ચ્વલુ' એ અવ્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે, માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો ઉપજ્ઞોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત નિશ્ચે નથીજ. 'ઉપજ્ઞોગતયા' એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. લોક-

માં પ્રસિદ્ધ રૂ આદિ વસ્તુએ ઝરેલું જે આસન વિશેષ તે ગાદી કહીએ. આદિ શબ્દથી મશરૂની તલાઈ સિંહાસન इत्यादિકનું ગ્રહણ કરવું. એણે કરીને જે પૂર્વે ‘નાણાહિત’ इत्यादि આગમ વચનનું બલ લઈને પ્રવચનનું પ્રજાવક અંગપણે યતિને ગાદી સિંહાસન આદિક આસન ઉપર બેસવાનું પ્રતિપક્ષીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું તે સર્વે પણ સુખશીલીયાપણાનો વિલાસ છે.

ટીકા:—તથાહિ॥ કિં યતેર્મહાર્હગબ્દિકાદ્યાસનોપવેશનમેવ પ્રવચનપ્રસિદ્ધસમ્યગ્જ્ઞાનાદિત્રયાન્નિવ્યંજનં ? ન તાવવદાયઃ॥
 શ્દાંનીતનરૂઢયા નિર્ગુણસ્ય કસ્યચિદનાગમફ્લસ્યાચાર્યાદેઃસદસિ વ્યાચિખ્યાસયા મહાર્હાસનોપવેશનેપિ પ્રવચનપ્રજાવનાયા અ-
 નુપપત્તેઃ પ્રત્યુત તાદૃશસ્તસ્ય તથાભૂતાસનમધ્યાસીનસ્ય કેનાપિ તર્કકર્કશવાગ્જ્ઞદ્વિશદ્વિયતારાતિકોવિદેન પ્રતિવાદિના ક્લિષ્ઠસ્ય
 સ હૃદય હૃદયંગમ પ્રતિવચનાજ્ઞાવેન મહાપ્રવચન લાઘવા-
 પાદનાત્ ॥

અર્થ:—તેજ પ્રતિપાદન કરે છે જે યતિને મોટા મોટા મૂલની ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવું એજ પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે કે પ્રવચનમાં પ્રસિદ્ધ એવું સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર એ ત્રણનો પ્રકાશ કરવો એ પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે તેનો ઉત્તર બોલું તેમાં પ્રથમનો પક્ષ તે તો અંગિકાર કરવા યોગ્ય નથી. કેમ જે આ કાલની રૂઢીએ કોઈક આચાર્ય આદિક તે આગમનો અજાણ છેને ગુણરહિત છે તેને સજ્ઞામાં વ્યાખ્યાન કરાવવાની ઇચ્છાએ મોટા મોટા મૂલના આસન ઉપર બેસારીએ તો પણ પ્રવચનની પ્રજાવના તેથી અશક્ય

नथी. जलटो ते पुरुष प्रवचननी लघुता करे ठे. केम जे ते पुरुष तेवा प्रकारना आसन उपर बेगो ते वखत कोइक आकरी वाणीरुपी शस्त्रना प्रहारवते शत्रुना पराजय करवाने पंक्ति एवो तर्कवादी प्रतिवादी पुरुष ते पराजय पमांठे ठे. शार्थी के पंक्तिना मनने प्रसन्न करे एवो तेथी उत्तर न थाय ए हेतु माटे तेवो पुरुष तो प्रवचननी लघुता करनार ठे.

टीका:—तथाच पठ्यते ॥ गुणै रुतुंगतां याति, नचोच्चासन संस्थितः ॥ प्रासादशिखरस्थोपि काकः किं गरुमायते ॥

अर्थ:—वली ते उपर साहित्यनो श्लोक आ प्रकारनो कहेवाय ठे जे गुणे करीने मोटापणुं पमायठे. पण उंचा आसन उपर बेगथी नथी पमातुं. जेम मोटी हवेलीना शिखर उपर कागसो जइने बेगो पण ते शुं गरुड पक्षीनी पेठे मोटापणानुं काम करी शकशे ? नहि करे. तेम ते पुरुष पण प्रवचननी प्रज्ञावना नहि करी शके.

टीका:—अथ द्वितीयः ॥ तर्हितत्रैव प्रज्ञावनाकद्वपलता मूलतया प्रयत्यतां किंवृहदासनाद्याटोपेन मुग्धजनबंधीकरणेन ॥ यदुच्यते ॥ गुणेषु यत्नः क्रियतां, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्री-यंते न घंटान्नि, गावः क्षीरविवर्जिताः ॥

अर्थ:—हवे बीजो पक्ष अंगिकार करो जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं केम जे ते गुण मांहेज प्रज्ञावनारुपी कद्वपलतानुं मूलपणुं रहुं ठे माटे जोळा माणसने बंधन करनार एवो मोटा आसननो आटोप

तेणे करीने शुं ? जे माटे नीतिवचन आ प्रकारनुं ठे जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं तेमां आटोपनुं शुं प्रयोजन ठे केम जे ते उपर दृष्टांत जेम दूध रहित गाय ते घंटावते वेचाती नथी. एटले जेम कोइक गाय सदाकाळ दूध देतीज नथी. ते तेनुं सारुं मूल उपजाववा वास्ते तेनी कोटे घणी घंटाउ बांधीने आटोप करीए पण तेनुं मूल सारुं उपजे नहि तेम गुण विना केवळ मोटा मोटा आसन उपर बेठा तेणे करीने प्रवचननी प्रज्ञावना थायज नहि.

टीकाः—आगमे च शिष्योपध्यादिजिरेवसूरिनिषद्याविधानाभिधानात् ॥ उपदेशमालायामपि ॥ नवि धम्मस्स ज्जरुक्के-
त्यत्र ज्जरुक्का बृहदासनाद्याटोप इति व्याख्यानेन वस्तुतः सिंहा-
सनाद्यासननिषेधप्रतिपादनात् ॥ किंचाप्रत्युपेक्षत्वेनाकटप-
नीयतयागमनिषिद्धदूष्यपंचकांतर्वर्तित्वेन गब्दिकाद्यासनस्य
प्रवचनप्रज्ञावनानंगत्वात् ॥

अर्थः—आगमने विषे पण कह्युं ठे जे शिष्य तथा उपधिइ-
त्यादिके करीनेज सूरिने निषद्यानु विधान कहेवापणुं ठे एटले सूरि
आवे त्यारे शिष्य आसन पाथरी आपे, त्यारे जो सिंहासन उपर बे-
सवानुं होय तो एस नकहेत. उपदेशमालासां पण 'नविधम्मस्सज्ज-
रुक्का' ए जगाए ज्जरुक्का जे मोटा आसनादिकनो आटाटोप एस
व्याख्यात्र करवे करीने वस्तुताए सिंहासनादि आसननो निषेधनुं
प्रतिपादन देखाय ठे ए हेतु माटे. वळी जेनी पम्हिलेहण न थइ
शके माटे अकटपवापणे आगममां निषेध कयों जे दूष्य पंचक ॥
डुखे जेनी पम्हिलेहण थाय माटे दोषयुक्त जे पांच वस्तु तेमां गा-

दीआदि जे आसन ते गणावेलां ठे माटे तेने प्रवचननी प्रज्ञावनार्तुं
अंगपणुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः--यदाह ॥ अप्पमिलहियदूसे तूली उवहाणगं चना
यद्या ॥ गंडुवहाणालिंगिणि मसूरए चेव पोत्तमएप॥ दहविकोय
विवावारनवय अतहया दाढगालीय ॥ दुप्पमिलेहियदूसे एयं
बीयं ज्ञवे पणगं ॥

अर्थः--ते शास्त्र वचन आ प्रकारनां ठे जे,

टीकाः--अत्रहि तूद्युपधानगब्दिकाप्रावरणपुष्पपटाद-
योऽप्रत्युपेक्ष्यतया यतीनामसंयमहेतुत्वेनानु पादेयतयोपन्यस्ताः
॥ ज्ञवंतस्तु तूद्युपधान गब्दिकादीन्येव ज्ञगवत्सिद्धांतमात्सर्येणै
व : हठादविरतमुपजुंजानाः प्रवचनमालित्यमानयंत उपलज्यंत
इत्यहोमहामोहमदिरा मदयति विदुषोपि ॥

अर्थः--आ शास्त्र वचनने विषे तलाइ, उंशिकां, गादी, र-
जाइ, पुष्पपट इत्यादिकनी पमिलेहण न थाय तथा दुःखे एवा का-
रणथी यतिने असंयमनुं कारण ठे माटे न ग्रहण करवापणे आप्यां
ठे ने तमोतो तलाइ, ओशिकां, गादी इत्यादिक ज्ञगवंतना सिद्धांतनी
साथे मत्सर पणेज एटले विपरीतपणेज हठात्कारे निरंतर उपजोग
करो ठो; तेथी प्रवचननुं मलीनपणुं करता देखाउं ठो माटे अहो
एतो मोटा मोह रुपी मदीरा विद्वानने पण एटले जाण पुरुषने
पण मद करे ठे.

टीकाः—यदपि राजवणीय इत्यागमबलने व्याख्यानादौसिं-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किंराजोपनीतएव सिंहासनउपविष्टा अहोराजोपनीतेपि उप-
विष्टाइत्यपि किमुउपविष्टा एव नतोपविष्टा अपीतिचत्वारः पक्षाः
कषायाइव नवदन्निमतव्याघातदहान्तिष्टंते ॥

अर्थः—जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम बले करीने व्या-
ख्यानादिकेने विषे सिंहासनने विषे बेसवानुं प्रतिपादन कर्युं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कही देखामे
ठे जे राजाए प्राप्त कर्युं जे सिंहासन ते उपर बेठा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे ठे इत्यादि. ए जगाए तने पूगीए जे शुं राजाए
आपेलुं एवुंज सिंहासन ते उपर बेठेला के अहो राजाए आपेला
सिंहासनने विषे पण बेठेला ने बेठाए जगाए जे अपिशब्द ठे तेथी
बीजां बे विकटपे जे शुं बेठाज के बेठा पण ए चार प्रकारना पक्ष
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा चार कषाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे माह्या ठे.

टीकाः—॥तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदागणधरन्याय नुसारेण न-
वतामपि राजोपनीतसिंहासनस्थानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्ययमर्थ स्त-
त्रापि विकटपे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
आहोस्वोपनीतं ॥

अर्थः—तेमां जो प्रथम पढ़नो अंगिकार करो त्यारे तो गणधरना न्यायने अनुसारे तमारे पण राजाए आपेला सिंहासनने विषेज बेशीने व्याख्यान करवानो प्रसंग आवशे. ने बळी बीजो पढ़, जे राजाए आपेलुं ने बीजाए पण आपेलुं एवा पढ़नो अंगिकार करशो तो तेमां पण बे विकल्प ठे जे शुं राजा विना बीजा लोके आपेलुं के अहो पोताने अर्थे करावीने एटले यतिने अर्थे करावीने बीजा लोके आप्युं राजाए पोते आपेलुं.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ राजव्यतिरिक्तलोकानां सिंहासना जावेनतदुपनीतत्वानुपपत्तेः ॥ नृपासनंविनाऽन्यस्याजिधान कोशादिषुसिंहासनव्यपदेशासिद्धैः ॥ नृपासनंयत्तद्भासनंसिंहासनंचतदितिवचनात् ॥ अन्यत्रतु तद्व्यपदेशस्य ज्ञाक्तत्वात् ॥ ननुजवत्वग्निर्माणवकश्यादौ सर्वथातदाकारधारणतदर्थक्रिया कारित्वादिविरहेण कतिचित्तद्गुणयोगादग्निशब्दस्य माणव-केज्ञाक्तत्वमिहतुमात्रयापितद्विरहाजावेन सकल तदुणोपपत्तेः कथंज्ञाक्तत्वं ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो विकल्प जे राजा विना बीजा लोके आपेलुं तो राजा विना बीजा लोकोने सिंहासन होय नहीं माटे तेणे आपेलुं एवात केम सिद्धथाय ने राजासन विना बीजानुं सिंहासन एवुं नाम अजिधान कोशादिकने विषे सिद्ध कथुं नथी. ॥ केमजे ते कोशनुं वचन आ प्रकारनुं ठे जे राजानुं आसन ते ज-आसन कह्ये तथा सिंहासन कह्ये ए हेतु माटे ने बीजी जगाए ते सिंहासननुं नाम कहेवाय ठे ते तो लाक्षणिक ठे, एटले मुख्य

પણે નથી ગૌણપણે છે હવે પ્રતિવાદીની આ શંકા ગ્રહણ ફરીને કહે છે જે ॥ અગ્નિર્માણવકઃ ॥ એટલે આ બોકરો અગ્નિરૂપ છે દ્રવ્યોદિ સ્થલને વિષે સર્વથા પ્રકારે તે અગ્નિના જેવા આકારનું ધારણ તે બોકરો કરતો નથી તથા તે અગ્નિના ગુણ તેના યોગ એ બોકરામાં છે તે માટે અગ્નિ શબ્દનું બોકરાને વિષે આરોપણ કર્યું તેથી એ અગ્નિ શબ્દ લાક્ષણિક કહેવાયો પણ આ જગાએ તો સિંહાસનના જેટલા ગુણ છે તે સર્વ ગુણ સહિત એવું સિંહાસન કહેવાનું છે. લગાર પણ ગુણ ઓઠો કહેવો નથી માટે આ જગાએ સિંહાસન શબ્દનું લાક્ષણિક પણું કેમ કહેવાય ? નજ કહેવાય.

ટીકાઃ—અન્નિધાનકોશપાઠોપ્યુપલક્ષણતયાસમાધાસ્યતે
અન્યથા જગવત્પ્રાતિહાર્યાતઃપાતિન્યપિતસ્મિનૂ સિંહાસનશબ્દે
ગૌણત્વં પ્રસજ્યેત્ ॥ એવંચરાહોપનીતે તદન્યોપનીતેવા તસ્મિન્નુપ-
વિષ્ટા ગણધરાવ્યાચક્ષતે તદનુસારેણ વયમપીતિ કિમનુપપન્નમિ-
તિચેત્ ॥ એવંતર્હિપ્રત્યુપેક્ષાદ્યનર્હતયા તદધ્યાસનસ્યમુનીનામનનુ
ગુણત્વાદિતિપરિહારોસ્તુ ॥

અર્થઃ—વઢી અન્નિધાન કોશ પણ ઉપલક્ષણથી સમાધાન
કરે છે જે સકલ સિંહાસન ગુણ સહિત એ સિંહાસન છે ને જો એમ
ન કહીએ તો જગવંતના પ્રાતિહાર્યમાં રહ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે
પણ સિંહાસન શબ્દનું ગૌણપણું પ્રાપ્ત થાય વઢી જો તમો એમ કહે-
તા હો જે રાજાએ આપેલું અથવા તે વિના બીજાએ આપેલું તે સિં-
હાસન ઉપર બેસીને ગણધર વ્યાખ્યાન કરે છે, તેને અનુસારે અમે
પણ વ્યાખ્યાન કરીએ ઢીએ, એમાં શું અઘટતું છે. એમ જો તું કહેતો

होय तो पन्डितेहणादि करवा योग्य ए वस्तु नथी माटे ते उपर मुनिने बेसवुं ते गुणकारी नथी. ए प्रकारे तारी आशंकाने परिहार थशे.

टीका:-नापि द्वितीयः स्वार्थनिर्मापितसिंहासनस्याधा-
कर्मत्वेन यतीनां तत्रोपवेशनायोगात् ॥ यत्यर्थज्ञक्तश्रावका-
दिनिर्मापितस्यापि तद्भूदेव वर्जनीयत्वात् ॥

अर्थ:-हवे बीजो पद्म पण घटतो नथी केम जे तेमां पो-
ताने अर्थे नीपजाव्युं जे सिंहासन तेने विषे आधाकर्मिक दोष
सागे ए हेतु माटे साधुने ते उपर बेसवुं ते अयोग्य ठे. ने यतिने
अर्थे कोइक जक्त श्रावकादि तेणे नीपजाव्युं होय तो पण पूर्वनी
पेठेज त्याग करवा योग्य ठे.

टीका:-नापि तृतीयः ॥ तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासन
सम्प्रावेपि कुतोपि हेतोस्तत्रोपवेशनासंज्ञवे न गणधराणां व्या-
ख्यानाच्चावप्रसंगः ॥ तथाच तदा नुसारेण ज्ञवतामपि ॥

अर्थ:-त्रीजो पद्म जे बेठाज ते पण घटतो नथी केम जे
राजाए सिंहासन आपे सते पण कोइ कारण माटे ते उपर बेसवा-
नो संज्ञव न थाय त्यारे गणधरथी पण व्याख्यान न थाय एवो प्र-
संग आवशे तेम तमारे पण ते गणधरने अनुसारे राजाए सिंहासन
आप्युं होय त्यारेज आपेला सिंहासन उपर बेसीनेज व्याख्यान थाय
नहीं तो न थाय एवो प्रसंग आवशे माटे त्रीजो पद्म पण घटयो नहीं

टीकाः--॥ नापिचतुर्थः ॥ तथाहि ॥ ज्ञवतुगणधराणां राजो-
पनीत सिंहासनोपवेशनानुपवेशान्यां व्याख्यानविधिः ॥
राजोपनीतसिंहासनोपवेशनसंज्ञावनास्पदत्वात्तेषां ज्ञवतां तु
राजोपनीतसिंहासनप्राप्ति संज्ञावनायां सत्यामेवान्यपाप्युप-
विष्टानां व्याख्यानकरणं संगृह्येत ॥

अर्थः--वली चोथो पक्ष जे, बेगो पण, तेपण घटतो नथी,
जे गणधरने तो राजाए आपेल सिंहासन उपर बेसीने अथवा न
बेसीने व्याख्यान विधि करवानुं हो केम जे ते गणधरने तो राजाए
आपेला सिंहासनने, ते उपर बेसवानुं संज्ञवे ठे. पण तमारे तो रा-
जाए आपेल सिंहासननी प्राप्ति कदाचित् संज्ञवेज तोपण ते विना
बीजे बेसीने व्याख्यान करवानो संज्ञव ठे.

टीकाः--एवंच प्रदर्शितागमावष्टंजेनसिंहासनोपवेशनं
कथमपि ज्ञवतां नोपद्यते॥ तस्मादयमस्यागमस्याग्निप्रायः ॥य-
दोगणनृतां व्याख्यानानेहसि कश्चिद्भद्रकादिः पृथ्वीपतिरुपवे-
शनाय स्वं सिंहासनमुपनयति तदातच्चेतोनुवृत्त्यातत्राधिकं ते
प्रज्ञावनादित्वाजं संज्ञावयंतस्तदा तदासनमध्यास्यापि व्याचक्षते॥

अर्थः--ए प्रकारे तमे देखाम्युं जे आगम वचन तेनुं अव-
लंबन करवे करीने सिंहासन उपर बेसवानुं तमारे कोइ प्रकारे पण
शास्त्रथी सिद्ध थतुं नथी ते हेतु माटे ए आगमनो तो आ प्रकारनो
अग्निप्राय ठे जे ज्यारे गणधरने व्याख्यान करवो समय होय त्यारे
कोइक नजिक राजा गणधर महाराजाने बेसवा सारु पोतानुं सिं-

હાસન ત્યાં લઈ જાય છે. ત્યારે તેના ચિત્તની અનુવૃત્તિ રાખવે કરીને પ્રજ્ઞાવનાદિ લાઙ્ગની સંજ્ઞાવના કરતા સતા તે આસન ઉપર બેસીને પણ વ્યાખ્યાન કરે છે.

ટીકાઃ—અન્યથાતુ તેષાં જગવત્સમીપવર્તિના મુત્સર્ગેણ તત્પાદ પીઠાધ્યાસનેન કદાચિત્તતઃ પૃથ્વીહરતાં ચૌપગ્રહિકપટ્ટાદ્યુપવેશનેન સ્વનિષદ્યોપવેશનેન વા વ્યાખ્યાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ એવ મધુનાપિ ગીતાંર્થસૂરિઙ્ગિરુત્સર્ગેણૌપગ્રહિક પટ્ટસ્વનિષદ્યાદ્યુપવેશનેન વ્યાખ્યાનં વિધેયં ॥

અર્થઃ—એમ જો ન હોય તો જગવતની સમીપ રહેનાર એવા તે ગણધરને નુત્સર્ગે માર્ગે તે જગવંતના પાદપીઠ ઉપર બેસવાનું છે એ હેતુ માટે ને કયારેક તે જગવંતથી જુદા વિહાર કરે ત્યારે તો ચૌદ ઉપકરણથી બાહ્યાર જે ઉપકરણ તે ઔપગ્રહિક કહીએ તે ઉપગ્રહીક એવાં પાટપ્રમુખ આસન તે ઉપર બેસવું તેણે કરીને અથવા પોતાના આસન ઉપર બેસવું તેણે કરીને વ્યાખ્યાન વિધિ પ્રતિપાદન કર્યો છે. એમ આ કાલમાં પણ ગીતાંર્થસૂરીયે નુત્સર્ગ માર્ગે ઉપગ્રહીક પટ્ટ અથવા પોતાનું આસન તે ઉપર બેસીને વ્યાખ્યાન કરવું.

ટીકાઃ—અપવાદતસ્તુ કદાચિદ્રાજકુલાદિગમને તત્પ્રાર્થનયા સિંહાસનાદ્યુપવેશનેનાપિ ॥ નત્વિદાનીંતનરુદયાય ચાકથંચિત્સિંહાસનાદાદ્યુપવેષ્ટવ્યમિતિ ॥ એતેન યદપિ વૈરસ્વામ્યુદાહરણેન યતીનાં મહાર્હસિંહાસનાધ્યાસનપ્રતિપાદનં તદ-

प्यपास्तं ॥ कनककमल सिंहासनादीनां गब्दिकाद्यपेक्षयाऽद्वप-
दोषत्वेन कथंचिदपवादेन सातिशयानां तथैवन्नव्योपकार संज्ञा-
वनया व्याख्यानादौ सिद्धांते श्रवणात् ॥ गब्दिकादीनां चकेव-
लसातशीलताव्यञ्जकत्वेन सिंहासनाद्यपेक्षया महादोषत्वेन
चव्याख्याविधौ क्वचिदप्यननुज्ञानात् ॥

अर्थः—अपवाद थकी ते क्यारेक राजकुलादिकमां गये ठते
ते राजादिकनी प्रार्थनाए करीने सिंहासनादिक उपर बेसीने पण
व्याख्यान करे पण आ कालना साधुनी रुढीए जे ते प्रकारे
सिंहासनादिक उपर चढी बेसवुं एम नथी एणे करीने जे श्री वैर
स्वामीना दृष्टांते करीने साधुने मोटा मूलना सिंहासनादिक उपर
बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं हतुं तेनुं खंरुन थयुं ने सुवर्ण कमळ सिं-
हासनादिक तेनुं गादी आदिकनी अपेक्षाए अद्वप दोषपणुं ठे तेहेतु
माटे कोइक प्रकारे अपवाद मार्गे अतिशय सहित एवा मोटा पुरुषोने
ते प्रकारे न्नव्य प्राणीनो उपकार थाय एवुं संनवतुं होय तो व्या-
ख्याना दिकने विषे सिंहासन उपर बेसवानुं सिद्धांतने विषे सांनखीए
ढीए पण गादी आदिक तो केवल साता सुखनुं जणावनार ठे ने सिं-
हासनादिकनी अपेक्षाए महा दोषपणुं ठे ए हेतु माटे व्याख्यान आ-
दिकने विषे कोइ जगाए पण शास्त्रमां आज्ञा आपी नथी.

टीकाः—यदपिक्वचिदपवादेन तेषामपज्ञानं तदपिग्लाना
वस्थायां गुप्तवृत्त्या पुरुषविशेषमाश्रित्य न यथाकथंचित् ॥ त-
स्मात्तत्त्याग एवयतीतां न्याय्यः ॥ एतेन गब्दिकाद्यासनमुपादेय

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
બ્દિકાયાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
જોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ--વઢી જે વ્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
કેની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુસ્તવૃત્તિયે
કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કહ્યું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ગ-
હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ ચતિને ન્યાય છે,
એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ગૃહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું ધ્વંસ
થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગૃહણ
કરવું. અસંયમનું કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક જોજનની
પેઠે જેમ આધાકર્મિક જોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ગૃહણ
કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના ધ્વંસનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા--:સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધાચરિતાન્નિધાનપુરસ્સરત
દોષપ્રદર્શનેન સાવધાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ--હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावद्य आचरणनो
आदर करवा रुप छारनुं खंरुन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगह्वजागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम-
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १२ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतंग-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽङ्कप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गु रिकाः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपि तामनुगच्छंति न मार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुयुं ठे एम आगल कहेशे, कोश्क
प्रथम चादयो ने तेनी पठवामे विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहिए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहिए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध थयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
બ્દિકાયાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
ઝોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ--વઢી જે ક્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
કની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુત્તવૃત્તિયે
કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કંહ્યું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ગૃ-
હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ યતિને ન્યાય છે,
એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ગૃહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું ધ્વંસ
થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગ્રહણ
કરવું. અસંયમનું કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક ઝોજનની
પેઠે જેમ આધાકર્મિક ઝોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ગ્રહણ
કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના ધ્વંસનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા--:સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધાચરિતાન્નિધાનપુરસ્સરત
દ્વેષપ્રદર્શનેન સાવધાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ--હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावध आचरणनो
आदर करवा रूप द्वारनुं खंनन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगच्छन्नागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंभिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम-
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १९ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतंग-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽङ्कप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गु रिकाः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपि तामनुगच्छंति न भार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गामरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुं ठे एम आगल कहेशे, कोश्क
प्रथम चाढ्यो ने तेनी पठवामे विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहीए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहीए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध अयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

ગામરનો સમૂહ કોઈક દિશની પ્રતિતિ કરીને કોઈક એક આગલ ચાલનાર ગામરને જોડીને તેની પઠવાળે માર્ગે માર્ગે પાઠલી સર્વ ગામર પળ જાય છે પણ આ માર્ગ સુગમ છે કે દુર્ગમ છે એમ કોઈપણ વિચારતી નથી.

ટીકા:—તથા જિનપ્રવચને સુખલોલતયા કંચિદેકં પ્રવાહ માર્ગે ગચ્છંતં વીદ્ય તચ્છીલતયાન્યેપિ તન્નયાધ્યાન્યાય્યતામવિચારયંતોયે તમનુગચ્છંતિ તે સાંસારપથાન્નિનંદિત્વાત્તથોચ્યંતે॥તૈર્ગતાનુગતિકૈલોકપ્રવાહપતિતૈર્યત્યાજ્ઞાસૈઃ શ્રદ્દાત્ સકલજન પ્રત્યક્ષગૃહિનિયતગચ્છજનાદિકં સાવધાચરિતં.

અર્થ:—તેમજ જિન પ્રવચનને વિષે સુખની લાલચપણે કોઈક એકને લોક પ્રવાહ માર્ગે ચાલતો देखીને તેના જેવા ન્યાય અન્યાયને ન વિચારતા વીજા કેટલાક પુરુષ જે તેની પઠવાળે ચાલે છે તે સંસાર માર્ગમાંજ સુખી થઈ જાય છે એ હેતુ માટે તે ગામરીઆ પ્રવાહની પેઠે ચાલનાર કહીએ ઢીએ તે જે ગતાનુગતિક લોક પ્રવાહમાં પડેલા યતીનો આજ્ઞાસ માત્રવળે જણાતા તે લિંગધારી પુરુષોએ આ પ્રત્યક્ષ જણાતું જે ગૃહસ્થને નિયમોએ પોતાના ગચ્છનું સેવન કરવુંં ઇત્યાદિ સાવધ આચરણ પ્રગટ કર્યું છે.

ટીકા:—અસ્ય સાવધાચરિતસ્યાનેકવિધસ્યાપિ સમુદાયરૂપ તયૈકત્વવિવક્ષણાત્ અદ્વૈત્યેકવચનં કથમિતિક્ષેપ ગર્જપ્રકાર વચનોનિપાતઃકન કુત્સિતપ્રકોરેણ અસંસ્તુતં યતીનામકૃત્યતયા-

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्ध मादृतमित्यर्थः॥
तदेव नामग्राहमाह.

टीकाः—अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो समुदाय
रूपे एकपणुं कहेवानी श्वा ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटले तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कह्यो ठे लिंगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट कर्युं ठे ? तो निंदित प्रकारे एटले यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्यो ठे एटलो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने कहे ठे एटले आ वस्तु न करवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीकाः—गृहीश्रावको नियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरं गच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं न्नजते परिगृह्णातिस तथा॥गृहिनियः
तगच्छन्नाक्त्वेन हि यतीनामिदानी सर्वन्नक्त पानादि निराबाधं
निर्वहतीतिधिया न्नवतीतिक्रियापदंयथासंनवमत्राध्याहार्य ॥
गृहिनियतगच्छन्नाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंनानुमत्या-
दिना पापसत्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थः—गृहस्थने पोत पोताना गह्ननो अंगीकार करवो बीजा
गच्छमां न जवुं इत्यादि अघटीत स्थापन करे ठे एटले श्रावक बीजा
गह्ननो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटले आचार्य प्रतिबद्ध
जे यतिनो समुदाय ते रुपी गह्न तेने नजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
रनो उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

ગચ્છને વિષે રહે તેણે કરીને નિશ્ચે આ કાલના યતિને સર્વ જક્ત પાનાદિક નિરાવાધ પ્રાપ્ત થાય, સુખે કરી નિર્વાહ થાય, એ બુદ્ધિયે કરીને શ્રાવકને ગચ્છનું અજિધાન ધરાવે છે. જવતિ ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરી જ્યાં જેમ ઘટે તેમ જોમું ને જ્યારે ગૃહસ્થ એક ગચ્છને જજે ત્યારે યતિને તે શ્રાવકોએ કરેલા જે સકલ આરંજીતેની અનુમોદનાદિકે કરીને પાપ લાગવાનો પ્રસંગ થાય છે તે હેતુ માટે એ લિંગધારી ન કરવાનું કરે છે.

ટીકાઃ—યદપ્યુત્પદ્યતેહીત્યાદિનાઽધ્યતનકાલોપેક્ષ્યા તત્સમર્થનં તદપિ ન યુક્તં તસ્યાપવાદિક તયાગમોક્તાધાકર્મ્માદિવિષયત્વાન્નસર્વથા નિષિદ્ધગૃહિનિયતગચ્છજનવિષયત્વં ॥ કિંચગૃહિનિયતગચ્છજનમંતરેણાધુનાતનયતીનાં માત્સર્યાદ્ગૃહસ્થાન્યોન્યાકૃષ્ટ્યાકલહઃ સ્યાદિતિ જવતાંતદન્યુપગમઃસચાસંગતઃ॥

અર્થઃ—વઢી લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમોએ ઉત્પદ્યતે ઇત્યાદિ વચનને આરંજીને આ કાલની અપેક્ષાએ સાધુનો નિર્વાહ થાય ઇત્યાદિ કારણ ગૃહસ્થને પોતે પોતાનો ગચ્છ કરી રાખવાનું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ યુક્ત નથી કેમ જે તે તારું પ્રતિપાદક વચ્ચનનો અપવાદપણે કરીને શાસ્ત્રમાં કહેલો જે આધાકર્મ્માદિ દોષ તેનું વિષયપણું છે. એ હેતુ માટે સર્વથા નિષેધ કરેલું જે ગૃહસ્થને નિયમાથી એક ગચ્છમાં રહેવાપણું તેનું એ સ્થાન છે વઢી તમે કહ્યું જે ગૃહસ્થને નિયમાયે એક ગચ્છમાં રહ્યા વિના હાલકાલના યતીને મત્સરપણા થકી માંહોમાંહે એક વીજાને યેચાતાણ કરવાથી ક્લેશની ઉત્પત્તિ થાય એ પ્રકારનું જે તારું કહેવું તથા જાણવું તે અધટલું છે.

टीकाः—कालदोषान्नवनवप्रादुर्भवस्सुविहितदर्शनने गुण-
वत्त्वादिवुद्ध्यया श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्ञवतामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंभात् इत्यहोदंशूकजिया
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थः—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित तेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे त्यारे तो तमारे आ काळमां पण उलटो अधिक क्लेश थशे
जे अमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटारवानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो माटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना जयथी नाछो
ते सिंहना मुखमां जइ पण्यो तेम तमारे थयुं.

टीकाः—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारः सकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेः श्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जेन ॥ अस्य चासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
वदर्शितं ॥

अर्थः—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार एटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शाथी कै आ काळमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिष लइने अघटनुं करवा मांरुयुं ठे ते अयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंरुन कथुं तेने विषे प्रथम देखारुयुं ठे.

टीकाः—तथा प्रदेयं वितरणीयं अशनादि अशनं जोजन-
मोदनादि आदिशब्दात् पानकादिग्रहः साधुषु यतिषु अत्रच
संप्रदानेपि विषयविवक्षया सप्तमी ॥ यथातथा येनतेन प्रका-
रेण अशुद्धमपीत्यर्थः ॥ आरंजिजिर्गृहस्थै रघुना केवलेन शुद्धे-
नाशनादिना निर्वाहान्नावादिति ॥ अशुद्धाशनादिदानप्र-
वर्त्तनस्यचासंस्तुतत्वमौद्देशिकजोजननिरसनावसरे प्रतिपादितं ॥

अर्थः—वली साधुने आपवा योग्य जे ओदनादि जोजन
तथा आदि शब्दार्थी पानकनुं पण गृहण करवुं आ जगाए चतुर्थीना
अर्थमां सप्तमी विज्ञप्ति थइ ठे, अशनपान जे ते प्रकारे एटले अ-
शुद्ध होय तोपण आवके साधुने आपवुं ए प्रकारे बोले ठे. केम जे
आ कालमां शुद्ध जोजनादिके करीने साधुनो निर्वाह न थायमाटे
ए प्रकारनुं मिष लेइने अशुद्ध जोजनादि दवानुं प्रवर्त्तन अघटित
ठे ते औद्देशिक जोजननुं खंमन कर्तुं ते अवसरे प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—तथा व्रतं सर्वविरतिरादिशब्दाद्देशविरतिसम्य-
क्त्वारोपणतदंतिकगमनादिग्रहः ॥ ततश्च व्रतादिविधेः सर्वविर-
त्याद्यन्युपगमस्य वारणं निषेधः सुविहितांतिके सन्मुनिसमीपेऽ
गारिणां श्राद्धानामेतद्देशनापरिणतांतःकरणानां ॥ नास्मत्पाश्वे
दीक्षादिकमपि ग्रहोष्यंतीतिबुद्ध्या ॥ एतस्यचासंस्तुतत्वं तेषां
सुविहिताज्यासे देशनाकर्णनव्रतादिनिषेधेनय त्याज्यासोत्सूत्र
देशनासिलतालूनविवेकमस्तकतया तद्धेतुकातिवारितप्रसर
दुर्गतिवज्रपातापादनात् ॥

अर्थः—वळी व्रत एटले सर्व विरतिरूप, आदि शब्दशी देश विरतिरूप, तथा समकितनुं आरोपण इत्यादि व्रतना विधिनो निषेध करे ठे एटले सुविहित पासे जइने श्रावकने कोइ व्रतनो अंगिकार न करवो एम निषेध करे ठे शार्थी के ए लिंगधारी एम जाणे ठे जे आ श्रावक सुविहित पासे जशे ने व्रतादिक लेशे ने आपणी पासे दिक्कादी नहि ले त्यारे आपणो आ प्रकारनो निर्वाह नहि चाखे ए प्रकारनी बुद्धि राखे ठे माटे ए अघटतुं करवा मांन्युं ठे ने ते श्रावक सुविहित पासे जशे, देशना सांजळशे व्रतादि ग्रहण करशे ए हेतु माटे उत्सूत्र प्ररुपणारूपी तरवारवमे ते श्रावकनां विवेकरूपी माथां कापी नांखे ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारी अतिचारना प्रवेश-शी दुर्गतिरूप वजूपात पोताना उपर नांखे ठे.

टीकाः—अन्यदुर्गतिपातनं चयतीनां पापादपिपापीयः

॥ तदुक्तं ॥

किमतोपि महापाप, मज्ञानातूतुकः स्वयं ॥ पातयत्यंधकूपे यन्मूढः सहचरानपि ॥ आगमेप्युक्तं ॥ किं एत्तो कठयरं, सम्मं अण्हिगयसमयसप्रावो ॥ अन्नं कुदेशणाए कठयरागंमि पोरुइ ॥ कोइत्तो पावायरो, जोउ निउत्तो पमाणठाणम्मि ॥ जाणंतो जिण-वयणं पमाणमपमाणयंतोउ ॥ एवंच चिंत्यमानमाधुनिकमुनीनां सावद्याचरितमागमविरुद्धतया न घटामियत्तीतिवृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—वळी बीजाने दुर्गतिमां नांखवुं ए तो यतिनां पाप

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પડ્યો છે તેને બીજો પાપમાં નાંખે છે એથી બીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઠ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાલનાર ને પણ આંધળા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે જે, એ પ્રકારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુનીને સાવધનું આચરણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવધ ક્રિયા નિષેધનો અષ્ટમદ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:—ઇદાનીંશ્રુતપથાવજ્ઞાદ્વારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્રચ-
નાનાવિધાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાહ્યલિંગિત્તિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યા પિસ્વગુરુશિષ્યસ્ય ગઢગ્રહાન્મહાજનાપૂજોપલંજેન
શ્રુતપથાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેવમોહમહિમપ્રદર્શનદ્વારેણ નિરાકુર્વન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા એટલે અપમાન તે દ્વારનું ચંક્રન આરંભે છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા જિન જગવંતની આજ્ઞાથી રહિત એવા લિંગધારી લોકોએ કલ્પી છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરખો અયોગ્ય છે ગુરુ જેનો એવો જે તે શિષ્ય તે ગઢના આગ્રહથી મહાજન સંબંધિ પોતાને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા કરે છે. તેને જોતાં જે ગ્રંથકારને, એતો મોટા મોહનો મહિમાન છે. એ પ્રકારનું દેખાનાર દ્વારે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું ચંક્રન કરતા ઠતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

નિર્વાહાર્થિનમુજ્જિતં ગુણલવૈરજ્ઞાતશીલાન્વયં, તાદ-
ગ્વંશજતદ્ગુણેન ગુરુણ સ્વાર્થાય મુંક્તમ્ ॥ ચદ્ધિ-
રૂયાતગુણન્વયાઅપિ જના લગ્નોગ્રગચ્છગ્રહા, દેવેચ્ચોઽ
ધિકમર્ચયંતિ મદ્દતો મોદસ્ય તજ્જનિનતમ્ ॥ ૧૩ ॥

ટીકા:--નિર્વાહાર્થિનં કેવલં ઉદરજરણપ્રયોજનનપ સં-
સારનિસ્તારકાંક્ષિણં, ઉજ્જિતં હીનં ગુણલવૈ: ક્રમાદિલેશૈરપિ ॥
પ્રવજ્યાયોગ્યોહિપુરુષ: ક્રમાદિ ગુણવાન્ જવતિ ॥ ચદ્ધુક્તં ॥
પવજ્ઞાણ જોગ્યા, આરિયદેસંમિ જે સમુપ્પન્ના ॥ જાશ્કુલેહિવિસિદ્ધા
તહ સ્વીણપ્પાયકમ્મમલા ॥ એવંપયશ્ચિયઅવગયસંસારનિગ્ગુણ
સહાવા ॥ તત્તોઅ તવિરત્તાપયણુકસાયપ્પહાસાય.

અર્થ:--જે આ પ્રકારનો શિષ્ય કેવલ ઉદર જરવાનુંજ જેને
પ્રયોજન છે એવો પણ સંસારનો નિસ્તાર કરવાની જેને ઇચ્છા નથી એવોને
વઢી ક્રમાદિ ગુણનો લેશ કરીને પણ રહિત છે એવોને પ્રવજ્યા યોગ્ય
જે પુરુષ તે તો ક્રમાદિ ગુણવાળો જોશ્ણ, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે
જે, જે આર્ય દેશમાં ન્તપ્પન્ન થયો હોય ને જાતિ તથા કુલ એ બે સારાં
હોય તથા જેનો કર્મમલ બહુધાનાશ પામેલો હોય ને જેણે સંસારનો
ગુણ રહિત સ્વજાવ જાણ્યો છે ને જેના કષાય ઓગાથાવા એવા
ગુણવાળો પુરુષ દીક્ષાને યોગ્ય છે.

टीका:-अयंतु क्षमाद्यंशेनापि त्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
सकृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति छंदः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य-
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽभिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोहिकषाय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिनाशिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थ:-ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
वळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील
कहेतां सारु वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो छंद समास करवो तयारपणी नथी जाण्युं शीलकुल ते
जेनुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कहुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रते गुरुने पण मा-
खाने इच्छे माटे.

टीका:-एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
त्सैन्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितकुलोदीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीहासुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौलिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविरुनिगमनियमो न करोत्येव.

अर्थ:-ए प्रकारे नथी जाण्युं वृत्तांत ते जेनुं एवा जे पुरुष
ते पण कदापि चोर होय ने तणे दीक्षा लीधी होय तयारे तेने चोरी
करवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोइक चोरी आदि के

करीने बधागच्छने पण शूळीने विषे आरोपण करावे वळी जेनुं कुल जाणुं नथी. ते पण कोइक कर्मना उदय थकी दीक्षाने त्याग करवा इच्छे तो निरंकुशपणे दीक्षानो त्याग करीज दे, ने कुलवान तो क्यारेक न करवानुं काम करवाने इच्छे तो पण एने विषे कुलीनपणुं रहुं ठे ए हेतु माटे निरंतर गुरुनी शिक्षारूपी आकरी बेकीवने बंधायो ठे माटे न करवानुं काम करी शकेज नही.

टीका:-यदुक्तं ॥ अपि निर्गतुमनसः, प्रव्रज्यामंदिरान्नरान् ॥
रुणद्धि पुरतः स्थाष्णुं रगलेव कुलीनता जइविदु निग्गयजावो तह-
विदु ररि कज्जाए सयन्नोहिं ॥ वंसकुंरंगीच्छिन्नोवि वेणुज
पावए न महिं.

अर्थ:-जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे दिक्षारूपी मं-
दिरथी नीकलवाने इच्छता पुरुषोने पण बंधननी पेठे कलीनपणुं जे
ते आगळ आगळ आवीने रोके ठे.

टीका:-मुंकीकृतंदीक्षितं ॥ गुरुणा आचार्येण ॥ तादृशं विने-
यवंशसमे वंशे जातः स तथा अज्ञातकुलोद्भव इत्यर्थः ॥ तथा ते
तत्सजातीयविनेयतुल्या गुणाः निःशीलतादयो धर्मा यस्य स तथा
ततः कर्मधारयसमासकरणेन गुरुशिष्ययोर्विश गुणाल्यंतसा-
जाल्यं व्यनक्ति ॥ तादृशो हि तादृश मेव मुंरुयते ॥ समानशील
व्यसनेषु सख्यमिति वचनात्.

अर्थ:-ते प्रकारनी दिक्षा, ते प्रकारना गुरु आपे ठे. शिष्य-

ની સમન્નિ વંશને વિષે થાણા ગુરુ અર્જાણ્યા કુલમાં થયેલો ઇટલો
અર્થ છે. વળી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે એટલે શિષ્યની પે-
ઠેજ શીલરહિત જેનાં ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદકૂવંશજ ને તદ્ગુણ એ
બે પદનો કર્મ ધાસ્ય સમાસ કરવો તેણે કરીને એ ગુરુના શિષ્યના
વંશને ગુણ એ બેનું અતિશે સંજાતિપણું એટલે સરખાપણું પ્રગટ કરી
દેખાવે છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુઠે કેમ જે જેના ગુણ તથા
આચરણ સરખાં હોય તેનેજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્રનું
વચન છે એ દેતું માટે.

ટીકાઃ—સ્વાર્થયિ સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિહેતવે નતુ
સંસારદુઃખેન્યો મોચયિતું તમેવંવિધં યદર્ચયંતિ મલયજઘ્નમૃણ
ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-
વિશેષણં અતિરિક્તં દેવેન્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તે
પૂજયંતસ્તાદ્ગુણા એવ જ્ઞવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિખ્યાતગુણાન્વયા
અપિ જગતીપ્રતીતગાંત્રીયૌદાર્ય ક્રમાદિગુણમહાકુલાઅપિ ॥
આસતાંતદિતર इत्यपि शब्दार्थः ॥

૩. અર્થઃ—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી. ઇત્યાદિ જે પોતાનો
સ્વાર્થ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુઠે છે પણ સંસારના દુઃખ થકી મુ-
કાવવાને જ્ઞાતી મુરુતા એ પ્રકારના મુઠેલા કેવલ લિંગધારી ગુરુને
શ્રાવકલોકો મલયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ વને
તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અધિક
પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને
પૂજે છે માટે તે પણ તેવા હશે ? તો તે જગાં વિશેષણ આપે છે જે

“ विख्यात गुणवंशअपि ” एटले जगतमां गंजीरपणुं तथा उदारपणुं
तथा मोटुं कुल, क्षमादिगुण ए सर्वे जेमनो प्रसिद्ध ठे, एवा सारा
श्रावक पण गच्छरुपि गल बंधने करीने तेमने पूजे ठे तो बीजा सा-
मान्य श्रावक पूजे ठे तेमां शुं कहेवुं ए प्रकारे अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—कस्मादेव मित्यतआह ॥ लग्नोद्यगच्छग्रहा इतिहेतु
गर्जविशेषणं ॥ लग्नश्चेतसि निविष्ट उग्रोद्वोगह्यप्रतिबंधोयेषां ते
तथा ॥ जवतु निर्गुणो वा गुणीवायं किं नोऽनयाचितया ॥ गुरु
जिरयमस्माकं प्रदर्शितः तथा अस्मद्वश्यै रप्यंगुरुत्वेनानैनहा-
स्याम इतिविहितस्वस्वगच्छगोचरमनोजिनिवेशा इत्यर्थः ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तेमने पूजे ठे त्यां विशेषण आपे ठे जे
श्रावक केवा ठे तो “ लग्नोद्यगच्छग्रह ” ए विशेषण हेतु गर्जित ठे जे-
मना चित्तमां आकरो (दृढ) गच्छनो प्रतिबंध ठे एटले श्रावक
एम जाणे ठे जे आपणो गुरु गुणी हो अथवा गुणरहित हो, आ-
पणो एनो विचार न करवो मोटा पुरुष गुरुए आ आपणने देखाड्यो
ठे, वळी आपणा वंशमां थंएला सर्व पुरुषोए आ पुरुष गुरुपणे दे-
खाम्यो ठे आपण कांइ ते करतां परिक्षा करवामां माह्या नथी ए
हेतु माटे तेमनी परिपाटीनो अनुसार करीने आ गुरुनो त्याग न
करवो जेवो तेवो पण ए आपणो गुरु ठे. ए प्रकारे पौताना गह सं-
बंधी मोटा आग्रह वने गळायो ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारीने पूजे ठे

टीकाः—अथ विदुराणामपि तेषां तादृक् चेतोनिर्वधेकोहेतु
रित्यतआह ॥ महतोऽति प्रबलस्य मोहस्य मिथ्याजिनिवेशस्या

तदिति तादृशस्यापि तथाविधाज्यर्चनादिकं जृजितं लीलायितं
॥ तथाहि ॥ नगुरुपदर्शितत्वं निर्गुणेपि तद्विष्येऽज्यर्चनादि नि-
बन्धनं ॥ यदिहिगुरुःस्वाजन्यादिना निमित्तेन निर्गुणमपिशिष्यं
मोहादगुरुतया दर्शयति नेतावता सौ बहुमानमर्हति विवेकिनां ॥
गुणानामेव बहुमानहेतुत्वात् ॥ ते चेत्तत्र नसन्ति तदा किं निः
फलेन गुरुपदर्शितेन ॥

अर्थः—हवे जाणता एवाय पण श्रावकने ते प्रकारनो चितमां
गढनो आग्रह रहे ठे तेनुं शुं कारण ठे ? तो ए जगाए उत्तर कहे
ठे जे ते प्रकारना जाण पुरुषोने ते प्रकारना लिंगधारीश्रोनुं पूजन
करवुं ए सर्व मोहनी लीला ठे. एटले ए सर्व मिथ्याजि निवेशनुं
प्रगटपणुं ठे. तेज देखामे ठे जे गुण रहित शिष्यने विषे पूजादिक
जे करवानुं ते गुरुनुं देखामेलुं न जाणवुं. केम जे गुरु थइने आ पो-
तानो शिष्य ठे इत्यादिक कारणे पण निर्गुण शिष्यने गुरुपणे देखामे
तोपण ए शिष्य बहुमानपणाने न पामे केम जे विवेकीआ योनी
मध्ये गुणनुंज बहुमानपणुं ठे ए हेतुं माटे जो ते गुण ते शिष्यमां
नथी तो निष्फल एवुं गुरुनुं देखामवुं तेणे करी शुं ? काइ नहि.

टीकाः—यदुक्तं ॥ गौरवबीजं शिष्ये, गुणाः सतांनगुरुदर्शित-
त्वं यत् ॥ गुरुदिष्टमप्पसत्त्वा ह्योकायतमतमगौरव्यं ॥ तथा स्व-
वंशजाज्युपगमस्यापि निर्गुणगुरुबहुमानहेतुत्वे लक्ष्मीप्राप्ता-
वपि नृणां स्वकुलक्रमागतदारिद्र्यादरे परित्यागप्रसंगान्न चैवं
लोके उपलज्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

सुगुरुप्राप्तौ कुगुरुं क्रमानुषक्तमपि जहति धीमंतः ॥ चिर
परिचितमपिनोज्जति निधिक्षात्रे कोनु दौर्गत्यं ॥ अतएव सिद्धांते
गुरुगुण हीनस्य गुरोरगुरुत्वेन यतीनाम प्यंगारमर्दक शिष्या-
णामिव सद्गुरुगङ्गांतरसंक्रमणेन तत्परित्यागः प्रत्ययादि ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे शिष्यने विषे गुण ठे ते
ज सत्पुरुषने गौरवपणानुं कारण ठे. पण गुरुनुं देखारवुं ते कांड गौ-
रवपणानुं कारण नथी. जेम गुरुए देखारयो होय तोपण नास्तिकनो
मत असत् ठे माटे गौरव करवा योग्य नथी. तेमने निर्गुण शिष्य
पण मानवा योग्य नथी. वळी आपणा वंशमां थयेला सर्वे वृद्धोए
ए निर्गुण शिष्यने गुरुपणे मान्या माटे आपणे पण मानवा, बहुमान
करवुं. त्याग न करवो. एम जो मानता होतो लक्ष्मीनी प्राप्ती थाय
तोपण पुरुषने पोतानी कुळ परंपराथी चाढ्युं आवतुं जे दारिद्र्यपणुं
इत्यादिकनो पण त्याग न करवो जोडए. ते तो त्याग करो ठे माटे
आ निर्गुण गुरु शिष्यनो केम त्याग करता नथी. जगतमां पण ल-
क्ष्मी मळे तो दलदर राखवानुं जणातुं नथी. ते लौकीक शास्त्रनुं
वचन जे सुगुरुनी प्राप्ति थये ठेते कोण बुद्धिमान पुरुष परंपराथी
चाढ्यो आवतो जे कुगुरु तेनो त्याग न करे. दृष्टांत जेम निधनी
प्राप्ति थये ठेते घणा काळथी परिचय करेलुं एवुं पण दारिद्र्यपणुं
तेनो कोण त्याग न करे ? एज कारण माटे सिद्धांतमां पण गुरु
गुण रहित जे गुरु तेनो अगुरुपणे त्याग करवानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.
जेम अंगार मर्दकना शिष्य साधुए अंगार मर्दक गुरुनो त्याग करीने
सारा गुरु जे गढमां ठे ते गढमां प्रवेश कर्तौ तेम.

ટીકા:-યદાહ ॥ ગુરુગુણ રહિઓ ય ગુરુ ન ગુરુ વિહિત્વા
ગમોય તસ્મિન્નો ॥ અન્નત્થસંકમેણં નન ઇગાગિતણેણંપિ ॥ લોકિ-
કાઅપ્પ્યાહુઃ ॥ ગુરોરપ્યવલિપ્તસ્ય, કાર્યાકાર્ય મજાનતઃ ॥ ઉત્પથં
પ્રતિપન્નસ્ય, પરિત્યાગો વિધીયતે ॥ તતશ્ચવં સ્થિતે યન્નિર્ગુણેપિ
ગુરુવાચ્યુપગમેનાચ્યર્ચના નિસંધિઃ સમહામોહમહિમેતિવૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:-જે કારણ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકિક
શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે જે જે ગુરુ અહંકારી હોય ને આ કરવા યોગ્યને
આ ન કરવા યોગ્ય એવું ન જાણતા હોય ને ઝનમાર્ગે ચાલતા હોય
તે ગુરુનો સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કરવો. તે હેતુ એમ સિદ્ધાંત થયો જે
ગુણને વિષે પણ જે ગુરુપણું માનીને પૂજનાદિક કરવું તે મોટા મો-
હનો મહિમા છે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૩ ॥

ટીકા:-एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति-
पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी क्रमाणः सविषादमाह ॥

અર્થ:-હવે ગુરુરૂપી બંધને કરીને બાંધેલા લોકોને સારા ધ-
મની પ્રાપ્તિ નથી થતી એ હેતુ માટે સિદ્ધાંતનું અપમાન જોતા સત્તા
ગ્રંથકાર સ્વેદ સહિત કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुःप्रापा गुरुकर्मसंचयवतां सधर्मबुद्धिर्नृणां, जाता-
यामपि दुर्लभः शुभगुरुः प्राप्तस पुण्येन चेत् ॥ कर्तुं न
स्वहितं तथाप्यलममी गच्छस्थितिर्व्याहताः, कं ब्रूमः
कमिहाश्रयेमहि कमाराध्येम किं कुर्महे ॥ १४ ॥

टीकाः--दुःप्रापा दुर्लभा सधर्मबुद्धिर्नगवत् प्रणीतनिरुप-
चरितधर्मजिघृक्षा ॥ अथ पारमेश्वरस्य सर्वस्यापि शोचनत्वां
विशेषात् किं सदिति विशेषणेनेति चेत् न तस्यापीदानीं कालदो-
षादनुश्रोतः प्रतिश्रोतोरुपत्वेन द्वै विध्यदर्शनात् ॥

अर्थः--जे सारा धर्मने विषे बुद्धि थवी ते दुर्लभ ठे, एटलै
तीर्थकरे, उपचार रहित कहेलो जे धर्म तेनी ग्रहण करवानी जे इच्छा
ते दुर्लभ ठे. आ शंका करे ठे जे परमेश्वरे कहेलो जे ते सर्वे सा-
रो ज ठे तेमां कोइ उठो वधारे नथी, माटे सत् ए प्रकारनुं धर्मनुं
विशेषण कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे ! उत्तरः--ए प्रकारे तमारे आशंका
न करवी केम जे आ कालना दोषथी धर्मनुं बे प्रकारे देखवुं आय
ठे एक तो अनुश्रोतपणे न बीजुं प्रतिश्रोतपणे ॥

टीकाः--तथाहि ॥ विषयकुमार्गद्रव्यक्रियानुकूल्ये सुख-
शीलजनैः सिद्धांतनिरपेक्षस्वच्छंदमतिप्ररूपितो बहुजनप्रवृत्ति
गोचरः पंथा अनुश्रोतः ॥ अयमर्थः ॥ अनुपयेनहि गच्छतः

पुरुषस्य नदीश्रोतः सुगमं सागरगामिच जवति ॥ एवमयमपि
प्रकृतो मार्गः सुकरत्वात् संसारप्रापकत्वाच्च तथोच्यते श्रुतोक्त
सकलयुक्त्युपपन्नः स्वयंजगवत्प्रज्ञापितः प्रेक्षावत्प्रवृत्ति
विषयस्तु प्रतिश्रोतः ॥ एतदुक्तं जवति प्रतिपथेन प्रतिष्ठमा-
नस्य हि नदीश्रोतो दुर्गमंपारप्रापकंच जायते एवमयमपि-
पंथा दुःकरत्वात्संसारतारकत्वाच्चैवमज्जिधीयते ॥

अर्थः—तेज अनुश्रोत, प्रतिश्रोतपणुं देखामे ठे. जे विषय
तथा कुमार्ग तथा द्रव्यक्रिया तेमनुं अनुकूलपणुं सते जे सुखशी-
लीया लोकोए सिद्धांतनी अपेक्षाए रहित पोतानी इच्छामां आवे
तेम प्ररूपणा करेलो जेमां घणा लोकनी प्रवृत्ति थाय ठे एवो जे
मार्ग तेने अनुश्रोत मार्ग कहिए. आ परमार्थ ठे. जे प्रवाहने अ-
नुसरीने चालनार पुरुषने नदीनो प्रवाह सुगम ठे ने समुद्र प्रत्ये
जवानुं पण थाय ठे. एम आ लोक प्रवाह मार्ग पण संसार समुद्रने
पमारनार ठे सुगम ठे माटे तेम कहिए ठीए. ने शास्त्रमां कहेली
सकळ जुक्तिउं तेणे सहित पोते जगवंते कहेलो ने जे मार्गे बुद्धिमंत
चाले ठे ते प्रतिश्रोत मार्ग कहिए. ए कह्युं ठे जे सामा मार्गे चाल-
ताने एटले सामे पुर चालनार नदीनो मार्ग दुर्गम ठे. दुखे जवाय
एवो ठे केम जे ते मार्ग पार पमामे एवो ठे. एम आ मार्ग पण सं-
सारने तारनार ठे माटे दुःखकर ठे तेथी ए मार्गने प्रतिश्रोत
कहिए ठीए.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अणुसोयपट्टिए बहुजणंमिपक्सोयस-
र्धक्षकखेणं ॥ पक्सोयमेव अप्पादायवो होउ कोमण॥अणुसोय

सुहो लोगो पम्सोर्त आसवो सुविहियाणं॥ अणुसोर्त संसारो
पम्सोर्त तस्स उत्तारो ॥ अत्रासवश्चित्तिंन्द्रियजयादिरुपपर-
मार्थपेशलः कायवाडःमनोव्यापारः बहुजनप्रवृत्ति विषयत्वा-
दनुश्रोतसएवसद्धर्मत्वमि चेत्तु न विकट्यासहत्वात् ॥ तथाहि ॥
किं बहुजनप्रवृत्तिगोचरमात्रं सद्धर्मनिबंधनं आहो सिद्धां-
तोक्तत्वं ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए गाथामां आ-
सव ए प्रकारनुं पद ठे तेनो अर्थ इन्द्रियोनुं जितवुं इत्यादिरुपनो ठे.
परमार्थ करवामां चतुर एवो जे शरीर वाणीने मन तेमनो जे व्या-
पार तेमां बहुजननी प्रवृत्ति थाय ठे. माटे अनुश्रोत एज सद्धर्म ठे
एम जोतुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केम जे एमां विकट्य ठे तेनुं
सहन थाय एम नथी. तेज विकट्य कही देखामे ठे जे बहुजननी
प्रवृत्ति जे मार्गमां थाय ते शुं सारा धर्मनुं निबंधन ठे. एटले का-
रण ठे, के सिद्धांतमां कह्या प्रमाणे करवुं ए सारा धर्मनुं निबंधन ठे.
एटले सारो धर्म ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ बहुजनप्रवृत्तिगोचरत्वस्य सद्धर्म
निबंधनत्वाज्युपगमे लौकिकधर्मस्यैव सद्धर्मत्वप्रसंगान्तस्यै-
वइदानीं पार्थिवादिपुरुषसिंहप्ररुत्तिविषयत्वात् ॥ अथ तस्य
पार्थिवादिप्ररुत्तिविषयत्वेपि जगव छिनेयाप्ररुत्तिं तत्त्वेन न
सद्धर्मत्वमस्यतुजगवछिनेयप्रणीतत्वेन तत्त्वमितिचेत् न ॥

अर्थः—तेमां पहेलो पक्ष मानवा योग्य नथी, केम जे जेमां

વહુ જનની પ્રવૃત્તિ થાય તેણે કરીને જણાતો જે ધર્મ તે જો સદ્ધર્મ
પણ અંગિકાર કરીએ તો લૌકિક ધર્મને પણ સદ્ધર્મપણની પ્રાપ્તિ
થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમ જે તે લૌકિક ધર્મને વિષે આ કાલમાં
મોટા મોટા રાજા આદિ પુરુષ મધ્યે સિંહ સમાન પુરુષ તેમની પ્ર-
વૃત્તિ દેખાય છે. માટે ને વળી તારે એમ કહેવું હોય જે તે લૌકિક
ધર્મમાં રાજાદિ પ્રવર્તેલા છે પણ જગવંતના શિષ્ય પ્રવર્તેલા નથી.
માટે એને સદ્ધર્મપણું નથી ને આ ધર્મ તો જગવંતના શિષ્યોએ ક-
હેલો છે એ હેતુ માટે સદ્ધર્મ છે એમ તારે જો કહેવું હોય તો તે ન કહેવું.

ટીકા:-વહુજનપ્રવૃત્તિવિષયત્વેન સદ્ધર્મત્વે પ્રતિજ્ઞાયાશ્ર-
નિષ્ઠપ્રસંગેન તજ્ઞહતો જવતોહેતુહાન્યોપપત્તેઃ ॥ કિંચ જવતુ
જગવદ્દિનેયપ્રણીતત્વેનાસ્ય તત્ત્વં તથાપિ જગવદ્દિનેયત્વમેવક-
શ્રમેષા મનુશ્રોતપ્રણેતૃણાં ॥ કિં જગવન્મુન્નીકૃતત્વેન તદાજ્ઞા
કારિત્વેનવા ॥

અર્થ:-કેમ જે વહુ લોકની જે પ્રવૃત્તિ તેણે કરીને જણાતો
એ ધર્મ છે એ હેતુ માટે એને સદ્ધર્મપણે પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક સ્થાપન કર-
નારને અનિષ્ટની પ્રાપ્તિ થાય છે. એટલે સદ્ધર્મ એને કહેવાયજ નહિ
ને જો તું એમ કહીશ કે હું વહુ લોકની પ્રવૃત્તિને સદ્ધર્મ કહેતો
નથી તો તારા હેતુની હાનિ થશે. એટલે તારો હેતુ યોગ્ય નથી. ને
વળી તું કહું તું જે જગવંતના શિષ્યોએ કહેલો છે માટે એને સદ્ધર્મ-
પણું છે તો ત્યાં તુંને પૂઠીએ ઢીએ જે લોક પ્રવાહ જે અનુશ્રોત માર્ગ
તેના કહેનાર લિંગધારીને જગવંતના શિષ્યપણુંજ ક્યાં છે. ને જો તું
કહીશ કે તેમને જગવંતના શિષ્યપણું છે તો ત્યાં તેને પૂઠીએ ઢીએ જે

शुं तेमने जगवंते पोते मुंड्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी
आज्ञा पालवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीका:-न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंकीकृतत्वेन तद्धिनेयत्वे-
जमाख्यादीनामपि तद्धिनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाख्यादीनां त-
द्धिनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतमशक्यापहवमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांते तद्धिनेयाज्ञासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थ:-तेमां प्रथमनो पक्ष अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंरुन कर्णुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो जे माली आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति थशे ने
वळी तुं कहीश के जमाली आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाली आदिकने तो निहवपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आज्ञास मात्रजे प्रतिपादन कर्थो
वै ए हेतु माटे.

टीका:-नापिद्धितीयः ॥ जगवदागमात्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञप्त्यतमेवकदर्शयतां कथंतेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथंतद्धिनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं बाळातप्रचामोत्ति हंकयंत्यता ॥ तत्रैव यमसं

ता, अवमन्नंता न या एंति ॥ नहिलोकेपि सत्पितृविरुद्धमाचरत-
स्तदाज्ञामप्यकुर्वतः पुत्रस्यापि वस्तुतः पुत्रत्वं नाम
॥ तस्मात्तद्धिनेयाज्ञासास्तेऽतस्तत्प्रणीतत्वेनोत्सूत्रत्वान्नवान्निनंदि
बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेप्यऽनुश्रोत सद्धर्मत्वमेव ॥ अथ द्वितीयः
तदेवमेतत् प्रतिश्रोत स अएवतुजगवत् प्रज्ञप्तसिद्धांतो
क्तत्वेन कतिपयमहासत्वप्रवृत्तिगोचरेत्वेपि सद्धर्मत्वात् ॥ अतो-
नुश्रोतसो व्यवठेदे न प्रतिश्रोतःसंगृहीतुंसदिति विशेषणं वि-
धीयमानं नविवादपदवीमधिरोहति॥

अर्थः—बीजो पक्ष पण अंगिकार करवा योग्य नथी केम जे
जगवंतनी आझार्थी अत्यंत विरुद्ध एवो चैत्यवास आदिक स्थापवे
करीने ते जगवंतनी कदर्थना करनारा एवा ते लिंगधारीओने जग-
वंतनी आझानुं करवापणुं कयांथी होय ने वळी जगवंतना शिष्य-
पणुं कयांथी होय. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे पण
सारा पिताए जे कहेबुं तेथी विरुद्ध एटले उलटुं आचरण करे तो
एवो पुत्र एटले पितानी आझाने अंशमात्र पण न करतो एवा पु-
त्रने पण वस्तुताए पुत्रपणुं नथीज. ते हेतु माटे ते जगवंतना शिष्य
कहेवाय ठे ते तो केवल आज्ञास मात्र ठे माटे तेमनुं जे कहेबुं तेने
उत्सूत्रपणुं ठे ते हेतु माटे ‘ जवान्निनंदि ’ एटले संसारमांज आ-
नंद मानता घणा लोक तेमनी प्रवृत्ति ए मार्गमां ठे तोपण अनुश्रोत
मार्गनो त्याग करीने प्रतिश्रोत मार्गनुं ग्रहण करवाने सत् ए प्रकारनुं
धर्म शब्दने विशेषण आण्युं ठे ते कांइ विवाद करवानुं ए स्थानक नथी.

टीकाः—केषां दुःप्रापा नृणां पुसां गुरुकर्म संचयवतां महाज्ञा-

नावरणादिसंज्ञारत्नाजं ॥ संप्रतिहि गुरुकर्मत्वा ज्जीवानां न प्रायेण
प्रतिश्रोतसि प्रवृत्तिरुपलब्ध्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अयोग्यज्ञावात् गुरुकर्मयोगाद्लोकप्रवाहस्पृहया दुरापा ॥
प्रायोजनानामधुना प्रवृत्तिः प्रश्नि प्रतिश्रोतसि जैनचंद्रे ॥

अर्थः—कोने ए सद्धर्मनी प्राप्ति दुःख पामवा योग्य ठे तो
ज्ञानावरणादि जारे कर्मना समूहवाळा पुरुषोने ते बात घटे ठे. केम
जे आ काळमां जारे कर्मी जीव ठे ए हेतु माटे बहुधा प्रतिश्रोत
मार्गमां तेमनी प्रवृत्ति देखाती नथी. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे
श्री जिनेश्वर जगवंतना कहेला प्रतिश्रोत मार्गने विषे आ काळमां
बहुधा लोकनी प्रवृत्ति थती नथी एटले दुःखे थाय ठे. शायी के
अजोग्य ज्ञावथी तथा जारे कर्मनो योग ठे तेथी तथा लोक प्रवाह-
नी स्पृहा ठे. एटले लोक प्रवाह जे मार्गे चाले ठे ते मार्गे इच्छा राखे
ठे. ए हेतु माटे सद्धर्मनी प्राप्ति दुर्लभ ठे.

टीकाः—आगमेप्युक्तं ॥ बहुजणपवित्तिमित्तं, इच्छंतेहिं इ-
हलोश्चैव ॥ धम्मो न उज्झियवोजेण तहिं बहुजणपवित्ती ॥
तो आणाणुगयं जंतं चैव बुहेण सेवियवंतु ॥ किमिह बहुणा ज-
णेणं हंदिन सेअत्थिणो बहुया ॥ रयणत्थिणो तिथोवा तदाया-
रोवि जह्व लोसंमि ॥ इयसुधम्म रयणत्थिदाय गाददयरंनेया ॥

बहुगुणविह्वेण जन् एए लब्धंति तां कहमिमेसुं॥ एयदरिहाणं
तह, सुमिणेवि पयट्ठई चिंता॥

टीकाः—जातायामपि कथंचित्किंचिद्भव्यत्वपरिपाकात्प्राप्तु
र्भूतायामपि सद्धर्मबुद्धौ दुर्लभोदुरासदः शुभ गुरुर्यथार्थसिद्धांत
प्ररूपणनिपुणोलोकप्रवाहबहिर्भूतेचतोवृत्तिःप्रतिवादिमदको द-
क्षमः कालाद्यपेक्षानुष्ठानपटिष्ठःसूरिः ॥ अयमर्थः ॥ सद्धर्म
मनोरथजावेपि सङ्गपदेश गुरुंविना नासावासाद्यते ॥

अर्थः—कोइ प्रकारे कांइक जव्यपणानी परिपांक अवस्थाने
विषे सद्धर्म बुद्धि थये सते पण शुभगुरु मलवो दुर्लभ ठे. तो जथार्थ
सिद्धांतनी प्ररूपणा करवामां कुशल ठे ने जेना चित्तनी वृत्ति लो-
कप्रवाह थकी रहित ठे, ने जे गुरु प्रतिवादिना मदने नास करवामां
समर्थ ठे ने वळी काळादिकनी अपेक्षाए अनुष्ठान क्रिया करवामां
अतिसे माह्यो ठे एवौ गुरु एटले आचार्य ते मळवो दुर्लभ ठे. आ
अर्थ प्रगट ठे जे सद्धर्म करवानो मनोरथ थये ठते पण सारो उप-
देश गुरु मदया विना सद्धर्म पमातो नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ धम्मायरियेण विणा, अलहंता, सिद्धिसा-
हणोवार्य ॥ अरएव तुंबलग्गा जमंति संसारचक्रंमि॥ सच प्रायेण
सांप्रतमुत्सूत्रज्ञाषकाचार्यप्राचुर्येण तथाविधोनाटपज्ञाग्यलज्जः ।

अर्थः—ते बात शास्त्रमां कही ठे जे धर्माचार्य मळ्यां विना
सिद्धि पामवानां साधननो उपाय न पामता जीव संसार चक्रमां

જમે છે. જેમ ગામના તુંબને લાગેલા આરા જમે છે તેમ સંસાર ચક્રમાં તે પ્રાણી જમે છે માટે બહુધા આ કાલમ^૧ ઉત્સૂત્રના જાણ કરનાર આચાર્ય ઘણા છે માટે જેવો સિદ્ધાંતમાં કહ્યો છે તેવા લક્ષણવાળો ધર્માચાર્ય ઘણા જાગ્યે કરીને પમાય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ યસ્યાનલ્પવિકલ્પજલ્પલહરીયુગ્ યુ-
ક્તયઃ સૂક્તયઃ સજ્ઞાં જર્જરયંતિ સંસદિ મદં વિસ્ફૂર્જતાં વાદિનાં॥
યશ્ચોત્સૂત્રપદનં જાતુદિશતિ વ્યાખ્યાસુ સપ્રાપ્યતે સચ્ચારિત્ર પ-
વિત્રિતઃ શુભગુરુઃ પુણ્યૈરગણ્યૈરકો ॥

અર્થ:—જેની વાણી અનેક વિકલ્પ સહિત જે જાણ તેની લેહેરો ઇટલે પરંપરા તે સહિત યુક્તિનું તે જેને વિષે એવી છે. વઢી જે ગુરુ સન્નાને વિષે અતિ શય દિદીપ્યમાન એવં વાદી લોકના પ્ર-
બલમદને નાશ કરે છે ને જે ગુરુ વ્યાખ્યાન તે વિષે ક્યારેય પણ ઉત્સૂત્રપ્રરૂપણ નથી કરતા એવા સુંદર ચારિત્રવદે પવિત્ર થયેલા શુભ ગુરુ તે જો અગણિત પુણ્યનો ઉદય હોય તો તેને મળે છે.

ટીકા:—પ્રાપ્તઃ સમાસાદિતઃ સન્નદિતગુણઃ ગુરુગુરુઃ પુણ્યેન
જવાંતરસંનૃતસુકૃતેન ચેત્યદિ તથાપિ શુભગુરુ પ્રાપ્તાવપિ-
કર્તું વિધાતું સ્વહિત માત્મનઆયતિ સુખાવહં કર્મ સઋર્મપ્રતિ-
પત્તિ લક્ષણં નાલં ન સમર્થાઃ ॥ અમીપુણ્ય પ્રાપ્ત શુભગુરવો
મર્ત્યાઃ ॥ આસાદિતસુગુરવોપિ તે કિમિતિ ન સ્વહિતાય યતંત
શ્રુત્યત આહ ॥

અર્થ:—તે પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત ગુરુ જન્માંતરમાં સંઘ કરેલાં પુણ્યવ્રતે જો કદાપિ મળે તોપણ પોતાના આત્માનું પરિણામે હિત કરનારં એવું સદ્ગુણ કર્મના અંગિકારરૂપિ પોતાને હિતકારી વસ્તુ તેને કરવાને આ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. શુદ્ધ ગુરુ મળ્યા પછી પણ તે પુરુષ કેમ પોતાનું હિત કરવાનળી પ્રયત્ન કરતા નથી તો ત્યાં કહે છે.

ટીકા:—ગચ્છસ્ય સ્વવંશ્યાન્યુપેતયતિવર્ગસ્ય સ્થિતિઃ યુષ્મત્ કુલાદતોયં ગચ્છોઽતેનં વિહાય યુષ્માન્નિર્નાન્યપાશ્વં દેશનાશ્રવણસમ્યક્તપ્રતિપત્યાદિકં વિધેયમિતિ ગૃહિણઃ પ્રતીત્ય લિંગિકૃતા વ્યવસ્થા તથા વ્યાહતા એવંવિધશુદ્ધગુરુપ્રાપ્તાવપિ નિઃસત્ત્વતયા કિમેનાં ગચ્છસ્થિતિં મુંચામો નવેતીતિકર્ત્તવ્યતોદ્ધ્રાંતાંતઃકરણાઃ એવં ગચ્છસ્થિતિ વ્યાહતાઃ તેષાં સ્વહિતકરણાસામર્થ્ય મુપલબ્યતદુપચિકિર્ષુશ્ચેતઃસમુદ્ભસત્કરુણ ॥ પારાવારઃ પ્રકરણકારઃ પ્રાહા ॥

અર્થ:—ગચ્છની જે સ્થિતિ તેણે કરીને એ પુરુષ હુણાયા છે. ગચ્છ તે શું તો પોતાના વંશમાં થયેલા જે પુરુષો તેમણે અંગિકાર કર્યો એવો જે યતિનો સમૂહ તે ગચ્છ કહીએ ને તેની સ્થિતિ જે મર્યાદા એટલે તમારા કુલના વૃદ્ધ પુરુષોએ આ ગચ્છનો આદર કર્યો છે માટે એ ગચ્છને મૂકીને તમારે વીજાની પાસે દેશનાનું સાંજાવવું તથા સમકિતનું અંગિકાર કરવું इत्यादि કાંઈ પણ ન કરવું એ પ્રકારે ગૃહસ્થને આશ્રિને લિંગધારીએ કરેલી જે મર્યાદા તેને ગચ્છ સ્થિતિ કહીએ તેણે કરીતે હુણાયેલા એટલે વ્યાકુલ થયેલા પુરુષો શુદ્ધ

गुरु मळ्या पठी पण सद्धर्म करवा समर्थ नथी थता. वळी ए पुरुषो केवा ठे तो ए प्रकारनी शुज गुरुनी प्राप्ति थये ठते पण निसत्व ठे एटले पुरुषार्थ हीण ठे माटे एम विचारे ठे जे आपणे आ गठनी मर्यादा मूकीए के न मूकीए ए प्रकारना विचारमां जे करवा योग्य ठे ते करवामां जमी गयां ठे अंतःकरण जेमनां एवा थाय ठे. ते गच्छ स्थिति व्याहृत कहीए. ते पुरुषने पोतानुं हित करवानुं सामर्थ्य नथी, एम देखीने ते पुरुषोनो उपकार करवाने इच्छतो अंगिकार पोताना चिंतमां उत्पन्न थयो जे दयानो समुद्र तेणे करीने कहे ठे.

टीका:-किं ब्रूम इत्यादि॥ अतःकं पुरुषविशेषं ब्रूमो ज्ञानामः कं इह जगति आश्रयेमहि सेवेमहि ॥ कं आराध्येम दानादि-
नोपचरामः ॥ एतेषां ज्ञानादीनां मध्यात्किं कुर्महे विद्वद्भ्यो ॥
यदिहि कस्यचिन्महात्मनो ज्ञानेनाश्रयणनाराधनेन वा गच्छ
स्थितिं विमुच्य सद्धर्मप्रतिपत्तौ ते स्वहितमाचरन्ति तदैतदपि
क्रियते ॥ परोपकृतिदीक्षितत्वात्सत्पुरुषाणामिति ॥

अर्थ:-जे कया पुरुषने प्रत्ये आ वात कहीए. वळी जंगतमां कीया पुरुषनी सेवा करीए जे पुरुष सेवा वते आ वातने समजे. वळी कया पुरुषनी आराधना करीए एटले दानादिक वते तेनो उपचार करीए. ए सर्वनी मध्ये शुं करीए. जो कोशक मोटा पुरुषना कहेवाथी आश्रय करवाथी अथवा आराधन करवाथी गच्छ स्थितिने मूकीने सद्धर्मनो अंगिकार करीने पोतानुं हित करेतो पण करीए. केम जे सत् पुरुषे तो पारको उपकार करवो एज दीक्षानो अंगिकार कर्यो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः-॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वंजानाना
 अप्येवंगच्छस्थित्याव्यामुह्यन्ति तदा कं ब्रुम इत्यादि ॥ अयमर्थः॥
 अजानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्गणनाराधनादिना वा तद्बोध-
 यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानन्तोपि गच्छस्थितिं व्या-
 हता इति कथं तत्र स्थापयितुं पार्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यमीषां
 सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति ॥ अतः किं कु-
 र्मह इति विषादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु मद्व्या
 तो पण गच्छनी स्थितिये करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना प्रत्ये
 कहीए इत्यादि जाणवुं. तेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे तत्त्वने
 न जाणतो होय तेने तो कहेवार्थी, आराधन करवार्थी हरेक प्रकारे
 बोध करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पुष ठे
 केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां हणाय ठे ए हेतु
 माटे वेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ? एटवे
 केम समर्थ थइए ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने स-
 न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नथी; माटे शुं
 करीए. ए प्रकारे खेद जरेलुं वचन कळुं.

टीकाः—इदमत्रैदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोह्ययं सद्धर्म
 एतेचातिक्लीवा अन्यथा किं विदुषां गच्छस्थितिं ज्ञिया ॥ यदि हि
 लिंगिनःस्तत्राज्ञादिहेतुना गच्छ स्थितिं दर्शयति तथापि गृहिणा
 परीक्षापुरःसरं धर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

अर्थः—आ जगाए ठेवट कहेवानुं के तात्पर्य आ ठे जे आ सद्धर्म ठे तेनुं महासत्त्व एटले महाबलवाळो प्राणी तेनार्थी ग्रहण थाय एम ठे ने आजे पुरुष ठे ते तो अतिशय नपुंसकठे. केम जो एम न होय तो जे जाण पुरुष ठे तेने गच्छ स्थितिनो ज्ञय केम राखवो जोइए ? नज राखवो केम जे जो पण लिंगधारी पोताने लाज थाय ठे इत्यादि कारणे गठनी स्थिति देखामे ठे. तो पण गृहस्थोए परीक्षा पूर्वक धर्म अंगिकार करवो.

टीकाः—यतो जगवानेवाह ॥ निकषठेदतापाज्यां सुवर्णं
मिव पन्थितैः ॥ परीक्ष्यन्निहवो ग्राह्यं, मदचो नतु गौरवात् ॥
आगमेप्युदितं ॥ सद्बुधरणनिमित्तं गीयस्सन्नेसणान् उक्कोसा
जोयणसयाइं सत्त उ बारसवरिसाइं कायवा ॥

अर्थः—ते वात जगवाने पोते कही ठे जे जेम सुवर्णनी प-
रीक्षा कसोटीथी, ठेदवाथी, ताप देवाथी थाय ठे तेम हे निहु लोको
पंथितोए अमारुं वचन परीक्षा करीने ग्रहण करवुं. पण मारी महो-
बतथी न ग्रहण करवुं. वळी ए वात आगममां पण कही ठे जे.

टीकाः—तथा संप्रदायागतस्यापि निर्गुणस्य गच्छस्यागमे
यतीनामपि परिहारश्रवणात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सारणमाइ वित्तं गह्वंविहु गुरुगुणेण परिहीणं ॥ परिचत्तना-
श्वग्गो चइज्जातं सुत्तविहिणान् ॥

अर्थः--वळी आगमने विषे साधुने पण पोताना संप्रदायची चाट्यो आवेलो एदो निर्गुण गच्छ तेनो परित्याग करवो एम सांज-ळीए ठीए ए हेतु माटे गळनो ममत्व त्याग करीने शुभ गुरु थकी सद्धर्म पामवो जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका--एवंच यदा कृतदिगबंधानामपि यतीनां निर्गुणगच्छ परिहारः पतिपादित स्तदा का कथा श्राद्धानामिति ॥ तदेवं विधानामपि य ऋच्छस्थितिज्ञिया तेषां न सद्धर्माभ्युपगम स्तदहो बलीयसी गळमुद्रा तिरयति विवेकांकुरं ॥

॥ यदुक्तं ॥

जीवाः प्रमादमदिरा हृतहृद्यविद्या अप्यन्यथा सुपथिसंप्रति नोत्सहन्ते ॥ हामज्जनाय तु ज्ञवांजसि लिंग ज्ञिः किंगच्छस्थिति विनिहतेव गले शिलैषा ॥ तद्रच्छ स्थितेरपि विज्यतो धर्मान धिकारिण ए वतेवराकाशनात्मनीना असमर्थत्वात् समर्थस्यै- वहिशास्त्रे तत्तद्दिगारी अच्छी समत्यश्चो इत्यादिना धर्माधिका- रित्व प्रतिपादनात् ॥ समर्थस्यैवंलक्षणत्वात् ॥ होइ समत्यो धम्मंकुणमाणो जो न वाहइ परसिं॥ माइपिइसामिगुरु माइयाण धम्मेण जिज्ञाणं॥तद्यवस्थितमेतत् कंब्रुम इत्यादीतीवृत्तार्थः१४

अर्थः--एम ज्यारे कयों ठे दिगबंध ते जेमणे एवा साधुने पण निर्गुण गच्छसां रद्देवानो निषेध कयों त्यारे आवकने निर्गुण ग-

છનો પરિત્યાગ કરવો તેની તો શી વાત કહેવી. એ હેતુ માટે આ નિર્ગુણ ગચ્છે એમ જાણનારને પણ તેની મર્યાદાના જ્ઞયથકી સદ્ધર્મનો અંગિકાર નથી થતો માટે અતિશય બઢવાન એવી એ ગહ મુદ્રા જે તેજ વિવેકરૂપી અંકુરાને ઢાંકી દે છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પ્રમાદરૂપિ મદિરાવતે નાશ પામી છે સારી વિદ્યા તે જેમની એટલે સારું જ્ઞાન જેમનું ગયું છે એવા જે જીવ જે તે બીજી રીતનો જે સારો માર્ગ તે તે પ્રત્યે પણ જવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. તે ઉપર તર્ક થાય છે જે સંસાર સમુદ્રમાં બુદ્ધયોજ રહે તે માટે ગચ્છ સ્થિતિયકી જ્ઞય પામનાર પુરુષો ધર્મના અધિકારી નથી. માટે એ બચારા આત્માનું હિત કરવામાં અતિશય રાંકના છે કેમ જે અસમર્થ થયા છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં તો સમર્થ પુરુષોજ ધર્મના અધિકારી કયા છે. તે હેતુ માટે એવો નિશ્ચય કયો જે કોના પ્રત્યે કહીએ કોની આરાધના કરીએ જેથી આ વાત સમજે इत्यादि. આ ચણદમા કાવ્યનો અર્થ સંપૂર્ણ થયો. ॥ ૧૪ ॥

ટીકા:—इदानीं कस्यचिदयोग्यस्याचार्यपदप्राप्त्या तदसत्त्वेष्टितप्रदर्शनेन श्रुतावज्ञां ज्ञापयन्नाह ॥

અર્થ:—હવે કોઈક અયોગ્ય પુરુષ આચાર્ય પદને પામ્યો તેની અસત્ત્વેષ્ટા દેખાઈવી તેણે કરીને સિદ્ધાંતની અવજ્ઞા પ્રત્યે જણાવતા સત્તા ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

क्षुत्क्षामः किल कोपि रंकशिशुकः प्रव्रज्य चैत्यै क्वचित्,
 कृत्वा कंचन पक्ष्मक्षतकलिः प्राप्त स्तदाचार्यकं ॥
 चित्रं चैत्यगृहे गृहीयति निजे गृहेकुटुंबीयतिस्वं,
 शक्रीयति बालिशयति बुधान विश्वंवराकीयति ॥१५॥

टीकाः—क्षुत्क्षामो बुद्धिदा श्लक्ष्णकुक्षिः गृहस्थावस्थायां
 किलेति संज्ञावनायां प्रत्यक्षोपलब्धमायर्थं संज्ञावनास्यदत्यव-
 संतो वदंतीति न्यायः ॥ अतः स्तदज्ञापनाय किलेति पदं ॥
 अन्यथा संप्रति प्रत्यक्ष एवायमर्थ इति ॥

अर्थः—बुखवते जेनुं पेट चोंटी गयुं ठे ने आंखो नंकी उ-
 तरी गइ ठे एवो रंकनो पुत्र गृहअवस्थामां होय एवुं संज्ञवे ठे.
 माटे आ जगाए किल अव्ययनो संज्ञावनारूप अर्थ करवो. केम जे
 सत्पुरुष ठे ते प्रत्यक्ष जणातो एवोषण अर्थने संज्ञावनानुं स्थानक
 ठे ए प्रकारेज कहे ठे. एवो न्याय ठे. ए हेतु माटे ते न्याय जणा-
 ववाने किल ए प्रकारनुं पद मूकयुं ठे जो एम न होय तो आ का-
 लमां ए अर्थ प्रत्यक्ष देखाय ठे एटले रंकना ठोकरा ए प्रकारना
 यथेला प्रत्यक्ष देखाय ठे तो ए बात संज्ञवे ठे एम संज्ञावना शीद कहेत?

टीकाः—कोपि असात् नामा रंका निद्राकोऽत एव कुत्सि-

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्जकः शिशुकुत्सायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
च्छिशुक इति ॥ अनेन परंपयापि तस्य जिह्वाकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रव्रज्यायाऽपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो बालक निंदा अर्थने विषे अथवा अनुकंपा अर्थने विषे कप्रत्यय
जाणवो. त्थार पढी रंक एवो जे शिशु कहिए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो बालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपरोथी एनुं जीखारीपणुं चाट्युं आवतुं ठे एम जणाव्युं. तेणे क-
रीने प्रव्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रव्रज्य मुंकीचूय ॥ चैत्ये लिंगि
संबंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनाम्नि कृत्वा विधाय लंकादिना
कंचन कमपि बद्धमूलं बलीयांसं संयतं श्रावकं वा पट्टं सहायं ॥
नहि तादृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदलाजसंज्ञवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेज दीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
लिंगधारी संबंधी कोइक जिनघरने विषे मुंकित थइने कोइने लांच

आपवी इत्यादि कारणे करीने कोइक बळवान साधु अथवा श्रावक तेनी सहाय्य करीने एटले ते प्रकारना पुरुषने आचार्यपदनो खान थवो ते कांइ साहाय्य विना थाय नहि माटे.

टीकाः—अकृतकलिः यत् किञ्चिन्निमित्तमात्रं प्राप्य शिष्या दिक्षिः सह नक्तंदिनमखंभितकलहः ॥ एतेनाचार्यपदानौ चित्यं तस्याह ॥ निर्निमित्तात्यंतकोपनस्य सकलगच्छोद्वेगवेग हेतुत्वेनाचार्यपदायोग्यत्वात् ॥ सोमो पसंतहियओ गुरू होइ इत्यादिवचनात् ॥

अर्थः—ते पुरुष आचार्यपद पाव्या पठी जे ते कांइक निमित्त मात्रनुं ग्रहण करीने शिष्यादिकनी साथे रात दिवस कलह करे ठे. एणे करीने ए पुरुष आचार्यपदने योग्य नथी एम जणव्युं केम जे कारण विनानो अत्यंत क्रोधी ए पुरुष सकल गच्छने उद्वेग करवानुं कारण ठे माटे एने आचार्यपदनुं अयोग्यपणुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—इहच कलिग्रहणमन्येषामध्याचार्य पदायोग्यता पादकानां स्तंभदंजलोन्नमूर्खत्वादिदोषाणामुपलक्षणं ॥ ततः सकलसूरिपदानुगुणगणरहित इत्यर्थः ॥ अतएवापात्राणां सूरिपददातुरपि पापीयस्त्वमुक्तमागमे ॥

अर्थः—आ जगाए कलि कहेतां कलह ए शब्दनुं ग्रहण कर्ये ठे, तेणे करीने बीजा पण जेथी आचार्य पद न देवाय एवा ग्रह

कार, दंज, लोज, मूर्खपणुं इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम उपलक्षणथी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कळुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ वूढो गणहरसदो, गोयममाई हिं धीरपु-
रिसोहिं, जोतं ठवइ अपत्ते, जाणंतो सो महापावो॥दोगंमिवि उ-
वघाउं, जत्थ गुरु एरिसो तहिं सीसा ॥ लछयरा अत्रेसिं, अणाय
रो होइय गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तआसे दिवान्सन् तदिति विवेकिनां
विम्वनास्पदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विम्वनाने पाम्युं एवुं आचार्यपणुं ठे, एटले सू-
रिपद विम्वना पाम्युं एटलो अर्थ ठे.

टीका:—अत्रच यो पधात्रृतीयादिगुरोरकणित्यनेन जावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यच्चैत्य गृहे देवज्जवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग-
तांबूलजक्षणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति-
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्यथेष्टं समाचरन्नेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यक ए शब्दने विषे 'योपधात्' ए सूत्रे करीने
जावमां तद्धितनो अकण प्रत्यय आवीने ए शब्द सिद्ध थयो ठे.

વઢી આ વાત આશ્ચર્યકારી છે જે જિનમંદિરને વિષે ઘરની પેઠે આચરે છે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, ઝોજન કરે, પીયે, રાંધે, સંજોગ કરે, પાન ચાવે ઇત્યાદિ ક્રિયા નિઃશંકપણે કરે, તેમ આ લિંગધારી પણ કેવળ ઝત્તિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને વિષે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ કરે છે માટે ઘરની પેઠે આચરે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ--નિજે સ્વકીયે ગચ્છે કુટુંબીયતિ કુટુંબ ઇવાચરતિ ॥
યથાહિ ગૃહસ્થઃ સ્વકુટુંબે પર્વદિનેષુ જ્ઞાતૃજામાતૃમાતૃઝ-
ગિનિપુત્રિકાદિસંવધૈન નિમંત્રણાદાનાનુપ્રદાનાદિષુ પ્રવર્તત
એવમેષોપિ સાધ્વાદિવર્ગે તથા પ્રવર્તમાન એવમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—વઢી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગચ્છને વિષે કુટુંબની પેઠે આચરે છે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિષે પર્વ દિન આવે ત્યારે જ્ઞાઃ, જમાઃ, ફોર્ડિ એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંવંધ એટલે માતાપિતાનો તથા પોતાનો જે સંવંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા આપવું લેવું ઇત્યાદિ ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિષે તેમજ પ્રવર્તે છે માટે તે ગૃહસ્થની પેઠેજ પ્રવર્તે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—યદિ વા આચાર્યેણ હિ સ્મારણવારણાદિપુરસ્કર પ્રત્યુપેક્ષ પણપ્રમાર્જનવિનયાધ્યયનાધ્યાપનાદિનોત્તરોત્તરગુણ સ્થાનાધિરોપણેન સ્વગચ્છઃપ્રતિક્ષણ મવેક્ષણીયઃ યથા ગુણંચ પ્ર-

तीक्ष्णो यथादोषं च शिक्षणीय इति सिद्धांतस्थितिः ॥ अयं-
तु गर्वोद्धुरकं धरतया तामवगणय्य यथा गृही प्रायेण कुटुंबम-
ध्यात् सौजन्यपरोपकारादिसत्पुरुषगुणहीनमपि ग्रंथार्जनगृ-
हकर्मकरणादिमात्रप्रवणं पुत्रादिकं बहुमन्यते तदन्यं चाव-
मन्यते तथा गच्छमध्याद्धि श्रामणादिषु शुश्रूषाकारिणं सदोष-
मपि नूषयति ॥ तदन्यं च सद्गुणनूषणमपि दूषयति इति
गृहिकुटुंबप्रक्रियावर्तित्वात्तथाजिधीयत इति ॥

अर्थः—बली आचार्ये पोताना गच्छनो कणे कणे तपास
राखवो जे कोइकने विस्मरण थयुं होय तो तेने संजारी आपवुं
तथा कोइ विपरीत करतो होय तो तेनुं निवारण करवुं. इत्यादि
पूर्वक जे जोवुं प्रमार्जवुं तथा शिष्यनुं ज्ञणवुं ज्ञणाववुं इत्यादिके
करीने पोताना गच्छने जोवो तपासवो तथा जेनो जेवो गुण तेने
तेवुं मान आपवुं तथा जेनो जेवो दोष तेने तेवी शिक्षा आपवी,
ए प्रकारनी सिद्धांतनी स्थिति ठे एटले मर्यादा ठे ने आ आचा-
र्यनुं तो अहंकारे करीने जंचुं माथुं ठे ए हेतु माटे ते सिद्धांतनी
मर्यादानी अवगणना करीने जेम गृहस्थ बहुधाए कुटुंबना मध्यस्थी
आ प्रकारनो पुत्रादिक तेने बहु माने ठे जे जे पुत्रादिकने विषे
सुजनपणुं तथा परोपकार इत्यादि सत्पुरुषना गुणे करीने रहितपणुं
ठे तो पण ते द्रव्य उपार्जन करवुं तथा घरनुं काम करवुं इत्यादि-
कने विषेज चतुर होय तो तेने घणुं मान आपे ठे ने ते थकी अन्य
गुणी होय तो तेनुं अपमान करे ठे तेमज गच्छ मध्ये जे कोइ दोष-
वाळो होय ने ते जो विसामा करावतो होय, सेवा करतो होय तो
तेने माने ठे शोभावे ठे ने ते विना बीजो महागुणी होय, गुणरूपी

ભૂષણનું ધારણ કરનાર હોય તો પણ તેને દોષ પમાડે છે, એ હેતુ માટે ગૃહસ્થની ક્રિયાને અનુસરે છે માટે કુટુંબી ગૃહસ્થ જેવો એને કહ્યો.

ટીકા:—તથા સ્વમાત્માનં શક્તીયતિ ॥ શક્રમિવ પુરંદર મિવાચરતિ ॥ સહિ નીચત્વાત્તથાવિધચૈત્યદ્રવ્યશિષ્યશ્રાવકાદિસમૃદ્ધિદર્શનાન્મદિષ્ણુઃ શક્રોહ મિત્યત્તિમન્યત ઇતિ તથા કતિપયાક્ષરલેશલેપદિગૂજિહ્વતયા મદાવલેપાદ્વાલિશીયતિ વાલિશાનિવ મૂર્ખાનિવાચરતિ બુધાન્ કુશાગ્રીયબુદ્ધીન્ વિચક્ષણાન્ અહમેવ સકલવાદ્મયપારપારદશ્વા કિમમી અદ્વા વીદંતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે આચાર્ય પુરુષ પોતાના આત્માને ઇંડ્રની પેઠે આચરે છે. કેમજે તે પુરુષને વિષે નીચપણું રહ્યું છે માટે તે પ્રકારનું ચૈત્ય તથા દ્રવ્ય તથા શ્રાવકાદિ સમૃદ્ધિ તેને દેખવાથી અહંકારી થયેલો એવો એ પુરુષ એમ માને છે જે હું ઇંડ્ર હું વઢી કેટલાક અક્ષર એ જાણ્યો છે તેનો લેશ માત્ર લેપ એટલે થોડું જાણપણું તેણે કરીને ચોરે પાસ મુખ ઘાલતો પણ એકે ગ્રંથ ગ્રંથાર્થ ન જાણતો પણ મદે કરીને અહંકારી છે એ હેતુ માટે સારા સૂક્ષ્મદર્શી પંક્તિને પણ મૂર્ખની પેઠે આચરે છે એટલે તેમને મૂર્ખ જાણે છે ને પોતાને મહા પંક્તિ જાણે છે. જે હુંજ સર્વ શાસ્ત્રરૂપ સમુદ્રનો પાર દેખનાર હું માટે અજ્ઞાનો શું બોલે છે શું સમજે છે ઇત્યાદિ.

ટીકા:—તથા અતએવ વિશ્વં જગદ્ધરાકીયતિ વરાક્રમિવ રંકમિવાચરતિ ॥ સહિ રસાદિગૌરવમદિસમવપૂર્ણમાન

नयनतया जगदपि मत्पुरतः कितकमिति मनुते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अखर्वगर्वसंज्ञाराः समासाद्य महापदं ॥ नीचा स्तूणाय
मन्यन्ते, निर्विकल्पतया जगत् ॥

अर्थः—बली एज हेतु माटे जगतने रंक जेवुं आचरे ठे
एटले रंक माने ठे, केमजे ते पुरुष रसादि गारवरूपी मदिंराना
मदे करीने घुमरायमान जेनां नेत्र थयां ठे, एवो ठे ए हेतु माटे
जगत पण मारा आगळ तरणा तुट्य ठे एम माने ठे, जे माटे तेवुं
कळुं ठे जे महा गर्विष्ठ नीच पुरुष मोटुं पद पामीने निःशंकपणे
जगतने तृण समान माने ठे.

टीकाः—अयमाशयः ॥ ईश्वरोहिं कश्चित् प्रव्रज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विवेकतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते ॥ गृहवासेपि दु-
र्ललितत्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात् ॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञाजनमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचितं
चैत्यगृहगृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां मक्षि-
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेमां आ अजिप्राय ठे जे कोइ समर्थ धनाढ्य होय

ને તે દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામ્યો હતો નિર્વિવેકપણા કરીને
 ક્યારેય ચૈત્ય ગૃહાદિકને વિષે ગૃહસ્થની પેઠે આચરણાદિકને કરતો
 હોય તો પણ તે પ્રકારે લોકને આશ્ચર્યકારી ન થાય પણ જેનું ગૃહ-
 સ્થાવસ્થામાં દાલિદ્રપણું ઢીઠું હોય ને તેની આ પ્રકારની ઝડૂત
 દશા દેખીને લોકને કેમ આશ્ચર્ય ન થાય, ને આ તો વઢી રાંકનું
 ઢોકરું દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામીને તેવું ઝડૂતપણું કરવા માંડ્યું
 માટે લોકને ઉપહાસ કરવાનું ઠેકાણુ એ ઠે, એ હેતુ માટે મોટા આ-
 શ્ચર્યનું પાત્ર ઠે તે માટે અત્યંત આચાર્યાદિકને અઘટતું જે ચૈત્યમાં
 ઘરમાં ગૃહસ્થની પેઠે આચરવું ઇત્યાદિક જે ઝૂંઝી ચેષ્ટાઝં એટલે ન-
 ઠારું આચરણ તેણે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની જે અવજ્ઞા કરવી એ પાપે
 કરીને પ્રવચનને મલીન કરે ઠે એટલે સિદ્ધાંતનું અપમાન કરે ઠે એ
 પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૫ ॥

ટીકા:—સંપ્રતિ પિતૃપુત્રાદિસંબંધં વિનાપિ હઠાદિલિંગિ
 વિહિતલોકવાહનોપલંનદ્ધારેણ શ્રુતવજ્ઞા પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે પિતા પુત્ર આદિક સંબંધ વિના પણ હઠાત્કારે
 લિંગધારીએ પોતે સ્થાપન કરીને લોક પાસે ઉપાસાવી જે રીતિ તે
 સંબંધી જે ઝલંતો દેવો તે દ્ધારે કરીને સિદ્ધાંત અવજ્ઞાનું પ્રતિપાદન
 કરતા સતા ગ્રંથકાર કહે ઠે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यै जातो नच वर्द्धितो नच नचक्रीतोऽधमर्णो नच ।
 प्राग्दृष्टो नच बांधवो नच नच प्रेयान्नचप्रीणितः ॥
 तैरेवात्यधमाधमैः कृतमुनिव्याजैर्बलाद्वाह्यते ।
 नस्योतः पशु वज्जनोयम निशं नीराजकं हा जगत् ॥ १६ ॥

टीकाः—यैलिंगिजिरयं जनो नचजातो जनेरंतर्जावित-
 ज्यर्थत्वान्न जनितः पित्रादिरुपतया न जन्म लंजितः ॥ चकाराः
 सर्वेपि समुच्चयार्थाः अवधारणार्थावा ॥ अथ मानूज्जातस्तथापि
 वर्द्धितो न विष्यत्ये तावतापि बलात्तद्वाहनसिद्धिरत आह ॥
 वर्द्धितो नचेति एवमुत्तरपदेष्वप्याशंक्य योजना कार्या वर्द्धितो
 योगक्षेमादिसंपादत्तेन शरीरपोषं प्रापितः ॥

अर्थः—जे लिंगधारी आ श्रावक जननो कांइ बाप नथी
 जे एनुं जेमा तेम कहेलुं श्रावक अंगिकार करे ठे एटले लिंगधारीए
 आ जन उत्पन्न कर्यो नथी. जन धातुनां अंतर्जाविज्यंतनो अर्थ
 ठे ए हेतु माटे नथी उत्पन्न कर्यो ए प्रकारनो अर्थ थयो. एटले
 पितादि रूपण जन्म आप्यो नथी. आ जगाए सर्वे पण चकारनो
 समुच्चयरूपी अर्थ ठे, अथवा अवधारणरूपी अर्थ ठे वळी आशंका
 करी कहे ठे जे जन्म आपनार न होय तो पण वृद्धि करनार तो
 हशे, के जेथी बलात्कारे ते लिंगधारीना वचननी माथे नपामी लेवानी
 सिद्धि आय एज हेतु माटे विशेषण कहे ठे जे ए लिंगधारीए

पालण पोषण करीने कांडू आ जननी वृद्धि पमानी नथी के जेथी एनुं अवळूं कहेळुं पण माथे उपानी ले ए प्रकारे आगड्यां पदने विषे पण आशंका करीने योजना करवी. वर्द्धित शब्दनो ए अर्थ ठे जे न मळेळी वस्तुनो योग करवो ने मळेळी वस्तुनी रक्षा करवी ए रुप जे योग हेम इत्यादिकनुं जे करवुं तेणे करीने जे शरीरुं पोषण करवुं ते.

टीकाः—नच क्रीतो मूढ्यदानेनाऽन्यस्माद्गृहीतः ॥ अधमर्णो नच उत्तमर्णसकाशाङ्गुल्लारादिप्रयोगेणाऽर्थ गृहीतोऽधमर्णः ॥ अत्रच यैरितिकर्तृतया संबंधानुपपत्तेर्येषामिति संबंधविवक्षया यच्चब्दो योज्यः ॥ अर्थवशाद्विज्ञक्तिपरिणाम इतिवचनात् ॥ तेन येषां लिंगिनामयंजनोऽधमर्णोर्यधारयिता न जवति एवमुत्तरत्रापि यथासंज्ञवं येषामिति संबंधनीयम् ॥

अर्थः—वळी लिंगधारीए आ श्रावक कोई पासेथी मूख आपीने वेचातो लीधो नथी जे एनुं बोड्युं माथे उपाने वळी आ जन एटले श्रावक लोक ए लिंगधारीउनो देवादार नथी जे पोतानी आज्ञा पराणे पळावे. धनादि वस्तु आपनार जे पुरुष ते उत्तमर्ण कहिए. ने जे धनादि वस्तुनो लेनार पुरुष ते अधर्मण कहोए. माटे उत्तमर्ण पासेथी उधार प्रमुख प्रयोगे करीने अर्थनो गृहण करनार एटले अधर्मण थयेलो आ जन नथी. आ जगाए व्याकरणादि विचार जे आ जगाए थैः ए प्रकारनुं कर्ता पद ठे तेणे करीने संबंधनी सिद्धि नथी थती माटे येषां ए प्रकारना संबंधनी केहेवानी इजाए करीने यत् शब्दनी योजना करवी. केम जे अर्थना वशथी विज्ञ.

ક્તિનો પરિણામ થાય એ પ્રકારનું વચન છે એ હેતુ માટે આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે જે લિંગધારીનો આ જન જે તે અધર્મણ નથી. છટ્છે તે લિંગધારી થકી ડ્રવ્યનો લેનાર નથી, એમ આગળ પણ જેમ ઘટે તેમ 'યેષાં' કહેતાં જે સંબંધી એ પ્રકારે પદનો સંબંધ કરવો.

ટીકા:—તથા ॥ યૈઃપ્રાગૂર્વ દૃષ્ટોઽવલોકિતો નચ ॥ અયમર્થઃ ॥ યૈર્લિંગિન્નિઃસ્વશ્રાદ્ધાદવિષ્ટદેશવર્તિત્વાત્કદાચિદપિ ન દૃષ્ટાસ્તે પિ સ્વગૃહ્યગ્રહ્યસ્તત્વાદન્યં ગુરું વાચાપિ ન સંજ્ઞાષંતે ॥ તમેવ ગૃહ્ય ગુરું ધ્યાયતઃકાલમતિવાહ્યંતિ ॥

અર્થ:—વઢી જે લિંગધારીનું એ પૂર્વે દીઠો પણ નથી છટ્છે તેનો આ અર્થ છે જે લિંગધારીને પોતાના શ્રાવક અતિશય દૂર દેશમાં રહ્યા છે માટે ક્યારેય પણ તે દીઠા નથી તે શ્રાવક પણ પોતાના ગચ્છના આગ્રહ વતે ગલાયા છે એ હેતુ માટે બીજા ગુરુને વાણીને કરીને પણ નથી બોલાવતા. ને કેવળ તેજ ગચ્છ ગુરુનું ધ્યાન કરતા ઠતા કાલનો નિર્વાહ કરે છે.

ટીકા:—બાંધવઃ પિતૃજાતૃવ્યાદિસંબંધજ્ઞાગૂ ન ચ યેષાં ॥ ન ચ પ્રેયાન વહ્નજ્ઞતરો મૈત્ર્યાદિસંબંધેન ન ચ પ્રીણિતો દાનજ્ઞાનાતિશયાદિના તોષિતઃ ॥ અત્રચેદાનીંતનરૂઢ્યા યદ્યપિ કેષાંચિદ્ધર્મિત્વાદિસંજ્ઞવ સ્તથાપ્યયં પટસંવૃત્તએવ શોચત. ઇતિ ન્યાયેનાતિલજ્ઞાનીયત્વાદિના તદવિવક્ષણાન્નચવર્ધિત શ્લ્યાયુક્તં તથા કેષાંચિદ્વાંધવત્વાદિસંજ્ઞવેપિ દ્વીયસાં ત્રૂયસાં ચ તદસંજ્ઞવેન તદવિવક્ષણાન્નચ બાંધવશ્લ્યાયુક્તમિતિ ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण नथी जे आझा उपासवे बांधव एटले पिता, भ्राता इत्यादि संबंधवाळो जे होय ते. वळी ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध वते अतिशय वहालो पण नथी. वळी ए लिंगधारीए आ जन दान ज्ञान आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कयों नथी. जे एनुं अवळुं कहेळुं वचन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुढिए करीने जो पण कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पमाववी इत्यादिक गुण संज्ञवे ठे तोपण एतो जेम आ पट ढांकेलोज शोभे ठे ए प्रकारना न्याये करीने अतिशय लज्जा पामवा योग्यपणुं एमां रहुं ठे इत्यादि कारणे करीने ते ढांकेली वात उघामी करी देखामवानी अमारी इच्छा नथी. ए हेतु माटे एम कहुं जे नथी वृद्धि पमाव्यो इत्यादि कहुं. वळी कोइनो कोइ बांधव पण हशे एवो संज्ञव थये ठेते पण अतिशय दूर रहेनार घणाक लोकने ते संबंध संज्ञवतो नथी माटे ते संबंध कहेवानी इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कहुं.

टीकाः—तैरेव प्रागुक्तसंबंधाज्ञावेन लोकवाहनयोग्यता विकल्पैर्लिङ्गिन्निरेव एवेत्यव्ययमिह परिज्ञवे ॥ ईषदर्थे परिज्ञवे प्येवौ पम्येऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात् ॥ ततश्चमहान् पराज्जवोऽयं यत्तादृशैरपि लिङ्गिन्निर्लोको वाह्यत इति ॥ वलात् हठेन नतु प्रणयेन वाह्यते वशीकृत्य स्वकार्याणि कार्यते ॥

अर्थः—आझावहन कराववाने अयोग्य एवा लिंगधारीज एज पूर्वे संबंध कहां तेमांनो एके संबंध नथी, तो पण आ जगाए ‘एव’

એ પ્રકારનો અવ્યય છે, તે પરાજ્ઞવ રૂપી અર્થને વિષે છે કેમ જે એવ અવ્યય છે તે લગારેક એવા અર્થને વિષે પ્રવર્તે, તથા પરાજ્ઞવ રૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે તથા 'તથા' નિશ્ચયરૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે એમ વિશ્વપ્રકાશ નામે કોશનું વચન છે એ હેતુ માટે અહીં પરાજ્ઞવરૂપી અર્થ લેવો તેથી આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે તેવા પણ લિંગધારીઁ આ લોક પાસે આજ્ઞા ઉપાન્નાવે છે એટલે બલાત્કારે પણ સ્નેહથી નહિ તે શ્રાવક લોકને વશ કરીને પોતાનાં કામ કરાવે છે એટલે મોટો પરાજ્ઞવ કયો એમ જાણવું.

ટીકા:—અયં ગચ્છમહાગ્રહગૃહીતઃપ્રત્યક્ષોપલબ્ધમાનો જનઃશ્રાદ્ધ લોકો નસ્યોતો નાસ્તિતદ્વ પશુવત્ વૃષજાદિરિવ ॥
યથા રજ્જુનિયમિતનાસો વૃષજાદિર્યદૃચ્છયા વાહ્યતે યત્રતત્ર ની-
યતે તથા લોકોપિ લિંગિવાહ્યત્વેનોપચારાન્નશ્યોત ઇત્યુચ્યતે ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તે ગ-
ચ્છનો જે મોટો આગ્રહ તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ
એજ મહા મોટો ડુષ્ટ ગ્રહ તેણે ગઢી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે ના-
થેલો બલદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ બલદ આદિ પશુ નાકે
નાથીને બાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં જાર ઉ-
પાન્નાવીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રૂપી બલદને પ-
શુને ગઢની મમતારૂપ નાકે નાથ ઘાલીને પોતાની આજ્ઞારૂપ જાર
વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે માટે ઉપચાર
થકી નાકે નાથેલા કહીએ ઢીણ.

टीकाः—ननुपशुवद्रज्जुबद्धनाशतया अनिशमनवरतन
तु सकृत् वारमेकं किलैवमपि कोपिवाह्येतापि॥एतदुक्तं भवति॥
किल जननवर्द्धनक्रयणाधमर्णत्वप्राग्दर्शनबांधवत्व प्रेयस्त्वप्री-
णनादिसंबंधैर्वलादपि जनो वाहयितुं पार्यते लोके तथाव्यवहार
दर्शनात् ॥ लिंगिन्निस्तूदितसंबंधानंतरेणापि यदेवं लोको
वाह्यते तन्महापरिभव इति ॥

अर्थः—आशंका करीने कहे ठे जे पशुनी पेठे नाके दोरखुं
बांधीने निरंतर पण कोइक काम करावे पण खरुं केम जे लोकमां तेवो
व्यवहार देखाय ठे. जे कोइए उत्पन्न कयों होय, वृद्धि पमारयो होय,
तेनुं करज कारुयुं होय, तेणे प्रथम दीगो होय, तेनो बांधव होय,
तेनो वहालो होय, तेणे प्रसन्न कयों होय इत्यादि संबंधना बळवते
तो कदापि पोतानी आझानुं वहन करावुं संभव ठे. लोक व्यवहारथी
पण आ तो लिंगधारीजए पूर्वे कहेला संबंध विना पण जे श्रावक
लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करावे ठे ए तो मोटो पराभव देखाय
ठे. एटले मोटो अन्याय देखाय ठे.

टीकाः—ननूक्तसंबंधप्रतिबंधं विनापि सद्गुरुत्वेन तेषां
नस्तितपशुवद्धोकाः कार्याणि निर्मापयिष्यन्ते ॥ नह्यनुपकृतपर-
हितरतानां गुरुणां धर्मदानोपकारस्य प्रत्युपकारः कर्तुं शक्यते॥

॥ यदुक्तं ॥

ज्ञावाणुवत्तणं तद्, सव्वपयत्तेण तेण कायव्वं,
समत्तदायगाणं, दुष्पक्खियारंजलं ज्ञप्पियं ॥

अर्थः—प्रथम वितर्क करीने आगळ विशेषणरूप समाधान आपवुं ठे माटे कहे ठे जे पूर्वे संबंध कह्या ते विना ते लिंगधारीजने विषे सद्गुरूपणुं रखुं ठे तेणे करीने ते श्रावक लोक तेमनां कार्य करशे केम जे जेनो उपगार थड शकतो नथी एवाने पारकुं हित करवामांज आसक्त एवा गुरुनो जे धर्म दाननो उपगार तेनो प्रत्युपकार एटखे तेनो बदलो वाळवाने कोइ समर्थ थतुं नथी. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे माटे ते लिंगधारी गुरुनी आज्ञा माथे उपामी जोइए एम जो तुं कहेतो होय तो ते उपर विशेषणरूप समाधान आपीए ठीए जे.

टीकाः—अतश्चाह ॥ अत्यधमाधमैरिति॥ लोकलोकोत्तर गर्हिततमसाध्वीप्रतिसेवादेवद्रव्यजक्षणसुविहितघातशासनोड्डाहप्रभृतिभूरिपापकर्मनिर्माणादतिशयेनाधमेज्योपि हीनजातीयेज्योप्यधमै रहींनैर्यदुक्तं ॥ संजक्ष्मिसेवाए देवदवस्तज क्लेषेणंच ॥ इसिघाएपवयणुडाहे, बोहिधाने निंदसिओ ॥ अतः कथमेषां सद्गुरुतया लोको वाहनीयो जविष्यति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे ते लिंगधारी गुरु केवा ठे तो अधम करतां पण महा अधम ठे एटखे नीच करतां पण महा नीच ठे केम जे लोकने लोकोत्तर तेमां अतिशय निंदित एवां जे साध्वीनी प्रतिसेवा करवी तथा देवद्रव्यनुं जक्षण करवुं तथा सुविहितनो घात करवो, तथा शासनना उड्डाह करवो इत्यादिक जे घणां महा पाप कर्म तेने करवा थकी अतिशय अधम एवा हीन जातिवाळा पुरुषो ते थकी पण अतिशय अधम महा नीच एवा ए लिंगधारी गुरु ठे. जे माटे शास्त्रमां क-
णुं ठे जे साध्वीनी प्रतिसेवा, देवद्रव्यनुं जक्षण, सुविहितनो घात, शास-

નનો ઝડાહુ ઇટલાંવાનાં બોધિરતનનાં ઘાત કરનાર કહ્યાં છે એ હેતુ માટે
એ લિંગધારીએ સદ્ગુરુપણે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરા-
વવું ક્યાંથી થાય ! નજ થાય ઇટલે આજ્ઞા કરવા યોગ્યજ નથી.

ટીકા:—અથૈવંવિધૈરેત્તિઃ કથંતર્હિ વાહયિતું લોકઃ પાર્યતે
અત આહ કૃતસુનિવ્યાજૈઃ ॥ પ્રપંચચતુરતયા વિશ્વાસો
ત્પાદનેન મુગ્ધજનસ્યવિપ્રલિત્તયારચિતશાંતરુપમાસોપવાસ કર-
ણાદિસુવિહિતઢદ્વજ્ઞિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ એવમસમંજસકારિ-
ણોપિ લિંગિનો વિશ્રંજહેતુતથાવિધયતિરૂપપ્રદર્શનેન સુખકર
પથપ્રરૂપણેન ચ સુખલુબ્ધાન્મુગ્ધાન્પલોચ્યયથેહં વાહયંતીતિ॥

અર્થ:—હવે એ લિંગધારી એ પ્રકારના છે ત્યારે લોક પાસે
પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરાવવું કેમ કરી શકે છે તો એ પ્રકારની
આશંકાના ઉત્તર રૂપ વિશેષણ આપે છે, જે કયું છે સુનિષ્ણાનું કપટ
તે જેમણે એવા એ છે માટે ઇટલે પ્રપંચ કરવામાં જે પોતાનું ચતુર-
પણું તેણે કરીને જોડાં માણસને વિશ્વાસ ડપજાવીને તેમને ઠગવાની
ઇચ્છાએ ઉપરથી કયું છે શાંત રૂપ તે જેમણે ને માસોપવાસ આદિ
જે સુવિહિતનું આચરણ તેનું મિષ જેમણે ગ્રહણ કયું છે એવા તેનો
આ પ્રગટ અર્થ છે જે એ પ્રકારના અતિ જૂંકું આચરણ કરવામાં મહા
કપટી છે તો પણ લિંગધારી પણ છે તે વિશ્વાસનું કારણ છે માટે તે
પ્રકારનું ચતિરૂપનું દેખાવું તેણે કરીને તથા સુખે થાય એવો
માર્ગ પ્રરૂપવો તેણે કરીને સુખમાં લોજાયેલા એવા જોડા માણસોને
લોજાવીને જેમ પોતાની નજરમાં આવે તેમ પોતાની આજ્ઞા તેમની
પાસે ઉપાસાવે છે.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अग्रे नियमिपहाणा पयमिवेसासियं
षणं रूपं ॥ सुहृदुखरुजणवंचणेण कप्पिंति नियवित्तिं ॥
अमुमेवार्थं समर्थयितुं प्रकारांतरेण लोकवाहनप्रतिकारमसं-
भावयन् सविषादमनुगुणं वैधर्म्येणार्थांतरन्यासमाह ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे एज अर्थने समर्थ
करवाने लोकने जे ए लिंगधारी ठगे ठे तेनो नपाय बीजे प्रकारे
संजवतो जणातो नथी माटे ग्रंथकार खेदसहित जेने अनुसरतो
गुण रह्यो ठे ए प्रकारनुं वैधर्मी दृष्टांते करीने अर्थांतर न्यास अलं-
कारने कहे ठे.

टीकाः—नीराजकं ॥ विगतसहाज्ञैश्वर्यन्यायगोपायित
प्रजडुष्टशिक्षाशिष्टरक्षाविचक्षणचूषं किंराजसहितमपि नी-
राजकमिव नीराजकमुच्यते हा इतिविषादे जगद्भुवनं ॥ न
ह्यन्यथोदितगुणज्ञाजि राजनि बलाद्वोक्तवाहनं कर्तुं क्षम्यते ॥
अयमाशयः ॥ यथा सगुणं राजानं विना तद्देशः प्रतिभूपमलि-
म्बुचादिनिरुपद्रूयते एवं संप्रति प्रौढसातिशयबहुजनापेक्ष-
णीयगणधरादिपुरुषसिंहविरहाद्विगिजिरयं श्राद्धजनो बाह्यत
इतिवृत्तार्थः ॥ १६ ॥

अर्थः—जे आ जंगत् हा इति खेदे राजा रहित होय ने
शुं एम थयुं निधणीआतुं थयुं. केमजे आझाए सहित औश्वर्यपणुं
तथा न्याये करीने प्रजानुं रक्षण करवुं तथा दुष्टनी शिक्षा करवी
तथा साधु पुरुषनी रक्षा करवी तेमां चतुराश् रूप जे राजापणुं तेणे.

રહિત આ જગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રાજા સહિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ કહો છો તો તે ઉપર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઠગે છે એ મોટી છેદ જરેલી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત રાજા હોય તો બલાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કેમ થાય ? તેમાં આ અગ્નિપ્રાય છે કે જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા ગુણવાળા રાજા વિના તે રાજાના દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર इत्यादિક ઉપદ્રવ કરે છે તેમ આ કાળમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા ઘણા જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો વિરહ છે એ હેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઠગે છે એટલે પોતાને મનમાં આવે તેમ પ્રરુપણ કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની વાત તેમના માથા ઉપર ચઢાવીને જમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકાઃ—અધુના લિંગિનો વૈશસં દૃષ્ટાપિ કદાગ્રહાત્તત્પ્રથિત કાપથાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાહ ॥

અર્થઃ—હવે લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ષ હિંસા देखીને પણ કદાગ્રહ થકી તેણે પ્રરુપણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે થકી નિવૃત્તિ ન પામેલા એટલે તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને ડિગ્મૂઢ પણ ઇत्याદિક ઘોષ છે તેન વિકલ્પ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोहमिताः किमंधवधिराः किं योगचूर्णीकृताः
किं दैवोपहृताः किमंग ठगिताः किंवा ग्रहावेशिताः ॥
कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषाः अपि ।
व्यावृत्तिं कुपथा ज्जम्मा न दधते सूर्यंति चैतत्कृते ॥१७॥

टीकाः—किंशब्दाः सर्वेऽपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जम्मा
दिग्मोहः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
त्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या ज्ञापिततत्त्वाऽपि तदध्य-
वसायान्न निर्वर्तन्त एवमेतेऽपि विदितकुपथदोषाऽपि कुतोऽपि
हेतोस्ततोऽनिर्वर्तमानास्तत्साम्यात्तथोच्यन्ते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे पण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
र्थने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ श्रावक लोक
जरु पुरुषे एटले ते कोइक कारणथकी दिग्मूढ थयो के शुं एटले
कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाओने विषे पश्चिम
आदि दिशाओनी त्रांति थाय तेने दिग्मूढ कहीए. ते दिग्मूढपणाने
आ जरु पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट अर्थ आ ठे जे जेम
दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निश्चय करे ठे. तेने
बीजा लोक युक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोपण ते पोताना
खोटा निश्चयथकी पावो निवृत्ति पामतो नथी. एम आ जरु पुरुषो

पण कुमार्गना दोष जाणे ठे तोपण कोण जाणे कया कारण माटे ते थकी निवृत्ति पामता नथी. एटले ए लिंगधारीओना दोष देखे ठे जाणे ठे तेज पण तेनो त्याग करी शकता नथी माटे तेमने दिग्मूढ कहीए ठीए.

टीकाः—किमंधानयनहीना बधिराउपहतश्रवणाः अंधाश्च बधिराश्चेतिद्वंद्वः ॥ ते किमंधाःकिंबधिरा इत्यर्थः ॥ यथांधादृग्विकलत्वात्सम्यक्पंथानमजानाना अपथमपि सत्पथतयाऽवगम्य तत्रगच्छंतो हितैषिणा तत्त्वं ज्ञाप्यमाना अपि स्वग्रहान्न निवर्त्तते यथाच बधिराः श्रुतिविकलत्वादनाकर्णयंतो दुष्टवैतालिकादि वचो निंदार्थमपि स्तुत्यर्थतयावगम्य तद्वानादौ प्रवर्त्तमाना स्तत्त्वं बोधिता अपि स्वनिर्वधान्न निवर्त्तते ॥ एवमिमेपि सदोषमपि कुपंथं स्वगच्छादिग्रहान्निर्दोषतयावबुध्य ततोऽनिवर्त्तमाना स्तथोच्यन्ते ॥ एवमुत्तरपदेष्वपि भाविनीयं ॥

अर्थः—वळी ते जरु पुरुषो शुं आंधळा ठे अथवा बहेरा ठे के ए लिंगधारीओने माने ठे, केम जे जेम अंध पुरुष होय ते सारा मार्गने न जाणे ने कुमार्ग होय तेने पण सन्मार्ग पणे जाणीने ते मार्गे चालवा मांके त्यारे कोइक हितेछु पुरुष तेने समजावे जे आतो कुमार्ग ठे, माटे आ मार्गथी पागे वळ. तो पण पोतांना कदाग्रहथी पागे वळे नहि ने वळी जेम बहेरो होय तेने कान नथी माटे सांचळतो न होय ने तेनी आगळ कोइक दुष्ट लोक निंदा करे ते वचनने स्तुतिरुपे जाणीने तेने सरपाव आदिक आपवाने प्रवर्त्ते, त्यारे तेने कोइक यथार्थ बात समजावे जे आ तो स्तुतिनथी

કરતો નિંદા કરે છે એમ બોધ કરે તોપણ પોતાના કદાગ્રહ થકી ન નિવૃત્તિ પામે ॥ એમ આ શ્રાવક લોકો પણ દોષ સહિત કુમાર્ગ ને પોતાના ગચ્છના આગ્રહ થકી નિર્દોષપણે જાણીને તે કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિને નથી પામતા માટે તેમને આંધળા બહેરા કહીએ છીએ એમ આગળ બીજાં પદને વિષે પણ જાવના કરવી.

ટીકા:—તથા કિં વશીકરણાદિहेतु रनेकद्रव्यमेलकः पाद प्रलेपादियोगः तादृगेव नयनांजनादिचूर्णयोगश्च चूर्णं ते विद्येते येषामिति विग्रहे तदस्यास्तीतीन् ॥ अयोगचूर्णिनो योगचूर्णिनः कृताः योगचूर्णी कृता अभूततद्भावेच्चिः मस्तकादिषु योग चूर्णक्षेपेण वशीकृता इत्यर्थः ॥ यथा केनापि धूर्त्तेन क्षिप्तयोग चूर्णाः पुमांस आत्मानो हितैषिण मपि तंहितैषितया मन्यमानाः केनापि तत्त्वं प्रतिपाद्यमाना अपि योगादिप्रज्ञावेन तद्वचनकरणान्न निवर्तते तथैतेपि कुपथादिति पूर्ववत् ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓએ વશીકરણની વસ્તુબને આ શ્રાવક લોક વશ કર્યા છે કે શું ? વશીકરણનું કારણરુપ જે દ્રવ્ય-નો મેઢાપ જે પાદપ્રલેપ આદિક તેને યોગ કહીએ. ને તે પ્રકારનું જે નેલાંજન આદિક તેને ચૂર્ણ કહીએ તે યોગને ચૂર્ણ એ બે વસ્તુએ સહિત કર્યા એટલે મસ્તકાદિને વિષે યોગ ચૂર્ણ લેપવીને વશ કર્યા, એટલો અર્થ છે આ જગાએ વ્યાકરણ વિચાર જે યોગ શબ્દ તથા ચૂર્ણ શબ્દ તે બેનો ઇંદ્ર સમાસ કરીને અસ્ત્યર્થને વિષે ઇન્ પ્રત્યય લાવીને અજૂત તજ્ઞાવ અર્થને વિષે ચ્વિ પ્રત્યય લાવવો, જેમ કોઈક ધૂર્ત પુરુષે યોગ ચૂર્ણ લેપવીને વશ કરેલા પુરુષ તે પોતાનું અહિત કરનાર

એવો એ ધૂર્ત પુરુષ પોતાનો હિતકારી માને છે ને તેને કોઈક યથાર્થ વાત કહે છે જે આતો તારું ઝુંઝું કરનાર છે એનો સંગ ત્યાગ કર. એમ યથાર્થ કહેનાર મળે છે તોપણ તે યોગ ચૂર્ણાદિકના પ્રજ્ઞાવથી ત ધૂર્ત પુરુષનું વચન ત્યાગ કરી શકતો નથી તેમ આ શ્રાવક લોક એમ લિંગધારીના કુમાર્ગરૂપી વશીકરણથી ટુટી શકતા નથી. ઇત્યાદિ પૂર્વની પેઠે સંબંધ કરવો.

ટીકા:—કિં દૈવેન પ્રતિકૂલવિધિનોપહતાઃ સદ્બુદ્ધિઞ્ચંશં પ્રાપિતાઃ ॥ તેહિ વિધિવશૈન વિપર્યસ્તમતિત્વાદકૃત્યમપિ સ્તે-
યાદિકં કૃત્યતયા મન્વાના સ્તત્ત્વં પ્રતિપાદ્યમાનાઅપિ હુર્દૈર્વમ-
હિમ્ના તતો ન નિવર્તતે તથૈતેપિ કિં અંગેતિ પાર્શ્વવર્ત્યામંત્રણં કિં
ઠગિતાઃ મંત્રાદિપ્રયોગેણ સ્વાયત્તીકૃતાઃ ॥

અર્થ:—વઢી પ્રતિકૂલ દૈવે એટલે વિપરીત અદૃષ્ટ શ્રાવક લોકની સારી બુદ્ધિનો નાશ કર્યો છે કે શું કેમજે જેનું પ્રતિકૂલ દૈવ છે તેની વિપરીત મતિ છે એ હેતુ માટે ચોરી પ્રમુખ ન કરવાનું કાર્યને પણ કરવાપણે માને છે. તેને કોઈક કહેનાર મળે છે જે આ કામ કરવા યોગ્ય નથી એમ યથાર્થ કહે છે તોપણ હુષ્ટ અદૃષ્ટના મહિમાયે કરીને તે ચૌર્યાદિક કર્મથી નિવૃત્તિ નથી પામતા. તેમ એ શ્રાવક પણ ન કરવાનું કરે છે માટે એમનું અદૃષ્ટ વાંકુ થયું કે શું! અંગ એ પ્રકારનું પાસે રહેલાને સંવોધન આપે છે જે તમો ઠગાયા ઠો કે શું! એટલે હે શ્રાવક લોકો એ લિંગધારીનું મંત્રાદિ પ્રયોગે કરીને તમને જીતી લીધા છે કે શું !

टीकाः—यथाहि केचन केनापि दुर्मात्रिकेण वशीकरणमंत्रेण तथाकृता स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽऽयुप-
गच्छंत स्तत्त्वमवगमिताश्चपि मंत्रमहिम्ना न ततोनिवर्तते एव
मेतेपि ॥ किंचेति पक्षांतरे ग्रहैर्जुतादिजिरावेशिताःकृतावेशा-
विहितशरीराधिष्ठाना इतियावत् ॥

अर्थः—जेम कोइ दुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना
मंत्रे करीने तेवी रीते वश कर्या होय जे तेनुं विपरीत वचन होय
तेने पण सारुं करीने माने. पढी तेने कोइ पुरुष यथार्थ समजावे तो
पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति नं पामे एटले ते
खोटाने पण साचुं जाणीने ळाली रहे ए प्रकारे आ श्रावक लोक
पण थया ठे शुं !

किंच—एटलो अव्यय बीजां पढ़ने कहे ठे के वळी भूता-
दिग्रहे प्रवेश कर्या ठे के शुं एटले ए श्रावक लोकना शरीरनुं
अधिष्ठान करीने जूत वळग्यां ठे के शुं ?

टीकाः—यथा जूतांवधिष्ठिता स्तदावेशा द्विधेयापरिज्ञा-
नेनाविधेयमपि पितृप्रहारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना
अपिन निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विवेकविकलतया कुपथान्न नि-
वर्तत इति ॥ अत्रच दिग्मूढादिबहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक
श्राद्धलोकानामत्यंतानिवर्त्यस्वगच्छग्रहस्तत्त्वज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—कैम जे जेना शरीरने जूतादि वळग्यां होय तेना

आवेश थकी तेने आ ते करवा योग्य ठे के आ ते करवा योग्य नथी
 एवं ज्ञान नथी रहतुं माटे पितादिकने पण प्रहार करवा मांने ठे
 त्यारे तेने कोइ तेनाथी निवृत्ति पमाववा जाय तोपण निवृत्ति पामे
 नहि एम आ आवक लोक पण सारा खोटाना विवेके रहितं ठे
 माटे ते कुमार्गथकी नथी निवृत्ति पामता हवे आ काव्यमां घणा
 विकल्प देखाड्या तेनो अग्निप्राय ए ठे जे आ काळना आवक लो-
 को अत्यंत जेमांथी निवृत्ति न पमाय एवो पोतानो गढरूपी ग्रह
 तेणे करीने गळायो ठे एम जणाववाने अर्थे घणा विकल्प कह्या ठे.

टीका:—कृत्वा विधाय मूर्ध्नि शिरसि पदं पादं श्रुतस्य सिद्धां-
 तोक्तातिक्रमेण निःशंकतया स्वगुरुलिङ्गिप्रवर्त्तितासन्मार्गपो-
 षणमेव श्रुतमूर्ध्नि पादकरणं श्रुतमूर्ध्नि पादन्यासे च तेषामिदं
 बीजं ॥ जगवत्सिद्धांतोहिनैकांतेनैव विहितानुष्ठानविधिनि-
 ष्टइत्यादि विवेकिनां निःश्रेयसाय न्नविष्यति किं श्रुतेनेत्यंतं
 लिङ्गिजिर्युक्तं मूलपूर्वपक्षे ॥ तस्योपदेशस्य सततं तत्सकारो
 श्रवणमिति ॥ एतच्चायुक्तं ॥

अर्थ:—शुं करीने ए प्रकारना थंया ठे तो सिद्धांतना मस्तक
 उपर पग दइने केम जे सिद्धांतमां जे कह्युं तेनुं निशंकपणे उदल-
 घन करवुं ने पोताना जे लिङ्ग धारी गुरु तेने प्रवर्त्ताव्यो जे असत्
 मार्ग तेनुं पोपण करवुं एज सिद्धांतने माथे पग दीधो कहेवाय माटे
 तेमने सिद्धांतने माथे पग दीधानुं तो आ बीज ठे जे जगवत्तनो
 सिद्धांत तो एकांतिकपणे कह्यो एवो जे अनुष्ठान विधि तेने विषे
 ज ठे तात्पर्य ते जेनुं एवो नथी ए वचनथी आरंभीने विवेकीओन मोक्ष

जणी सिद्धांत थवे शुं ए वचन पर्यंत लिंगधारीनुं जे कह्युं हतुं. मूल पूर्वपक्षने विषे एटले पूर्वे ते उपदेशनुं ते लिंगधारीनुं पासें निरंतर सांजळवुं एतो घणुंज अयुक्त ठे.

टीका:—यतः, नवि किंचीत्याद्यागमशकलस्येदं मुतरार्द्ध ॥ एसा तोंसिं आणा, कज्जे सच्चेण होयवमिति ॥ अस्य चायमर्थः ॥ एषां जगवता माज्ञा यत् कार्यं सत्येन जवितव्यं ॥ कोर्यः कार्यं ज्ञानादित्रयं ॥ संत्यंच संयमः ॥ यथा यथा ज्ञानादिकं संयमश्चोत्सर्पत, स्तथास्तथा यतिना निर्मायं यतितव्यं ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे 'न विकिंची' इत्यादि आगमनो ककमो लक्ष्णे ए लिंगधारीनुं बोले ठे पण ते गाथानुं उत्तरार्द्ध तो आ प्रकारनुं ठे जे 'एसा' इत्यादि एनो आ प्रकारनो अर्थ ठे जे आ जगवंतनी आज्ञा ठे जे कार्यने विषे सत्यपणे थवुं. तेनो प्रगट अर्थ शो थयो ? तो आ प्रकारे थयो जे कार्य एटल करवा योग्य ज्ञानादि ज्ञान ने सत्य एटले संयम ते बेय जेम जेम वृद्धि पामे तेम तेम मायारहितपणे यति ए प्रयत्न करवो.

टीका:—यदाह ॥ कज्जं नाणार्श्यं, सच्चं पुण संजमो मुणे यवो ॥ जह जह सो होइ थिरो, तहतह कायवयं कुणसु ॥ दोसा जेण निरुज्जंति, जण खिज्जंति पुवकम्माइ ॥ सो सो मुक्कोवा ओ, रोगावच्छासु समणं व ॥

अर्थ:—जे माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे ज्ञानादि ज्ञान

एने कार्य कंहीए ने वळी सत्य ते संयम जाणवो. ते बेय जेम जेम स्थिर थाय-तेम तेम कार्य करवुं. जेणे करीने दोष जाय ने जेणे करीने पूर्वे करेलां कर्म खपाय ते ते मोक्षनो उपाय जाणवो.

टीकाः—नचागमे सुखलिप्सया किंचित्सूत्रितं, किंतर्हि-
यावता विना संयमज्ञानदियात्रा नोत्सर्पति तावन्मात्रस्यैव
विहितनिवारणस्यनिवारितविधानस्य च जगवर्जः पुष्टालंब-
नेन कादाचित्कतया तत्रानुज्ञानात् ॥

अर्थः—आगमने विषे सुखनी लालचे कांइ पण कळुं नथी
त्यारे शुं तो जेना विना संयम ज्ञानादियात्रा वृद्धि न पामे, तेटला
विधिनो निषेध कह्यो ठे ने निषेधनो विधि कह्यो ठे जगवते पुष्टा-
लंबन जाणीने क्यारेक करवापणे तेनी आज्ञा आपी ठे पण निरं-
तरपणे आपी नथी.

टीकाः—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ ज्ञवन्मार्गस्यचोद्दे-
शिकज्जोजनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्तृंशत्वेन केवल
सुखानुज्ज्वोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासावद्यत्वेन ज्ञा-
नादियात्राहयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकलितगुण
दोषविज्ञागः स्वपक्षानुरागः खलानां यज्ञगवन्मतस्याव्य-
वस्थापादनेन स्वमतस्योत्कर्षप्रदर्शनं । नहितेजसः सकाशात्
कदाचित् तमसोत्कर्षसंज्ञव इति ॥

अर्थः—ने जो विधिनो निषेध, निषेधनो विधि निरंतरपणे

હોય તો જગવત્ના માર્ગની તથા ઉદેશિક જોજનુ ઇત્યાદિ સર્વ વ-
સ્તુની વ્યવસ્થા ન રહે, કેમજે સર્વને સાર્વદિકપણું થાય તેમ
નિર્દયપણે કેવલ પોતાને જેમ સુખ નપજે તેમજ પ્રવર્તવાનું રહેલું છે
એ હેતુ માટે વળી તે ઉદેશિક જોજનાદિકને મહા સાવચૂપણું
છે તેણે કરીને જ્ઞાનાદિયાત્રાની હાનિપણું તેમાં રહ્યું છે માટે કેમ
પ્રમાણિકપણું કહેવાય ને આતો આશ્ચર્ય છે જે સ્વલ પુરુષોને જેમાં
ગુણદોષના વિજ્ઞાન નીકળતા નથી એવા પોતાના પદ્ધતો અનુરાગ
છે જે માટે જગવંતના મતની અવ્યવસ્થા સંપાદન કરવી તેણે કરી-
ને પોતાના મતનું ઉત્કર્ષપણું દેખાવે છે પણ તે એમ નથી જાણતા
જે ક્યારેય પણ તેજના મ્હોંના આગલ અંધકારનો ઉત્કર્ષ સંજવશે?
નહિજ સંજવે.

ટીકા:—કિંચ તીર્થંકરગણધરપૂર્વધરાદિસાતિશયમહા-
પુરુષવિરહે સંપ્રતિ તત્સિદ્ધાંતએવ નઃ પ્રમાણં ॥ ચતુક્તં ॥ નો-
પિઠામો સઘ્વન્નુણો સયં ન મણપજ્જાવજિણાં ॥ નય ચનંદસ
દસપુઙ્ગિવ્વિપ્પમુદ્દે વિસ્સુયસુયદ્દેરેવિ ॥ એવંપિ અદ્ધસરણં તાણં
ચરકૂ ગઈ પઢવોય ॥ જયવં સિદ્ધંતોચ્ચિય, અંવિરુદ્ધો ઇદ્ધ દિદ્ધેહિં ॥

અર્થ:—વળી શું તો તીર્થંકરં ગણધર આદિક જે મહા અતિ-
શય વાલા પુરુષ તેમનો વિરહ થયે સતે આ કાલમાં તેમનાં સિ-
દ્ધાંત એજ હમારે તો પ્રમાણ છે જે માટે તે જ્ઞાત્રમાં કહ્યું છે જે.

ટીકા:—તસ્ય ચ પ્રામાણ્યાનન્યુપગમે તત્પ્રણેતુ જગ-
વતોપ્યપ્રામાણ્યાન્યુપગમપ્રસંગેન જવતસ્તન્મૂલરજોહરણાદિ
વેષપરિત્યાગાપત્તિઃ ॥

॥ यदुक्तं ॥

आणाएच्चिय चरणं, तवृजंगे जाण किं न जगं ति॥ आणं च
अइकंतो कस्साएसा कुणइ सेसं ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जो प्रमाणपणुं अंगिकार न करो तो तेना
कहेनार जगवंतनुं पणं प्रमाणपणुं न श्वानो प्रसंगं थशे. तेणे क.
रीने जगवंत ठे मूल ते जेनुं एवो जे तारो रजोहरणादि धारण
करेलो वेष तेनो. परित्याग करवानी प्राप्ति थशे. एटले जो जगवंतनुं
सिद्धांत नथी मानतो तो जगवंतनो कहेलो रजोहरणादि वेष तेने
मूकी दे. जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जगवंतनी आझा
एज निश्चे चारित्र ठे, माटे ते आझा जागे सते शुं न जाग्युं !
सर्वे जाग्युं.

टीकाः—तथाचायं सुखाशया जवत्कट्पितः पंथाः सक.
लोपि विशाररुता मापयेते त्यहोलाजमिहोनी व्याअपि.
व्ययः संवृत्तः ॥ यदपि, रुग्विणः कट्यतां यांतीत्यादिश्लोकवलेन
स्वप्रकट्पितक्रियायाः सुकुमाराया मोक्षांगत्वसमर्थनं तदप्य
सुंदरं ॥ यत एतच्छ्लोकार्थ एव मागमे विधीयते ॥ मज्झ
एवि किरियाए कालेणारोगयं जह न्वेति ॥ तहचैव न निव्वाणं
जीवा सिद्धंत किरियाएति ॥ अत्रहि सिद्धांतक्रियायाएव चिरं-
तनमुनिक्रियापेक्षया कोमलाया अपि निर्वाणांगत्वं प्रतिपा-
दितं नतु त्वदज्जिप्रेतोत्सूत्रक्रियाज्जासस्य ॥

अर्थः—बळी सुखनी आशाए जे करवुं तेणे करीने जग-
वतें करेलो जे मार्ग ते सर्व नाश पामे माटे . अहो आतो मोटुं
आश्चर्य जे लाजनी इच्छा करनारने मूळ धननो पण नाश थयो.
तेम बळी जे पुर्वे तमे प्रतिपादन कर्तुं जे रोगी पण सारा थाय इ-
त्यादि जावने कहेनार श्लोकनुं बळ लक्ष्णे पोतानी कपोल कट्पित
क्रिया सुकुमार ठे एटले सुख समाधे थाय एवी ठे तेने मोक्षना
अंगपणुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण शोचतुं नथी केमजे ते श्लोकनो अर्थ
आगमने विषे आ प्रकारनो कव्यो ठे जे आ जगाए सिद्धांतने विषे
पूर्वना महंत मुनीनी क्रियानी अपेक्षाये जे सुकुमार क्रिया कही ठे
तेने मोक्षनुं अंगपणुं प्रतिपादन कर्तुं ठे तेणे करीने कांइ तारो माने-
लो जे उत्सूत्र क्रियाज्ञास तेने मोक्षनुं अंगपणुं प्रतिपादन उपरं
प्रमाणे न थयुं.

टीकाः—अतो जवदन्निमतक्रियाया उपदर्शितन्यायेन
तद्विपर्ययप्रसाधनान्न तत्श्लोकबलेन जवत्प्रकट्पितश्रुता
प्रामाण्यसिद्धिः ॥ एवंच लिंगदेशनया श्रुतस्य मूर्ध्नि पदक-
रणमसांप्रतमपि कृत्वा यदमी प्रत्यक्षगोचराः श्रावकजनाः
सुदृढगणग्रहग्रंथयोद्दृष्टो, रुदोषाअपि साक्षाकृतगुरुतरपूर्वो-
दित कुपथापराधा अपि ॥ अदृष्ट दोषाहि विवेकिनोपि कु-
पथादपि न निवर्तितुमीशंते किं पुनरन्य. इत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे तें मानेली जे क्रिया तेनो प्रथम देखा-

કુયો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે તેમાં માનેલી જે ક્રિયા તેનું યજ્ઞન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોકના વલ્લે કરીને તે કંઠપના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિદ્ધિ ન થઈ માટે લિંગધારીનું દેશનાઈ કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક ઉપર પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ જાણતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ બંધાઈ છે ગહના ગ્રહરૂપી ગ્રંથીનું તે જેમને એવા છે માટે તે લિંગધારીનું પ્રત્યક્ષ ઘણાક દોષ દેખે છે ને વઢી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગમાં પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના એવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના દોષે કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ થતા નથી તો બીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાંથી સમર્થ થાય એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં કુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમાર્ગાત્ જન્માઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદધતે ન ચેતસિ ધારયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દધતે અસૂયંતિ ચક્ષુર્ણ્યંતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચઃ સમુચ્ચયે એતાં કુપથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ એતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધદુઃખેષ્યંત્યાદિના ચતુર્થી ॥ મહાસંત્વાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને શૂન્ય એવા જનપુરુષો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિચાર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવળ એટલુંજ નથી કરતા ત્યારે શું તો દૃષ્ટિ પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

કોરે છે. ચકાર અવ્યય છે તેનો સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે. તેણે કરીને એમ અર્થ થયો જે એ કુમાર્ગથકી નિવૃત્તિ પામનાર કોઈક મહાસત્ત્વવંત પ્રાણી તે પ્રત્યે ઝલટા ડૂબ્યા કરે છે. વ્યાકરણ વિચાર જે મહાસત્ત્વાય એ જગાએ 'કુધ ડુહૈર્ણ્યા' એ સૂત્રે કરીને ચતુર્થી વિજ્ઞકી થઈ છે.

ટીકા:—અત્રચોત્તરવાક્યાર્થગતત્વેન પ્રયુજ્યમાનો યચ્છ-
બ્દ સ્તચ્છબ્દોપાદાનંવિનાપિ તદર્થગમિયતિ ॥ યથા ॥ સાધુ
ચંદ્રમસિ પુષ્કરૈઃ કૃતં,મોલિતં યદન્નિરામતાધિકં ઇતિ ॥ તેના-
યમર્થઃ ॥ તેષાંહિ દૃષ્ટ દોષત્વાત્ કુપથાત્તત્ત્વસ્વયં વ્યાવૃત્તિઃ ક-
ર્તુ યુક્તા ॥ અથં કુતોપિદેતોઃ સ્વયં ન વ્યાવર્તતે તદા તદ્વ્યાવૃત્તિ
કારિણિ પ્રમોદો વિધાતું સંગતઃ ॥ યત્પુનરમી દ્વયમધ્યાદેકમ-
પિ કર્તૃ નોત્સહંતે પ્રત્યુત કુપથનિવૃત્તિવિધાયિનિ કસ્મિન્નપિ-
હુદ્રોપઙ્ગવાય યતંતે તત્કિમમી દિગ્મોહમિતા ઇત્યાદિ યોજ્યં ॥
તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ દિગ્મૂઢાદયો હિ હિતૈષિણા વ્યાવર્ત્તમાના
અપિ દિગ્મોહાદેવ્યાવૃત્તિ માલમેવન કુર્વતિ ॥ એતે તુનકેવલ
કુપથાન્ન વ્યાવર્તતે યાવતાકુપથવ્યાવૃત્તિકારિણેઽસૂચંત્યપીતિ
તેજ્યોપ્યમીકુત્સિતાઈતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—આ જગાએ નત્તર વાક્યાર્થમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ
તે તત્ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યા વિના પણ તેનો અર્થ પમાને છે જેમ
સારો ચંદ્રમા નદય પામે સતે જે કમલ મીચાયાં તે શોજાનું અધિ-
ક પણ કહ્યું છે તે હેતુ માટે આ અર્થ થયો જે પોતે દોષદીઠા માટે
પોતાની મેલે જ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવું જોઈએ એ યુક્ત છે, ને

વઠી કોઈ કારણે પોતાની મેળે તે કુમાર્ગથી પાહું ન વઢાય ત્યારે જે પુરુષ એ કુમાર્ગથી પાઢા વઢ્યા હોય તે ઉપર પ્રમોદ કરવો ઘટિત છે વઠી આ શ્રાવક તો એ બેમાંથી એકે પળ કરવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. જલદો જે કુમાર્ગથી કોઈક નિવૃત્તિ પામે છે તેના ઉપર પણ હુદ્ડ ઉપદ્રવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે માટે આ.તે શું દિગ્મોહ પામ્યા છે કે શું થયું છે ઇત્યાદિ યોજના કરવી તેણે કરીને આ સ્પષ્ટાર્થ કહ્યો છે જે દિગ્મોહ પામેલા જે પુરુષ તે નિશ્ચે હિતકાંરી પુરુષે તેથી નિવૃત્તિ પમારુવા માંડ્યા છે તોપણ તે દિગ્મોહાદિકથીજ કેવલ નિવૃત્તિ નથી પામતા ને આતો કેવલ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ નથી પામતા એટલુંજ નહિ ત્યારે શું તો જે એ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામે છે તે ઉપર જલદા ઇર્ષ્યા કરે છે માટે તે દિગ્મૂઢ થકી પળ આતો અતિશે નિંદ્ય છે. મૂંઝા છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—સાંપ્રતંલિંગિદેશનયા શ્રાદ્ધૈરવિધિવિહિતસ્ય જિનમજ્જનસ્યાપિ દુર્ગતિપાતહેતુત્વપ્રતિપાદનદ્વારેણશ્રુતપથાવજ્ઞાં દર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીની દેશનાયે કરીને શ્રાવક લોકો વિધિ રહિત જે જિનમજ્જન ઉત્સવ કરે છે તેપણ હુંગર્તિમાં પમારુવાનું કારણ છે એમ પ્રતિપાદન કરનાર દ્વાર કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા દેખારુતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टबिटनटन्नटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदनरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागेद्वेषमत्सेरर्ष्याघनमघपंकेथनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविहितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

टीका:—जैनमज्जनं जगवद्भिस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संपा-
दयत्येव नतु कदाचिन्न जनयत्येवकारार्थः ॥ अघपंके पापकर्दमे
निमज्जनं ब्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्याय-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रचवतीत्य-
तथाह ॥

अर्थ:—जे जगवत्बिंबनुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रत्ये
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरथी लेवुं त्यारे हवे
अहीं आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थे कर्युं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ थाय ? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीका:—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रावित्यर्थः ॥ सिद्धांते हि रजन्यां जिन
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्कुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમજિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિતિ
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જ વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્યાહ ॥

અર્થઃ—વિધિરહિત એટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ કહ્યો
તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થક કરવાને રાત્રિને વિષે
સ્નાત્ર કરે છે એટલો અર્થ થયો. વિધિ રહિત ને રાત્રિ વિષે જે પ-
રમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. એટલે સિદ્ધાંતને
વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિને
વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય એટલો અર્થ છે. હવે શો
દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવા-
રણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિ-
શેષણ કહે છે.

ટીકાઃ—શ્વપાવપ્તિ શ્વપાવ ॥ શ્વપાવ વદ્વજ્જનાયા મજ્જન
દર્શનમિષેણાગતાયા શ્વપાવ મેલકસ્તયા તુષ્ટા નિઃશંકમત્રા-
ય નઃ સુરતલીલા પ્રવર્ત્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતયઃ
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિનઃ જટાઃ શસ્ત્રાદિકલાજી-
વિનઃ ચેટકા માસાદિનિયમિતવૃત્તિગ્રાહિણઃ એષાં પેટકં સમુદાય
સ્તેનાકુલં ક્ષુન્નિતં પ્રેયસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકજ્ઞાવેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થઃ—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વદ્વજ્જ એવી
જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય એટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ્ઠ કરીને આવે-
લી જે પોતાની વાંછિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

ઘટલે આજ શંકાયે રહિત આપણી સંજોગ લીલા પ્રવર્તશે એ પ્ર-
કારની બુદ્ધિવેતે હર્ષ પામેલા જે વિટ કહેતાં વેશ્યાપતિ, તથા નટ
કહેતાં નાટક આદિ કळाવમે આજીવિકા કરનાર પુરુષો તથા જટ
કહેતાં શાસ્ત્રાદિક કळाવમે આજીવિકા કરનારા તથા ચેટક કહેતાં
મહિને મહિને અર્થવા વર્ષે જે જે પોતાની નિયમાયે આજીવિકા
બાંધી છે તેનું ગ્રહણ કરનારા એવા જે પુરુષો તેનો જે સમુદાય તેણે
કરીને કોજ પામેલું એવું સ્નાત્ર છે. ઘટલે વાંઘિત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ
તે રૂપ ગૂંગાર રસનો હેતુ ભૂત સાત્ત્વિક નામ અવ્યગ્નિચારી ઘટલે
ગૂંગારની પુષ્ટીનો કારણયોગ તેણે કરીને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જે
લોક તેણે કરીને વ્યાપ્ત થયેલું છે માટે એ સ્નાત્ર પણ ઉપચારથી
આકુલ થયું એમ કહેવાય.

ટીકા:—તથા નિધુવનવિધિનિબઝ્ઞદોહદા મોહનવિલ-
સિતવિહિતાગ્નિલાષાઃ યા નરનાર્યઃ પુરુષયોષિત સ્તાસાં નિકરેણ
નિચયેન સંકુલં વ્યાપ્તં ॥ નારીણાંહિ પ્રાયોનિધુવનાર્થમેવ મ-
જ્જનાવલોકનઙ્ઘના તત્રાગમનાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજમંતરેણ
રાત્રૌ તત્રાપ્યાગમનાસંજવાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજેન ચાન્યત્ર ગંતુ
મશક્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમણે મૈથુનવિલાસ ક-
રવાની અગ્નિલાષા બાંધી છે એવી સ્ત્રીને પુરુષ તેમનો જે સમૂહ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવું ઘટલે બહુધા સ્ત્રીને મૈથુનને અર્થેજ સ્નાત્ર જો-
વાના કપડે કરીને ત્યાં આવવું થાય છે. એ હેતુ માટે કેમજે તે પ્ર-
કારનું કપડ કર્યા વિના રાત્રિને વિષે ત્યાં આવવું સંજવતું નથી. ને

તે પ્રકારનું કપટ કરીને વીજી જગાણે જવા સમર્થ ન થાય માટે.

ટીકા:—અતएवरागः कांचित् परवर वर्णिनीं प्रत्यजिषुंगः
 द्वेषः स्वप्रेयसीमन्येन सह संगच्छमानां पश्यतस्तज्जिथांसा म-
 त्सरः किंचित्सौजाग्येन कयाचित्संघट्टमानमालोकयतः स्वयं-
 च तां कामयमानस्य तत्सौजाग्यविच्याविषा, ईर्ष्यास्विवद्वज्जा-
 मन्येन सार्द्धं संलपंतीमीक्षमाणस्याऽसहिष्णुतां ॥ ततो राग-
 श्चेत्यादिद्वंद्वः ॥ तान्निर्धनं सांद्रं ॥ अत्रापि रागादिमद्वौकधन-
 त्वान्मज्जनमप्युपचारात्तथा ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે રાગ ઇટલે કોઈક પારકી સ્ત્રી
 પ્રત્યે અતિ આસક્તિ, ને દ્વેષ ઇટલે પોતાની વહાલી સ્ત્રી વીજા
 પુરુષ સંઘાથે સંગમ કરતી દેખીને તે પુરુષને હણવાની ઇચ્છા કરવી
 તે, તથા મત્સર ઇટલે કોઈક પુરુષે કોઈક સ્ત્રીની કામના કરેલી
 ઇટલે પ્રથમ વાંચ્છા કરેલી તે સ્ત્રી તે વિના તે કરતાં અધિક સુંદર
 વીજો પુરુષ મળ્યો તેની સંઘાથે સંઘટ્ટન કરતી તે સ્ત્રીને પ્રથમના
 પુરુષે દેખી પઠી જેની સાથે સંઘટ્ટન કરે છે તે પુરુષના સૌજાગ્યપ-
 ણાનો નાશ કરવો તેની જે ઇચ્છા તે, તથા ઈર્ષ્યા ઇટલે પોતાની વ-
 દ્વજ સ્ત્રી વીજાની સંઘાથે આલાપ સંલાપ કરતી દેખીને જે અસ-
 હનપણું થાય તે સર્વે કરીને એ સ્નાત્ર અતિશે વ્યાપ્ત છે. રાગાદિ પદ-
 નો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. આ જગાણે પણ રાગાદિ સહિત ઘણા
 લોકે એ પ્રકારના છે પણ ઉપચારથી તે પ્રકારનું સ્નાત્ર કશું.

ટીકા:—કામુકલોકમેલકેહિ જિનગૃહેપિ નિશાયાં રાગા-

દયણ્વોજ્જુંતે નત્વણીયસ્યપિ ધર્મજ્ઞાવના ॥ તદુક્તં ॥ પ્રા-
રબ્ધે જિનર્વિવમજ્જનવિધૌ મુગ્ધૈ નિશિ શ્રાવકૈઃ, શ્રેયોર્થં જિનમં-
દિરે સમુદિતાશ્ચિત્રં રિરંસાસ્પૃશઃ ॥ સ્ત્રીપુંસા રત્નસાદુપાત્તસમ-
યાસ્તાંબૂલર્વિવાધરા, ગાઢાલિંગનત્રંગિસંગમસુખં વિદંતિ નદંતિ ચ ॥

અર્થ:—રાત્રિએ જિનઘરને વિષે કામિ લોકનો મેલાવો થાય
તેમાં રાગાંદિકજ ઉત્પન્ન થાય પણ અતિશય થોડી પણ ધર્મની જ્ઞા-
વના તો ઉત્પન્ન થાયજ નહિ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે જિનમં-
દિરમાં શ્રાવક લોકે સ્નાત્ર વિધિ શ્રેયને અર્થે આરંજ્યો છે એમ જે
કહેવું તે તો મહા આશ્ચર્યકારી છે, કેમજે ક્રીના કરવાની, ઇચ્છાએ
વેગે કરીને જેઠાં થયાં જે સ્ત્રી પુરુષ તે એ સમય પામીને તાંબૂલ
ત્રક્ષણ કરવાથી લાલ હોઠ જેમના થયા છે ને પરસ્પર આલિંગનની
સ્વનાવતે સંગમનું સુખ અનુભવ કરે છે અને આનંદ પામે છે.

ટીકા:—એતદુક્તં જવતિ જિનસ્નપનં હિ સ્વસ્ય પરેષાં ચ દ્ર-
ષ્ટૃણાં રાગદ્વેષાંદિક્ષયાય વિધીયતે ॥ નિશ્ચાયાં તદ્વિધાનેચ કામુકા-
નાં સુરતાદ્યસમંજસપ્રવૃત્યાઽપ્રતિહતપ્રસરસ્તત્પ્રાદુર્જાવિત્તિ કથં
તત્કથ્યવિધાયિતા તસ્ય સ્યાત્ ॥

અર્થ:—એ વાત કહી છે જે જિન પરમાત્માનું સ્નાત્ર તે પો-
તાને તથા પરને તથા દેખનારને રાગ દ્વેષના ક્ષયને અર્થે કરીએ ઢીણ
ને રાત્રિએ તે કરે સતે તો કામી પુરુષની સંજોગાદિક ઝુંડી પ્રવૃત્તિ
રોકાઈ શકાય એવી નથી માટે તે જિન સ્નાત્ર રાગદ્વેષનું
નાશ કરનાર કેમ થાય? નહતું રાગદ્વેષની વૃદ્ધિ કરનાર છે.

ટીકા:—અથાસ્તુ નટવિટાદીનાં તત્પ્રાદુર્જાવઃ કિંનચ્છિન્નં ॥
 નહેતાવતાપિ શ્રાદ્ધાનાં શ્રદ્ધ્યા સ્નાત્રં વિદધાનાનાં તજ્જન્યપુ-
 ણ્યહાનિરિતિચેન્ન ॥ તેષાં તત્પ્રાદુર્જાવસ્યસુરતાદિવશપ્રાદુષ્યન્ન-
 ગવદાશાતનાયાશ્વાનંતસંસારકારિણ્યા રાત્રિસ્નાત્રકારિશ્રાવક
 નિબંધનત્વાત્ ॥ મજ્જાનવ્યાજમંતરેણ નિશીથિન્યાં તેષાં રતાર્થ-
 મપિ પ્રાયેણ જિનજવનાગમનાસંજવાત્ ॥ એવંચ નટાદિરાગાદિ
 વૃદ્ધિનિમિત્તજ્ઞાવમાસેડુષાં શ્રાવકાણાં કથં ન મજ્જાનજન્યપુ-
 ણ્યનાશઃ ॥

અર્થ:—હવે તું એમ કહેતો હોય જે એતો નટવિટાદિક
 કામી પુરુષોની એવી પ્રવૃત્તિ થાય છે તેમાં અમારું શું ગયું? હમારું
 શું બેદાયું? એણે કરીને જે શ્રદ્ધાવશે સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક લોકોને
 એ સ્નાત્ર થકી થયું જે પુણ્ય તેની હાની થતી નથી. એમ તારે ન
 કહેવું કેમ જે તેનો ઉત્તર કહીએ ઢીએ જે તે કામી પુરુષોની ચૂની
 પ્રવૃત્તિની ઉત્પત્તિ થવી તેનું કારણ તે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક
 છે એ હેતુ માટે ને તે કામી પુરુષો સંજોગાદિકને વિષે પરવશ થાય
 છે તે થકી ઉત્પન્ન થઈ જે જગવંતની આશાતના તેને અનંત સંસારનું
 કારણપણું છે. માટે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર એ સર્વેનો કારણિક થયો એ
 હેતુ માટે કેમ જે રાત્રિએ સ્નાત્રના મિષ વિના તેમનું સંજોગને અર્થે
 પણ વહુધા જિનમંદિરમાં આવવાનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે ન-
 ટાદિક પુરુષોની રાગાદિકની વૃદ્ધિનું નિમિત્ત કારણને પમારનાર
 શ્રાવક લોકને એ સ્નાત્ર થકી કેમ પુણ્યનો નાશ ન થાય એતો થાયજ.

ટીકા:—કિંચ નટાદ્યસમંજસપ્રવૃત્તિદર્શનેન શ્રાદ્ધાનામપ્ય

विवेकिनां केषांचिदिदानीं जिनगृहे तथा प्रवृत्त्युपलंघनात् ॥ तदु-
क्तं ॥ एकेण कथमकज्जंकरेऽ तप्पच्चया पुणो अन्नो ॥ साया बहुलपरं-
परवुच्चेन संयमतवाणं ॥

अर्थः—वळी नटादिकनी चूनी प्रवृत्ति देखवे करीने अवि-
वेकी केटलाक श्रावकने पण आ काळमां जिनमंदिरमां ते प्रका-
रनी चूनी प्रवृत्ति करवानुं देखीए ठीए हे हेतु माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाच तेषां कथं मज्झनादिजन्यपुण्यगंधोपीति
चिंत्यतां सूक्ष्मधिया ॥ जगवज्जिः श्रीजिनदत्तसूरिजिरप्येनं
दोषसमूहं रात्रिस्नात्रस्योपलब्ध प्रतिपादितं ॥ जा रत्ती जारत्ती
मिह रं जणं जिणवरगिहेवि ॥ सा रयणी रयणियरस्स होउ-
कह नीरयाण मया ॥

अर्थः—वळी तमे सूक्ष्म बुद्धि करीने विचारो जे ते पुरु-
षोने स्नात्र आदिक थकी थयुं जे पुण्य तेनो गंध पण क्र्यांथी होय
नज होय, समर्थ एवा श्री जिनदत्त सूरि तेमणे पण ए रात्रि स्ना-
त्रनो दोष लक्ष्ने निषेध प्रतिपादन कर्तुं ठे जे.

टीकाः—अह्नि जिनमज्जनविधानेच नोक्तदोषलेशस्यापि
संज्ञवः ॥ जनसमूहं दिवा तथाप्रवृत्तेर्लज्जनीयत्वेन राजनि-
ग्रहजयेनच प्रायेणासंज्ञवात् ॥ तस्माद्दिनएव जिनस्नात्रं धर्मा-
र्थिनां विधिप्रवणानां श्रेयो न निशायामिति ॥

અર્થ:—દિવસને વિષે જિન સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે તો પૂર્વે કહેલા દોષનો લેશ પણ સંજવતો નથી. કેમજે દિવસને વિષે લોકની સમક્ષ તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિવાળાને લજ્જા પામવાપણું છે એ હેતુ માટે તથા રાજ દંડનો જ્ઞય છે એ હેતુ માટે બહુધા એ વાતનો સંજવ નથી. ધર્મના અર્થી એવાને વિધિ વિષે તત્પર એવા પ્રાણીને દિવસમાં જ જિનસ્નાત્ર કરવું એજ શ્રેય જ્ઞાણી છે પણ રાત્રિને વિષે જે સ્નાત્ર કરવું તે શ્રેય જ્ઞાણી નથી એતો દોષ જ્ઞાણીજ છે.

ટીકા:—અત્ર યદ્યપીષ્ટાવાપ્તીત્યાદિવિશેષણકદંબકં જિન-ગૃહસ્યૈવ સંજવતિ ન મજ્જનસ્ય તથાપિ મજ્જને સતિ તસ્યૈવં વિધત્વમિતિમજ્જનસ્ય પ્રાધાન્યેન વિવક્ષણા હુપચારેણમજ્જનમ-પ્યેવં વિશેષણાનાં ચાન્યત્ર નિવેશને વિશેષણવિશિષ્ટ મુક્તમિતિ અન્ય રાત્રિમજ્જનસ્યાત્યંતદોષતયા સર્વથા નિવાર્યત્વંવ્યજ્યતે॥

અર્થ:—આ જગાએ જો પણ ઇષ્ટાવાપ્તી એટલે વૃદ્ધાં વ-સ્તુની પ્રાપ્તી इत्यादि વિશેષણનો સમૂહ તે તો જિનમંદિરનુજ સં-જવે છે પણ સ્નાત્રનો સંજવતો નથી તોપણ જિન સ્નાત્ર સતેજ તે જિનમંદિર એ પ્રકારે થાય છે માટે સ્નાત્રનું અહિં પ્રાધાન્યપણે કહે-વાની જ્ઞા છે. તેથી નપચાર માત્રે કરીને સ્નાત્ર પણ એ પ્રકારના વિ-શેષણે સહિત છે એમ કહ્યું. કેમજે અન્ય વિશેષણનું અન્ય જગાએ સ્થાપન કરે સતે રાત્રિ સ્નાત્રને અત્યંત દોષપણે કરીને સર્વથા નિવા-રણ કરવાપણું છે એમ સૂચના કરી.

ટીકા:—एतेन यदपि कैश्चिदतिधीयतेरात्रिस्नात्रेपि जग-

वतो न कश्चिदोषः जिनजन्ममज्जनस्य शक्रेण तथाविधानात् ॥
तथाहि सर्वेपि जिनेन्द्रा निशीथिनीयामध्यसमयएव जायन्तेतदै-
वच सुरेन्द्रश्रामीकरगिरिशिखरं नीत्वा तान् स्नपयतीति श्रूयते ॥
तस्यच तथासदोषत्वे शक्रेस्तथा न तत् कुर्वीत ॥ महतांहन्यथा-
करणेतद्वोचनत्वात्तत्पथानुवर्त्तिनीनां प्रजानां दुर्गतिपाते न तेषां
महाहान्यापत्तेः ॥

अर्थः—जो पण केटलाक एम कहे ठे जे रात्रि स्नात्र जग-
वतनुं करे सते पण दोष नथी केम जे इन्द्र महाराजे जिन जगवतनुं
जन्मस्नान रात्रि ए कथुं ठे. ए हेतु माटे तेज देखामे ठे जे सर्वे पण
जिनेन्द्र रात्रिना बे पहोर समयमां एटले मध्य रात्रिये जन्मे ठे
त्यारेज इन्द्र महाराज मेरु पर्वतना शिखर उपर लइ जइने ते जिन
परमात्माने स्नान करावे ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे
रात्रि स्नात्र करतां तेज प्रकारनो दोष होत तो तेम इन्द्र महाराज
न करत. शायी जे मोटा पुरुष अन्यथा आचरण करे एटले विप-
रीत आचरण करे तो तेमना मार्गने अनुसरती जे प्रजा तेमने तो
ते मोटा पुरुष एज नेत्र ठे. एटले मोटा पुरुषनी आचरण प्र-
माणे आचरण करवुं एमज देखे ठे एटले जाणे ठे ए हेतु माटे ते
प्रजाने दुर्गतिमां पंहुं थाय तेणे करीने ते मोटा पुरुषने मोटी हाण
प्राप्त थाय ए हेतु माटे ए रात्रि स्नात्र करवामां दोष नथी.

टीकाः—स्नात्रादिविधाविन्द्राचरितस्थ सर्वैरपि जिनपथ
वर्त्तिनिःप्रामाण्योपगमात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

तित्थयरे बहुमाणो, अज्जासो तहय जीयकप्पस्स ॥
देविंदाइअणुगिइ, गंज्जीरपलोयणा छोए ॥

अर्थः—स्नात्रादिक विधिने विषे इंद्रना आचरणनुं जिनमार्गमां वरतनार पुरुषोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्तुं ठे ए हेतु माटे ते कह्युं ठे जे.

टीकाः—तस्मादिंद्राचरितस्यप्रामाण्यान्निशायामपि स्नपनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्ममज्जनं मेरौ-करोतीति मन्यामहे ॥ नतु यामिनीयामद्वितयइति ॥ मेरुशिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिंदिवव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इंद्रनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं ठे माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत पण खंरुन कर्हो शायी के इंद्र जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वतने विषे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना बे पहोर थये सते एम नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विषे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमितै तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरणनिकारकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति ॥ मेर्वपेक्षया रवेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठा तथाप्रसराज्ञावेनाधस्तनज्ञागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र रात्रिंदिवविज्ञागः स्यात् ॥

અર્થઃ—તેજ દેખાએ છે જે ક્ષેત્રમાં રહ્યો જે સૂર્ય તેના કિરણનો સમૂહ આથમે સતે જે કાલ વિશેષ તે ક્ષેત્રને વિષે રાત્રિ કહીયે, ને તે થકી જે વિપરીત કાલ વિશેષ તે દિવસ કહીએ ને મેરુ પર્વતની અપેક્ષાએ અત્યંત નીચો ગમન કરતો એવો સૂર્ય છે એ હેતુ માટે કિરણનો ઊપર તથાવિધ પસાર થતો નથી. એતો હેઠલા જાગ-નેજ તે કિરણવડે પ્રકાશ કરવાનો વિષય છે એ હેતુ માટે રાત્રિદિવસ નો વિજ્ઞાન ત્યાં કયે પ્રકારે છે ? કોઈ પ્રકારે નથી.

ટીકાઃ—કથં તર્હિ પ્રકાશાન્નાવેતત્રેં દ્રાણાં જિનમજ્જનાદિ વિધિરિતિચેન્ન ॥ રત્નસાનોરધિત્યકાયાશ્રતાપકેન નિરસ્તપૂષ્પમ-યૂક્ષયોતેન સતતમુચ્ચરતા બહલવિમલમાણિક્યશિલામરીચિ નિચયેન દેવમહિમ્ના ચ શશ્વજ્ઞાસ્વરત્વાત્ ॥ એવંચેંદ્રાચરિતાવઘ્નં જ્ઞેન કથં રાત્રિસ્નાત્રં સમર્થ્યમાણં ચારિમાણમંચેત્ ॥

અર્થઃ—ત્યારે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ નથી ત્યારે ઇંદ્ર જિન સ્નાનનો વિધિ કયે પ્રકારે કરે છે એમ જો તું આશંકા કરતો હોય તો તે ન કરવી કેમ જે રત્નનાં છે શિખર તે જેનાં એવા મેરુ પર્વતની ઊપલી ભૂમિને વિષે તાપ રહિત ને જેમાં સૂર્યના કિરણનો પ્રકાશ નથી ને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાન એવી જે ઘણી નિર્મલ મા-ણિક્ય રત્નની શિલાનું તેમના કિરણનો જે સમૂહ તેણે કરીને તે વળી દેવતાના મહિમાએ કરીને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાનપણું છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારે ઇંદ્રના આચરણનું આલંબન કરીને જે રાત્રિ સ્નાત્રનું સમર્થન કરવું એટલે સ્થાપવું તે કેમ અતિશય શોજા પ્રત્યે પામશે નહિજ પામે.

ટીકા:—શ્તોપિ ન રાત્રિસ્નાત્રં પુણ્યપાત્રં ॥ જગવત્પ્રતિકૃ-
તિપાતુકસલિલપૂરપ્લાવ્યમાનસ્ય પિપીલીકાદિજંતુ સંતાનસ્ય
રક્ષાયતનાયા રાત્રૌ ડુઃશકત્વાત્, તત્પ્રધાનત્વાચ્ચ જિનશાસનસ્ય ॥

॥ યદુક્તં ॥

જયણાય ધમ્મ જણણી, જયણા ધમ્મસ્સ પાલણીચેવ ॥
તવુઠ્ઠિકરી જયણા, એગંતસુહાવહા જયણા ॥

અર્થ:—વઢી હેતુ માટે પણ રાત્રિ સ્નાત્ર જે તે પુણ્યને રહે-
વાનું પાત્ર નથી, એટલે રાત્રિસ્નાત્ર થકી પુણ્ય થતું નથી. જે જગ-
વાનની પ્રતિમા ઉપર પડતો જે જલનો સમૂહ તેણે કરીને ઝેંઝાતો
જે કીમી આદિક જંતુનો સમૂહ તેની રક્ષા જતના તેનું રાત્રિયે
કરવું તે મહા ડુષ્કર છે એટલે થઈ શકતું નથી ને જિનશાસનતો
જતનાપ્રધાન છે એ હેતુ માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જતના છે તે
ધર્મની उत्पत्ति કરનારી છે ને જતના છે તે ધર્મની પાલન કરાવનારી
છે માટે એકાંત સુખ કરનારી જતના છે इत्यादि.

ટીકા:—કિંચ માત્રૂદ્વૃહઢ્વદેન સત્વસંહારકારિણાં યદ્
ગોધિકાદિનાં ક્રૂરજંતૂના મુત્થાનમિતિ પ્રાજ્ઞાતિકં પ્રતિક્રમણ
મપિ સાધૂનાં મૃદુસ્વરેણા ત્રિહિતમાગમે ॥ યામિન્યાં ચ
મજ્જન્નાદિવિધૌ નિરંતરગંત્રીરોઢુરવાચ્યમાનાતોયનિનાદશ્રવણેન
વિજ્ઞાતમિતિ મન્યમાનસ્ય તપ્તાયોગોલકલ્પસ્યાસંયતજનસ્ય
જાગરણાત્ ॥

अर्थः—बळी मोटा शब्दे करीने प्राणीनो संहार करनार जे धरोली प्रमुख क्रुर जंतुनुं जठवुं म थाव एटले न थाव. केम जे साधुने प्रजात काळनुं पक्कमणुं पण कोमळ स्वरे करीने करवानुं शास्त्रमां कहुं ठे तो रात्रिए स्नात्र विधि करे सते निरंतर गंजीर ने मोटा शब्दे वागतां जे वादित्र तेना शब्द सांजळवे करीने आ तो प्रातःकाळ थयो के शुं एम मानता जे तपावेला लोह जेवा क्रुर असंजति लोको तेमनुं जागवुं थाय ए हेतु माटे.

टीकाः—तथाच तत्क्षणतदारज्यमाणानेकपापकर्मनिमित्तज्ञावेन कथं . रात्रिस्नात्रकर्तृणां पापबंधो न जवेत् ॥ एतेन यदपि क्वचित्कथादिषु केषांचित् स्त्रीपुंसानां गिरिकाननादिस्थितदेवगृहेषु निशायां जिनप्रतिमास्नानादिश्रवणेन तदज्युपगमः सोऽप्यलीकालंबनमात्ररुचितां जवतोव्यनक्ति मोक्षार्थस्नानादे रिहाधिकृतत्वात् ॥ तस्यच सिद्धांते रात्रौ निवारणात् ॥

अर्थः—बळी ते अवसरे आरंज कर्या जे अनेक पाप कर्म तेनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे रात्रिस्नात्र करनारने केम पाप बंधन थाय ए तो थायज एणे करीने जे कोश्क कथाउने विषे कोश्क स्त्री पुरुषोए करावेळुं पर्वतना वनमां रह्यां देवमंदिर तेने विषे रात्रीए जिन प्रतिमानुं स्नात्र आदिक तेने सांजळीने ते वातनो जे अंगिकार करवो ते पण जुठी वातनुं आलंबन करनारी तमारी रूची ठे एम प्रगट कही देखामे ठे अहीं तो मोक्षने अर्थे स्नात्र आदि करवानो अधिकार करेलो ठे तेथी रात्रिस्नात्र सिद्धांतमां निवारण कर्युं ठे जे ए हेतु माटे न करवुं.

ટીકા:તથાહિ ॥ સિદ્ધાંતે સંજાતે તિન્નિ તાવર્જહેણ મિતિ
વચનાત્ સંધ્યાત્રયલક્ષણો જિનપૂજાયાઃ કાલો નિયમિતો રાત્રા-
વપિ તદ્વિધાનેચ કાલંમિ કીરમાણં કિસિકમ્મં बहुफलं जहा ॥
होइ इय सबच्चियकिरिया, नियनियकालंमिवित्रेयेत्यादिना कृषि-
दृष्टां तेन कालविधीयमानजिनपूजादिक्रियाणांसा फल्यान्निधानं
व्यर्थ मापद्येत ॥

અર્થ:—તેજ દેખામે ઢે જે સિદ્ધાંતમાં ત્રણ સંધ્યાઝ ડધે
કહી ઢે માટે ત્રણ સંધ્યાઝ ઢે લક્ષણ જેનું એવો જિનપૂજાનો કાલ
નીમ્યો ઢે. ને રાત્રિને વિષે તે કરે સતે, જે ક્રિયા કાલને વિષે
કરીએ તે ક્રિયા ફલદાયી હોય જેમ કૃષિકર્મ એટલે ખેતી જે
કાલને વિષે બહુ ફલદાયી હોય ઢે એમ સર્વે ક્રિયા પોતપોતાના કા-
લને વિષે કરવી એમ જાણવું ઇત્યાદિ ખેતીના દૃષ્ટાંતે કરીને કા-
લમાં કરેલી જે જિનપૂજાદિક ક્રિયાઝ તેનું સફલપણું જે કહ્યું ઢે
તે શ્રકાલે કરવાથી વ્યર્થપણાને પામે.

ટીકા:—નચ“વિત્તિકિરિયાવિરુદ્ધો,અહવા જો જસ્સજાવઇ-
ઝઇતિવચનાદ્રાત્રાવપિત્તપ્રતિપાદનમિતિ વાચ્યં॥ શ્રાવકાણાં ત્રિ-
સંધ્યં જિનપૂજાયાદિનકૃત્યત્વેનસિદ્ધાંતેન્નિધાનાત્ ॥ તતશ્ચવિ-
ત્તિકિરિયાવિરુદ્ધો ઇત્યાદેરયમર્થો યઃ પ્રાજ્ઞાતાદિસંધ્યાયાં વૃત્તિ
નિમિત્તવાણિજ્યાદિવ્યગ્રત્વાત્કથંચ્ચિદેવપૂજાયાં ન વ્યાપ્રિયતે સ
દિનમધ્યએવ મૂહૂર્ત્તાદિનાસંધ્યા તિક્રમેપ્યપવાદતઃ પુજાંકરોતુ॥
નપુનરસ્યાયમર્થાયહુતાપવાદેન્ રાત્રૌ કરોતિ દિનકૃત્યતાદાનિ
પ્રસંગાદિતિ ॥

अर्थः—वळी 'वित्ति किरिया' इत्यादि वचनथी रात्रिए पण पूजा आदिकनुं प्रतिपादन थशे. एम न बोलवुं केमजे श्रावकने पण संध्याकाळने विषे जे जिन पूजा करवी ते दिन कृत्य ठे एटले दिवसनी करणी ठे ते हेतु माटे 'वित्ति किरिया विरुद्धो' इत्यादि. कनो अर्थ ठे जे 'प्रज्ञातादि काळनी संध्याने विषे पोतानी आजी-विका निमित्त जे व्यापार तेने विषे व्यग्रपणा थकी एटले आकु-ळव्याकुळपणा थकी कोइक प्रकारे देवपूजामां न प्रवर्त्ताय तो ते पुरुष मध्यानने विषे पण करे एटले पूजा करवानो जे काळ ते बे घरी आदिक अतिक्रमीने पण अपवादथी पूजा करे एम अर्थ ठे पण एम नथी जे अपवाद मार्गे रात्रिए पण पूजा करे ने जो एम होय तो दिनकृत्यपणानि हानि थवानो प्रसंग आवे एटले ए पूज-ननी दिनकृत्य एवी संज्ञाज न थाय ए हेतु माटे.

टीकाः—एवंच यद्यपिविद्यादिसिद्ध्यर्थिनां केषांचिज्जवाज्जि-
नंदित्वेन गिरिकाननादौ जिनस्नात्रादिषु रात्रावपि प्रवृत्तिः श्रूय-
ते तथापि न तच्चरितमवलंब्य श्रुतोक्तमज्जनादिसमयं परिहृत्य
रात्रौ तद्विधानेन विवेकिनात्मद्रुहा जवितव्यमिति ॥

अर्थः—जो पण विद्यादिकनी सिद्धिने इच्छनारा केटला ज-
वाज्जिनंदी पुरुषोनी पर्वतना वन आदिकने विषे रात्रिए पण जिन
स्नात्र आदिने विषे प्रवृत्ति संज्ञळाय ठे. तो पण तेनुं चरित्र अवलं-
बन करीने सिद्धांतमां कहेलो स्नात्र आदिकनो समय तेनो परिहार
करीने रात्रिने विषे स्नात्र करावुं ते विवेकी पुरुषोने आत्मद्रोह
ठे एटले आत्माने उगवात्तणी ठे माटे ते करवुं नथी घटवुं इत्यादि.

टीकाः—एतेन रात्रौ जिनसदने बलिदाननंदिप्रतिष्ठादि विधानमपि प्रत्युक्तं ॥ प्रायोमज्जनेन समानयोगक्षेमत्वात् ॥ निशिस्नपनोक्तदोषाणां बलिदानादावपि संज्ञवात् ॥ किञ्चिदाधिक्याच्च तत्र प्रथमं तावद्बलिदानमधिकृत्य तदुच्यते ॥

अर्थः—एणे करीने रात्रिने विषे जिनमंदिरमां बलीदान तथा नंदित प्रतिष्ठा इत्यादिकनुं करवुं ते पण खंरुन कर्हुं, केम जे बहुधा स्नात्रनी संघाथे एनुं समानपणुं सरखापणुं ठे ए हेतु माटे एटले योग क्षेम सरखो ठे केम जे पाप सरखुं लागे ठे माटे रात्रि स्नानमां कहेला जे दोष ते बलिआदिकने विषे पण संज्ञवे ठे ए हेतु माटे वळी ते करतां अधिक दोषपणुं ठे, तेमां प्रथम बलिदाननो अधिकार करीने दोष कहे ठे.

टीकाः—जगवत् प्रवचने विज्ञावर्यां चतुर्विधाहारस्यापि संसक्तिमत्त्वप्रतिपादनात् ॥ तथाच निशि जिनपुरतस्तादृगाहारदानेन कथं तत्प्रज्ञवासंख्यजीववधजन्यः कर्मबंधो दातृणां न स्यात् ॥

अर्थः—जगवंतना सिद्धांतने विषे रात्रीए चार प्रकारना आहारने पण संसक्तिमत्व दोषनुं प्रतिपादन कर्हुं ठे माटे वळी रात्रिए जिन जगवंतनी आगळ ते प्रकारना आहारनुं देवुं तेणे करीने ते थकी थयो जे असंख्य जीवनो नाश ते थकी थयो जे कर्मनो बंध ते बलि देतारने केम न थाय ? ए तो थाय जे.

ટીકા:—તટુક્તં ॥ રાત્રૌ બલિં વૃષનિમિત્તમતીવજીવસં-
સક્તિમંતમપિ તીર્થપતે: પુરસ્તાત્ ॥ યે ઢૌકયંતિ બલિના કલિના જિ-
તાસ્તે, નૂનં શુન્નેન તલિના મલિના અર્ધેન ॥

અર્થ:—તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે તીર્થકરના મ્હોંના આ-
ગલ અતિશય જીવની સંસક્તિ દોષવાલું બલીદાન ધર્મનિમિત્ત જે પુ-
રુષ ઢોકે છે અર્પણ કરે છે. તે પુરુષ નિશ્ચે બલવાન એવા કલિકાલે
જીત્યા છે પુણ્ય રહિત એવા થાય છે ને પાપવરુ મલિન થાય છે. એટલે
રાત્રિએ બલિદાન આપતાં પુણ્ય તો થતું નથી પણ ઝલટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—તથા લોકવિરુદ્ધોપિ અહો અમી શ્રાવકા: સ્વયં
રાત્રિજ્ઞો જનનિષેધે પિ સ્વદેવસ્ય પુરતો નિશિબલિમુપઢૌકયંત્યતઃ
કીદૃગમીષાં રાત્રિજ્ઞો જનવિરતિરિતિસોત્પ્રાસલોકવાક્યશ્રવ-
ણાત્ ॥ આગમેપિ જગત્પુરતો વ્યારઘ્યાનાવસાને સમવસરણચુવિ
રાજાદિજ્ઞિ: સિદ્ધસ્ય સિક્થરૂપસ્ય કલમતંકુલબલોર્દિવસએવોપ-
ઢૌકનપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ લોકવિરુદ્ધ પણ છે, કેમજે લોક એમ બોલે
જે અહો આ શ્રાવક લોક પોતાને રાત્રિ જ્ઞો જનનો નિષેધ છે તોપણ
પોતાના દેવની આગલ રાત્રિયે બલિદાન આપે છે. માટે એમનું રાત્રિ
જ્ઞો જનથી વિરામ પામવારૂપ વ્રત કેવું એમ કહી ઉપહાસ કરે છે તે
ઝલ્લંઘન વચનનું સાંજલલું થાય છે. વઢી આગમમાં પણ જગવંતની
આગલ વ્યાખ્યાનની સમાપ્તી થયે સતે સમ્મોસરણની પૃથ્વીને વિષે

સિદ્ધ કરેલા ઝંચી માંગરના તંદુલ તેનું બલિદાન રાજાદિક મૂકે છે તે પણ દિવસને વિષેજ એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ॥રાયાવ રાયમન્નો,તસ્સાસઃ પત્રરજણવર્તવા-
લિ ॥ ડુબ્બહિલ્લલ્લંઘિઅવલિઘ્નિયતંડુલાણાઢયંકલમં ॥ જા-
ઙ્યપુણાણિયાણં અલ્લંઘ્નિયાણ ફલગસરિયાણ ॥ કીરઙ્બલી-
સુરાવિય, તત્થેવ હુંહંતિ ગંધાઙ્ ॥

ટીકા:—દેવાર્ચનત્વાત્ બલિદાનં રાત્રાવપ્પુચિતં તથાચ
કિમાયાતં લોકવિરોધસ્યેતિચેત્ ન ॥ દેવાર્ચનસ્યાપિ રાત્રૌ
સિદ્ધાંતે નિષેધાત્ મહિમં ચ સૂરુગ્ગમણે કરિંતીત્યાવશ્યકચૂર્ણિવ-
ચનપ્રામાણ્યાત્ ॥

અર્થ:—વઢી દેવપૂજન છે એ હેતુ માટે બલિદાન રાત્રિય
પણ કરવું ડચિત છે ને લોકને વિરુદ્ધ છે તેમાં આપણું શું ગયું ને
શું આવ્યું. એમ જો તારે કહેવું હોય તો તે ન કહેવું કેમજે દેવપૂ-
જન પણ રાત્રિય કરવાનો સિદ્ધાંતમાં નિષેધ છે. સૂર્ય ડગે પૂજના-
દિક મહિમા કરવો એમ શ્રી આવશ્યકચૂર્ણિના વચનનું પ્રમાણપણું
છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—લૌકિકમાર્ગેપિ રાત્રૌ સ્નાત્રદેવાર્ચનાદે નિવા-
રણાત્ ॥ તદુક્તં ॥ નૈવાહુતિ નંચસ્નાત્રં, ન શ્રાદ્ધં દેવતાર્ચનં ॥
દાનં વાવિહિતં રાત્રૌ, ઝોજનં તુવિશેષતઃ ॥

અર્થ:—લૌકિક માર્ગમાં પણ રાત્રિએ સ્નાત્ર તથા દેવપૂજનાદિકનું નિવારણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે રાત્રિએ આહુતી તથા સ્નાત્ર તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવપૂજન તથા યોગ્ય એવું દાન તેટલાં વાનાં કરવાં ને ઝોજન તો વિશેષે કરીને ન કરવું.

ટીકા:—અથ જાવશુદ્ધિહેતુત્વાન્નિશાયામપિ બલિસ્નાત્રાદિવિધાનં સંગતં ॥ તથાહિ ॥ રાત્રાવપિ જિનગૃહે દુગ્ધદધિસુરજિનીવિપૂરેણાતિનીરજીકૃતઝગવજ્ઞાત્રં સ્નાત્રં વિદધતે વિકચવિચકિલબકુલમાલતીનવમાલિકાદિજિશ્ચ વર્ષા સપર્ષા વિરચયંતો રુચિરચનાનિર્મિતજનનમનોહારં સ્નિગ્ધમધુરપક્વાન્નફલોપહારંચ ઢૌક્રયતઃ શ્રદ્ધાબંધુરબુદ્ધેર્ઘૃહિણો દૂરીકૃતકુગતિવાસો જાવોદ્ધાસો જાયતે ॥ તસ્યૈવચ સુગતિહેતુત્વેન ઝગવંતો બહુમતત્વાત્ ॥

અર્થ:—પ્રતિવાદી બોલે છે, જે જાવશુદ્ધિનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે માટે રાત્રિએ બલિસ્નાત્ર આદિકનું કરવું સંગતં છે એટલે ઘટિત છે તેજ કહી દેવામે છે જે રાત્રિને વિષે પણ ઘરમાં દૂધ દહીં સુગંધીમાન જલ તેના સમૂહવજે અતિશય રજરહિતં કર્યું એટલે અતિશય સ્વચ્છ નિર્મલં કર્યું છે ઝગવંતનું શરીર તે જેથી એવું જે સ્નાત્ર તેને કરતો ને પ્રફુલ્લ વિકસ્વરજે બકુલ તથા માલતી તથા નવો મોગરો શ્યાદિકનાં સુંદર પુષ્પવને કરી જે નવી માલાઓ એટલે હાર પ્રમુખ તેણે કરીને શ્રેષ્ઠ પૂજા કરતો ને સુંદર રચનાવને કર્યું છે લોકના મનનું હરણ તે જેણે એવું સુંદર મિષ્ટ પક્વાન તથા ફલ તેમનો ઉપહાર એટલે ઝેટણું બલિદાન તે પ્રત્યે વિસ્તારતો ને શ્રદ્ધાવને સુંદર થઈ

ઠે બુદ્ધિ જેની એવાં ગૃહસ્થોને દૂર કર્યો ઠે કુગતિનિવાસ તે જેણે એવો
એવો જાવનો જહાસ થાય ઠે. ને તેજ પ્રકારના જાવ જહાસને
સુગતિનું કારણપણું ઠે તેથી તે જાવ જહાસને જગવંતે બહુ માન્યો
ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોચેવ જાવલેસો, સોચેવય જગવંતે
બહુમહત્તિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે જેથી જાવશુ-
દ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે બહુ કરીને માન્યું ઠે એટલે
શ્રેષ્ઠ કહ્યું ઠે.

ટીકા:—इति चेत् तत्र ॥ मार्गानुसारिण्याः कदाग्रहरहि-
तायाः प्रज्ञापनायोग्यायाएव जावशुद्धेरिहाधिकारात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

જાવશુદ્ધિરપિ જ્ઞેયા, યૈષા માર્ગાનુસારિણી ॥
પ્રજ્ઞાપનાપ્રિયાત્યર્થ નપુનઃ સ્વાગ્રહાત્મિકા ॥
શ્રૌચિત્યેન પ્રવૃત્તસ્ય કુગ્રહત્યાગતો મૃશં ॥
સર્વત્રાગમનિષ્ઠસ્ય જાવશુદ્ધિર્યથોદિતા ॥

અર્થ:—સુવિદિત નત્તર આપે ઠે એમ જો તું કહેતો હોય તો
તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદાગ્રહ રહિત ને પ્રજ્ઞાપના

करवा योग्य एटले प्ररुपणा करवा योग्य एवीज ज्ञावशुद्धिनो अही
अधिकार ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे एज ज्ञावशुद्धि पण
जाणवी के जे मार्गानुसारिणी ठे तथा जेनी प्रज्ञापना अतिशय
प्रीतिकारक ठे एज ज्ञावशुद्धि सारी ठे पण पोताना कदाग्रहरूप
ज्ञावशुद्धि सारी नथी केम जे जे पुरुष कदाग्रहनो अतिशय त्याग
करीने उचितपणे प्रवर्त्यो ठे ने सर्व जगाए आगममां जेनी निष्ठा ठे
एवाने यथार्थ ज्ञावशुद्धिनो उदय ठे.

टीका:—भवद्विवक्षितायाश्च ज्ञावशुद्धैः सिद्धान्तविरोधी-
त्वेन मुक्तिमार्गानुसारित्वाज्ञावात् अस्मत्पूर्वजैरेतावतमने
हसंरात्रावेवदं स्नात्रं कारितमतोऽस्मान्निरपीत्यभैवर्क्तव्य मिति
कदाग्रहस्ततया प्रज्ञापनानुचितत्वाच्चक्रयं मुक्त्यंगता स्यादिति॥

अर्थ:—तमे कहेवाने श्चेली जे ज्ञावशुद्धि ते सिद्धान्तयकी
विरुद्ध ठे माटे मुक्तिमार्गने अनुसारीपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
माटे ने कदाग्रह जे अमारा पूर्वज वृद्धोए आटला काल सुधी रात्रि-
एज आ स्नात्र कराव्युं ठे माटे अमारेपण एजप्रकारे करवुं इत्यादि
कदाग्रहवमे सहितपणुं ठे ए हेतु माटे प्रज्ञापना करवाने अनुचित-
पणुं ठे माटे केम मुक्तिना अंगपणुं होय.

टीका:—नंदिविधानमपि रात्रौ महादोषं ॥ तथाहि दी-
प्ताद्यर्थहिनं दिकरणं ॥ दीक्षाच स्थूलसूक्ष्मप्राणातिपातविर-
तिलक्षणा ॥ रात्रौच प्रकाश निमित्तोज्ज्वलितभूरिदीपकरूपते-
जस्कायिकजीवानां शरीरस्पर्शेनव्यापादनात् प्रतिदीपेषुच निरंत-

रं निपततां लक्षशःपतंगादिजंतूनां व्यापत्तिनिमित्तजावान्कीदृशी-
दीक्षादातृगृहीत्रोः सर्वविरतिः ॥

अर्थः—ते रात्रि ए नांय मांस्वी ते पण महा दोषने कर-
नारी ठे. तेज वात कही देखामे ठे जे, दीक्षादिकने अर्थे निश्चेनां-
यनुं करवापणुं ठे ने जे दीक्षा ठे ते तो स्थूल सूक्ष्म प्राणातिपात
ते थकी विराम पामवारूपी ठे लक्षण जे ते रात्रिये प्रकाश निमित्त
उज्ज्वल कर्या जे गणाक दीवारूप जे तेजस्कायिक जीव तेनुं पो-
तानी मेंळे शरीरने फरश थवाथी नाश थवापणुं ठे ए हेतु माटे
दीवादीवाने विषे निरंतर पक्तां जे लाखो पतंगियादिक जीव तेना
नाशनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे दीक्षा लेनारने ने दीक्षा आ-
पनारने सर्व विरतिरूप दीक्षा केवी थइ एटले एते सर्व विरतिरूप
दीक्षा थइ के सर्व हिंसामयी दीक्षा थइ ते तुं तारा मनमां विचारी जो.

टीकाः—तथाच करेमिजंतं सामाश्रयमित्यादि सर्वविरति-
सामायिकसूत्रस्यापि तत्क्षणं शिष्येणोच्चार्यमाणस्य वैयर्थ्यप्रसं-
गः ॥ शिष्यस्य दीक्षाप्रथमक्षणादारभ्यप्राणातिपातप्रवृत्तेः ॥
तदुक्तं ॥ सवन्ति ज्ञाणि नृणां, विरश्खलुजस्स सविया नत्थि ॥ सो-
सवविर्श्वाश्, चुक्कइ देसंचसवंच ॥

अर्थः—वळी दीक्षा लेती वखत ' करेमिजंतं ' इत्यादिक
सर्व विरति सामायिक सूत्रनुं जे उच्चारण शीखे कर्युं तेनुं तेज व-
खत व्यर्थ थवानो प्रसंग आवशे केमजे शिष्यने दिक्षाना प्रथम

ક્ષણથી આરંજીનેજ પ્રાણાતિપાતને વિષે પ્રવૃત્તિ થઈ એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે.

ટીકા:—દીક્ષાદાતુશ્ચ દોષસંખ્યાપિ વક્તું ન શક્યતે॥તદ્દિ-
ક્ષયા તાવર્જજતુજાતવ્યાધાતપ્રવૃત્તેઃ॥ તદ્દહોમૂઢા એતાવંતં પાપકલ્લા-
પમાત્મન્યારોપયંતોજાવિજ્ઞવત્રમણાન્મનાગવિ ન વિજ્યતીતિ ॥

અર્થ:—દીક્ષા દેનારને પણ જે દોષ થાય છે તે દોષની સં-
ખ્યા પણ કહેવા સમર્થ નથી કેમજે તે દીક્ષા આપનારની દિક્ષા
કરીને તેટલા જંતુના સમૂહનો નાશ થવામાં પ્રવૃત્તિ થઈ એ હેતુ
માટે અહો આતો આશ્ચર્ય છે જે એ મૂઢ પુરુષ આટલોબધો પાપનો
સમૂહ પોતાને વિષે આરોપણ કરે છે પણ આગળ થયે એવું સંસારમાં
વ્રમણ થશે તેથી લગાર માત્ર પણ જય પામતા નથી.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ જ્યોતિર્જ્યોતિતકૃત્સ્નદેવસદનપ્રાયઃ પ્ર-
દીપોચ્ચરદ્વીપાર્ચિર્વનિકુરંબચુંબનઞ્જવત્તંગત્પતંગૈષણાં ॥ નિશ્ચિંશા-
નિશિ સૂત્રયંતિકુધિયો મુગ્ધામુધામી હ્રહા નંદિંસંદિતિસમ્મિતાં
સ્વપરયોઃ સંસાર કારાગૃહે ॥

અર્થ:—જ્યોતિઃ એટલે ગ્રહ, નક્ષત્ર જેવું દેદીપ્યમાન જે
સમસ્ત દેવમંદિર તેમાં ઘણા દીવાથી ઉત્પન્ન થઈ દિવ્યકાંતિ તેનો
જે સમૂહ તેના સ્પર્શથી જંપાપાત કરતા જે પતંગીયા તથા તેનકાચિ
પ્રાણિ તેના નાશ કરવામાં તરવાર સમાન હુષ્ટ બુદ્ધિવાળા આ મુગ્ધ

લોક પોતાને ને પરને સંસાર રુપ બંધી खानाना घरने विषे नाखनारी
 बंधन समान जे रात्रिये नांद मांखी ते प्रत्ये विस्तार करे ठे एटले
 विस्तार सहित नांद मांखे ठे. हा ! आतो मोटी खेद जरेखी वात ठे
 केमजे अनेक जीवनी हिंसा प्रत्यक्ष करे ठे. ॥

टीका:—अहिदीक्षादिलग्नबलान्नावेरात्रौच तद्भावे विहार-
 क्रमवदपवादेन कदाचिद्वात्रावपि नन्दिर्विदधतां कोदोय इति चेन्न ॥
 विहारक्रमस्यापवादेन रात्रावपि प्रतिपादनात्तत्र कदाचित्तत्करणं-
 युक्तं ॥ नन्दिर्विधानस्य चापवादेनाप्यागमे रात्रावनन्निधानात्कथं-
 तद्विधानं तत्र संगच्छेत ॥

अर्थ:—वळी दिवसने विषे दीक्षादीकनुं लग्न बळ न होय ने
 रात्रिए ते होय त्यारे जेम अपवादे करीने रात्रिए विहार करे ठे तेम
 क्यारेक रात्रिने विषे पण नांद करनारने शो दोष ठे ? एम जो तुं क-
 हेतो होय तो ते न कहेवुं. केमजे विहारक्रमनुं तो अपवाद मार्गे
 रात्रिए पण करवानुं शास्त्रने विषे प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे ते तो
 कदाचित करवुं युक्त ठे पण नांद करवानुं तो अपवादमार्गे पण शा-
 स्त्रने विषे कळुं नथी माटे रात्रिए नांद करवी केम घटती आवे.

टीका:—किंचापवादिक कृत्यानां रात्रिविहारक्रमादीनां
 सर्वेषां प्रायश्चित्तमन्निहितमागमे ॥ नच निशि नन्दिर्विधानस्य
 जवन्नीत्यापवादिकस्यापि क्वचित्तदन्निधानं श्रूयते ॥ ततोवग-
 म्यते नास्त्यपवादेनापि रजन्यां नन्दिर्विधानं ॥ तथा जगवदज्ञाता

दपि रात्रौ तद्विधानमसमीचीनं ॥ जगवताहि विमलकेवला
लोकेनापि तावतां विनेयलक्षाणां मध्यात्कस्यचिदपि क्षणदा-
यामदीक्षणात्

अर्थः—वळी शुं तो रात्रि विहार आदिक अपवादिक
कृत्य एटले अपवाद मार्गे करवा योग्य जे सर्वे कृत्य
तेमनुं शास्त्रमां प्रायश्चित करवानुं कहुं ठे. पण रात्रिए
नांद मांरवानुं तमारा न्याये अपवाद मार्गे पण कोइ जगाए
प्रायश्चित करवानुं कहुं नथी ते माटे एम जाणीए बीए जे अप-
वाद मार्गे पण रात्रिए नांद मांरवानुं नथी. वळी जगवंतनी वंद-
नाना दृष्टाते पण रात्रिए नांद मांरवी ते पण अघटित ठे. केस जे
जगवंत केवलज्ञानी हुता तो पण तेमणे लाखो शिष्यनी मध्ये को-
इने पण रात्रिए दीक्षा दीधी नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—दिवसाश्यं तित्थंदिणं पसत्थं चेत्याद्यागमवचनप्रा-
माण्यात् ॥ तद्व्यवर्तित्वाच्च तद्विनेयानामैदंयुगीनानां कथं नि-
शितकर्तुंयुज्यतइति ॥ एवं निशि जिनप्रतिमाप्रतिष्ठायापि
सकलमेतद्दूषणजातं विविच्य वाच्यं ॥

अर्थः—दिवसादिकनुं जे कृत्य ते दिवसने विषे करवुं तजे
प्रशस्त ठे एटले दिवसमांज करवुं पण रात्रिये न करवुं, इत्यादिक आ-
गम वचनना प्रमाणपणायी ते मार्गमां रहेवापणुं ठे, ए हेतु माटे
आ काळना जे तेमना शिष्य तेमने ते नांद आदिकनुं करवुं ते

રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિયે જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે પણ
આ સમગ્રદોષનો સમુદ્ધ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ પ્રાહુઃષદોષપોષાયાં,દોષાયાં સાધયંતિ ચે ॥
જિનર્બિંવપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતૌ ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌમજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં ઝવતીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ ૬૬ વદ્યમાણં ચ વૃત્તદ્વયં દ્વિપદી ઢંદ ઇતિવૃત્તાર્થઃ ॥૧૭॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર-
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન બિંબની પ્રતિષ્ઠા સાધે છે એટલે
જે રાત્રિયે જિનબિંબની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્માને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ દેખીને રાત્રિસ્નાત્ર ક-
રનારને પાપરૂપી કાદવમાં પરુવું થાય છે એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે આ
કાવ્યનું વૃત તથા આગલ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત એ બે દ્વિપદી ઢંદ
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિધિર-
હિતધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जनं मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा ज्जिनाङ्गापिह्यशुभशुभाय जायते ।
किंपुनरितिविम्बनैवाहितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्य
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
जवति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यंते धातवोऽशुभ कर्माणि वानेनेति तपोऽनशनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमयी विपरीत कर्तुं जे स्नात्र
तेज केवल कहेतां एक संसारजणी थाय ठे एम नयी, शुं त्यारे तो
बीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुभ कर्म तपावीए ते तप कहीए. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपलरसमेदः शुक्राण्यने
न तप्यंते ॥ कर्माणि चाशुभानी त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्रं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुन्यायार्जितशुद्धजक्तादिवित-
रणं ॥ आदिशब्दाद्भिनयवैयावृत्त्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि
छद्मगर्भो बहुव्रीहिः ॥ तत्तत्रैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्य

વિહિતં ન કેવલં મજ્જન મિત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥ ન સ્વદુ નૈવ જન
યતિ સંપાદયતિ શિવફલં મુક્તિરુપં ફલં ॥

અર્થઃ—હવે તે તપ શબ્દનો અર્થ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે જેણે
કરીને શરીરના સાત ધાતુ જે મીજો, હારકાં, રુધિર, માંસ, રસ, મેદ,
વીર્ય એ સર્વ તપે છેને વઢી અશુભ કર્મને તપાવે તેથી તપ એવું નામ નિ-
રુક્ત કહ્યું છે એટલે એ પ્રકારનો તપ શબ્દનો અર્થ રુષિના વચનથી
જાણવો. વઢી ધારિત્ર એટલે સર્વ વિરતિરુપને દાન એટલે પાત્રને વિષે
ન્યાયવચ્ચે ઉપાર્જન કર્યું જે યજ્ઞપાન તેનું આપવું. આદિ શબ્દથી
વિનય તથા વીયાવઢ ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું તે હેતુ માટે તપશ્ચ
ઇત્યાદિ ઇદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો, માટે એ પ્રકારનું
જે જે અનુષ્ઠાન આદિક પણ જિન મતથી વિપરીત કરેલું હોય તે
પણ ગ્રહણ કરવું કેવલ સ્નાત્રજ નહિ એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે માટે
તે તે અનુષ્ઠાન મુક્તિ રુપિ ફલને નથીજ ઉત્પન્ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ કસ્માદેવમિત્યત આહ ॥ હીયસ્માત્ અવિ-
ધિવિધિક્રમાત્ સિદ્ધાંતાનુક્તત્ક્રમપ્રકારેણ જિનાઙ્ગાપિ જગવ-
ઙ્ગાસનોક્તાનુષ્ઠાનમપિ અશુભશુભાય અશ્રેયઃ શ્રેયસે ॥ ઇદ્રૈકવ-
ઙ્ગાવાદત્રૈકવચનં ॥ જાયતે સંપદ્યતે ॥ યથાસંખ્યેનાત્રયોજના ॥
તેનાયમર્થઃ ॥ કિલ્લજિન પૂજાતપઃપ્રજૃતિ પ્રવચનપ્રસિદ્ધં જિ-
નાઙ્ગા ॥ જગવતા નિશ્રેયસ સાધનત્વેન ઙ્ગાપિતત્વાત્ ॥ તથાચ ત-
દપ્યવિધિક્રમેણ કાલેસુજ્જૂણમિત્યાદ્યુક્તવિધિપર્યયેણ ક્રિય-
માણમશુભાય જનવતિ ॥ વિધિક્રમેણતુ સંખ્યાત્રયારાધનશુચિજૂત-

ત્વાદિનાતદેવ શુભાય ॥ વિધ્ય વિધિન્યાંન્નગવદાજ્ઞારાધનાનારા-
ધનયોરેવ મોક્ષસંસારફલત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે શ્યા માટે એમ કહો ઠો એવી આશંકા ધારીને
નુત્તરરૂપ કહે છે જે જે હેતુ માટે અવિધિક્રમ ને વિધિક્રમ થકી એટ-
લે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલા પ્રકારવચ્ચે ને સિદ્ધાંતમાં કહેલા પ્રકારવચ્ચે
જિન જગવંતના શાસનમાં કહેલું અનુષ્ઠાન પણ અશુભને અર્થે તથા
શુભને અર્થે એટલે અશ્રેય જાણી તથા શ્રેય જાણી થાય છે. અનુક્રમે
આ જગાએ શબ્દોની યોજના કરવી. તેણે કરીને આ પ્રકારે અર્થ
થાય છે જે જિનપૂજા તથા તપ આદિ આગમ પ્રસિદ્ધ જે છે તે જિન
જગવંતે મોક્ષ સાધનપણે કહ્યું છે. માટે વળી તે પણ અવિધિ ક્રમે
કરીને એટલે યથાકાળે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ વિધિ કહ્યો છે તેથી
વિપરીત જે કર્યું તે સર્વ અશુભ જાણી થાય છે ને વિધિક્રમે કરીએ
તો એટલે ત્રણ સંધ્યાકાળે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ જે વિધિક્રમ તેણે
કરીને જે કર્યું તે શુભ જાણી થાય છે. એટલે વિધિ ને અવિધિ જે
જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે આરાધના કરવી ને જગવંતની આજ્ઞા વિ-
નાની આરાધના કરવી તે બેનેજ મોક્ષફલ તથા સંસારફલ એ બેનું
આપવાપણું છે એ હેતુ માટે. જાવાર્થ:—જે જગવંતની આજ્ઞારૂપ જે જે
વિધિ તેણે કરીને જે આરાધના કરે છે તેને મોક્ષ ફલ થાય છે ને
જે જગવંતની આજ્ઞા રહીતરૂપ જે અવિધિ તેણે કરીને જે આરાધના
કરે છે તેને સંસાર ત્રમણરૂપ ફલ થાય છે

ટીકા:—યદાહ ॥ જહચેવનમોક્ષફલાશ્ચાણા આરાહિયા-
જિણિંદાણં ॥ સંસારદુસ્કફલયા,તહચેવ વિરાહિયા હોઇ ॥

અર્થઃ—આ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જિનેંદ્ર જગવંતની આજ્ઞા આરાધન કરવાથી નિશ્ચે મોક્ષ થાય ને તેજ આજ્ઞા વિરાધવાથી દુઃખ જેનું ફળ છે એવો સંસાર થાય છે

ટીકાઃ—અથવા જિનાજ્ઞાપવાદિકી આધાકર્મજોજનાદિકા ક્રિયા ॥ સાપ્યવિધિક્રમેણ સંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના અશુન્નાય વિધિક્રમેણ વાઽસંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના શુન્નાયેતિ ॥ કિંપુનરિત્યાદિવાક્યં કાકાયોજ્યં ॥ અત્રચ કિમિત્યાદ્દોષે પુનરપિ વાક્યજેદે ઇતિપ્રકરણે ॥ તેનૈષાપ્રકૃતા રાત્રિજિનમજ્ઞાનાદિકા ક્રિયાવિમંબનૈવ પ્રવચનાપ્ર ત્રાજનૈવ લોકોપહાસાસ્પદં ॥ નત્વેષા જિનાજ્ઞાપીત્યેવકારાર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જિન ભગવંતની અપવાદ માર્ગે જે આધાકર્મ જોજનાદિકનું કરવું તે રૂપ આજ્ઞા તે પણ અવિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ ઘટાં પાછી હોય તો અશુન્ન જણી થાય છે, ને જો વિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ નહિ થતાં ગ્રહણ કરેલી હોય તો શુન્ન જણી થાય છે તો રાત્રિસ્નાત્રાદિકનું શું કહેવું એ તો અશુન્નજણી થાયજ. એમ એ વાક્ય કાકુ અર્થવને જોઈવું. આ જગાએ ‘કિં’ એટલા પદનો આદોષ અર્થ કરવો. ને ‘પુનરપિ’ એ પદનો વાક્ય જેદરૂપ અર્થ કરવો ને ‘ઇતિ’ અવ્યયનો આ પ્રકરણને વિષે એટલો અર્થ કરવો. તેણે કરીને આ કહેવાને આરંભ કરેલી જે રાત્રિએ જિન સ્નાત્ર આદિક કરવાની ક્રિયા તે વિમંબના માત્રજ છે એટલે પ્રવચનની હલકાશ કરનારીજ છે તિરસ્કાર કરાવનારી છે ને લોકને ઉપહાસ કરવાનું

સ્થાનક છે ને એ જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ નથી એમ એવકારનો અર્થ છે એટલે એ વાત નિશ્ચે એમજ છે.

ટીકા:—અહિતહેતુઃ સંસારનિબંધનં ન પ્રતાયતે ન વિસ્તાર્યતે ॥ કિંત્વહિતહેતુત્વેન પ્રત્યાખ્યાપ્યત એવ ॥ તદુક્તં ॥ રાત્રિસ્નાત્રવિધાપનાદિનિરહો સંસારપદ્ધત્યાં હઠાત્પાશ્વસ્થાદિ મલ્લિ મ્બુચૈર્બલિતયા દ્રાગ્નીયમાનં જનં ॥ દૃષ્ટ્વા સંપ્રતિ શુદ્ધદેશનમિષાવ્યે પૂત્કૃતિં કુર્વતે, ધન્યૈસ્તૈઃ શિતધામ ધામવિશદં જૈનં મતં ભૂષિતં ॥

અર્થ:—સંસાર બાંધવાનું કારણ છે એનો વિસ્તાર નથી કરતા ત્યારે શું કરીએ ઢીએ તો એ અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પ્રત્યાખ્યાનકરીએ ઢીએ એટલે એ રાત્રિસ્નાત્રાદિક કોઈ દિવસ ન કરવાં એમ પચેલાંજ કરીએ ઢીએ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે પાસથ્યાદિક ચોરં, લોકો બઢવાન છે એ હેતુ માટે સંસારરૂપી લૂટવાની જગ્યા પ્રત્યે આ લોકને હઠાત્કારે લઈ જતાં દેહીને આં કાઢમાં શુદ્ધ દેશનારૂપી મિષવેરુ તે તે પાસથ્યાદિક પાસેથી જે ઢોરુાવે છે તે ચંદ્રકાંતિ જેવા શીતલ પુરુષોને ધન્ય છે ને તેણે કરીનેજ આ જૈનમત શો જિત છે,

ટીકા:—इदमुक्तं जवति ॥ जिनाज्ञापि तपः प्रभृतिका आपवादिकाधाकर्मज्ञोजनादिका वा यदा अविधिना विधीयमाना जवफला तदा किंपुनरस्यापि विरुवनायाः सर्वथा जिनवचन बाह्याया रात्रिमज्जनादिं क्रायावक्तव्यं ॥ सुतरामेषा जवहेतुरेवा ॥ अतोऽहितहेतुत्वेन प्रत्याख्याप्यते ये न सा तथा प्रत्याख्याप्यमाना

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ॥૧૭॥

અર્થઃ—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અજિપ્રાય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તપ આદિક અપવાદ માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને જ્યારે અવિધિવત્તે ત્યારે તે પણ સંસાર ફલને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન બાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિરૂંબના સંસારફલને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ એટલે નિષેધ કરીએ ઢીએ જે હેતુ માટે તે નિષેધ દેખી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પોતાની મેળે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૯॥

ટીકાઃ—શ્વેતકીર્તિ નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહાદિનિર્માપણં ગૃહિણઃકુમતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાન્નવહેતવે જવતીત્યેતત્પ્રદર્શનાયાહ ॥

અર્થઃ—હવે સ્વંન્નાવથી મોક્ષનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આદિકનું નિપજાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમત આદિકના લેશનો પણ અનુવેધ થવાથી એટલે કુમતનો મિશ્રન્નાવ થવાથી સંસારના કારણ જાણી થાય છે એ દેખાવવાને કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनगृहजिनाविंबजिनपूजनजिनयात्रादिविधिकृतं ।
दानतपोव्रतादिगुरुभक्तिश्रुतपठनादिचादृतं ॥
स्यादिह कुमतकुगुरुकुग्राहकुबोधकुदेशनांशतः
स्फुटमनजिमतकारि वरजो जनमिव विषलवनिवेशतः ॥९०॥

टीकाः—जिनगृहं परमेश्वरजवनं जैनविंबं ज्ञागवती प्रति-
मा जिनपूजनं जगवत्प्रतिमायाः कुसुमादिजिरज्यर्चनं जिनयात्रा
जिनान्प्रतीत्याष्टाहिकाकल्याणकरथनिष्क्रमणादिमहामहकरणं

अर्थः—जिनेश्वर जगवंतनुं मंदिर तथा जिनप्रतिमा तथा
जगवाननुं पुष्पादिकवने पूजन तथा जिन जगवंतने उद्देशोने अ-
ष्टाहिका उत्सव करवो तथा कल्याण रथयात्रा इत्यादि महामहो-
त्सव करवा.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जत्तामहूसवोखलु, उदिससजिणे स की-
रई जौन ॥ सो जिणजत्ता जन्नइ तीएविहाणं उ दाणाइ ॥ ततो जि-
नगृहं चेत्यादिद्वंद्वगर्जोबहुव्रीहिरेवमुत्तरपद्ययोरपि ॥ आदि
ग्रहणाज्जिनवंदनप्रतिष्ठादिग्रहः इहचासकृज्जिनपदोपादानं
जगवतोऽत्यंतभक्तिगोचरतया तदुद्देशेन विधिना गृहादिनिर्मा-
पणस्य परममुक्त्यंगत्वख्यापनार्थं ॥ एवमादि धर्मकर्मजात-
मितिशेषः ॥

અર્થઃ—પઠી જિનગૃહ, જિનબિંબ, જિનપૂજન, જિનયાત્રા એ સર્વ પદનો ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો એમ આગલાં જે બે પદ તેને વિષે પણ તેમજ સમાસ કરવો ને આદી શબ્દને ગ્રહણ કર્યો છે એ હેતુ માટે જિનવંદન તથા પ્રતિષ્ઠા ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું. આ જગાએ વારંવાર જિનપદનું જે ગ્રહણ કરવું તે તો જગવંતની અત્યંત જ્ઞાતિનું પ્રગટ કરવું તેણે કરીને જે જગવંતને ઉદેશીને વિધિ સહિત જિન મંદિરનું નિપજાવવું તેને પરમ મુક્તિનું અંગણું છે એમ જણાવવાને અર્થ છે. સર્વ ધર્મકર્મનો સમૂહ એજ પ્રકારે છે એમ ઉપરથી શેષ લેવું.

ટીકાઃ—વિધિના શ્રુતોક્તેન પ્રકારેણ કૃતં નિર્માપિતં ॥ તથાહિ ॥ જિનગૃહનિર્માપણવિધિઃ શુદ્ધભૂમિપરિગ્રહાદિકઃ ॥ યદુક્તં ॥

જિણજવણકારણવિહી સુદ્ધા ચૂમીદલંચક ઠાઠ ॥
નિયગાણસંધાણં સાસયવુદ્ધીય જયણાય ॥

અર્થઃ—જે શાસ્ત્રમાં કહેલો જે વિધિ તે પ્રકારે કર્યું હોય તેજ કહી દેવાને છે જે જિનમંદિરને નિપજાવવાનો વિધિ આ પ્રકારનો છે જે શુદ્ધ ચૂમિનો પરિગ્રહ આદિક, તે શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે.

ટીકાઃ—તદ્વિધાપના નંતરં ચૈતસ્મિન્નપિશિલાપિત્તલાદિ ઘટિતસતિરૂપકેસંપ્રતિજગવદ્ધિરહેતજ્ઞાણાનધ્યારોપ્યતં પૂજયામીતિ પ્રણિધાતેન શ્રાદ્ધસ્ય જગવદ્ધિવનિર્માપણં ॥ તદ્નિર્માપણે વિધિરયં

સૂત્રધારસ્યદાનાદિસન્માન પૂર્વવિજ્ઞવૌચિત્યેન ઘટિતર્ચિવ
મૂલ્યસમર્પણં ॥

અર્થ:—એ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જિનમંદિરં કરાવ્યા પછી એ મંદિરને વિષે શિલાની તથા પિત્તલની ઇત્યાદિકની ઘમેલી જે પ્રતિમા તેને વિષે ભગવંતના ગુણનો અધ્યારોપ કરીને કેમ જે હાલ કાલમાં જગવંતનો વિરહ છે એ હેતુ માટે તેને પૂજું હું એ પ્રકારના પ્રણિધાને કરીને શ્રાવકને જગવદ્દિવનું નિપજાવવું. તે નિપજાવવાનો વિધિ તો આ પ્રકારનો છે જે સૂત્રધારને એટલે પ્રતિમાના ધરુનારને દાનાદિ સન્માનપૂર્વક પોતાના વૈજ્ઞવને ઘટિત એટલે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ચિંબ ધરુવાનું મૂલ્ય આપવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ ઇહ સુરુબુદ્ધિજોગા કાલે સંપૂર્ણક-
ત્તારં ॥ વિજ્ઞવૌચિયમપ્પિજ્ઞા મૂલં અણહસ્સ સુહજાવો ॥

અર્થ: ॥ ટીકા ॥ તદેવં જિનર્ચિવે વિધિના નિર્માપિતે પ્ર-
તિષ્ઠાપિતેચાયં પૂજનવિધિ: ॥ સંધ્યાત્રયે વિધિના શુચિ ર્જૂત્વા
જગવદ્દિવંશ્રદ્ધાવાન્ પુષ્પાદિત્તિર્ચયતિ ॥ તદુક્તં ॥ કાલે સુર-
ભૂણં વિસિઠ્ઠપુષ્પાદિર્ચિં વિદિણાન ॥ સારથુશ્ચુત્તગરુદ્ધ-
જિણપુઆ હોઃ કાયવા ॥

અર્થ:—તે જિનર્ચિવ એ પ્રકારે વિધિયે કરીને નિપજાવેસતે પ્રતિષ્ઠા કરે સતે આ પ્રકારનો પૂજન વિધિ છે, જે ત્રણ સંધ્યાકાલને વિષે વિધિયે કરીને પવિત્ર થઈને શ્રદ્ધાવાળો પુરુષ જે તે પવિત્ર થઈને જગવદ્દિવને પૂજે છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તથાચ તત્રચ કલ્યાણકાદિ દિનેષુયાત્રા પ્રસ્તૂયતે ॥
તત્રચાયં વિધિઃ ॥ યથાશક્તિદાનતપશ્ચરણશરીરવિનૂષાજિન
ગુણગાનવાદિત્રાદિકરણં ॥ યદાહ ॥ દાણં તવોવહાણં સરીર
સંસ્કાર મોજહાસત્તિં ॥ ઉચિયંચ ગીયવાશ્યથુશ્ચુત્તાપિ
ઘ્ણાશ્યં ॥

અર્થ:—વઢી કલ્યાણ આદિક દિનને વિષે જે યાત્રા કહી છે
તેમાં પણ આ પ્રકારનો વિધિ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન તથા
તપશ્ચર્યા શરીરની શોઝા જિનગુણનું ગાન તથા વાદિત્ર સહિત
ઉત્સવાદિકનું કરવું તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા—તથા દર્શનતપસીપૂર્વ વ્યાખ્યાતે વ્રતાનિ સ્થૂલ
પ્રાણાતિપાતવિરમણાદીનિ ॥ આદિશબ્દા દ્વિચિત્રાગ્નિગ્રહગ્રહઃ ॥
તતોદાનં ચેત્યાદિઠ્ઠઃ ॥ તથા ગુરોર્ધર્માચાર્યસ્ય જ્ઞક્તિઃ શુશ્રૂષા
આગચ્છદગ્નિમુખગમનોત્થિતાન્યુત્થાનગચ્છદનુગમનિશ્રામણા વિ-
શુશ્રૂજ્ઞક્તપાનાદિદાનચિત્તાનુરંજનાદિકા ॥

અર્થ:—દર્શન ને તપ તે બેનું પ્રથમ વ્યાખ્યાન કર્યું છે ને
વ્રત તે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક જાણવાં ને આદિશબ્દથી
નાના પ્રકારના અગ્નિગ્રહ ગ્રહણ કરવા, ત્યાર પછી દાન આદિક શ-
બ્દનો ઠ્ઠઠ સમાસ કરવો. વઢી ગુરુ જે ધર્માચાર્ય તેની જ્ઞક્તિ તેમ-
ની સેવા કરવી. ઇટલે તે જ્યારે આવે ત્યારે સન્મુખ જવું ને તે ઉઠે
ત્યારે ઊઠું થવું ને તે જાય ત્યારે પઠવાને જવું તથા વિસામો કરાવવો
તથા વિશુશ્રૂ જ્ઞક્ત પાન આદિક દેવા ને તેમના ચિત્તને પ્રસન્ન કરવું
इत्यादિક તે જાણવી.

टीकाः—यदुक्तं॥ अहंवा विगुरु समत्तदायगा ताण होइ सु-
स्सूसा ॥ इंताणजिमुहगमणं उत्थाणं उत्थिएसुंच ॥ विस्सा-
मणाइसम्मं वियाणणुवयण मेव जंताणं ॥ संपाकणमेयाणंस-
मिठियाणं विसुद्धाणं॥जावाणुवत्तणं तह सबपयत्तेण ताण काय-
व्वंसम्मत्तदायगाण दुप्पमियारंजठं जणियं॥श्रुतपठनं सिद्धांता-
ध्ययनं ॥ आदिग्रहणातदर्थश्रवणमननादिग्रहः ॥ एतच्चविवे-
किनाविशेषेण विधेयमेतत्पुरस्सरत्वात् सकलप्रागुक्तजिनगृहादि-
करणविधिप्रतिपत्तेः ॥ यंदाह ॥ अत्रेसि पवित्तीए निंबधणं होइ
विहिसमारंजो सासुत्तानं नज्जइ ता तं पढमं पढेयवं॥सुत्ता अत्थे ज-
त्तो अहिगयरो नवरि होइ कायवो ॥इत्तो उन्नयंविसुद्धति सूयगं
केवलं सुत्तंति ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जणवुं आदि शब्दयकी तेना अर्थ जा-
णवा तथा सांजळवुं तथा मनन करवुं इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं एटलां
वानां विवेकी पुरुषोए विशेषे करीने करवां केमजे ए प्रथम करे तोज
समस्त पूर्वे कळुं जे जिनगृह आदिकनुं करवुं तेनोज विधि तेनी
सिद्धि थाय ए हेतु माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—एतदंतरेणसमस्तस्यापि क्रियाकलापस्यांधमूक-
साम्यापत्तेः ॥ ततो गुरु जक्तिश्चेत्यादि छंदः ॥ वा समुच्चये ॥
आदृतंस बहुमानं नत्ववहेलया ॥ एतत्सकलंजिनगृहादिदाना-
दिगुरुजक्त्याद्यनुष्ठानं किमित्याह ॥ स्याज्जवेत् इह प्रवचने अन-
जिमत्तकारीतिसंबंधः ॥ कस्मादतआह ॥ कु मतेत्यादि ॥ तत्र
कुमतंपरतीर्थिकसमयाजिहितं क्रियाकदंबकंश्राद्धचंद्रसूर्योप-
रागसंक्रांतिमाघमालाप्रपादानादि ॥

अर्थः—ए विनाना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा मू-
कनो सरखापणानी प्राप्ति थायं ठे ए हेतु माटे त्थारं पढी गुरु ज्ञक्ति
इत्यादि पदनो छंछ समास करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने विषे
अर्थ करवो ए सर्व जिनगृह आदिक तथा दान आदिक तथा गुरु
ज्ञक्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्युं ठे ते आ
प्रवचनने विषे अजिमत नथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संबं-
ध करवो शार्थी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्रमां
कह्यो जे क्रियानो समूह आरु तथा चंद्रं सूर्यनुं ग्रहण तथा संक्रा-
ति तथा माघ माघ इत्यादिकनुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत कह्यो.

टीकाः—कुगुरु उत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गदूषण-
परायणो धार्मिक जनहृद्रो पद्भवतत्परः सुखलोभ तयायतिक्रिया
विकलोजनविप्रलिप्सया दुःकरक्रियानिष्ठोपिवा लाजपूजा
ख्यातिकामः कुत्सितआचार्यः ॥ कुग्राहः सिद्धांतबाह्य स्वमति
कद्विपतस्वाज्युपेतासत्पदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसोजि
निवेशः ॥

अर्थः—ने कुगुरु जे उत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सारा
मार्गने दोष पमारुवाने तत्पर ने धर्मवंत लोकने हृद्र उपद्रव कर-
वामां तत्पर ने विषय सुखनी लाखचे यतिक्रियार्थी अष्ट थयेलो
ने लोकने उगवानी इहाए दुःकर क्रिया करे ठे तो पण लाज तथा
पूजा तंथा पोतानी ख्याती तेमनी इहावाळो ठे ते कुगुरु कह्यो,
कुत्सित आचार्य कह्यो, ने कुग्राह ते सिद्धांतनी बाह्य एटले सि-
द्धांतथी उलटो पोतानी बुझिए कद्वपना कयों ने अंगीकार कयों

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार एवं
जे अनुष्ठान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी
अग्निनिवेश एटले हठवाद तेने कुग्राह कहिए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगवदागमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायान्नावाद्याऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्वोज्ञया
ज्ञादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याग्निनिवेशाद्या वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांतान्निहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणं ॥

याग्रहाग्निनिवेशादेर्जणिता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्य-
वस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानथी
अथवा कोइक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावथी एटले शुद्ध गुरु परं-
पराना अज्ञावथी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो.
तेने कुबोध कहिए अथवा बेना अज्ञावथी एटले पोताना अज्ञा-
नथी तथा तेवो कोइ ज्ञाना गुरु मदयो नहि ते कारणथी विपरी-
तपणे जे शास्त्रने जाणवुं तेने कुबोध कहिए, ने कुदेशना ते सिद्धां-
तमां कहेला अर्थना संशय थकी अथवा अज्ञान थकी अथवा
मिथ्याग्निनिवेशथी जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहिए. ते
वात शास्त्रमां कहि ठे जे सिद्धांतमां कहेला अर्थनुं आग्रहथी
जलदो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहिए.

टीकाः—अत्र च कुगुरुग्रहणेन कुदेशनालाज्ञेपि पृथगुप-
दानं तस्याः सकलेतरदोषेज्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कुमतं
चेत्यादिछंदः ॥ तासामंशोलेशस्तस्मात् आस्तांकुमतादिज्यः
समग्रेज्यः किंत्वेषामंशमात्रादपि स्फुटंव्यक्तं निश्चितमितियावत्
अनभिमतकारि अनिष्टविधायिदुरंतसंसारकांतारनिरंतर
पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुगुरुना ग्रहणवने कुदेशनानो लाज्ञ थये
सते पण जे कुदेशना पदनुं जुहुं ग्रहण कर्युं ते तो ते कुदेशनानो
समस्त बीजा दोषथी मोटो दोष ठे एम जणाववाने अर्थे ग्रहण
कर्युं ठे. त्यार पढी कुमत इत्यादि पदनो छंद समास करवो. ते कु-
मतादिकना अंश मात्रथी पूर्वे कह्यो जे समस्त क्रियाकलाप ते व्यर्थ
थाय ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो वा-
तज ठेठे रहो. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रथी पण निश्चे अ-
निष्टकारी थाय ठे एटले महा दुःखवने जेनो अंत ठे एवी संसार-
रूपी अटवी तेने विषे ए सर्व क्रियाकलाप परित्रमण करावनाहं ठे
एटलो अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं भवति ॥ जिन प्रवचनंहि सम्यग्
ज्ञानदर्शनचारित्रसमुदायरूपं कुमतादीनितु मिथ्यात्व रूपाणि ॥
तथाच श्राद्धादीनि कुतीर्थिककर्माणि यः श्राद्धोजिनार्चनादिव-
त्कर्तव्यान्येतानीतिधिया समस्तान्यपि करोति तस्य प्राक्तन
मनुष्ठानं सकलमपि विफलमिति किमत्रवक्तव्यं ॥ यावदेतन्म-
ध्यादेकादिकमपि सदंशादिकं वायो विधत्ते तस्याप्येतदेवमेव ॥

अर्थः—ए बधुं कह्युं तेमां सार अर्थ आटलो कह्यो ठे जे जिन परमात्मानुं प्रवचन ठे ते निश्चे सम्यक्त तथा ज्ञान दर्शन चारित्र्यना समुदायरूपी ठे ने कुमतादि समस्ततो मिथ्यात्वरूप ठे ने वळी श्राद्ध आदिक जे कुतीर्थि लोकोनां कर्म तेने जे श्रावक यश्ने जगवाननी प्रतिमाना पूजनादिकनी पेठे आतो आपणे करवा योग्य ठे एवी बुद्धि करीने ते समस्त कुतीर्थिकनां कर्मने पण करे ठे ते पुरुषने पूर्वे कहेलुं सर्व अनुष्ठान निष्फल थाय ठे एमां ते शुं कहेलुं ए सर्वसांथी एके पण होय तो पण निष्फल थाय ठे अथवा तेनो अंश देश मात्र पण जो होय तो तेनुं पण सर्व अनुष्ठान ए प्रकारे निश्चे निष्फल थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ श्राद्धप्रपारविशशियग्रहमाघमाला संक्रांतिपूर्वपरतीर्थिकपर्वमालाः ॥ पापावहाविगलदुज्वलयुक्ति जाला जैनाः स्ववेशमसु कथंरचयंति बालाः ॥

अर्थः—जे माटे ते बात शास्त्रमां कही ठे जे श्राद्ध तथा पर्व मंजाववी ते, तथा सूर्य चंद्रनुं ग्रहण तथा माघमाला तथा संक्रांति आदिक जे अन्य तीर्थिकना पर्वनो समूह ते पापनेजें वहन करनार ठे ने सर्व पर्व जे ते सारी निर्मळ युंक्तिना समूहथी रहित ठे तेने जैन लोक पोताना घरने विषे रचे एटले शुं करे ? नज करे एटले अज्ञानी होय ते तो ए पर्व करे पण जैनी तो नज करे.

टीकाः—तथा कुगुरुरपियोन्नूयांस्युतसूत्रपदानिप्रज्ञापयति तदाज्ञयावर्त्तमानस्यसर्वमेतद्वहेतु रिति किमद्भुतंयावतायः

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરૂપયતિ તદગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદૃષ્ટિવેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તે જ્ઞવનિબંધનત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જે કુગુરુ પળ ઘણાંક ઉત્સૂત્ર પદને કહે. તે ને
તેની આજ્ઞાયે કરીને વર્તતો એવો જે પુરુષ તેને એ સર્વ ક્રિયા સંસાર-
નું કારણ થાય છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ માત્ર
પળ ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે પુરુષને
પળ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે સંસારનું
બાંધવાપણું થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ ઉત્સૂત્રોચ્ચયમુચૂષઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંતપ-
દ્યામુષઃ પ્રોશર્પ્યજ્ઞવતાપકાપથપુષઃ સમ્યગ્દૃશાંવિદ્વિષઃ ॥ યેહુ-
દ્ઝાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયા ચૂરીનકુસૂરીનહો, તે ચુંબંતિસહસ્રશઃ
શ્રમન્તરોદશ્રાશ્વતસો ગતીઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઉત્સૂત્રના સમૂ-
હને બોધતા ને વિષય સુખને જોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના લોપના-
રને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે એવા કુમાર્ગની પુષ્ટી કર-
નારને સમકિત દૃષ્ટિવંતના દેવી એવા ઘણાક કુગુરુને ગુરુપણે જાણે
છે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્દ્ર પ્રાણી ઇટલે નીચ માણસ
હજારો હજારવાર મહા દુઃખવાળી ચારે ગતીઓ પ્રત્યે ઝ્રમણ કરે છે.

ટીકાઃ—તસ્માદેવં વિધસ્યગુરોઃ પરિહાર એવશ્રેયાન્ ॥ યદુ-
ક્તં ॥ અહિતન્નયતઃ સંત્રસ્તાનાં નૃણાંશરણાર્થિનાં ॥ સુગતિસ-

राणिन्नव्यानां यः कुदेशनयानया ॥ कुनृपसुतवह्नीर्षश्रेणिं वि-
नक्त्यसिलेखया, नवतिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृहयाबुद्धिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो. एज श्रेष्ठ
हे जे माटे शास्त्रमां कळुं हे जे कुगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पामेला एवा ने शरणपणाने खोळता एवा नव्य पुरुषोने सुग-
तिरूपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेणे करीने नाश करे
हे जेम नठारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नठारो ते तरवारवळे
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे हे तेम ए कुगुरु पण माथुं कापनारज हे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुग्राहस्याप्याग्निनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्वाहुद्वयेनतत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचित्रयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वळी कुग्राह एटले माठो कदाग्रह तेने पण आग्नि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणुं हे ए हेतु माटे आग्निनिवेशिक मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने उदये करीने जाणीने जूवो जालेलो क-
दाग्रह ठोमे नहि ते रूपपणुं हे. माटे अथवा ते कदाग्रहनं बहुपणुं
हे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनं तीव्र एटले आकरं परिणाम
पामवापणुं हे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहना एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं हे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम पा-
मवापणुं हे ए हेतु माटे एमानुं हरकोश एक होय तो सर्व करेळुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તટુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા દુર્ગદ્વાદ્વા જ્વા-
ર્તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં દુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર દુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતઃપ્રવચનપ્રતિપત્તાવપિકુગુરુકુ-
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોવિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ તુહપવયણં
પિપાવિય સંજ્ઞાવિય સાહુસાવગતંપિ ॥ કુગ્રહકુગુરુહર્ષે નણ
અણંતસ્તુત્તો દુહંપત્તો ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુગુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
ઢાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અંથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુગુરુ તેણે કરીને દુઝાયા છે. એટલે જુઝા

કુરુના વચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાઢવને વિષે
ખુલ્યા છે એટલે ચોંટ્યા છે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુબોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરુપ
ત્વાદ્ બહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતત્સાકલ્યેનૈવ
ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વઽદ્વપતરજિનોક્તાર્થ
વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વઢી કુબોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું છે એ હેતુ
માટે ઘણી રીતે જગવંતે નુપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
રીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુબોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કયું
તેજ કેવલ સંસારજાણી છે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વ
જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી. વિપરીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુબોધ
તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી છે. જ્ઞાવાર્થ:—વીતરાગે નુપદેશેલો
એટલે કહેલો જે અહાર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કલ્પનાએ અવલો કરે તો
નુત્કૃષ્ટ જાંગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
પદના અર્થનું મતિ કલ્પનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતયાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
નફલં લજ્જંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મજ્ઞાઃ
પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
બીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા. જેમ

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તટુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા દુર્ગ્રહાશ્વ જ્વા-
ર્તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં દુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર દુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતએવ જગવત્ પ્રવચનપ્રતિપત્તાવપિકુગુરુકુ-
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોવિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ તુહપવયણં
પિપાવિય સંજ્ઞાવિય સાહુસાવગત્તંપિ ॥ કુગ્રહકુગુરુહર્ષે નણ
અણંતલુપ્તો દુહંપત્તો ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુગુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
લાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુગુરુ તેણે કરીને હાણાયા છે. એટલે જુના

કુશુરુના વચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાદવને વિષે
સુત્યા ઢે એટલે ચોંટ્યા ઢે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુબોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરૂપ
ત્વાદ્ બહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરૂપતત્સાકલ્યેનૈવ
ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વઽદ્વતરજિનોક્તાર્થ
વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરૂપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વઢી કુબોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું ઢે એ હેતુ
માટે ઘણી રીતે જગવંતે ઉપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
રીત જ્ઞાન તે રૂપ જે કુબોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કર્યું
તેજ કેવલ સંસારજાણી ઢે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વ
જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી. વિપરીત જ્ઞાન તે રૂપ જે કુબોધ
તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી ઢે. જાવાર્થ:—વીતરાગે ઉપદેશેલો
એટલે કહેલો જે અક્ષર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કલ્પનાએ અવલો કરે તો
નુત્કુષ્ટ જાગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
પદના અર્થનું મતિ કલ્પનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતયાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
નફલં લજ્જંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મજ્ઞાઃ
પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
બીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા. જેમ

અજ્ઞાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાચ જેવો જાણીને આપે
ઠે તે માણિક્ય મણીના ફલને નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાબાહુલ્યેનાનુવિઠ્ઠં સકલ મેવ ડુ-
ર્ગતિહેતવેદિતિ કિમાશ્ચર્યં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતઃશ્રીમન્મ-
હાવીરસ્ય મરીચિન્નેવે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિબંધનં ચૂરિન્નવન્ન-
મણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—વઢી કુદેશનાનું જે બહુપણું તેણે સહિત જે સકલ
ઘટલે સમસ્ત શુભકાર્ય તેમાંજ ડુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાં શું આ-
શ્ચર્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ ડુર્ગતિ થાય છે.
એજ કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ જ્ઞવને વિષે પદમા-
ત્રની જે નત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને વાંધ્યું જે કર્મ તે ઘણા જવ જ-
મણ કરવાનું કારણ થયું એમ, સાંજઢીઘ ઢીઘ.

ટીકા:—યડુક્તં ॥ નત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતવઃ ॥
વંન્નમ્યંતે જવાંન્નોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે નત્સૂત્ર એક
પદમાત્ર થીપણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સસુઢને વિષે
ઘણા કાલ સુધી મરીચીની પેઠે અતિશય જમણ કરે છે.

ટીકા:—આગમેપ્યુક્તં ॥ પુરુવાગરુમકહંતો જહ્નિયં વો-
હિલાન્નમુવહ્ણશ્ચ ॥ જહ્નગર્ભં વિસાલો જરમરણ મહોશ્રહી આસિ ॥

अर्थः—ते वात आगमने विषे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनगृहादौकुमताद्यंशानुवेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेककुतीर्थिक मत मध्यादेकमपि जिनगृहादिषु विदधतो ज्ञवति कुमतांशानुवेधः ॥ तथैकपदाद्यद्वपोत्सूत्रज्ञाषिणः कुगुरोराज्ञाया किञ्चिदेकं रात्रिस्नात्रादिकं जिन ज्ञवनादौ कुर्वतो यद्वा ज्युपेतसु गुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोऽपि कथंचि त्कुगुरुक्तमपि किञ्चित्तत्र विदधानस्य ज्ञवति कुगुरु लेशस्पर्शः ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विषे कुमतादिकनो अंशनो प्रवेश केम थाय. शी रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे पूर्वे कहा एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यर्था एक पण जिनमंदिरादिकने विषे करनार पुरुषने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे. वळी एक पदादि अद्वप पण नुत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाए करीने जिन मंदिरादिकने विषे रात्रि स्नात्र आदिक कांइ एक पण करनारने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कह्युं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विषे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जगवत्प्रतिमानां स्नात्र विधानेऽस्माकमाप्तायस्तस्मात्तत्र स्थितैरस्मान्निरेव स्नात्रं

વિધાતવ્યમિત્યાદ્યનેકકુગ્રાહાન્યતમેન કુગ્રાહેનતન્મંદપરિણામ
રૂપતયાવા તત્રસ્નાત્રાદિકૈરચયતઃકુગ્રહાંશશ્લેષઃ ॥

અર્થઃ—વઢી જગવંતની પ્રતિમાના સ્નાત્રવિધિને વિષે દ-
ક્ષિણ આદિક દેશમાં રહેવું એવો અમારો આમ્નાય છે માટે તેજદિ-
શમાં રહીને અમારે સ્નાત્ર કરવું ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારના
કુગ્રાહ એટલે માઠા કદાગ્રહ તેમાંથી હરેક કોઈ કુગ્રાહ
તેણે કરીને અથવા તેના મંદ પરિણામ રૂપ કદાગ્રહના અંશથીજિન
મંદિરને વિષે સ્નાત્ર આદિક ક્રિયાને રચતો એવો જે પુરુષ તેને કુ-
ગ્રહના એટલે કદાગ્રહના અંશનો પ્રવેશ થાય છે.

ટીકાઃ—તથા જાજસ્સઠિઃ ઇત્યાદ્યાગમાર્થમન્યથા બુદ્ધા
તદનુસારેણ શ્રાદ્ધાનાં સ્વસ્ય દિગ્બંધાદ્યન્યતમં પ્રતીઘ્તાં કુવોધ
લવાનુબંધઃ ॥ તથાઽનેકોત્સૂત્રવાદિન આચાર્યાદેર્જૂયસ્યાઃકુદેશના-
યાઃએકતરં કિંચિદુત્સૂત્રપદંરાત્રિનંદ્યાદિકં તત્રકારયતઃશ્રાદ્ધસ્ય
કુદેશનાલેશપ્રવેશ ઇત્યેવં સર્વત્રોક્તધર્મકર્મસુ કુમતાંચનુવેધઃ
સ્વધિયાઽન્યૂહનીય ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી જે જેની સ્થિતિ ઇત્યાદિ આગમના અર્થને વિ-
પરીતપણે જાણીને તેને અનુસારે શ્રાવકને દિગ્બંધ એટલે દિશનું
વાંધવું ઇત્યાદિક હરેક કોઈ અવઢી સમજણ તેને ગ્રહણ કરનારને
કુવોધના લવમાત્રનો પ્રવેશ થાય છે એ પ્રકારે સર્વ જગાએ કહ્યાં એવાં
જે ધર્મકર્મ તેને વિષે કુમતાદિકનો પ્રવેશ જે તે પોતાની બુદ્ધિએ
કરીને કદવના કરી લેવો.

टीकाः—ननु कथमेतानि गरीयांसि धर्मकृत्यानि कुमतादि
लेशमात्रेणापि प्रतिरुध्यन्ते ॥ नहि मृणाक्षतंतुना दंतिनः प्रति-
बहुं पार्यत इत्याशंक्यविवक्षितार्थप्रसाधनानुगुणमुपमानमाह ॥
वरज्जोजनमिव स्निग्धमधुरसुस्वादजेमनमिव ॥ श्वेत्यु-
पमानद्योतकमव्ययं ॥ विषलवनिवेशतोगरलकणप्रक्षेपात् ॥

अर्थः—तर्ककरि समाधान आपे ठे जे आ अतिशे मोटां
धर्म कृत्य जे जिनमंदिरादिक ते जे ते कुमंतादिकना लेश मात्रे
करीने पण केम प्रतिरोधने पामे एटले केम अहितकारी थाय केम
जे कमलना तांतणावळे हाथी जे ते बांधवा न समर्थ थिए तेम
खगार कुमतादिके करीने ए प्रकारनां मोटां धर्मकृत्य दोषरूप केम
थाय एवी आशंका करीने कहेवानी इच्छा कर्यो एवो जे अर्थ तेनुं
जे सिद्ध करवुं तेने अनुसरतो ठे गुण जेनो एवुं उपमान कहे ठे
एटले तेनी उपमा दे ठे जे श्रेष्ठ ज्ञोजन एटले सुंदर मधुर सारुं
स्वादिवृ ज्ञोजन जेम जेरना खवनो प्रवेश थवाथी अहितकारी थाय
ठे तेम ए सर्व धर्मकृत्य ते कुमतादिना खवथकी अहितकारी थाय
ठे आ जगाए उपमा अलंकारने कहेनार इव अव्यय ठे.

टीकाः—अयमर्थः ॥ इदृशीहि विषकणस्यापि परिणामिका-
शक्तिर्यथाहृद्यमपि बह्व पिज्ञोजनं कृष्णदैवसकलमसौ स्वात्मज्ञावे-
नपरिणमयति तथा परिणमितंचतुर्भुज्यमानमपायायजायते यथा
तथा कुमतादिलेशस्यापि मिथ्यात्वरूपत्वोदेवंविधमहिमायेन
महीयोपि जिनगृहविधानादि धर्मकर्म स्वस्वरूपतया जावयति ॥
तथाज्ञावितं च तद्विधीयमानमपि संसाराय संपद्यत इति ॥

અર્થઃ—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ જેરના કણની એજ પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું ઝોજન જે તે કણ માત્રમાંજ એ જેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કરે છે એટલે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે ને તે પ્રકારે પરિણામ પમાડ્યું જે અન્ન તે ઝોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે. તેમ કુમત આદિકના લેશને પણ મિથ્યાત્વરૂપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો મહિમા છે જે જેણે કરીને અતિશે મોટું એવું પણ જિનમંદિર કરાવવા આદિક ધર્મ કર્મ તેને પોતાના રૂપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપણે પરિણમાવે છે. એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે ને તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ કર્મ તે સંસાર ઝાળી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર ઝાલવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકાઃ—इदमत्र तात्पर्यं ॥ यद्यपि विषयसाद्गुण्येन जिनगृहादिकरणं निसर्गमधुरं तथापि तद्भगवदाज्ञापुरस्कारेणैव सुगतिफलाय कल्पते भगवदाज्ञामंतरेण जिनगृहादिकरणे पितद्वारा धनाऽऽप्तावेन तदनुपपत्तेः ॥

અર્થઃ—આ જગાણ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ વિષય આધીન થઈને વિષય ઝોગવવાને કારણે જિનગૃહાદિકનું જે કરવું તે સ્વાત્તાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા-પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞારહિત જિનગૃહાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આરાધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ હેતુ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीका:—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्यैव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मब्धीहिंनदीससि नाराहिज्जसिपन्नूयपूयाहिं ॥ किंतुगुरुजत्तिरागे-
ण वयणपरिपालणेणंच ॥

अर्थ:—कुंतल देव्यादीके पण ते धर्मकृत्य कर्मां हे तो पण
तेमनी दुर्गति थइ हे एम शास्त्रथी सांजळीए ठीए. जे माटे ते
कथुं हे जे.

टीका:—तथा ॥ यस्यचाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविधानोपि नृत्योनस्वामिन
स्तोषाय जायते प्रत्युत रोषाय ॥ तस्याज्ञाजंगजनितवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थ:—बळी जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अज्ञ्यास एहीज हे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमथी जिनमंदिर आ-
दिकनुं करावुं तेणे करीने फळ आपनार थाय हे लोकमां पण
कोइ पुरुष पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुळ
कांइक करे हे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नथी
थतो. उलटो ते स्वामिना रोषजणी थाय हे केम जे ते स्वामीनुं
आज्ञानुं जागवुं ते थकी थयुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाय हे हेतु माटे.

टीका:—यदुक्तं ॥ जिच्चावि सामिणो इह जत्तेण कुणंति
जेज सनिउगं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किलेसमित्तु ॥
एवमिहापिकुमतादीनिजगवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदंशानुवेधेनापि

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતન્નિમિત્તાન્યપિ જગવદાજ્ઞા
જંગહેતુત્વાન્નવફલાન્યેવ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જગવાનની આજ્ઞા-
નાં વિરોધી એવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવેશ થ-
વાથી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું इत्याદિક સર્વે ધર્મ
કાર્ય જે તે જગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ
માટે સંસારરૂપી ફલનેજ આપનારાં છે.

ટીકા:—સમશ્પવિત્તી સદ્વા આણાવ્રજ્જતિ જ્ઞવફલાચેવ ॥
તિત્થગરુદ્ધેસેણવિ ન તત્તઽ સાતહુદ્દેસા ॥ અતએવસમ્યક્તશુદ્ધિહે-
તવે કર્ત્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્ત્યા ક્રિયમાણાનિ
તદજ્ઞાવાપાદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રી હરિન્નડસૂરયઃ ॥ પા-
ણ્ણંતદેઝલ્લજિણપન્નિમાં કારિયાઝ જીવેહિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલ્લવોવિ ॥ તદેવંવિષલ્લવસંવલિત્તજ્ઞોજનો
પમાનેન જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્યન
ન્નિમત્તકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે સમકિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં એવાં જિનમંદિરાદિક તેને અઘટ-
તી વૃત્તિએ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ શા-
સ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજલ્લાય છે. જે માટે શ્રી હરિન્નડસૂરિએ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિષલ્લવમિશ્રિત જે જોજને તેની ઉપમા
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કરવું તેને કુમત આદિકના

लेश मात्रनो पण स्पर्श थाय तो वाञ्छितकारी ते न थाय एटले ते
जिनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांत थयो. ए
प्रकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ २० ॥

टीकाः—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनबिंबप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—हवे जोळा लोकने आर्कषण करवाने काजे जिनबिंब
देखारवुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीन लोकने ठगे ठे तेने देखा-
रुतां सता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् बभिशपिशितवद्विंबमादर्श्य जैन ।
तन्नाम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्ययै विधाप्य ॥
यात्रास्नात्रायुपायै नमसितकनिशाजागराद्यै श्वलैश्च ।
श्रद्धाबुर्नामजनैश्चलित इव शठैर्वच्यते हाजनोऽयम् ॥२१॥

टीकाः—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनबिंबमादर्श्य नामजनैर्ज-
नोयं वंच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्ववशमानेतुं नतु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा हेयोपादेय विचारशून्यतयाधर्मश्रद्धावस्तएव-

जरुप्रकृति तथास्वहिताहितपरिज्ञानवैकल्पसाधर्म्यान्मीनाम-
त्स्यास्तान् बिंबं प्रतिमां जैनं ज्ञागवतं आदर्श्यदर्शयित्वा यथा
जोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकल्पनिधानकल्पमिदमर्हद्विंबं-
पूजयत नक्त्येति सामान्यतोऽथवा नवत्पूर्वजैरेतद्विंबमार्हतं नि-
र्मापितं॥ तथैदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो नवज्जिरपो-
दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचार रहितपणे धर्मना श्रद्धाबुद्ध्या जे पुरुष तेहिज
जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी-
माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवा तेमने जिन
जगवंत संबंधी बिंब एटले प्रतिमा तेने देखानीने एटले लिंगधारी
ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे जोन्नव्याः एटले हे जाविक
प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
आ अर्हतनुं प्रतिबिंब ठे तेने नक्तिजावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हता माटे तमारै पण आज प्रति-
मानुं विशेष करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विंबनिर्माणमेव संप्रति नवजलधिनिप-
तज्जंतुतारणायालमिति नवज्जिः स्वश्रेयसे नवीनं जगद्विंबं स्व-
नाम्ना विधापनीयमिति विशेषतो मुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
किं यतिना देशनाद्वारेण जिना विवाचनार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
वर्णनीयं ॥ तत्फललिप्सया तदनुसारेण गृहिणाः स्वयमेव
तत्र प्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

અર્થ:—વઢી અર્હતની પ્રતિમાનું નિપજાવવું એજ આ કા-
ળને વિષે સંસાર સમુદ્રમાં પમેલા પ્રાણીને તારત્રા સમર્થ છે એ હેતુ
માટે તમારે પોતાના કલ્યાણને અર્થે નવું જગવંતનું બિંબ એટલે
પ્રતિમા તે પોતાના નામની નવી પ્રતિમા કરાવવી જોઈએ એ
પ્રકારે વિશેષે કરીને જોલા માણસની આગલ પ્રરુપણા કરીને
એટલો અર્થ છે. વઢી સાધુએ દેશના દ્વારે કરીને ગૃહસ્થની આગલ
જિન પ્રતિમાના પૂજનાદિકનું ફલ વર્ણન કરવું જોઈએ ને તે ફલને
પામવાની ઇચ્છાએ ગૃહસ્થ પોતેજ તે પ્રકારની ક્રિયાદિક કરવામાં
પ્રવર્ત્તશે.

ટીકા:—નતુ સાક્ષાત્ તન્નિર્માણનિર્માણયોરુપદેશો દાત-
વ્યસ્તદુપદેશસ્ય સાવચતયા યતેર્નિષેધાત્ ॥ લિંગિનસ્તુ કથમા-
જન્માસીગૃહિણોઽસ્માકં વશ્યા જ્ઞવિષ્યંતીતિધિયા ઐહિકંમેવ
સ્વાર્થં કેવલં ચિંતયંતોધૂર્તતયા પૂર્વપુરુષસંબંધિતાદિક્રમેણ મુગ્ધે-
જ્યો જિનબિંબમાદર્શયંતિ ॥

અર્થ:—પણ તે પ્રતિમાનું કરાવવું તેનો ઉપદેશ કરવાનો
યતિને નિષેધ છે એ હેતુ માટે ને લિંગધારી તો એમ જાણે છે જે આ
ગૃહસ્થ લોક જન્મારા સુધી આપણે વશ કેમ કરીએ તો આપણે એવી
બુદ્ધિએ આ લોકનોજ કેવલ સ્વાર્થ તેનો ધૂર્તપણે વિચાર કરતા સતા
પ્રથમતો આ જગાએ તમારા વૃદ્ધો પૂજનાદિક કરતા હતા એ પ્રકાર-
નો પુરુષ સંબંધ દેખાઈવો એવા અનુક્રમે કરીને જોલા લોકોને
જિનબિંબ દેખાઈ છે.

जरुप्रकृति तयास्वहिताहितपरिज्ञानवैकटपसाधर्म्यान्मीनाम-
त्स्यास्तान् विंबं प्रतिमां जैनं ज्ञागवतं आदर्श्यदर्शयित्वा यथा
जोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकटपनिधानकटपमिदमर्हद्विंबं-
पूजयत नक्त्येति सामान्यतोऽथवा नवत्पूर्वजैरेतद्विंबमार्हतं निर्-
मापितं॥ तथैदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो नवज्जिरपो-
दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचार रहितपणे धर्मना श्रद्धाबुद्ध्या जे पुरुष तेहिज
जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी
माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवा तेमने जिन
जगवंत संबंधी विंब एटले प्रतिमा तेने देखाऊने एटले लिंगधारी
ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे जोन्नव्याः एटले हे जाविक
प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
आ अर्हतनुं प्रतिविंब ठे तेने नक्तिजावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हता माटे तमारै पण आज प्रति-
मानुं विशेषे करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विंबनिर्माणमेव संप्रति नवजलधिनिप-
तज्जांतुतारणायालमिति नवज्जिः स्वश्रेयसे नवीनं जगवद्विंबं स्व-
नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतो मुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
किं यतिना देशनाद्वारेण जिनविंवार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
वर्णनीयं ॥ तत्फललिप्सया तदनुसारेण गृहिणः स्वयमेव
तत्र प्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी अर्हत्तनी प्रतिमानुं निपजाववुं एज आ का-
ळने विषे संसार समुद्रमां पळेला प्राणीने तारवा समर्थ ठे ए हेतु
माटे तमारे पोताना कढ्याणने अर्थे नहुं जगवंतनुं बिंब एटले
प्रतिमा ते पोताना नामनी नवी प्रतिमा कराववी जोश ए
प्रकारे विशेषे करीने जोळा माणसनी आगळ प्ररुपणा करीने
एटलो अर्थ ठे. वळी साधुए देशना छारे करीने गृहस्थनी आगळ
जिन प्रतिमाना पूजनादिकनुं फळ वर्णन करवुं जोश ए ने ते फळने
पामवानी इच्छाए गृहस्थ पोतेज ते प्रकारनी क्रियादिक करवामां
प्रवर्तशे.

टीकाः—ननु साक्षात् तन्निर्माणनिर्माणयोरुपदेशो दात-
व्यस्तदुपदेशस्य सावध्यतया यतेर्निषेधात् ॥ लिंगिनस्तु कथमा-
जन्माप्तीगृहिणोऽस्माकं वश्या न विष्यंतीति धिया अेहिकमेव
स्वार्थं केवलं चिंतयंतो धूर्ततया पूर्वपुरुषसंबंधितादिक्रमेण मुग्धे-
भ्यो जिनबिंबमादर्शयंति ॥

अर्थः—पण ते प्रतिमानुं कराववुं तेनो उपदेश करवानो
यतिने निषेध ठे ए हेतु माटे ने लिंगधारी तो एम जाणे ठे जे आ
गृहस्थ लोक जन्मारा सुधी आपणे वश केम करीए तो आय एवी
बुद्धिए आ लोकनोज केवळ स्वार्थ तेनो धूर्तपणे विचार करता सता
प्रथमतो आ जगाए तमारा वृद्धो पूजनादिक करता हता ए प्रकार-
नो पुरुष संबंध देखारुवो एवा अनुक्रमे करीने जोळा लोकोने
जिनबिंब देखामे ठे.

ટીકા:—તે તુ મુગ્ધત્વાત્તદાશયમનવબુધ્યમાનારુજુશ્રદ્ધાલુ-
તયાપૂર્વવંશ્યસ્નેહસ્વકારિતમમતાદિના તત્ર જિનર્વિવાદૌ નિત્યં
દ્રવ્યં વ્યયંતે લિંગિન શ્રેત દુપયુંજતે સ્વેચ્છેતિ ॥ ઝવતિ
તદાકર્ષણાર્થં લિંગિનાં જિનર્વિવદર્શનમિતિ ॥ કિમિવેત્યાહ ॥

અર્થ:—ને તે ઝોલા લોકોતો અણસમજુ છે માટે લિંગધારી-
ઝનો ઠગવારુપ દુષ્ટ અગ્નિપ્રાય તેને નથી જાણી શકતા ને સરસ
શ્રદ્ધાલુપણે વૃદ્ધપરંપરાથી ચાલી આવતી ને પૂર્વજના સ્નેહથી થયે-
લી જે મમતા इत्यादि कारणે કરીને તે લિંગધારીઝનું નિર્દેશ કરેલી
જે જિન પ્રતિમા તેને ત્રિધે નિત્ય દ્રવ્ય ચરચે છે. તે દ્રવ્ય લિંગધારી
ઝને ઉપયોગી થાય છે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરે છે માટે તે
ઝોલા લોકોને આકર્ષણ કરવા એટલે પોતાના ઝણી સ્વેચ્છી લાવ-
વાને લિંગધારીઝ જિનર્વિવ દેખાને છે તે કોના જેવું છે તો તે હવે
કહે છે જે.

ટીકા:—વશિષ્ઠ મત્સવેધનં તદગ્રે મત્સ્યવિલોઝનાય
સ્થાપિતં પિશિતં માંસં તદ્દત્ ॥ વતિરુપમાને ॥ તદિવા ॥ યથાધી-
વરા મત્સ્યાકર્ષણાય વશિષ્ઠાગ્રેપિશિતં સ્થાપયંતિ તેચ તદ્વોજતયા
સ્વાપાયમાગામિનમવિજ્ઞાવયંતો ગત્તીરાદપિનીરાશયાન્નિર્ગત્યમુ-
ગ્ધત્વાત્તત્ર લીજમાનાવધ્યંતે એવં લિંગિનોપિમુગ્ધજનાનાં સ્વવશ-
તાવિધાનાયોક્તવિધિના જગવદ્વિવમાદર્શયંતિ નતુ સંસાર-
નિસ્તારણાય ॥

અર્થ:—મત્સને વિંધવાનો જે લોહાનો કાંડો તેને વશિષ્ઠ

कहीए ने तेनी आगळ मत्स्यने लोन्नाववाने अर्थे स्थापन कथुं जे मांस तेनी पेठे आ जगाए वत् प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे करीने बरिश मांसनी पेठे एम अर्थ थयो एटले माढी लोक माढळां खेंची लेवाने लोढाना कांटानी आगळ मांसनो करुको स्थापन करे ठे तेने लेवाना लोन्नथी माढळां पोताना ए लीधार्थी प्राण जशे एम न विचारतां महा गंज्जीर एवा मोटा ध्रोमांथी नीकळीने ते कांटानी आगळ रहेला मांसने न्द्रण करवा जतांज बंधन पामी मरण पामे ठे शार्थी के ए माढळांमां जोळापणुं रळुं ठे ए हेतु माटे. तेम लिंगधारीन पण जोळा लोकने जोळवीने पोताने वश करवाने पूर्व कळुं ए प्रकारना विधिए जगवंतना बिंबने देखामे ठे पण संसार तारवाने अर्थे जिनबिंब देखामता नथी.

टीका:—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वतत्पूजनादिकं विदधाना विवेकशून्यत्वादजगवद्गुणबहुमानेन पूजादिक्रियमाणं मोक्षाय नतु ममतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपातमर्चितयंतो लिंगिन्निर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति भवति बरिशपिशितसमानं जिनबिंब मिति ॥

अर्थ:—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतर ज तेनुं पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शून्यपणुं ठे ए हेतु माटे ने जगवंतना गुणुंनुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते मोक्ष नणी ठे. पण ममतादिके करीने जे करवुं ते कांश मोक्ष नणी नथी, ए प्रकारना अग्निप्रायने न जाणता एवा जे ते पुरुष पोताना आत्मानुंज दुर्गतिमां परुवापणुं तेने न विचारता एवा ते लोकोने

वश करीने निरंतर ए लिंगधारीउं पोतानी आजीविका करे ठे माटे
ए जिनविंव मत्स्य जालवाना कांटानेविषे रछुं जे मांस ते समान
कछुं ठे.

टीकाः—मनुकथं जिन विंववक्त्रिपिशितयो रुपमानोपमेय-
ज्ञावः॥ समान गुणयो रेवोज्ञयोरलंकारग्रंथेषूपमानोपमेयज्ञाव
प्रतिपादनात् ॥ महाकविकाव्येषु तथा वर्शनात् ॥

अर्थः—ए जगाए प्रतिवादि तर्क करे ठे जे जिनविंवने म-
त्स्य जालवाना कांटाने विषे रछुं जे मांस ए बेने उपमान ने उपमेय
एवा जे ज्ञाव ते केम थाय. केमजे बरोबर गुणवाळां जे उपमान ने
उपमेय ए बेने अलंकारना ग्रंथने विषे उपमान तथा उपमेय ज्ञाव
थाय एम प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे ने वळी महा कविना का-
व्यने विषे तेम देखाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अत्रतु जिन विंवस्यसकल त्रिभुवनातिशायिनः
सर्वोपमातीतत्वादत्युत्तमवस्तूपमायोग्यत्वात् वा वक्त्रिपिशितस्य-
च सर्वात्यंतहीनत्वात् कथं तेनोपमा उत्तममात्रस्यापि हीनमा-
त्रेणाप्युपमानोपमेय ज्ञावो नयुक्तः॥किंपुनः सर्वोत्तमस्याधमेन॥
एवंच जिनविंवस्य वक्त्रिपिशितेनोपमानोपमेयज्ञावप्रदर्शने
कवितुर्महापापप्रसंगः ॥

अर्थः—आ जगाए तो समस्त त्रिलोकने विषे महा अति-
शयवंत एटले सर्वोपरि एवुं जे जिन विंव ते तो सर्व उपमा यकी

રહીત છે એટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિન બિંબને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દેવાનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે બમ્મિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત હીન છે એટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંત્રવે નજ સંત્રવે કેમજે ઉત્તમ માંત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની સંઘાથે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત. નથી તો સર્વોત્તમ જે જિન બિંબ તેની અધમ જે બમ્મિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે જ ક્યાંથી ને વઢી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન બિંબને બમ્મિશ માંસ તે બેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેખામે ઢતે મહા પાપનો પ્રસંગ થાય છે એટલે એમ કહ્યાથી કવિને મોટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંદ્રાલૈ રિવ્યુષ્માન્નિઃ
સાહસં પરમં કૃતં મિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવે-
ર્મહાકાવ્યાકૌશલદોષાન્નિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેય-
જાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને વિષે કોઈક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંદ્રાલની પેઠે તમોએ મોટું સાહસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે કરીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્ય-નું જે મહાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જા-લવાના કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનબિંબને આપવી તે સર્વ પ્રકારે એ ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

વશ કરીને નિરંતર એ લિંગધારીનું પોતાની આજીવિકા કરે છે માટે
એ જિનવિંવ મત્સ્ય જાલવાના કાંટાનેવિષે રહ્યું જે માંસ તે સમાન
કહ્યું છે.

ટીકા:—મનુકથં જિન વિંવવશિષિપિશિતયો રૂપમાનોપમેય-
જ્ઞાવઃ॥ સમાન ગુણયો રેવોજ્ઞયોરલંકારગ્રંથેષૂપમાનોપમેયજ્ઞાવ
પ્રતિપાદનાત્ ॥ મહાકવિકાવ્યેષુ તથા કર્શનાત્ ॥

અર્થ:—એ જગાએ પ્રતિવાદિ તર્ક કરે છે જે જિનવિંવને મ-
ત્સ્ય જાલવાના કાંટાને વિષે રહ્યું જે માંસ એ બેને ઉપમાનને ઉપમેય
એવા જે જ્ઞાવ તે કેમ થાય. કેમજે બરોબર ગુણવાળાં જે ઉપમાન ને
ઉપમેય એ બેને અલંકારના ગ્રંથને વિષે ઉપમાન તથા ઉપમેય જ્ઞાવ
થાય એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે ને વઢી મહા કવિના કા-
વ્યને વિષે તેમ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્રતુ જિન વિંવસ્યસકલ ત્રિજુવનાતિશાયિનઃ
સર્વોપમાતીતત્વાદત્યુત્તમવસ્તૂપમાયોગ્યત્વાત્ વા વશિષિપિશિતસ્ય-
ચ સર્વાત્યંતહીનત્વાત્ કથં તેનોપમા ઉત્તમમાત્રસ્યાપિ હીનમા-
ત્રેણાપ્યુપમાનોપમેયે જ્ઞાવો નયુક્તઃ॥કિંપુનઃ સર્વોત્તમસ્યાધમેન॥
એવંચ જિનવિંવસ્ય વશિષિપિશિતેનોપમાનોપમેયજ્ઞાવપ્રદર્શને
કવિતુર્મહાપાપપ્રસંગઃ ॥

અર્થ:—આ જગાએ તો સમસ્ત ત્રિલોકને વિષે મહા અતિ-
શયવંત એટલે સર્વોપરિ એવું જે જિન વિંવ તે તો સર્વ ઉપમા થકી

રહીત છે એટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિન વિંબને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દેવાનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે બફિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત હીન છે એટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંજવે નજ સંજવે કેમજે ઉત્તમ માંત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની સંઘાથે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત નથી તો સર્વોત્તમ જે જિન વિંબ તેની અધમ જે બફિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે જ ક્યાંથી ને વઢી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન વિંબને બફિશ માંસ તે બેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેખામે ઢલે મહા પાપનો પ્રસંગ થાય છે એટલે એમ કહ્યાથી કવિને મોટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંદ્રાલૈ રિવયુષ્માન્નિઃ સાહસં પરમં કૃતમિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવેર્મહાકાવ્યાકૌશલદોષાન્નિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેયજાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને વિષે કોઈક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંદ્રાલની પેઠે તમોએ મોટું સાહસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે કરીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્યનું જે મહાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જાલવાના કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનવિંબને આપવી તે સર્વ પ્રકારે એ ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतौ लिंगिपरिग्रही-
तस्य जिनविंवस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् दुःपरिवारपरि-
वृतराजादेरिव वाञ्छितफलसाधकत्वा ह्यनताध्यारोपेणोप-
मानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयत्वावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं बुं वे तेम नथी
केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने काजे
जे लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनविंव ते उत्तम ठे तो पण असत्
उपाधिना वशथी जेम राजादिक ठे ते मागे परिवार तेणे करीने
बीटी लीधो होय ते वाञ्छित फळ एटले इच्छित फळ तेनुं साधन
करी शकतो नथी तेम हीनपणानो आरोप करनार एवो मारे पण
ए बनिशमांस स ए जिन विंवनुं समपणुं प्रतिपादन करवाथी
उपमान उपमेय आवनी सिद्धि थशे ए हेतु माटे.

अथ अनु तथापि नैतदुपमानं जिनविंवस्य संगच्छते ॥
अथोपमोपमेयौ जिनविंवोद्देशेनैवंविधोपमानानुपलब्धौ ॥

॥ त

वळी ते प्रतिवादी : करे ठे जे एसं ठे तो
उ ने एवी उपमा के कोइ
न वि देश री नथी.

अर्थः—

एटले सर्वे

तयाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांती कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय तो ते न कहेवुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु माटे तेज कही देखामे ठे जे ‘शीलेहमंखफलए’ इत्यादिक आगम तेने विषे पोताना निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एवां जे चैत्य आ-
दिक उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखाम-
वाने उपमान एवां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
अपेक्षाए अध्यवसाय कर्यो ठे एटले निश्चय कर्यो ठे एटले चैत्यने
मंखफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अलंकारे करीने
अतिहीनपणानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायां ह्युजयोरपि स्वतंत्रतया पार्थक्येन प्रतीते
स्तुद्व्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौ तु कमलमनंजसि कम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येन मंखफलकैः सर्वथात्मनैकात्म्यमापादितानि जिनबिंबानि
मंखफलकान्येव चैतानि लिंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि न तु जगव-
द्विंबानीति ॥

अर्थः—उपमा अलंकारने विषे उपमान जे चंद्रादिकने
उपमेय जे मुखादि ए बेनुं पण स्वतंत्रपणे जुडुं जुडुं जे आसन तेणे
करीने तुद्व्य मात्रपणुं देखाय ठे ने अतिशयोक्ति अलंकारने विषे
तो स्थलकमल तथा जळकमळ ए बेने विषे जेम कमळ शब्द वप-

રાય છે ઇત્યાદિકની પેઠેજ ઉપમાનની સાથે ઉપમેયનું તુલ્યપણું છે જે હેતુ માટે મંચફલકની સંઘાથે એક રૂપપણાને પ્રતિપાદન કર્યો જે જિનધિંવ તેજ મંચફલકજ છે કેમ જે લિંગધારીએ નિર્વાહ કારણે કર્યા જે ચૈત્ય તે મંચફલકની પેઠે આજિવીકા હેતુ છે. માટે તે જનમવર્ધિવજ નથી એ તો પૂર્વે કહ્યું એવું બકિશમાંસજ છે.

ટીકા:—તથાચાતિશયોક્તિલક્ષણં ॥ નિર્ગીર્થ્યાધ્યવસાનંચ પ્રકૃતસ્યપરેણયદિત્યેવંચ કથં નાગમે એવંધોપમાનોપલંઙ્ગસંજ-વસ્તથાચ સિદ્ધાંતાનુસારેણોપમાનોપમેયજ્ઞાવં નિબધ્નતઃ કવેઃ કથં પાપલેશોપિ ॥ કથં ચોક્તન્યાયેન સમાનગુણયોરુજયો સ્તજ્ઞાવં ગ્રન્થતઃ કવિતુઃ કાવ્યાનૈપુણદોષપ્રસંગોપીતિયુક્ત મુક્તં પ્રકરણકારેણ બકિશપિશિતવદિત્યુપમાનં પ્રકૃતજિન-વિંવસ્યેતિ ॥

અર્થ:—બઢી અતિશયોક્તિ અલંકારનું લક્ષણ છે જે વર્ણ્ય વસ્તુને શ્રોલવીને અવર્ણ્ય વસ્તુ એટલે પરવસ્તુ તેણે કરીને જે પ્રકૃતવસ્તુનો આરોપ કરવો તે. એ પ્રકારનો આગમને વિષે ઉપમાન વસ્તુને દેખવાનો કેમ સંજવ નથી એતો સંજવ છે માટે સિદ્ધાંતને અનુસારે ઉપમાન ઉપમેય જ્ઞાવને બાંધતો એવો જે કવિ તેને પાપનો લેશ પણ ક્યાંથીજ હોય ને બઢી પૂર્વે કહ્યો એવો જે ન્યાય તેણે કરીને સમાન છે ગુણ તે જેના એવો જે ઉપમાન જ્ઞાવને ઉપમેય જ્ઞાવ તેને બાંધતો એવો જે કવિ તેના કાવ્યમાં મહાપણપણાને વિષે દોષનો પ્રસંગ ક્યાંથીજ હોય માટે પ્રકરણના કર્તા પુરુષે જે કહ્યું છે તે યુક્તજ કહ્યું છે તે શું તો જે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલાં

जिनबिंब तेने बरिशमांसनी उपमा दीधी ते ठीक कह्युं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण बरिशपिशितेनोपमानं लिंगि-
परिग्रहोतस्य जिनबिंबस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांतान्निहितमंखफलकोपमानसंवादिनालिंगि
परिग्रहीतजिनबिंबस्यौपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवुं जे बरिशमांस तेनी उपमा
लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब तेने दीधी तेथी ए जिनबिंबनुं
अतिशय त्याग करवापणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कह्युं ठे. आग-
मने विषे अतिशय त्याग करवा योग्य एवुं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघाथेज उपमेय पणुं देखाय ठे ए हेतु माटे ने
सिद्धांतने विषे मंखफळकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम लिंगधारीए
ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब तेने नृपाधिकी थयुं एवुं जे अनायतनपणुं
तेनी पण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां श्राद्धानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवा न्नायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपद्निर्नयेनायतनस्वरूपं
सुगमं न्नवतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—घणीवार आगमने विषे साधुने तथा श्रावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

जलीए ठीए तेमां आ ते शूं आयनन ठे के अनायतन ठे एवो विचार
कहीए ठीए तेमां प्रथम प्रतिपक्षनो निर्णय करवो तेणे करीने आयतननुं
स्वरूप तो सुगम ठे माटे अनायतननुं स्वरूप कहीए ठीए.

टीका:—तथाह्यनायतन मस्थानं ज्ञानादिगुणानामिति सा-
मर्थ्याज्जम्यं ॥ अथवा ॥ ज्ञानाद्याऽऽयहानिजंननादनायतनं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सावज्जमणाययणं ॥ असोहिणं कुशीलसंसग्गी ॥
एगछाहुंतिपया एएविवरीय आययणे ॥

अर्थ:—तेज कही देखाने ठे जे अनायतन एटले अस्थान
ते अस्थान कोनुं तो के ज्ञानादिक गुणनुं. एटले ज्ञानादिक
गुण जेमां स्थान करी रह्या नथी तेने अनायतन कहीए. ए प्रका-
रनो अर्थ सामर्थ्य अकीज प्राप्त थयो. अथवा ज्ञानादिगुणनो आय
एटले लाज तेनी हानि करनार ए ठे माटे अनायतन कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सावय जेमां ठे ते अनायतन जाणवुं तथा
ते अशुद्धपणानुं स्थान ठे ने तेमां कुशीलनो संबंध रह्यो ठे माटे ए
सर्व पद एक अर्थवाळां ठे केम जे एने सावय कहो अथवा अना-
यतन कहो अथवा अशुद्धिस्थान कहो अथवा कुशील संबंधी कहो
ने एयी जे विपरीत तेने आयतन कहीए.

टीका:—तच्चद्वेधा ॥ लौकिकलोकोत्तरिकनेदात् ॥ लौ-
किकमपि अव्यक्तावनेदाद्विधा ॥ तत्र अव्यतो लौकिकमनाय-

तनंहरसदनादि ज्ञावतोवेश्यादयः जिनप्रवचनबाह्यस्य यथासंख्यं
द्रव्यरूपस्याशुभज्ञावरूपस्य च सतोद्भयस्यापि यथासंज्ञवं संसर्गं
वंदनसेवनादिना सम्यग्दृशां ज्ञानादिविधातनिमित्तत्वात् ॥

अर्थः—ते अनायतन बे प्रकारनां एक तो लौकिकने बीजो
लोकोत्तर ए बे प्रकारना जेदे ठे. तेमां लौकिक पण द्रव्य तथा ज्ञाव
ए बे प्रकारे ठे तेमां द्रव्यथी जे लौकिक अनायतन ते तो शिव
मंदिर आदि जाणवुं. ने ज्ञावथी जे अनायतन ते तो वेश्यादिकनुं
घर जाणवुं. जे जिनना प्रवचनथी बाह्य थयुं ठे एटले सिद्धांतथी
विरुद्ध ठे ते द्रव्यरूपे तथा ज्ञावरूपे होय तो पण ए बेनुं संसर्ग,
वंदन तथा सेवनादि जे ते समकित दृष्टिवंत प्राणीनुना ज्ञानादिकने
विधातनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे ते अनायतन त्याग
करवा योग्य ठे.

टीकाः—दवे रुद्धां घरा अणाययणं ज्ञावउं सुविहमेव ॥
लोश्यलोउत्तरियं तहियं पुण लोश्यं इणमो ॥ खरिया तिरि-
क्खजोणी तात्तायरसमणमाहणसुसाणे वग्गुरियवाद्गुम्मिय-
हरिएसपुल्लिंदमच्छंथा ॥ लोकोत्तरिकमपि ज्ञावतोऽनायतनं
सुविहिताचारपरिज्जिष्ठा लिंगमात्रधारिणः शक्तिमंतोपि संयम
क्रियामणीयसीमप्यकुर्वाणाः यत्याज्ञासाः ॥ यदाह ॥ अहलो-
उत्तरियं पुण अणाययणं ज्ञावउं मुण्येयवं ॥ जे संजमजोगाणं
करिंति हाणिं समत्थावि ॥

अर्थः—लोकोत्तरिक जे ते पण ज्ञावथी अनायतन ए ठे जे

સુવિહિતના આચાર્યકી ષ્ટ થયેલા એવા ને કેવલ લિંગમાત્રને ધારણ કરતા ને શક્તિવંત છે તોપણ અતિશય થોમી પણ સંજમની ક્રિયાને કરતાં નથી એવા જે યતિના આજ્ઞાસરુપ પુરુષ તે લોકોત્તરિકજાવથી અનાયતન છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તેષાંજૈન લિંગસ્થિતાનામશુન્નજાવ રૂપાણાંસતામાલાપવંદનાદેર્જાનાધ્યાયહાનિદેતુત્વાત્ ॥ તદુક્તં ॥ આલાવો સંવાસો વીસંજો સંથવો પસંગો વા ॥ હીણાયારેહિ સમ્મંસવજિણિં દેહિંપન્નિકુઠે ॥

અર્થ:—તે અશુન્ન જાવરુપ એવા ને જિન સંબંધી જે લિંગ એટલે ચિહ્ન તેને વિષે રહેલા એટલે લિંગધારીતે તેમની સાથે જે ઘોલવું તથા વંદન કરવું इत्यादિકને પણ જ્ઞાનાદિના લાજની હાનીનું કારણપણું છે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાસથ્યાદિકની સાથે ઘોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. એટલે વસ્ત્રાદિક આપવું લેવું इत्याદિક વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિષેધ કરેલો છે.

ટીકા:—અતએવ જિનશાસન સ્થિતાનામપિ તેષાં વંદનાદિકં નિવારિત માગમે ॥ યદાહ ॥ વંદણપૂયણસકારણાઈ સવં ન કપ્પણકાઝં ॥ લોગુત્તમલિંગીણવિકેસિંચેવંજઉન્નણિયં ॥ પાસત્યોસન્નકુસીલનીયસંસત્તજણમહાઠંદં ॥ નાઝણતંસુવિહિયાસવપ્પયત્તેણ યજ્ઞંતિ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे जिनशासनने विषे रह्या एवा ते लिंगधारी पुरुषोनुं वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण कर्युं ते माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारनुं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनाच्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि सद्भावात् ॥ लिंगग्रहणेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि यत्तेर्जनापवादशंकया तत्र प्राप्तेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीज बोले ठे जे पासस्था-दिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केस निषेध करोवो केमजे वंदन करवुं तेमां तो केवळ लिंगमात्रनुंज अंगिकार करवापणुं ठे एटले मोटा पुरुषनो वेषमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कांइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासस्थादिकमां ठे ने जो तेमणे लिंगधारण कर्युं हशे तो कोइ न करवानुं कार्य करवा इच्छशे तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी अशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेषमां रह्यो ठे माटे ते वेषधारीने नमस्कार करवानो पण केस निषेध करोवो ए जाव ठे.

टीकाः—वेषग्रहणस्य 'धम्मंररकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मात्रायामपि चारित्ररक्तत्वेन प्रतिपादनात् ॥ श्रेणिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोहरणादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

અર્થ:—વેષ ગ્રહણ કરવો તે પણ ચારિત્રની રક્ષા કરનાર છે કેમજે તે વાત ઉપદેશમાઝામાં પ્રતિપાદન કરી છે જે વેષ જે તે ચારિત્ર ધર્મની રક્ષા કરે છે ઇત્યાદિ વચન છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રેણિકાદીક રાજાએ પણ રજોહરણ માત્ર દેખીને વંદન કર્યું છે એમ જિન શાસનને વિષે વૃદ્ધ પરંપરાએ સાંજઢીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—કિંચ જવતુ સગુણસ્યૈવયતેવંદનં તથાપિ સંપ્રતિ-
જિનગણધરાદિશાતિશયપુરુષવિરહે પ્રાણીના મંતરંગશુદ્ધા-
શુદ્ધાધ્યવસાયપરિજ્ઞાનાજ્ઞાવાન્નાસ્મદાદિજિ: સગુણનિર્ગુણમુ-
નિવિજ્ઞાગ: સમ્યગવસાતુંપાર્યતે ॥ તસ્માન્નેદાનીંતનજના-
નાંયતિગુણાગુણચિંતયા તદ્વંદનાદિકર્તુ મુચિતં કિંતર્હિ રજોહર-
ણાદિલિંગમાત્રદર્શનેનેતિ ॥

અર્થ:—વઢી તમે એમ કહેતા હો જે ગુણ સહિત જે યતિ છે તેનુંજ વંદન હો તો પણ આ કાઢમાં જિન તથા ગણધર-ઇત્યાદિક અતિશયવંત જે પુરુષ તેનો વિરહ થયે સતે પ્રાણીના અંતરંગના જે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ એવા જે અધ્યવસાય તેનું આપણને જ્ઞાન નથી માટે આ મુનિ ગુણ સહિત છે ને આ મુનિ ગુણ રહિત છે એવા વિજ્ઞાગ કરી યથાર્થ જાણવાને આપણા જેવા કોઈ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. માટે આ કાઢના લોકને મુનિના ગુણ તથા અવગુણ તે વેનો વિચાર ઢોઢી દેને તે મુનિને વંદનાદિક કરવું ઘટે છે તો રજોહરણ માત્ર લિંગને દેખીને વંદન કરવું તેમાં તો શું કહેવું એ તો વંદન કરવુંજ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

केवलमणोहिचन्द्रसदसनवपुर्वीहिं विरहिण् इहिं ॥
 सुद्धमसुद्धं चरणं ॥ को जाणइ कस्स जावंवा ॥
 (तथा) सुविहियडुविहियंवा नाहं जाणामहंखुडउमत्थो ॥
 लिंगंतुपूययामी तिगरण सुद्धेण जावेणंति ॥

टीकाः—अत्रोच्यते ॥ यत्तावदुक्तं लिंगमात्रस्यैव बंधत्वा-
 दिति तदयुक्तं ॥ संयमब्रह्मचर्यादिगुणानामेव यत्पुनर्बन्धिनां बन्ध-
 त्वेनागमेऽभिधानान्नतुल्लिङ्गस्य ॥

यदुक्तं ॥

बंदामि तवं तह संजमंचखंतीयबंजचेरंच ॥
 जं जीवाण नहिंसा जंच नियत्ता गिहावासा ॥

अर्थः—आ जमाए सुविहित समाधान करे ठे जे तमोए
 कह्युं जे लिंग मात्र देखीनेज बंदन करवुं ते अयुक्त ठे. केमजे यतिने
 विषे रह्या एवा संजम तथा ब्रह्मचर्य इत्यादिक गुणनुंज शास्त्रमां बंदन
 करवुं कह्युं ठे पण लिंग मात्रनुं बंदन करवुं कह्युं नथी जे माटे ते
 वात शास्त्रमां कही ठे जे तमारा गुण जे तप, संयम, क्षांति,
 ब्रह्मचर्य, जीवनी अहिंसा, तथा अनियत गृहवास एटले एक
 ठेकाणे नियमाये न रहेवुं इत्यादि ते गुणने हुं नमस्कार करुं हुं.

टीकाः—लिंगमात्रस्य तु बंधत्वे निह्वानानामपि बंधनीयत्वा-
 पत्तेः ॥ लिंगमात्रदर्शनस्य तत्राप्यविशेषात् ॥

यदुक्तं ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहए तुमं सव्वे ॥

एए अवंदमाणस्स लिंगमत्रि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण वंदनीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रनुं देखवुं ते तो निहव पुरुषने विषे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे जो वंदनपणाने विषे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग पण अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निह्वानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्धंदनप्रतिषेधान्नतद्विधीयते ॥ पार्श्वस्थानांतु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्विधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो संघथकी बाहिर करेला प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां निषेध कर्तुं ठे माटे तेमने वंदन नथी करता ने पासथ्या तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नथी माटे तेमने वंदन करवुं जोइए. त्यारे सिद्धांति कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं.

टीकाः—तत्तथानुदघाटितानामपि सर्वाकृत्यविधायिनां निःशंकतया गृहस्थवंत्सकलपापारंजप्रवृत्त्या प्रवचनोद्वाहकारिणां यत्याज्ञासानां रंगांगणवर्तिदर्शनविम्वनार्थपरिकल्पितयतिनेपथ्यधारिशैलूपादिवह्मंदननिवारणात् ॥

अर्थः—केम जे ते सिद्धांतमां निहवपणे उघासा कही। देखाक्या नथी तो पण सर्व न करवानां कार्यने करता एवा ने निः-
शंकपणे गृहस्थनी पेठे समस्त पापना आरंजने विषे प्रवृत्ति करे
हे माटे प्रवचनना उड्वाह करनाराने जेम रंगसरूपना आंगणामां ए-
टले नाटक करवाना स्थानकमां रहेलो ने जैन दर्शननी विरुंभना
करवाने अर्थे यतिनो वेष कटपीने रह्यो एवो जे वेषधारी नट तेनी
पेठे केवल यतिना आजास मात्र जणाता जे ते पासथ्या लिंगधारी।
पुरुषो तेमना वंदननो निषेध ठे.

टीकाः—यदाह ॥ जह वेलंबगलिंगं जाणंतस्स नमओहवइ
दोसो ॥ निरुंधसत्ति नाऊणवंदमाणेधुवंदोसो ॥ यदप्युपदेशमा-
लावचनावष्टंजेन वेषग्रहणस्यधर्मरक्षकत्वेन समर्थनं तदप्य
संबद्धाज्जिधानं ॥ यदिहिकस्यापिमहात्मनः कदाचित्कमोर्दयाद-
कृत्यं विधित्सोरपि वेषग्रहणादिलज्जया तदविधानं तदा कि-
मायातमिदानींतनरुद्ध्या निस्त्रिंशत्वेनाऽसमंजसवृत्त्या व्याप्ति-
यभाणाना मक्षिपद्मनिमेषमात्रेणापिलोकापवादमगणयतां
लिंगिनां वेषग्रहणस्य ॥

अर्थः—वली जे उपदेश माळाना वचननुं आलंबन करीने
वेष ग्रहण करवो ते धर्मनी रक्षा करनार ठे एम जे प्रतिपादन कर्युं
ते पण संबंध विनानुं कह्युं ठे एटले ते ग्रंथनो संबंध जाण्या विना
ए तारुं प्रतिपादन खोटुं ठे. केम जे ए ग्रंथनो संबंध तो आ प्रका-
रनो ठे जे कोइ मोटा पुरुषने क्यारेक कर्मना उदयथी न करवानुं
काम करवानी इच्छा उत्पन्न थइ होय तोपण वेष ग्रहण करेलो ठे

माटे आम केम थाय इत्यादिक लज्जाए करीने ते अकार्य करी शके नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आव्युं, कांइ पण न आव्युं. आतो निर्लजपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंमां आचरण करता एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा लिंगधारी वेष विरुंवक तेने तो शुं कहेवुं.

टीका:—नहि ते वेषादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेणापि निवर्त्तमाना उपलभ्यन्ते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं न सामान्यविषयमिति न तद्वलेन वेषग्रहणप्रामाण्यादधुनात नानां वेषमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थ:—केम जे ते लिंगधारी वेषादिकनी शंकाये करीने खगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे पण निवृत्ति पामता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्या करे ठे ते हेतु माटे ए उपदेश माळानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइक सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीजने ए वचननो संबंध लागतो नथी. केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं वळ लश्ने वेष ग्रहण करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेष मात्र धारण करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वेष विरुंवक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिज्ञाव ॥

टीका:—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकादेरजोहरणवन्दनान्निधानं तदप्यागमनिर्मूलस्य प्रवादपारपर्यस्या प्रामाण्यापगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकथास्वागमेऽनेकधा वि-

સૃતાસ્વપિ ક્વચિચ્છુનઃપુહસંયમિતરજોહરણવંદનં શ્રૂયતે પ્રત્યુ-
ત ક્ષોજ્ઞાનિમિત્તાગતમુનિવેષગીર્વાણાદિદર્શને તદવંદનમેવો-
પલજ્યતે ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી જે લોક પ્રવાદ પરંપરાએ કરીને શ્રેણીકાદિક
રાજાએ રજોહરણ દેખી વંદન કર્યું છે એમ જે તું કહું તું તે પણ
શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ નિર્મૂલ એ લોક વાતોની પરંપરા તે કાંઈ પ્રમાણ નથી
માટે એ તારું કહેવું જૂઠું છે શાસ્ત્રમાં અનેક પ્રકારે શ્રેણિક રાજાની
કથા વિસ્તારવંત છે તો પણ કોઈ જગાએ કૂતરાના પૂઠની પેઠે જાલ્યું
જે રજોહરણ તેનું વંદન સંજ્ઞાલાતું નથી જલદું એમજ દેખાય છે
જે દેવતાદિક મુનિ વેષ ધરીને ક્ષોજ પમારુવા નિમિત્તે આવ્યા
તેમનું વંદન ન કર્યું એ પ્રકારે આગમને વિષે પ્રસિદ્ધ દેખાય છે.

ટીકાઃ—યદપ્યજ્યુપગમવાદેન કિંચ જવત્વિત્યાદિના સાં-
પ્રતં સગુણનિર્ગુણ વિજ્ઞાગાનવગમેન લિંગમાત્રપ્રણામપ્રતિપાદનં
તદપ્યવિદિતજિનાગમસ્ય તેવચઃ ॥ યતોશેષવિશેષવિષય- તથા
જિનાદિવ હ્રદ્યસ્થૈ રિદાની મા નામ નિશ્ચાયિ દેહિનાં માન
સાધ્યવસાય સ્તથાપ્યાકારેંગિતવાહ્યક્રિયાદિત્તિરંતરંગઃ પ્રાણિ
પરિણામઃ સામાન્યતયા તૈરપિ નિશ્ચેતું શક્યતે એવાતથૈવદર્શનાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જો પણ લૌકિકવાદનો અંગિકાર કરીને એમ
કદાચિત્ વંદન હોય, પરંતુ વર્તમાનકાળમાં સગુણ નિર્ગુણ વિજ્ઞાગ
જાણ્યા વિના કેવલ લિંગમાત્ર દેખીને પ્રણામ કરવો એવું જે પ્રતિ-
પાદન કર્યું તેતો જિન પરમાત્માના આગમને ન જાણતો એવો જે

તું તે તારું વચન છે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ સમસ્ત જાવ જાણે છે તેમ ઘડ્યસ્થ પુરુષ પણ આ કાલમાં દેહધારીના મનના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ વાહ્ય ક્રિયાદિ કારણે કરીને જાણી શકે છે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણામ સામાન્યપણે પણ તે ઘડ્યસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય છે કેમ જે અમે કશું એ પ્રકારે આજ પણ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુરૂપસુરૂપ ચરણં જહાન જાણંતિ ઝહિ નાણાં, આગારેહિ મણંપિહુતહ ઘનમત્યાવિ જાણંતિ ॥ અતએવ જગવતા જઙ્ગવાહુસ્વામિનાં સૌવિહિત્યં લક્ષ્યિતું વસતિવિહારા દિકા વાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જેમ અવધિ, મનપર્યવજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુરૂચારિત્ર તથા અશુરૂ ચારિત્ર તેને જાણે છે તેમ ઘડ્યસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિશ્ચે જાણે છે. એજ કારણ માટે જગવાન જઙ્ગવાહુ સ્વામિએ સુવિહિતપણું ઝંઝાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક વાહ્ય ક્રિયારૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું છે એટલે સુવિહિતપણું વાહ્ય ક્રિયાથી ઝંઝાવાય છે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેખીને બુદ્ધિમાન પુરુષ એના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને વિષે સુવિહિતપણું સત્ય જાણી લેવે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आलक्षणं विहारेणं ठाणाचंकमणेणय ॥

सक्का सुविहियानाजुंजासावेणइएणय ॥

टीकाः—लोकेप्याकारेङ्गितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिज्ञावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रचृतीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनन्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच मानूदतिगूढाशयतया वकवृत्तीनां केषांचिच्छस्त्रसंस्थैर्मान
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—लोकने विषे पण बाह्य आकार चेष्टादिके करी-
नेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे ज्ञाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी एटले अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे एटले चतुर
सेवक बाह्य आकारथी राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
काज कहेवुं होय ते कहे ठे इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतना व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे ए हेतु माटे वळी केटलाक गूढ अज्ञिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे बगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखायता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय ठस्य पुरुषोवते कलनामां कदापि नहि
आवे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दांजिक पुरु-
षोना अज्ञिप्राय जाणवानो उपाय देखाय ठे.

टीकाः—तथा च तदनवसायात् क्रियतां तेषामंगारमर्दका
दिवहांजिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

सेविना सतिवैशसकृत्या जवज्जिरप्यं तरंगजावो पलंजस्तेषां
तावदज्युपगम्यतामवंदनमिति ॥

अर्थः—जे ते प्रकारना दांजिक पुरुषोनो अंतरंग अध्यव-
सायनो निश्चय आकार चेष्टाथी न थइ शके तो तेमनी परीक्षा क-
रीने. अंगारमर्दक आचार्यनी पेठे तेमनुं वंदन पण करो केमजे परीक्षा
करवाथी तेमनुं अवंदनीकपणुं जणाय माटे एटले वंदन न करवुं
एम ठरशे प्रगटपणे न करवानां हिंसक कार्यने करता एवा पुरुषोनो
दुष्ट अंतरंग जाव जाणीने तमो तेनुं वंदन निवारण करो.

टीकाः—ननु तथापिकृप्याद्यकरणेन गृहिज्य उत्तमत्वात्ते-
षांवंचत्वं संगंस्यत इति चेन्न ॥ संप्रतिकेषांचित्तदुपलंजेपि ल-
ज्जनीयतया तदविवक्षयापि सिद्धांते गृह्यतिधर्मबाह्यत्वेन
गृहिज्योपि तेषां हीनत्वप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—हवे आशंका करीने कहे ठे जे गृहस्थ खेतीवारी
आदिक करे ठे ने आ लिंगधारी करतो नथी ते माटे ते गृहस्थ थकी
उत्तम ठे माटे तेमने वंदन करवुं घटित ठे एम जो लुं कहेतो होय
तो ते न कहेवुं केम जे आ काळमां केटलाकनुं तो गृहस्थ जेवुंज
आचरण देखीए ठीए तो पण ए वात लज्जा पाम्या जेवी ठे माटे
ते कहेवानी इच्छा नथी पण सिद्धांतमां ते पुरुषने उन्नयत्रष्ट कह्यो
ठे एटले गृहस्थ धर्मथी तथा यति धर्मथो त्रष्ट कह्यो ठे माटे ए
पुरुष गृहस्थथी पण हीन ठे एटले नीच ठे ए पुरुषनी अपेक्षाए
गृहस्थ सारो एम प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीका:—यदुक्तं ॥

केसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥
जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उज्जयथो जठा ॥

अर्थ—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटलाक सं-
जति करतां केटलाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
श्रावक देशथी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उज्जयथी एटले श्रावक
तथा साधु ए बे प्रकारना धर्मथी त्रष्ट थयो माटे.

टीका:—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कालम्मिसंकिलिठे” इत्यादिना पार्श्वस्थादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थ:—हवे लिंगधारी आशंका करी पूढे ठे जे जो एम स-
र्वथा पासस्थाने वांदवानो निषेध होय तो ‘कालम्मि’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने पासस्थादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कह्यो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीथी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळीए बीए ते केम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न बोखवुं.

टीका:—सदोषादपि पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

कित्वंयतीनामित्येकाकित्वात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेनकालम्मिसं-
किलिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासान्निधायकस्यापि सर्वदा
तद्वंदनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कम जे दोष सहित एवो पण पासथ्यादिकनो
सहवास ते करतां पण जे एकाकि यतिने रहेबुं ए महा दोष ठे माटे
एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालम्मि इत्यादि
आगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ठे तो पण
निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नथी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि म्लेच्छाद्युपप्ल-
वात्पार्श्वस्थाद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यज्ञावे तदाकीर्णेषु क्षेत्रे
सुविहितैः समागत्य तद्वंदनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविधा-
तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेन्यस्तेषां बहुला-
घवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकाद्याद्यपेक्षया तत्रैव अग्रीयादा-
इन्नेखित्तेअन्नत्यष्टिश्चज्जावंमि इत्यादिना विशेषविषयत्व
समर्थनात् ॥

अर्थः—बली वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि वचन ठे
पण म्लेच्छादिकना उपद्रवथी पासथ्यानी जग्याविना बीजे रहे-
वानो जोग न होय तो ते पासथ्या सहित स्थानने विषे पण सुवि-
हित पुरुषोए जवुं ने तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने पण
पोनानी संयम क्रिया करवी ने जो एटवुं पण न करे तो ते पास-

थ्यानी घणी लघुता थाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ आदि-
कनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विषे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हद्विंबानामर्हद्गुणबंध्यत्वेऽपि
तद्गुणाधारोपेण वंदनं बांछितफलावहं ॥ तद्वत्पाश्चस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि लिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यत इति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी लिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते बांछित फळने
आपनार थाय ठे तेम पासथ्यामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं लिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेनुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हद्विंबेषु ह्यनुपयोगरूपत्वाद्यथा गुणानामज्ञा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथाचोन्नयस्याप्यज्ञावाद्युक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हद्गुणानध्यात्ममध्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पाश्च-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षलक्ष्यमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्झितत्वेन लिंगसाम्य्यात्तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना बिंबने विषे तो उपयोग रुपपणुं नथी

એ હેતુ માટે જેમ ગુણનો અજ્ઞાવ છે તેમ દોષનો પણ અજ્ઞાવ છે. એ પ્રકારે ગુણદોષ બે એ નથી. માટે તે પ્રતિમાનું વંદન કરવું તે તો યુક્ત છે. કેમ જે તે અરિહંતને વિષે વિદ્યમાન એવા જે ગુણ તેનું આત્માને વિષે આરોપણ કરીને ફળના અર્થી પુરુષોને વંદન કરવું ઘટીત છે પણ પાસથ્યાદિક તો પ્રત્યક્ષ જણાતા સકલ દોષના સમૂહરૂપ છે, ને સર્વથા મુનિગુણવદ્દે રહિત છે, માટે કેવલ લિંગના સમાનપણાથી તેમના વિષે મુનિના ગુણનું આરોપણ કરવું તે કેમ ઘટે ! નજ ઘટે.

ટીકા:—કોદ્યનુન્મત્તઃ પીતિમચાકચક્યાદિસાધર્મ્યાત્કાં-
ચનગુણાનારોપ્યારકૂટં કનકમૂલ્યેન ક્રીણીયાત્ ॥ તદુક્તં ॥
નાજ્ઞાદતે મુનિગુણાનધિરોપ્ય લિંગસારુપ્યતઃ પરિચરત્યવકી-
ર્ણતોન્યઃ ॥ ક્રીણાતિરુક્મમિતિતદ્ગુણરોપણાત્કો રીતિં સુવર્ણ-
તુલયેતર ઝન્મદિષ્ણોઃ

અર્થ:—પીતલનો પીલો ચકચકાટ દેખીને કેવલ પીલા ગુણથીજ સુવર્ણના ગુણનું આરોપણ કરીને સોનાનું મૂલ આપીને પીતલને કોણ રાહ્યો પુરુષ, વેચાતું લે? કોઈ ન લે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે તે વચન જે, સરખા વેપથી લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરીને અજ્ઞાની, વિના વીજો કોણ પુરુષ તેની સેવા કરે એતો અજ્ઞાનીજ કરે જેમ પીતલને વિષે સોનાના ગુણનો આરોપ કરીને સોનાના મૂલવદ્દે પીતલને મહા મૂર્ખ વિના વીજા કોણ લે તેમ લિંગ-ધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરી વંદન કોણ કરે, જે મૂર્ખ હોય તે કરે.

टीकाः—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मान्नलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्यावंच्यत्वेद्वि-
जादिवदपवादेनापितेषांवंदनान्निधानं सिद्धांते न संगच्छत इति
वाच्यं, तेषा मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदु-
पपत्ते रिति ॥

अर्थः—ते हेतु माटे सुविहितनुं कांश्च लिंग मात्र पण
वंदनीक ठे. एम नथी त्वारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण
ठे तेज वंदनीक ठे.

टीकाः—ननुमानूवन्पार्श्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्द्वंद्वनी-
याः ॥ येतुगन्धेबहुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंकाशुद्ध्यादिदोष
संज्ञावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वतिते संयम
क्रियातत्परत्वाद्द्वंद्वान्नविष्यंतीतिचेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदा-
याज्ञावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेनविपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञा-
षित्वात् ॥ कुग्रहाद्दुष्करक्रियाकरणेद्युत्सर्गापवादक्षेत्रकालादि
विषयविज्ञागानवबोधेन प्रवचनमात्रिन्यकारित्वाच्चयतित्व
निषेधात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी बोले ठे जे पासथ्यादिक क्रियाहीन ठे
माटे वंदनीक न थाले पण जेना गन्धने विषे घणा यतिथी संकुल-
पणं थयुं ठे. ए हेतु माटे पिंकाशुद्धि आदिक दोषनी
संज्ञावना करीने ते जगामांथीनीकळीने स्वतंत्रपणे दुष्कर क्रियाने
करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तत्पर ठे ए हेतु माटे वंदनीय थसे

હવે સુવિહિત બોલે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે સારા ગુરુના સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે સમ્યક્ શાસ્ત્રના અર્થનું પરિજ્ઞાન નથી માટે એની અવળી બુદ્ધિ થઈ છે માટે ઉત્સૂત્રજાણીપણું એને રહ્યું છે એ હેતુ માટે, ને વળી કદાગ્રહથી ડુઃકર ક્રિયા કરે છે તો પણ ઉત્સર્ગ, તથા અપવાદ ક્ષેત્રકાલ ઇત્યાદિક સર્વધિ વિજ્ઞાગનો એને વોધ નથી માટે પ્રવચનને મલિન કરનાર છે એટલે જિનશાસનના કલંકરૂપ છે, ને જે એ પ્રકારનો પુરુષ છે, તેને વિષે યતિપણાનો નિ-
વેધ છે. એ હેતુ માટે તે વંદનીક નથી.

ટીકા:—તથા ચાવંદનીયત્વાત્તદ્વહુમાનવિધાયિનાં ચૌ-
ત્પથાનુમોદનેન ડુર્ગતિપાતપ્રતિપાદનાત્ ॥ યદાહ ॥ જેન તહ
વિવજ્ઞાથ્યા સમ્મં ગુરુલાઘવં અયાણંતા । સગ્ગાદ્દાકિરિયરયાં પવ-
યણંસિસાવહાં સુદ્ધા ॥ પાયં અન્નિન્નગંઠી તમાંત તહ ડુક્કરંપિ કુર્વ-
તા ॥ વજ્ઞવ નંતે સાદ્ સ્વંભાંદરણેણ વિન્નેયા ॥ તેસિં વહુમાણેણ
ઉમ્મગ્ગણુમોયણા અણિઠ્ઠફલા ॥ તહ્મા તિથ્થંયરાણાઠિંસુ
જુત્તુથ્ય વહુમાણો

અર્થ:—વળી એ લિંગધારીને અવંદનીક છે એ હેતુ માટે તેમનું
વહુમાન કરનાર પુરુષોને પણ ઉન્માર્ગની અનુમોદના કરવી તેણે
કરીને તેમનું ડુર્ગતિમાં પરવાપણાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. તે
શાસ્ત્રનું વચન એ છે જે

ટીકા:—તસ્માદ્ ગુણવતામેવ વંદનં શ્રેયો નલિંગક્રિયા-
માત્રધારિણામિતિ ॥ તથા પૂર્વત્વાદજ્ઞાતગુણદોષોપિયતિઃ પર્યુ-

पासनीयः प्रथमंयावत्परिशीलनेन तस्याद्यापिदोषोपलब्धो न
भवति ॥ तदुपलब्धे तु सोऽपि दूरतो वर्जनीयः ॥

अर्थः—माटे गुणवाननुं वंदन करवुं एज ठीक ठे. पण के-
वल लिंगक्रिया मात्रने धारण करनारनुं वंदन करवुं ए ठीक नथी.
तेमज प्रथमथी जेना गुणदोष जाणयानथी एवा पण यतिनी उपा-
सना करवी. पठी तेनो परिचय करते करते आज सुधी पण दोष
दीठामां न आवे तो तेनी उपासना कर्या करवी ने जो दोष दीठामां
आवे तो तेनो पण दूर थकीज त्याग करवो.

टीकाः—॥ यदाह ॥ अमुणियगुणदोसं पासिउं साहुवेसं,
सढमसुखदुःखावालेहसुस्संजयं च ॥ पुणवकुसकुसीलुत्तिवमुस्सु-
त्तज्जासिं ? विसविसहरसंससग्गिव उज्जेह तुज्जेति ॥ अथ पा-
सस्थ्यादिवंदने क्रोदोषोयेनैवं सिद्धांतप्रतिषेध इति चेत् अयशः
कर्मबंधादिरिति ब्रूमः

॥ तदुक्तं ॥

पासत्थाईं वंदमाणस्स नेय किन्तीन निज्जारा होइ ॥
कायकिल्लेसं एमेव कुणइतहकम्मबंधं च ॥

अर्थः—हवे पासत्थादिकने वंदन करवामां शो दोष ठे. जेणे
करीने ए प्रकारे सिद्धांतमां निषेध ठे. एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर कहीए ठीए जे तेथी अयश मळे तथा कर्मबंध थाय
इत्यादि दोष पासत्थाने वंदवामां रक्षा ठे ते शास्त्रमां कथुं ठे जे

टीकाः—ननु जवत्त्वसदाचारगुरूणां वंदनादयशः कर्म-
बंधस्तुकुतस्त्यस्तत्कारणसंक्लेशाद्यज्ञावादिति चेत् न ॥ तद्धंदने
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्पा-
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण क-
रनारमां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवाथी, अथवा
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवाथी अपयश
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां का-
रण एवां जे संक्लेश आदिक तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे. हवे
सुविहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोलवुं केम जे
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोदना
थाय तेणे करीने बीजा घणाक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु मान
करे तेथी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं वंदन
न करवुं.

टीकाः—॥यदाह॥किश्कंमंचपसंसा, सुहसीलजणंमिकम्म
बंधाय॥जेजे पमांयठाणा तेते उववूहियाहोंति ॥ किंच तैः साद्धं
संवासमात्रस्यापियथाक्रममसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टांतान्यां
सिद्धांतिसुविहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ असुइ-
छाणे पनिया चंपगमालानकीरईसीसे ॥ पासत्थाइवाणिसुवद्ध
माणतहअपुज्जा ॥ पक्कणकुले वसंतो सजणीपारोवि गरहिउ होइ
॥ ऽयगरहियासुविहिया, मज्जि वसंता कुसीखाणं ॥

अर्थ—वळी ते लिंगधारीन संगाथे निवास मात्रनो पण सिद्धांतने विषे बे दृष्टांते करीने निषेध कयों ठे. ए वात शास्त्रने विषे कही ठे जे अनुक्रमे असेववापणुं तथा निंदितपणुं प्राप्त थाय माटे ॥

टीकाः— ॥ प्रद्वेषस्तु तेष्वपि न कर्त्तव्यस्तस्य दुर्गतिनिबन्धनत्वेनाभिधानात् ॥ किंत्वहो कथममी मूढा जवकोटि इरापमप्येतज्जिनमतमाणिक्यमासाद्य मुधाहारयंतीति तत्स्वरूपं सानुकंपं विज्ञायज्जिविवेकिन्निरूपेक्षैव तेषु विधेया.

अर्थः—ने द्वेषतो तेमने विषे पण न करवो केमजे ते द्वेषतो दुर्गतिनुं कारण ठे एम शास्त्रमां कहुं ठे ए हेतु माटे. त्यारे शुं करवुं ? तो, अहो आ मूढ पुरुषो कोटाकोटि जन्मथी पण दुःखे प्राप्त थएवुं जे जिनमत रूप माणिक्य रत्न तेने फोगट हारे ठे. ए प्रकारे ते लिंगधारीनुं स्वरूप अनुकंपा सहित जावना करता एवा विवेकी पुरुषोए तेमनी उपेक्षा करवी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ इयं सुविषयपुंसो, नो कायव्वोज्जवठि ईणसो ॥ नवरं विवज्जाणिज्जो, विहिणा सइधम्मनिरणमिति ॥ तदेवं पार्श्वस्थादि वंदनस्य सुविहितानां ज्ञानादिहानिनिमित्तत्वाद्यवसितमेतद्धीनाचारायतयोऽनायतनमिति ॥

अर्थः—सुविहितने पासथ्यादिकनुं वंदन करवाथो ज्ञानादि

गुणनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो अनायतन
ठे एम निश्चय कयों ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं गु-
णानामितीहापिगम्यं अथवा आयस्यतननान्निरुक्तविधिना
यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाज्जविस्तारकारणमित्यर्थः ॥
तदपिद्धिधा ॥ द्रव्यज्ञावज्ञेदात्तत्रद्रव्यतो जिनजवन मनिआ-
कृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए ढीए. त्यां आयतन
एटले गुणनुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे लाज
तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनो श-
ब्द निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटले मोटा पुरुषना वचनथी
सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाजना विस्तारनुं कारण
ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण बे प्रकारना द्रव्य तथा
ज्ञाव ए बे ज्ञेदथी तेमां द्रव्यथी जिन जवन अनिआकृत एवुं
जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—द्रव्यरूपस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्त्तनेन
जव्यानां ज्ञानादिवृद्धिहेतुत्वात् ॥ अथ कोसौविधिर्यत्प्रवृ-
त्त्यातत् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथममेव
किंचिदजिहितः ॥ संप्रति निर्माणिते तस्मिन् प्रतिष्ठापितेच स
एवदिग्मात्रमजिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारैरेव स्थानांतरे
विधिचैत्यविधिं प्रदर्शयद्भिः

અર્થ:—કેમ જે દ્રવ્ય સ્વરૂપ જે જિનજીવન તે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિયે કરીને થાણું હોય તો તેણે કરીને જ્ઞાનાદિકની વૃદ્ધિનું હેતુપણું થાય છે. માટે હવે આ શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે એ કીયો વિધિ ? જેની પ્રવર્તિયે કરીને તે 'ચૈત્ય વિધિચૈત્ય' કહેવાય છે ? તો ત્યાં કહીએ ઢીએ જે તે ચૈત્ય નીપજાવવાને વિષે વિધિ જૈ તે પ્રથમથીજ કાંઈક કહ્યો છે. હવે તે ચૈત્ય નીપજે ઠતે તથા તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરે ઠતે તેજ દિશ માત્ર આ પ્રકરણના કરનાર પુરુષે બીજા કોઈ ગ્રંથાત્તરરૂપી સ્થાનમાં વિધિચૈત્યનો વિધિ દેખાવતાં આ કાવ્ય કહ્યું છે જે.

ટીકા:—અત્રોત્સૂત્રજનનક્રમોનચનચ સનાત્રં રજન્યાં સદા, સાંધૂનાં મમતાશ્રયોનચનચસ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ ॥ જાતિજ્ઞાતિ કદાગ્રહોનચ નચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિત્યાજ્ઞાત્રેયમનિશ્રિતે વિધિ-કૃતે શ્રી જૈનચૈત્યાલયે ॥ ૬૬ નચ્ચલુ નિષેધઃ કસ્યચિદ્દંદનાદૌ, શ્રુતવિધિબહુમાની ત્વત્રસર્વોઽધિકારી ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યા-ચાત્ર ચૈત્યાર્થવૃદ્ધિ વ્યયવિનિમયરક્ષાચૈત્યકૃત્યાદિ કાર્ય ॥ વ્યાખ્યા ॥ અત્રેતિ વિધિચૈત્યે નત્સૂત્રજનાનામુત્સૂત્રજાષિણાં યત્યાદીનાં ક્રમો વ્યાખ્યાનં નંદ્યાદિકરણાધિકારો નાસ્તિ કિં-તદુત્સૂત્રમિતિચેત્ ઉચ્યતે.

અર્થ:—આ વિધિ ચૈત્યને વિષે, ઉત્સૂત્ર જાણક એવા જે લિંગધારી યતિ આદિક તેમનો “વ્યાખ્યાનતથાનંદિ” इत्यादिक કરવાનો અધિકાર નથી. માટે તે ઉત્સૂત્ર કેમ થયું એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ઉત્તર કહીએ ઢીએ.

टीकाः—स्वमतिकद्विपत मागमोत्तीर्णतद्विसंवादि चानुष्ठानं ॥ यदाह ॥ उस्सूत्तमणुवइठं सच्चंदविगप्पियं अणणुवाइत्ति ॥ कथं पुनरेतदुत्सूत्रं जिनसदने जायते इति चेत् उच्यते ॥

अर्थः—पोतानी बुद्धिये कदपेखुं अने आगमथी रहित एवुं जे ते विसंवादि अनुष्ठान ते आगम विरुद्ध क्रिया ठे. ते शास्त्रमां कहुं ठे जे ए प्रकारनुं उत्सूत्र जिन मंदिरने विषे केम थाय ? एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—गृहिणा स्ववित्तेन देववित्तेन वा ज्ञाटकादि हेतुकदेवद्रव्यवृद्धये यद्देवनिमित्तं स्थावरादिनिष्पादनं ॥ तथा महार्घानेहसिविक्रयेण बहुदेवद्रविणोत्पादनाय गृहिणा यदेवधनेन समर्धधान्यसंग्रहणं ॥

अर्थः—जे गृहस्थोए पोताना धनवस्त्रे अथवा देव द्रव्ये करीने ज्ञातुं आदिक ठे कारण जेनुं एवुं देव द्रव्यनी वृद्धिने अर्थे जे देव निमित्त स्थावरादिकतुं नीपजावुं एटले देव द्रव्यने वधारवाने देवद्रव्ये करीने जगाओ वंधावो ज्ञातां लेवां. तेम वळी सोंधासने विषे वेचीने बहु द्रव्यनी उत्पत्ति करवा अर्थे गृहस्थ लोकोए जे देव धनवस्त्रे सोंधासमा धान्यनो संग्रह करवो ते.

टीकाः—तथा यदेवहेतवे कूपवाटिकाक्षेत्रादिविधानं ॥ तथा शुल्कशालादिपुत्तारुमुदिश्य राज्यग्राह्यज्ञागाधिककरोत्पा-

દનાદુત્પન્નેન દ્રવિણેનયદ્ગૃહિણાદેવપૂજનવિધાનમિત્યમેવમા-
દીયુત્સૂત્રપદાનિ યતિદેશનયાદેવગૃહેऽપિ સંજવંતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે દેવને કારણે કુવા વાવ ઇત્યાદિક તથા ખેતર
ઇત્યાદિનું કરવું તથા કોઈ વસ્તુની દાણ લેવાની જ્ઞાલાને વિષે રાજા
કર લેહે તેમાં કોઈ પ્રકારનો જાગ રાખીને અધિક કર વધારવાથી
ઉત્પન્ન કરેલું જે દ્રવ્ય તેણે કરીને જે ગૃહસ્થને દેવ પૂજા કરવી તે
સર્વે એ પ્રકારનાં ઉત્સૂત્ર પદ છે તે યતિનો દેશના એ કરીને દેવમંદિ-
રમાં પણ સંજવે છે એટલે આય છે.

યદુક્તં ॥ ઉત્સુત્તંપુણદ્વયં યાવરપાત્રોગકૂવરણાર્દિ ॥ ઉપ્પ-
યગકર ઉપ્પાયણાર્દિ ધમ્માહિગારંમિ ॥ અત્ર ચાદિશબ્દાન્નિશિ-
બલિનદ્યાદિગ્રહઃ ॥ તત્ર સ્થાવરાદિનિર્માપણાદીનાં ષટ્કાયાદિરંજા-
સંયત વાસાદિના મહાસાવધ્યત્વેન દેવનિમિત્તં સિદ્ધાતે નિવા-
રિતત્વાદુત્સૂત્રં ॥

જે માટે એ વાત જ્ઞાસ્યમાં કહી છે જે આ જગાએ આદિ શ-
બ્દથી રાત્રિયે નાંદ માંકવો તથા બઝિદાન દેવું ઇત્યાદિકનો પણ
સંગ્રહ કરવો. તેમાં જે જગાએ બંધાવવો તેમાં ઠકાય આદિકનો આ-
રંજ રહ્યો છે. તથા અસંજતિનો નિવાસ થાય ઇત્યાદિ કારણવચ્ચે મહા-
સાવધ્યયણે દેવ નિમિત્ત કરાવવાનું સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે એ
હેતુ માટે ઉત્સૂત્ર છે.

ટીકા:-એતાન્યંતરેણાપિ ચ જતિત્વજ્ઞિઃસ્વદ્રવ્યવ્યયેન જ

ગવત્સપર્યાપર્યાપણાત્ ॥ ઉદ્ભૂતકકરોત્પાદનસ્ય ચ વ્યવહારિણા-
મત્યંતાપ્રીતિજનનાહુત્સૂત્રત્વં ॥ પરાપ્રીતિમાત્રસ્યાપિ જૈનમતે-
જગવચ્છ્રીમહાવીરોદાહરણેન વહુધા નિષેધાત્ ॥

અર્થ:-એટલાં વાનાં કર્યા વિના પણ ચક્તિવંત પુરુષો પોતાના
હવેનો સ્વર્ચ કરીને જગવત્ પૂજા કરવા સમર્થ થાય છે. એ હેતુ
માટે નવો કર ઉત્પન્ન કરવો તેણે કરીને વેપારી લોકોને અત્યંત અ-
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે માટે એ ઉત્સૂત્ર છે, કેમ જે જૈન
મતમાં પરને અપ્રીતિ માત્રનું પણ જે ઉપજાવવું તેનો મહાવીર સ્વા-
મિના દૃષ્ટાંતે વહુધા નિષેધ છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ ધર્મમત્યમુક્ષણં સર્વસ્તાપત્તિયં ન કા-
યવં ॥ ઇય સંજમોવિ સેઝશ્ચય ચયવં નદાહરણં ॥ સોતાવસા-
સમાનતેસિંઅપ્પત્તિયં મુણેજ્ઞણં ॥ પરમં અવોહિવીયં તઝં ગઝં હંત-
કાલેવિ ॥

ટીકા:-નિશિ વલિનંદ્યાદિકસ્યચોત્સૂત્રત્વં પ્રાગેવજ્ઞાવિતં ॥
તથાવૈવમાયુસૂત્રજ્ઞાપિણાં તત્ર વ્યાખ્યાનાયધિકારેણ્યાવેદુ-
ત્સૂત્રજ્ઞાપિસંતાનં યાંવજ્ઞિનગૃહંચતદ્દેશનયા તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં
સંતાનક્રમેણ પ્રજાયમાનાનાંચશ્રાદ્ધાનાંજવકૂપ પ્રપાતપ્રસંગં ઇતિ ॥

અર્થ:-રાત્રિએ વલિદાન આપવું તથા નાંચ માંઝવી इत्यादि-
કરવું જે ઉત્સૂત્રપણું તેનો પ્રથમ દેખાંચું છે. વલ્લી इत्याદિક ઉત્સૂત્ર

जापण करनारनुं ते स्थानमां व्याख्यान आदिक करवानो अधिकार
थाय तेणे करीने जेटलो उत्सूत्रजापिनो संतान ठे ते तथा जेटलां
जिन मंदिर ते सर्व जगामां तेनी देशनाए करीने प्रवर्तैला लोको
तेमने तथा तेना अनुक्रमे तेमना शिष्यो प्रवर्ते तेमने तथा श्राव-
कने ए सर्वेने संसाररूप कूवामां परुवानो प्रसंग थशे.

टीका:-अतएव कथंचिदगत्यातडुपाश्रयेगतानां सुविहि-
तानांमात्रतद्देशनाकर्णनात्संशयादिना सत्पथविप्रतिपत्तिरिति
तदनाकर्णनाय तत्प्रतिघातश्रवणस्थगनादयः प्रकाराः सि-
द्धांते प्रदर्शिताः ॥

अर्थ:-ए हेतु माटे कोइ प्रकारना अवश्य काम वास्ते ते-
मना उपाश्रयमां गया जे सुविहित साधु तेमने तेमनी देशना सां-
जळवाथी संशयादिकवने सन्मार्गनुं विरुद्धपणुं थाय ए हेतु माटे
ते देशना न संजळाय तेने अर्थे तेनो विघात करवो, कान ढांकी
देवा, कोइ शब्द काने न परुवा देवा इत्यादि प्रकार सिद्धातमां दे-
खामया ठे.

टीका:-यदाह ॥ एमेव अहागंदे परिहणणाज्जाण अज्जय-
णकत्रा ॥ ठाणठिउनिसामे सुवणाहरणाय गहिण्णे ॥ तस्मा-
न्नविधिचैत्ये तेषांक्रम इति॥ तथा नच स्नात्रं रजन्यां सदा॥ प्रा-
गुदर्शित दोषसंदोहात् सदेति सर्वकाल मित्यर्थः ॥
तेन कदाचित्कस्य श्रीमहावीरमोक्षकद्वयाणकस्नात्रस्याप्याधु-

નિકરુઢયા રાત્રૌ કૈશ્વિદ્ધિધિયમાનસ્ય નિષેધો જ્ઞાપિતઃ ॥ એતેન
પ્રતિષ્ઠાયા આપ રાત્રૌ નિષેધઃ સૂચિતઃ તસ્યાઃ સ્નાત્રપુરઃ સરત્વાત્ ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે ચૈત્યમાં તે લોકોનો પગજ નથી ઇટલે
પ્રવેશ નથી એ પ્રકારનું વિધિકૃત શ્રીજિનનું ચૈત્ય છે એમ સંબંધ
છે. વળી રાત્રિએ સ્નાત્ર કરવું તેના દોષનો સમૂહ તો પૂર્વે દેખામ્યો
છે તેમાં “ સદા ” શબ્દનો “ સર્વે કાલમાં ” એમ અર્થ કરવો તેણે
કરીને કોઈક વખત શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક સંબંધિ
સ્નાત્ર આ કાલની રૂઢીએ કેટલાક રાત્રિયે કરે છે તેનો પણ નિષેધ
જણાવ્યો ઇટલે દેખામ્યો. એણે કરીને રાત્રિયે પ્રતિષ્ઠા કરવી તેનો
પણ નિષેધ સૂચવ્યો ઇટલે દેખામ્યો કેમજે તે પ્રતિષ્ઠા પણ પ્રથમ
સ્નાત્ર કર્યા પછી થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથા સાધૂનાં મમતામદીય મેતજ્જિનગૃહપ્રતિ-
માદિક મિત્યાદિકાનાસ્તિ ॥ ગૃહસ્થસ્યૈવ તન્નિર્માપણચિંતા-
દાવધિકારાત્તથાચ કથં જિનગૃહાદેર્યતિ મમકાર વિષયતા ॥
આશ્રયશ્ચ તેષાં નાસ્તિ ॥ પ્રાગ્જ્ઞિહિતદોષકલાપાત્ ॥

અર્થ:-વળી જ્યાં સાધુને મમતા નથી ઇટલે આ જિન
મંદિર તથા પ્રતિમા इत्यादि हमारे છે इत्यादिरूप તે જ્યાં નથી કે:
મજે એ ચૈત્યાદિકનું નિપજાવવું તથા તેની ચિંતા કરવી इत्यादि-
કને વિષે ગૃહસ્થનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે વળી જિનમંદિરની
મમતાનો અવકાશજ સાધુને ક્યાંથી હોય ને તે જિનમંદિરમાં રહે-

वानो आश्रय पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास करवामां दो-
षनो समूह कही आव्या ठीए माटे.

टीकाः—तथा स्त्रीणांप्रवेशो निशि नास्ति ॥ अकाल चरि-
त्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अज्जाणसावियाण य अकालचारि-
त्त दोसजावाउ ॥ नुसरणंमि न गमणं दिवसतिजामे निसि-
कहंता ॥

अर्थः—तथा वली ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश नथी ते वात
शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—लोकेपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वगृहाद्वहिर्नि-
गच्छन्तीनां महापवादजिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वगेहदेहर्षीं त्य-
क्तानि शि स्त्री यातिया बहिः ॥ ज्ञेयाकुलस्थिते लोपात्कुलटाकु-
लजापि सा ॥ दंरुनीतावपि कुलबालिकानां निशि स्वसंज्ञबहि-
र्निगमे दंरुप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थः—लोकमां पण कुलवान स्त्रीनुने रात्रीए पोताना घ-
रथी बारणे नीकळवामां मोटो अपवाद थाय एम कछुं ठे माटे ते
शास्त्रनुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए बार-
णे निकळे ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो लोप कर-
वाथी कुलटा जाणवी. एटले व्यञ्जिचारिणी जाणवी वली दंरु नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए बारणे नीकळे तो तेनो दंरु करवो
एम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योषितामेकाकिनीनां दि-
वसेष्यनेकावर्णशंकाकलंकानुपंग्गास्कंदितत्वेन प्रवेशस्य प्रति-
षेधः ॥ एवंच यदा लोकेपिरात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धस्त-
दाकावार्त्ता जिन शासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि निशा-
यां योषित्प्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना निवासमां एक-
ली स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, तथा
कोइने शंका पके. तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए पराज्जवनुं
स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कर्यो ठे ज्यारे एम लोकमां पण
रात्रिए स्त्रीउने घरथी बारणे नीकलवानो निषेध ठे तो जिन शास-
नमां निषेध होय तेनी तो वातज शी कहेवी. ते माटे सर्वथा जिन-
मंदिरमां रात्रिए स्त्रीउनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते विधि
चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदा-
ग्रहएतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विंशस्य दक्षिणादिशि-
स्नात्राधिकारिणोनान्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह अ-
स्मान्निरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रा
एवात्रसर्वस्यामपि देववित्तसमुद्गकादिचिंतायामधिकारिणो-
नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—वली ते विधिचैत्यने विपे जाति संबंधी तथा जाति
संबंधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो ए बेजे

आ ज्ञातिनाज श्रावक आ जगाए जगवद् बिंब संबंधी दक्षिणादिक
स्नात्र करवामां अधिकारी ठे पण बीजी जातना अधिकारी नथी.
इत्यादि ज्ञाति कदाग्रह ए ठे जे अमोए तथा अमारा वृद्धोए आ
जिनमंदिर कराव्युं ठे ते माटे अमारा गोत्रनाज आ सर्व देवद्वय
मांजनादिकनी चिंता करवामां अधिकारी ठे पण बीजा अधिकारी
नथी इत्यादि.

टीका:—सचविधिचैत्ये न संगतः सर्वेषामेव धार्मिकश्रा-
द्धानां गुणवतां तत्र सर्वाधिकारित्वाजिधानादन्यथा जात्यादिनि
श्रयाप्यनिश्राकृतत्वानुपपत्ते रिति ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो जाति ज्ञाति संबंधि कदाग्रह विधि
चैत्यमां नथी, केम जे सर्व धर्मवंत, गुणवंत एवा श्रावकनोज
त्यां अधिकार ठे एम कह्युं ठे ने जो एम न होय तो ए विधिचै-
त्यने पण जात्यादिकनी निश्राए करीने अनिश्राकृतपणानी सिद्धि
न आय एटले ए विधिचैत्य अनिश्राकृत न कहेवाय.

टीका:—नच श्राद्धलोकस्य तांबूलजक्षणमस्ति ॥ जग-
वदाज्ञातनापत्तेः ॥ तांबूलमिति च तंबोलपाणेत्यादि गाथो-
क्तानां पानजोचनादीना मुपलक्षणं ॥ तथा ॥ गब्दिकाद्यासन
मध्याशातना विशेषत्वादुपलक्ष्यते ॥ इत्येवं प्रकारा आज्ञावि-
धिः ॥ अत्रैषा निश्चितेकस्यापि यत्यादेर्निश्रया अधोनतया
विनाकृते विधिकृते श्रुतोक्तविधि निष्पादिते श्रीजिनचैत्यालये
जितंजवन इति ॥

અર્થ:—વઢી ત્યાં શ્રાવક લોકને તાંબૂલ ઝરૂણ નથી કેમ જે તેથી જગવંતની આશાતના થાય એ હેતુ માટે તાંબૂલ શબ્દે કરીને તંબોલ પાન ઇત્યાદિ ગાથામાં કહેલાં જે પાન તથા ઝોજન ઇત્યાદિક પણ ઉપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવાં. વઢી ગાદી આદિક આસન પણ કોઈ પ્રકારની આશાતનાનું કારણ છે માટે તેનો નિષેધ પણ ઉપલક્ષણથી જાણવો. એ પ્રકારની જે આજ્ઞા તે વિધિ છે. આ જગાએ એ આજ્ઞા કોઈ યતિની નિશ્રા વિના કરેલું જે વિધિચૈત્ય ઇટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિ પ્રમાણે નિષ્કાવ્યું જે વિધિચૈત્ય તેને વિષે પૂર્વે કહ્યું તે ન હોય એમ સંબંધ છે.

ટીકા:—તથા ઇહ નચ્છુ નૈવનિષેધો નિવારણં કસ્યાપિ વંદનપૂજનાદાવુત્સૂત્રજાપિણાં તદ્વક્તાનાં ચાપિવંદનાદિકં વિદધતાં ન નિષેધઃ ક્રિયતે ॥ શ્રદ્ધાન્નંગમાસ્તર્યાદિદોષા પ્રસંગાત્ ॥ શ્રુતવિધિબહુમાની સિદ્ધાંતક્રમાદરવાન્ તુઃપુનરર્થે અત્રસર્વોચ્ચતિઃ શ્રાદ્ધો વા યથાક્રમં વ્યાખ્યાનાદૌ ચૈત્યચિંતાયાં ચાધિકારી યોગ્યઃ સિદ્ધાંતવિધિવિધુરસ્ય સાધ્વાદેવ્યાખ્યાનાદૌ નતત્રાધિકાર ઇત્યર્થઃ ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યાવિધિ પરશ્રાદ્ધત્રયચતુષ્ટય દશાઽત્ર ચૈત્યદ્રવ્ય વૃધ્યાદિકં ચૈત્યચિંતનં કાર્યં વિધેયં નત્વેકાકિના નિસ્પૃહેણાપિ ॥ લોકાપવાદાદિદોષાપત્તે રિતિ પ્રાસંગિક વૃત્તઙ્ગાર્થઃ ॥

અર્થ:—વઢી આ જગાએ ઉત્સૂત્ર જાપકનું વંદન પૂજન આદિકને વિષે કોઈને પણ અમો નિષેધ નથી કરતા, ને વંદનાદિકને કરનાર એવા જે તે ઉત્સૂત્ર જાપકતા ઝક્ત લોકો તેમને પણ નિષેધ

नथी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा मत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक दोषनो प्रसंग आय ए हेतु माटे. वळी सिद्धांतना आदरवाळा जे सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानादिकने विषे तथा चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां कहेला विभिनुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान करवामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंता करवामां अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवरुं रहित एवो जे साधु आदिक ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने त्रण चार लोकनी दृष्टिए एटले विधिने विषे तत्पर एवा त्रण चार श्रावकनी दृष्टिए आ जगाए चैत्य द्रव्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता ते वारवा योग्य ठे पण एकाकी निस्पृह पुरुषने पण ए काम करवा योग्य नथी शायी के लोकापवाद आदिक दोषनी प्राप्ति आय ए हेतु माटे ए प्रकारे प्रसंगे आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करो देखारयो.

टीकाः—एवं चैवं विधः सिद्धांताजिहितो विधिर्यत्र वर्त्तते तद् विधिचैत्य अनिश्राकृतं द्रव्यतआयतनं चोच्यते इति ज्ञावतआयतनंतु ज्ञानादित्रय आजिष्णवः पंचविधाचारचारवः सुविहितसाधवः ॥ शुभनां वरुणाणां सतां वंशनादिनां नव्यानां ज्ञानादिलाज हेतुत्वात् ॥

अर्थः—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे जगाए वरते ठे ते विधिचैत्य अनिश्राकृत द्रव्यथो आयतन कहीए वीए. ने जाव थकी आयतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणवरुं शो-

जता ने पांच प्रकारना जे ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार तथा वीर्याचार तेवमे शोजता एवा जे सुविहित साधु ते ठे केमजे शुभ्र जावरूप एवा ने वंदनादिक वमे जव्य जणाता एवा जे सत्पुरुष तेमने ज्ञानादि लाज थवानुं कारणपणुं एमां रखुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आययणं पि य दुविहं हत्वे जावेय होइ नायवं ॥ दवं मिजिणहराई जावं मि य होइ ति विहंतु ॥

टीकाः—ननु जवत्वेवं द्रव्यजावन्नेदेना नायतनस्वरूपं तथा-
पि जिनजवनं न क्वचिदनायतनमजिहितं ॥ सत्यमनौपाधिक-
मनायतनायतनयोः स्वरूपमिदमुदितं ॥ औपाधिकं त्वनायतन-
स्वरूपमेवं प्रतिपादितमागमे ॥ यत्र गतानां ज्ञानादित्रयव्या-
घातो जवति तद्वर्जयेन्मतिमान् ॥ अथ कगतानां तद्व्याघात-
इति चेत्तुच्यते ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे द्रव्यजाव न्नेदे करीने
ए प्रकारे अनायतननुं स्वरूप हो, तो पण कोइ जगाए जिनजवन अना-
यतन कछुं नथी ल्यारे सिद्धांती बोले ठे जे ए वात सत्य ठे पण उपा-
धि थकी थयुं जे अनायतन ने आयतन एवेनुं स्वरूप आ प्रकारनुं ठे
शास्त्रने विधे तेमां उपाधि अनायतनना स्वरूपनुं आ प्रकारे प्रति-
पादन ठे जे, जे जगाए गयेला ने ज्ञानादि त्रणनो विधात थाय तो
ते स्थानकनो बुद्धिमान् पुरुषोए त्याग करवो. ने हवे तुं जो एम
कहेतो होय जे क्यां गएला ने ज्ञानादिकनो विधात थाय एम जो

तुं पूठतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ढीए.

टीकाः—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोष-
निर्युक्तौ श्रीजडबाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्स दंसणस्सय च-
रणस्स य जत्थ होइ वाघात ॥ वजिज्जवज्जनीरू अणाययण वज्जत
खिप्यं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्रेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थः—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनां साधु वसे ठे ते उ-
घनिर्युक्तिमां कह्युं ठे श्री जडबाहु स्वामीए जे ज्ञान दर्शन चारित्रि जे
जगाए व्याघात एटले नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काल त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेनां आ-
टहुं विशेष ठे जे यत्र शब्दवने आटलो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एम पद संबंध करवो.

टीकाः—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तद्देवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणंमि अन्नोष्णो-
इत्यभिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्याभिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ढीए एम
जो कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवनुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते बात अ-
भिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जेतो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

हीए. एम अजिधान कोश तथा आगम ए वेनुं वचन ठे ए हेतु माटे लोकमां तथा लोकोत्तरमां सामान्यथी तथा विशेषथी आयतन शब्द देवमंदिरना अर्थने कहेनार ठे.

टीका:—अथ किं तदायतनं यत् ज्ञानादित्रयोपघातिनिमित्त्वा दानायतनं जवतीत्याह ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया मूलगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि ॥ साधर्मिका लिंगतः समान धर्माणो बहवो जिन्नवृत्ता त्रष्टाचारा अनार्या मूलगुणप्रतिसेविनो निर्दयतया प्राणातिपातादि प्रसक्ता यत्र ते निवसन्ति तदानायतनं ॥

अर्थ:—हवे ते अनायतन ते शुं तो तेनो विचार लखे ठे जे ज्ञानादि त्रणनुं उपघातक ठे ते अनायतन कहीए एम शास्त्रमां कणुं ठे ते वचन जे जे जगाए साधर्मिक एटले लिंगथी समान धर्मवाळा घणाक जुदां जुदां आचरण करता त्रष्टाचारी अनार्य लोक मूलगुणप्रतिसेवी एटले निर्दय पणे प्राणातिपात आदिकने विषे आसक्त लोको जे जगाए वसे ठे ते अनायतन कहीए.

टीका:—तथा जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया ॥ उत्तरगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि सुगमा ॥ नवरं उत्तर गुणप्रतिसेविनोऽशुश्रूषिन्नादियाहिणः ॥ तथा ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया ॥ लिंगवेस पक्खिन्ना अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सुगमा ॥ नवरं लिंगवेपमात्रेण प्रतिवन्ना आच्छादिताः प्राकृत लोकेः सुविहितेज्योऽलङ्घ्यमाण विशेषा इतियावत् ॥ इति बाह्यतः ॥ आच्यंतरतः पुनर्मू-

सगुण प्रतिसेविनः उत्तर गुणप्रतिसेविनश्च यत्र तदनायतनमिति
गाथा त्रयार्थः ॥

अर्थः—जे जगाए लिंग धरवाथी सरखा धर्मवाळा घणा
रहेता होय ने तेम जुदा जुदा चित्तवाळा होय ने अनार्यने लिंग
तथा वेष ते बेवळे ढांकेला ज्यां ठे ते अनायतन क्षेत्र जाणवुं ए
गाथा सुगमं ठे माटे एनी टीका टीकाकारे नथी करी तेमां आटवुं
विशेष ठे जे लिंग तथा वेष तेणे करीनेज ढांकेला ठे एटले प्राकृत
लोकोए सुविहित मुनिथकी जुदा जाण्या नथी एटलो अर्थ. ए प्र-
कारे बाहेरथी तथा अंतरथी मूलगुण प्रतिसेवि ठे. तथा उत्तरगुण
प्रतिसेवि ठे ते जे जगाए रहेता होय ते अनायतन कहीए एम ए
त्रण गाथानो अर्थ ठे.

टीकाः—श्री हरिज्ञद्रसूरिनि विवरणे प्रतिपादित इति ॥
अस्य चायमाशयः ॥ नहि रुद्रादिगृहव त्स्वरूपेण जिनजवन-
मनायतनं ॥ किंतू पाधिवशात् ॥ उपाधिश्च तत्र लिंगनिवासः ॥
अतएवोक्तं ॥ यत्र निवसंति तदनायतनमिति ॥ तथा च यदि ते
जिनजवने निवसंति तदा तन्निवासोपाधिकत्वाद् जवति जिन-
जवनस्या नायतनत्वं ॥

अर्थः—जे हरिज्ञद्रसूरिए विवरण कयुं ठे तेमां प्रतिपादन
कयुं ठे तेनो अजिप्राय ए ठे जे शिवमंदिरनी पेठे स्वरूपे करीने
जिनजवन अनायतन नथी त्यारे शुं तो उपाधिना वशथी अनाय-
तन ठे ने तेमां उपाधि शो ठे तो लिंगधारीनो निवास ए रूप उपा-

ધિ છે એજ હેતુ માટે કહ્યું છે જે જગાએ લિંગધારી રહે છે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે છે તો તે જિનજીવન પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય છે.

ટીકા:—ઉપાધ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈશુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યા-પ્યજ્ઞોગ્યત્વં ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યૌપાધિક મસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતએવ જગવતા જડબાહુસ્વામિના નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાય તન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ બહોઈતિ વિહંતુ ઇત્યનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનૌપાધિક જા-વાયતન સ્વરૂપમજિધાય તન્નિવાસૌપાધિકત્વા ત્તદાશ્રયસ્યાપ્યા-યતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ. લોકમાં એવું દેખાય છે જે ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તો પણ તેનું અજ્ઞોગ્ય પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્ષનું છે તેમ માટે જિનમંદિરનું ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું છે. એજ કારણ માટે જડબાહુ સ્વામીએ અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની રજાએ અથમં જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવકૈષવિત્ર થયેલા જે મુનિ તે છે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી

एवं जाव आयतनं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेमां
रह्यो ते ते स्थानकने पण आयतन कह्यो ए एम कह्युं ते ते वचन कहे ते जे.

टीका:-जत्थ साहम्मिया बहुवे सीलवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिभंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानान्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थ ॥

अर्थ:-जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ते
तो शीलवंत ते तथा बहु श्रुत ते तथा चारित्राचारवमे सहित ते
एवं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावमे आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्तुं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्तुं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए बे वमे सरखा जणाता ने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कह्यो ए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ते तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते बे रूप जे उपाधि तेना संबंध्यो स्था-
न पण ए बे प्रकारनुं थाय ते एम जणाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्तुं जे ज्ञावार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ते एटले त्याग करवा योग्य थाय ते ने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ते एटले जव्य प्राप्तिने
आश्रय करवा योग्य थाय ते.

ધિ છે એજ હેતુ માટે કહ્યું છે જે જગાએ લિંગધારી રહે છે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે છે તો તે જિનજીવન પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય છે.

ટીકા:—ઉપાધ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈગુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યા-
પ્યજ્ઞોગ્યત્વં ॥ ૬૬ ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યૌપાધિક
મસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતઃપ્રગવતા જદ્રવાહુસ્વામિના
નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાય
તન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ બહોઈતિ વિહંતુ
ઈત્યનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનૌપાધિક જા-
વાયતન સ્વરૂપમન્નિધાય તન્નિવાસૌપાધિકત્વા ત્તદાશ્રયસ્યાપ્યા-
યતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી
આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું છે એ હેતુ
માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ લોકમાં એવું દેખાય છે જે
ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તો પણ તેનું અજ્ઞોગ્ય
પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્ષનું છે તેમ માટે જિનમંદિરનું
ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું છે. એજ કારણ માટે જદ્રવાહુ સ્વામીએ
અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ
કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની ઇચ્છાએ પ્રથમ
જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવક્રેષવિત્ર
યથેચ્છા જે મુનિ તે છે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી.

एवं जाव आयतनं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेसां
रह्यो ते ते स्थानकने पण आयतन कह्यो ए एम कह्यो ते ते वचन कहे ते जे.

टीकाः—जत्थ साहम्मिया बहुवे शीलवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिमंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानान्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ते
तो शीलवंत ते तथा बहु श्रुत ते तथा चारित्राचारवमे सहित ते
एवं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावमे आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्तुं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्तुं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए बे वमे सरखा जणाताने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कह्यो ए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ते तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते बे रूप जे उपाधि तेना संबंध्यो स्था-
न पण ए बे प्रकारनुं थाय ते एम जगाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्तुं जे ज्ञावार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ते एटले त्याग करवा योग्य थाय तेने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ते एटले जव्य प्राप्तिने
आश्रय करवा योग्य थाय ते.

टीकाः—अतएव हरिचंद्रसूरिणा जिनजवनविधापन-
नूचागं निरूपयतातत्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांतनिर्मि-
ते जिनगृहे साधूना मुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्र तद्विधाप-
नाज्ञावः प्रदर्शितः ॥

यदुक्तं ॥

अएएसंमि न बुद्धी कारवणे जिणहरस्स नय पूया ॥
साहूण मणणुवाउं किरिया नासोउ उववाए ॥

अर्थः—एज कारण माटे हरिचंद्रसूरिए जिनजवनने स्था-
पन करवा योग्य एवो पृथ्वीनो चाग तेनुं निरूपण करती वखत पं-
चाशक नामा ग्रंथने विषे कह्युं ठे जे निंदित एवा जे लोक तेणे
सहित एवो जे पामो तेमां निपजावेहुं जे जिनमंदिर तेने विषे सा-
धुनुं आगमन थाय तेणे करीने साधुना चारित्रनो जंग थवानो प्र-
संग आवे ते हेतु माटे ते पामाने विषे जिनमंदिर करवानो निषेध
देखाम्यो ठे.

टीकाः—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादित्रयवि-
धातहेतुत्वस्य तद्वक्ष्यमाणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध
मुपाधिदोषा जिनजवनस्याप्यनायतनत्वं ज्ञानादित्रयविधात
हेतुत्वस्य तद्वक्ष्यमाणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमुपा-
धिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थः—वळी ए वात कही तेणे करीने ते जिनजवननुं अ-
नायतनपणुं न आव्युं एन नथी त्यारे शुं तो अनायतनपणुंज आ-
व्युं ठे केसजे अनायतननुं ए लक्षण ठे जे ज्ञानादि त्रयना विधातनुं

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदि-
रमां पण आव्युं ए हेतु माटे उपाधिना दोषथी जिन जवननुं पण
अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्रानिश्राकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-
जवनं जविष्यतीति चेन्न तद्वह्णानुपपत्तेः तद्वह्ण मंतरेण च
लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितु मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्रा-
कृत तथा निश्राकृत ए बेमांनु एक आ जिनजवन पण हशे पण
एम तारे न कहेवुं केम जे ए बेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां
मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळ्या विना लक्ष्य वस्तुनी स्था
पना करवा समर्थ न थवाय ऐटले जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय
तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेलुं जिनमंदिर
तेमां निश्राकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्राकृतनुं
पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्राकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना
प्रागजिहितस्य तद्वह्णस्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनव-
रतं प्रवहता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्रोतसा समूलकाषं क-
षितत्वात् ॥

अर्थ:—तेज कही देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्राकृ-
त नथी केम जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कहुं जे विधि सहित करवा-

रूप अनिश्राकृतनुं लक्षण तेनुं आ चैत्यने विषे निरंतर वहन यतो
ने सर्वथा लक्षणरहित जे अविधिनो प्रवाह तेणे करीने मूळमांथीज
विधि लक्षणनुं जवापणुं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्राकृतं ॥ निश्राकृतं हि तदुच्यते ॥
यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा षैथि-
व्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुद्धप्ररू-
पकाणामपि सातलोलतया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त्त-
यतां चचैत्याहर्हिर्निवासेपि तच्चिंतापराणां यतीनां निश्रा वर्त्तते॥

अर्थ:—वळी ए चैत्य निश्राकृत पण नथी केमजे निश्राकृत
सो तेने कहीए के जे देश काळना विपरीतपणादिक कारणे करीने
तथा सुविहित गुरूनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते थकी जे अ-
तिशय शिथिलपणुं तेणे करीने तथा देशथकी पासथ्या, उसन्ना
इत्यादिक जावने पामेला ने शुद्ध प्ररूपक ठे तो पण साता सुखने
विषे लोलपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि मार्गने उपदेश न
करता तथा न प्रवर्त्तावता ने चैत्यथी वारणे निवास करे ठे तो पण
ते चैत्यनी चिंता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्रा जे ज-
गाए वर्त्ते ठे ते ठे ते निश्राकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्राद्धानां श्रद्धावृद्धये सुविहितसूरयोपि
कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उसन्नावि य तत्त्येवे त्यादि तथासरिं-
ति समोसरण मित्यादि प्राक्प्रतियादित वचनात् ॥ नचोक्त-
सङ्गणमध्या त्प्रकृतचैत्ये किंचि दुपलज्यते.

अर्थः—जे जगाए श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे सुविहित सूरि पण कदाचित् व्याख्यान करे ठे, ‘उसन्नावि’ इत्यादि वचन-वक्ते ते वात प्रथम प्रतिपादन करी ठे ए हेतु माटे ए वात सांजळीने लिंगधारी शंका करे ठे जे आ कह्युं जे लक्षण तेमांथी कांइ पण आ लिंगधारीए निवास करेला चैत्यमां आवे ठे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे कांइ पण नथी श्रावतुं.

टीकाः—तथाहितत्र ॥ सर्वदां तर्निवसद्भिरेव पार्श्वस्थादिभिः सकलचिंताविधाना ब्रह्मज्ञानां चात्यंतकुदेशनावासितानां विधि-पथमात्सर्येण तदुत्साहायैव प्रत्यवस्थानाद दूरोत्सारित सुविहि-तानां तत्र व्याख्यानविधानं ॥ तथा च कथमेतन्निश्चाकृतं स्यात् ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे निरंतर चैत्यमांज निवारु करता एवा जे पासथ्यादिक ते चैत्य संबंधि कार्यने करे तेमनी अ-त्यंत कुदेशनावक्ते वासित थयेला एटले कुदेशना रूप थयेला जे श्रावक तेनी मध्ये विधि मार्ग साथे मत्सर थकीज जाणेशुं एम वृद्धि पामतो जे अविधि मार्ग तेने प्रवर्त्ताववाने अर्थे रह्या होय ने शुं एवा जे ते लिंगधारी तेथी सुविहितनुं व्याख्यान दूर गयुं ते माटे ए केम निश्चाकृत चैत्य कहेवाय.

टीकाः—तस्मादनिश्चानिश्चाकृतव्यतिरिक्तं लिंगिज्जि रध्या-सितं तृतीयमेतदनायतनाजिधानं चैत्य मज्जुपगंतव्य मिति ॥ न-नु नित्यजत्तिकृतसाधर्मिकमंगलचैत्यजेदा चचतुर्विधं चैत्यं सि-द्धांति परिसंख्यायते ॥ जत्तिकृतस्य निश्चानिश्चाकृतजेदेन द्वे

विध्यात्पंचविधं वा ॥

अर्थः—ते हेतु माटे अनिश्राकृततथानिश्राकृत ए बेथी रहित
लिंगधारीए निवास करेलुं त्रीजुं आ अनायत नाम चैत्य ठे एम जाणवुं.
त्यां आशंका करे ठे जे सिद्धांतमां नित्य चैत्य ज्ञातकृत चैत्य,
तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य एवा जेदथी चार प्रकारनां
चैत्य गणाव्यां ठे अथवा तेमां ज्ञातकृत चैत्य निश्राकृत, अनिश्रा-
कृत एवा जेदे करीने बे प्रकारनुं ठे तेथी पांच प्रकारनां चैत्य ठे.

टीकाः—न त्वनायतनाख्यस्य पंचमस्य षष्ठस्य वाक्वचित्परि
संख्यानमस्ति ॥ यदि ह्यनायतनमप्यग्निप्रेतं स्यात्तदा तदपि नि-
त्यचैत्यादिवत् परिसंख्यायेत ॥ न चैवं ॥ तस्माच्चत्वारि पंच
वा चैत्यानि नानायतनमिति ॥ यथोक्तं ॥ नीयाइंसुरलोए जत्ति-
कयाइंच जरहमाइणं ॥ निस्सानिस्सकया साहम्मिं य मंगलाइं
चेति चेन्न ॥

अर्थः—तेमां लिंगधारी एम आशंका करी कहे ठे जे अ-
नायतन नामे पांचमुं अथवा ठहुं कोइ जगाए चैत्य गण्युं ठे ने जो
सिद्धांतकारने ए अनायतन चैत्य कहेवानुं होय तो पण नित्यचैत्यादिक-
नी पेठे कोइ जगाए गण्युंज होत पण एम तो कोइ जगाए गण्युं
नथी माटे सिद्धांतकारने मते चार प्रकारनां अथवा पांच प्रका-
रनांज चैत्य ठे. पण अनायतन नामनुं चैत्य नथी ते शास्त्रनुं वचन
जे नित्य चैत्य देवलोकने विषे तथा ज्ञातकृते चैत्य जरत्यादिक दे-
त्रने विषे निश्राकृत तथा अनिश्राकृत तथा साधर्मिक चैत्य तथा
मंगल चैत्य ए प्रकारे ठे तेमां अनायतननुं नामज नथी. हवे सुवि-

हित एतो उत्तर आपे ठे जे एम तारे न कहेवुं.

टीका:—अन्यतीर्थिकपरिगृहीतार्हत्प्रतिमानां वंदनादि निषेधेन तस्याप्यागमे निमित्वात् ॥ कथं मन्यथा सम्यक्प्रति पत्तिसमये श्राद्धानां नोमे कप्पइ अन्नतित्थियपरिगिहियाणि अरिहंतचेईयाणि वंदित्तए वा नमंसित्तए वा इत्यादिना जगवान् जड्जबाहुस्वामी जगवत्प्रतिकृतीनां बोटिकादि परिगृहीतानां वंदनादिप्रतिषेध मज्झिदधीता॥ न ह्यनायतनत्वं विना तत्प्रतिषेधा- निधानं शोभां विनर्त्ति॥ तस्मा दस्त्यनायतनं सिद्धातानि हित मिति॥

अर्थ:—केम जे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेली जे अरिहंतनी प्रतिमा तेनुं वंदनादिक निषेध कहेवे करीने ते अनायतन चैत्यनुं पण आगमने विषे कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे ने जो एम न होय तो समकित अंगिकार करवाने समे श्रावकने ‘नोकप्प’ इत्यादि एटले अन्यदर्शनीए ग्रहण करेलां एवां जे अरिहंतनां चैत्य ते वंदन करवां तथा नमस्कार करवां नथी कट्पतां इत्यादि वचने करी- ने जगवान् श्री जड्जबाहु स्वामि बोटिकादिक अन्यदर्शनी तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं वंदनादिक ते प्रत्ये निषेध केम कहेत नज कहेत. माटे जो अनायतन चैत्य नज होय तो ते चैत्यना वंद- नादिकनो निषेध कयों ते न शोभत माटे अनायतन एटले अवंद- नीक एवुं चैत्य सिद्धांतमांज कहेवुं ठे.

टीका:—उक्ते ष्वेवांतर्जावा नैतत्पृथगस्ती तिचेन्न तदज्ञा- वात् तथाहि न ताव न्नित्यचैत्येऽस्यांतर्जावःकृतकत्वेन तद्- ज्ञावानुपपत्तेः ॥ विमानजवनसनातनशिलोच्चयादिष्वेव च

नित्यचैत्यानां ज्ञावात् ॥ नापि निश्चानिश्चाकृतयोः ॥ प्रागुक्तल-
क्षणस्ये हानुपपत्त्येव तदंतर्ज्ञावस्यापाकरणात् ॥

अर्थः—गणावेदां जे ए चैत्य तेमां आ अनायतन चै-
त्यनो पण अंतर्ज्ञाव यशे एयी जुहुं नहि पमे एम जो तुं कहे-
तो होय तो ते न कहेवुं केम जे तेज कही देखामे ठे जे नि-
त्य चैत्यने विषे ए अनायतन चैत्यनो अंतर्ज्ञाव नथी यतो केम
जे ते तो नित्य शाश्वतां चैत्य ठे ने आ तो करेलुं ठे माटे ने नित्य
चैत्य तो विमान, जवन तथा सनातन पर्वत इत्यादिकने विषे रह्यां
ठे ए हेतु माटे ने निश्चाकृत, अनिश्चाकृत ए बे प्रकारना चैत्यनुं
लक्षण प्रथम कह्युं ठे ते आ अनायतन चैत्यमां नथी माटे तेमां न
गणीनेज जुहुं कही देखारुयुं ठे माटे.

टीकाः—नापि साधर्मिक चैत्ये ॥ यति मूर्त्तनुषंगित्वेनैव त-
स्याभिधानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

वारत्तगस्स पुत्तो पन्निमंठाविंसुचेइ य हरंमि ॥
तत्थयत्थलीअहेसी साहम्मिय चेइयं तंतु ॥
नापिमंगले चैत्ये तस्य प्रतिनियतविषय तथैव प्रतिपादनात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

अरहंत पइठाए महुरानयरीइ मंगलाइंतु ॥
गेहेसु चच्चारसु य ठन्नउइ गाम गद्येसु ॥

તસ્મા દેતેભ્વંતર્જાવાત્ પરતીર્થિકપરિગૃહીતાઽર્હચૈત્યાના-
મનાયતન ચૈત્યત્વં સિદ્ધ મિતિ ॥

અર્થ:—સાધર્મિક ચૈત્યને વિષે પણ એ અનાયતન ચૈત્યનો
અંતરજાવ નથી કેમ જે તેમાં તો સાધુની મૂર્તિ સ્થાપન કરવી તેણે
કરીને કહેવાપણું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તથા મં-
ગલ ચૈત્યમાં પણ એનો અંતર્જાવ નથી. કેમ જે તેતો સ્થાન સ્થાન
પ્રત્યે નિયમાય કરીને તેનું પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શા-
સ્ત્રમાં કહી છે તે હેતુ માટે એ સર્વ ચૈત્યમાં અનાયતન ચૈત્યનો
અંતર્જાવ નથી એટલે તે થકી આ અનાયતન ચૈત્ય જુદું પડે છે. એ
પ્રકારે પરતીર્થિ લોકોએ ગૃહણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેનું
અનાયતનપણું સિદ્ધ થયું.

ટીકા:—નન્વેવં ષષ્ટચૈત્યાન્યુપગમે સૂત્રોક્તા નિત્યાદિચૈત્ય
પંચકસંખ્યા વિરુદ્ધતે ॥ તથાચ સૂત્રકૃતાં વિરુદ્ધવાદિત્વેના-
ન્યત્રાપિ તદ્વચસિ વિનેયાનાં સમાસ્વાસો નસ્યા દેવં ચ બહુ વિશી-
ર્યેતૈતિચેન્ન ॥ અવિરોધાત્ ॥

અર્થ:—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે જો એમ બધું અના-
યતન ચૈત્યમાં ન જોણે તો સૂત્રમાં કહેલી જે નિત્યાદિ ચૈત્યની
પાંચ સંખ્યા તેનો વિરોધ લાગશે વળી સૂત્ર કરનારને વિરુદ્ધવાદિ
જાણીને બીજી જગાએ પણ તેમના વચનને વિષે શિષ્યોને વિશ્વાસ
હોઈ જશે એમ વિચારતાં ઘણી હાની પ્રાપ્ત થશે. હવે સુવિહિત
કહે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે કોઈ પ્રકારનો વિરોધ છેજ
નહિ શી રીતે તો.

टीकाः—नीयाइ सुरलोएइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहाधुपा-
धिवशेना निश्चाकृतादे रपि क्वचित्कदाचि दूनायतनव्यपदेशा-
दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यद्वा ॥ तत्पूजार्हा-
णामेव चैत्यानां संख्याजिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यत्वपूज्य-
त्वेन पृथगपाठा तदंतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेधसः ॥

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचनने विषे
देवपूजारानुं ग्रहण करवुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशथी अनिश्चा-
कृतादि चैत्यनो पण क्यारेक कोइ जंगाए अनायतन पणानां कहै-
वाथी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गण्युं नथी ए हेतु माटे
अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या कह्यी ठे
ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुदो ज-
णेलो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे अनाय-
तन चैत्य तेनो पाठ जणयो होत तो केटलाक मंद बुद्धिवाळाने ए
सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां चैत्य
पूजनिक ठे ने ठहुं लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते
अपूजनिक ठे.

टीकाः—एक सूत्रनि दिष्टानां सहवा प्रवृत्तिः सहवानिवृ-
त्तिरिति वेयाकरणं न्यायात् ॥ तस्मात् ज्ञायते विशेष प्रतिपत्त-
येतेन्यस्तस्यपार्थक्या जिधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
रोधइति ॥

અર્થ—નેજે એક સૂત્રમાં દેખાઈલાં તેમની પ્રવૃત્તિ તથા નિવૃત્તિ તે બે સંઘાથે જ થાય એમ બાકરણ ત્રણે જા વિદ્વાન લોકોનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે એટલે પૂજ્ય તથા અપૂજ્ય એ બે પ્રકારનાં ચૈત્ય એક સૂત્રમાં સંઘાથે ગણાવ્યાં હોય ત્યારે સર્વે પૂજ્ય થાય અથવા સર્વે અપૂજ્ય થાય માટે પૂજવા લાયક પાંચ પ્રકારનાં ચૈત્ય એક સૂત્રમાં ગણાવ્યાં ને બહુ અપૂજ્ય જે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલું અનાયતન ચૈત્ય તે જુડું ગણાવ્યું માટે તે પૂજ્ય ચૈત્યથી અપૂજ્ય ચૈત્ય જુડુ ગણાવતાં શાસ્ત્રમાં કહેલી જે પાંચની સંખ્યા તેનો વિરોધ નહિ આવે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા કુતીર્થપરિગ્રહીતાર્હચૈત્યાનાં સિધ્ધ-
ત્વનાયતનત્વં નતુ સ્વયૂથ્યગાર્શ્વસ્યાદિપરિગ્રહીતાના મિતિ ચેત્ર-
તેષામપિ સિદ્ધાંતોક્તેના જાવગ્રામત્વેન તયાત્વસિદ્ધેઃ ॥

અર્થ:—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ જે તમોએ કશું તેણે કરીને કુતીર્થિક પુરુષોએ ગ્રહણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેનું અનાયતનપણું સિદ્ધ થાય પણ પોતાના યુથના એટલે પોતાના વર્ગના જે પાસથ્યાદિક તેમણે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેમનું અનાયતનપણું તો નથી ત્યારે સુવિહિત મુનિ ઉત્તર આપે છે જે જો એન તમારે કહેવા-
નું હોય તો તે ન કહેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં જાવગ્રામ કહ્યો છે તેણે કરીને તે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું પણ અનાયતનપણું સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:—નનુ કાયં જાવગ્રામોનામયદજાવાત્પ્રતિમાના મ-
નાયતનત્વં પ્રસાધ્યતે જવતેતિચેત્ ॥ ઉચ્યતે ॥ જ્ઞાનદર્શનવા-

रित्राणि ज्ञावग्रामो येज्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्तिरिति ॥ अथ के-
ते येज्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहिती नूय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूढे ठे जे ए ज्ञावग्राम कीयो के जेना
विना प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठो हवे सुविहित
बोदया जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठीए जे
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए ज्ञावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी ज्ञाना-
दिकनी उत्पत्ति थाय ते ज्ञावग्राम कहीए हवे लिंगधारी पूढे ठे जे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्यारे सुविहित
बोदया जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए ठीए.

टीकाः—तीर्थंकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन श्रतुर्दशदश-
नवपूर्वधराः संविज्ञास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो गृहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हत् प्रतिमाश्च ॥ तीर्थकरा-
दयो हि देशनादि द्वारेण ज्ञव्यसत्त्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति ज्ञावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थंकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवधि
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविज्ञ तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थकरादिक पण देशना-
दिक द्वारे ज्ञव्य जीवोने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
साटे ज्ञावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे नाती-
र्थकरादिवत्प्रतिमानामपि जावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यग्दृष्टिपरिगृहीतानां मेव तासां जावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोध्या जे ए प्रकारे जावग्राम कहेता
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फलवाळुं थयुं. एटले
अमार्क धार्यु तेज तमारा कह्यामां आव्युं. जे तीर्थकरादिकनी
पेछेज प्रतिमाने पण जावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी वात असिद्ध थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित बोले ठे जे
एम तमारे न बोलवुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए ग्रहण
करेली जिनप्रतिमानेज जावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
लिंगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध आय ठे.

टीकाः—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिगृहीतानां तासां
तन्नजगति ज्ञानाद्यजावादिति चेन्न तदजावेपि तासां वीतरागत्व-
लिंगदर्शनेन कस्यचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यदुक्तं ॥

दलिततमस मुचैर्जास्वतो यस्य बिंबं

गुतमलमपि दृष्टेर्नालिकानां विबोधं ॥

प्रजनयति रजोऽग्निं धूसराणां नराणां

प्रजगति स नमस्यः कस्य न स्याज्जिनेन्द्रः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी बोले ठे जे मिथ्यादृष्टिए ग्रहण करेली जे प्रतिमा तेने कोई प्रकारे जावग्रामपणुं नथी. केम जे ज्ञानादिकनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे एम जे तमो कहोवो ते न कहेवुं. केमजे ते प्रतिमाउने जाव ग्राम पणुं नथी तोषण वीतराग पणानुं चिह्न देखवे करीने कोइने समकित आदिक गुणनी उत्पत्ति देखाय ठे. ए हेतु माटे, मान्य ठे जे कारण माटे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे अज्ञान अंधकारनी नाश करनार अने देदिप्यमान अने मल रहित एवी जे जगवतनी प्रतिमा ते जेम सूर्य दृष्टिनो प्रकाश करे ठे तेम रजोगुण वने मलीन थएला पुरुषोने अज्ञान अंधारुं टाळीने अवबोध उत्पन्न करे ठे ए जिनराज त्रण जगतमां कया पुरुषने नमस्कार करवा योग्य नथी ? सर्वने नमस्कार करवा योग्य ठे.

टीकाः—ततश्चायु घृतमिति वत् कारणे प्रतिमा लक्षणे ज्ञानादिवक्षणकार्योपचारेण तासामपि जावग्रामत्वमुपपत्स्यत इति चेन्न ॥ एवं सति निह्वादीनामपि जावग्रामत्वापत्तेस्तेषामपि प्रज्ञांतरूपक्रियादिदर्शनेन कस्यचित् सम्यक्त्वाद्युत्पत्तेः ॥

अर्थः—ते हेतु माटे घृत ठे तेज आयुष्य ठे एटले घृत रूपी कारण थकी आउखा रूपी कार्य उत्पन्न थाय ठे एवा जेम न्याय लौकिक शास्त्रमां ठे तेमज प्रतिमा रूपी कारण देखवाथी ज्ञानादिवक्षण जे कार्य तेनी उत्पत्ति थाय. ए प्रकारे उपचार मात्रे करीने ते प्रतिमाने पण जाव ग्रामपणुं उत्पन्न थशे. एम जो तमे कहेता हो तो ते न कहेवुं एम सुविहित बोले ठे. जे एम कहीए तो निह्वादिकने पण जावग्रामपणुं प्राप्त आय केम जे तेमनुं पण प्रज्ञांत

રૂપ ક્રિયાદિક દેખવાથી કોઈકને સમકિતાદિકની ઉત્પત્તિ થશે
 ઇ હેતુ માટે.

ટીકા:—નચેદમિષ્ટં જવતોપિ સર્વેરેવ જિનમતવર્તિજિર્નિહ
 વાના માજ્ઞાવાહ્યત્વેના જ્ઞાવગ્રામતયા વર્જનીયત્વાચ્યુપગમાત્ ॥
 ઇવં નિહ્વોદાહરણેન પ્રતિમાનામપિ મિથ્યાદૃષ્ટિપરિગ્રહીતાના-
 મજ્ઞાવગ્રામત્વેન વર્જનીયત્વ મચ્યુપેયમ્ ॥

અર્થ:—સુવિદિત કહે છે કે ઇ પ્રકારનું જે તમારું કહેવું તે
 તમારે પણ વલ્લજ નથી ને સર્વે જિનમતવાળા પુરુષો ઇમ જાણે
 છે જે નિહવ પુરુષો પરમાત્માની આજ્ઞાથી વાહિર છે ઇ હેતુ માટે
 અજ્ઞાવગ્રામપણું ઇમાં રહ્યું છે તેણે કરીને ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે ઇમ
 સર્વે જાણે છે. ઇ પ્રકારે નિહવ પુરુષોના દૃષ્ટાંતે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિ
 ગ્રહણ કરેલી જિન પ્રતિમાને પણ અજ્ઞાવગ્રામપણું છે ઇ હેતુ માટે
 વર્જવા યોગ્ય છે ઇમ જાણવું.

ટીકા:—ચડુક્તં ॥ ચિત્રં નસર્ગસુજગાપિ પરિગ્રહેણ, મિ-
 થ્યાદૃશાં જગવતઃ પ્રતિમા તથાપિ ॥ સમ્યગ્દૃશાં પ્રણમનાદિ
 વિધા વજ્ઞાવગ્રામત્વતો જવતિ નિહવવદ્ધિદેયા ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે સ્વજ્ઞાવ થકીજ સુંદર
 ઇવી જિન જગવંતની પ્રતિમા જે તે મિથ્યા દૃષ્ટિના પરિગ્રહ માત્રે
 કરીને પણ તે પ્રતિમાજ તે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ પુરુષોને નમસ્કાર કરવા આદિ
 વિધિને વિષે અજ્ઞાવગ્રામને ઉત્પન્ન કરનારી છે માટે તેનો નિહવની
 પેઢેજ ત્યાગ કરવો.

ટીકા:—અમુ સેવાર્થ જાવગ્રામવિચારપ્રકમે શંકોત્તરાજ્યા-
 મૂચતુ સ્તત્ર જગવંતો કલ્પજ્ઞાપ્યચૂર્ણિકારૌ ॥ નાણાંતિગં જા-
 વો જનંય ણ્ણસિં ઉપ્પત્તી જાવગ્રામો નાણદંસણ ચરિત્તાણિ
 ॥ જનં વા ણ્ણસિં ઉપ્પત્તી હવહ ॥ કેય તે જનંઉપ્પત્તી હવહ
 ॥ ઉચ્ચતે ॥ તિત્થગરા જિણ્ણુદ્ધસદસન્નિન્ને સંવિગ્ગ તહ અસં-
 વિગ્ગે ॥ સારૂવિય વયદંસણપમિમાનં જાવગામાનં ॥ જા-
 સંમિજાવિયાનં પમિમા ઇયરી ન જાવગામો ય ॥ જા-
 વો જહ નત્થિ તર્હિં નણુ કારણકલ્લનવયારો ॥ આહ કહંમિઠ્ઠ
 દ્વિઠ્ઠિપરિગ્ગહિયાનં જાવગામો ન હવહ ॥ ઉચ્ચતે ॥ તત્ર જ્ઞાના-
 દિજ્ઞાવો નાસ્તિ ॥ આહ ॥ નનુ ॥ કારણે કાર્યોપચાર ઇતિ કૃત્વા ॥
 તાનંવિ દદ્દૂણં કસ્સવિ સંમુપ્પાનંહોજ્ઞા તો કહં તાનં જાવગામો ન
 જવહ ॥ આર્યારનં જણહ ॥ એવં સુ જાવગામે નિહગમાઈવિ જ-
 હ મયં તુપ્પં ॥ એય મવચ્ચં કોણુહુ વયવિવરીનં વહ્જાહિ ॥

અર્થ:—આજ વાત જગવાનુ કલ્પજ્ઞાપ્યકાર તથા ચૂર્ણિ-
 કારે જાવગ્રામના વિચારના પ્રસ્તાવે શંકા અને ઉત્તરવને જણાવેલી
 છે. તે આ રીતે છે કે જ્ઞાનાદિ ત્રણ જાવગ્રામ કહેવાય છે. અથવા
 જેનાથી એમની ઉત્પત્તિ થાય તે પણ જાવગ્રામ કહેવાય. વારું ત્યારે
 કયી કયી વાવતોથી એમની ઉત્પત્તિ થાય છે તો કહે છે કે તીર્થંકર,
 સામાન્યકેવલિ, ચતુરધર, પૂર્વધર, સંવિગ્નસાધુ, અસંવિગ્નસારુપિક,
 મતદ્ધારીશ્રાવક, સમકિતી શ્રાવક તથા પ્રતિમાનં એ વધારી તેમની
 ઉત્પત્તિ થાય છે. ત્યાં પ્રતિમાનં જે સમ્યગ્દૃષ્ટિની પરિગ્રહીત હોય તો
 જાવગ્રામ છે, પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ પરિગ્રહીત હોય તે જાવગ્રામ નહિ થાય.

एम केम हशे तो कहे ठे के त्यां ज्ञानादिकनो जाव होतो नथी, माटे एम ठे, कोइ बोलशे के त्यारे कारणमां कार्यनो उपचार केम नहि थइ शके केमके तेमने जोइने पण कोइने ज्ञानादिक उपजे ठे माटे तेउ पण जावग्राम थशे त्यां आचार्य जवाब आपे ठे के एम जो जावग्रामपणुं थतुं होय तो तारा हिसाबे निहवो पण जावग्राम गणाशे, माटे आवी ए विपरीत वात कोण कहे ?

टीका:—ननु तथापि मिथ्यादृक् परिग्रहीतचैत्याना म-
ज्ञावग्रामत्वमेवोक्तं नत्वनायतनत्वं ॥ अज्ञावग्रामाऽनायतन
शब्दयोः पर्यायत्वाज्ञावा दिति चेन्न॥ज्ञावग्रामशब्दस्य ज्ञानाद्युत्प-
त्तिकारणाद्यर्थत्वे नायतन पर्यायत्वसिद्धौ तद्विपर्ययस्यार्थादेवा-
नायतनपर्यायत्वसिद्धेः ॥

अर्थ:—लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारे शास्त्र वचन ठे
तो पण मिथ्या दृष्टिए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमने अज्ञावग्रामप-
णुंज कह्युं पण अनायतनपणुं तो नथीज कह्युं ने अज्ञावग्राम तथा
अनायतन शब्द ए बेने पर्यायपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे सु-
विहित कहे ठे जे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे
ज्ञावग्राम शब्दने ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थवारूप कारणादिकना अर्थ
पणे करीने आयतन शब्दना पर्यायपणुं जेमसिद्ध थाय ठे तेमज ज्ञाव-
ग्राम शब्दथी उलटो जे अज्ञावग्राम शब्द तेने पण आयतन शब्दथी
उलटो जे अनायतन शब्द तेने पण पर्यायपणुं सिद्ध थशेज.

टीका:—एवंच जगवत्कदपज्ञाव्यार्थमीमांसनेन कथं मि-

શ્યાદ્દષ્ટિપરિગૃહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં નાયતનત્વં સિધ્યતીતિ ॥
 एतेन “परतिस्थिपरिगृहिए मुक्तुं अरहंतचेष्टए सेसे अवंदमाणो पा-
 रंचियारिहो होइ” त्ति विशेषकद्वपचूर्णीं सूत्रमिदं मधीयत इति यत्कै-
 श्चिदुच्यते ॥ तद्ग्राम्यजनविप्रलंजनमिति मंतव्यं ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે જગવાનું શ્રી કદ્દપજાણ્ય તેનો અર્થ વિ-
 ચાર કરવો તેણે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે અરિહંતની
 પ્રતિમા તેનું અનાયતપણું કેમ સિદ્ધ નથી એતો અનાયતનજ છે. એ
 જે સર્વ કહ્યું તેણે કરીને જે કેટલાક જે વિશેષકદ્દપચૂર્ણીને વિષે
 પરતિસ્થિ એ પ્રકારનું સૂત્ર જાણે છે તે અણસમજુ મૂર્ખ લોકને છેતરવા
 સારુ જાણે છે એમ જાણવું એટલે લિંગધારીન પોતાનાં ચૈત્ય વંદાવ-
 વાને તથા અજાણ લોકને ઠગવા સારુ પોતાના કપોલ કદ્દિપત
 ણવા જૂઠા પાઠ તેમાં જેઠવીને જાણે છે તે પાઠનો એ અર્થ છે જે પર-
 તીર્થિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેને મૂકીને શેષ રહ્યાં જે ચૈત્ય તેને
 વંદન કરતો સતો સંસારપારને પામે છે એ પ્રકારના પોતાને ગમતા
 વીજા સૂત્રથી વિરુદ્ધ પાઠ જાણીને જોલા લોકને જમાવે છે.

टीका:—एवं विधः सूत्रस्य तत्र क्वाप्यनुपलंजात्॥ जा सम्मि-
 जावियाउ इत्यादि कद्वपजाण्यविरोधाच्च मिथ्यानिनिवेशेन च स्व-
 कपोलशिद्विपकद्विपतै रेवं विधपाठैर्मुग्धजनव्यामोहने महा-
 पापप्रसंगात् ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનું સૂત્ર તે ગ્રંથમાં કોઈ જગાએ દીઠામાં

आवतुं नથી ए हेतु માટે ને વળી 'જા સમ્મિ' ઇત્યાદિક જે કલ્પજ્ઞા-
પ્યનું વચન તેની સાથે વિરોધ આવે છે એ હેતુ માટે ને વળી મિ-
થ્યાજિનિવેશે કરીને પોતાના કપોલ કલ્પિત એ પ્રકારના જૂઠા
પાઠ કલ્પીને અણસમજુ જોલા લોકને મોહ ઉપજાવવે કરીને તે
લિંગધારીનું મહા પાપનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા પિ પ્રબંધેન તદવસ્થમેવ પાર્શ્વસ્થાદિપ-
રિગૃહીતચૈત્યાનામાયતનત્વં ॥ પરતોર્થિકાનામેવ મિથ્યાદૃષ્ટિત્વા-
ત્પાર્શ્વસ્થાદીનાં ચ સ્વયૂથ્યત્વેન તદજ્ઞાવા દિતિ ચેન્ન ॥ તેષામપિ સિ-
દ્ધાંતિ મિથ્યાત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ—લિંગધારી બોલે છે કે તમે આટલો બધો વાતનો પ્ર-
બંધ રચ્યો, તેણે કરીને જે અમારો વાત હતી તેની તેજ સિદ્ધ રહી.
કેમજે પાસત્યાદિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું આયતનપણું છે ને
જે અન્ય દર્શની છે તેજ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે એ હેતુ માટે તે પાસત્યા-
દિક તો સ્વદર્શની છે તેણે કરીને તેમને મિથ્યાદૃષ્ટિ ન કહેવાય
એ હેતુ માટે સુવિહિત બોલે છે જે એમ તમે કહેતા હો તો તે ન ક-
હેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં તો તે પાસત્યાને પણ મિથ્યાત્વ રૂપે પ્રાતપા-
દન કર્યા છે માટે.

ટીકા:—તથા હ્યુપદેશમાલાયાં ॥ સાવજ્જજોગપરિવજ્જણા-
ઈ સવ્વુત્તમોજઈધમ્મો ॥ વીઓસાવગ્ગધમ્મો તઙ્ગો સંવિગ્ગપકપહો.

અર્થ:—તેહીજ વાત ઉપદેશ માલામાં કહી છે જે સાવચ

योग्यनो त्याग करवो इत्यादि सर्वोत्तम यति धर्म ठे तथा बीजो श्रावक धर्म ठे तथा त्रीजो संविद्य पाक्षिक ठे.

टीकाः—इत्यनेनोत्तममध्यमजघन्यत्रेदेन मुक्तिपथत्रयं प्रदर्श्य संसारपथत्रयं दिदर्शयिषता ग्रंथकारेण प्रतिपादितं से-
सामिद्विष्टीगिहि लिंगकुलिंग द्वलिंगेहिं जहतित्रीमुखपहा-
संसारपहा तहा तिनि ॥

अर्थः—ए वचने करिने उत्तम मध्यम ने जघन्य ए त्रण
त्रेदे करिने त्रण प्रकारनो मोक्ष मार्ग देखाकीने संसार मार्ग पण
त्रण प्रकारनो ठे एम देखारुवानी इहाये ग्रंथकारे आ प्रकारे प्रति-
पादन कर्तुं ठे जे बाकी रह्या ते गृहस्थ लिंगे करिने तथा कुलिंगे
करिने तथा द्रव्यलिंगे करिने मिथ्यादृष्टि जाणवा. जेम त्रण प्रकारे
मोक्ष मार्ग ठे तेम ए त्रण प्रकारनो संसार मार्ग ठे.

टीकाः—अत्रसु साध्वादिव्यतिरिक्ता मिथ्यादृष्टयोग्यहि
लिंगिद्रव्यलिंगिनो दर्शिताः ॥ तत्र गृहिलिंगिनां हलधरगोपा-
लादीनां सामाचार उत्तमः संसारपथः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यानान्नि-
ग्रहिकत्वेन संक्लेशान्नावेनचोत्तमत्वात् ॥ कुतीर्थिनां तद्ग-
क्तानांच मध्यमः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यान्निग्रहिकत्वेन प्रथमापेक्षया
निविरुत्वात् ॥ द्रव्यलिंगिनां पार्श्वस्थादीनांतु जघन्यस्तन्मि-
थ्यात्वस्यान्निनिवेशिकत्वेन गोष्ठामाहिलादिवदितिवद्भूम-
त्वात् ॥ एवंच ग्रंथार्थपूर्वापरपर्यालोचनेन कथं न तेषां महामि-

મ્યારૂપત્વં ॥

અર્થ—આ જગાએ સારા સાધ્વાદિકથી રહિત ગૃહસ્થ લિંગધારી તથા દ્રવ્યલિંગધારી એ બે પ્રકારના મિથ્યાદૃષ્ટિ દેશાહ્યા. તેમાં ગૃહસ્થ લિંગધારી જે હલધર ગોપાલાદિક તેમનો સમાચાર જે તે ઉત્તમ સંસારનો માર્ગ છે કેમજે તેમના મિથ્યાત્વનું અનાજિગ્રહિકપણું છે એ હેતુ માટે તથા સંક્લેશનો અજાવ છે એ હેતુ માટે એમાં ઉત્તમપણું છે ને કુતીર્થિક એવા જે તેમના જીત્ત તેમનો મધ્યમ મિથ્યાત્વાજિનિવેશ છે કેમજે તેમના મિથ્યાત્વને અજિગ્રહિકપણું છે એ હેતુ માટે પ્રથમની અપેક્ષાએ તેનું નિવિરુપણું છે ઘટલે આકરાપણું છે એ હેતુ માટે ને દ્રવ્ય લિંગિજે પાસથ્યાદિક તેમનું તો જઘન્ય છે કેમજે તેને વિષે મિથ્યાત્વનું આજિનિવેશિકપણું છે એ હેતુ માટે ગોષ્ઠામાહિલાદિકની પેઠે વરૂમૂલપણું છે માટે એ પ્રકારે ગ્રંથના અર્થનું પૂર્વાપર વિચાર કરવું તેણે કરીને તે પાસથ્યા લિંગધારીન મહા મિથ્યાદૃષ્ટિ કેમ નથી એ તો મહા મિથ્યાદૃષ્ટિજ છે.

ટીકા:—તથા ચ સિદ્ધં તત્પરિગૃહીતાઽર્હચ્ચૈત્યાના મનાયત-
તનત્વં તત્પ્રદર્શિતસ્ય સર્વસ્યાપ્યધુનાતનરૂઢ્યા પ્રત્યક્ષસ્ય પથઃ
સંસારપથત્વેનાઽનાયતનત્વાત્ ॥ તદેવમદ્દોમોહધ્વાંતમદ્દિમાયદેવ
મુદિતેપિ સકલજાવાજાસનેજગવદ્વચને તમોપદે મૂઢાનાં વિવેક-
લોચન ગોચરંવિધુરયતિ ॥

અર્થ:—માટે તે પ્રકારના મહા મિથ્યાદૃષ્ટિ એવા લિંગધારીન પ્રદેશ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેમનું અનાયતપણું સિદ્ધ

થયું ને તેમણે દેખામ્યો જે સર્વે આ કાઢની રુઢીએ પ્રત્યક્ષ માર્ગ તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે સકલ જાવને પ્રગટ કરી દેખામનારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કરનાર એવું જગવદ્ધચન એ પ્રકારે ઉદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષોનાં વિવેકરૂપી લોચન ઉઘમ્મતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી એજ મહા મોહ મહિમા દેખાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચક-
લ્પેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહારેણાયતનદેશવિહારક્રમંપ્ર-
તિપાદયતાન્નાપ્યકારેણ ॥ જઠ્ઠિયંતુઅણાયયણાનહુંતિકેપુણઅ-
ણાયયણાજ્ઞણિયા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિત્તા મૂલૂત્તરદોસપક્કિસેવી ॥
એણહિં જો દેસો આશન્નો તહય અન્નતિત્થિહિં ॥ મહંધવાદ્દગામા
પુલિંદદેસાઅણાયયણા ॥ ઇત્યાદિના સુવિહિતાનાં દેશાસ્યાપિ પ્રા-
શ્વસ્થાદિકુદેશનાનિવિરુનિગમિતસ્યાનાયતનત્વમુપદર્શિતં ॥
કિંપુનઃ સતત તન્નિવાસદૂષિતસ્ય જિનજ્ઞવન્નસ્ય વક્તવ્યં ॥ હ-
રંતત્વાત્તત્સંસર્ગસ્યેતિ ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ ऊपर આવી ગયો છે માટે તે જુદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નનુ જ્ઞવત્થેવં જિનગૃહાનાયતનત્વસિદ્ધિર્યદિ-
જત્થસાહમ્મિયાદિત્યાદૌયત્રેતિ જિનગૃહાદા વિત્થયમર્થઃ સ્યાન્ન
ચેવં કિંતુયત્રેતિમઠાદૌ ॥ તથાચતદેવતદ્વાસાંકિતત્વાદનાયતનં

न जिनजवनमिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्व्याख्यानेनैकप्रक्रमात् ॥
जत्थसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन गृ-
हनी अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जे ‘जत्थ साहिम्मिया’
इत्यादिक गाथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ थशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
सहित थशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविहित बोल्या
जे एम तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे ‘नाणस्सदंसणस्सय’
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
रनारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे ‘जत्थसाहिम्मिया’ ए जगाए पण
तेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ थयो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरूप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकल्पयुगलं जवन्मनोरथपथमथनपटिष्ठमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदाजवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चैत्यवासान्युपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
नुपपत्तेः ॥

अर्थः—अथवा एम करतां यत्र शब्दनो अर्थ मठादि ए प्रकारनो करो तोपण शुं केवल मठादिकने विषेज ए लिंगधारी वसे ठे के मठादिकने विषे पण वसे ठे ए प्रकारना बे विकल्प तमारा अनोरथ मार्गने नाश करवाने समर्थ एवा उत्पन्न थाय ठे तेमां जो प्रथमनो पक्ष ग्रहण करशो जे केवल मठादिकने विषेज रहे ठे ए प्रकारनुं बोलशो तो तमारी वाणीने मन ए बेनुं विसंवादपणुं थशे एटले मननो अन्तिप्राय चैत्यमां रहेवानो ठे ने मुखथी मठादिकमां रहेवानुं कहेवाय. माटे परस्पर विसंवादपणुं थयुं. तेणे करीने चैत्यवास जे तमोए अंगिकार कर्यो ठे तेनो जंग थशे केम जे जो एम न होय तो 'मठादावेव' ए जगाए केवल निर्धारवाचक जे एव शब्द तेनी असिद्धि थशे एटले एवकार शब्द व्यर्थ परुशे.

टीकाः—अथद्वितीयः ॥ तदानेनैवामृतं ज्ञाय ॥ मठदेवगृह्योरुजयत्रापितन्निवाससिद्धेः सिद्धं नः समीहितं ॥ अथ मठादावेववसंतिचैत्यवासाज्युपगमस्त्वऽज्युपगममात्रमठवाससिद्ध्यर्थं तं विना यतीनां चैत्यवासप्रयोजकत्वतश्चिन्ताविधानायनुपपत्तेरिति चेन्न ॥ विकल्पासहत्वात् ॥

अर्थः—बीजो पक्ष तमे कहेशो के अंगिकार करीशुं तो ते पक्षवनेज अमृत ज्ञायण करो एटले बीजो पक्ष जे मठादिकने विषे पण त्यारे तो ते पक्ष अमृत ज्ञायण जेवो हितकारी ठे मठने देव गृह ए बे जगाए तेमना निवासनी सिद्धि थइ तेथी अमारुं वांच्छित सिद्ध थयुं हवे मठादिकने विषेज निवास करे ठे ने चैत्यवासनो जे आलंबन तेतो अंगिकार मात्र ठे मठमां जे निवास करवो

तेनी सिद्धिने अर्थे ठे केम जे ते विना यतिने चैत्यवास संबंधी स्वतंत्र कर्तापणुं न थाय तथा ते चैत्यनी जे चिंता एटले साल संज्ञाख राखवी तेनुं करवापणुं इत्यादिक सिद्ध न थइ शके माटे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे विकल्प सहन नही थाय एवा ए प्रकारनुं सुविहितनुं वचन ठे.

टीका:—तथाहितदञ्च्युपगममात्रप्रमाणमूल मप्रमाणमूलं वास्यात् ॥ प्रमाणमूलं चेन्मठादावेवेत्यवधारणव्याघातः ॥ तदञ्च्युपगममात्रस्य प्रमाणमूलत्वे चैत्यवासस्यापितन्मूलत्वेन प्रमाणसिद्धेः ॥

अर्थ:—तेज कही देखाने ठे जे ते मठवासनुं जे आखंबन ते प्रमाण मूल ठे के अप्रमाण मूल ठे ने जो प्रमाण मूल ठे तो 'मठादौ एव' ए जगाए एवकार शब्दनो निरधारणवाचक जे अर्थ ठे तेनो व्याघात थशे एटले नहि घटे ने ते मठवासना अंगिकार करवानुं प्रमाणमूलपणुं जो होय तो चैत्यवासनुं पण तेना मूलपणे करीने प्रमाण सिद्ध थाय पण तेतो नथी.

टीका:—अप्रमाणमूलं चैत्यज्यतां तर्हि चैत्यवासान्निवेशः ॥ समूलमुन्मूढ्यतां तत्समर्थनाय विरचितानि वादस्थलाः ॥ समुत्सृज्यतामप्रमाणिक चैत्यवासान्च्युपगममूलत्वेना प्रामाण्यान्महासावयवशय्यारूपमठवासान्च्युपगमः ॥ अच्युपेयतां चाधकर्मदिसकल दोषरहितपरगृहवासेन सौविहित्यमिति ॥

अर्थ:—ने जो चैत्यवास अप्रमाणमूल ठे तो चैत्यवासनो

આગ્રહ ત્યાગ કરો, ને તે ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને રચ્યાં એવાં વિવાદના જે સ્થલ તેને મૂળમાંથી ઉઠેલી નાહો ને અપ્રમાણિક એવું જે ચૈત્યવાસનું અંગિકાર કરવાપણું તે રૂપ જે મૂલ તેણે કરીને અપ્રમાણિકપણું છે એ હેતુ માટે મહાસાવચ નિવાસરૂપ જે મઠવાસ તેનો અંગિકાર ત્યાગ કરો ને આધાકર્માદિક જે સકલ દોષ તેણે રહિત એવો જે પરગૃહવાસ તેણે કરીને સુવિહિતપણું અંગિકાર કરો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તનીત્યાયત્રેતિ મઠાદાવિત્યર્થાનુપપત્તે-
ર્યથાવૃત્તિકૃદ્ધ્યાખ્યાન મેવસાધીય ઇતિ ॥ એવંચવશિષિ-
તોપમાનેન જિનર્વિંવ સ્યાનાયતનત્વસિદ્ધેર્યુક્તમુદિતં વશિષ-
િશિતવાદિંવમાદર્શ્ય જૈન મિતિ ॥ સાંપ્રતંપ્રકૃતમુપક્રમ્યતે ॥

અર્થ:—તે કારણ માટે કહી એવી જે નીતિ તેણે કરીને યત્ર
એ શબ્દનો જે અર્થ તે મઠાદિરૂપ નહિ થાય માટે જેમ વૃત્તિકારે પણ
પૂર્વે વ્યાખ્યાન કર્યું છે તેમજ અતિશય શ્રેષ્ઠ છે માટે વશિષ માંસની
જે જિનર્વિંવને ઉપમા દીધી તેણે કરીને જિનર્વિંવનું અનાયતનપણું
જે સિદ્ધ કર્યું તે યુક્ત કહ્યું. હવે વશિષ માંસની પેઠે જિનનું વિંવ
દેખાતીને લોકને લિંગધારી ઠગે છે એ પ્રકારનું ચાલતું પ્રકરણ ક-
હીએ ઠીએ.

ટીકા:—તથા તન્નામ્નાજિનનામધેયેન જગવક્ત્રાંશાગારાદિ
નિમિત્તમેતે નિર્મમાપ્યંતે નાસ્મત્રિમિત્તમિતિ વ્યપદેશેન રમ્યરૂપાન્
રુચિરરચનયાદૃઢવંધતયાચ મનોહરાકારાન્ અપવરકાશ્રંતર્યહાઃ
મઠાનાસયવિશેષાસ્તતો દંદસ્તાન્ ॥

अर्थः—वळी जिनना नामवमे एटले आ तो जगवत संबं-
धी जंमार घर ठे इत्यादि निमित्ते आ निपजावीए ठीए पण अ-
मारा निमित्ते नथी निपजावता. ए प्रकारना मिषवमे सुंदर रुपवा-
ळा ने सुंदर रचनाए सहित ने दृढ बंधपणे मनोहर एवा उरमा एटले
अंतर्घर मठ स्थानविशेष तयार पठी ए पदोनो छंछ समास करवो.

टीकाः—स्वेष्टसिद्ध्यै वयमेष्वजन्म सुखेन वत्स्याम इत्या-
त्मान्निमतनिष्पत्तये विधाप्य कारयित्वा तेहि शठाः स्वनिमित्तम-
पवरकादीन्निष्पादयंति॥ मुग्धाश्च जानते जिननिमित्तमित्यहो ए
तेषां जिनजक्तिरिति तेषु रज्यंते तैश्चोपजीव्यंत इति वंचनप्रकारः॥

अर्थः—ते ओरमाने पोतानी इष्ट सिद्धिने अर्थे एटले वां-
ञ्जित साधवाने अर्थे एटले आ स्थानने विषे आपणे जन्मारा सुधी
सुखे निवास करीलुं ए प्रकारे पोताना मतनी सिद्धिने अर्थे करा-
वोने ते शठ पुरुष एटले लिंगधारी पोताना निमित्ते ए प्रकारना सु-
दर रहेवाना ओरमा निपजावे ठे ने जोळा लोको एम जाणे ठे जे
जिन निमित्त आ निपजावे ठे माटे ग्रहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ मुनिओने आ प्रकारनी परमात्मानो जक्ति ठे एम धारीने ते-
मने विषे रीऊ पामे ठे ने तेवा जोळा लोकोवमे ते लिंगधारीजनी
आजोविका चाळे ठे ए प्रकारे तेमने उगवानो प्रकार ठे.

टीकाः—तथा यात्राः पित्राद्युद्देशेन जवद्भिरत्राष्टाहिकाः
कर्तव्याः ॥ अमुष्मिन्वा मासादावमुनाश्राद्धेन श्रीमतात्र देव-
गृहे यात्राः कृतास्तस्माद्भवद्भिरपि तथैव विधेयाः ॥ तथा स्नात्रं

श्राद्धपक्षादिषु पित्रादिश्रेयसेयुष्मान्निरत्रस्नानं कर्त्तव्यमित्युप
देशव्याजेन यात्रास्नात्रविधापनं ततो छंदः ॥

अर्थ—वळी यात्राः कहेतां पित्रादिकनो उद्देश करीने आ
जगाए तमारे अछाई महोत्सव करवो घटे ठे अथवा आ मासने
विषे आ श्रावके तथा श्रीमंत लोके आ देवघरने विषे यात्रा करी
ठे ते माटे तमारे पण तेज प्रकारे यात्रा करवी. इत्यादि यात्रानो
उपदेश करवो. वळी स्नात्रं एटले श्रोद्धपक्षादिकने विषे पित्रादि-
कना श्रेयने अर्थे तमारे आ जगाए स्नात्र उत्सव करवो घटे ठे
एवा मिषथकी जे स्नात्रनुं करावुं ते ए सर्वे पदनो छंद, समा-
स करवो.

टीकाः—आदिशब्दाच्छ्रुतानुक्ताधुनाप्रवर्तितमाणिक्य प्र-
स्तारिकादिपर्वग्रहः ॥ तदादय उपायामुग्धविप्रलंजनप्रका-
रास्तैः ॥ ननुकथमेवं विधयात्रादीनां मुग्धजनप्रतारकत्वं याव-
ता यथातथा जगवत्पूजायाः कुशलानुबंधहेतुत्वादिति चेन्न ॥
एवंहिलोकोदाहरणप्रामाण्येन जगवत्पूजाविधाने जगव-
तोऽप्रमाण्यापादनेन मिथ्यात्वादिप्रसंगात् ॥

अर्थः—आदि शब्दवक्ते सिद्धांतमां न कहेलुं ने हालमां ए
लोकोए प्रवर्त्तवेलुं जे ‘माणिक्य प्रस्तारिकादिक पर्व’ तेनुं पण अ-
हण करवुं इत्यादिक जोळा लोकोने ठेतरवाने जे उपाय तेणे करीने
ए लोक ठगे ठे ते वातमां लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारनी
यात्रादिक वस्तुने मुग्धजननुं एटले जोळा लोकनुं ठेतरवापणुं केस

कहेवाय ? जे ते प्रकारे करी एवी पण जगवत्नी पूजाने कुशल बांधवापणुं ठे ए हेतु माटे हवे सुविहित बोढ्या जे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं. केम जे ए प्रकारे लोकना उदाहरणना प्रमाणपणे करीने जगवत् पूजा करेसते जगवंतना अप्रमाणपणानुं प्रतिपादन थयुं तेणे करीने मिथ्यात्व आदिकनो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे.

टीका--जिहंमि विज्जमाणे उचिए अणुजिठपूयणमजुत्तं ॥ लो-
गाहरणं च तहा पयमे जगवंतवयणंमि ॥ लोगो गुरुतरगो खलु
एवं सइ जगवत्तवि इहोत्ति ॥ मिच्छत्तमोय एवं एसा आसाय-
सा परमा ॥

टीकाः---तथा नमसितकमुपयाचितकंजवतामिदानीमीदृ-
गुपद्रवःसमुपस्थितःसमुपस्थास्य मानंवावर्त्तते तस्माद्भवद्भिस्तद्धि-
वृत्तयेजिनगोत्रदेवताऽम्बिकादिशासनसुराणामियद्रव्य मेषणीय
मितिगृहिणः प्रति जिनाद्युद्देशेन वित्तव्ययविधापनमितियावत् ॥

अर्थः---बळी नमसितक एटले बळीदानादि निमित्त मागी
लीधेलुं द्रव्यादि एटले तमारे आ काळमां आ प्रकारनो उपद्रव
प्राप्त थयो ठे अथवा उपद्रव प्राप्त थशे अथवा उपद्रव वर्त्ते ठे ते
हेतु माटे तमारे तेनी निवृत्तिने अर्थे जिन गोत्रनी देवता जे अं-
बिका ते आदिक शासन देवताने आटलुं द्रव्य एषणीय ठे एटले
आपवा योग्य जोइशे. इत्यादिक गृहस्थो प्रत्ये जिनादिकना उद्देशे
करीने द्रव्यनो खर्च कराववो एटलो अर्थ ठे.

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપશમનાય પ્રવચનદે-
વતાદીનાં પુરતોબદ્યાદિસ્થાપનગીતવાદ્યલાસ્યપુરસ્સરં સકલ
રાત્રિજાગરણં તતોદ્ધંઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્યેષામપિશાંતિકપૌ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઠલાનિ ઠઝાનિ લોકોપજીવનાર્થ
માગમાનજિહિતત્વેન વિલોચનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમાવ-
વાને અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ બલીદાન આદિકનું સ્થા-
પન કરવું તથા ગીત વાદ્ય નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનુ જાગરણ કરવું.
ત્યારપછી એ પદોનો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી વીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ ક-
રવા ઇત્યાદિક ઠલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને અર્થે
કરે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે લો-
કને લોચાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલો અર્થ.

ટીકા:—તૈઃ કરણજૂતૈ શ્વશબ્દજત્તંવચનપ્રકારસમુચ્ચયે
શ્રદ્ધાલુર્વિવેકવિકલધર્મેષ્ટાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવ
વિધૈઃ પ્રતારયિતું પાર્યતે નામતઃ સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનૈર્જિનદેવતૈર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—ચ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સર્વ
ઠગવાના પ્રકારે કરીને કેવલ નામ માત્રવળે જૈની કહેવાતા પણ
ક્રિયાવળે નહિ. કેમ જે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે એ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની ઇચ્છાવાળા ને શ્રદ્ધાલુ એવા લોકોને

उगे ठे ने जे विवेकी लोको ठे ते तो बहुधा ए प्रकारना उपायवके
उगाता नथी एटलो अर्थ ठे.

टीका:—शठैः प्रपंचप्रपंचनचतुरैः ढलितइवेत्युपमानं ॥
यथा ढलितः शाकिन्यादिजिर्वशीकृतस्तथाविधचेतन्यराहित्यात्
सुखेन वंचयितुं शक्यते तथायमेव जनः श्राद्धलोको हाइति वि-
षादे वंच्यते विप्रलज्यते ॥ महानयमस्मच्चेतसि विषादोयद्गर्मा-
र्थिलोकोधूर्तैः स्वार्थं वंचयित्वा दुर्गतौ पात्यत इति वृत्तार्थः ॥११॥

अर्थ:—प्रपंचनो विस्तार करवा चतुर एवा लिंगधारी शठ
पुरुषो तेमणे ए लोक ढढ्या होय ने शुं एम उपमान कर्युं एटले
जेम ढलेलो एटले जेम शाकणी आदिके वश करेलो होय ते पोतानुं
जेवुं चेतनपणुं हतुं तेणे रहित थयो तेथी ते सुखे ठेतरवा योग्य
थाय. तेम आ श्रावक लोकने पण ठेतेरे ठे. हा आ तो महा खेद
जरेली वात ठे आ तो अमारा चित्तमां मोटो विषाद आवे ठे जे
धर्मना अर्थी प्राणीउने धूर्त लोको पोताना स्वार्थने अर्थे ठेतरने
दुर्गतिमां नाखे. ठे एटले ठेतरने नरकमां ढोळी पादे ठे ए प्रकारे आ
एकवीसमा काव्यनो अर्थ थयो.

टीका:—इदानीमत्युच्छ्रंखलानां नामजैनानां दशमाश्चर्यानु-
ज्ञावादज्युदयं स्वविषादपुरस्सरं दर्शयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे अतिशे उच्छ्रंखल थयेला एवा पण केवलना-
म मात्रवके जैनी कहेवाता जे पुरुष तेमनो दशमाश्चर्याना महिमाथी

થયેલો જે ઝડય તેને પોતાના વિષાદ સહિત ઇટલે સ્વેદ પૂર્વક દે-
ખામતા સતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સર્વત્રાસ્થગિતાશ્રવાઃ સ્વવિષયવ્યાસક્તસર્વેન્દ્રિયા ।

વલ્ગજૌરવચંન્દન તુરગાઃપુણ્યત્કષાયોરગાઃ ॥

સર્વાકૃત્યકૃતોપિ કષ્ટમધુનાંત્યાશ્ચર્યરાજાશ્રિતાઃ ।

સ્થિત્વા સન્ધુનિમૂર્ધસૂદ્ધતધિયસ્તુણ્યંતિ પુણ્યંતિ ચ ॥૧૧॥

ટીકા:—સર્વત્રલોક સમક્ષમસમક્ષં ચ આશ્રવતિસંચિનો
તિ જીવઃકર્મજિરિત્યાશ્રવાઃ પંચપ્રાણાતિપાતાદયસ્તતશ્ચાસ્થગિ-
તા અનિરુદ્ધાઆશ્રવાયૈસ્તે તથા॥ કિલ યતીનાં સત્તદશવિધસં-
યમમધ્યાત્પંચાશ્રવદ્ધારનિરોધઃ પરમસંયમસ્તેનૈવ તેષાં પંચમહા-
વ્રતધારિત્વસિદ્ધે સ્તેત્વતિનિરંકુશત્વાન્ન તાનિ નિરુધંતિ ॥

અર્થ:—સર્વ જગાએ ઇટલે લોકના દેખતાં પ્રાણાતિપાત
આદિક પાંચ આશ્રવ તે જેમણે રોક્યા નથી ઇટલે પાંચ પ્રકારના
આશ્રવને ઠાના તથા ઝડાના સેવન કરનાર જીવજે તે જેણે કરીને
કર્મનો સંચય કરે છે તેને આશ્રવ કહીએ. એ પ્રકારે આશ્રવ શબ્દની
વ્યુત્પત્તિ છે. વળી યતિને સત્તર પ્રકારના સંયમમાંથી પાંચ પ્રકારના
આશ્રવનો નિરોધ કરવો તે પરમ સંયમ કહીએ તેણે કરીનેજ તેમને
પાંચ મહાવ્રતનું ધારવાપણું સિદ્ધ થાય છે પણ તે ભિંગધારી તો અ-

તિહોજ નિરંકુશ થયા છે એ હેતુ માટે તે મહાવ્રતને પણ રાખી શકતા નથી.

ટીકા:—અનિરુધાના અપિકેચન લોકાપવાદજિયા ન પ્રા-
કટયેન તત્પ્રતિસેવિનો જવંતિ ॥ ઇમેતુનિસ્ત્રપતયા સર્વત્ર તાન્ય
પ્રતિહતપ્રસરત્વેન સેવંત ઇતિ ॥ તથાસ્વવિષયેષ્વાત્મગ્રાહ્યેષુરૂપ-
રસગંધસ્પર્શશબ્દેષુ વ્યાસક્તાન્યુપજોગપ્રવણાનિ સર્વેંદ્રિયાણિ
સકલકરણાનિ ચક્ષૂરસનગ્રાણત્વગૂશ્રોત્રાણિ યેષાં તે તથા ॥ ય-
તિનાં હિ નિગૃહીતેંદ્રિયેણ જવિતવ્યં ॥

અર્થ:—મહાવ્રતને ન પાઠનાર એવા પણ કેટલાક લિંગધા-
રી પુરુષો લોકાપવાદના જય થકી પ્રગટપણે તે પાંચ મહાવ્રતને નાશ
કરતા નથી પણ નિર્દયપણું સર્વ જગાએ છે એ હેતુ માટે નિરંતર મ-
હાવ્રતને નથી સેવતા ॥ એટલે ઢાના નિરંતર પંચ મહાવ્રતના ઘાતક
કપટીએ લિંગધારી પુરુષો છે. વલી સર્વ ઇંદ્રિય એટલે નેત્ર, જિભ્વા,
નાસિકા, ત્વચા, કાન એ પાંચ ઇંદ્રિયો તેમના જે પોતપોતાના વિષય
એટલે તે ઇંદ્રિયોવડે અનુક્રમે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય એવા જે રૂપ, રસ,
ગંધ, સ્પર્શ ને શબ્દ એ જે પંચ વિષય તેને વિષે અતિશય આસક્ત એ-
ટલે તે વિષય જોગવવામાં પ્રવીણ એવી છે સર્વ ઇંદ્રિય તે જેમ-
ની, એવા લિંગધારી છે તે નિશ્ચે સાધુને તો સર્વ ઇંદ્રિય વશ કર-
વી ઘટે છે.

ટીકા:—અન્યથા પ્રવ્રજ્યાયા જીવનમાત્રતાપત્તે: ॥ યદાહ ॥
પ્રસંજિતાનિદોક્ષિત્વા,સ્વાનિ થેન સુખાશયા ॥ વિષયેષુ હૃષીકાણિ,

પ્રવજ્યા તસ્ય જીવનં ॥ લિંગિનસ્ત્વૈહિકમેવ, સુખં પુરસ્કૃત્ય વિષયે ॥
 ઇન્દ્રિયાણિ વ્યાસંજંતો, યથેચ્છં વિચરંતિ ॥ તથા ગૌરવાણ્યાત્મ
 ન્યુત્કર્ષપ્રત્યયહેતવોઽધ્યવસાયવિશેષાસ્તાનિચ ઋદ્ધિરસસાતા-
 તિરેકહેતુત્વેન કારણેકાર્યોપચારાદ્ધિરસસાતસંજ્ઞાન્યેવ ત્રીણિ
 તૈશ્ચંદ્રાસ્તત્સાહાય્યેનોધુરાઃ ॥

અર્થઃ—ને જો ઇન્દ્રિયો વશ ન કરે તો દીક્ષા જે તે કેવલ
 આજીવિકારૂપપણાને પામે. જે હેતુ માટે કહ્યું છે જે જે પુરુષ દીક્ષા
 લઈને સુખની આશાએ વિષયને વિષે પોતાની ઇન્દ્રિયો પ્રવર્તીવે છે
 તેને દીક્ષા જે તે આજીવિકારૂપ થાય છે ને લિંગધારીજ તો આ લો-
 કનુંજ સુખ આગલ કરી એટલે મુખ્ય કરીને ઇન્દ્રિયોને વિષયમાં
 અતિશય આસક્ત કરીને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ યથેષ્ટ એટલે
 મનમાં આવે તેમ વિચરે છે વળી ગૌરવ એટલે પોતાને વિષે ઉત્કર્ષ
 જણાવવાનું કારણ એવા જે આત્માના અધ્યવસાય વિશેષ તે ગૌરવ
 કહીએ તે ઋદ્ધિ તથા રસ તથા શાતા તેનું જે અતિશયપણું તેના
 કારણજીત છે એ હેતુ માટે કારણને વિષે કાર્યનો ઉપચાર કરવાથી
 રૂદ્ધિ ગૌરવ તથા રસ ગૌરવ તથા શાતા ગૌરવ તેમણે કરીને આકરા
 એવા જે દંડ એટલે તે ગૌરવની સાહાય્યે કરીને આકરા દંડ થાય છે.

ટીકાઃ—દંડા દંડયતે ડુર્ગતિપાતેન ડુઃખસંસ્થાપ્યતે આત્મા-
 ઽમીજિરિતિદંડા અકુશલમનોવાક્ષ્યાસ્તેવ દેહિનામુત્યથપ્રવ-
 ર્તેકત્વાચ્છપલત્વાચ્છ તુરંગાઅશ્વાસ્તતશ્ચ વદગતોઽનિયમિતતયા ય-
 દ્વચ્ચા પ્રસરંતોગૌરવચંદ્રાદંડતુરગાયેપાં તે તથા ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने दुर्गतिमां नाखवावमे दुःखित करे ठे तेने दंरु कह्णीए ते अकुशल एटले सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारोने उन्मार्गमां प्रवर्त्तववाथी ने चपळपणाथी घोमा समान कहा ठे ते हेतु माटे उठळता एटले नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरववमे आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोमा ते जेमना एवा एटले जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उद्धत ठे एवा लिङ्गधारीन ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाअपि जातिस्वान्नाव्याद् व-
दगंति यदातु गौरवेण बलोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवं दंरुअपि स्वरूपेणैव तावदुद्धुरा कृध्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
नां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोमा निर्वळ होय तो पण एनी जाति स्वजा-
वथीज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव बळवमे मदोन्मत थाय त्यारे
तो शुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपो जे दंरु ते पण स्व-
रूपवमे एटले पोतानी मेळेज उद्धत ठे ते ज्यारे कृद्धि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए त्रणवमे सहित थयां त्यारे तेना उद्धतप-
णानी शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्धासनमुपपन्नं ॥ दुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

त्रयोमनोज्ञापितकायदंसा विनिर्मितासङ्गतिपातदंसाः ॥
नजातु कार्या यतिना प्रचंसाः समीकृताकांरुकृतांतदंसाः ॥
लिङ्गिनस्तु गौरवोद्गुरकंध रतया सततं तान्वदगयंति ॥

अर्थः—यतिने मन वचन ने काया तेमनुं जे उद्वास करवुं
एटले गमे तेम छूटां मूकवां ते घटतुं नथी केम जे ए दुर्गतिमां
परवानां कारण ठे ए हेतु माटे साधुने इंद्रियो अने अंतःकरणे भनमां
आवे तेम जे चलाववुं ते पण अघटित ठे. जे माटे ते वात शास्त्रमां
कही ठे जे मन वचन तथा काया तेमनुं जे दमन करवुं ते सद्ग-
तिमां जवानुं आलंबनरूप थाय ठे ने यति पुरुषे ते मन वचन का-
याने प्रचंरु न करवां एटले उन्मत्त गमे तेम चालनार न करवां
केम जे जो एम करे तो तेज यमराजाना दंरु जाणवा. एटले तेज
मन वचन काया नाश करनार दुर्गति पसारनार दुःख देनार जा-
णवां ने ए लिङ्गधारी तो पोताने विषे गुरूपणुं मानीने अंचो खांध
राखीने निरंतर ते त्रण प्रकारना गौरवने वळगी रह्या ठे एटले ते
गौरवनुं घणुं सेवन करवाथीज पोताने विषे मोढ्यपमाने ठे ए जावठे.

टीकाः—तथा कषायाएवहेयोपादेयवस्तुतत्त्वचैतन्यहारि-
त्वाद्गुरगाञ्जंगास्ततश्चार्थमिकजनसत्क्रियादर्शनासहनेन पु-
प्यंतः प्रवलीज्वंतः कषायोरागायेषां ते तथा, यतीनां हि सौश्रा-
मण्यवैफल्योत्पादनात्कषायाः कर्तुं न युज्यंते ॥ यदाहुः ॥ मुक्त्यं
गनायाः क्रयणेत्तरण्यं श्रामण्य मुच्चैर्गुणिनां शरण्यं ॥ कृतव्यपाया
यतिनाकषायाः सस्यं नरस्यंति यथा कुवाताः ॥

अर्थः—वळी कषाय जे ते त्याग तथा ग्रहण करवा योग्य
एवी जे वस्तु तेनु यथार्थ ज्ञानरूपी जे चैतन्य तेना नाश करनार ठे ए हेतु
सर्प माटे समान ठे ने धर्मिष्ठ लोकनी सारी क्रिया देखीन खमाय तेणे
करी प्रवळ थता ठे कषायरूपी सर्प ते जेमना एवा ए लिंगधारी ठे
वळी निश्चे पोतानुं जे सारुं साधुपणुं तेने निष्फळ करे एवा कषाय
ठे माटे करवा घटता नथी. जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे
मुक्तिरूपी स्त्रीने वेचारथी लीधामां साधुपणुं राखवुं ते मूढ्य ठे एटले
जेनी पासे साधुपणारूपी मूढ्य ठे तेने मुक्तिरूपी स्त्री मळे ठे ने वळी
साधुपणुं जे ते गुणि पुरुषोने शरण करवा योग्य ठे ने जे कषाय ठे ते
यतिपणाने नाश करनार ठे जेस विपरीत वायु ठे ते धान्यने वगळे
ठे नाश करे ठे तेम ॥

टीकाः—यत्याज्ञासास्तुगुणिषुनिर्निमित्तकषायकलुषितांतः
करणा एवो पलज्यंत इति ॥ एवंतावत् पंचाश्रवविरमणपंचे-
न्द्रियनिग्रहदंरुत्रयविरतिकषायचतुष्टयजयलक्षणसप्तदशविध
संयमाज्ञावेन तेषां लोकोत्तरबाह्यत्वं प्रदर्श्येदानीं लोकलोको-
त्तरबाह्यत्वमपिदर्शयतीत्याह ॥

अर्थः—लिंगधारी तो गुणवाळा पुरुषोने विषे कारण विना-
ज कषायवने मलिन थयां ठे अंतर ते जेमनां एवाज देखाय ठे ए
रीते पांच आश्रवथी विराम पामवुं तथा पांच इंद्रियोनो निग्रह
करवो तथा त्रण दंरुथी विरति करवी तथा चार कषाय जीतवा ए
ठे लक्षण जेनुं एवो जे सत्तर प्रकारनो संयम ते ए लिंगधारीने

વિષે નથી માટે તેમને લોકોત્તર ક્રિયા થકી રહિતપણું છે તે દેખામયું ને
હવે લૌકિકને લોકોત્તર એ વે થકી રહિતપણું લિંગધારીનું દેખામે છે.

ટીકા:—સર્વાકૃત્યકૃતોપિ લોકલોકોત્તરવિરુદ્ધાબ્રહ્મ
સેવનપુષ્પફલાદ્યુપન્નોગાદ્યસદાચારકારિણોપિ ॥ યદાહ ॥
દગપાણં પુષ્પફલં શ્રણેસણજ્ઞં ગિહત્યકિચ્છાઈ ॥ અજયાપત્ની સે-
વંતી જશ્વેસવિમંબગાનવરં ॥

અર્થ:—જે એ લિંગધારીનું સેવન કરવાનું કામ કરે છે તો
પણ એટલે લોકને લોકોત્તરમાં વિરુદ્ધ એવાં જે મૈથુન સેવવાં તથા
પુષ્પફલ આદિકનો નપન્નોગ કરવો ઇત્યાદિ અસત્ આચરણ કરતા
એવા છે તોપણ જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—નામ જૈના ઇતિ પ્રકૃતં ॥ કષ્ટં મહદુઃખમેતત્ ॥
અધુના સંપ્રતિ સ્થિત્વા આરુહ્ય સન્સુનિમૂર્ઙ્ગસુ સુવિહિતસાધુમ-
સ્તકેષુ પ્રતિપદમસૂચયા સુવિહિતાનામસદોષારોપણેન લાઘવો
ત્પાદનમેવહિતેષાં તન્મૂર્ઙ્ગસ્વવસ્થાનં ॥ નુદ્ધતધિયોનાસ્ત્યસ્મત્સમો
જગતિ સંપ્રતિ કશ્ચિદિતિ દર્પાધ્માતવુદ્ધયઃ તુષ્યંતિ સુવિહિતં
મન્યા અપ્યેતેઽસ્માન્નિર્લઘૂકૃતા ઇત્યાશયેન મોદંતે ॥ તુષ્યંતિ
ચ સાધ્વાદિપરિવારેણ શ્રાદ્ધાદિપૂજયાચ વર્દ્ધંતે ચઃ સમુચ્ચયે ॥

અર્થ:—એ લિંગધારીનું નામ જૈની કહેવાય છે એટલે નામ
માત્રવળે જૈની છે એમ પ્રસંગથી પ્રાપ્ત થયું માટે અહો આત્મો મોદું

कष्ट, मोटुं दुःख ठे जे हवे सुविहित साधुना मस्तक उपरथी आरोहण करीने एटले माथा उपर चमीने राजी थाय ठे एटले पद पद प्रत्ये इर्ष्यावने असत् दोषनुं जे आरोपण करवुं तेणे करीने लघुपणानुं जे उत्पादन करवुं तेज तेमना माथा उपर पग मुक्यो जाणवो ते न-
रुत बुद्धिवाळा एम जाणे ठे जे आ काळमां जगतने विषे अमारा जेवो कोइ नथी ए प्रकारे अहंकारवने धमधमती ठे बुद्धि ते जेमनी एवा ए लिंगधारीउं हर्ष पामे ठे एटले सुविहितपणाने मानता एवा ए सुविहित साधु जे ते अमोए लघु कर्या ठे एटले एमनी हृदकाश करी अर्थात् एमने अमोए जीत्या ठे एम मानीने राजी थाय ठे ने पोतानी पासे पोताना जेवा जे लिंगधारी पुरुषो तेना परिवारवने पोतानी मोटप मानी राजी थाय ठे ने श्रावकादिकनी पूजावने अ-
हंकारपणुं धारण करे ठे चकारनो ससुच्चय अर्थ ठे एटले ए सर्व दोष एक एक लिंगधारीउंमां रह्या ठे.

टीकाः—अथ कथमेवं विधा अपि सन्मुनिमूर्द्धावस्थानेन ते तुष्यंति पुष्यंति चेत्यत आह ॥ अंत्याश्चर्यराजाश्रिताः पाश्चा-
त्याश्चर्यपार्थिवानुगताय तइति हेतुगर्जविशेषणं ॥ एतदुक्तं जवति ॥ नह्येवंविधाकृत्यविधायिनो महामुनीनां मस्तकेष्व-
वस्थानं कर्तुं पारयंति ॥

अर्थः—हवे ए प्रकारना लिंगधारीउं ठे तोपण सारा मुनि-
ना मस्तकने विषे निवास करवो तेणे करीने केम प्रसन्न थाय ठे पुष्ट थाये एटले राजी रहे ठे एम जो कहेता होय तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दशमा आश्चर्य रुपी राजानो आश्रय करीने ए लिंगधारीउं

પૂજાય છે હરણાય છે. જે હેતુ માટે દશમા આશ્ચર્ય રૂપી રાજાને અનુસરતા એ જે વિશેષણ છે તે હેતુ ગર્જિત છે એટલે એ વિશેષણ કહ્યું તેમાં હેતુ રહ્યો છે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ પ્રકારે અર્કાર્યના કરનારા લિંગધારીનું તે મહામુનિના મસ્તક ઉપર નિવાસ કરવા ક્યારે પણ પાર પામેજ નહિ એટલે સમર્થ થાયજ નહિ.

ટીકા:—કથંચિત્કુર્વાણાઅપિવા ન તોષં પોષંચ તે પ્રાપ્નુવંતિ ॥ મહામુનિતિરસ્કારમાત્રેણાપિ તત્કારિણા મિદૈવ હાનિશ્રવણાત્ ॥ યદાહ ॥ इहेवहीलिया ह्राणिं हसियारोवियवष अक्कोसिया वहंदितिमरणं दिति ताकिया ॥ परंचैवमनर्थकारिणो पिं लिंगिनः सुविहितां स्तिरस्कृत्यापिनंदंति तन्नूनं दशमाश्चर्यं महिमायं ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે પણ મહામુનિના મસ્તક ઉપર પણ સ્થાપનારા પુરુષો જે સંતોષ પ્રત્યે તથા પુષ્ટિ પ્રત્યે ન પામે. કેમજે મહામુનિના તિરસ્કાર માત્રવળે પણ તે તિરસ્કારને કરનાર પુરુષની એ જગોણજ હાનિ થાય છે એમ સંજ્ઞાયાય છે એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે પરંતુ એ પ્રકારે અનર્થના કરનાર એવા પણ લિંગધારીનું જે તે સુવિહિતનો તિરસ્કાર કરીને પણ આનંદ પામે છે તે નિશ્ચે દશમાશ્ચર્યનો મહિમા છે.

ટીકા:—यडुच्यते ॥ जेकेन क्वाणता सरोपपरुषंयत् कृष्ण सर्पानने, दातुंतेन चंपेटमुद्धतधिया हस्तः समुद्धासितः ॥ य.

आधोमुखमक्षिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो बलवतः कस्यापि लीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कह्युं ठे जे मदोन्मत्त अयेलो ने
शब्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
जे रोष रहित कठोरपणे हाथ जगामे ठे ने ते सर्प आंखो मीची
नीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
कोइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं लीलाचेष्टित ठे एम हुं मानुं
हुं एटले कालो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रज्ञाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते लिंगधारीओनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाश्चर्यनो महिमा ठे पण ए लिंगधारीओनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टंजेन महतामपिमूर्खस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाश्चर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिज्जूयापि पुष्यंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—वळी जेम केटलाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवातां होय तेनुं आलंबन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ लिंग-
धारी पण दशमा आश्चर्यना महिमावळे ते मोटा मुनिने पण पराज्व
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारै रेवाऽन्यत्रानिहितं ॥ अइइ-

समदुरंतछेरयप्रासरासी, दुसमसमयहं जेतुमसप्पजावे ॥
जमिहकवरूकूसासाहुलिंगीगुणहेपरिजविय पटुत्तं जंतिनंदंतिदूरं
एतच्च महत्कष्टं, नहिमहामुनीनामेवं पराजवः कर्तुमुचित इति
वृत्तार्थः ॥ ५२ ॥

अर्थः—वली प्रकरणना करनार पुरुषेज बीजो जगाए कष्टं
ठे जे मोटा मुनिनो ए प्रकारे पराजव करवो घटतो नथी ने ते करे
ठे ते मोटुं कष्ट ठे. ए प्रकारे आ बावीसमा काव्यनो अर्थ थयोश्श

टीकाः—सांप्रतं तेषां प्रत्यहं सर्व विरतिरूपप्रत्याख्यान
जंगकरणेन तपश्चरणाद्यज्ञावं प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारीजनुं निरंतर सर्व विरतीरूप पच-
खाणनुं जे ज्ञागवुं तेणे करीने तप तथा चारित्र तेनो अज्ञाव पटवे
नाश तेने प्रतिपादन करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वारंजपरिग्रहस्य गृहिणोप्येकाशनाद्येकदा ।
प्रत्याख्यायनरक्ततो हृदिजवेतीब्रानुतापस्सदा ॥
षट्कृत्वस्त्रिविधं त्रिधेत्यनुदिनं प्रोच्यापि जंति ये ।
तेषां तु कतपः कसत्यवचनं कज्ञानिता क व्रतं ॥ ५३ ॥

टीकाः----सर्वारंजपरिग्रहस्य सकलसाव्यव्यापारधनधान्यादिसंग्रहतत्परस्य गृहिणोपिश्राद्धस्याप्यास्तां महामुनेरित्यपिशब्दार्थः ॥ एकाशनं अंतर्दिवसमेकवारनियमितजोजनः प्रत्याख्यानजेदस्तदादिर्यस्य निर्विकृतिकादेस्तदादिप्रत्याख्यानं ॥

अर्थः----समस्त जे साव्य वेपार धन्य धान्य आदिक तेनो जे संग्रह तेने विषे तत्पर एवो जे गृहस्थ श्रावक तेना पण अंतरमां एकासणुं प्रमुख पञ्चस्काण जागीने पश्चात्ताप थाय तो मोटा मुनिना अंतरमां पश्चात्ताप थाय तेमां शुं कहेवुं एम अपि शब्दनो अर्थ ठे एकासणुं ते शुं तो दिवसमां एकवार नियम प्रमाणे जोजन करवुं एवो जे पञ्चस्काणनो जेद ते ठे आदि ते जेने एवुं जे निर्विकृतिकादिक ॥ एटले विगड न वावरवी इत्यादिकनुं जे पञ्चस्काण तेने ॥

टीकाः—एकदा कदाचिदष्टम्यादितिथिषु प्रमादबाहुल्येन नित्यप्रत्याख्यानान्नावात् प्रत्याख्याय नियम्य तदपि कदाचित् कृतमेकासनादि न रक्ततोऽनाजोगसहसाकारादिना न पालयतो न जत इत्यर्थः हृदिचेतसि जवेज्जायेत तीव्रो निष्ठुरोऽनुतापः ॥

अर्थः—क्यारेक करतो एवो श्रावक एटले अष्टमी आदिक तिथिने विषे पञ्चस्काण करतो केसजे घणा प्रमादथी नित्य पञ्चस्काण करतो नथी एवो जे श्रावक ते पण क्यारेक करेलुं एवुं एकाशनादि तेने न पाळतो एटले अजाणो सहसात्कारादिकवळे जागतो एवो ए प्रमादी श्रावक तेना चित्तमां पण अतिशय आकरो पश्चात्ताप थाय ठे जे में आ शुं कर्तुं.

टीकाः—बहुना कालेन तावदद्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जंगप्रायश्चित्तं गुरुज्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठन्ति ॥

अर्थः—अहो में घणै काले आज पञ्चस्काण कथुं ते पण मंद जाग्यवालो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केस थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणनुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पाम्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पक्रिमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पक्रिमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धिए सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सवं सावज्जंयोगं पञ्चस्कामि जावज्जीवाएतिविहंतिविहेणं मणेणं दयाए काएणमिलादि॥तत्रत्रिविधमिति तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्यंयोगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यन्निधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावज्जीव सर्व सावद्ययोगेने हुं पञ्चस्काण करुं हुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटले त्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावद्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुंहुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्य हि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपिशब्दार्थः जंजंतिखंमयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णो ज्ञेयप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेऽप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावद्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमन्युपेतस्य जंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापि कथंचिद्धोकपंक्त्या विहितस्योपवासादेर्नगानुं-
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्युं नथी तेनुं जे ज्ञा-
रावुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिं-
गमात्र धारण करीने केवळ पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थश्रमीते लिंगधारी

टीकाः—बहुना कालेन तावद्व्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जग्नप्रायश्चित्तं गुरुज्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठन्ति ॥

अर्थः—अहो में घणो काले आज पञ्चरूपाण कथुं ते पण मंद जाग्यवालो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केस थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चरूपाणनुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पाम्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पक्रिमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पक्रिमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धिए सावद्यनुं पञ्चरूपाण करे ठे.

टीकाः—यथा सव्वं सावज्जयोगं पञ्चरूपाणि जावज्जीवाणं त्रिविहंतिविहेणं मणेणं वायाए काएणमिलादि॥तत्रत्रिविधमिति तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्ययोगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यनिधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावज्जीव सर्व सावध्ययोगेने हुं पञ्चस्काण करुं हुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटलेत्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावध्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुंहुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्यहि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपिशब्दार्थः जंजंतिखंरुयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णोन्नेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावध्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमज्युपेतस्यजंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापिकश्चिद्व्योक्त्याविहितस्योपवासादेर्जगानुं-
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्युं नथी तेनुं जे जा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे वि-
शमात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थश्रुती ते लिंगधारी

જૂદા ઠે એમ જણાવે ઠે ને ' સર્વે ક ' શબ્દ ઠે તે અક્ષમાને જણાવે ઠે એટલે તિરસ્કાર ઠે અર્થ તે જેનો એવા ઠે. અર્થાત્ એ લિંગધારીઝને તિરસ્કાર ઠે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય ઠે. તેણે કરીને લોકપંક્તિએ એટલે લોકલજ્જાએ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય ઠે માટે તે લિંગધારીઝને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥ તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥ ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચયોગં ન કરોમિશ્યાય-જિધાય પુનસ્તત્ક્રુણમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગે-નાંશેનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીઝને વસ્તુગતિએ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ઠ. કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીઝનું તપ નિષ્ફળ થાય ઠે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું ઠે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમ જે સર્વ સાવચયોગ નહિ કરું શ્યાદિ કહીને પણ તત્કાલ જ તે સાવચયોગનું સેવન કરે ઠે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાય ઠે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય ઠે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. ઇતિ જ્ઞાવ ॥

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ન કરેમિત્તિજ્ઞાણિતા તં ચેવનિસેવર્ઘ્ન પુણો પાવં ॥
પચ્ચસ્કમુસાવાર્ઘ્ન માયાનિયત્તીપસંગોય ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यालीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाषिणएवत इति ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાપ નહિ કરું એમ
કહીને તેજ પાપને વળી સેવે છે તે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદી છે ને બાહ્ય મા-
યાને અર્ચ્યંતર માયા તેનો તેમને પ્રસંગ થાય છે માટે જ્યારે દીક્ષા
વચ્ચતે સર્વ સાવધ યોગની વિરતિરૂપ પોતાનું બોલેલું વચન અસત્ય
થયું ત્યારે બીજી વસ્તુ સંબંધી જે તેમનું બોલેલું તે સત્ય સંજ્ઞાવેજ
ક્યાંથી માટે એ લિંગધારીજ સર્વથા અસત્ય જ્ઞાષિજ છે.

ટીકા:—ક્વ જ્ઞાનિતાસિદ્ધાંતરહસ્યપરિષ્કૃત્ત્વં ॥ જ્ઞાનસ્ય-
હિફલં વિરતિસ્તસ્યાશ્ચસાતશીલતયા તૈઃસમૂલમુન્મૂલનાત્તથા
ચ કથંચિત્સતોપિજ્ઞાનસ્યાઽકિંચિત્કરત્વેન તદાજ્ઞાસત્વાત્જ્ઞાન
ગંધોપિ તેષાં નાસ્તીતિ ॥

અર્થ:—વળી તે લિંગધારીજને સિદ્ધાંતના રહસ્યનું જાણપણું
પણ ક્યાંથીજ હોય કેમ જે જ્ઞાનનું ફલ તો વિરતિ છે ને તે વિરતિ તો
જ્ઞાતાશીલપણે તે લિંગધારીજે મૂલમાંથીજ ડાહ્યાની નાંખી છે એટલે

જૂદા છે એમ જણાવે છે ને ‘ સર્વે ક્ક ’ શબ્દ છે તે અક્ષમાને જણાવે છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો એવા છે. અર્થાત્ એ લિંગધારીને તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચ્ચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેણે કરીને લોકપંક્તિએ એટલે લોકલજ્જાએ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય છે માટે તે લિંગધારીને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥ તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાન્નિધાનાત્ ॥ ક્ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચ્ચયોગં ન કરોમિશ્ચ્યાન્નિધાય પુનસ્તત્ક્રમ્યેવ તન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગેનાંશેનાપિસત્યવચનાન્નાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીને વસ્તુગતિએ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ષટ્કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીનું તપ નિષ્ફળ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમજે સર્વ સાવચ્ચયોગ નહિ કરું છત્યાદિ કહીને પણ તત્કાલ જ તે સાવચ્ચયોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાય છે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. ઇતિ જાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिन्नचित्ता तं चेवनिसेवई पुणो पावं ॥
पञ्चस्कमुसावाई मायानियमीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यालीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाषिणएवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृषावादी ठे ने बाह्य मा-
याने अज्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
वखते सर्व सावद्य योगनी विरतिरूप पोतानुं बोलेलुं वचन असत्य
थयुं त्यारे बीजी वस्तु संबन्धी जे तेमनुं बोलेलुं ते सत्य संज्ञवेज
क्यांथी माटे ए लिंगधारीजं सर्वथा असत्य ज्ञाषिज ठे.

टीकाः—क्व ज्ञानितासिद्धांतरहस्यपरिच्छेदत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तैःसमूलमुन्मूलनात्तथा
च कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्वात्ज्ञान
गंधोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीजने सिद्धांतनारहस्यनुं जाणपणुं
पण क्यांथीज होय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे ने ते विरति तो
शाताशीलपणे ते लिंगधारीजं ए मूलमांथीज उखाकी नांखी ठे एहेतु

माटे वळी कोइ प्रकारनुं कांइक ज्ञान हशे तो पण ते ज्ञान कांइ करवा समर्थ नथी केम जे ए ज्ञान नथी ए तो ज्ञाननो आज्ञास जणाय ठे माटे ते लिंगधारीउने ज्ञाननो गंध पण नथी ए वात सिद्ध थइ.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

सुबहुं पि सुयमहीयं किं काही चरणविप्पहीणस्स ॥

अंधस्स जह पक्षित्ता दीवसयसहस्सकोमीवि ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अतिशय घणुं एवुं ए पण जे शास्त्रनुं जणवुं ते चारित्ररहित एवा पुरुषने शुं करी शकशे कंइ पण नहि करी शके जेम आंधळानी आगळ सो हजार करोरु एवा पण दीवा प्रदीप्त कर्या पण ते अंधने उपकार जणी नथी तेवुं चारित्रहीण पुरुषनुं जणवुं ठे.

टीका:—एव व्रतंदीक्षा॥ दीक्षोपादानेपि प्रत्याख्यानजंगाद-
लीकज्ञापणेन दीक्षाया अपार्यक्यापादानाद्धतं तेषांनास्तीति

॥यदाह॥ खोएवि जो ससूगो अलियं सहस्रान जासई किंवि॥

अहदिस्किउवि अलियं जासइ तो किंच दिस्काए॥

अर्थ:—वळी ते लिंगधारीउने दीक्षा पण नथी केम जे दीक्षा खे ठे तो पण पञ्चक्राणनुं जागवुं तेथी तथा असत्य ज्ञापण करवुं तेथी दीक्षानुं निरर्थकपणुं याय ठे ए हेतु माटे तेमने बीक्षा

નથી તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે સારો પુરુષ હોય તે પણ સહસાત્કારે કાંઈ જૂઠું ન બોલે ને અહો આ લિંગધારીએ તો દીક્ષા લીધી છે તો પણ જુઠું બોલે છે માટે એ દીક્ષાવચ્ચે શું? કંઈપણ નહિ. એ દીક્ષા લીધી તે ન લીધા જેવીજ થઈ ઇતિ જાવ ॥

ટીકા:—અત્રચાસકૃત્કવશબ્દોપાદાનેન લોકે લોકોત્તરે ચ તત્તપઃપ્રત્નૃતેસ્તપસ્ત્વાદિકં ન સંજવતીતિજ્ઞાપ્યતે ॥ તેનાયમાશયઃ ॥ યદાકિલગૃહિણોપિસંતતં ગૃહારંજસંરંજરતત્વાત્ પ્રમાદન્નરનિર્જરાશ્ચપ્યન વગતસિદ્ધાંતતત્વાશ્ચપિ કદાચિત્ પ્રત્યાખ્યાન જંગેનૈવમનુતપ્યંતે તદા સુતરાં યતીનાં સર્વસાવધયોગવિરતાનાં વિદિતાગમસારાણાં કથંચિદ્ધિરતિજંગે પશ્ચાન્તાપઃ પ્રાયશ્ચિત્તગ્રહશ્ચ યુક્તઃયેતુનિઃશૂકતયા તાંજનંતો મનાગૂલજ્ઞામપિનાદધતિ તેષાં નાસ્ત્યેવ તપઃપ્રત્નૃતીતિવૃત્તાર્થઃ ૨૩ ॥

અર્થ:—આ જગાએ વારંવારકવ શબ્દનું જે ગ્રહણ કરવું તેણે કરીને લોકને વિષે તથા લોકોત્તરને વિષે તે લિંગધારીનું જે તપ આદિક તેથી તપ આદિકપણું સંજવતું નથી એમ જણાવે છે. એટલે એ લિંગધારીનું જે તપ તે નિષ્ફળ છે અર્થાત્ એમ જે તપ નથી, વ્રત નથી ઇત્યાદિ અર્થને કવ શબ્દ જણાવે છે તે હેતુ માટે આ અન્નિપ્રાય પ્રગટ જણાય છે જે જ્યારે ગૃહસ્થ છે તે પણ નિરંતર ઘરના આરંજને વિષે મગ્ન છે તે હેતુ માટે પ્રમાદના સમૂહને વિષે જરપુર બુઝેલા છે ને નથી જાણ્યું સિદ્ધાંતનું તત્ત્વ તે જેમણે એવા છે તો પણ ક્યારેક પચ્ચક્ષાણનું જ્ઞાગવું થાય તો તેણે કરીને અતિશય પરિતપ્ત થાય છે ત્યારે સર્વ સાવધ યોગથી વિરામ પામેલા ને જાણ્યો છે

આગમનો સાર તે જેમણે એવા યતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જંગ થયે સતે પશ્ચાત્તાપ થવો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિત્તનું ગ્રહણ કરવું તે યુક્ત છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપઆદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર લજ્જા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીનને તપ આદિક કાંઈપણ નથી એ પ્રકારે આ ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૨૩ ॥

ટીકા:—ઇદાની તેષાં લોકોપહાસાદિપુરઃ સરં જિનપથપરિપંથિત્વં વૃત્તદ્વયેન પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીનું લોકમાં ઉપહાસાદિક થાય છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે ઝલટાપણું છે તેને બે કાવ્યે કરીને પ્રગટ કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થવ્યયતો યથારુચિકૃતે સર્વર્તુરમ્યે મઠે
નિત્યસ્થાઃ શુચિપટ્ટતૂલિશયનાઃ સજ્ઞવિદ્કાઘ્યાસનાઃ ॥
સારંજ્ઞાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા
સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૨૪॥

इत्याद्युद्धत सोपहासवचसः स्युः प्रेक्ष्यलोकाः स्थितिं,
श्रुत्वान्येज्जिमुखाअपि श्रुतपथाद्वैमुख्यमातन्वते ॥
मिथ्योक्त्यासु सुदृशोपिविभ्रति मनः संदेहदोलाचलं,
येषां ते ननु सर्वथा जिनपथ प्रत्यर्थिनोमीततः ॥ २५ ॥

टीका:—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठन्ति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधंव्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरदपसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कळिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुभव
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ काळना अदप बळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ यता.

टीका:—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषांतैः क्रियतइत्यत-
आह ॥ साधुव्याजेन यतिव्रतना विटाः खिन्नाः नामीसांधव-
स्तद्वद्गुणयोगात् ॥ किंतुतद्व्याजेनविटाःसकलतद्वद्गुणोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हसे ठे वली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्ने एटले उपस्थी सा-

आगमनो सार ते जेमणे एवा यतिने तो कोइ प्रकारे विरतिनो जंग
थये सते पश्चात्ताप थवो जोइए तथा प्रायश्चित्तनुं ग्रहण करवुं ते
युक्त ठे ने जे निःशूकपणे ते तपआदिकने जागता सता लगार मात्र
लज्जा पामता नथी माटे ते लिंगधारीउने तप आदिक कांइपण
नथी ए प्रकारे आ त्रेवीसमा काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३३ ॥

टीका:—इदानी तेषां लोकोपहासादिपुरः सरं जिनपथप-
रिपंथित्वं वृत्तद्वयेन प्रकटयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे ते लिंगधारीउनुं लोकमां उपहासादिक थाय
ठे ते पूर्वक जिनमार्गथी जे उलटापणुं ठे तेने वे काव्ये करीने प्रगट
करी कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवार्थव्ययतो यथारुचिकृते सर्वर्तुरम्ये मठे
नित्यस्थाः शुचिपट्टतूलिशयनाः सज्जब्दिकाद्यासनाः ॥
सारंज्ञाः सपरिग्रहाः सविषयाः सेष्याः सकांक्षाः सदा
साधुव्याजविटा अहो सितपटाः कष्टं चरन्ति व्रतम् ॥३४॥

इत्याद्युद्धत सोपहासवचसः स्युः प्रेक्ष्यलोकाः स्थितिं,
श्रुत्वान्येज्जिमुखाअपि श्रुतपथाद्वैमुख्यमातन्वते ॥
मिथ्योक्त्यासु सुदृशोपिविभ्रति मनः संदेहदोलाचलं,
येषां ते ननु सर्वथा जिनपथ प्रत्यर्थिनोमीततः ॥ ३५ ॥

टीकाः—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठंति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधंव्रतकष्टमनुज्वंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरद्वपसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कळिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुज्व
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ काळना अद्वप बळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ थता.

टीकाः—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषांतैः क्रियतइत्यत-
आह ॥ साधुव्याजेन यतिव्रजना विटाः खिन्नाः नामीसांधव-
स्तद्व्रक्षणयोगात् ॥ किंतुतद्व्याजेनविटाःसकलतद्व्रक्षणोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हसे ठे वल्ली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्णे एटले उपरथी सा-

ધુનો વેષ બનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ છે એટલે વેશ્યાપતિ છે જાવાર્થ જે લુચ્છા, ઝમ્મકા, વંઠેલ, વ્યજિચારી એવા એ પુરુષ છે પણ સાધુ નથી. કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ આ લિંગધારીનું માં દેખાતું નથી ત્યારે શું દેખાય છે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા વ્યજિચારી પુરુષો દેખાય છે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં લક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્ભૂવિ-
ણસ્યતદધીનસ્વાત્ જિનવિત્તવિનિયોગેન યથારુચિ રુચેઃ સ્વેચ્છાયાં
અનતિક્રમેણેત્યવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાપાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતે સર્વર્તુરમ્યે સકલવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞાતકાલવિશેષ
મનોહરે મઠે પ્રતીતે ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેખામે છે જે લિંગધારીનું દેવમંદિરનું
અધિપતિપણું છે તેણે કરીને દેવદ્રવ્ય એ લિંગધારીનું સ્વાધીન છે
તે હેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા છે એટલે રુચિ છે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ક્રતુને વિષે મનોહર એટલે જો જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુષિરવિશચ્ચિશિરચારુમારુત
વિહિતજીષ્મગ્રીષ્મપૃથુદવથુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોધ્ધૂતરથ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાપનાનિ ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખામે છે જે એ મઠને વિષે એ-

ટલે પોતાને રહેવાના સ્થાનને વિષે આ પ્રકારનાં સુંદર જાલીયાં મૂકાવે છે. તે કેવાં છે તો જે જાલીઆંના બિદ્ધમાંથી પ્રવેશ કરતો ને શીતલ એવો જે સુંદર વાયુ તેણે કરીને કર્યો છે આકાશ ગ્રીષ્મ ઋતુના ઘણા ધામથી આકુલ થતું જે શરીર તેની પુષ્ટિ તે જેમણે એવાં ને વઢી તે જાલીઆં કેવાં છે તો મારગમાં ચાલનાર લોકોએ ઝમામી જે રસ્તાની રજ તે જેમ ન પડે. ૫ પ્રકારે જેનું ઝંચાપણું સંપાદન કર્યું છે એવાં ઇટલે દેવ દ્રવ્યવશે પોતાને રહેવાના સ્થાનમાં ઝણકાલમાં સુખ થવાને વાસ્તે ઝંચી બારીઓ તથા જાલીઓનો તાલમેલ બનાવે છે ઇતિજ્ઞાવઃ ॥

ટીકાઃ—નિરુદ્ધપ્રાવૃષેણ્યવરેણ્યજલદપટલવિગલ્લવધિરસ સલિલધારાસારા વિચિત્રચિત્રશાલિકાસારા વિટંકોટંકિત દંતકલ્પના વલ્લજ્જયઃ ॥

અર્થઃ—વઢી વર્ષાઋતુમાં પોતાના સુખને અર્થે તે જમાવે સુંદર મેઘથી પડતું જે ઘણું જલ તેની ધારાઝના કણિયા રોકાવાને વાસ્તે ઝપર આઢાદનવાઢાં ઢજાં કરાવે છે.

ટીકાઃ—અજવન્પ્રાલેયકણસંવલિતહૈમનપવનસ્પર્શલેશા- નિશીથિન્યામપિ સુખપ્રવેશા અપવરકદેશાઃ ॥ ૬૬ ॥ કથં ચ કથં ન સર્વચુરમ્યતા મઠસ્ય ॥

અર્થઃ—વઢી શિયાઢામાં હિમના કણીયાવશે મિશ્રિત થ.

येदो जे अति शीतल वा तेना स्पर्शनो लेश जेमां न थाय ने रा-
त्रिए पण जेमां सुखनो प्रवेश ठे एवा जेमां सुंदर उरमा ठे. ए प्रकारनो
पोतानो मठ सर्व काळमां सुखकारी केम न होय.

टीकाः—तथा च तत्र नित्यस्थाः सततवासिनः ॥ सुवि-
हिताहि देवद्रव्योपज्ञोग ज्ञयाद्यतिनिमित्तनिर्मितत्वेन महा-
सावद्यत्वाच्च मठे न वसन्ति किंतु याचिते यादृशितादृशि परगृहादा-
वेव तत्रापि नानवरतं वसन्ति ॥

अर्थः—वळी ते स्थानकने विषे निरंतर निवास करता
एवा लिंगधारी ठे ने सुविहित साधु जे ते तो देवद्रव्यनो उपज्ञोग
थाय ए ज्ञयथकी यतिने निमित्ते निपजाव्यो ठे ए हेतु माटे ने
महा सावद्यपणुं ठे ए हेतु माटे त्यां नथी वसता त्यारे क्यां वसे ठे?
तो मागी लीधेवुं जेवुं तेवुं पारकुं घर तेने विषेज निवास करे ठे
तेमां पण निरंतर निवास नथी करता.

टीकाः—नित्यवासित्वप्रसंगान्नित्यवासस्य च यतीनां श्रा-
द्धादिप्रतिबंधलाघवादिहेतुत्वेन प्रतिषेधात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

पन्निबंधो बहुयत्तं न जणुवयारो न देसविन्नाणं ॥
नाणाराहण मेए दोसा अविहारपरकंमि ॥

अर्थः—केम जे नित्य निवासपणानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने साधुने श्रावकादिकनो प्रतिबंध थाय तेथी लघुता आदिकनी प्राप्ति थाय ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जो साधु विहार न करे तो ते पक्षमां आटला दोष रह्या ठे जे प्रतिबंध थाय तथा लघुता थाय तथा लोकोनो उपकार न थाय. तथा नाना प्रकारना देशनुं विज्ञान न थाय तथा आज्ञानुं आराधन न थाय.

टीकाः—उद्यतविहारस्यैव ममकाराद्युद्भेदनिमित्तत्वेनाग्नि-
धानात् ॥ यदाह ॥ अनिययवासो समुयाणचरिया अन्नाय उच्चं
परिक्कयाय ॥ अप्पोवही कलहविवज्जाणा य विहारचरिया
इसिणंपसत्था ॥

अर्थः—जे विहारना उद्यमी ठे तेनेज ममत्वनो नाश थाय
ठे ते शास्त्रमां कछुं ठे जे मुनिने विहार चर्या करवी ते प्रशस्त ठे
एटले वखाणवा योग्य ठे केम जे एक जगाए नियमाए निवास थइ
न जाय तथा घणा घरनी गोचरी थाय तथा अज्ञात गोचरी थाय एटले
आपनार तथा छेनार परस्पर उल्लेखे नहि तथा शुरू अहार मळे
तथा प्रतिरिक्तपणुं थाय. एटले स्त्री पशु नपुंसके रहित एवुं स्थान
मळे तथा अल्प उपधि थाय तथा कलहनो त्याग थाय ए सर्वगुण
मुनिने विहार करतां प्राप्त थाय ठे.

टीकाः—एतेतु सातखंपटतया मठे नित्यकृतस्थितयो
विक्षसंतीति कथं न ज्वंति विटाः॥ तथा शुचयो निर्मलाः पट्टः

સાઃ પટ્ટાંશુકસંવીતા હંસરુતાદિમયાઃ શય્યાવિશેષાઃ ॥ યદ્વા
પટ્ટાઃ શ્રીપર્ણાદિદારુનિર્મિતા સ્તાઃશયનંશયનીયં યેષાં તે તથા ॥
સાધવોહિ કંબલાદિસંસ્તારક એવ શેરતે ન પટ્ટતૂલ્યાદિષુ તાસાં
પ્રમાર્જનાયશુરુઃ વિજ્ઞૂષાસાતશીલત્વવ્યંજકત્વાદ્યોકોપહાસદેતુત્વાચ્ચ ॥

અર્થઃ—આ લિંગધારી તો સાતાસુખમાં લંપટ છે એ હેતુ
માટે મઠને વિષે નિત્ય નિવાસ કરી રહ્યા છે ને વિલાસ કરે છે માટે
એ વિટ પુરુષ એટલે વ્યજિચારી પુરુષ કેમ ન હોય વઢી નિર્મલ
સુંદર તલાઈઝં જારે સારાં વસ્ત્રના ડાઘાને સહિત તરેહવારની શય્યાનું
સુવાની સામગ્રીમાં જેમને દેખાય છે એવા અથવા શીશમ આદિક
કાષ્ટના પલંગ સુવાના જેમને છે એવા નિશ્ચે સાધુ તો કાંબલી
આદિકના સંથારામાં સુવે છે પણ કાંઈ જારે જારે ગોદમાં તલાઈઝં
પલંગ પાથરણાં વગેરેમાં સુતા નથી કેમ જે તેવી વસ્તુનું પૂજવું
પરિવેહવું થઈ શકતું નથી માટે અશુદ્ધપણું રહે છે એ હેતુ માટે
તથા શોજાને જણાવનાર છે તથા સાતાસુખશીલપણાને જણાવનાર
છે એ હેતુ માટે તથા લોકોમાં ઉપહાસ થવાનું કારણ છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—એતેતુ તત્ર શયાના વિટત્વં પ્રકટયંતિ ॥ તથા
સન્નિવિદકાધ્યાસનાઃ ॥ શોજનગન્ધિકામસૂરકાદિવિષ્ટરજાજઃ ॥
ગન્ધિકાધુપવેશને ચ દોષા મુનીનાં પ્રાગેવોક્તાઃ ॥ સારંજા મઠવાટિ-
કાકૃષ્ણાદિમહાસાવચ્ચવ્યાપારકરણકારણપ્રવણાઃ સપરિમહાઃ
મહિવદ્ધાણિજ્યાદિપ્રયોજનને ધન્યધાન્યસ્નેહાદિજ્ઞાનસંપ્રદ
પરમ્પરાઃ ॥

અર્થ:—આ લિંગધારી તો પૂર્વે કહી એવી તલાઈમાં સુઘે
હે માટે પોતાનું વ્યજિચારીપણું પ્રગટ કહી આપે હે વઢી સારી ગા-
દીઝ જે મશરુ, મુખમલ, કીનલાપ, સાઢી, ગજીયાણી, સેલાં આ-
દિકની ગાદીઓ આસન તકીયા વગેરે વસ્તુનો ઉપજોગ કરે હે ને
મુનિયોને તો ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવાથી ઘણા દોષ લાગે
હે તે પૂર્વે કહ્યા હે વઢી તે લિંગધારીઓ આરંજ સહિત હે ઇટલે
મઠ તથા વાઢીઓ તથા લેતી ઇત્યાદિક જે મહાસાવધ વેપાર તેનું
કરવું તથા કરાવવું તેને વિષે તત્પર હે વઢી તે લિંગધારીઓ પરિગ્રહ
સહિત હે ઇટલે ગૃહસ્થની પેઠે વેપાર આદિક પ્રયોજનને કારણે
ધન તથા ધાન્ય તથા સ્નેહ ઇટલે ઘી, તેલ, દિવેલ ઇત્યાદિક વસ્તુ
તથા પાત્ર તે સર્વનો જે સંગ્રહ કરવો તેને વિષે તત્પર હે ॥

ટીકા :—સવિષયાશ્ચકુરાદીંદ્રિયાનુકુલનર્તકીદર્શનતાંબુ-
લાસ્વાદનચંદનાચંગરાગગંધર્વગીતશ્રવણાદિવિષય સતતાનુષક્ત-
ચેતસઃ ॥ સેષ્યા વિષયાસક્તત્વાત્કામુકવત્ ॥ સ્વાન્નિમતાં યો-
ષિતમન્યેન સાર્ઠ માલાપાદિ વિદધાનામવેદ્ય તં પ્રત્ય-
ક્ષમાજ્ઞાજઃ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓ વિષય સહિત હે ઇટલે નેત્ર
આદિક ઇંદ્રિયોને અનુકુલ ઇટલે ઇંદ્રિયોને આનંદકારી જે નાટિક
કરનારી સ્ત્રીઓ તેનું જે દેખવું તથા તાંબૂલનું ઝરૂણ કરવું તથા
ચંદનાદિકનો અંગરાગ કરવો તથા ગંધર્વનું ગીતગાન સાંજીલવું ઇ-
ત્યાદિક જે વિષય તેને વિષે નિરંતર આસક્ત હે ચિત્ત તે જેમનું યવા
વઢી તે લિંગધારીઓ ઇષ્યાઈ સહિત હે ઇટલે કામી પુરુષની પેઠે
વિષયાસક્ત હે ઇ હેતુ માટે પોતાની માનેલી સ્ત્રી તેને બીજા પુરુષની

સંઘાથે આલાપ સંલાપાદિ કરતાં દેહીને તે પ્રત્યે ક્રમાવાલા ન થતા
પટલે ઈર્ષ્યા કરતા એવા.

ટીકાઃ—સકાંક્ષાઃ સંજોગવિલાસાગ્ન્યાસાત્ પ્રતિક્ષણં
નવનવોપજાયમાનરિંસોત્કલિકાઃ ॥ આરંજાદયશ્ચયતીનાં બહુ-
દોષત્વાદનેકધાનિષિદ્ધાએવ સદા સર્વદા ॥ વિષયાણાંમનાદિજ-
વાગ્ન્યાસાત્કદા ચિત્સન્મુનેરપિ કસ્યાપિચેતો વિકારમાત્રં પ્રા-
પ્તુશ્ચાત્ ॥

અર્થઃ—બલી તે લિંગધારીઓ આકાંક્ષાએ સહિત છે પટલે
સંજોગ કરવાનો તથા વિલાસ કરવાનો અગ્ન્યાસ છે એ હેતુ માટે
ક્ષણે ક્ષણે નવી નવી રમવાની ઇચ્છાઓ જેમને ઝળે છે એવા સાધુને
આરંજ આદિકનો અનેક પ્રકારે નિષેધ છે કેમકે એમાં બહુ દોષ-
પણુંજ છે એ હેતુ માટે નિરંતર વિષયનો અનાદિ કાલનો અગ્ન્યાસ
છે એ હેતુ માટે ક્યારેક કોઈ પણ સારા મુનિના ચિત્ત પ્રત્યે પણ
વિકાર માત્રને પ્રગટ થવાપણું છે માટે પુર્વે કક્ષાં જે કારણ તે મુનિને
સેવવા યોગ્ય નથી.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥

નવિ અત્યિ નવિય હોહી પાણં તિહુયણંમિ સો જીવો ॥
જો જુવણમણુપત્તો વિચારરહિત સયા હોઈ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એવો કોઈ જીવ અણ
જગમાં બહુધા નથી તથા થશે પણ નહિ જે યૌવન અવસ્થા પામીને

विकार रहित सदाकाल एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—ननु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेतु एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव परिणीए ॥ जिस्कविसोहिमहवय त-
म्हासबिड्जाए गमणमित्याद्यागमनिषिद्धैकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्छृंखलतयाच सदैव मन्मथविकारनाज इतिसाधूक्तं साधु-
व्याजविटा इति ॥ ३४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवने पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाल अणकरतो एहवो. आ लिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निषेध कर्तुं एवं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटले मदोन्मत्तपणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्वान एटले कुतरां सम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिह्मानी शुद्धि यती नथी तथा महाव्रतनो
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
लिंगधारीजने साधुना मिषथी जणाता व्यजिचारी पुरुष कद्या ते
वात युक्त ठे. ॥ ३४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्यान्यप्येवं
प्रायाणि विरुंबनाव्यंजकानि वचांसि गृह्यन्ते ॥ ततश्च इत्यादी

न्युद्धतानि बहुजनवदनस्य मुद्रयितुमशक्यत्वान्निःशंकतयो
झटानि सर्वत्राऽस्खलितानीतियावत् ॥

अर्थः—एम पूर्वे कहां एवां आदि शब्दयी बीजां पण बहुधा एज प्रकारनां विम्वणाने जणावनारां वचन ग्रहण करीए ठीए ते हेतु माटे घणा उद्धत लोकनां वचन थाय ठे केमजे बहु लोकना मुखने रीकवा नथी समर्थ यता माटे निःशंकपणे अतिशय प्रसिद्ध फोड़ जगाए स्खलना न पामतां एवां लोकनां वचन ए लिंगधारी-उने देखीने उत्पन्न थाय ठे.

टीकाः—सोपहासान्युत्प्रासनांजि वचांसि वचनानि येषां ते तथास्युर्ज्वेयुर्लोकाः प्राकृतजनाः कुतोर्यिकनाविताश्च जैन पथमत्सरिणः प्रेक्ष्य साक्षात्कृत्य येषामिति प्रदं तूर्यपादस्थितं सकलं वाक्यं दीपयति ॥ तेन येषां स्थिति मित्यादि संबध्यते ॥

अर्थः—एटले जे लिंगधारीउने साक्षात् देखी कुतोर्यनी जेमने ज्ञावना वळगी ठे एवा प्राकृत मत्सरी लोक उपहास सहित ठे वचन ते जेमनां एवा थाय ठे येषां ए पद आ काव्यना चोथा चरणमां रहुं ठे पण सकल वाक्यने दीपावे ठे ते हेतु माटे जे लिंगधारीउनी अघटित स्थिति देखीने लोक उपहास करे ठे एम संबध थाय ठे.

टीकाः—स्थितिं यत्यनुचितमसमंजसमाचारं ॥ स्वरूपेणैव तावत्मत्सरिणः सर्वस्याप्युपहासंकुर्वति किंपुनः संप्रति निरतिश-

યસ્ય જિનશાસનસ્ય તત્રાપિ લિંગિનાં તથારૂપં વૈશસવ્યવહારં
વીદ્ય કથંકારં ન કુર્યુરિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—મત્સરિ પુરુષ પોતાનાં સ્વજાવેજ પોતાની મર્યાદાને
ન ઘટતો એવો આચાર देखીને સર્વનું ઉપહાસ કરે છે તો સર્વોપરિ
જે જિનશાસન તેનું વર્તમાનકાલે ઉપહાસ કરે તેમાં તો શું કહેવું
તેમાં પણ લિંગધારીઓ તે પ્રકારનો હિંસક વ્યવહાર देखીને કેમ
ઉપહાસ ન કરે છટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ—તથા શ્રુત્વાઆકર્ણ્ય યેષાં સ્થિતિં અન્યે અપરેઽ
ત્રિમુખાઃ શેષદર્શનેજ્યઃ સંકલોપપત્તિકલિતમિદં જૈનદર્શનં
ઘતયોપ્યત્રદર્શનં શાંતાત્માનઃ ક્રિયાનિષ્ઠા શ્રોપલજ્યતે ॥ તત્તોઽ
સ્માકમપીદમંગીકર્તુ મુંચિત મિતિ ચેતસાજ્યુપગમવિષયીકૃત
જિનશાસનાં સ્તેપિ આસત્તાં તદપરશ્ચ્યપેરર્થઃ ॥

અર્થઃ—બધી જ લિંગધારીઓની સ્થિતિ देखીને બીજા પણ
છટલે જૈન દર્શનને સન્મુખ થયેલા લોક પણ વિમુખ થાય છે એમ
આગળ સંબધ છે તે એમ જાણતા હતાં જે સર્વ દર્શનથી સંકલ
કલાની સિદ્ધિ સહિત આ જૈન દર્શન છે કેમજે આ દર્શનમાં
યતિ પણ શાંત ચિત્તવાળા છે તથા ક્રિયાનિષ્ઠ દેખાય છે એ હેતુ
માટે અમારે પણ આ દર્શન અંગિકાર કરવું ઘટિત છે એમ પોતાના
ચિત્તવલ્લે જિન શાસનનો અંગિકાર કરીને રહ્યા એવા પણ જે લોક તે
વિમુખ થાય છે તો બીજા થાય એમાં તે શું કહેવું એમ અપિ શ-
બ્દનો અર્થ છે.

टीकाः—श्रुतपथाज्जैनसिद्धांतमार्गात् वैमुख्यं एतावं-
तमनेहसं वयमज्ञाः स्याम यदेतदेव तात्त्विकं धर्मदर्शनं निर-
पवादं ॥ परं यत्राप्येवंविधासदाचारकारिणो विलोक्यन्ते ॥
तदा लमनेन ताम्रहिरन्मयालंकारदेशीयेनांतर्निः सारेण बहिर्मा-
त्रिमनोहरेण ॥ सर्वथा प्राक्स्वीकृत मेवास्माकं दर्शनं श्रेयः ॥
अहो जैना अन्यथावादिनोऽन्यथाकारिण इत्यादिवचनसंदर्भेण-
पराङ्मुखत्वं सर्वथा बहिर्ज्ञाव मिति यावत् आतन्वते दर्शयन्ति ॥

अर्थः—जिनना सिद्धांत थकी विमुखपणुं शी रीते पामे
ठे-तो ते कहे ठे जे अमो आटला काळ सुधी अज्ञानीज हता. जे
हेतु माटे अमो जाणता हता जे निर्वाध यथार्थ धर्म दर्शन तो
आज ठे पण जे दर्शनने विषे आ प्रकारना असत् आचरण करना-
रा लिंगधारीन देखाय ठे माटे ए दर्शनवने सयुं आतो उपरथी
सोनाए रसेलुं तांवाना आचूषण जेवुं मांहेथी निःसार ठे केवळ
धारणेथी मनोहर जणातुं आ जैन दर्शन ठे माटे सर्वथा पूर्वे अंगि-
कार करेलुं आपणुं दर्शनज सारुं ठे अहो आतो माटुं आश्चर्य जे
आ लोकतो बोले ठे जुहुं ने करे ठे जुहुं इत्यादि वचनना समुहने
कहेता सता सर्वथा जैन दर्शनथी बहिर्ज्ञाव एटले जैन दर्शननो
त्याग करी देखामे ठे.

टीकाः—तथा येषां मिथ्योक्त्या मृपावचनेन ॥ तेहि
स्वलिताचारत्वेन सर्वशंकितत्वात् असमंजसचेष्टितं प्रति केन
चित् पृष्टा स्संतो मलिम्बुचवदलीकं ज्ञापन्ते ॥ यथा कएवमाह ॥
नवयमेवंविधकारिण इति ॥ ततश्च प्रत्यक्षोपलक्षितदोषापह

वात्तादृशमेव बाहुल्येन दर्शनाच्च किमित्याह ॥

अर्थः—वळी जे लिंगधारीजना मिथ्या वचने करीने संदेह उत्पन्न थाय ठे एम आगळ संबंध ठे ते लिंगधारीज मिथ्या बोले ठे ते कहे ठे केमजे निश्चे ते पुरुषो पोताना आचारथी त्रष्ट ठे ए हेतु माटे एमने देखीने सर्वने शंका उपजवापणुं रहुं ठे ए हेतु माटे कोइ न करवानुं काम करेळुं देखीने कोइ पुरुषे पुढे सतेचोरनी पेढे जुठुं बोले ठे जे कोण एम कहे ठे अमो ए प्रकारनुं करीए एवा नथी. त्यार पढी प्रत्यक्ष दीगो ने उंळव्यो एवो जे दोष तेने उंळव्यो ए हेतु माटे तथा ते लिंगधारीज मध्ये बहुधा ते प्रकारनुं ओळववापणुं देखाय ठे ए हेतु माटे शुं थाय ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सुदृशोपि सम्यग्दृष्टयो जिनमतांतःस्थाश्चपि प्रायशः किंपुनरन्यद्व्यपेरर्थः ॥ विव्रति धारयन्ति कुर्वतीति यावत् मनश्चेतः संदेहइदं किमेवमन्यथावेत्युज्जयकोटयुद्धलेख्यन वधारणज्ञानं सएवैकत्रानवस्थितरूपत्वसाधर्म्यदोक्षा प्रेक्षा तथा चक्ष मेकत्राऽस्थास्तु ॥ यथादोळारूढं वस्तु तस्याश्चक्षत्वाच्चक्षमेवं सुदृशामपिमनः ॥

अर्थः—जे समकित दृष्टिजं जिन मतमां रह्या ठे ते पण संशयनुं धारण करे ठे तो बीजाने संशय थाय तेमां ते शुं कहेळुं ए अपि शब्दनो अर्थ ठे. एटले ते लिंगधारीजनुं मिथ्या वचन सांजळीने समकिती पुरुषोनुं मन पण संशय करे ठे जे शुं आम हशे के बीजे प्रकारे हशे एम वे प्रकारना तर्कवने निश्चय रहित जे ज्ञान

તેને સંદેહ કહીએ. તેહિજ એક જગાએ રહેતો નથી માટે હિંદોલા સ-
માન ચંચળ છે. એક ચંચળ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચળજ
કહીએ. જેમ હિંદોલો ચંચળ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચ-
ળજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચળ છે તો તેને પામેલું સમકિત
દૃષ્ટિનું મન તે પણ ચંચળજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વહ્યસ્માન્નિર્જેનમતં વાકિક્રયયો રવિસંવાદિ
સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાકર્ણિત મિદાનીત્વંશેનાપિ ન તથોપલ્લચ્યતે ॥
તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિરૂઢત્વાન્ન જૈનમતે
ઝઢીમાર્ન નિવધ્નાતિ ॥ અથવા સંદેહને કરણમૂતેન દોલાવચ્છલાં ॥
તાત્પર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વત્રપ્રસૂ-
તત્વાત્પુરોવર્ત્તિનઃ નન્વિત્યક્તમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુહૃદામંત્રણેવા ॥
સર્વથા સર્વેઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જગવન્મતંપ્રત્યનીકાન-
તુ કેનાપિ પ્રકારેણ તદનુકૂલાઅપિ ॥

અર્થ:—તે શી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોએ
જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વ-
રૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજળ્યું હતું એટલે જેવું વાણી-
ય કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવચ્ચે દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાં-
જળ્યું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ દેખાતું નથી. એટલે
મુલ્કે વોલે છે જુઠું ને ચાલે છે જુઠું માટે વિસંવાદિ જૈન દર્શન જણાય
છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારનાં સંદેહો
ઉપર મન ચક્રેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમકિત દૃષ્ટિયોવાળાનું
જ્ઞાન મન દૃઢપણે બંધાતું નથી અથવા સંદેહ કરીને સમકિત દૃષ્ટિ

उनुं पण मन हिंदोलानी पेठे चंचळ थाय ठे ने एमां तात्पर्य तो पूर्वनी पेठे जाणवुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए पसरेला वे ए हेतु माटे आ समीप रहेला एम प्रत्यक्ष निर्देश कर्यो ? नमु अद्ययन्नो अहमारुप अर्थ ठे एटले अमो ए विपरितपणाने सहन करता नथी अथवा पासे रहेला मित्रोनुं संबोधन कहेनारो ननु शब्द जाणवो ए लिंगधारीनुं तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना वैरी ठे एटले जगवंतना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपहासतदजिमुखवैमुख्यापादनादि-
ना जिनसाशनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुच्चेदकत्वात् ॥
येषांचापराधेन शशधरकरविशदे जगवन्हासने लोकोपहासवि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःष्यन्ति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांते प्रति-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

दोसेणजस्स अयसो आयासो पवयण्य अगहणं ॥
विप्परिणामो अप्पच्चओयकुब्बाय उप्पज्जे ॥
पवयण मणुपेहंतस्स निद्धंस्सतस्स लुद्धस्स ॥
बहु मोहस्स जगवया संसारोणंतओज्जणिओ ॥
तत्त इत्येतत्पदमग्रे वृत्तादौ संज्ञंत्स्यत इति वृत्तद्वयार्थः ॥२५॥

अर्थः—उलटा जैन दर्शननुं उपहास करावनारा ठे ने जे

જિન દર્શનને સન્મુખ થયેલા છે તેમનું વિમુખ પણું કરવું શ્યાદિ દોષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક છે માટે વસ્તુ-તાણે એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્બેદક છે કેમજે જે લિંગધારીનના અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સરખું ઝજલું જિન શાસન તેને વિષે લોક ઉપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે શ્યાદિક દોષ પ્રગટ થાય છે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવા પુરુષો અનંત સંસારિક કહ્યા છે કેમજે અતિશે મહા પાપી છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યૈકાંતિકી-માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલજ્યતદુત્પાદં ચેતર-જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્યારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાયે રહિત જે દુષ્ટતા એટલે દુષ્ટપણું તેને દેખીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું વીજા લોકના મન-રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું દુષ્ટ મન થવું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવે છે એવી સંજાવના કરતા સતા ગ્રંથકાર સંજાવના દ્યારવડે એ લિંગ-ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે છે એટલે એકાંતપણે અતિસેજ વિધિ માર્ગના દ્રેષી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા તે શી શી વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી છે એમ તર્ક કરતા ગ્રંથકાર કહે છે શ્રુતિજ્ઞાવઃ ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकालकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः

सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः ॥

नूनं क्रूरमकारि मानसममुं डुमार्गमासेडुषां

दौरात्म्येन निजधनुषां जिनपथं वाचैषसेत्यूचुषां॥२६॥

टीकाः—ततः शब्दस्य प्राक्तनवृत्तस्थस्येह संबंधात्तेन य-
तोऽमी सर्वथासत्पथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किमि-
त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि॥ यावन्त्य-
तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुमार्गमासेडुषां क्रूरं मान-
समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेलो ठे तेनो आ
जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए लिंगधारीजें सर्व प्रकारे
सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं थयुं
ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना करुं बुं के जे जेटली दुष्ट वस्तु ज-
गत्मां ठे तेटली वस्तुवरुं दुष्ट मार्गने पामेला एटले उन्मार्गे चा-
लनारा एवा लिंगधारीजनुं क्रूर एटले महा आकरुं दुष्ट मन कर्युं
ठे. एटले निपजाव्युं ठे एम संबंध ठे.

टीकाः—कथमन्यथा तन्मनसोऽतीव क्रूरता ॥ इतर जन
मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कारणानुरूपत्वात्
कार्यस्य ॥ नहि न्यग्रोधबीजात्पिचुमंद प्ररोहः ॥ कैस्तैरित्याह॥

सर्वैः सकलैरुत्कटकालकूलपटलै नूतनत्वादत्युग्रसद्योधाति
विषजेदसमूहैः ॥ एक द्वित्र्यादिजिरनुत्कटैश्चकालकूटशकलै
स्तत्पटलै वा तादृक् क्रूरमनसोजनयितुम शक्यत्वादेवमुक्तं ॥
एव मुत्तरपदेष्वपि योज्यं ॥

अर्थः—जो अतिशे क्रूर वस्तुवने ते लिंगधारीजनुं मन न
निपजाव्युं होत तो तेमना मननी अतिशेज क्रूरता क्यांथी होत,
केमजे बीजा लोकना मनने साधारण सामग्री होत तो एटले जे
वस्तुथी बीजा लोकनुं मन निपज्युं ठे तेज वस्तु सामग्रीथी ए
लिंगधारीजनुं मन नीपज्युं होत तो आ प्रकारनी जे अतिशय क्रू-
रता ते न होत माटे जेवुं कारण होय तेवुंज कार्य थाय ठे, कारण-
ना गुण कार्यमां आवे ठे जेमके वरुना बीजथी लींवमानो अंकुर
नीपजतो नथी. हवे कीया कीया ते कारण जेथी ए लिंगधारीजनुं
मन नीपज्युं ठे तेने कहे ठे जे समस्त आकरां जे कालकूट जेरनां
दलीआं तेणे करीने नवुं ने अतिशे आकरुं ने तत्काल नाश करे एवा
जे विष तेना जे जेदना समूह तेणे करीने अतिशय आकरां जे न
होय एवां जे जेर तथा एक, वे ने त्रए आदिक जे कालकूट जेरना
कंकका अथवा दलीआं तेणे करीने ते ते प्रकारनुं क्रूरपणुं नीपजा-
ववुं अशक्य ठे एटले अतिशे क्रूरपणुं थइ शक्तुं नथी माटे सम-
स्त कालकूट जेर लइने ए लिंगधारीजनुं मन उत्पन्न थयुं ठे जेथी
तेने विषे अतिशेज क्रूरपणुं जणाय ठे माटे सर्व पदनुं ग्रहण कयुं
ठे, एम आंगलनां पदने विषे पण योजना करवी एटले जोरुवुं.

टीकाः—सकल काटकूलपटलैरेव केवलैः प्रकृतमनसः
कर्तुमशक्यत्वात्पुण्योच्चैरित्यादि धाक्यावतारः ॥ ततः सर्वै

રહિલૈ રપુણ્યોચ્ચયૈઃ પાપરાશિન્નિ સર્વવ્યાલકુલૈરશોષાશીવિષ
સંદોહૈઃ સમસ્તવિધુરાધિવ્યાધિહુષ્ટગ્રહૈઃ કૃત્સ્ન વ્યસનચેતઃ
પીઠાગદમંગલાદિપાપગ્રહૈરે તિરહિલૈર્દુષ્ટૈરેકસામગ્રીજાવેન
સંજૂય કૂરં સન્માર્ગધાતુકં માનસંચેતઃ અકારિ નિર્મમે ॥

અર્થઃ—સમસ્ત કાલકૂટ જેરના સમૂહવમેજ કેવલ એ લિંગધારીજના મનની કૂરતા કરવાને અસમર્થપણું છે એ દેહુ માટે પાપના સમૂહવમે નિપજાવ્યું છે. વળી એટલાજવમે અતિશય કૂર ન થયુંત્યારે સમસ્ત સર્પના સમૂહવમે નિપજાવ્યું એ પ્રકારે આગલ આગલ વાક્ય જે જે કહીએ ઢીએ તેનો અવકાશ જાણવો. તે માટે સમસ્ત પાપના સમૂહવમે નિપજાવ્યું છે તથા સમસ્ત મહા જેરી સર્પના સમૂહવમે નિપજાવ્યું છે તથા સમસ્ત કષ્ટ તથા સમસ્ત મનની પીઠા તથા સમસ્ત રોગ તથા પાપગ્રહ એ સર્વ અતિ હુષ્ટ સામગ્રી એકઠી કરીને એ લિંગધારીજનું સારા માર્ગને દ્રષ્ટાઈ મન નિપજાવ્યું છે.

ટીકાઃ—કૂરરૂપસ્ય મનસો નિર્માણં વિધેયમત્ર એતેનાસ્ય મનસા ઇતરમનોન્નિઃ સાજાત્યમપ્રિનિરસ્તમિત્યેતદપિ સંજ્ઞાવ્યામિ । ઇતરમનોવિલક્ષણસામગ્રીજન્યત્વેન વૈજાત્યોપપત્તેઃ ॥ નહિ સૃષ્ટિર્પિરુદંભાદિતંતુવેસાદિ વિસદૃશસામગ્રીજન્યયોર્ઘટપટયોઃ સાજાત્યં નામ ॥ તથાચ તન્મનસઃ કદાચિદપિ ન શુન્ન જાવત્તાપત્તિઃ ॥ નહિ જૂનિંબસ્ય શર્કરાજાવઃ શિદ્ધિપ્રશત્તેનાપ્યાપાદયિતું શક્યેતે ॥ તત્કસ્યહેતોઃ સ્વસ્વસામગ્ર્યા વિજાતીયત્વેવ તથોક્તિપત્તે રિતિ ॥

અર્થઃ—આ જગાએ એ લિંગધારીનું મન ક્રૂરરૂપ નિપજા-
 વેલું છે એમ સ્થાપન કર્યું તેણે કરીને. એ મનનું બીજા લોકના મનની
 સાથે સજાતિપણું હતું એટલે સરખાપણું હતું તે પણ નિવારણ કર્યું
 માટે એમ પણ સંજ્ઞાવના કરું તું જે બીજા લોકના મનથી કોઈ વિ-
 લક્ષણ સામગ્રીવચ્ચે એ મન ઉત્પન્ન થયું છે માટે વિજાતિ છે, કેમ જે
 મૃતિકાના પિંડ તથા દંડુ રૂપાદિ કારણથી ઘટ ઉત્પન્ન થાય છે.
 તથા તાંતણા તથા તેમની મેલવણી કરનાર કાષ્ટ રૂપાદિ સામગ્રી
 વચ્ચે પટ ઉત્પન્ન થાય છે તે બેની કારણ સામગ્રી જુદી જુદી છે તો
 તેથી ઉત્પન્ન થયું જે કાર્ય તે પણ જુડું જુડું છે વિજાતિ છે પણ સ-
 જાતિ નથી એટલે સરખાં નથી એટલે મૃતિકાદિકથી પટ ઉત્પન્ન
 થતા નથી ને તાંતણાવચ્ચે ઘટ ઉત્પન્ન થતા નથી ને ઘટને પટ ન ક-
 હેવાય, ને પટને ઘટ ન કહેવાય નિશ્ચે તેમ તે લિંગધારીના મનને
 ક્યારે પણ શુદ્ધ જ્ઞાવની પ્રાપ્તિ થતી નથી. કેમજે સંક્રમો પ્રકારની
 ચતુરાઈ કરે તો પણ કરીઆતાની સાકર કરવાને સમર્થ ન થવાય.
 માટે પોતપોતાની સામગ્રીથી વિજાતિપણે લિંગધારીનું મન તથા
 લોકનું મન તે કયા હેતુથી સરખાપણે જાણીએ ‘અપિતુ’ કોઈ કાર-
 ãથી જણાય એમ નથી એટલે કાલકૂટાદિ સામગ્રી થકી ઉત્પન્ન
 થયેલું જે લિંગધારીનું મન તે લોકના મન જેવું કેમ કહેવાય
 રૂતિ જ્ઞાવઃ ॥

ટીકાઃ—અથવા મનઃસિદ્ધમેવ ॥ તસ્ય તુ ક્રૂરત્વં વિધેયં ॥
 તથા કાલકૂટાદિન્નિઃ સાધ્યં ॥ અથાસ્મિન્પક્ષે ક્રૂરત્વસ્યો-
 પાધિકત્વાત્ અપગમપ્રસંગો વસ્ત્રાદિષુ મહારંજનરાગસ્ય તથા
 દર્શનાદિતિચેત ન ઉપાધિકસ્યાપિ ધર્મસ્ય કયાચિત્સામઘ્યા જન્ય

मानस्यानपगमदर्शनात् ॥ यथा पट्टांशुकादिषु नीलीरागस्यौपा-
धिकस्यापि न कदाचिदपगम इति ॥ तदुपपन्न मेतन्नूनं क्रूरम-
कारि मानसमिति ॥

अर्थः—अथवा लिंगधारीजना मनने विषे पोतानी मेळे
क्रूरपणुं सिद्धज ठे केम जे ते मनने क्रूरपणुं जे ते तो विशेषण
रूप ठे एटले लिंगधारीनुं मन केवुं ठे तो क्रूर ठे ए प्रकारना विशे-
षणे सहित ठे ते कालकूटादि जे हेतु तेणे करीने साध्य ठे एटले
अनुमान प्रयोगे करीने साधवा योग्य ठे, हवे ए पक्षने विषे क्रूरप-
णाने उपाधिपणुं ठे ए हेतु माटे क्रूरपणाने नाश पामवानो प्रसंग
थशे जेम वस्त्रादिकने विषे जारे रंगनो नाश थाय ठे ते प्रकारे क्रूर-
पणानो नाश प्राप्त थशे त्यारे ए अनुमान प्रयोग खोटो थशे. केम
जे जे हेतु उपाधि सहित होय ते खोटो थाय ठे माटे एम जो
तमे आशंका करता हो तो ते न करवी केम जे उपाधि संबंधी जे
धर्म तेने पण कोइ प्रकारनी सामग्रीवने उत्पन्न थवापणुं ठे तेनो
नाश नथी थतो. एम प्रत्यक्ष देखवामां आवे ठे ए हेतु माटे जेम
कोइ वस्त्रादिकने विषे गलीनो रंग जो पण उपाधि ठे तो पण व्थारेय
नाश नथी थतो ए न्याये करीने लिंगधारीजनुं मन कालकूटादिकने
क्रूर थयुं ठे ते कोइ दिवस नाश पामे एवुं नथी माटे ए वात सिद्ध
थइ जे लिंगधारीजनुं मन कालकूटादिकवने निपजेवुं ठे माटे अ-
तिशय क्रूर ठे.

टीकाः—अमुं प्रत्यक्षं दुर्मार्गं कुपथं आसेदुषामन्युपेयु-
षां ॥ लिंगिनां तद्वृत्तानां चेतिशेषः ॥ ननु चवतुतेषां क्रूरमन

સ્તથાપિ કિં ન ણિન્નમિત્યતઆહ ॥ દૌરાત્મ્યેન દુષ્ટાશયત્વેન નિજ-
ધ્નુષામુચ્ચિદ્ધિદુષાં જિનપથં જગવત્પ્રણીતં સત્પથં ॥ સન્માર્ગવ-
ર્ત્તિનામુપસર્ગकरणेन वस्तुतो जिनमार्गं त्रंशयद्भिस्तैर्बह-
स्माकं णिन्नमित्यर्थः ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો કુમાર્ગ તેને પામેલા એવા લિંગધારીજી તથા તેમના જન્મ તે વેનાં મન મહા ક્રૂર છે ત્યાં આશંકા કરી કહે છે જે તેમનાં મન ક્રૂર છે તો પણ તેમાં આપણું શું હેદાયું એટલે આપણું શું ગયું. એ જગાએ જનર કહે છે જે દુષ્ટબુદ્ધિએ કરીને જગવંતે કહેલા માર્ગનો ઉદ્દેશ કરવાને શક્તિ વસ્તુતાએ ઉપસર્ગ કરીને જિનમાર્ગ તોની પામતા જિનમાર્ગથી ત્રણ કરતા એવા લિંગધારીજી આપણું ઘણું હેદયું છે એટલે આપણું ઘણું વગારયું છે. એટલો અર્થ:—

ટીકા:—અથ જિનપથં નિવૃત્તાં તેષાં દ્વિજાદીનામિવ કિંદર્શનાંતર પરિગ્રહેણમતાંતરપ્રરૂપણા ॥ નેત્યાહ ॥ વાચા વચનેન સ્વમતિકદ્વિપતમપૌદ્દેશિક જોજનાદિમાર્ગ એ સઃશ્રયમેવસ જિનપ્રણીતઃ પંથા નાન્યઃ ઇતિ એવં પ્રકારેણ ઉચુષાં અજિદધુષાં ન તેષાં ન દર્શનાંતરસ્થાઃ સ્વમતંપ્રરૂપયંતિ ॥ તત્સ્થૈર્જિનપથવર્ત્તિનો જનસ્ય પ્રતારયિતુમશક્યત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે જિન માર્ગને હણનાર એવા તે લિંગધારીજીની પોતાના મતની જે પ્રરૂપણા તે શું બ્રાહ્મણાદિકની પેઠે વીજા દર્શનનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને

મતાંતરની પ્રરુપણા છે તો ત્યાં કહે છે જે ન કહેતાં તે બ્રાહ્મણાદિ-
કની પેઠે નથી, આ તો પોતાની કપોલ કલ્પનાથી પોતાની મતિએ
કલ્પેલું જે વચન તેણે કરીને આધાકર્માદિ આહારાદિક ગ્રહણ ક-
રવું એ પ્રકારના માર્ગને પણ એમ કહે છે જે આજ જિનરાજનો ક-
હેલો માર્ગ છે પણ બીજો નથી. એ પ્રકારે કહે છે પણ બીજા દર્શ-
નમાં રહેલાં જે બ્રાહ્મણાદિક તે પોતાના મતને એમ કહેતા નથી. જે
આજ જિનરાજનો માર્ગ છે, માટે બીજા દર્શનમાં રહેલા લોકો જિન
માર્ગમાં રહેલા લોકને ઠેતરવા સમર્થ થતા નથી એ હેતુ માટે લિં-
ગધારીનની પ્રરુપણા તે બ્રાહ્મણાદિક અન્ય દર્શની જેવી કેમ કહેવાય ?

ટીકા:—કિંત્વસ્મિન્નેવ દર્શને વેષમાત્રેણ સ્થિતાઃ સ્વપ્રરુપિતં
કુમાર્ગ જૈનમાર્ગતયા વદંતો મુગ્ધલોકં વ્યામોહયંતીત્યર્થઃ ॥ એ
તાવતા સંરંજેણ સત્પથં પ્રત્યતોવપ્રત્યનીકત્વં તેષાં પ્રકટિતં ॥ ૬૬
ચ સેત્યત્ર સશબ્દાદ્વિસર્જનીયલોપે સંધિપ્રતિષેધેપિ તદઃપાદ-
પૂરણે સંધિરિતિ વિશેષલક્ષણેન સંધિ વિધાનમિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥૨૬॥

અર્થ:—વળી શું આજ દર્શનને વિષે વેષ માત્ર ધારણ કરી-
ને રહેલા એવા લિંગધારીન પોતાના પ્રરુપણ કરેલા એવા કુમાર્ગને
જૈનમાર્ગપણે કહેતા એટલે આ અમો કહીએ ઠીએ એજ જૈનમાર્ગ છે
એમ કહીને જોલા લોકને ત્રમાવે છે, મોહ પમાદે છે એટલો અર્થ.
એ લિંગધારીનું આટલું બધું કહેવું તેણે કરીને સન્માર્ગ પ્રત્યે એમનું
અતિશેજ શત્રુપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપ્યું આ કાવ્યમાં સેતિ એ
જગાં એ સ શબ્દથી વિસર્જનીયનો લોપ કરે સતે સંધિનો નિષેધ છે
તો પણ તત્ શબ્દનો જે સંધિ કર્યો તે પાદપૂરણે સંધિ એ સૂત્રમાં

विशेष लक्षण कथ्यं ते तेणे करीने संधि कर्णो ए प्रकारे आ काव्यनो
अर्थ थयो. ॥ १६ ॥

टीकाः—अत इत्यंतरापदं द्वयोरप्यनयोर्वृत्तयोः संबंधयोज-
नार्थं तच्चाग्रिमवृत्तस्यादौ योदयते ॥ इदानीं तेषां वचनमात्रमपि
विवेकिनः श्रोतुं न युज्यत इत्याह ॥

अर्थः—अतः ए प्रकारनुं पद वे काव्यनी वच्चे मूक्युं ते ते
वे काव्यनो संबंध परस्पर जोरवाने अर्थे ते तेने आगळुं काव्य
कहेतां पहेलां जोमीशुं. हवे ते लिंगधारीनुं वचन मात्र पण विवे-
कीने सांज्ञळुं योग्य नथी एम कहे ते. एज कारण माटे ए
लिंगधारीओ साचामार्गथी अतिशेज विपरीत चाले ते ए हेतु माटे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुर्नेदस्फुरदुग्रकुग्रहतमः स्तोमास्तधीचक्षुषां ।
सिंहांतद्विषतां निरंतरमहामोहादहंमानिनां ॥
नष्टानां स्वयमन्यनाशनकृते बध्नोद्यमानां सदा
मिथ्याचारवतां वचांसि कुरुते कर्णे सकर्णः कथं ॥१७॥

टीकाः—यत एवनामैते जिनपथं प्रतिदुष्टा अतोऽस्मादेतोः
॥ किमित्याह ॥ तेषां वचांसि कुपथप्रतिपादकानि वचनानि
कुरुते विधत्ते कर्णे स्वश्रवणे सकर्णः सश्रोतः अथच सहृदयः कथं
केन प्रकारेण न कथंचिदित्यर्थः ॥

अर्थः—जे हेतु माटे ए लिंगधारीज निश्चे जिनमार्ग प्रत्ये दुष्ट
 ठे ए हेतु माटे शुं करवुं ते कहे ठे. जे ते लिंगधारीजनां उन्मार्गने
 प्रतिपादन करनारां वचन पोताने काने सांजळे ठे ते पुरुष कानवा-
 लो केम कहेवाय? वळी हृदय सहित पण कीये प्रकारे कहेवाय? केम
 जे जे ह्येयानो शून्य होय तेने हृदय सहित केम कहीए? कोइ प्रकारे
 न कहीए एटलो अर्थः ॥

टीकाः—नहि सकर्णस्य कर्णकट्टनिस्पृष्टपरमर्माणि वच-
 नानि खलानां श्रोतुं युक्तानि॥किंतु कर्णयोरेतदेव फलं यत् पीयू-
 षवर्षुका अपहसितमुक्ताः सतां सूक्तयः श्रूयन्ते ॥ अथ च सक-
 र्णस्य प्रेक्षावतः कुपथवर्तिनां ज्ञापितानि कर्णे कर्तुं न युज्यन्ते ॥
 तच्चूवणस्य साधूनामपि मिथ्यात्वनिबन्धनत्वेनाजिधानात् ॥

अर्थः—कर्ण सहित जे पुरुष एटले सारा पुरुष तेमना
 कानने करवां लागे ने पारका मर्मस्थानने स्पर्श करनारां जे खळ
 पुरुषोनां वचन ते सांजळवां घटित नथी. त्यारे शुं सांजळवुं घटित
 ठे तो काननुं एज फळ ठे जे अमृतने वरसतां ने मोतिने उपहास
 करतां एवा सत् पुरुषनां सारां वचन तेज सांजळवा युक्त ठे. हवे
 कान सहित जे बुद्धिवान पुरुष तेने कुमार्गमां रहेनार पुरुषोनां
 वचन काने सांजळवां घटित नथी. केम जे ते वचन साधु सांजळे
 तो तेने पण मिथ्यात्वनुं कारण थाय एस शास्त्रमां कहेवुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एवुच्चिय तेसिं मुवस्सयंमि तुस्सिवस्समागजं साहू ॥
 तेसिं धम्मकहाए कुणइ विधायं सइवलंमि ॥

इह रा उ ए इ कन्ने तस्सवणा मिहमेइ साहूवि ॥
अवल्लोकि मुजो सद्धो जीवाजीवाइअणज्जिणो ॥

टीका:—कीदृशमित्याह ॥ दुर्जेंदो निवृत्तत्वाद् दुरुद्धेदः स्फुरन्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याज्जिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्द्धायकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं ठन्नंधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुःपंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थ:—ते લિંગધારીનું કેવા છે તો જેમના મનને વિષે અ-તિશય ગાઢ રહ્યો છે માટે મહા દુઃખથી બેદાય એવો ને નિરંતર રહ્યો છે માટે જાગતો એવો જે મહા આકરો કદાગ્રહ એટલે ચૈત્ય-વાસ આદિકનું જે સ્થાપન કરવું તેને વિષે જે મિથ્યાજ્ઞિનિવેશ એટલે મિથ્યાત્વ તેહિજ અંધકારનો સમૂહ કેમ જે સાચા માર્ગને જા-ણવાનું અંતર્ધ્યાન કરે છે. એ હેતુ માટે ગાઢ આંધળું કરનાર અતિ-શય અંધકાર તેના સમૂહ જેવું જે એ મિથ્યાત્વ તેણે કરીને ઢાંક્યું છે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર તે જેમનું એવા લિંગધારીનું છે સાચા માર્ગને પ્રકાશ કરનારી બુદ્ધિ માટે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર કહ્યું જેમ અંધકારવળે ઢંકાયેલ નેત્ર તે માર્ગને ન દેખે તેમ તે લિંગધારીનું બુદ્ધિ કદાગ્રહવળે તિ-રસ્કાર પામી છે એ હેતુ માટે સાચા માર્ગને ઓળખી નથી.

टीका:—सिद्धांतद्विषतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्धेद

प्रवृत्तत्वादागमवैरिणां निरंतरमहामोहात् व्यसनातिरेकाऽवि-
वेकात् अहमिति निपातोऽस्मदर्थे ॥ ततश्च वयमेव श्रेष्ठा नास्म-
त्समः कश्चिदित्यात्मानं मन्यते॥ये ते अहंमानिनस्तेषां विवेकि-
नां हि गंजीरत्वेन महति गुणगणे सत्यप्यनुत्सेकात् ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीउं केवा ठे तो सिद्धांतना छेपी
एटले सिद्धांतनो जे अर्थ तेथी विपरीत जे अर्थ तेनी प्ररुपणा करे
ठे ए हेतु माटे सिद्धांतनो उब्बेद करवामां प्रवर्तेला ठे ए हेतु माटे
सिद्धांतना वैरीरुप ठे. ते लिंगधारीउं निरंतर महा मोहथी एम
जाणे ठे जे अमोज श्रेष्ठ ठीए अमारा जेवो बीजो कोइ नथी ए
प्रकारे अविवेकथी पोताना आत्माने माने ठे केम जे विवेकीने तो
गंजीरपणुं ठे माटे मोटा गुणनो समूह ठेते पण गर्व नथी थतौ ए
हेतु माटे.

टीकाः—मूढानां तु तुष्टतया स्तोकेपितस्मिन् जगतो
पितृणतयामननात्

॥ तदुक्तं ॥

जह उंडुरस्स एकेण विहिणादोवि वावमाह त्या ॥
तह असुणिय परमत्ता थेवेणविनत्तुणाहुंति ॥

अर्थः—ने मूढपुरुषने तो ओम्नो गुण होय तोपण जगतने
तृण समान माने ठे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथा स्वयमात्मना नष्टाः सुखलोखतयाऽनवरत-

इहंरा जेहं कन्ने तस्सवणा मिच्छमेह साहूवि ॥
अवलोकि मुजो सद्धो जीवाजीवाइअणजिणो ॥

टीकाः—कीदृशामित्याह ॥ दुर्ज्ञेदो निवृत्त्वाद् दुरुद्भेदः स्फूर्न्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याज्जिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्ज्जायकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं ठन्नंधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुः पंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते લિંગધારીજ કેવા છે તો જેમના મનને વિષે અ-તિશય ગાઢ રહ્યો છે માટે મહા દુઃખથી બેદાય એવો ને નિરંતર રહ્યો છે માટે જાગતો એવો જે મહા આકરો કદાગ્રહ એટલે ચૈત્ય-વાસ આદિકનું જે સ્થાપન કરવું તેને વિષે જે મિથ્યાજ્ઞિનિવેશ એટલે મિથ્યાત્વ તેહિજ અંધકારનો સમૂહ કેમ જે સાચા માર્ગને જા-ણવાનું અંતર્યાન કરે છે. એ હેતુ માટે ગાઢ આંધળું કરનાર અતિ-શય અંધકાર તેના સમૂહ જેવું જે એ મિથ્યાત્વ તેણે કરીને ઢાંક્યું છે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર તે જેમનું એવા લિંગધારીજ છે સાચા માર્ગને પ્રકાશ કરનારી બુદ્ધિ માટે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર કહ્યું જેમ અંધકારવડે ઢંકાયેલ નેત્ર તે માર્ગને ન દેખે તેમ તે લિંગધારીજની બુદ્ધિ કદાગ્રહવડે તિ-રસ્કાર પામી છે એ હેતુ માટે સાચા માર્ગને ઓળટી નથી.

टीकाः—सिद्धांतद्विपतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्भेद

પ્રલંબનહેતુક બાહ્યેન્દ્રિયસંયમપુરસ્સરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કત્વં ॥

અર્થ:—વઢી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાઢા ઢે ઇટલે મુક્તિ
માર્ગથી. વિપરીત ઢે આચાર તે જેમનો ઇવા ઢે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કષાય ૪ ઇ રૂપી જે ડુષ્ટયોગ તે ઢે લક્ષણ તે જે-
મનું ઇવા ઇ લિંગધારીનું ઢે અથવા લોકને ડગવા કારણે બાહરથી
પોતાની ઇન્દ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોડી
રાખનારા ઢે.

ટીકા:—યદાહ ॥ બાહ્યેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ઇન્દ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સ ડચ્છતે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંત્રિકાનાં હ્યપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ભઃ
પ્રલંબનગર્ભત્વેન પરિણામે જૂયોઽનર્થસંજ્ઞારકારણત્વાદ્વિષાયતે ॥

અર્થ:—તે વાત કહી ઢે જે જે પુરુષ ડપરથી ઇન્દ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવડે વિષયને સંજ્ઞારતો રહે ઢે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાઢો કહી ઇ, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાઢા દંત્રિ ઇવા ઇ
લોકનો જે તત્કાંઢ મધુર જણાતો ઇવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય ઢે. કેમજે તેમાં ઢાનું ડગવાપણું રહ્યું
ઢે ઇ હેતુ માટે તેમનું વચન વિષ જેવું ઢે ઇટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઢે.

ટીકા:—॥ તડુક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંત્રિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંબનનીયાં ગિરમુજ્જરંતિ ॥

मन्याय्ये पथि प्रवर्त्तमाना जनपुरतः स्वं संस्थापयि तुमशक्नुवंतः
 क्व धर्मः क्व संप्रति व्रतिन इत्यादि नास्तिक्यं प्रतिपन्नास्तेषां
 अन्येषामात्मव्यतिरिक्तानां नाशनकृते नास्तितापादननिमित्तं
 वद्भोद्यमानां ॥ यदि ह्येतानप्यात्मना कथंचित्समी कुर्मस्त-
 दा सुंदरं जवत्यऽन्यथैते धार्मिकमन्याः परुषवाग्जिरस्मान् संत
 क्षिप्यन्ती त्याशयेन तन्नाशनाय विहितप्रयत्नानां ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीजं पोतेज पोतानी भेळे नष्ट ठे
 एटले सुखनी लालचे निरंतर अन्यायना मारगमां प्रवर्त्त्या ठे ते
 लोकनी आगळ पोतानुं सारुं स्थापन करवा असमर्थ ठे एटले
 पोताना मुनिपणानुं वर्त्तन देखानी शकता नथी माटे एम बोले ठे
 जे आ काळमां जैनमुनि क्यांथी होय ने जैन धर्म पण क्यांथी
 होय इत्यादि नास्तिपणाने पामेला ठे ते पोते नाश पाम्या ठे ने
 वीजाने नाश करवाने अर्थे एटले नास्तिपणानुं प्रतिपादन करवाने
 कारणे वांध्यो ठे उद्यम ते जेमणे एवा ठे एटले आ उत्कृष्टा कहे-
 वाय ठे माटे जो एमने आपणा वरावर कोइ प्रकारे करीएतो सारु
 ने जो एम नहि करीए तो धर्मिष्ठपणाने माननारा ए उत्कृष्टा सा-
 धु ते आपणने कठोर वाणीए करीने तिरस्कार करशे एवा आशये
 करीने तेमनो नाश करवामां उद्यमवंत ठे एटले जे ते प्रकारे सुवि-
 हितने धर्म त्रष्ट कहेनारा ए लिंगधारीजं ठे ए ज्ञावः

टीकाः—सदा सर्वदा मिथ्याचारा मुक्तिपथविपरीताचारा
 मिथ्यात्वाविरतिप्रमादकपायदुष्टयोगलक्षणाः अथवा लोक

પ્રલંઝનહેતુક બાહ્યેન્દ્રિયસંયમપુરસ્સરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કત્વં ॥

અર્થઃ—વઢી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાઢા ઢે ંટલે મુક્તિ
માર્ગથી વિપરીત ઢે આચાર તે જેમનો ંવા ઢે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કષાય ૪ ં રૂપી જે ઢુષ્ટયોગ તે ઢે લક્ષણ તે જે-
મનું ંવા ં લિંગધારીઢ ઢે અથવા લોકને ઢગવા કારણે બાહેરથી
પોતાની ંદ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોડી
રાખનારા ઢે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥ બાહ્યેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ંદ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સન્નિવૃત્તે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંત્રિકાનાં હ્યત્પાતમધુરોપિ વચનસંદર્ભઃ
પ્રલંઝનગર્જત્વેન પરિણામે જૂયોઽનર્થસંન્નારકારણત્વાદ્વિષાયતે ॥

અર્થઃ—તે વાત કહી ઢે જે જે પુરુષ ઢપરથી ંદ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવડે વિષયને સંન્નારતો રહે ઢે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાઢો કહીં, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાઢા દંત્રિ ંવા ં
લોકનો જે તત્કાલ મધુર જણાતો ંવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય ઢે. કેમજે તેમાં ઢાનું ઢગવાપણું રહ્યું
ઢે ં હેતુ માટે તેમનું વચન વિષજેવું ઢે ંટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઢે.

ટીકાઃ—॥ તદુક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંત્રિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંઝનીયાં ગિરમુઙ્ગરંતિ ॥

પુનર્વિપાકેઽસ્થિલદોષધાત્રી સૈવાતિશેતે વત કાલકૂટં ॥
 અતસ્તજ્ઞાપિતાનિ સુવિહિતૈઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન શ્રોતવ્યાનોતિ
 તાત્પર્ય મિતિ વૃતાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ જે તે પ્ર-
 થમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોજાવનારી એવી વાણી બોલે
 છે પછી પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી થાય છે માટે
 કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ અધિક છે માટે
 તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન સાંજ-
 બંનાં એજ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨૭ ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં કુપથ-
 સ્ય તથાવિધમુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિષાદં પ્રતિપાદ્યન્નાહ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને નુપદેશ કરતા એવા
 પણ તે લિંગધારીનનો કુમાર્ગ તે પ્રકારના જોલા લોકને ગ્રહણ
 કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા સતા
 ઇટલે એ વાત ઘણી રેવદ જરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા
 ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्विदितं यदप्यनुचितं यद्धोकलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यदञ्जव हेतुरेव ञ्जविनां यच्छास्त्रबाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 त्रांत्या लांति च हा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥१८॥

टीकाः—तत्तद्विदितवीप्सायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किंइत्याह ॥
 यत्किञ्चिदिति सामान्यतो निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमलीकं श्रेणिकराजरजोहरणवन्दनादि न ह्येतदागमे-
 क्वचिद्विखितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं लिङ्गिनः स्ववन्धता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञाप्यते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातोनो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे छुष्ट बुद्धिजवाळा केवळ नाम मात्रची जैनी कहेवाता एवा ए
 लिङ्गधारीन जे ते आगळ कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे एप्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दानुं बेवार उच्चारण करवुं तेथी आगळ कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 एटले धर्मरूपपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए ठीए. जे कांइ सामान्यथी देखामयुं होय
 ने विशेषथकी नाम न देखामयुं होय एवी जगाए जुठुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कर्तुं. पण एम विचारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी, जे तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीज पोतानुं वंदन-पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीकाः—यदाह ॥ श्री श्रेणिक क्लितिपतिः किल सारमेय-
लांगूल मूलनिहितं यतिवद्वंदे ॥ जकत्या रजोहरणमित्यनृतं
वदन्ति ही लिंगिनो वृषतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे दुष्ट बुद्धिवाळा लिंगधारीज जोळा
लोकांने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुठुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंठकुं वगलमां धार्युं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने जक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कर्तुं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र-
कारे वंदन करतुं ए प्रकारनो धर्म कही देखामे ठे.

टीकाः—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं ॥
पित्राद्युद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनम-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्राद्युद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणबहुमानविकलकेवलस्नेहनिबंधनत्वान्नधर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोऽयमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयन्ति ॥

अर्थः—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विषे

હે. વઢી ઇ લિંગધારીઝ જે અયોગ્ય વસ્તુ હે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે હે તે કહે હે. પિતા આદિકને ઉદ્દેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે આ ચૈત્યમાં તમારા બાપ દાદા ઇ યાત્રા પૂજા ઇત્યાદિક કર્યા હે માટે તમારે પણ ઇ સર્વે કરવાં જોઈ ઇ, ઇત્યાદિ ઉદ્દેશ કરીને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેલામે હે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ હે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત હે પણ બીજી રીતે નથી તો પિતા આદિકનો ઉદ્દેશ કરી પઢી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે બહુમાન તેથી રહિતપણું હે કેવલ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ હે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીઝ આ ધર્મ હે ઇ પ્રકારે પોતાની મતલબ સિદ્ધ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેલામે હે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ જ્ઞવતાઽત્રચૈત્યે
યદ્યાત્ર માસિ વિહિતા ધ્વનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં ગૃહસ્થૈ
ધર્મોઽયમિત્યનુચિતંરચયંતિ ધૂર્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી હે જે લિંગધારીઝ ગૃહસ્થોને ધર્મોપદેશ સમજાવે હે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા બાપને ઉદ્દેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા વૃદ્ધો કરતા આવ્યા હે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું ઇ તમારો ધર્મજ હે. અથવા આ માસને વિષે આ ગૃહસ્થે આ જગા ઇ જેમ યાત્રાદિક કર્યું હે તેમ ગૃહસ્થો ઇ કરવું ઇ ધર્મ હે ઇત્યાદિ અઘટતી વાતની ઇ ધૂતારા લિંગધારીઝ રચના કરે હે.

ટીકા:-તથા યદ્વોકો જૈનમાર્ગવહિર્નૂતઃ શિષ્ટજનઃ
લોકોત્તરં જિનઃ પ્રવચનં તાઞ્યામુત્તીર્ણં બાહ્યં સૂતક ગૃહજિક્ષા
ગ્રહણાદિ એતદ્ધિ લોકલોકોત્તરયો વિરુદ્ધત્વાન્ન ધર્મસ્તે તુ ગા-
હ્યાદિહેતુનૈતદપિ ધર્મં ઇત્યન્નિદધતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે લોક કહેતાં જૈન માર્ગથી રહિત એવા સારા
લોક તથા લોકોત્તર કહેતાં જિનરાજનું પ્રવચન તે બેથી જે રહિત
એટલે જે લોકને લોકોત્તરથી વિરુદ્ધ તે શું તો સૂતકીના ઘરની
જિક્ષાદિકનું ગ્રહણ કરવું ઇત્યાદિ એ વાત નિશ્ચે લોકને લોકોત્તર
બેને વિષે વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ધર્મ નથી. તોપણ લિંગધારીનું
જેનાદિ કારણે, કરીને એને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરી દેવાને છે.

ટીકા:-ચદાહ ॥

જિક્ષા સૂતકમંદિરે જગવતાં પૂજા મલિન્યા સ્ત્રિયા ॥
હોનાનાં પરમેષ્ઠિ સંસ્તવવિધેર્પઞ્ચિક્ષણંદીક્ષણં ॥
જૈનેન્દ્રપ્રતિમાવિધાપનમહો તદ્વોક લોકોત્તર ॥
વ્યાવૃત્તે રથ હેતુ મપ્યધિગ્મણાઃ શ્રેયસ્તયા ચક્ષતે ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે જે સૂતકીને ઘેર જિક્ષા કરવી
પા મલોન સ્ત્રી જગવંતની પૂજા કરે, તથા હીણ જાતિવાળાને
પરમેષ્ઠિ જગવંતના સ્તોત્રમંત્રને વિધિ શિલ્પવગે, તથા તેમને દોક્ષા
પ્રવચી, તથા તેમની પાસે જિનેન્દ્રનો પ્રતિમાનું વિધિવિધાન સ્થા-
પાદિકનું કરાવવું. એ પ્રકારે એ બુદ્ધિહીણ લિંગધારીનું લોક લો-
ત્તર થકો એ સર્વ વિરુદ્ધ છે તેને પણ ધર્મનું કારણ છે એ પ્રકારે

કહે છે એટલે આ અમારી કહેલી સર્વે વાત કલ્યાણ કરી છે, ધર્મ-
રૂપ છે એમ બોલે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યજ્ઞવલ્કેતુરેવ સંસારકારણમેવ જીવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીનાદિ ॥ એતદ્ધ્રુમદનોદીપનત્વાત્ ક્રીના-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્દ્ધનમેવ પરમેતદપિ લિં-
ગિનો ધર્મઘ્નના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વઢી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારનું કાર-
ણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીનાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું ઉદ્દીપન ક-
રનાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીના માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી એટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિષ લક્ષ્ણે પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારુ કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગૈઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

માંદોલનં જગવદોકસિ દેવતાનાં ॥

ધર્મ ઘ્નલાલ્લગુરુસમનલ્પહાસં

નિર્માપયંત્યદ્દહ સંસૃતિદેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિષથી વસંત ઋતુમાં પીચકારીઓવડે જલક્રીના કરાવે છે. વઢી
જગવંતના મંદિરને વિષે દેવતાના દ્વિંદોલા બંધાવે છે વઢી જેમા ઘણો

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંનીયાવમે રમવું તેને કરાવે છે એ સર્વે સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી છેદ જરેલી વાત છે.

ટીકા:--તથા યત્ શાસ્ત્રબાધાકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમૌ-
દેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચૌદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રબાધિતત્ત્વં તથા
પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આષાઢચતુર્માસિકાત્પંચાશત્તમદિન
પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુષણાપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિક્યવતિવર્ષેઽક્ષીતિ
તમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--વઢી શાસ્ત્રબાધક એટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આધાક-
ર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આધા
કર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ પણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અ-
થવા આષાઢ ચોમાસાથી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણા પર્વ-
શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક
માસ જે વરસમાં આવે છે તારે એંશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નન્નસ્ય નન્નસોઃ સત્યાં શ્રુતોક્તં દિનં
પંચાશં પરિહત્ય હી શુચિન્નવાત્પશ્ચાચ્ચતુર્માસિકાત્ ॥
તત્રાક્ષીતિતમે કથં વિદધતે મૂઢા મહં વાર્ષિકં
કુગ્રાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંસકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાદ-
રવો અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આષાઢ ચોમા-

સાથી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ એટલે વાર્ષિક પર્વ છે તેને એ મૂઢ પુરુષો (લિંગધારીજ) એંશી દિવસનું કેમ કરે છે? પોતાના કદાગ્રહથી જૈન વચનને બાધ આવે છે તેને ન ગણીને કરે છે માટે એ પ્રકારે એ પુરુષો મુનિ મધ્યે ધૂતારા છે.

ટીકા:---નનુ બ્રુવંતુ તે સ્વમતિકલ્પિતં માર્ગં તથાપિ વિતઃ
આદિસ્વભાવત્વાત્તં ન કોપિ ગ્રહિષ્યતિ તથા ચોક્તોપ્યનુક્તકલ્પો
લોકોપાદાના જ્ઞાવેન પ્રસરાજ્ઞાવાદિત્યત આહ ॥મૂઢા અજ્ઞાનિનઃ
તત્ર ધર્મવ્યાજેન લિંગિપ્રરૂપિતં મતં અર્હન્મતત્રાંત્યા જૈનમાર્ગોઽ-
યમિતિ મિથ્યાજ્ઞાનેન લાંતિ ઉપાદદતે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથોચ્ચય-
ગતચાકચક્ષ્યાદિ સદૃશ ધર્મોપલંજાત્ પરસ્પરવ્યાવર્ત્તક દેશજા-
ત્યાદિજેદધર્માનુપલંજાચ્છરજતેઽપિ શુક્તિકાયાંરજતમેતદિતિ
ધિયા ત્રાંતાઃ પ્રવર્ત્તતે ॥

અર્થ:---આશંકા કરીને કહે છે જે તે લિંગધારીઓ પોતાની
બુદ્ધિ કલ્પિત મારગને એ પ્રકારે બોલો તો પણ એ વાણી સ્વજ્ઞાવથી
જ અસત્યાદિ દોષ સહિત છે માટે તેને કોઈ પણ નહિ ગ્રહણ કરે.
ત્યારે એ વાણી કહી તે ન કહ્યા જેવી કેમજે લોકે તે વાણીનું ગ્રહણ
ન કર્યું તેણે કરીને તેનો પસાર નહિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારની
આશંકાનો નુત્તર જે મૂઢ અજ્ઞાની લોકો જે તે ધર્મનો મિષ ગ્રહણ
કરીને લિંગધારીઓએ પ્રરૂપણ કર્યો જે મત તેને અરિહંતના મતની
ત્રાંતિવચ્ચે એટલે આજ જૈન માર્ગ છે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને એ
લિંગધારીઓના મતને ગ્રહણ કરે છે તેમાં આ પ્રગટ અર્થ છે જે
જેમ રૂપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ચકચકાટ આદિક સરખો ધર્મ

રહ્યો છે એટલે એ બે ધોલાસેથી તથા ઉજ્જવલપણથી સરસાં જણાય છે એ હેતુ માટે તથા પરસ્પરની નિવૃત્તિ કરે એ પ્રકારનો કોઈ જાતિ આદિકનો જોદ ધર્મ પણ જણાતો નથી એટલે વિજાતિ ધર્મવસ્તુ જુદી જણાય છે તે તો રૂપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ધોલાશ આદિક સદૃશ દેખાય છે તેથી ત્રાંતિ પામેલા પુરુષને ઢીપ દેખીને આ તો રૂપું છે એ પ્રકારની બુદ્ધિવશે ત્રાંતિ કરીને પ્રવૃત્તિ છે તેમ જો લિંગધારીઓએ પોતાની મતિએ કઢપેલા મારગને વિષે મૂઢ પુરુષોને આ તો જૈન મારગ છે એવી ત્રાંતિ થાય છે.

ટીકા:---તથેહાપિ સન્માર્ગા સન્માર્ગગતજિનદેવતાચ્યુપ ગમલાહ્યાવેષાદિસમાનધર્માઽવગમાદન્યોન્યવ્યવહેદકવિધ્યવિધિ પ્રવૃત્યાદિવિશેષધર્માનવગમાચ્ચ વિતથત્વાદિના વસ્તુતોઽનર્હન્મતેપિ પ્રકૃતમાર્ગેઽર્હન્મતમેતદિતિબુદ્ધ્યા મૂઢાઃ પ્રવર્ત્તત્ત્વમિતિ॥ ન કેવલમેતત્કુમાર્ગ વદંતિ॥મૂઢાસ્તુ તં ગૃહંત્યપીતિ ચ શબ્દાર્થઃ॥ હો ઇતિ વિપાદે

અર્થ:---વળી સન્માર્ગને વિષે તથા અસન્માર્ગને વિષે જિન દેવતાનો અંગિકાર રહ્યો છે તે બેને વિષે વાહ્યથી વેષાદિ સમાન ધર્મ રહ્યો છે તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી, માટે એમ કહે છે જો આજ જૈન માર્ગ છે ને વળી વિધિ માર્ગને વિષે તથા અવિધિ માર્ગને વિષે પ્રવૃત્તિ આદિક જો પરસ્પર જોદ જણાવનારો વિશેષ ધર્મ તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી માટે એમ કહે છે જો આજ જૈન માર્ગ છે વસ્તુતાએ તો એમાં અસત્યપણું આદિક દોષ રહ્યા છે માટે એ અરિહંતનો માર્ગ જ નથી પણ હાલ લોકની પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે

આજ અરિહંતનો મારગ છે એ પ્રકારની બુદ્ધિ એ મૂઢ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થાય છે, પણ વિધિમારગના જાણ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થતી નથી કેમજે તે જાણ પુરુષો તો સન્માર્ગને વિષે અંગિકાર કરેલા જે જિન દેવતા તેનુંજ ગ્રહણ કરે છે ને વિધિ મારગને વિષે પ્રવૃત્તિરૂપ જે વિશેષ ધર્મ તેવમે જૈન મતને ઓળખીને તેને વિષે પ્રવર્તે છે. વળી આ જગાએ ચ શબ્દ છે તેનો આ પ્રકારે અર્થ છે જે વળી લોક પ્રવાહે આ જૈનમત છે એમ જાણીને પહેલા મુઢ પુરુષો આ કુમાર્ગ છે એમ કેવલ કહી શકતાજ નથી, એટલુંજ નહિ કિંતુ એટલે ત્યારે શું કરે છે? તો ગ્રહણ પણ કરે છે. એટલે પોતે માનેલું મુક્તા પણ નથી. અહો આ તો મોટી સ્વેદ નરેલી વાત છે એમ હો શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકાઃ—દુરંતદશમાશ્ચર્યસ્ય દુઃખાવસાનાંત્યાશ્ચર્યસ્ય
વિસ્ફૂર્જિતં વિજુંજિતમેતદિતિ ॥ કથમન્યથા કુપથ-
સ્યાપ્યેતસ્ય બહુમુગ્ધજનોપાદેયતાસ્યાદતઃ કષ્ટમેતદ્યદ્યાપ્યયં
કુમાર્ગોઽસ્થલિતપ્રસરોનુવત્તિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૮ ॥

અર્થઃ—દુઃખ એજ છે અંતેકલ જેનું એવું આ પૂર્વે સર્વ કહ્યું તે દશમા આશ્ચર્યનું પ્રગટપણું છે એટલે દશમા આશ્ચર્યનો મહિમા છે ને જો એમ ન હોત તો એ કુમાર્ગનું ઘણા લોક કેમ ગ્રહણ કરત. એ હેતુ માટે એ મોટી કષ્ટકારી વાત થઈ છે જે હજુ સુધી પણ એ કુમાર્ગ એવો ચાલે છે જે જેનો પસાર સ્થલના પામતોજ નથી. એક બીજા પઠવાને ચાલ્યો આવે છે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ૨૮

ટીકાઃ—સાંપ્રતં મુગ્ધજનાન્ પ્રતિસ્થમતં મોક્ષપથતયાદિ-

शतःसत्पथगामिनश्च धार्मिकान् स्ववचनानुरोधित्वेनाज्ञतया श्रवजाना
नस्यकस्यचिद्यथा ठंदाचार्यग्रामण्योऽप्रस्तुत प्रशंसया स्वरूपमाह ॥

अर्थः-----हवे आ काळमां जोळा लोक प्रत्ये पोतानो मत
मोक्ष मारगपणे उपदेश करतो ने पोतानी इच्छाए जेम फावे तेम
चालतो ने लोकमां मोटो थड फरतो कोइक आचार्य ते पोते श्र-
ज्ञानी ठे माटे पोताना वचनने अनुसारे न चालतां ने सारा मारगे
चालता एवा धर्मिष्ठ लोकोनी अवज्ञा करे ठे एटले तमे मारा कह्या
प्रमाणे चालो अज्ञानीनी पेठे शुं चालो ठो एम अपमान करे ठे
तेनुं स्वरूप अप्रस्तुत प्रशंसा नामे अलंकारे करीने कहे ठे. ते अ-
लंकारनुं स्वरूप पण ए प्रकारनुं ठे जे जे वात चालती होय ते न
कहे ने ते वातने अनुसरतुं दृष्टांत कहीने तेनो उपनय चालती वात
संधाथे मेळवे. जेम सर्वे ब्राह्मणोनुं टोळुं वेठुं ठे ते मध्ये एक संतो-
षी ब्राह्मण एक यजमाननी याचना करे ठे ते जेटळुं आपे ते लइने
संतोष पामीने कोइ मोटा राजा साहुकार आदिकनी कंडपण याचना क-
रतो नथी. तथा ते कोइ पराणे आपे तो पण लेतो नथी तेने देखीने
कोइक कवि बोढ्यो जे सर्वे पक्षी मध्ये एक चातक पक्षीने धन्य ठे
जे एक इंद्र विना एटले मेघ विना बीजानी याचना करतो नथी.
तेमज आ काव्यमां अजाणपणे दैव इच्छाए साचे मारगे चालता
आंधळाने जन्माराथी आंधळो परदेशो कोइ पुरुष हसे ठे जे रे
मूर्खो ! मारा कह्या प्रमाणे चालो इत्यादि आगळ टोकाकार कहेसे
एवा जाव गर्जितनुं ग्रंथकार काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यग्नीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सोपि सुदृशः सन्मार्गगांस्तद्विद
स्तद्वाक्याननुवर्तिनो हसति यत्सावज्ञमज्ञानिवा॥१॥

टीकाः—कष्टं दुःखमेतन्न श्रेयसि वर्तते यत्किमित्याह॥य-
दितिवाक्योपक्षेपे ॥ यत्नृणामदृशांजात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
ग्नीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतीति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंसां
नष्टदिशां अलोचनत्वात्कांतारपातेन दिग्मूढत्वाच्च प्रत्रष्टप्राची
प्रतीच्यादिककुब्दिग्ज्ञागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामलादि-
ना दृग्विकलानां न तु जन्मांधानां ॥ जात्यंधो जन्मान्निव्या-
प्त्या लोचनरहितः ॥

अर्थः—जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोडुं दुःख वरते ठे,
ते शूं तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आक्षेप कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित एटखे आंधळा पुरुषोने जन्माराथीज
अंध अण्डो परदेशी पुरुष अटवीने विषे इच्छित नगरनो मारग दे-
खावे ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केवा ठे तो नेत्र नथी
माटे महा अटवीमां परवुं तेणे करीने दिग्मूढ थयेला एटखे पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विज्ञानुं जे जाणवुं तेथी
त्रष्ट थयेला, काच कामलादिक कारणथी दृष्टिगोचर थयेला पर
जन्माराणा आंधळा नहि.

टीका:-ननु सोपि नदेशज्ञान इतरेभ्यः श्रवणादिना विज्ञाय
 कथंचिद्विष्टपुरुषार्थं दृश्यतीति तत्रोक्तं वैदेशिक इति ॥ विदेशे
 योजनशनव्यवहिते देशांतरे जातो वारितश्चेति वैदेशिकः ॥
 स हि नदेश स्वरूप मात्र स्याप्यनजिज्ञ त्वात्कथं प्रकृतमार्गं जा-
 नीयादपि ॥ ततः कर्मधारयः ॥

अर्थ:-आशंका करे ठे जे जन्मरानो आंधळो पण तेज
 देशनो होय तो वोजा लोकयो सांजळवुं इत्यादिके करीने जाणोने
 कोइ प्रकारे इच्छित नगरनो मारग देखाकशे तो त्यां विशेषण कथुं
 ठे जे ए परदेशी ठ एटले सो योजन वचमां मूकीने देशांतरमां
 उत्पन्न थयो ठे ने वृद्धि पाय्यो ठे मोटे ते आ देशना स्वरूप मात्रनो
 पण जाण नथी तो इच्छित नगरना मार्गने शीरीते जाणी शके ?

टीका:-कांतरे जनसंचारशून्ये दुर्गवर्त्मनि चार
 मार्गे हि कदाचित् मार्गत्रांतानां पांथोपि संचरि-
 दर्शयेत् ॥ प्रकर्षेण अयने- रस्य पंथानान्य रण
 पूर्वं ननु संज्ञावनामात्रेण प्रतिपादयति पु-
 राध्वानं जिगमिषतनगर तवार्त्तायां व
 कंधरामुन्नमय्य जुजदं थयति न
 किलमार्गोपदेष्टा तदभिदे तु तद
 लोकस्थितिः अत्र उपदे-
 न जानाति अतुयोक्तारं
 वावादिना तदतिपुला इव

ष्टपुरगामुकः स्यादथ च सतमुपदिशतीति कष्टमेतत् ॥ तु पुनर्थे
इदंवक्ष्यमाणं पुनःकष्टतरं पूर्वस्मादपि कष्टान्महत्कष्टं यत्कि-
मित्याह ॥

अर्थः—सूना मार्गमां केमके चालु मार्गमां तो कोइ वटे-
मार्गु पण वखते रस्तो बतावी दीए त्यां पण संजावना मात्र करे
नहि पण निर्धारण पूर्वक इच्छित नगरनो मार्ग ते बतावे ठे. शी रीते
ते कहे ठे के बांह्यो उंची करीने, इहां लोक रीति एवी ठे के मार्गनो
उपदेशक जाण होय अने मार्गमां चालनार घणे जागे अजाण
होय ठे, पण इहां तो उपदेशक तदन जन्मांध ठे अने चालनारा
जनो जो के आंधळा ठे तो पण ते देशना जन्मेला अने पूर्वे जरा
जोमिया होवाची मार्गने अजिमुख परता देखाय ठे माटे एवा ज-
न्मांधनो बतावेलो मार्ग शी रीते इष्ट नगर प्रत्ये पहुँचे. बतां ते
मार्ग बतावे ठे ए एक कष्ट ठे, पण आ वळी तेना करतां पण वधतुं
कष्ट ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सोपि प्रागुक्तो मार्गदेष्टा सुदृशो निर्मलनयनान
त एव समार्गगान् इष्टनगर सुगमपथ प्रस्थितान् तद्विदः स-
म्यक् सन्मार्गज्ञान् यत् हंसति स्मयते सावज्ञमिति क्रियाविशे-
षणं सावहेलं ॥ अज्ञानिव मार्गानजिज्ञानिव यथा मार्गानजिज्ञा
मार्गमुपदिशतः उपहस्यन्ते लोकेन ॥ तथै तेपि यथा किमेते वा-
लिशावायसा इवा जन्मानुज्जितस्वदेशा मार्गा मार्गस्वरूपं विदंति ॥

अर्थः—ते शुं कहे ठे ते बात कही देखामे ठे जे ते पूर्वे

कथो एवो पण मारगनो देखामनार जे ते एटले जन्मारानो अंध पुरुष जे ते इच्छित नगर ग्रत्ये सुगम मारगवळे चालनार जे निर्मळ नेत्रवाळा पुरुषो तेने हसे ठे. अवगणना पूर्वक हसे ठे ए क्रिया विशेषण जाणवुं एटले लोक जे ते मारगनो अजाण ने वळी मारगनो उपदेश करनार तेमने जेम हसे ठे तेम ए पण साचे मारगे चालनारने पण हसे ठे जेम अहो आतो मूर्ख होय ने शुं जन्मासथी आरंजीने पोतानो देश पण जेमणे ठोरयो नथी ते पुरुषो मारग अमारगना स्वरूपने शुं जाणे !

टीकाः—अहमेव शैशवाद वेक्षितनिखिलजनपदो विदित्त सकलग्रामनगरसमाचारः सर्वं वेक्षितिकुत एवं सतानुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यान नुवर्त्तिनो जात्यंधवचनाननुरोधिन इति हेतुगर्ज विशेषणं ॥ ते ह्रीष्टपुरस्य सम्यग्ग्रंथानं जानं तस्तद्वाक्यं यमहं कथयामि स तन्नगरमार्ग इत्येवं रूपं नानुमन्यते ॥ तथा च सरुष्टः संस्तानुपहसतीति ॥ एवं च स्वयं सर्वथा ब्रौष्ट पुरपथमजानन्नपि यत्त अज्ञानं हसति ॥ तन्महाकष्टमित्यप्रस्तुतप्रशंसाज्जेदः ॥

टीकाः—ए तो हुंज जाणुं केमजे नानपणथीज जेणे देश-देशांतर समस्त दीठा ठे ने समस्त ग्राम नगरना समाचार जेणे जाण्या ठे माटे सर्व हुं जाणुं हुं; ए प्रकारे ए लिंगधारीठ सुविहितने कहे ठे. ए जगाए आशंका करी विशेषण आपे ठे जे शा कारणे ते तेमनुं उपहास करे ठे तो ते कहे ठे जे ते जन्मांध पुरुषना वचनेने अनुसरता नथी, माटे ए हेतु गर्ज विशेषण ठे केमजे नि-

શ્વે તે પુરુષો વાંચિત નગરના મારગને સારી રીતે જાણે છે માટે પૂર્વે કહ્યું એ રૂપનું તેમનું વચન માનતા નથી માટે તે જન્માંધ પુરુષ તેમનું ઉપહાસ કરે છે. માટે જન્માંધ પોતે સર્વ પ્રકારે વાંચિત નગરના મારગને જાણતા નથી તોપણ માર્ગના જાણ પુરુષોનું ઉપહાસ કરે છે તે મોટું કષ્ટ છે એ પ્રકારે અપ્રસ્તુત પ્રશંસા અલંકારનો જોડ થયો છે.

ટીકા:—તથા હ્યુપમાનેન તુલ્યે પ્રસ્તુતે ઉપમેયેસતિ યદ પ્રસ્તુતસ્યોપમાનસ્ય પ્રસ્તુતતુલ્યસ્ય પ્રશંસનમગ્નિધાનમિત્યેતદસ્ય લક્ષણં તુલ્યે તુલ્યસ્ય વચ ઇતિ વચનાત્ ॥

અર્થ:—તે કહે છે જે જે ઉપમાનની સંઘાથે ઉપમેયની તુલ્યતાનો પ્રસંગ આવે સતે જે ઉપમાનનું પ્રસ્તુત ઉપમેય સંઘાથે તુલ્યતાનું કહેવું એ અલંકારનું લક્ષણ છે. જે તુલ્યપણું સતે તેને તુલ્ય વચન કહેવું એ પ્રકારે અલંકાર શાસ્ત્રનું વચન છે.

ટીકા:—एवं चाप्रस्तुतमुपमानं योजयित्वा प्रस्तुत उपमेयमिदानीं योज्यते ॥ कष्टमेतत् ॥ यन्नृणां सत्पथेच्छुपुरुषाणां नष्टदिशां अतिमुग्धतया सत्पथकुपथविज्ञागानजिज्ञानां अदृशां सम्यग्ज्ञानदर्शनविकलानां जात्यंधः सिद्धांतरहस्यलेशानजिज्ञः सर्वथाऽगीतार्थः ॥ सोपि गीतार्थसंवासादैः कथंचिन्मोक्षपथकथनप्रवीणः स्यात्तत्राह ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રસંગ વિના કહ્યું જે ઉપમાન તેની યો-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. જે આતો મોટું કષ્ટ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સન્માર્ગને કુમાર્ગના વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ ઝોલા એટલે આંધળા લોકને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો લેશમાત્રને પણ ન જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોબતવને કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા ચતુર હશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગર્હિતાચારત્વાદાજન્માગમનિકષ વિહુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ એષ્વાધુનિકકુટુંબ પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યથાહંદ શિલામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિશતિ અયમેવ મહુપદિષ્ટો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્તીપ્સિતપુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં નત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાળો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો દુરાચારો સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરૂપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાળો થયેલો એવો ને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું એજ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેખાતોને મોક્ષ માર્ગ દેખાતો છે.

टीकाः—तथा च सोऽगीतार्थ उत्सूत्रज्ञाषक अग्निनिवेशिक मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेत्ति नाप्यन्येन गीतार्थे न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार आग्निग्रहिकादिमिथ्यादृशस्तत्रापि किंचित्सन्मार्गाग्निलाषुका उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किंचिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञ-सौध्वा कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि स तेज्यस्तं प्रदर्शयती-ति ज्ञवति कष्टं ॥

अर्थः—वली ते अगीतार्थ एटले उत्सूत्रनो ज्ञाषक अ-ग्निनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवालो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अगीतार्थ पुरुष तेणे कह्यो होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मार्गने अनु-सरेला पुरुष ते तो आग्निग्रहीकादि मिथ्यादृष्टिवाळा ठे माटे तेमां पण कांश्क सन्मार्गनुं अग्निलाष पणुं रहुं ठे माटे अतिशे सारना विज्ञागे कराने उद्देश करनार पुरुषनो अपेक्षाये कांश्क जाणपणुं थाय ठे माटे ते जन्माराणा अंध पुरुषे कहेंजो जे मार्ग ते तेमने मुक्ति नगर प्रत्ये पमारुनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध पुरुष तेमने मार्ग देखामे ठे ए मोटुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं त्विति पूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागग्निहितो यथावदाचार्यः सुदृशः सम्यग्ज्ञानदर्शनयुजः सन्मार्गगान् ज्ञानदर्शनवारित्रलक्षणमुक्तिपथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति मार्गाग्निज्ञान् धार्मिकान् सुविहितसाधून् यत् हसति सावज्ञम-ज्ञानिव ॥ यथा किमसौ अगीतार्था मूर्खसिरोमणयः सिद्धांत

रहस्यमवस्यंति ॥ अहमेव सकलश्रुतपारावारपारदश्चा ॥
ततोयमहं ब्रवीमि समुक्तिमार्ग इति ॥

अर्थः—वळी आतो अतिशेज मोटुं कष्ट ठे इत्यादि पूर्व-
नी पेठे जाणवुं ते पूर्वे कह्यो एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे चाखनारो
कोइक आचार्य जे ते सारा ज्ञानदर्शने युक्त ने ज्ञानदर्शन चारित्र
ठे लक्षण जेनुं एवो जे मुक्तिमार्ग तेने विषे प्रवर्तिला ने मुक्ति मा-
र्गना जाण एवा जे सुविहित साधु तेने हसे ठे जेम अज्ञानिने
अपमान सहित हसे ठे तेम ते वात कहे ठे जे अहो आ अगीतार्थ-
ने मूर्ख शिरोमणि एवा ठे ने सिद्धांत रहस्यने नाश करनारा ठे ने
हुंज समस्त सिद्धांत समुद्रनो पारगामीवुं माटे हुं जे बोळुं एज
मुक्ति मार्ग ठे इत्यादि.

टीकाः—किमित्येवमुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्याननु-
वर्त्तिनोयतस्ते गीतार्थ । उत्सूत्रं मुक्तिपथप्रतिपादकं तद्वाक्यं
नानुरुध्यंत इति ॥ अतएव दुःखमासमयजिनशासनं न विष्य
दशुभजाव सूचकदुस्वप्नाष्टकांतः स्थवानरफलं विवृण्वताहरि
भद्रसूरिणाभिहितं ॥

अर्थः—हवे ए केम एम उपहास करे ठे तो त्यां कहे ठे जे जे
हेतु माटे ते गीतार्थ जे ते उत्सूत्र एवं मुक्ति मार्गने प्रतिपादन
करनार तेमनुं जे वचन तेने अनुसरता नथी ते हेतु माटे एज का-
रण माटे दुःखमासमयने विषे जिन शासनमां थशे एवा जे अशुभ
जाव तेनी सूचना करनार जे आठ माठां स्वप्न तेनी मध्ये वानर
फल स्वप्ननो विस्तार करता हरिभद्रसूरिए कथुं ठे के.

टीका:—

बहु वानरमञ्जगया-तवसहा असुश्रणा विलिपंति॥
अप्याणं अन्नेविय तहाविहं लोगहसणं च ॥
विरलाए मलिपणया, तदन्नखिसा न एयमसुश्रुति ॥
मुनिणो यं एयस्सज्ज, च्चिवागमो नवरमायरिया ॥

टीका:—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नफलं पर्य-
नुर्युञ्जानस्य जगवान् श्रीमहावीरः समादिदेश॥ मयि मुक्तिमु-
पेयुष्याचार्या एवंविधा न विष्यंति॥ यथा चापलादिना वानरयूथा-
धिपकटपा आचार्या बहवः पुरीषतुल्योत्सूत्रप्ररूपणेनात्मानं पा-
श्वर्कतिनश्च भेद्यंति॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु-
त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीठेलुं जे स्वप्न तेना
फळने जाणवानो विचार करीने श्री महावीर स्वामिने पूठवा
लाग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पामे ठते
आ प्रकारना आचार्यो थशे ते कहे ठे जे चपळपणुं, इत्या-
दि गुणवळे घणा आचार्यो वानरना टोळानो जे अधिपति मोटो
वानर तेना जेवा थशे ते विष्टा जेवुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानी पासे रहेनार लोकोने लेप
करशे तेमां अतिशे थोका लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
उत्सूत्रवने नहि दीप.

टीका:—तथा चात्मानमुत्सूत्रेणा दिहानां स्तानवलोक्य ते ह

સિધ્ધ્યંતિ ॥ અહો એતે બાલિશાઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતદેશનામલયજરસે-
ન સુરન્નિણાઽને નનાત્માનં ચર્ચયંતીતિ ॥ તદેતેવાં યથોક્તાગમાર્થજ્ઞા-
પદ્મગીતાર્થોપહસનંકુલધર્મઃ ॥ એવં ચ યત્ સ્વયમ્ગીતાર્થનિ-
લયોપિ ગીતાર્થાનવમન્યતે સંપ્રતિતત્તરુદ્યા તન્મહાકષ્ટમિ-
ત્યુપમાનોપમેયયોસ્તુલ્યતથા યોજના ॥

અર્થઃ:---વઢી પોતાના આત્માને નત્સૂત્રવમે લેપ નહિ કરનાર
એવા તે અગીતાર્થોને જોડને તે ગીતાર્થ પુરુષો એમ કહે છે જે અહો આતો
અતિશેજ સૂર્વ છે જે સિદ્ધાંતની દેશનારુપ જે મલયચંદનનો સુગં-
ધીમાન રસ તેજે કરીને પોતાના આત્માને ચર્ચતા નથી માટે એ
અગીતાર્થ પુરુષો જે છે તેમને આગમના અર્થને જાણ કરનાર એવા
ગીતાર્થ પુરુષોનું જે ઉપહાસ્ય કરવું તે એમનો કુલધર્મ છે એ પ્રકારે
જે પોતેજ અગીતાર્થનું ઘર છે તો પણ આ કાલની રૂઢિએ કરીને જે
ગીતાર્થ પુરુષોની અવગણના કરે છે તે સોડું કષ્ટ છે એમ ઉપમાન
ને ઉપમેય વસ્તુના તુલ્યરૂપાની યોજના કરવી.

ટીકાઃ--અત્ર ચ મુઘ્ધજનપુરતો નિરંકુશં સ્વકલ્પિતં ચૈત્યા-
વાલાદિકદુત્સૂત્રપથં પ્રથયન્ વિધિવિષયપારતંત્ર્યપ્રરૂપણાનિ-
પુણાન્ સુગુરુસંપ્રદાયવર્તિનઃ સુવિહિતાનસૂયયોપહસન્ સંપ્રતિ
ચર્ચનાનઃ કુસંવાવાર્થવર્ણેઽન્યા જંગ્યા કથિના પ્રતિગદિત, ઇતિ
વૃત્તાર્યઃ ॥ ૨૯ ॥

અર્થઃ:---હાં નોઢા લોકોના સામે નિરંકુશરૂપે સ્વકલ્પિત

चैत्य वीसादि उत्सूत्र बतावनार अने विधिमार्गनी प्ररूपणा करवामा
निपुण अने सुगुरुना संप्रदायमां वर्तनार सुविहित जनोनी हांसो
करनार एवा आज काळना आचार्यो कविए आ जंगीथी बतावी
आप्या ठे.

टीकाः--सांप्रतं श्रुतपथावज्ञाद्वार मुपसंजिहीर्षुः शुद्धजिन
मार्गस्य दुष्टोपचितसमुदितकारणकलोपेन संप्रति दुर्लभत्वं
प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः--हवे सिद्धांत मार्गनी अवगणनानुं जे द्वार तेनी स-
माप्ति करवाने इच्छता ग्रंथकार जे ते दुष्ट पुरुषोए वृद्धि पसाड्या जे
घणांक कारण तेना समूहे करीने आ दुखस काळमां शुद्ध जिनरा-
जनो जे मार्ग तेनुं दुर्लभपणुं ठ एम प्रतिपादन करता ठता ग्रंथ-
कार कहे ठे.

मूल काव्यम् ॥

सैषा हुंभावसर्पिण्यनुसमयहूसद्भव्यज्ञावानुज्ञावा ।
त्रिंशश्चोत्तमहोऽयं खखनखमिति वर्षस्त्रिंशस्मराशिः ॥
अंत्यं चाश्चर्यमेतज्जिनमतहत येतत्समा दुःप्रमाचे ।
त्येवं पुष्टेषु दुष्टेष्वनुकलमधुना दुर्लभो जैनमार्गः ॥३०॥

टीकाः--या आगमग्रंथेष्वागामितया लिखिताकर्ण्यते स्ता-
प्या संप्रति काकस्या प्रत्यक्षत्वेपि तदुद्भवकार्याणा

प्रत्यક્ષોપલંબेनोપચારાદેષેત્યુક્તં ॥ અવસર્પિણિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગઢંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંકં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનવૈકલ્પહેતુઃ પૃષ્ઠં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી,
હુંકાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ—જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુંકાવસર્પિણી આવશે, એમ
લેખેલું સંપ્રદાય છે તેજ આ વર્તમાન કાળે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમજે
યદ્યપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં ઉત્પન્ન
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
કાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આલુચ્છ તથા
શરીરનું પ્રજાણ इत्यादिक જાવ હાનિને પામે છે એવો અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંક એટલે સમસ્ત અંગ
ઉપાંગનું જેમ જાસ્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિણામ હાલ જણાતું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ઘટું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેખેલમાં આ-
વતી એવી આ હુંકાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ હુંકાવસર્પિણી શ-
બ્દની વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

ટીકાઃ—તત્ત્વતસ્ત્વનંતતમકાલજ્ઞાવ્યસંયતપૂજાનિબંધનં
ચૈત્યવાસ્યુત્પાદહેતુઃ શુદ્ધજાવહાનિકારણં કાલજેદો હુંકા-
વસર્પિણી ॥ સા ચ જગવતિ મોક્ષં ગતે જાતેતિ ॥ સમયઃ પરમસુ-
દમઃ કાલસ્તતશ્ચાનુસમયં પ્રતિ જવ્યાનાં મુક્તિગામિનાં અથવા
જવ્યાઃ શુદ્ધા જાવાઃ પરિણામા અનુજાવાશ્ચ પ્રજાવા મતિનિશ્ચયા-
વા તતશ્ચ હંસંતો દીપ્તમાના જવ્યજાવાનુજાવા ચસ્યાં સા તથા ॥

हुंसावसर्पिण्यां हि कालस्वाज्ञाव्याधर्मार्थिनामपि प्रायेण ज्ञावा
यादृशा वर्त्तमानक्षणे न तादृशाः क्षणांतर इत्यादिक्रमेण प्रतिक्षणं
संक्षेपतारतम्याप्राततयोपजायमाना उपलभ्यन्ते ॥

अर्थः—वस्तुताए तों अतिशे अनंतो काल जंतां थनारी
जे असंजतिनी पूजा तेनुं कारण ने चैत्यवासीनी उत्पत्तिनुं कारण
ने शुभ्र ज्ञावनी हानिनुं कारण एवो जे कालजेद तेने हुंसावसर्पि-
णी कहिए, ते जगवंत मोक्ष गये ठते थइ. परम सूक्ष्म एवो जे काल
तेने समय कहिए. ते समय समय प्रत्ये मुक्ति जनार
प्राणीजना पण ज्ञाव अथवा तेमना पण शुभ्र ज्ञाव एटले परिणाम तथा
अनुज्ञाव कहेतां प्रज्ञाव अथवा बुद्धिना निश्चय ते जेने विषे हानि
पामे ठे तेने हुंसावसर्पिणी काल कहिए. ते कालना स्वज्ञावथीज
धर्मार्थी प्राणीजना पण ज्ञाव बहुधा एवा देखाय ठे जे जेवा वर्त्त-
मान क्षणमां देखाय ठे तेवाज बीजा क्षणमां नथी देखाता इ-
त्यादि क्रमबद्धे क्षण क्षण प्रत्ये संक्षेपाने तारतम्ययोगे सहित थ-
येला जणांय ठे.

टीकाः—तथा च प्रकरणकरिणैर्व प्रकरणांतरे प्रदर्शितं ॥
कालस्स अक्षिक्लिष्ट क्षणेण अक्षेप्तिपुरिसविरहेण ॥ पायम
जुग्गसेणियं, गुरुकम्मत्तेणयं जियेण ॥ किर मुणियंजिणमया
विहु अंगीकयसरिसंघम्ममग्गावि ॥ पायमइसंकिक्लिष्टा, धम्म
ठी विरय दीसंति ॥

अर्थः—बळी प्रकरणना कर्ता पुरुषेज बीजा प्रकरणमां पण
ए वात देखाती ठे जे.

टीकाः—अत्र च द्रुसदित्यनेन संयोगपरत्वेपि पूर्ववर्णस्य न गुरुत्वं ॥ ठंदः शास्त्रे व्यवस्थितयानुवृत्त्या कचित्तन्निषेधात् ॥

अर्थः—आ त्रीशमा काव्यभां द्रुसत् ए प्रकारना पदवर्णे संयोगनुं परपणुं सते पण पूर्व अक्षरने गुरु संज्ञा अवाथी वृत्तजंग ययो एम न जाणवुं. केम जे ठंद शास्त्रमां विकल्पनी अनुवृत्ति ला- वीने कोइ जगाए गुरु संज्ञानो निषेध कयो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा त्रिंशः जिनसिद्धांतोक्ताष्टाशीतिग्रहमध्या त्रिंशतः पूरणः ॥ चः समुच्चये ॥ उग्रग्रहो जिनप्रवचनस्योदग्रो- पसर्गवर्गकारित्वाद्धारुणो ग्रहः ॥ अयमेव प्रत्यक्षोपलब्धमान- कार्यो जस्मराशिनामा खमाकाशं तस्य च शून्यत्वात्खमिति गणित व्यवहारे शून्यविंदोः संज्ञाः ॥ नखाइति च विंशतेः संज्ञाः ॥ नखानां विंशतिसंख्यत्वात्तत्तश्च खं च खं च नखाश्चेति छंदः ॥ तैः पश्चानुपू- र्वांश्चिंकरचनया स्थापितैर्मितानी परिसंख्यातानि वर्षाणि संव- त्सराः स्थितिरेकस्मिन् राशाववस्थानं यस्य स तथा ॥ एकराशौ वर्षं सहस्रद्वयस्थितिकइत्यर्थः ॥

अर्थः—त्रिशमो ग्रह एटले जिन सिद्धांतमां कहेला अ- ठ्याशी ग्रह ते मध्ये आ जस्मग्रह त्रिशमो ठे. चकार समुच्चय अर्थने जणवे ठे. ए जस्मग्रह उग्रग्रह ठे एटले अति आकरो ग्रह ठे. केमजे जिन प्रवचनने मोटा आकरा उपसर्गने करनार ठे. माटे महा दारुण कह्यो ठे ते आ प्रत्यक्ष जेनुं कार्य जणाय ठे एवो ज- स्मराशिनामा ग्रह वे हजार वर्षनी स्थितिवाळो ठे. ते वरतनो सं-

ख्या आ प्रकारे करी ठे जे ख केतां आकाश तेनुं शून्यपणुं ठे माटे
ख शब्दवने बिंदु ग्रहण करवो एवो शास्त्र व्यवहार ठे. बिंदु कहेवो
होय त्यारे तेनो संज्ञा ख शब्दवने थाय ठे. नख ए प्रकारे वीशनी
संज्ञा ठे. केम जे वीश नख मनुष्यने ठे माटे. खंखं नख ए त्रण
पदनो छंद समास करवो. पढी पश्चानुपूर्वी ते अंक करीए एटखे
विपरीत करीए त्यारे बे हजार वर्ष सुधी एकराशि उपर
जस्मग्रहनी स्थिति ठे एम अर्थ थयो.

टीकाः—स हि ग्रहो जगवन्निर्वाणकालानंतरं वर्षसहस्रद्वयं
यावत् क्रूरत्वाद् जगवज्जन्मराशौ संक्रांतत्वाद् जगवंतं च मुक्त
त्वेन दुःखीकर्तुमशक्तत्वात्तत्पक्षतयैव प्रवचनस्य बाधां करिष्यति॥

अर्थः—ते ग्रह जगवत् निर्वाण थया पढी बे हजार वर्ष
सुधी ठे. क्रूरपणे जगवत्नी जन्मराशीमां संक्रम्यो ठे ते जगवंत
मुक्ति गया ठे माटे तेमने दुखो करवा समर्थ नथी थतो. ते हेतु
माटे तेमना पक्षरूप जे प्रवचन तेने बाधा करेठे.

टीकाः—दृश्यते च लोकेपि कश्चित् कस्यचित् स्वप्रतिपक्ष-
स्य किंचिदपकर्तुमपारयन्नेतदपकारेणापि तस्यापकृतं जविष्य
तीति मूढतया मनसि निधाय तत्पक्षं तत्सदृशं चापकुर्वाणः ॥

अर्थः—लोकमां पण एवी वात देखाय ठे जे कोइक पुरुष
कोइक पोताना प्रतिगहि राहुने काइ पण अकार करवा न समर्थ

આય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંબંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુનો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પક્ષપાતિનો તથા તેના જીવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જિતમનોજવરુપઃ, સા તુ સુંદર જવત્યનુરક્તા ॥
પંચગ્નિયુગપદેવ શરૈસ્તાં, તાઋયત્યનુશયા દિવ કામઃ ॥

અર્થ:—તે વાત ગ્રંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો ત્યાગ કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સખીનું વચન “ જે હે સુંદર જેણે કામદેવનું રૂપ જીત્યું છે એવા તમો મો ને તે મારી સખી તો તમારે વિષે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાજવ કહ્યા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાન્નાપથી એટલે તમારું વેર વાળવા તે રાજિમતીને પાંચ વાણવ્રત સંઘાથે તાબત કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમક્ષમઃ, કાયનિગ્રહ
ગૃહીતવિગ્રહઃ ॥ કાંતવક્રસદૃશાકૃતિં કૃતી, રાહુ રિંદુમધુનાપિ
વાધતે ॥

અર્થ:—જીવોને લોકમાં પણ એ વાત પ્રસિદ્ધ છે જે જે હરિનો કંદૂ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલો ને પોતાનાં શરીરને હરિને નાશ કર્યું છે તેથી વિરોધ ગ્રહણ કરતો એવો રાહુ જે તે હરિના

મુખ સરસ્વી જેની આકૃતિ છે એવા ચંદ્રને હજી સુધી પણ પોતે છે. લૌકિક શાસ્ત્રમાં એવી વાત છે જે દેવ દૈત્યોએ મઠી મંદ્રાચલ પર્વ-તનો રવૈયો કરી વાસુકી નાગનાં નેત્રાં કરી અમૃત કહામયું ત્યારે દેવતાનો પંક્તિમાં હરિએ ઘડાવઠે અમૃત પીરસવા માંમયું ત્યારે રા-હુએ કપટથી સૂર્ય ચંદ્ર એ બે દેવતા વચ્ચે પેસી નુકું મુખ કરી અમૃત પીધું ને ગળે નથી નુતાર્યું એવામાંજ હરિએ સુદર્શન ચક્રવઠે એનું માથું દૈત્ય જાણીને કાપ્યું ત્યારે રાહુ હરિને કાંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયો ત્યારે હરિના મુખ જેવો ચંદ્રને જોઈ તેને હજી સુધી પણ ગ્રહણરૂપે થઈને પીડા કરે છે.

ટીકા:—તથા અંત્યં દશમં ચઃ પૂર્વવત્ આશ્ચર્ય અનંત તમકાલજાવિત્વાદ્ભુતમસંયતપૂજાસ્થ્યં એતત્ શ્દાનીં પ્રત્યક્ષં જિનમતહતયે આર્હતપ્રવચના પત્રાજનાપાદનાય ॥ તત્સમાનૈઃ પ્રાયુક્તૈસ્ત્રિજિઃ સમા તુલ્યવલા દુષ્યમા દુષ્ટાઃ લોકદુઃસ્વકારિણ્યઃ સમા વર્ષાણિ યસ્યાં સા તથા ॥

અર્થ:—બઢી ઠેઢલું દશમું આશ્ચર્ય, ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે જાણવો. તે અસંયતિ પૂજા છે નામ જેનું એવું અઙ્ગુન આશ્ચર્ય તેનું અતિશે અનંતો કાલ ગયેથી થવાપણું છે એ હેતુ માટે એને અ-ઙ્ગુત કર્યું છે તે હાલમાં પ્રત્યક્ષ જિનમતને નાશ કરવા હિલના પ-માંમવા થયેલું જણાય છે. પૂર્વે કહેલાં ત્રણ જે એક તો હુંકાવસ-ર્પિણી તથા ઋષ્મગ્રહ તથા દશમું આશ્ચર્ય તેમણે સમાન ઇટલે એ ત્રણ સરસ્વો બલવંત દુષ્યમા કાલ વર્તે છે. લોકને દુઃસ્વકારી ઠે વર્ષ તે જેને વિષે તે દુષ્મા કહીએ.

टीकाः—कालचक्रस्य परुरकस्य पंचमोऽरकः यथा प्राक्तना
स्रयः समुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽमी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ही ॥ जैनं मतं जुवि महावनमस्तशंका, जंक्तुं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृत्ताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एवुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंकावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हणे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हणे ठे. ते प्रकरणकारे कह्युं ठेजे, उत्क-
र्षवाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगथी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिजं पृथ्वीमां जैनमतरुपी महा व-
नने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्या ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंकाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितलाघवाऽ
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
कूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंकावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं अधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्ग
प्रतिपत्तिविश्वकारिणां हुंकावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

અર્થઃ—ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે છે. એ પ્રકારે હુંનાવસર્પિણી આદિક આરંભેલા પ્રકરણને વિષે પૂર્વે દેખાવ્યું એ પ્રકારે પદોપદિ સુવિહિતનું લઘુપણું ને અસંજતિનું ગૌરવપણું તેને કરવા રૂપી છે લક્ષણ જેનું એવું જે દુષ્ટ કાર્ય તેના દેખવાથી દુષ્ટ જેવા મહા આકરા હુંનાવસર્પિણી આદિક ચાર દુષ્ટ મોટા ઉત્કર્ષને પામે ઢતે સાંપ્રત કાલે સમેસમે જૈન માર્ગ પામવો ઘણો દુર્લભ છે કેમ જે જૈનમાર્ગ પામવામાં વિઘ્નકારી હુંનાવસર્પિણ આદિકનું દુષ્ટપણું છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તન્મહિન્ના જ્ઞયોલોકસ્ય જ્ઞવાજ્ઞિનંદિત્વાત્ક-
તિપયસાત્વિકજનોપાદેય ઇતિ યાવત્ ॥ જૈનમાર્ગઃ પ્રતિશ્રોતોરુપ
જગવત્પથઃ ॥ એતન્મધ્યાદેકોપિ દુષ્ટઃ પુષ્ટઃ સ્વકાર્યકરણસમર્થઃ
કિંપુનઃ સંપ્રતિ સર્વેઽપિ મિલિતાઃ ॥ તતો યથા દુષ્ટેષુ ચરટાદિષુ
પ્રજ્ઞવિણ્ણુષુ પુરાદિમાર્ગો જિગમિષતાં દુર્ગમો જ્ઞવતિ તથા જગ-
વન્માર્ગોપ્યધુનૈતેષુ સત્સ્વિતિ ॥

અર્થઃ—તે હુંનાવસર્પિણી આદિકના મહિમા વચ્ચે ઘણાં
લોકોને જ્ઞવાજ્ઞિનંદિપણું થયું છે એ હેતુ માટે, થોડાક સાત્વિક
લોકોએ જૈન માર્ગ ગ્રહણ કર્યો છે. કેમ જે જગવંતનો માર્ગ છે તે
પ્રવાહ મારગથી વિપરીત છે. હુંનાવસર્પિણી આદિ ત્રણ દુષ્ટ કારણ
મધ્યે એક કારણ પણ જો પુષ્ટ થાય તો પોતાનું કામ કરવા સમર્થ
થાય છે. તો સાંપ્રત કાલે સર્વે દુષ્ટ કારણ એકઠાં મળ્યાં તેમાં શું
કહેવું ? તે હેતુ માટે. જેમ દુષ્ટ ચૌરાદિક અતિ સમર્થ થયે ઢતે
નગરાદિકનો મારગ જવાને શ્ચ્ચનાર લોકોને દુર્ગમ થાય છે એવલે

દુષ્ટ ચૌરાદિના જયથી તે માર્ગે જઈ શકાતું નથી તેમ જગવાનનો માર્ગ પણ હાલમાં એ ત્રણેનું ઘણું બઢ થયે ઢતે સહજ પમાય એવો નથી. મહા દુઃખથી માર્ગાનુસારીપણું પમાય ઢે એ જાવઃ

ટીકાઃ—આગમેષ્યુક્તમ્ ॥ દૂસમહુંઢાવસર્પિણી જસમગ્ગ-
હપીઢિયં ઇમં તિત્થં ॥ તેણ કસાયા જાયા, કૂરા ઇહસંજયાણંપિ ॥

અર્થઃ—આગમમાં પણ એ વાત કહી ઢે જે હુષમા કાલ્હ હુંઢાવસર્પિણી રૂપ તથા જસમગ્રહ તેણે આ તીર્થ પીઢ્યું ઢે તે માટે સંજતીને પણ આકરા કષાય ઉત્પન્ન થાય ઢે.

ટીકાઃ—અનુશ્રોતોરૂપસ્તુ જૈનમાર્ગ ઇદાનીમપિ સુલજ્ઞઃ
યેષામેવ હુંઢાવસર્પિણ્યાદીનાં સન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રતિ પ્રાતિકુલ્લ્યં
તેષામેવાસન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રત્યાનુકૂલ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—લોક પ્રવાહ રૂપ જૈન માર્ગ તો સાંપ્રત કાલમાં પણ સુગમ ઢે જે હુંઢાવસર્પિણી આદિકને સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવા પ્રત્યે પ્રતિકૂલપણુંજ ઢે તેમનેજ અસન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવા પ્રત્યે અનુકૂલપણું ઢે એટલે સુખે કરાવે ઢે.

ટીકાઃ—ઈત્થં યદ્યપિ લિંગિજ્ઞિઃ પ્રકટિતા જૂષ્ટઃ કત્ત્સાવ-
નીરુદ્ધત્રપ્રમિતાવતઃ શ્રુતપથાવજ્ઞાનસંજ્ઞાન્વિતૈઃ ॥ કલ્પેનાપિ-
કલાવતા કલયિતું સાકલ્પતો દુઃશકા, સંવોધાય તથાપિ મૂઢ
મનસામેષા દિગાદર્શિતેતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૦ ॥

ઈતિ શ્રુતાવજ્ઞા નામે નવમો ક્ષાર સંપૂર્ણ થયો.

टीकाः—एवं तावदष्टादशजिर्वृत्तैः प्रबन्धेन लिंगिनां श्रुतपथावज्ञा प्रतिपादिता ॥ संप्रति तैरेव धर्मतया प्रतिपादितं गुणिद्वेषधीरिति द्वारं निराकुर्वस्तेषां गुणिद्वेषं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ए प्रकारे अठार वृत्तबंधि काव्यना विस्तारवस्ते लिंगधारियोनी करेली सिद्धांत मार्गनी अवज्ञा एटले अवहेलना ते कही देखामो. हवे सांप्रत काले ते लिंगधारीजण जे धर्मपणे प्रतिपादन करेलुं गुणि द्वेषधी एटले गुणि पुरुषोना उपर द्वेष बुद्धि राखे ठे ते द्वारनुं खंमन करता बता ते लिंगधारीजने गुणिजन उपर द्वेष ठे तेने देखामता बता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

सम्यग्मार्गपुषः प्रशान्तवपुषः प्रीतोद्धसच्चक्षुषः
श्रामण्यर्द्धिमुपेयुषः स्मयजुषः कंदर्पकक्षप्लुषः ॥
सिद्धांताध्वनि तस्थुषः शमजुषः सत्पूज्यतां जग्मुषः
सत्साधून् विडुषः खलाः कृतदुषः क्षाम्यन्ति नोद्यद्दुषः ३१

टीकाः—खलाः सत्साधून् न क्षाम्यन्तीति संबंधः॥तत्र खला गुणीमत्सरिणः प्रकरणाद्विगिनः कृतदुष इति ॥दुषधातुः क्वि-
बंतोऽत्रदोषपर्यायस्ततश्च कृता विहिता दुषो दोषाःस्वयमनेकान-
र्था यैस्ते तथा ॥ तत्स्वजावत्वात्तेषां ॥ अथवा कृताआरोपिता
दुषो दोषा यैस्त तथा ॥

અર્થ:—ખલ પુરુષ સાધુ ઉપર ક્રમા નથી રાખતા. ખલ તે કીયા પુરુષ જાણવા તો ગુણી પુરુષો ઉપર મત્સર રાખનારા તે આ પ્રકરણ વશથી લિંગધારીને જાણવા. તે કેવા છે? તો કર્યા છે પોતાની મેળે અનેક પ્રકારના અનર્થ તે જેમણે એવા છે. કેમ જે એ લિંગધારીને અનર્થ કરવાનો જ સ્વજ્ઞાવ હોય એ હેતુ માટે. અથવા ગુણી પુરુષોને વિષે આરોપણ કર્યા છે દોષ તે જેમણે એવા છે. વિકાર વાચક દુષ ધાતુનું દોષ રૂપી પર્યાય શબ્દ વાચક દુષ એ પ્રકારનું ક્વિવંત રૂપ છે.

ટીકા:—નિર્મલેષ્વપિ સન્મુનિગુણેષુ લોકમધ્યે લાઘવા-
પાદનાય સ્વધિયા વિહિતદોષારોપા ઇત્યર્થઃ ॥ ગુણવત્સ્વસદ્દો-
ષારોપણસ્ય તેષાં કુલવ્રતત્વાત્ ॥

॥ તદુક્તં ॥

લાજાર્થ મલિનાંશુકે કિતવતાં કષ્ટક્રિયાધાનિ,
પ્રાહુર્દાનિકતામજિગ્રહરુચૌ પંક્ત્યર્થતાં કંતરિ ॥
ગુણાંગે વકવૃત્તિતાં ચ તપસા શસ્યે નમસ્યેચ્છુતા
મિત્યં હંત ન દુષયંતિ યતિનાં હી લિંગિનઃ કાન્ ગુણાન્ ॥

અર્થ:—નિર્મલ એવાય પણ સારા મુનિના ગુણ વિદ્યમાન છે તે લોકમાં તે મુનિયોની લઘુતા પ્રતિપાદન કરવા સારુ પોતાની બુદ્ધિ વને કર્યું છે દોષનું આરોપણ તે જેમણે એવા લિંગધારીને છે. કેમ જે ગુણીજનને વિષે જૂઠા દોષનું આરોપણ કરવું એ પ્રકારનું એ લિંગ-

धद्वारेण विस्ता-
ह ॥

चारित्ररूप जे मोह
तिबोध थाय ए द्वारे
त्र जाषण करवानो
॥ एम ए विशेषण-

दिविकारशारि-
रति ॥ अंतस्त-

विकार ते जेमां
गीतां रागादि
अंतर संबंधी
हे. जो अं-
न रहे ए

गोष्पु-
ते

॥ कुरुम् ॥

कानि गुणान् कुर्या-सायतानसद्विष्णवः ॥
सिद्धिनि गुणीनां स्वभाः ॥

दीक्षितसिद्धिः

અર્થઃ—તે લિંગધારીન નિશ્ચે તે મુનિના ગુણને સહન કરી શકતા નથી, માટે તેમની નિંદા કરે છે. તે વાત કહી છે જે ગુણી પુરુષોના ગુણ લિંગધારીનના કાને આવી પડે છે ત્યારે તેમને બાળ સરખા જણાય છે; તેનું સહન કરી શકતા નથી. કેમ જે તે ગુણ એમને પીઠાકારી થાય છે, માટે નિર્લજ થયા ઢતા ચલ પુરુષો ગુણી પુરુષોની નિંદા કરે છે.

ટીકાઃ—ઉચ્ચદ્વુષઃ નિર્નિમિત્તં સુવિહિતદર્શનમાત્રેણૈવ પ્રકટિતલલાટતટત્રકુટ્યાદિક્રોધવિકારાઃ ન ક્લામ્યંતિ ન સહંતે દ્વિષંતીત્યર્થઃ ॥ અત્ર દેશેડમીષાં પ્રચોરેણ વયં લોકસ્યાગૌરવાઞ્નવિષ્યામ ઇત્યાદિ બુદ્ધ્યા માત્સર્યાત્તત્રાવસ્થાતુમેવ તેષાં ન દદતી ત્યર્થઃ ॥ સત્સાધૂન્ સુવિહિતયતીન્ સત્સાધુત્વમેવાનુગુણવિશેષણૈસ્તેષાં જ્ઞાવયતિ ॥

અર્થઃ—કારણ વિનાજ સુવિહિતને દેખવા માત્રથીજ પ્રગટ કર્યા છે લલાટ ઉપર ત્રકુટી ચઢાવી દેવી ઇત્યાદિકં ક્રોધ વિકાર તે જેમણે એવા ઢતા નથી સહન કરતા. એટલે દ્વેષ કરે છે. કારણ કે તે એમ જાણે છે જે જો આ દેશમાં સુવિહિત મુનિનો પ્રચાર થશે તો આપણા ઉપરથી લોકનું ગૌરવપણું ડતરી જશે. એટલે લોક તેમનું વહુ માન કરશે, ઇત્યાદિ બુદ્ધિથી તેમના ઉપર મત્સરપણું રાખીને તે દેશમાં સુવિહિત સાધુને રહેવાજ દેતા નથી એટલો અર્થ. હવે સત્સાધુપણાનેજ ઘટતાં વિશેષણ આપી પ્રગટ કરે છે.

ટીકાઃ—સમ્યગ્માર્ગપુષઃ જગત્પ્રણીતજ્ઞાનાદિત્રયરૂપ-

मोक्षपथस्य ज्ञव्यानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञाषणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे मोक्ष मार्ग तेनो ज्ञव्य प्राणीजने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञाषण करवानो निषेध ठे एटले मुनि उत्सूत्र ज्ञाषण नथी करता एम ए विशेषण-वदे जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रशांतवपुषः बहिरलक्षितरागादिविकारशारिरज्ञाजः एतेनांतरमपिप्रबलरागाद्यज्ञावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्ज्ञावे बहिः सर्वदा प्रशांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे बायणैथी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटले जेनुं अंग जीतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रबल रागादिकनो अज्ञाव ठे एम प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर बारणैथी प्रशांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—प्रीतौह्वसच्चक्षुषः छिषानपि प्रतीत्य प्रसन्नौत्फुल्ललोचनान् । एतेन बहिः कोपविकारपरिहारमाविःकरोति ॥ श्रामण्यैर्द्धि प्राणातिपातविरमणादिपंचमहाव्रतविभूतिमुपेयुष आसेदुषः । एतेन दीक्षामूलं सर्वविरतिसंपदं दर्शयति ॥

અર્થઃ-----દેષીને દેહીને પણ પ્રસન્ન અને પ્રફુલ્લિત છે નેત્ર તે જેમનાં એવા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ બારણેથી કોપ વિકારનો પરિહાર પ્રગટ કરે છે. અંતરમાં કોપ વિકાર હોય તો બહારથી નિરંતર પ્રજ્ઞાંતપણું ન રહે એ જ્ઞાત છે. પ્રાણાતિષાત વિરમણાદિ પેંચ મહાવ્રત રૂપ ઠકુરાણે પામેલા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ દીક્ષા જેનું મૂલ છે એવી સર્વ વિરતિરૂપ સંપદાને દેખામે છે.

ટીકાઃ----સમયમુષઃ અહંકારતિરસ્કારિણઃ ॥ એતેન વાગ્મિ-
ત્વવિદ્યત્વાદાવજ્ઞિમાનહેતૌ સત્યપિ તદજ્ઞાવં પ્રકટયતિ ॥ (સત્સૂ-
ત્રક્રિયાજ્ઞિઃ) કંદર્પકક્ષપ્લુષઃ મન્મથશુષ્કતૃણદાહિનઃ ॥ એતેન
સર્વવ્રતમધ્યે નિરપવાદબ્રહ્મવ્રતદાર્ઢ્ય દૃઢયતિ ॥

અર્થઃ—અહંકાર ને તિરસ્કાર કરનારા એ વિશેષણ અજ્ઞિમા-
નનાં કારણ રૂપ જે સુંદરવાણીપણું તથા વિદ્વાનપણું તે સતે પણ
અહંકાર નથી એમ પ્રગટ કરે છે. સત્સૂત્રની ક્રિયાનુવ્રતે કામરૂપી
સૂકા તૃણને વાળનારા એ વિશેષણ સર્વ વ્રત મધ્યે અપવાદ રહિત એવું
બ્રહ્મવ્રત છે તેનું દૃઢપણું સુચવે છે.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતાધ્વનિ શુદ્ધાગમમાર્ગે તસ્થુષઃ સ્થિતવત
સ્તત્પરાનિત્યર્થઃ ॥ એતેન સ્વયમુત્સૂત્રક્રિયાનિષેધં પ્રતિપા-
દયતિ ॥ સમયુવઃ સમાજ્ઞાજઃ ॥ એતેનાંતરેપિ ક્રોધ નિરા-
સં જ્ઞાપયતિ ॥

અર્થઃ----સિદ્ધાંત માર્ગને વિષે રહેલા એટલે તત્પર એટલો

अर्थः ए विशेषण पोते उत्सूत्र क्रियानो निषेध करे ठे ते प्रतिपादन करे ठे ने कमावाळा ए विशेषण अंतरमां पण क्रोध नथी, एम जणावे ठे.

टीकाः—सत्पूज्यतां विवेकिजनसेव्यतां जग्मुषः प्राप्नुषः एतेन सकलश्रमणगुणसंपत्तिमाविर्भावयति ॥ निर्गुणानां विवेकीलोकपूजनाऽसंभवात् ॥ विदुषः विचक्षणान् ॥ एतेन स्वसमयपरसमयसारविदुरतां विस्फारयति ॥

अर्थः—वळी विवेकी लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेळा ए विशेषण समस्त साधुगुणनी संपत्तिने प्रगट करे ठे केम जे जे साधु गुण रहित ठे तेनुं विवेकी लोको पूजन करे एम संभवतुं नथी ए हेतु माटे. वळी विचक्षण एवा ए विशेषण पोताना सिद्धांतनो तथा अन्यदर्शनीना सिद्धांतनो जे सार तेनुं सारी पळे जाण पणुं फोरवे ठे, विस्तारे ठे.

॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥

टीकाः—न चैव गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥ अर्थः—एतौ चैव गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥ अर्थः—एतौ चैव गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥

॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥

॥ यदुक्तं ॥

अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥

अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥ अथ श्री संघपट्टकः ॥ १६ ॥

સર્વસ્થાનાં ગુણાના મવગમનમતોઽહાય મિથ્યાત્વમસ્મા ।

તસ્માદ્ ભૂયો જવબ્ધિત્રમણમિતિ ગુણિદ્વેષધીર્વજનીયા ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે ગુણવત્તે શોજતા મુનિને વિષે દ્વેષ કરવો યુક્ત નથી કેમજે અતિશય ડુંગે એવો પણ તે મુનિનો દ્વેષ છે તેને સકલ ગુણીજનને વિષે રહેલો જે દ્વેષ તે રૂપપણું છે એ હેતુ માટે અનંત જવ ત્રમણનું નિબંધનપણું છે એ હેતુ માટે, એટલે એથી અનંતો જવ ત્રમણ થાય એવો કર્મબંધ થાય છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અપાર બુદ્ધિવાળા મહાગુણી સાધુ પુરુષો કેવા છે તો સમકિતવાળા તથા જ્ઞાનવાળા તથા શીલવાળા તેવા મુનિને વિષે રહેલા જે ગુણ તેને વિષે જે દ્વેષ કરવો તે વસ્તુતાએ ગુણ ગુણીનું અજ્ઞેદપણું છે એ હેતુ માટે સર્વે ગુણીજનના ગુણની અવગણના થઈ માટે એથી શીઘ્ર મિથ્યાપણું પ્રાપ્ત થાય ને તેથી વારંવાર જવ સમુદ્રમાં જવત્રમણપણું થાય એ હેતુ માટે ગુણી પુરુષો ડુંગરથી દ્વેષ બુદ્ધિ ત્યાગ કરવી.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતેઽપ્યજિહિતં ॥ જરહેરવયવિદેહે, પંનરસ-
વિ કમ્મજુમિયા સાહૂ ॥ એકંમિહીલિયંમિ, સવ્વે તે હિલિયા હું
તી ॥ સંતગુણઠાયણા યલ્લુ પરપરિવાર્ય હોઁ અલિયંચ ॥ ધમ્મે
વિ અવહુમાણો, સાહુપન્નં સે ય સંસારો ॥ તતઃ પ્રેક્ષાવતા ગુણિણુ
વહુમાન એવ કર્તવ્યો ન દ્વેષ ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ—તે વાત સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે જે જરત ઔરવત તથા વિદેહ તેમાં પન્નરકર્મ ભૂમિયો છે. તેમાં એક સાધુની જો હીલના કરે તો સર્વ સાધુની હીલના કરી એમ થાય. ને ઠતા ગુણનું આજ્ઞા-

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूठुं बोलवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रद्वेष करवो ए संसार ठे. ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण द्वेष न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीकाः—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खला न क्षा-
म्यन्ति ॥ मिथ्यात्वप्राबल्यादिति ब्रुमः ॥ अत एव तद्वतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्त्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थः—हवे आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केम
सहन नथी करता? तो मिथ्यात्वना प्रबलपणार्थी सहन करता नथी
एम कहींए ठीए, ए हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र वके जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः क्षतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वज्ञीयति मूर्खमुख्यनिवहं तत्त्वज्ञमज्ञीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यहो ।
मिथ्यात्वग्रहिलो जनः स्वमगुणाग्रण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीकाः—मिथ्यात्वग्रहिलो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्या-

દિ સંવંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચૈતસોઽસન્નિર્વંધઃ સોઽસ્યા-
સ્તીત્યસ્ત્યર્થે શ્લ પ્રત્યયસ્તદ્ધિતઃ ॥ ૬૬ ॥ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાગ્નિનિ
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાયેણ જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાહિલ-
માણેત્યાદિનાગ્નિનિવેશિકસ્યૈવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન
ગ્રહિલઃ પ્રવલમિથ્યાગ્નિનિવેશગ્રહગૃહીત इत्यर्थः ॥

અર્થ.....મિથ્યાત્વવચ્ચે ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળાને
દેવતા જેવો ગણે છે. ઇત્યાદિ આ કાવ્યમાં સંવંધ છે. અહો એ પ્રકારના
અવ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. એટલે આ વાત અચરિજ છે. ચિ-
ત્તનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્ધિતનો શ્લૂ પ્રત્યય આવીને
ગ્રહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આગ્નિનિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. વહુધા જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
હિલ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનવચ્ચે આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વનુંજ પતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વવચ્ચે ઘેલો થયેલો
એટલે પ્રવલ એવો જે મિથ્યા અગ્નિનિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો એટલો અર્થ છે. ॥ ૬૬ ॥

ટીકાઃ—જનોધર્મધ્વજિતદ્વજક્તશ્રાવકલોક! ઊરવો મહાત્મા
યતિજનસ્વાત્મ્યર્થમનુચિત્ત્વેન દોષા અપરાધો રાગદ્વેષપ્રણા-
તિપાતાદર્શુરુદોષાસ્તદ્ધિતઃ આચાર્યદીનિર્મિતિ ગમ્યમાર્ગમ્બદ્ધ
॥ ૬૬ ॥ ॥ ૬૬ ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનો લિંગધારીજનો જ્ઞાત શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજનમને અતિશય અનુચિત એટલે અપદ્ધતા માટે જેને દોષ કહે વે

એવા રાગદ્વેષ પ્રાણાતિપાત આદિ મોટા દોષ તેણે સહિત એવા આચાર્ય પ્રમુખને દેવ જેવા જાણે છે.

ટીકા:—દેવીયતિ દેવાનિવ જિનાનિવાચરતિ યાદશા દેવા નીરાગા અતિશયાદિમંતશ્ચ તાદૃશા અમી તસ્માદારાધ્યાશ્ચિત્તિદેવૈ-સ્તાનુ પમિમોતે ॥ ન ચ તાદૃશાં તદુપાસનં સમીચીનાં ॥ તેષાં મહા-દોષવત્ત્વેન દેવોપમાનવિધાનસ્ય મહાપાતકહેતુત્વાત્ પરં મિથ્યાત્વસ્ય વિપર્યયસરૂપત્વાદ્વિપરીતબુદ્ધિસ્તાદૃશાનપિ તથોપ-મિનોત્તિ ॥ એવમુત્તરપદેષ્વપિ જ્ઞાવનીયમ્ ॥

અર્થ:—ઘટલે જિનદેવ જેવા જાણે છે. જેવા જિનદેવ વીત-રાગી છે તથા અતિશયાદિમંત છે તેવા આ પણ છે, માટે આરાધના કરવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે દેવતા સંઘાથે તેમનું ઉપમાન કરે છે એવા દોષવંત પુરુષોની ઉપાસના કરવી તે ઠીક નથી. કેમજે તે મહાદોષવાળા છે એ હેતુ માટે તેમને દેવની ઉપમા કરવી તેને મ-હાપાપનું કારણપણું છે. પરંતુ મિથ્યાત્વનું વિપર્યાય રૂપપણું છે. ઘટલે વિપરીત બુદ્ધિ उत्पन्न કરવાપણું છે તેથી તેવા દોષવંતને પણ દેવની ઉપમા દેહે એમ આગળ પદમાં પણ જાવના કરવી.

ટીકા:—ક્ષતમહાદોષાન્ પ્રનષ્ટપ્રાગુક્તવૃહદ્પરાધાન્ યુગ-પ્રધાનાદીનિતિ શેષઃ અદેવીયતિ અદેવાનિવાચરતિ ॥ નામી-દેવસદૃશાઃ સદોષત્વાન્નિરતિશયત્વાચ્ચ તસ્માદનારાધ્યાશ્ચિત્તિ ॥ અન્ન ચ ક્ષીણપ્રાયમહાદોષાણાં દેવૈરુપમાનં સિદ્ધાંતેષ્યુદિતં ॥

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધ તે જેમના એવા એટલે યુગ પ્રધાનાદિક એટલું ઉપરથી લેવું, એવા મોટા પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાનાદિક જે તે દેવ સરખા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય રહિત છે માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાચે જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરુવો તેયસ્સી ઇત્યાદાવાચાર્યગુણવક્તવ્યતાયાં પ્રતિરુપઃ સિદ્ધાંતતાત્પર્યપરિષ્કેદદેશનાતિશયવત્વાદિના તદ્ધિ-પયબુદ્ધિજનકત્વાત્તીર્થકરપ્રતિબિંબરુપ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥ સ ચ વિપર્યસ્તમતિત્વાત્તથા ન કરોતિ ॥

અર્થ:—પરિરુવ ઇત્યાદિ ગાથા વચ્ચે આચાર્યના ઠગીસ ગુણો કહેવાને અવસરે સિદ્ધાંતના તાત્પર્યનું પરિમાણ કરી કેવા રુપ અતિશયવાળા આચાર્ય છે ઇત્યાદિ સિદ્ધાંત સંબંધી બુદ્ધિનું ઉત્પન્ન થવા પાળું તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્ય તીર્થકર સમાન છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીત બુદ્ધિવાળા પુરુષો દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—એવમદેવપ્રાચે દેવબુદ્ધિર્દેવપ્રાચેચાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વરુપં પ્રતિપ્રાધ્યાગુરૌ ગુરુબુદ્ધ્યાદિરુપં તદાહ ॥ સર્વ જ્ઞીયતિ સર્વજ્ઞમિવ સર્વવિદમિવાચરતિ મૂર્ખમુખ્યનિવહં અજ્ઞચૂરુમણિસમુહં સ્વાન્યુપેતગચ્છસ્થિતં યતિજનં યથા સર્વજ્ઞસદૃશોઽયં મદીયયતિ જનઃ કિં કિં શાસ્ત્રજાતં ન વેત્તાતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી इत्यादि મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઢમાં રહેલો યતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંક્તિ જાણે છે જે અમારા ગઢના યતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે इत्यादि॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞં ષટ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયન્નૂર્મિં સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ બાલિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેષ જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ તાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥ અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—વઢી તત્ત્વનો જાણ એટલે ષદર્શન સંબંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીચ્છી જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા બીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા બીજા કોઈ નહિ એવા સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કાંઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ઉપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ઉપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

અર્થ:—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરખો પ્રકાશવંત છે તેને જનમાર્ગરૂપી જે અંધકારનો માર્ગ તેની સાથે સદૃશપણું પ્રતિ-
પાદન કરે છે તે મિથ્યાત્વના ઉદયથી કરે છે. વઢી પોતાનો આત્મા

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે એટલે અગ્રેસર છે તેને કૃતાર્થ
જેવો જાણે છે એટલે જાણે સકલ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું
એમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય એવો
પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય એવા મહાંત પુરુષોની સાથે
ઉપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું એજ છે.

ટીકા:—એવં તાવદ્લોકોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં
પ્રદર્શ્ય બાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદર્શ્યતે ॥ મિથ્યા-
ત્વગ્રહિલો જનઃ અગ્નિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતબહિર્જૂ-
તો લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતયા દેવ-
ત્વેનાજ્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ નરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકપ્ર-
તીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમહાદોષાન્ વીતરાગાન્ લોકોત્તરવિશ્રુ-
તાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાજ્જુમન્યતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને
આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને બાહિર લોક એટલે
અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક
દેખાતે છે જે અગ્નિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી બાહિર
ચલેલો એવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે એવા
લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોક્ષને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવપણે
અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને
જેમના દોષ નાંજી પામ્યા છે એવા વીતરાગને અદેવ જેવા ગણે છે
એટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

टीकाः—अथ कथमेतन्मिथ्यात्वमिति चेत् ॥ उच्यते ॥
 दोषवतां देवत्वान्नावात् ॥ तथाहि ॥ साक्षात् कृतधर्मा निरीह-
 त्वेन परोपचिकीर्षाप्रयुक्तो यो मुक्तिमार्गमुपदिशति स देवइत्या-
 स इति चोच्यते ॥ न च रागादिमत एतद्वेक्षणं संगच्छते ॥ तद्व-
 चनेस्य प्रबलविप्रलंभकवाक्यवद्विसंवादित्वाद्विसंवादकवच-
 नाच्च प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी पूठे ठे जे ए मिथ्यात्व केम कहो ठो?
 तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दोषवाळाने देवपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
 माटे. तेज देखामे ठे जे जेणे धर्मनो साक्षात्कार कयों ठे ने कोइ
 प्रकारनी वांछा विनाज परना उपकार करवानी जेनी इच्छा वर्त्ते ठे
 ने मुक्ति मार्गनो उपदेश करे ठे ते देव कह्यो तेने हितकारी पण
 कह्यो. ने रागादिवाळानुं ए लक्षण संज्ञवतुं नथी, केमजे रागादि-
 वाळानुं वचन तो अतिशय ठग पुरुषनां वचननी पेठे विसंवादि ठे
 ए हेतु माटे, ने वळी एनां वचन परस्पर विरोधी ठे ए हेतु माटे
 बुद्धिमाननी प्रवृत्ति तेमां थती नथी.

टीकाः—रागादिमंतो हि विप्रलिप्सया नद्यास्तीरे शुक्रश-
 कटंपर्यस्तमास्ते धावन्ति मित्रका इत्यादिवत्कदाचिदन्यथा व्यव-
 स्थितमर्थमन्यथापि ब्रुवाणा उपलज्यन्ते ॥ तथा च तद्वचनात्
 प्रवर्तमाना मित्रकवन्नसमीहितमश्नुवीरन् ॥ मातृछा विप्रलि-
 प्सा तथापि तस्य रागादिमत्वेनासाक्षात् कृतधर्मतया सम्यग्-
 मुक्तिमार्गोपदेशाननुपपत्तेः ॥

अर्थः—रागादि दोषयुक्त पुरुष जे ते निश्चे ठेतरवानी इच्छाए जे प्रकारनी वस्तु होय तेथी विपरीत कहेनारा देखीए ठीए. जेम ठोकरां ठेतरवा कोइए कहुं जे हे ठोकरां! दोमो दोमो!! नदीने कांठे गोळनुं गाळुं त्रुटी परुयुं ठे. एम गोळ खाधानी आशा उपजावी ठोकरां दोमाव्यां, तेम क्यारेक तो जे प्रकारे रहेली वस्तु ठे तेथी बीजी प्रकारे पण कहेनारा ठग पुरुषो जणाय ठे माटे तेवा पुरुषना वचनमां प्रवर्तेला पुरुषो गोळ खावा दोमेलां ठोकरांनी पेठे पोतानुं वांढीत पामता नथी. कदाचित ए प्रकारनी ठगवानी इच्छा न होय. परंतु ते पुरुषो रागादि दोषवाळा ठे माटे तेमने धर्मनो साक्षात्कार नथी थयो तेथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश थतोज नथी.

टीकाः—तथा त्वेव अस्मदादीनामपि रागादिमतां सा-
क्षात्कृतधर्मत्वेन सार्वज्ञ्यापत्तेः तथाच सिद्धं समीहितं किं
मुक्त्यर्थं तदन्वेषणेन॥आर्क्षे चेन्मधु विंदेत्तत्किमर्थं पर्वतं व्रजेत्॥
इष्टस्यार्थस्य संसिद्धौ, को विद्वान् यत्नमाचरेदिति लौकिक
न्यायात् ॥ किं च परोपकारोपि परेषां संसारतारणलक्षणस्त-
स्य न संज्ञवति ॥ रागादिमत्वेनास्मदादिजिस्तुद्वययोगक्षेमतया
तस्य स्वयमतर्हितुः परतारकत्वानुपपत्तेः लोऽपि पोतादेः स्वयं तरि-
तुरेव परतारकत्वोपलब्धात् ॥

अर्थः—ने जो रागादिक दोषवाळा पुरुषथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश थतो होत तो रागादि दोषवाळा आपणे पण ठीए माटे आपणने पण धर्मनो साक्षात्कार थवो जोइए, ने तेथी

સર્વજ્ઞપણું પણ પ્રાપ્ત થયું જોડાણ ને જ્યારે સર્વજ્ઞપણું પ્રાપ્ત થયું ત્યારે તો આપણું વાંચ્છિત સર્વે સિદ્ધ થયું ત્યારે તો મુક્તિને અર્થે વીતરા-ગનાં વચન ખોલવાની જરૂર ન રહી. કેમજે જો આક્રમનાં ફુલ-માંથી મધનો સ્વાદ મળ્યો તો મધ ખોલવા પર્વતમાં કોણ જાય ! તેમ પોતાનો વાંચ્છિત અર્થ સિદ્ધ થયો તો પઠી કોણ વિદ્વાન પુરુષ તેને વાસ્તે પ્રયત્ન કરે? એ પ્રકારે લૌકિક ન્યાયઠે એ હેતુ માટે વઢી શું? તો તેમણે કરેલો પરોપકાર જેતે પણ સંસારને તારણ કરનાર સંજવતો નથી. કેમજે રાગાદિ દોષ યુક્તપણાવને આપણી પેઠેજ તે પણ યોગ ક્ષેમ કરે ઠે એટલે આપણી પેઠે તે પણ રાગાદિ દોષે જ-રેલા ઠે તે પોતેજ તરતા નથી તો તેમને વિષે બીજાનું તારણપણું તો ક્યાંથીજ સિદ્ધ થાય ! લોકમાં પણ જે નૌકા પ્રમુખ પોતે તરતી હોય તેજ બીજાને તારતી દેખાય ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—નનુ સ્યાદેતદ્યદિ રાગાદિમત્ત્વં જ્ઞવેત્તદેકવાક્યતયા સકલપાર્થિવાદિવિચારચતુરપ્રધાનપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપત્યા તે-ષામસિદ્ધમિતિ ચેત્ ન ॥ તત્પ્રકૃતિષ્વંગનાદિ ઘટનાવલોકનેન તત્સિદ્ધેઃ ॥ તેષાં રાગાદીમંતરેણ તત્પ્રતિવિંવેષુ તદ્વક્ષણાધ્યારોપા સંજવાત્ ॥ ઇતરથા તત્પ્રતિવિંવત્વાનુપપત્તેઃ ॥ ઉપલાદિના સક-લતત્તુલ્યાકારનિર્માપણં હિ તત્પ્રતિવિંવં નામ તન્નૂનં તે રાગાદિ મંત ઇતિ ॥

અર્થ:—આ જગાણ અન્યદર્શની આશંકા કરે ઠે જે જો અમારા રાગાદિ દેવ દોષ સહિત હોય તો જે સમસ્ત પૃથ્વી આદિ સંબંધી

પદાર્થનો વિચાર કરવામાં ચતુર પુરુષો છે તેમાં પોતાનું પ્રધાન પુરુ-
ષપણું છે, જેથી પૂજનીકપણું છે. તે પોતાનાં કહેલાં વચનની એક વા-
ક્યતા છે એ હેતુ માટે, એટલે પોતાનાં વચનમાં પરસ્પર બાધા નથી
માટે. તથા અન્યથાનુપપત્તિ છે એ હેતુ માટે, એટલે એમણે કહ્યાં તેવાંજ
પૃથ્વી આદિ પદાર્થ છે માટે તેમનું પૂર્વે કહ્યું એવું શ્રીસિદ્ધપણું નથી એટલે
સિદ્ધપણું છે. જાવાર્થઃ—જે અમારા દેવ રાગાદિ દોષ યુક્ત નથી માટે
તેમનું કહેવું સત્ય છે. હવે સિદ્ધાંતી તેમને જવાબ દે છે જે તમારે
એમ ન બોલવું. કેમજે તમારા દેવની પ્રતિમાને વિષે અથવા પ્રતિમા-
ની જોડે સ્ત્રી પ્રમુખની સંઘાથે ઘટના કરેલી છે તેને જોતાં એમને
વિષે રાગાદિ દોષની પ્રત્યક્ષ સિદ્ધિ થાય છે ને તેમને જો રાગાદિ
દોષ ન હોય તો તેમની પ્રતીમાનું વિષે રાગાદિ દોષને જણાવનાર
એવાં લક્ષણનો આરોપ કર્યો છે તે સંજ્ઞા નહિ. રાગાદિ દોષ લક્ષણ
વિનાની તેમની પ્રતિમાનું ઘટનાતીજ નથી. પાષાણાદિ પ્રતિમાઓને
વિષે પાષાણાદિકના આકાર પ્રગટ રાગાદિકને જણાવનારા છે જેવા
એમાં દોષ નરેલા છે તેવા આકારની તેમનો પ્રતિમાઓ છે માટે
નિશ્ચે તે દેવ રાગાદિ દોષ સહિતજ છે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

લક્ષ્યંતે લલનાંગસંગમવિધે રાગોપરાગોપગા,
દ્વેષશ્લેષઞ્જો ઞ્જોર્જિત મદારુસ્તે ચ શસ્ત્રગ્રહાત્ ॥
શ્રેયઃકલ્પલતાશ્ચ શાસ્ત્રરચનાન્મોહપ્રોહસ્પૃશો,
યે દેવા નનુ સંતુમંતુ સહિતાસ્તે વીતરાગાઃ કથં ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अन्यदर्शनीना देव स्त्रीनो अंगसंग राखे ठे तेथी रागरूपी ग्रहवक्त्रे गळायेल्ला जणाय ठे वळी उद्धत मदने जणावनार हस्तमुद्रा ठे तेथी तथा हाथमां शस्त्र ग्रहण करे ठे तेथी द्वेषवाळा ए देव ठे एम जणाय ठे. वळी कट्याश-रूपी कटपलताने नाश करे एवी शास्त्रनीरचना करवाथी मोहवाळा ठे एम जणाता ए देवो क्रोधी होय तेथी ते वीतराग केम कहेवाय.

टीकाः—यदपि पार्थिवादिपुरुषपूज्यतान्यथानुपपत्त्या तेषां वीतरागत्वप्रसाधनं तदप्यविद्याविलसितं ॥ यतो यत एव तेषां नध्यक्षेण रागादिलक्षणं लक्ष्यंतोऽपि ते तान् वीतरागतयाध्य-वसाय पूजयंत्यत एवैतन्मिथ्यात्वमुच्यते ॥

अर्थः—ए देवोने विषे वीतरागपणुं स्थापन करे ठे ते एम बोले ठे जे जो ए देवमां वीतरागपणुं ठे तो राजा प्रमुख पुरुषो पूजे ठे नहि तो केम पूजे? ते माटे ए प्रकारना अनुमान प्रयोगवक्त्रे वी-तरागपणुं साधे ठे तोपण ते सर्व अविद्यानो विलास ठे एम जाणवुं-जे माटे तेमनां रागादि लक्षण प्रत्यक्ष जणाय ठे तोपण तेमने विषे वीतरागपणानो निश्चय करी पूजे ठे एज हेतु माटे एने मिथ्यात्व कहीए ठीए.

टीकाः—अतस्मिंस्तदिति प्रत्ययस्यैव तद्विलक्षणत्वात् ॥ तस्मात्त रागादिमंतो देवाः किंतु संप्रत्यपि विंवादिषु रागादिल-क्षणविरहदर्शनेन वीतरागतयानुमीयमानएव देव इति ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥
न च द्वेषोऽपि सत्त्वेषु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जेमां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागादि दोषवाळा होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हालमां पण प्रतिमादिकने विषे रागादि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेला तेज देव कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्टने बाळवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—न च मोहोपिसंज्ञाना ह्लादनो ऽश्रूवृत्तकृत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च लक्षलक्षणगणो रागादिलक्षकते
दैवः केवलमृद्धकेवलबलः स्याद्भीतरागस्ततः ॥

ગીર્વાણાઃ કથમન્યથા સમુદિતા ઋક્ત્યાન્વહંપૂર્વિકા
મસ્યૈવ પ્રથયંતિ સંસદિ મહાષ્ટપ્રાતિહાર્યાર્હણામ્ ॥

અર્થઃ—જેને જ્ઞાનનો ઢાંકનાર ને અશુદ્ધ આચરણનો કરનાર એવો મોહ પણ નથી, જેનો મહિમા ત્રણ લોકમાં વિખ્યાત છે તે મહાદેવ કહીએ. એ પ્રકારના મહાદેવ તો એક અરિહંતજ છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે રાગાદિ લાખો દોષ નાશ પામવાથી અરિહંત એજ નિર્મલ લક્ષણના સમૂહરૂપ છે એટલે સર્વે નિર્મલ લક્ષણ અરિહંતમાંજ રહ્યાં છે. જેને કેવલજ્ઞાનનું બલ વૃદ્ધિ પામેલું છે એવા દેવ તો એક વીતરાગ અરિહંતજ છે. જો એમ ન હોય તો દેવતાના સમૂહ ઋક્તિવળે સમવસરણમાં મહા આદર સહિત આવ મહા પ્રાતિહાર્યરૂપી પૂજા એજ દેવની કેમ વિસ્તારે? માટે એજ વીતરાગ દેવ છે.

ટીકાઃ—તદેવંવિધે પિ વીતરાગે અદેવબુદ્ધિરિત્યહો મહા મિથ્યાત્વં તાદયતાઽદેવે દેવતાબુદ્ધિર્દેવેવાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વસ્વરૂપં નિરુપિતં ॥ તથા સર્વજ્ઞોયતિ સર્વવિદયમિત્યન્નિમન્યતે મૂર્ખમુખ્યનિવહં અન્યપરતીર્થિકસમૂહં પ્રાણાતિપાતાય નિવૃત્તં સ્વગુરુતયાન્નિમતં ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારના પણ વીતરાગને વિષે અદેવ બુદ્ધિ એજ મિથ્યાત્વ જાણવું. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદેવને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ નિરૂપણ કર્યું. વઢી મોટા મૂર્ખના સમૂહને આ સર્વજ્ઞ છે

एम माने ठे एटले प्राणातिपातादिकथी निवृत्ति न पामेलो अन्य-
र्शनीनो समूह तेने पोतानो गुरु करी माने ठे.

टीकाः---अथ मूर्खेषु सर्वज्ञत्वाज्जिमानो जवतु मिथ्यात्वं
ये तु कुतीर्थिका अपि सकलानवद्यचातुर्विध्यविशारदाः प्रत्यक्ष
सारदाकाराः अनल्पविकल्पजालजटिलजल्पविधौ गीर्वीण
गीर्वीणविदारितप्रतिवादिकोविदलक्षाः संप्रत्यपि भूरिश
उपलब्ध्यन्ते तेषु सर्वज्ञत्वाध्यवसायस्य कथं मिथ्यात्वमिति चेत्॥
सत्यं ॥ तत्ज्ञानस्यैकांताज्युपगमविषयत्वेन वस्तुतोऽज्ञानत्वात् ॥

अर्थः---हवे प्रतिवादि पूठे ठे जे मूर्खने विषे सर्वज्ञपणानो
अज्जिमान करवो ते मिथ्यात्व हो, परंतु जे कुतीर्थिक ठे ते पण
समस्त निर्दोष एवी चारे विद्याउं तेमां चतुर होय ने साक्षात् सर-
स्वती जेवो जेमनो आकार ठे ने घणा घणा विकल्पनो समूह तेणे
करीने व्याप्त एवो जे बोलवानो प्रसंग तेने विषे संस्कृत ज्ञाषा रुपी
बाणवणे ठेद्यां ठे पंक्तिजपी लक्ष ते जेमणे एवा आ काळमां पण
घणा पंक्ति देखाय ठे तेमने विषे सर्वज्ञपणानो निश्चय करवामां
केम मिथ्यात्व कहोढो ? एम जो कहैता होय तो ठीक. एम कही
उत्तर करे ठे जे ते ज्ञानने एकांतपणुं ठे माटे वस्तुताए अज्ञानप-
णुंज ठे तेथी तेने मिथ्यात्व कहीए ठीए.

टीकाः---न चेकांत एव साधीयानिति वाच्यं ॥ तदाहि स-
द्रूप एव ज्ञावः स्यात् असद्रूप एव वेति जवदज्जिमतद्योतकं वि-
कल्पयुगलमवतरति तत्र न तावदाद्यः एकांतेन सत्त्वं हि घटस्य

સ્વરૂપવત્પર રૂપેણાપિ સત્વાત્તદ્રૂપાપત્યા સ્વરૂપાપગમ પ્રસંગઃઅનેક
રૂપત્વાન્યુપગમે વા જગદ્વૈચિત્ર્યજંગપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ—હવે સિદ્ધાંતી અન્યદર્શનીના એકાંતમતને खंरुન
કરે છે જે એકાંત મત એજ અતિ શ્રેષ્ઠ છે એમ તમારે ન બોલવું. કેમ-
જે જો એમ કહેતો હોય તો તારા વાંઢિતને જણાવનાર બે વિકલ્પ
પ્રાપ્ત થાય છે, તે કયા. તો પદાર્થ માત્ર સદ્રૂપ છે અથવા અસદ્રૂપ છે
એ તને પ્રશ્ન પૂઠીએ ઠીએ. તેમાં જો સદ્રૂપજ પદાર્થ માત્ર છે એમ
પ્રથમ વિકલ્પ અંગિકાર કરે તો આ પ્રકારે દૂષણ પ્રાપ્ત થાય જે
એકાંતપણે સદ્રૂપ પદાર્થ ઠતે ઘટના સ્વરૂપની પેઠે પટના સ્વરૂપનું
પણ સદ્રૂપપણું છે તેથી. સ્વરૂપાપગમનામા દોષની પ્રાપ્તિ થશે એટલે
ઘટપટના સ્વરૂપનું એકપણું થશે. જો અનેક રૂપપણાનો અંગિકાર
કરશે તો જગતનું જે વિચિત્રપણું છે તેના નાશનો પ્રસંગ થશે એ
હેતુ માટે.

ટીકા:—एकस्मादेव घटादेः सकलपदार्थकार्यकारणो
पपत्तेस्तथा च घटो जलहरणवत्प्रावरणाद्यपि पटादिकार्यं कु-
र्यान्नि चैवं ॥ तस्मान्न सद्रूप एव ज्ञावाः ॥ नापि द्वितीयः ॥ ए-
कांतासत्त्वस्वीकारे घटस्य पररूप वत्स्वरूपेणाप्यसत्त्वेन खरवि-
षाणवदत्यंतान्नावप्रसंगात् ॥ तथा च नोदकार्थी घटार्थं प्रयते
त तस्यात्यंतासत्त्वेन समस्तार्थक्रियाविरहात् ॥

અર્થ:—एक घटादिक पदार्थથી સકલ પદાર્થનો કાર્ય

कारणज्ञाव सिद्ध यशे. वळी घट जेम जळ लाववारुपी कार्यने करे
ठे तेम जडवा पहेरवा प्रमुख पटादिकनुं पण कार्य करे. पण ते कार्य
तो घटची थतुं नथी, माटे सद्रूप एवाज पदार्थ ठे एम एकांत पक्ष
सिद्ध न थयो. हवे बीजो विकटप जे पदार्थ मात्र एकांतपणे अ-
सद्रूप ठे ते पण सिद्ध थतो नथी. केमजे जो एकांत असद्रूपनो
अंगिकार करीए तो घटने पररूपनुं असत्पणुं ठे तेमज पोताना
रूपनुं पण असत्पणुं प्राप्त थशे. त्यारे गर्दजना शिंगरानी पेठे अ-
त्यंत अज्ञावनो प्रसंग थशे. त्यारे जळ जरवानुं जेने प्रयोजन ठे ते
घटने अर्थे नहि प्रयत्न करे. केमजे ते घटना स्वरूपनो अत्यंत ज्ञाव
ठे, माटे समस्त अर्थ क्रियानो विरह प्राप्त थयो ए हेतु माटे.

टीकाः—तस्मादेकांतेन सदसत्वाज्युपगमे ज्ञावस्यार्थक्रिया
नुपपत्तेरुज्जरूपं वस्त्वज्युपगंतव्यम् न च सदसत्त्वयोरन्योन्य
विरोधेनैकत्र समावेशाज्ञावान्नोज्जरूपता ज्ञावस्य संगृह्यत इति
वाच्यं ॥ ज्ञावस्य स्वरूपेण सदसत्वाज्युपगमे हि स्याद्विरोधः स्वरू-
पपररूपाज्यां तु तदज्युपगमे कानुपपत्तिः ॥

अर्थः—एकांतपणे पदार्थनुं सद्रूपपणुं अंगिकार करे तो
अथवा एकांतपणे पदार्थनुं असद्रूप अंगिकार करे तो पदार्थ मा-
त्रनी अर्थ क्रिया न थाय. माटे वस्तु मात्रनुं सद्रूप तथा अस-
द्रूप अंगिकार करवुं. त्यारे प्रतिवादी बोड्यो जे जो एक वस्तुनुं
सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए वे अंगिकार करशो तो एक बीजा
साथे विरोध थवाथी एक वस्तुने विषे बेनो समावेश नहि थाय
माटे बेय रूपनो अत्यंता ज्ञाव प्राप्त थशे. त्यारे सिद्धांती बोड्यो जे

एम तमारे न बोलवुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त थाय पण स्वरूप तथा पररूप ए बेवमे सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए बे अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आवे ? कोइ न आवे.

टीकाः-----तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण द्रव्यतः पार्थिवत्वेन सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इह्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ कालतो वर्त्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन न रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मै सत्वेऽनेकरूपत्वं स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः-----तेज देखामे ठे जे घट स्वरूपे करीने द्रव्यथी पृथ्वी संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो ठे पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा कालथी वर्त्तमानकालपणे ठे पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे पण रक्तादिपणे नथी. एम न कह्यीएने बीजी रीते कह्यीए तो ए घटनुं अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाइ ए बे दोषनो प्रसंग आवे ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए रीते सिद्ध यथुं.

टीकाः---किंचैकांतवादे सदसतोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मृत्पिण्डेन घटो न जन्यते ॥ तथा सतापि न जन्येत ॥ सदेवकारणे कार्यमिति त-

त्सिद्धांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्यच्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातंत्वादिज्यो-
त्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः—वली एकांतपणे वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूप-
पणुं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटले ए वे मतमां बराबर स्वदोषनो प्रसंग आवे ठे, तेज देखामे ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति.
काना पिंरुवने घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत पिंरुवने घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवुंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी असिद्धि ठे ए हेतु माटे क्षणिक एकांतवादि एवा पण बौ-
द्धमतने विषे असत् थकीज जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणने विषे असत्
एवुंज कार्य ठे एम तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वली कारणने
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथो एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रमु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वात् ॥

तथा नवहेतुत्वयादृष्टिकोपलंभत्वनिष्फलत्वेऽप्यपि ॥ यदाह ॥
 सदसदविशेषणात् ॥ नवहेतुं जहं त्विनवलं जानं ॥ नाणफलाप्तावात् ॥
 मिथदिष्ठिस्स अत्राणं ॥

अर्थः—आ जगाए घणी वात ए संबंधी कहेवाय ठे पण
 आ प्रकरण बीजी वातनुं चाले ठे माटे ते वातनो विस्तार नथी
 कहेता. हवे जे अप्रमाणिक एवा एकांत मतने अंगिकार करनारनुं
 जे ज्ञान ते अज्ञान कहीए. केमजे ए ज्ञानने संसारनुं कारणपणुं
 ठे तथा पोतानी इच्छामां आवे तेम अंगिकार करवापणुं एमां रक्षुं
 ठे ए हेतु माटे. तथा ए ज्ञाननुं निष्फलपणुं ठे ए हेतु माटे ए त्रणे
 कारणे पण मिथ्या दृष्टिनुं ज्ञान ते अज्ञानज ठे. ते वात शास्त्रमां कही
 ठे जे मिथ्या दृष्टिना ज्ञानमां वस्तुनुं एकांत सद्रूप मानवामां तथा
 कांश्च असद्रूप मानवामां विशेष नथी. तथा ते ज्ञान संसारनुं कारण
 ठे तथा ते ज्ञान पोतानी इच्छा प्रमाणे कटपेलुं ठे तथा ते ज्ञाननुं
 फल नथी माटे ए ज्ञान ते अज्ञानज ठे.

टीकाः—एवं च सिद्धं तेषां वस्तुतो मूर्खत्वं ॥ तथा च तेषु
 सर्वज्ञत्वाध्यारोपो मिथ्यात्वमिति ॥ तत्त्वज्ञं समस्तशास्त्ररहस्य
 वेदिनं परमार्हतं पंचमहाव्रतधारिणं सर्वज्ञप्रायं सितांबरसूरिं
 अङ्गीयति मूर्खीयति ॥ एवं च तत्त्वज्ञे गुरावज्ञत्वारोपो मिथ्यात्व-
 विजृम्भितं ॥

अर्थः—ए प्रकारे वस्तुताए तेमनुं मूर्खपणुं सिद्ध थयुं. कळी

तेमने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीएः ने तत्वज्ञ एटले शास्त्र रहस्यनो जाण ने उत्कृष्टो आर्हत एटसे अरिहं-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसुरि तेने मूर्ख जेवो जाणे ठे माटे तत्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीकाः—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरौ चागुरुधीरिती
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गं ॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक् पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयीबाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्जावादिनाऽप्युपगच्छति मिथ्यादृशः ॥

अर्थः—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुपणानी जावनाने गु-
रुने विषे अगुरुपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखारयुं.
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणे ठे. आं जंगांए मिथ्यादृष्टिउ जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदथी बाह्यपणुं ए मतनुं ठे इत्यादि कारणवरे
ने कुतीर्थिनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठे ते
कुतीर्थीनो मारंग वेदने मळतो. आवे ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतच्चासुंदरं ॥ त्रय्याः प्रामाण्येन हि तद्बाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तथाहि धर्ममार्गस्य
मूलं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचैतानि पवित्राणि,

सर्वेषां धर्मचारिणां ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं, त्यागो मैथुनवर्जनं ॥
त्रय्याश्च यागादिषु ऋगादिहिंसामुपदिशन्त्याः कथं धर्ममार्गत्वं ॥

अर्थः—ए वात असुंदर ठे एटले अघटती ठे केमजे जो वेदनुं प्रमाणपणुं होयतो तेणे करीने निश्चे वेद बाह्य जैन धर्मनुं उन्मार्गपणुं होय पण एम तो नथी. केमजे लोक विरुद्ध तथा लोकोत्तर विरुद्ध एवा अर्थनुं प्रतिपादन करवापणुं ठे साटे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठे ए हेतु साटे तेज देखावे ठे. जे धर्म मार्गनुं मूल सर्व दर्शनमां एक दयानेज कळुं ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे धर्मना आचरण करनार सर्वे पुरुषोने आ पांच वानां पवित्र ठे एटले करवा योग्य ठे, ते कयां? तो एक अहिंसा, बीजुं चोरी न करवी, त्रीजुं सत्य ज्ञापण करवुं, चोथुं दानं आपवुं, पांचमुं ब्रह्मचर्य राखवुं. साटे यज्ञादिकने विषे वकरा प्रमुखनी हिंसा करवानुं उपदेश करनार वेदमार्गने धर्ममार्गपणुं केमज होय ?

टीकाः---अथ त्रयीविहितत्वात्तद्धिंसाया धर्महेतुत्वेन स्वर्गफलत्वादव्याहतं तस्याधर्ममार्गत्वमिति चेत् न ॥ तस्या एवा प्रामाण्यात् ॥ तथाहि त्रय्याः प्रामाण्यं यदच्युपेयते ज्वता तत्किमपौरुषेयत्वात् अहोईश्वरकर्तृकत्वात् उताव्याहतार्थप्रतिपादकत्वात् आहोस्विदव्यभिचारप्रसाजनकत्वात् ॥

अर्थः---हवे अन्यदर्शनी आशंका करे ठे जे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्मनुं कारण ठे साटे निर्वध एवुं स्वर्ग फल ते हिंसाथी प्राप्त थसे साटे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्म मार्ग ठे एम जो तारुं

कहेवुं होय तो ते न कहेवुं, केमजे तेनुं अप्रमाणिकपणुंज ठे ए हेतु माटे. तेज कही देखामे ठे जे वेदनुं प्रमाणिकपणुं तमो अंगिकार करो ठो ते शुं वेदवचन पुरुषे नथी कहां एस अपौरुषेय वचनपणुं एमां ठे ए हेतु माटे. अथवा वेद ईश्वरे कर्या ठे ए हेतु माटे. अथवा वेदमां परस्पर विरुद्ध अर्थ प्रतिपादन कर्यो नथी ए हेतु माटे. अथवा अव्यञ्जिचारी प्रमाणनुं उत्पन्न करवापणुं एमां रहुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—न तावदाद्यः ॥ किल पुरुषाणां रागादिमत्वेन तद्वचनस्य प्रतारकवाक्यवदोषवत्ताशंक्या हानोपादानाविषयत्वेन त्रय्यास्तदच्युपगमो ज्ञवतः ॥ एतच्चासंगतं ॥ वचनस्यापौरुषेयत्वासिद्धेः ॥ उच्यते इति वचनमित्यन्वर्थस्य विवक्षाप्रयत्नोदीरितकोष्ठवाद्यन्निहन्यमानतादवादिकारणकलाप मंतरेणानुपपत्तेः तादवादीनां च पुरुषमंतरेणासंज्ञवात् ॥

अर्थ:—हवे ए प्रकारे चार विकल्प उत्पन्न करी तेनुं खंन करे ठे जे प्रथमनो विकल्प पुरुषे वेद कर्या नथी तेनुं खंन. जे पुरुषोने रागादि सहितपणुं ठे तेणे करीने तेनां वचनने ठग पुरुषनां वाक्यनी पेठे दोष सहितपणानी आशंकावने तमारे ते वेदनुं अंगिकार करवापणुं नथी ए आश्चर्य ठे. केमजे तमारे तो हितकारीना वचननी पेठे अंगिकार करवापणुं ठे माटे ए बात असंगत ठे. वेदवचन अपुरुषनां कहेलां ठे ए बात सिद्ध थती नथी. पुरुषनांज कहेलां ठे. केमजे वचन शब्दनो ए अर्थ ठे जे बोलीए तेने वचन कहीए. ए प्रकारे ए शब्दनोज घटतो अर्थ तेनी कहेवानी इच्छावने प्रयत्नथी उच्चारण थतो ने हृदयादि आठ स्थानमां अफलातो ज

શબ્દ તેનું તાહુ આદિક જે ઝચ્ચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણનો સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાહુ આદિ સ્થાનનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ છે એ વાત વ્યર્થ પડી.

ટીકા:—નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્વેન તદ્વચન સ્યાપ્રામાણ્યાશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ- મિતિચેન્ન શ્રંગનાદિસંબંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગિવસ્થાયાં તદુપ- પત્તાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજ્ઞાવાત્ વચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થ:—હવે બીજો વિકલ્પ જે વેદ ईश्वरे કરેલો છે તેનું સ્વંન ॥ જે તે તમારા ईश्वરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવળે કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે અ- મારા ईश्वરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રી આદિકના સંબંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેલેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની ઉત્પત્તિ થતે પણ પર અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईश्वર વચનરૂપી વેદનું પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકા:—જવદચ્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાવર્વાપિપરા- વસ્થાજિધાનવિરોધાત્ ॥ જવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્યં તથા- પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાલ્વાદિકારણાજ્ઞાવેન તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજવાત્કથં તસ્યાસ્તત્કર્તૃકત્વં સિદ્ધ્યેત્ ॥

અર્થ:—કેમજે તમારા મતને આશ્રિ તે ઈશ્વરની પૂર્વ અવ-
સ્થા તથા પર અવસ્થા તેનું જે કહેવું તેમાં વિરોધ છે. કેમજે તમો
ઈશ્વરને અનાદિ સિદ્ધ માનો છો એ હેતુ માટે. અથવા કોઈ પ્રકારે
તે ઈશ્વરની બે અવસ્થા હોય તો પણ પરાવસ્થામાં પણ શરીર
પરિગ્રહ કર્યા વિના અક્ષરનું ઉચ્ચારણ કરવામાં કારણરૂપ તાલુઆદિ
સ્થાન વિના વેદનું પ્રતિપાદન કરવાનો સંજવ નથી. માટે વેદનું
ઈશ્વર કર્તાપણું કેમ અંગિકાર કરીએ?

ટીકા:—નાપિ તૃતીયઃ ॥ ન હિંસ્યાત્સર્વજૂતાનીત્યનેનાવિશે-
ષેણ હિંસાનિષેધમજિધાયાગ્રીષ્ટોમીયં પશુમાલજ્નેત સ્વર્ગકામ
इत्यादिना तद्विधिमुपदिशंत्यास्तस्याः परस्पर विरुद्धार्थप्रतिपा-
दनात् ॥ अथ स्वर्गादिफलविशेषोद्देशेन हिंसाविधेरुपदेशा-
च्च तेन सामान्यविधिविहितहिंसानिषेधव्याघातः ॥ अपवाद
विषयं परिहृत्योत्सर्ग प्रवृत्तेरिति चेन्न विकल्पा सदृत्वात् ॥

અર્થ:—હવે ત્રીજો વિકલ્પ જે પરસ્પર અવિરોધ જણાવનાર
વેદનું સંકલન કરે છે. જે વેદમાં એમ કહ્યું છે જે ‘કોઈ જીવ પ્રાણી મા-
નની હિંસા ન કરવી.’ એ પ્રકારે હિંસાનો નિષેધ કહીને વઢી કહ્યું
જે ‘જેને સ્વર્ગની ઇચ્છા હોય તે અગ્નિ તથા સોમ છે દેવ જેમનો ઇટલે
ચક્ક સંબંધી પશુનું આલંબન કરે.’ इत्यादि वचनवशे हिंसानो विधि
देखानकार वेदने परस्पर विरोधी अर्थने प्रतिपादन करवापणું છે એ
હેતુ માટે. ત્યારે અન્ય દર્શની બોલ્યો જે સ્વર્ગાદિ ફલ વિશેષ ઉદ્દે-
શને હિંસા વિધિનો ઉપદેશ છે તેથી સામાન્ય વિધિવશે કરેલો જે
હિંસાનો નિષેધ તે પ્રત્યે વિરોધ નથી, માટે અપવાદનો પરિહાર કરી

નત્સર્ગની પ્રવૃત્તિ થશે. ત્યારે સિદ્ધાંતી બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું, કેમજે વિકલ્પ વસ્તુ સહન થાય એમ નથી. એટલે વિરોધ કલ્પ ઉત્પન્ન કરી એનું સ્વરૂપ થાય છે.

ટીકા:—ન હિંસ્યાદિત્યાદિકા હિ શ્રુતિઃ કિં ફલવતી ન વા ન ચેત્ કિમનયાઽજગલ્લસ્તનકલ્પયા ફલોદ્દેશાજ્ઞાવે પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્યનુપપત્તેઃ॥ પ્રયોજનમનુદિશ્ય ન મંદોઽપિ પ્રવૃત્તેત્ત ઇતિ ન્યાયાત્ ॥ ફલવતી ચેત્ કેન ફલેન કિં સ્વર્ગાદિના આહો ઐહિકેના ॥ નતોન્નયેન ॥

અર્થ:—જે ન હિંસા કરવી ઇત્યાદિક જે શ્રુતિ તે શું ફલવાળી છે અથવા નથી? જો નથી તો વેકમીના ગલે સ્તન થાય છે ને તે નિર્રથક છે તેના જેવી નિર્રથક એવી એ શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે? કેમજે જ્યારે ફલનો ઉદ્દેશ નથી એટલે એ શ્રુતિ કરવાનું ફલ નથી ત્યારે બુદ્ધિવાનની પ્રવૃત્તિનો પણ અજ્ઞાવ થશે, કેમજે પ્રયોજનનો ઉદ્દેશ કર્યા વિના મંદબુદ્ધિવાળો પણ નથી પ્રવર્તતો. એ પ્રકારનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે. ને જો એ શ્રુતિ ફલવાળી છે એમ કહેશે તો કીજા ફલવાળી છે? શું સ્વર્ગાદિ ફલવાળી છે? અથવા આ લોકના ફલને કહેનારી છે? અથવા આલોક પરલોક સંબંધી ફલને કહેનારી છે?

ટીકા:—ન પ્રથમતૃતીયૌ ॥ વિવિક્ષિતશ્રુતૈરૈહિકામુષ્મિકફલત્વે તથૈવ સાધ્યસિદ્ધેઃ કૃતં નિરપરાધપશુવધાન્નિધાયિના શ્રુત્યંતરેણ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તદાહિ ॥ પ્રતિનિયતફલઃ

विषयतयोजयोरपि श्रुत्योः सामान्यविधित्वं विशेषविधित्वं
वा प्रसज्येत ॥ विनिगमनायां प्रमाणाच्चावात् ॥

अर्थः—प्रथमनो तथा बीजो ए बे विकल्प न ग्रहण कर.
केम जे आगळ कहेली जे श्रुति तेथीज आ लोक परलोकनुं फळ
सिद्ध थशे. माटे अपराध विनाना पशुना वधने कहेनारी बीजी
श्रुति ते वरुं सयुं. एटले बीजी श्रुति कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे? वळी
बीजो विकल्प पण नथी घटतो. केम जे बे श्रुतियोनुं फळ बरोबर
नियमाये ठे तो बे श्रुतियोनो पण सामान्य विधि अंगिकार करो
अथवा विशेष विधि अंगिकार करो. केम जे एक श्रुति अंगिकार
करवी एवा निश्चयनो अच्चाव ठे.

टीकाः—न चैतद् जवतोप्यज्जिमत्तं॥ तस्मान्न हिंस्यादित्यादि-
श्रुत्यैव सकलसत्त्वान्नयदानप्रतिपादनं दुर्लभतया ज्ञायाससा-
ध्यार्थया स्वर्गादिफलसिद्धेः किमनया यागकारिणां पिशितलोलता
मात्राज्जिव्यंजिकयाऽमुत्र नरकपातकारिण्या बहुवित्तव्ययायास-
साध्यार्थया पशुवधश्रुत्येति ॥

अर्थः—एक श्रुति एटले न हिंसा करवी कोइनी, अथवा
यइमां हिंसा करवी, ए श्रुति ए बेमांथी एक मानवी एक न मानवी
एवो तो तारो पण मत नथी. ते माटे समस्त प्राणी मात्रने अन्नय-
दान आपवानुं जे प्रतिपादन करवुं तेमां दरिद्र एटले सर्वथा अन्नय-
दान कहेवा न समर्थ थती एवी ने प्रयास विना साध्य ठे अर्थ जेनो
एवी ने हिंसा करवी इत्यादि श्रुति तेणे करीनेज स्वर्गादि फळनी

સિદ્ધિ થશે માટે યજ્ઞ કરનારને માંસ જઞ્ઞાણની લાલચ માંત્રને જ-
ણાવનારી ને પરલોકમાં નરકપ્રાપ્ત કરાવનારી ને ઘણા ધનનો સ્વે-
ચ્છને મહા પ્રયાસ તેણે કરીને સાધ્ય પદાર્થને જણાવનારી પશુ માર-
વા શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે ?

ટીકા:—નાપિચતુર્થઃ ॥ યાંગાદિવિદિતાંયાં હિંસાંયામ-
પ્યહિંસાબુદ્ધ્યુત્પાદનેન રાગાદિમત્તયા ઽનાપ્તેષ્વપ્પાસબુદ્ધ્યુત્પાદ-
નેન ચ વિપર્યયજ્ઞાનજનનાત્ ॥ તથા ચોક્તં વિપ્રોત્તમેન પરીક્ષા
પુરસ્સરમચ્યુપેતજિનશાસનેન શ્રુતોનાં પરસ્પર વ્યાહતાર્થત્વા-
દિકં મીમાંસમાનેન પ્રમાણિકચક્રચૂમામણિના પંક્તિધન
પાક્ષેન ॥

અર્થ:—ચોથો વિકલ્પ પણ ઘટતો નથી કેમજે યજ્ઞાદિકને
વિષે કરેલી જે હિંસા તેમાં પણ અહિંસા બુદ્ધિને ઉત્પન્ન કરનારી એ
શ્રુતિ છે માટે. તથા પોતામાં રહેલા જે રાગદ્વેષાદિ દોષ તેણે કરીને
અહિંતકારી ઇટલે યજ્ઞને વિષે હિંસાને કહેનાર પુરુષો તેમને વિષે
હિંતકારો પણાની બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરવો તે રૂપી વિપરીત જ્ઞાનને ઉત્પન્ન
કરવાપણું વેદમાં રહ્યું છે, એ હેતુ માટે બ્રાહ્મણમાં શ્રેષ્ઠ પરીક્ષાપૂર્વક
જિનશાસનનો અંગીકાર ને શ્રુતિઓનું પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપણું ઇત્યાદિ
વિચાર કરનાર ને પ્રમાણિક પુરુષના સમૂહનો મુકુટમણિ સમાન
પંક્તિ ધનપાત્ર તેણે આ પ્રકારે કહ્યું છે.

ટીકા:—સ્પર્શોઽભેદ્યજુજાં ગવામવદ્દરો વંધ્યા વિસંજ્ઞા ડુમાઃ

स्वर्ग*भागधाद्विनोति च पितृन् विप्रोप्रभुक्ताशनम् ॥
 आप्ता*बद्धपराः सुराः शिखिदुतं प्रीणाति देवान् हवि
 श्वेत्यं वदगु च फदगु च श्रुतिगिरांकोवेत्ति लीलायितं ॥

अर्थः—अपवित्र वस्तुने जहण करनारी गायोनो स्पर्श
 पापने नाश करे, तथा संज्ञा रहित पीपळा प्रमुख वृक्ष वंदनीक, तथा
 बकरां मारवाथी स्वर्ग मळे, तथा ब्राह्मण लोकोए जोजन
 करे, जे अन्न ते पित्रिलोकोने तृप्ति करे, तथा कपटी देव ते
 हितकारी, तथा अग्निमां होम्युं जे हुतद्रव्य ते देवताने प्रसन्न
 करे. ए प्रकारे सुंदर अने वळो निष्फल एवुं वेदवाणीनुं लीलाचरण
 कोण जाणे ?

टीकाः—एवं च त्रय्या अप्रामाण्ये कथं तस्या धर्ममार्ग-
 त्वं ॥ तथा च सति तन्मूलस्य कुतोरर्थिकपथस्यापि सन्मार्गत्व
 मपास्तं ॥ जिनमतस्यैव त्वनेकांतरूपतया प्रवृत्तिनिवृत्त्यादिरूप
 सकललोकव्यवहारप्रवर्तकत्वेन प्रामाण्यं तत्प्रामाण्याच्युपग-
 ममंतरेण वस्तुतस्तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—ए प्रकारे वेदनું अप्रमाणपणुं ठते धर्म मार्गपणुं
 तेनुं केम होय? नज होय. ज्यारे वेदनું अप्रमाणपणुं थयुं त्यारे वेद
 ठे मूल जेनुं एवो कुतीर्थिक एटले अन्यदर्शनी तेना मारगनुं पण
 खंरुन थयुं. ने जिनमतने तो अनेकांतरूपपणुं ठे माटे प्रवृत्ति तथा
 निवृत्ति श्रयादिरूप जे सकल लोक व्यवहार तेनुं प्रवर्तकपणुं ठे

तेणे करीने प्रमाणिकपणुं वे. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कयां विना वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

टीकाः—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, व्यवहारो सबहा न निव्वरुइ ।

तस्स जुवणेक गुरुणो, नमो अणेगंतवायस्स ॥

अर्थः—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नथी नीपजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं बुं.

टीकाः—तथा च पूर्वापराऽव्याहृतार्थप्रज्ञापकत्वादादि मध्यावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेपेण तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुग्नयसमुच्चयलीढसर्व ।

ज्ञावावज्ञासनमधोरप वर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिच्युतमत्रिकोटि ।

दोषं मतं तु कुपथीयति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थः—वली जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे अर्थ तेनुं निर्वाधपणे प्ररूपकपणुं वे ए हेतु माटे, तथा आदि मध्य ने अंत ने विषे दोष रहितपणुं वे ए हेतु माटे, तथा बीजा मारगनुं खंरुन करवुं तेणे करीन पोतानुंज सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन कर्तुं वे माटे मोक्ष मारग-

પણું જિનમતનુંજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શબ્દ સહિત જે નયનો સમૂહ તેણે કરીને વ્યાપ્ત એવા જે સર્વજ્ઞાવ તેનું પ્રગટ કરનાર મોક્ષમાર્ગરૂપ તથા પૂર્વ તથા અપર જે વ્યવધાન તેણે રહિત તથા જેમાં કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી એવા જિનમતને આ જગતમાં કોણ કુમાર્ગ કહી શકે છે ?

ટીકા:—એવં ચ વાસ્તવે જૈનમાર્ગે અવાસ્તવત્વારોપઃ ॥

અવાસ્તવે ચ કુર્તીર્થપથે વાસ્તવત્વસમારોપો મિથ્યાત્વમહિન્નેતિ ॥ એતાવતા ચ તત્ત્વે ઽતત્ત્વબુદ્ધિરતત્ત્વે ચ તત્ત્વબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વલક્ષણમાવિર્જાવિતં ॥ સ્વમગુણાગ્રણ્યમિત્યાદિ તુ પૂર્વવત્ ॥ તદાશ્ચર્યમેતન્મિથ્યાત્વોપહતા યદેવં વિપર્યયેણ સર્વ મવસાય ગુણિનો દ્વિષંતીતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સર્વથા સત્ય એવો જૈન માર્ગ છે તેને વિષે અસત્યપણાનો જે આરોપ કરવો તથા અયથાર્થી એટલે અસત્ય એવો અન્યદર્શનીનો જે માર્ગ તેને વિષે સત્યપણાનો જે આરોપ તે મિથ્યાત્વના મહિમાવરે છે. એણે કરીને તત્ત્વને વિષે અતત્ત્વની બુદ્ધિ કરવી તથા અતત્ત્વને વિષે તત્ત્વબુદ્ધિ કરવી એજ મિથ્યાત્વનું લક્ષણ પ્રગટ કર્યું. તથા પોતે ગુણ રહિતના શિરોમણિ છે તો પણ પૂર્વે કહ્યું તે પ્રમાણે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. પોતે મિથ્યાત્વ વરે હજારોવાળા છે તેથી એમ વિપરીતપણે સર્વ જાણી ગુણી પુરુષોનો દ્વેષ કરે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૨ ॥

ટીકા:—નનુ કિમિદાર્ની ગુણિન્નિ પ્રયોજનં સંઘ એવં જન

ગવાન્નિઃશેષદોષમોષક્ષમઃ સમાશ્રીયતાં ॥ જગવતાપિ ચ
તસ્ય મહત્ત્વેન નમસ્કૃત્ત્વાત્તથાચ તદાહ્યા વર્તમાનાનાં મોક્ષઃ
પ્રાણીનાં સંપશ્યત ઇત્યાશંક્યાધુનાતનસંઘવશવર્તિનો જ્ઞવ્યજન
સ્યાકેપપૂર્વ મોક્ષાન્નાવમુપદર્શયિષુરાહ ॥

અર્થઃ—વિતર્ક કરે છે જે આ કાલમાં ગુણી પુરુષોનું શું
પ્રયોજન છે? કેમજે સંઘ છે તેજ મહા ऐश्वर्यવાળો છે ને સમગ્રદોષને
મૂકાવવા સમર્થ છે માટે તે સંઘનો આશ્રય કરો. જગવાન તીર્થકરે
પણ તેની મોટાજાણી નમસ્કાર કર્યો છે એ હેતુ માટે. વળી તે
સંઘની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર પ્રાણીનો મોક્ષ થશે એવી આશંકા
કરો સાંપ્રત કાલના સંઘને વશ વર્તનાર જ્ઞવ્યજનને તિરસ્કાર પૂ-
ર્વક મોક્ષનો અન્નાવ દેખાવવા ઇચ્છતા બતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંઘત્રાકૃતચૈત્યકૂટપતિતસ્યાતસ્તરાં તામ્યત
સ્તન્મુજાદૃઢપાશબંધનવતઃ શક્તસ્ય ન સ્યંદિતું ॥
મુક્ત્યૈ કલ્પિતદાનશીલતપસો ઽપ્પેતક્રમસ્થાયિનઃ
સંઘવ્યાઘ્રવશસ્ય જંતુહરિણત્રાતસ્ય મોક્ષઃ કુતઃ ॥૩૩॥

ટીકાઃ—જંતુઓ ધર્માર્થિનો જ્ઞવ્યસત્વાઃ ત એવાઽવલ્લત્વાન્મુ-
ખત્વાત્તત્ત્વરહિતત્વાઞ્ચ હરિણા મૃગાસ્તદ્ત્રાતસ્ય તત્સમુદાયસ્ય ॥
અપ્યપ્રવૃત્ત અત્સૂત્રપ્રક્ષાપકઃ શ્રુતાજ્ઞાતિરપેક્ષઃ સ્વચ્છંદચારી

सातलोहपः साधुसाध्वीश्रावकश्राविकासमवायो भूयानिह
संघ उच्यते स एव बलिष्ठत्वात् क्रूरत्वात् व्याघ्रः॥ शार्दूलस्तम्भ-
शस्य तदधीनस्य दासवद्यत्रतत्र नियोज्यस्येति यावत् ॥

अर्थः---धर्मना अर्थी एवा ज्ञव्य प्राणीरूपी जे मृगनो स-
मूह, ज्ञव्य प्राणीने मृग जेवा शायी कहा? तो तेमनी जोळाशायी
तथा बल रहितपणायी, ते मृगने संघरूपी मोटा वाघे जाड्यो ठे. ते
संघ कीयो? तो जैनमार्ग मुकी उन्मार्गे चालतो, तथा उत्सूत्रनी प्र-
रुपणा करतो, तथा शास्त्रनी आज्ञानी अपेक्षा न राखतो, पोतानी
नजरमां आवे तेम चालतो, तथा शातासुखनो लालची एवो साधु
साध्वी श्रावक श्राविकानो घणो जे समूह तेने संघ कह्ये. तेज ब-
लवानपणायी तथा क्रूरपणायी वाघ समान ठे तेने आधीन थयेलो
एटले दासनी पेठे ज्यां त्यां मोकलवा योग्य एवो जे पुरुष तेनो
मोक्ष क्यांथी होय ए प्रकारे संबंध ठे.

टीकाः---द्वितीयपक्षे ग्रासविषयीज्ञूतस्य ॥ मोक्ष इति
श्रुष्टं पदं ॥ तेन जंतुपक्षे मोक्षो निर्वाणं ॥ हरिणपक्षे च लुटनं
व्याघ्रात्पलायनमिति यावत् ॥ कुतःकस्मान्नकथं चिदित्यर्थः ॥
ननु मुक्त्यनुगुणानुष्ठानान्नावात्तस्य मोक्षान्नावः किमायातं सं-
घस्येत्यत आह ॥

अर्थः---हवे बीजोः पक्ष एटले जेम कोइ पुरुषने वाघेमज-
बूत जाड्यो होय ते क्यांथी मूकाय? तेम ज्ञव्य प्राणीरूपी हरिण संघरूपी

आकरा वाधे पकरुथुं ठे ते कयांथी मूकाय? एटले तेनो मोह कयांथी थाय? हरिणपक्षे कयांथी बूटे? कयांथी नाशे? एवो अर्थ करवो. नाश-वानो कोइ उपाय नथी ए अर्थ ठे. ते जगाए कोइ आशंका करे ठे जे मुक्तिने अनुसरती क्रियानो अज्ञाव ठे माटे तेनो मोह नथी यतो तेमां संघनो शो वांक ठे तो ते जगाए विशेषण कहे ठे.

टीकाः-----मुक्त्यै निश्रेयसार्थं कट्पितदानशीलतपसो-
पि स्वबुद्ध्या विहितजिनादिवितरणदेशचारित्रानशनोदेरप्या-
स्तां तदितरस्येत्यपि शब्दार्थः॥ कथं तर्हि मोक्षज्ञाव इत्यत आह॥
संघाय लिंगिसमुदायाय देयानि कृतानि देये त्रा चेति त्रा तद्धितः॥
ततश्च संघत्राकृतानि श्रावकलोकेन चकृत्या स्वद्रविणेन
निर्माप्य लिंगिन्यस्तद्देशनयैव वा साद्यर्थसमर्पणेन तदा-
यतीकृतानि चैत्यानि ॥

अर्थः-----जे मुक्तिने अर्थे पोतानी बुद्धिए कहां ठे एटले
कर्यां ठे दान शील तथा तप ते जेणे. ज्ञावार्थ ए ठे जे पोतानी बु-
द्धिए कटपना करी कर्यां ठे जिनादिदान तथा देशचारित्र तथा
अनशनआदिक ते जेणे. एवानो पण मोह नथी तो बीजानो कयांथी
होय? एम अपि शब्दनो अर्थ ठे. केम मोहनो अज्ञाव कहोठो? तो
ते जगाए कहे ठे जे लिंगिउना समूहने आपेलां जे चैत्य एटले
श्रावक लोकोए चक्तिज्ञावे पोताना अव्यवके निपजावी लिंगधारीनी
देशनाथी लिंगधारीने रहेवा सारु लिंगधारीउने आप्यां एवां जे
चैत्य एटले लिंगधारीउने आधीन करेलां जे चैत्यमंदिर.

टीका:—चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधन
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञव्यानां रागद्वेषकषायाद्यरूषितशुभ्रचि-
तोत्पादनेन ज्ञवगुप्तमोचनहेतुर्जिनबिंबं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थ:—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होवो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कषाया-
दिके रहित शुभ्र चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी बंधी-
खानाना घरथी मूकाववानुं कारण जिनबिंब ठे तथा जनमंदिर ठे
तेने चैत्य कहिए.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुषसत्थ मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्स ॥ तं चेइयंति ज्ञन्नइ, उवयारो होइ जिणपद्मिमा॥

टीका:—कूटश्चबंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैषम्यं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयज्ञावाज्ञावेन त-
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहानुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरज्ञेदाहू-
प्यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थ:—ने बंधन हेतु होय तेने कूट कहिए, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते बेमां मोटुं विषमपणुं ठे एदले घणो आंतरो ठे, माटे

ए वेने उपमान ज्ञाव तथा उपमेय ज्ञावनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे ते वेनो अज्ञेद करी रुपकालंकार करो ठो पण ते रुपकालंकार लक्षणनी आ जगाए असिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अज्ञेद-पणार्थी रुप्यज्ञाव तथा रुपणज्ञाव केम होय, एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीकाः—यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना लिंगि-
गिनां निश्चा निवासविरहेण आर्द्धैर्विधायते तानि संसार
गुप्तिमोचननिबंधनानि ज्ञवंति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि,
मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी आर्द्धा अ-
स्माकं ज्ञोग्या ज्ञविष्यंति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन
नियमनार्थं लिंगिज्जिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वं॥

अर्थः—जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवे लिंगधा-
रीजनी निश्चा निवास विना आवके कराव्यां होय तेतो संसाररूपी
बंधीखानार्थी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीजए
पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोळा लोकने उत्साह पमामी
करावेलां तेमां लिंगधारीजनो आ अज्ञिप्राय जे आ आवक लोकने
जन्मारा सुधी आपणे ज्ञोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी
ते चैत्यमंदिरने विषे आवकोने समत्व उत्पन्न करी तेमने बांधी रा-
खवां सारु लिंगधारीजए करावेलां चैत्य तेमने संसारथी मूकाव-
नार केम कहेवाय ?

टीकाः—प्रत्युत बंधननिबंधनत्वमेव पूर्वांक्तयुक्त्या विमृ-

शमानं संगच्छते ॥ एवं चैत्यानां कूटैरत्यंतं बंधनहेतुत्वसाम्येना
चेदविवक्षणाद्युक्तौ रूप्येण रूपेण जावइति ॥ एतेन विविक्षत
चैत्यानां बन्निशपिशितवदित्युपमानेनाऽनायतनत्वं प्राक्प्रतिपा-
दितमपि पुनर्विनेयजनमनःप्रतीतिदाढ्यार्थमिहापि तदेवव्यं
जितमिति द्रष्टव्यं ॥

अर्थः—उलटां बंधननुं कारणज ठे, पूर्व कहेछा। युक्तिवने
विचार करतां ए वात सिद्ध ठे. ए प्रकारे चैत्यने अत्यंत बंधननुं
कारणपणुं ठे तेणे करीने कूट जे मृगबंधन पास तेनी साथे समान-
पणुं कछुं. ते साथे अचेदपणानी युक्ति कहे सते रूपकालंकार कर
वा योग्य वस्तुवने रूपकालंकार थयो. एणे करीने आ कहेवा मारुला
बन्निशपिशित एटले मत्स जालवानो लोढानो आंकनो तेमां घालेला
मांसने चक्षुण करवा आवतां जे मत्स ते बंधन पामे ठे तेम आवक
लोको चैत्यमंदिरनी ममता करी बंधन पामे ठे एम पूर्वे उपमा दीधी
ठे तेणे करीने अनायतनपणुं स्थाप्युं ठे. तोपण फरीथी जे आ कछुं
तेतो शिष्यनां मनने दृढ प्रतिति आय ते सारु अही पण ते वात
जणावी ठे एम देखवुं.

टीका—आयतनत्वे गर्हिततमैः पापोपकरणैः कूटैस्तेषां
रूपणानुपपत्तेः ॥ इयांस्तु विशेषस्तत्र विवक्ष्यैव तत्सूचितमि-
ह विबानां तदायतनानां च ॥ तथा तत्रोपमानेन जिनेनैवोपमे-
यस्याऽनायतनत्वमाविःकृतं ॥ उपमानोपमेययोर्जेदेनैवोपमायाः
प्रवृत्तेः ॥ इह त्वेवं नाम कूटैश्चैत्यानां साम्यं येनोन्नयथाप्यजेद्
विवक्षया कुदत्वेन रूपितानि चैत्यानि ॥

અર્થ:—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ બંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વ કરતાં આટલું આ જગાયે વિશેષ કહ્યું છે. પૂર્વે વિંબની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો વિંબોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વળી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કેમ જે ઉપમાનને ઉપમેય એ વેના જેદવને ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વનેજ ચૈત્યનું સર-સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને વે પ્રકારે એટલે નામ વને તથા અલંકાર વને મૃગ બંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અજેદ કહેવાની ઇચ્છા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકા:—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદજ્ઞેદેનોપમેય સ્થાતિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વ-ક્ષણં ॥ તદ્રૂપકમજ્ઞેદો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તથુકમુક્તં ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થ:—વળી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અજેદપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરખું અનાયતનપણું પ્ર-ત્યાખ્યાન કર્યું એટલે જે મૃગની પેઠે બંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ. વળી તે રૂપકાલંકારનું લક્ષણ આ પ્રકારનું છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ વેનો જે અજેદ કરવો તેને રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંધરૂપી મૃગને બંધન પાસ છે એમ કહ્યું તે યુક્ત છે.

टीकाः---अत एव लिङ्गपरिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसूरिदेशनानिशमनादनायतनत्वं निर्णीय श्री चित्र-
कूटे प्रचुत्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिननिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशयिषया निर्मापयाञ्चूवे ॥ तथा चैतदर्थं
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः---एज कारण माटे वेष धारियोये गृहण करेलां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूरि तेमनी देशना सांज-
ळवाची अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विषे प्रचुना
ज्जक्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्थान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इन्नाए नोपजाव्युं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारी आ प्रकारनो त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“क्षुद्राचीर्णकुबोधकुग्रहहते स्वं धार्मिकं तन्वति ।

द्विष्टानिष्टनिकृष्टधृष्टमनसि क्लिष्टे जने नृयसि ॥

तादृग्लोकपरिग्रहेण निविमुद्देशोऽग्रागग्रह ।

अस्तैस्तद्गुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु नूम्नाऽधुना ॥

तत्त्वद्वेषविशेष एष यद सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।

सेयं धर्मविरोधबोधविधुतिर्यत्सत्पथे साम्यधीः ॥

तत्स्मात्सपथमुद्धिन्नावयिषुजिः कृत्यं कृतं स्यादिति ।

श्रीवीरास्पदमाप्तसम्मतमिदं ते कारयाञ्चकिरे ॥

टीकाः---व्याख्याः-वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आ-

સસંમતં સદ્ગુરુણામનુમતં શ્વં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાગુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કારયાંચક્રિરે વિરચયાંવન્નૂવુઃ ॥ અથ તત્રાન્યદેવગૃહસદ્જાવે-
પિ તદ્ બહુમાનાદપરવિધાપનેન તેષાં જગવદાશાતના પ્રસંગા-
ન્કિમિતિ તત્કારયામાસુરિત્યત આહ ॥

અર્થઃ—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
હે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુરુના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાયે આશંકા
કરી ઉત્તર આપે છે જે ત્યાં બીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ બીજું
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેનું
બહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ યશે
માટે શા વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકાઃ—હુદ્રાણાં લિંગિનામાચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય ષષ્ટંગર્જાપહારકલ્યાણકં લજ્જાનીયત્વાન્ન કર્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાચીર્ણાનિ ચ કુવોધશ્ચ કુદ્રહશ્ચ તૈર્હ-
તે દૂષિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા ઇતિ સર્વત્ર પ્રત્યા-
હ્યાપયતિ દ્વિષ્ટં માત્સર્યવત્ અનિષ્ટમપાયકરણપ્રવણં નિકૃષ્ટમધમં
ધૂષ્ટં પાપં કુર્વતોઽનુપજાયમાનશંકં મનશ્ચિત્તં યસ્ય સ તથા

અર્થઃ—જે લિંગધારીઊંઘ કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
एवું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘરું કલ્યાણક જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્જા પામવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે ન કરવું, इत्यादि આ-
ચરણ તથા કુવોધ તથા કદાગ્રહ તેણે કરીને લોકને દોષ પમાડે

ઠતે તથા અમેજ ધર્મનિષ્ઠ ઢીએ એ પ્રકારની વાત સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ કરે ઠતે તથા મત્સર સહિત અને અનિષ્ઠ કરવામાં તત્પર તથા અધમ તથા પાપ કરતાં પણ જેને શંકા થતી નથી એ પ્રકારનું ઠે મન જેનું એવો લોક થયે ઠતે ।

ટીકા:---તસ્મિન્ ક્ષિપ્તે ધાર્મિકાન્ પ્રતિ હુરાધ્યવસાયે એવં વિધે સંપ્રતિ જૂયસિ પ્રજૂતે જનેલોકે સતિ અથ યદ્યેવંવિધો જૂયાન્-લોકઃ સંપ્રતિ તતઃ કિમાયાત મપરચૈત્યવિધાપનસ્યેત્યત-આહ ॥ તાદૃક્લોકપરિગ્રહેણ પ્રાગુક્તવિશેષણવિશિષ્ટજનાધી-નત્વેન નિવિરુદ્ધેષોઘરાગગ્રહેણ તીવ્રગુણવન્માત્સર્યોદગ્રસ્વમતા-નુરાગાન્નિવેશેન ગ્રસ્તા વશીકૃતા યે એતદ્ગુરવઃ પ્રાગન્નિહત જનાચાર્યાસ્તત્સાત્કૃતેષુ ॥

અર્થ:---તથા ધર્મ નિષ્ઠ પુરુષો ઉપર ક્રૂર અધ્યવસાય જેને ઠે એ પ્રકારના આ કાલમાં ઘણા લોક થયે ઠતે નવું વિધિ ચૈત્ય કરાવ્યું એમ આગલ સંબંધ જાણવો. આશંકા કરી ઉત્તર કહે ઠે. જે હવે એ પ્રકારના ઘણા લોક આ કાલમાં થયા તેથી બીજું ચૈત્ય કરાવ્યામાં શું કારણ પ્રાપ્ત થયું ? તો તેનો ઉત્તર કહે ઠે. જે પૂર્વે વિશેષણ કહ્યાં તેણે સહિત એવા લોક સાથે પરાધીનપણું થયું તેણે કરીને તથા જે આકરો ગુણવાન સાથે મત્સર તેણે કરીને મોટો પોતાના મતનો અનુરાગ થયો તેણે કરીને વશ થયેલા એવા પૂર્વે કહેલા લોકોના આચાર્ય તેમને સર્વ ચૈત્ય અર્પણ કરે ઠતે નવું ચૈત્ય કરાવ્યું એમ સંબંધ ઠે.

टीकाः—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणेन तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु चूर्मना बाहुद्वयेन अधुना संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिग्रही-
तालिङ्गगुरुणामायत्ताश्च तत्किमेतावता द्वेषकारित्वादागमविरु-
द्धाधायित्वाच्च तेषामेव पातकं न विष्यति न वतां तु तत्र पूजावन्द-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थः—आपवारूपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय आ-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करवे करीने गुरुने स्वा-
धीन चैत्य मंदिर करे ठते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठते नवुं
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान करे
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर दुष्ट लोकोए ग्रहण कर्यांठे, लिङ्ग-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्यां ठे एणे करीने तेमां शुं कारण
कळुं के जेथी नवुं चैत्य करवुं परवुं. केमजे द्वेष करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्यां
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—तत्त्वद्वेषविशेषः सन्मार्गमात्सर्यप्रकर्ष एषः
यदऽसन्मार्गे कुमार्गे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः लिङ्गिपरिग्र-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवबुध्य-
माना अपि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे द्वेषो
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थः—जे साचा मार्गने विषे जे अतिशे मत्सर ते लोकने

વર્તે છે માટે, એટલે જે અસત્ માર્ગને વિષે પ્રવર્તેલું તથા જેલું પૂજન કરેલું શ્યાદિ વ્યવહાર તથા લિંગધારીયોએ ગ્રહણ કરેલું જે જિન-મંદિરાદિ તે સર્વ પણ અસત્ માર્ગજ છે, તે હેતુ માટે સત્ય માર્ગને જાણે છે તો પણ જે નિત્ય અસત્ય માર્ગે પ્રવર્તે છે તેમના મનમાં સત્ય માર્ગને વિષે દોષ વિશેષ વર્તે છે.

ટીકા:---કથમન્યથા તત્રૈવ પ્રવૃત્તિરતસ્તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં ધાર્મિકાણામપ્યવિધ્યનુમોદનમુગ્ધજનસ્થિરીકરણાદિના પાપ-મેવ ॥ સદા ગ્રહણાત્ કદાચિદપવાદેન તત્રાપિ પ્રવૃત્તિરનુ-જ્ઞાતા સેયં સૈવા ધર્મવિરોધેન સઙ્કર્મવિદ્વેષેણ બોધવિધુતિઃસ-દ્બોધનાશો યત્સત્પથે સન્માર્ગે કુપથેન સામ્યધીસ્તુદ્યતાબુદ્ધિઃ ॥

અર્થ:---અને જો દેવ ન વર્તતો હોય તો ત્યાંજ કેમ જવાની પ્રવર્તિ થાય? ધાર્મિક લોકને પણ અવિધિ ચૈત્યમાં જતાં અવિધિની અનુમોદનાથી તથા મુગ્ધ લોકને ત્યાં જવા આવવા વિષે સ્થિરપણું કરેલું શ્યાદિ કારણવને પાપજ થાય છે ને એ ધર્મી પુરુષને સત્ય ઉપર આગ્રહ રહ્યો છે. તેથી કદાપિ અપવાદ માર્ગે અવિધિ ચૈત્યમાં જવાનો શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા છે તે આજ્ઞાથી પ્રવૃત્તિ સાચા ધર્મ સાથે દેવ થવે કરીને સાચા બોધને નાશ કરનારા છે. કેમજે સન્માર્ગ અને કુ-માર્ગ એ બેને વિષે તુદ્ય બુદ્ધિ એટલે સરખો બુદ્ધિ થવાથી.

ટીકા:---સત્પથકુપથયોર્હ્યાલોકતમસોરિવ મહદંતરં સત્પથ પરિજ્ઞાનેઽપિ નિત્યં કુપથપ્રવૃત્તૌ તુ તેષાં સત્પથકુપથયોઃ સાધારણ્યં ચેતસિ નિવિશમાનં લલ્યતે તથા ચ નૂનં તે ધર્મવિદ્વેષિણઃ સદ્-

बोधविधुरा इति॥ यस्मादेवं तस्मात् सत्पथं विधिमार्गमुद्दिज्ञाव
विष्णुर्निर्विधिचैत्यविधापनेन प्रकाशयन्निरस्माजिः कृत्यं कर्त्त-
व्यं कृतं विहितं स्यात्

अर्थः—सन्मार्ग अने कुमार्ग ए वेनुं अजवाळुं अने अंधारुं
एवेनी पेठे मोटुं आंतरुं ठे एटले क्यां प्रकाश अने क्यां अंधकार
एवेनुं समानपणुं न होय, तेम क्यां सन्मार्ग अने क्यां कुमार्ग एवे
सरखां न होय. सन्मार्गनुं जाणपणुं थये ठते पण जे निरंतर कुमा-
र्गमां प्रवृत्ति करे ठे तो तेना चित्तने विषे सन्मार्गने कुमार्गने विषे
साधारणपणुं रहेलुं जणाय ठे, वळी ते पुरुषो साचा बोध विनाना
ठे. केमजे जे हेतु माटे अविधि मार्गमां प्रवृत्ति ठे ते हेतु माटे विधि
चैत्यनुं स्थापन करवुं तेणे करीने विधि मार्गने प्रकाश करनार अ-
मोए ए करवा योग्य काम कर्तुं ठे.

टीकाः—विधिमार्गमासेडुपां ह्येतदेव कर्त्तव्यं यत् कुपथ
पाथोधिपातुकजविकौद्धिधीर्बया विधिमार्गस्य प्रकाशनं न चासौ
संप्रति पृथग्विधिचैत्यनिर्माणं विना प्रकाशयितुं शक्यते॥ शेष
चैत्यानां प्रायेण सर्वे ग्रामपिलिंगिपरिग्रहेणाविधिना घ्रातत्वात् ॥
इति हेतौ अस्माद्धे. जोस्तेवारास्पदमित्यादि पूर्वव्याख्यातमि-
त्यानुपंगिकवृत्तद्वयार्थः

अर्थः—विधि मार्गने पामेला पुरुषोये निश्चे ए प्रकारनां
कामज कर्मां जोइए, जेथो कुमार्गरूपी समुद्रमां परुता नव्य प्रा-
णीने उद्धार करवानी इच्छाए विधि मार्गनो प्रकाश थाय. आ काळमां

जुहुं विधि चैत्य कराव्या विना ए विधि मार्गनो प्रकाश करवा नथी समर्थ यता. बाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर लिंगधारीजए बहुधा ग्रहण कर्यां ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नवुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्यान पूर्वे कर्युं ठे. ए प्रकारे चालता प्रकरणवशथी आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संघत्राकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिबद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गौण्टिकत्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चालतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पमेळो एटळे बंधायेळो ते सन्मार्गने पामवा इहे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोंठकी थवी इत्यादि कारणवळे अथवा पोतानी करावेळी प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधावो ठे ए हेतु माटे त्यांथो नीकळवा समर्थ नथी थतो.

टीकाः—द्वितीयपक्षे पतितस्य बद्धस्य तथांतस्तरां ताम्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिषोरपि निर्गमाऽज्ञात् ॥ जविता कदाचित्तद्दिनं यत्रैतस्मादसत्पथादहं निर्गमिष्यामीत्येव मतिशयेनांतःकरणमध्ये चेतोमर्मणीति यावत् खिद्यमानस्य ॥

अर्थः—मृगपक्षे पतित शब्दनो बांधवारूपी अर्थ ठे. वळी अंतःकरणने विषे खेद पामतो एटले सन्मार्गने बहुमान करे ठे तेथी असत्मार्गमांथी नीकळवा इहे ठे, तो पण नीकळी शकतो नथो ने एम विचार करे ठे जे, अहो! ते दिवस मारे क्यारे आवशे जे दिवस असत् मार्गथी हुं नीकळुं ए प्रकारे अंतरमां खेद करतो.

टीकाः---नन्वेवं चेन्निर्गतुं तस्य तापः तर्हि किं चैत्येषु गोष्टिक-
त्वादिप्रतिबंधेनेत्यत आह न शक्तस्य न क्लमस्य स्यंदितुं चलितुं त-
तो निर्गमनाय बहिः श्रेष्ठयोद्योगमात्रमपि कर्तुमिति यावत्॥ कुत
इत्यत आह॥ तद्वदेन संघः परामृश्यते तस्य संघस्य मुद्राश्चतुर्द-
श्यादिकाः पर्वतिथय एतदाचार्यसंवादेन तपोनियमादिकृते प्र-
माणीकर्तव्या नान्यथेत्येवमादिका व्यवस्था ॥

अर्थः---ए जगाए आशंका करि कहे ठे जे, जो ए प्रकारे तेमने चैत्य बंधन पासथी निकळवा परिताप थतो होय तो चैत्यने विषे गोष्टि करवादि प्रतिबंधवने शुं ? कांइ नहीं. तेनो उत्तर कहे ठे जे, त्यांथी निकळवा समर्थ नथो. थतो एटले वारणे निकळी ५४ पुरुषनो याग मात्र करवा पण समर्थ नथो थतो. त्यां कहे ठे जे तत् शब्द वने संघ कहेवो. ते संघनो मुद्राओ एटले चउदशी प्रमुख पर्व तिथिओ ते तिथिओ आचार्य पुरुषोना संवादे करीने जे नियमने अर्थे प्रमाण करवा योग्य ठे तेज प्रमाणे ग्रहण कर-
वी बीजो रीते न करवो. इत्यादिक जे लिंगधारिओ(नो) मर्यादा.

टीकाः—यदाह ॥

चैत्येऽस्मिन्नथवामुकत्र वसंतौ तिथ्यः क्रियंते यथा,

सर्वत्रैव चतुर्दशीप्रभृतयः कार्यास्तथा नान्यथा ॥
जिह्वा न वृतिनां न चात्र वसतिर्देया तथामी यतो,
निर्वास्या न च मंदिरं जगवतः सोढव्यमेतन्मते.

अर्थः---हवे ते लिंगधारिओनी बांधेदी मर्यादाओ कहे ठे,
जोळा लोकने बंधनपासमां नांखवा लिंगधारिउं कहे ठे जे, आ चै-
त्यमां अथवा आ स्थानमांज निरंतर चौदश प्रमुख तिथीउं करवी.
हवे ए प्रकारनुं माननार पुरुषो ए व्रतवाळाने एटले सुविहित नाम
धरावी फरनार मुनिउंने जिह्वा तथा निवास ते न आपवो. त्यारे
शुं करवुं ? तो तेमने कहामी मुकवा. एटले देखो त्यांथी सुविहित
मुनिउंने मारी कहाववा ए जावार्थ ठे. जगवाननुं नवुं मंदिर एटले
नवुं विधिचैत्य कराव्युं ठे ते सहन करवा योग्य नथी, ते कृमा करवा
योग्य नथी. केम जे ए तो एमना मतनुं ठे. ए प्रकारे लिंगधारीउं
मर्यादा बांधे ठे.

टीकाः—एषां न केनचिदहो सविधे विधेया,
धर्मश्रुतिर्व्रत गृहीतिरनीतिज्ञाजां ॥
देयं न चैत्यगृहवेशनमन्यथा वो,
ऽकांक्षेन मूर्च्छनि पतिष्यति राजदंरुः ॥

अर्थः—वळी अनीतिने जजनार एवा ए विधिवादी लो-
को पासे कोइए क्यारे पण धर्म सांजळवा न जवो. तथा व्रत पण
न ग्रहण करवुं. ने चैत्य घरमां पेसवा पण न देवा, ने जो एम न-
हीं करो तो तमारे माथे ओर्चितो राज दंरु पकडो.

टीकाः—एवमाद्याः स्वतोऽमुडै ह्युडैर्मुड्याः प्रवर्त्तिताः ॥

वराकान् मुग्धसारंगान्, हा बध्धुं वागुरा इव ॥

अर्थः—पोते शास्त्र मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तिता ने जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कद्विपत मर्यादाउने प्रवर्त्तावनारा लिंगधारीनु ए मुग्ध लोकरूपि हरिणनां रंक टोळांने बांधवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तावे ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुडैव दृढं निर्विक्रं पाशोमृगाद्विबंधनार्थं दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वत्तस्तदन्वितस्य स हि संघमुद्रामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्यापि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गतमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संघरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिउने गांठ्यो वाली पासळा रचे ठे तेम संघ नाम धारण करवादि पासमां नांखेळा लोको त्यांथी नीकळवानी वातने पण कोइ पासे कहेवासमर्थ नथी थता तो विचारा ए लिंगधारिउना पासमांथी नीकळवा क्यांथीज समर्थ थाय? एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संघस्य क्रमस्तन्निर्दिष्टा रात्रि-स्नात्रादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः द्वितीयपक्षे तु हरिणं प्रहारार्थमुत्क्षिप्य सज्जितः पादक्रमस्तद्गोचरगतस्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रप्रासविषयस्य तत्क्रमगोचर-

स्य तत्रापि कूटपतितस्य अन्यथा हि पलाय्यापि कथंचित्ततो
मोक्षः संज्ञाव्यते तत्रापि निर्जिगमिषया चेतसि ताम्यतोऽपि
पाशसंयमि तत्त्वेनांगस्यंदनमात्रमपि कर्तुमशक्तस्य हरिणवातस्य
न कथं चित्ततो मोक्षः संज्ञवति ॥

अर्थः—वळी ए लोक केवा ठे ? तो लिंगधारीउए देखाऊ
जे रात्रिस्नात्र करवादिक परिपाटी तेमां रहेला ठे. हवे बीजे पद्धे
एम अर्थ थाय ठे जे हरिणने मारवा सारु तैयार थएलो जे वाघ
तेनी नजरे पकेलो. स्पष्ट अर्थ आ प्रकारे ठे. जेम वाघे हरिणने
मारवा सारु पग उंचो कयों होय ते पग तळे जे हरिण आव्युं ठे
ते मुकाशे, एटले त्यांथी बुटी नाशीने पोतानुं जीवित बचावशे
एवी वात केम संज्ञवे ? न ज संज्ञवे. केमजे चारे पासथी वाघनां
टोळांये पग उंचा करी विकट स्थानमां घेरी लीधेलो पाशमां पकेलो
हरिण ठे माटे. जो एम न होय तो कदाचित् नाशीने बुटे एवो सं-
ज्ञव करीए पण ते तो नथी, माटे ते स्थानमां ते हरिण नीकळी
जवानी इच्छाए घणो परिताप पामे ठे तो पण पाशमां पोते बं-
धायो ठे, तेणे करीने अंग हलाववा पण समर्थ नथी थतो, तो
त्यांथी नाशी पोतानुं जीवित बचाववा क्यांथी समर्थ थाय ! एटले
त्यांथी ते हरिणने कोइ प्रकारे मुकाववानी वातज केम संज्ञवे ?

टीकाः—एवमस्यापि चैत्यप्रतिबद्धस्य सन्मार्गस्पृष्ट्या निर्ग-
तुं मनसि खिद्यमानस्यापि संघमुद्रया कीलितत्वेन सत्पथाच्यु-
पगमं प्रत्युद्यंतुमप्यशक्नुवतस्तत्क्रममनतिक्रामतः संप्रतितन
संघाङ्गावश्यस्य जंतुसंदोहस्य निर्वाणं न संजायत इति ।

अर्थः—ए प्रकारे आ चैत्यमां बंधाएला लोकोने पण साचा मारगनी मनमां वांछा ठे तेणे करीने तेमांथी नीकळवानुं मन ठे माटे खेद पामतो एवो ठे तो पण संघ एवी एने माथे ठाप दीधी ठे तेणे करीने बंधन पाम्यो ठे, माटे साचा मारग प्रत्ये जवानो उद्योग करवा असमर्थ थएलो अने तेनी बांधेली मर्यादाने पण जह्वन करवा समर्थ न थतो एवो अने संघनी आज्ञाने वश थएलो आ काळना जव्य लोकनो समूह तेनो मोझ नथी थतो.

टीकाः—अथ कथमिह संघस्य क्रूरतया व्याघ्रेण रूपणं ॥ तत्त्वे हि तस्य जगवन्नमस्कारो न घटा मियुयात् ॥ श्रूयते च तीर्थ-प्रवर्तनाऽनेहसिनमो तित्थस्सेत्याद्यागमवचन प्रामाण्येन जगव-तस्तन्नमस्कारविधानं तत्कथमेतदुपपद्यत इति चेत् न ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी आशंका करे ठे जे, अहीं संघने क्रूर-पणावळे वाघ जेवुं वर्णन कर्युं ते केम घटे ? तत्वपणे विचारतां जो वाघ जेवो क्रूर संघ होय तो तेने जगवान् नमस्कार करे ठे ते न घटे. सांजळीए ठीए जे, तीर्थ प्रवर्ताववाने अवसरे “ नमो तित्थ-स्स ” इत्यादि आगम वचनमा प्रमाणपणाए करीने जगवान् ते सं-घने नमस्कार करे ठे, ते वात केम युक्त होय ? हवे तेनो उत्तर कहे ठे जे, जो तमे ए प्रकारे कहेता होय तो ते न कहेवुं.

टीकाः—सदगूनामश्रवणाद् संघेऽपि प्रकृते जवतः संघत्रां-तेः ॥ अन्यो हि संघो जगवन्नमस्कारविषयोऽन्यश्चाधुनिको जवद-

ज्जिमत्तः ॥ तथाहि ॥ गुणगुणीनोः कथंचित्तादात्म्येन ज्ञानादि
गुणसमुदायरूपः शुद्धपथप्रथनबद्धादरोऽनुद्ध्वंघितजगवन्नासनः
साध्वादिः सिद्धांते संघ इत्यज्जिधीयते ॥

अर्थः—केम जे सरखुं नाम सांजळवार्थी जे संघ नथी अने
संघ नाम धरावे ठे ते प्रकरणमां तने साचा संघनी त्रांति थइ ठे
तेथी एम आशंका करुं तुं, ते संघ निश्चे जूदो ठे के जेने जगवान्
नमस्कार करे ठे, अने आ तो हमणांनो जे संघ ठे ते तो तमोए
मानी लीधो ठे. तेज कहे ठे जे, कोइ प्रकारे गुण तथा गुणी ए बेनुं
एकपणुं कहेवुं तेणे करीने ज्ञानादि गुणनो समुदायरूप अने शुद्ध
मारगनो विस्तार करवामां जेणे आदर बांध्यो ठे अने जगवान्नी
आज्ञा जेणे उद्ध्वंघन करो नथो एवो जे साधु प्रमुख तेने सिद्धां-
तमां संघ कह्यो ठे.

टीकाः—यदाह ॥

सर्वोविनाणदंसण चरणगुणविजुसियाण समणाणं ॥

समुदाउ होइ संघो, गुणसंघाउ तिकानुणं ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे ज्ञान दर्शन चारित्र गुणवके
शोभतो साधुनो सर्वे समुदाय तेने संघ कहीए. ते कीये प्रकारे ?
तो गुणसंघ ए प्रकारे करीने. एटले जे संघना गुण शास्त्रमां कह्या
ठे, ते गुण सहित तेने संघ कहीए, पण एकदा नाम सात्रे नथी कहेता.

ટીકા:—એવંવિધશ્ચ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયઃ ॥ સ હિ જગવાન્નમસ્યદર્શનમ્ભૂતમૌલિમાલાલલિતક્રમકમલોપિ તીર્થસ્ય સાક્ષાત્સપ્તાપિ પ્રાક્તનજન્મનિર્વાર્તિતજાવસંઘવાત્સસ્યા દાર્દ્ર્યં મયાવાસમિતિ કૃતજ્ઞતા પ્રદિદર્શયિષયા સદ્બહુમાનદર્શનાચ્ચ લોકોપ્યેનં વહુ મન્યેત ઇતિ જિજ્ઞાસયિષયા ચ તં નમસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારના જે સંઘ હોય તેને જગવાન નમસ્કાર કરે છે, તે સર્વ ઇંદ્રના મુકુટની શ્રેણીવર્તે શોભતા છે ચરણ કમલ જેમના એવા છે તો પણ તથા તીર્થના સાક્ષાત્ કરનારા છે તો પણ એમ વિચારે છે, જે પૂર્વ જન્મને ભૂખે નીપજાવ્યું જે જાવ સંઘનું સામિવાત્સલ્યપણું તેથી અમોએ અરિહંતપણું પામ્યું છે એ પ્રકારે કૃતજ્ઞપણાની જે દેખામવાની ઇચ્છા તેણે કરીને તથા સત્પુરુષના બહુમાનને દેખામવા માટે તથા લોક પણ એ સંઘનું બહુમાન કરે इत्यादि જણાવવાની ઇચ્છા છે એ હેતુ માટે તે સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ગુણસમુદાયં સંઘો પવચણ તિત્થં તિ હંતિ એગઠા ॥

તિત્થયરોવિ હુ એયં, નમ્મએ ગુરુજ્ઞાવર્તં ચેવ ॥

તપ્પુધિયા અરહયા, પૂણ્ણપૂયાય વિણયકમ્મં ચ ॥

કયકિચ્છોવિ જહ્મ કહં કહેણ્ણ નમ્મએ તહા તિત્થં ॥

અર્થ:—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે, જે જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાય તથા સંઘ તથા પ્રવચન તથા તીર્થ એ સર્વે એક અર્થવાળા છે, માટે તીર્થંકર પણ નિશ્ચે મોટા જાવથી એ સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

टीकाः—इतरथा कृतकृत्यत्वेन जगवतो यथाकथंचित्तत्रैव
जवे मुक्तिसंज्ञवात्किमनेनेति सांप्रतिकस्तु जवदन्निप्रेत उन्मार्ग-
प्रज्ञापकत्वेन सन्मार्गप्रणाशकत्वेन जिनाज्ञासर्वस्वलुंटाकत्वेन
यतिधर्ममाणिक्यकुट्टाकत्वेन च गुणसमुदायरूपत्वस्य संघलक्षण-
स्याज्ञावान्न संघः

अर्थः—एम जो न होय तो जगवान कृतार्थ थएला ठे.
एटले जे करवानुं ते करी रह्या ठे, अने जे ते प्रकारे तेज जवमां
मोक्ष जवाना ठे माटे तेमने संघ नमस्कार करवो तेणे करीने शुं ?
कांइ पण विशेष नथी. आ काळनो तमारो मानेलो जे संघ ते शा-
स्त्रमां कहेलां जे संघनां लक्षण तेणे रहित ठे माटे संघ नथी, केम
जे गुणनो समुदायरूप संघ होय, एवां लक्षण तमारा मानेला संघने
विधे नथी, आ तो उन्मार्गनी प्ररुपणा करे ठे, ए हेतु माटे, तथा
सन्मार्गनो नाश करे ठे ए हेतु माटे, तथा जिनराजनी आज्ञाना
सर्वथा चोर ठे एटले जिनराजनी आज्ञाना घणुं ठेदन करनारा
ठे ए हेतु माटे, तथा यति धर्मरूप माणिक्य मणिना कुट्टनार ठे ए
हेतु माटे तमारो मानेलो जे संघ ते संघ नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥

केइ उन्मार्गद्वियं उस्सुत्तपरुवयं बहुं लोयं ॥
दहुं जणंति संघं संघसरूवं अयाणंता ॥
सुहसीलाओ सउं दचारिणो वेरिणो सिवपहस्स ॥
आणान्हाउ बहु, जणान् मा जणह संघोत्ति ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, ઉન્નમાર્ગમાં રહેલા તથા ઉત્સૂત્રના પ્રરૂપક એવા ઘણા લોકને देखी કેટલાક પુરુષો સંઘના સ્વરૂપને નથી જાણતા માટે તેમને સંઘ કહે છે. સુખશિલ્પીયા તથા સ્વઘંદચારી એટલે પોતાની નજરમાં આવે તેમ ચાલતા એવા તથા મોક્ષ માર્ગના શત્રુરૂપ તથા વીતરાગની આજ્ઞાથી ત્રષ્ટ થયેલા ઘણા લોકના સમૂહ તેને સંઘ એ પ્રકારે ન કહેવું.

ટીકાઃ—પરં बहुकीकश संघातरूपत्वात्सोपि संघ इत्य निधया लोकेऽनिधीयत इति मुग्धनाम्ना विप्रलब्धोसि ॥

અર્થઃ—વઢી ઘણાં હામકાંના સમૂહરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એટલે તારો માનેલો સંઘ તે હામકાંના સંઘ જેવો છે માટે લોકમાં સંઘ એ પ્રકારે કહે છે, એ હેતુ માટે હે મુગ્ધ ! સંઘ એવા નામથી તું ઠગાયોલું.

ટીકાઃ—ચડુક્તં ॥

एकौ साहू एका वि साहुणी सावर्त य सहीय
आणजुत्तो संघो सेसो पुण अठिसंघाउ ॥

અતઃ સંઘલક્ષણાજ્ઞાવાન્નાયં बहुमानमर्हति तद्बहुमानादिकारिणो जगत्प्रत्यनीकादिज्ञावेनाजिधानात् ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, તીર્થકરની આજ્ઞાએ

युक्त एवो एक साधु अथवा एक साध्वी अथवा एक श्रावक अथवा एक श्राविका होय तेने संघ कह्णीए अने ते विना शेष जे साधु साध्वी, श्रावक, श्राविकानो समुदाय तेने हारुकाना समूह जेवो संघ कह्णीए ए हेतु माटे, तमारो मानेदो जे संघ तेमां संघनां लक्षण नथी माटे ए बहुमान करवा योग्य नथी. अने तेने जे बहुमानादिक करे ठे, ते जगवंतनो सामावाळीओ शत्रु ठे इत्यादि अग्निप्रायवेने शास्त्रकारनुं आ प्रकारे कहेवुं थयुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

आणाए अवट्ठंतं जो उववूहिज्ज मोहदोसेणं ॥

तित्थयरस्स सुयस्स य, संघस्स य पच्चणीओ सो ॥तथा॥

जो साहिज्जे वट्ठइ आणाजंगे पयट्ठमाणणं ॥

मणवायाकाएहिं समाणदोसं तयं विंति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तीर्थकरनी आ-
ज्ञामां जे न वर्त्ततो तथा मोहरूपी दोषवने वृद्धि पासेदो ते
पुरुष तीर्थकरनो तथा सिद्धांतनो तथा संघनो प्रत्यनीक ठे, एटले
सामावाळीयो शत्रुरूप ठे. वळी जे स्वाधीनपणे वर्त्ततो एटले
स्वठंदपणे चालतो, तीर्थकरनी आज्ञाना नाशमां प्रवर्त्ततो एटले
तीर्थकरनी आज्ञा विरुद्ध प्रवर्त्तेदो एवो जे पुरुष तेने मन वचन
कायाना दोष सरखो ठे एम कह्युं ठे.

टीकाः—अतएव सुखसीलतानुरागादेरसंघमपि संघ इत्य-
न्निदधतां प्रायश्चित्तं प्रतिपादितं सिद्धांते

॥ યદાહ ॥

અસ્સંઘં સંઘં જે, જ્ઞાન્તિ રાગેણ અહવ દોસેણ ॥

ઢેઓ વા મૂલં વા, પઞ્ચિત્તં જાયણ તેસિં ॥

તસ્માદ્ યુક્તં ક્રૂરતયા પ્રકૃતસંઘસ્ય વ્યાગ્રતયા રૂપણં ॥

અર્થઃ:—એ હેતુ માટે સુખશીલયાપણાના અનુરાગથી જે સંઘ નથી તેને સંઘ કહે છે, તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું સિદ્ધ થાય છે, તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારે છે, જે આ સંઘને ઇટલે જેમાં શાસ્ત્રે કહેલાં સંઘનાં લક્ષણ નથી તેને જે સંઘ કહે છે, (રાગે કરીને અથવા દ્વેષે કરીને) તે પુરુષને ઢેદ પ્રાયશ્ચિત્ત અથવા મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત ઉત્પન્ન થાય છે, માટે જેનું આ પ્રકરણ ચાલે છે તેવા સંઘને ક્રૂરપણાથી વાઘ જેવો નિરૂપણ કરવો તે યુક્ત છે.

ટીકા:—તથાચ સિદ્ધસ્તદ્વશસ્ય પ્રાણિગણસ્ય મોક્ષાન્નાવ-
ઈતિ ॥ નન્વેવં તર્હિ સિદ્ધાન્તોક્ત લક્ષણસ્ય સંઘસ્ય સંપ્રત્યજ્ઞાવાદ્-
જવન્મતે તીર્થોચ્છેદઃ પ્રસજ્યત ઇતિ ચેત્ ॥

અર્થઃ:—વલી તે સંઘરૂપિ વાઘને વશ થયેલા જે પ્રાણીનો સમૂહ તેનો મોક્ષ ન થાય એ વાત પણ અર્થાત્ સિદ્ધ થઈ. હવે એ જગોણ પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, જો તમે કહો છો તેમજ હોય તો સિદ્ધાન્તમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત હોય તેનેજ સંઘ કહીશ તો આ કાલમાં તેવો સંઘ નથી, માટે તમારે મતે તીર્થનો ઉચ્છેદ

थशे एवो प्रसंग प्राप्तः थयो. हवे सिद्धांती बिगधारीउने पूढे ठे जे, जो तमो एम कहेता हो के, तीर्थनो उब्बेद थशे तो ते जगोए तमने पुढीए ढीए.

टीका:—अथ केन प्रमाणेन ज्वता तदज्ञावोऽनिरणायि॥ किं प्रत्यक्षेण उतानुमानेन अहोस्विदागमेनेति त्रयः कक्षपास्त्रि-कूटाचलकूटा इव मन्दैर्दुरारोहा प्ररोहन्ति ॥ तत्र न तावत्प्रत्यक्षेण अर्वागृह्णां प्रत्यक्षेण सर्वत्र तदज्ञावस्य निर्नेतुमशक्यत्वात्त-थात्वे च सर्वसर्वज्ञत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—जे हवे कया प्रमाणे करीने तमोए तीर्थनो उब्बेद थशे एवो निर्णय कर्यो? शुं प्रत्यक्ष प्रमाणवमे कर्यो? अथवा अनुमान प्रमाणवमे कर्यो? के आगम प्रमाणवमे कर्यो? ए प्रकारे त्रण विकल्प उत्पन्न थाय ठे। ते त्रिकूटाचल पर्वतनां त्रण शिखर होय नही? एम मंद बुद्धिवालाथी आरोहण न थाय एवा दुर्घट ठे. एटले त्रण विकल्पनुं समाधान थाय एम नथी, तेमां प्रथम प्रत्यक्ष प्रमाणवमे तमा-री वात सिद्ध नथी थती, केमजे जेनी दृष्टि अवरणेली ठे, एटले जेने अल्प ज्ञान ठे ते पुरुषोने प्रत्यक्षपणे सर्व जगाए तीर्थनो उब्बेद थशे एवो निर्णय करवानुं सामर्थ्य नथी ए हेतु माटे, ने जो सर्व पदा-र्थनो निर्णय करवानुं सामर्थ्य होय तो सर्व लोकने सर्वज्ञपणानी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे एटले प्रत्यक्ष प्रमाणवमे आपण जेवाथी तीर्थनो उब्बेद निर्णय करी शकाय तेम नथी.

टीका-ततश्च कचिद्देशकादादौ तथानूतस्यापि संघस्य सं-

ज्ञावनास्पदत्वान्न प्रत्यक्षेण तदज्ञावोऽवसेयः ॥ अथानुमानेने-
ति द्वितीयः कटपः ॥ तथापि किं तदनुमानं ॥

अर्थः—ते कारण माटे कोइ देशकालादिकने विषे ते प्रका-
रनो एटले शास्त्रमां कहेला गुणवाळो पण संघ ठे एम संज्ञावनानुं
स्थान ठे ए हेतु माटे, प्रत्यक्षपणे तीर्थनो अज्ञाव ठे एम न जाणवुं.
हवे अनुमानवमे तीर्थनो उच्छेद कहेवो ए प्रकारनो बीजो विकटप
तमारे मते ठे तो पण बोळो जे ते कयुं अनुमान, एटले ते कये प्रकारे
अनुमान प्रयोग करो ठो? ते कही देखामो.

टीकाः—अवच्छिन्नवृद्धितः संघः संप्रति नास्ति क्वचिदनुपल-
भ्यमानत्वात् प्रध्वस्तघटवदित्यनुमानमस्तीति चेत् नाऽसर्वविदा
मनुपलंभोपलंभयोर्नियतविषयत्वादेकत्र तदनुपलंभेन सर्वत्र
तदज्ञावासिद्धेः

अर्थः—सिद्धांति लिंगधारीनो अजिप्राय कही खंरुन करे
ठे जे, तमो कहेता हो के तमारो कहेलो संघ आ कालमां नथी, के-
मके कोइ जगाए देखातो नथी. ए हेतु माटे नाश पामेला घरानी
पेठे ए प्रकारनो अनुमान प्रयोग ठे एम तमारे न धारवुं, केमजे स-
र्वज्ञ नथी तेमने वस्तुनी प्राप्तिः थायज अथवा न ज थाय एवो
नियम नथी. एक जगाए जे वस्तु न दीठी ते वस्तुनो सर्व जगाए
अज्ञाव हशे एम वात सिद्ध नथी यती.

टीकाः—तथा सिद्धांतप्रामाण्येन परीक्षापुरःसरं मृगयमा-

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिच्चारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदानीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुट्यादिव्य
वहितानां जूनिखातादीनां च विद्यमानानां मप्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—बळी सिद्धांतना प्रमाणपणावळे परीक्षा पूर्वक खो-
ळता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराईने रहेवाना
घररूप एवा केटलाक पुरुषोए आ कालमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीठो ठे ए हेतु माटे तमारो
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते असिद्ध थयो एटले खोटो थयो
र्जात आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
घावेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टिमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवळे संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कटपः ॥ ते नहि सम्यग्-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगवदाज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंढादिवचनतोऽद्वितीयस्तयादुःषमाकालेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवळे पण संघ नथी ए प्रकारनो
त्रीजो विकटप तेनुं खंरुन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाने जगवाननी आज्ञानुं जे कहेवुं तेमां चतुर एवो जे

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. આથા મુંઝા લીંગધારીઝ જગતમાં વહુ પ્રવર્ત્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની અપેક્ષાએ અતિશે થોડા સુવિહિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું થયું માટે દુઃખમ કાલમાં પણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યડુક્તં ॥

એગંતેણં ચિય લો-ગનાયસારેણ ઇત્યહોયવં ॥
 વહુમુંઝાશ્વયણાનં, આણાશ્તો ઇહ પમાણં ॥
 નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુદ્ધો ચરિત્તગુણજુત્તો ॥
 તિત્થયરાણાથિજ્જો, વુચ્ચઈ એયારિસો સંઘો ॥
 આગમન્નપિયં જોયન્નવેઈ સદ્દહઈ કુણઈ જહસત્તિં ॥
 તેલુક્કવંદણિજ્જો, ડુસમકાલેવિ સો સંઘો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં એકાંત-પણે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તવું એટલે જેમ ઘણા લોક વર્તે છે, એમજ કેવલ ન વર્તવું. કેમ જે, માથામુંઝાનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થંકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, આ જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થઈ છે, ને ચારિત્ર ગુણવન્ને સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થંકરને પણ પૂજ્ય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સદ્દે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ લોકને

વંદન કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અન્યથા દુષ્પસહંતં ચરણમિત્યાદેરાદુઃષમાતં
ચારિત્રાનુવૃત્તિપ્રતિપાદકસ્ય જગદ્ધ્વનસ્ય વ્યાધાતાપત્તેઃ ॥ જ્ઞાવ
સંઘમંતરેણ તાવંતમનેહસં ચારિત્રાનુવૃત્તેરસંજવાત્

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, દુઃપસહ
સૂરિપર્યંત ચારિત્ર છે, ઇત્યાદિ જે ચારિત્રનું પરંપરાગતપણું પ્રતિપ્રાદન
કર્યું છે તે જગવત્ત્વચનની હાની પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે, જ્ઞાવ સંઘ
વિના તેટલા કાલ સુધી ચારિત્રનું જે આવવું તેનો સંજવ થાય નહીં માટે.

ટીકા:—નનુ જ્ઞવતુ સિદ્ધાંતપ્રામાણ્યાદિદાનીમપિ જ્ઞાવસં-
ઘોઽદ્વપીયાંસ્તથાપિ મયા તાવન્ન દૃશ્યત ઇતિ ચેન્ન ॥ અર્વાગુદર્શિત્વેન
માત્સર્યેણ વા જ્ઞવતસ્તદ્દર્શનસ્યાન્યથાસિદ્ધત્વાત્ ॥ દૃશ્યતે ચ-
કષાયકલુષિતચક્ષુષાં સંનિકર્ષેપિ નિષેદુષો મનુષ્યાદેરનુપલંજઃ

અર્થ:—બહી લિંગધારીની આશંકા પ્રગટ કરી સમાધાન
કરે છે જે, તમે કદેશો જે સિદ્ધાંતના પ્રમાણથી આ કાલમાં પણ
જ્ઞાવ સંઘ અતિ અદ્વપ દૃશે તો પણ હું તો કોઈ જગાએ દેખતો નથી
તો એમ તમારે ન બોલવું. કેમજે તમારે વિષે ઠઘ્ઘસ્થપણું છે તથા મ-
ત્સરપણું છે તેણે કરીને તમારા દીઠામાં જ્ઞાવ સંઘ ન આવ્યો તે
વાત પ્રમાણ નથી. કેમજે જે કષાયવાળો થયો તેને સમીપે બેઠેલાં
મનુષ્યાદિક પણ તેની નજરે નથી આવતાં એમ દેખીએ ઢીંચ.

ટીકા:—તતો યદિ ત્વં શુદ્ધપથસ્પૃહયાલુસ્તદા માત્સર્યમુ-

त्तार्य माध्यस्थमास्थाय सूक्ष्मप्रेक्षया परीक्षस्व ज्ञावसंघं येन क्व
चित्प्रेक्षसे ॥ मैवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांजोधौ मंकीरिति ॥
तस्माद् जगद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति ज्ञावसंघः स
एव प्रेक्षावता दुःसंघपरिहारेणान्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो थयो होय
तो मत्सरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म
बुद्धिऐ परीक्षा कर, जेणे करीने कोइ जगाए तुं ज्ञाव संघने देखीश.
पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां रु-
बीश नही. माटे जगवंतनुं वचन अन्यथा थाय एटखे व्यर्थ पने,
ए हेतु माटे आ काळमा पण ज्ञाव संघ ठे, अने बुद्धिवंत प्राणीए
माठा संघनो परिहार करी तेज साचो संघ अंगीकार करवो.

टीकाः—एतेन गुणिद्वेषधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपर्वपक्षे
इदानीं हि जगवद्विरहादित्यादि इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानित्यंतं तद-
पि प्रतिक्रियामवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां
बहुशस्तदागमेऽभिधानेन तदर्थिनां तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहु-
जनप्रवृत्तेश्च मोक्षपथतयाऽन्युपगमे लौकिकधर्मस्यैवाऽन्युपगमा-
पत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिज्ञूयस्त्वात् ॥ महाजनो येनेत्यादिना
लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यसमर्थनं त्वात्मकदर्थं न
मेव ज्ञवतः ॥

अर्थः—ए वांत कही तेणे करीने गुणीजन उपर द्वेष बुद्धि
ठे एस । सद्ध करवाने जे पूर्वे सद्ध पक्षमां आ प्रकारे कबुं इतुं जे

आ कालमां जगवतना विरहथी' इत्यादि ग्रंथने आरंजी एमने विषे
 द्वेष करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कद्धो हतो तेनुं पण खंरुन
 थयुं एम जाणवुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने
 जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेला कद्धा ठे. तेणे
 करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध
 थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो
 मार्ग ठे. ए प्रकारे मोक्ष मार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्म-
 नी आपत्ति एटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विषे लोकनी
 प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाळे ते मार्गे'
 इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं
 प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म क्लेशज ठे, पण एनुं प्रमा-
 णपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र वृद्धप्रामाणिकपुरुष-
 वचन श्रेण्महच्छब्दस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ वृद्धप्रामाणिक
 गणधरादिपुरुषशार्दूलपदक्षुण्णस्यैव पथोऽस्मात्तिरपि मोक्षमार्ग-
 त्वेनाभ्युपगमात् ॥ बह्वर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपक्वित्तीत्यादिना लो-
 कोत्तरवचसैवास्य न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां वृद्ध प्रामाणिक पुरुषने क-
 हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केमजे,
 वृद्ध प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज मार्ग असो मो-
 क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए, ए हेतु माटे, एटले " महाजनो
 येन " ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधर ए प्रकारे अर्थ

कहेता हो तो ते वाक्य अमारे मान्य ठे अने महाजन शब्दे करीने 'घणा लोक' एम अर्थ करो तो "बहु जण पत्नी वत्ती" इत्यादि शास्त्र वचने करीनेज ए न्यायने बाध लाग्यो, माटे ए वाक्यनो अंगीकार नथी करता.

टीकाः—तथा यदि परगृहवासिनो महात्मानः सुविहिताः सत्पथकुपथविज्ञागङ्गापनायारक्तछिष्टतया ज्ञव्येभ्यः सुविहितदुर्विहितगुणदोषाविर्जावकं यथावस्थितमागमार्थं व्याचक्षते ॥ नैतावता त उपालंजमर्हति ॥ आत्मोत्कर्षपरापकर्ष विख्यापयिष्यैव तद्वाख्यानस्य सुष्ठु विज्जममाण मित्यादिनात्मस्तुतिपरनिन्दान्नावेन यतिनां दोषतया जिधानात् ॥

अर्थः—वळी परघरवासी महात्मा सुविहित पुरुष सत्मार्ग अने कुमार्ग ए बेनो विज्ञाग जणाववाने रागद्वेष रहित ज्ञव्य प्राणी प्रत्ये सुविहितना गुण तथा दुर्विहितना दोष जेम ठे तेम प्रगट करनार एवो आगमनो अर्थ कहे ठे. तेणे करीने ते सुविहित पुरुषो जेखंजो देवा योग्य नथी. जो पोतानो उत्कर्ष जणाववानी इच्छा येज "सुष्ठुविज्जममाण" इत्यादि पोतानी स्तुति अने परनिन्दानो जाव राखीने कहेता होय तो दोषपणुं कहेवाय पण ते तो तेमने नथी.

टीकाः—अन्यथा तीर्थकर गणधरादीनामप्यसंयतदोषप्रतिपादकमागमग्रंथं ग्रन्थतां परनिन्दकत्वेन दूषणापत्तेः ॥ ऐदं युगीनसंघप्रवृत्ति परिहारेण च संघ वाह्यत्वप्रतिपादनममीषां भूषणं न तु दुषणं ॥ तत्प्रवृत्तेरुत्सूत्रत्वेन तत्कौरिषां दारुणदु-

गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघबाह्यत्वस्यैव तेषां
चेतसि रुचितत्वात्तदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्त्तिष्णुतयाऽ
नंतज्जवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थंकर गणधर इत्यादिकने
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने बांधतां
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघनी
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघथी बाह्य-
पणुं प्राप्त थवुं ते जूषण ठे पण दूषण नथी. केमजे ते दुर्विहित
संघनी प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्र प्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रथी सां-
जळीए ठीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघथी बाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, अने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्त्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव ज्रमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघबाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्छेदबुद्धिर्महापापीयसामेव जवति ॥ तस्मात्तेषु मुक्त्यर्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनीयस्यपि द्वेषधीरिति व्यवस्थितं॥य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निर्गुणेष्विदानीं-
तनसाधुषु प्रवर्त्तत इत्याशंक्य यथा कद्वपवृक्षगुणवैकद्वये निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यऽसमीचीनं ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે આ કાલના સંઘથી જુદું પરબું તેણે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વળી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ અદ્વપ માત્ર દ્વેષ બુદ્ધિ ન રાખવી વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિકને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કાલના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા કરીને જેમ ક્ષીંબિકા આદિ વૃક્ષને વિષે કદપવૃક્ષના ગુણ નથી, તો પણ કદપવૃક્ષ એ પ્રકારની શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. ઇત્યાદિ બે દૃષ્ટાંતવચ્ચે આ કાલના મુનિર્જને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થ કર્યું તે પણ અઘટિત કર્યું.

ટીકાઃ—પ્રવર્તતા હિ નામ કદપવૃક્ષગુણાઽયોગેપિ નિંવાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમત્ત્વસ્યોન્નયત્રાપ્યનુગમાત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિષ્વનુપપત્તેઃ કથં તદ્વચ્ચસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થઃ—અથવા ક્ષીંબિકા આદિકને વિષે નિશ્ચે કદપવૃક્ષના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે બે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીયોને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

टीकाः—तथाहि यमुपरम इति पाठाद्यवत्युपरमति पापे-
न्य इति पापोपरमो यद्वा यती प्रयत्न इति धातुपाठात् यतते क्रिया-
स्वितियतिरिति क्षेत्रकालाद्यपेक्षोऽनुष्ठानप्रयत्नो यतिशब्दप्रवृत्ति-
निमित्तं ॥ ततश्च यः पापोपरतो यश्च बलकालादिसामग्रीसमग्रः
सततमशतोऽनुष्ठाने समुतिष्ठते योपि देशकालसंहननामयवैष-
म्यात्संपूर्णमनुष्ठानमनुष्ठातुमपारयन्नपि निजशरीरशक्त्यादिकम-
गोपयन् शाठ्यपरिहारेण क्रियासु यतते तत्र सर्वत्रापि यतिशब्दो
गौतमादिवत् प्रवर्तते प्रवृत्ति निमित्तस्य ज्ञावात्

अर्थ—ते वात देखाने ठे जे ‘यमुपरमे’ ए प्रकारनो धातु ठे
तेनो अर्थ विराम पामवारूप ठे, जे पापथकी विराम पामे तेने यति
कहीए, अथवा ‘यति प्रयत्ने’ ए साधुनो प्रयत्नरूपी अर्थ ठे, तेथी
जे क्रियाने विषे प्रयत्न करे तेने यति कहीए, ए प्रकारे क्षेत्र काला-
दिकनी अपेक्षाये अनुष्ठाननो प्रयत्न करवो, ते यति शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं कारण ठे, माटे जे पापथी विराम पाम्यो, अने पोतानुं बळ
तथा कालादि सामग्री तेणे सहित थयो अने निरंतर अशठपणे अनु-
ष्ठान करवामां तत्पर ठे अने जे देश, काल, बळ शरीर तेमनुं वि-
षमपणुं नथी, माटे संपूर्ण अनुष्ठान करवाने पार पामतो नथी तो
पण पोतानी शरीर शक्ति आदिक गोपवतो नथी अने शठपणानो
त्याग क्रियाने विषे प्रवर्तते ठे ते सर्व जगाये पण यति शब्द
गौतमादिकनी पेठे प्रवर्तते ठे, केमजे त्यां यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं का-
रण रखुं ठे ए हेतु माटे.

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વળી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે-
માં નથી એવો પણ કાચનો કકમો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ
થાય છે. એ પ્રકારનું બોજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સ-
હિત ઉત્તર આ પ્રકારનો છે.

ટીકા:—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશા-
સ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્યતત્રાજ્ઞાવા-
ત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંબિતંત્વાદિવાહ્યસાધારણધ-
ર્મદર્શનાત્ત્વઽજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજતે ॥

અર્થ:—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવચ્ચે ક-
હેવા યોગ્ય નથી. કેમજે મણિનો પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં
પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિનાં અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું
કારણ તે કાચના કકમમાં દેખાતાં નથી એ હેતુ માટે,
નીલપણું इत्यादि કિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત પણું છે
इत्यादि વાહ્યથી સાધારણ ધર્મ દેખવાથી અજ્ઞાની પુરુષો તો તે કા-
ચના કકમને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકા:—एव यत्याज्ञाशेष्वप्युक्तन्यायेन यति शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि बाह्यरजोहरणादिविगिनेयस्यादिसाधारण
धर्मोपलब्धात् ज्ञांता यतिशब्दं प्रवर्त्तयंति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव-
कालाद्यनुरूपं यतमानेषु वास्तवो यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीउने विषे पण कहा एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण बाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी त्रांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावे ठे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिनिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन जमानां चेतसि कोपावि-
र्त्तावं संज्ञावयंस्तत्कर्मणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविश्रिकी-
र्षुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक योजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीउए निरूपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एम कह्युं. ए हेतु माटे. ते सांज्ञळी जन्म पुरुषने चित्तमां क्रोधनो
आवेश थयो हशे एम संज्ञावेना करनार ग्रंथकार ते अवसरे ते कही
देखारवाना प्रयोजनने प्रगट करता ठता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकथंनया तथ्ययापीह कश्चिन् ।
मेदं ज्ञासीदनुचितमथौ मा कुपत्कोपि यस्मात् ॥
जैनत्रांत्या कुपथपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहा ।
पोहायेदं किमपि कृपया कटिपतं जटिपतं च ॥३४॥

ટીકા:—ઇત્યં પ્રાક્પ્રતિપાદિતપ્રકારેણ મિથ્યાપથકથન-
યા ચૈત્યવાસીપ્રરૂપિતોત્સૂત્રમાર્ગપ્રકટનયા કરણચૂતયા તથ્યયા
પિ યથાર્થયાપિ અસત્યયા હિ તયા કોપોત્પાદાયપિકસ્યાપિ
સંજ્ઞાવ્યત ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ

અર્થઃ—પૂર્વે પ્રતિપાદન કણ પ્રકારે મિથ્યા માર્ગનું જે કહેવું
એટલે ચૈત્યવાસીએ પ્રરૂપણા કરેલો જે માર્ગ તેનું ઉત્સૂત્રપણે જે પ્રગટ
કરી દેખાવું તે વાત યથાર્થ છે એટલે સત્ય છે, તો પણ, એટલે તે
વાત અસત્ય હોય તો કોઈને પણ ક્રોધ આદિ નુત્પન્ન થાય એમ સં-
જ્ઞાવના કરીએ ઠીએ એટલો અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—इह लोके प्रवचने वा कश्चिज्जिनशासनस्थो माङ्गा-
सीत् मामंस्त यत् इदं मिथ्यापथकुपथत्वप्रकटनं अनुचितमसंग-
तं ॥ यदि हीदं रागद्वेषाभ्यामतथ्यं विधीयेत तदा नौचित्यं
स्यान्नचैवमस्ति ॥ अथो इत्यानंतर्येऽव्ययं ॥ तेनाऽनुचितज्ञानानं
तरं मा कुपत् मा क्रुधत् कोपि कश्चित् ॥

અર્થઃ—અહીં લોકને વિષે અથવા પ્રવચનને વિષે કોઈ
જિન શાસનમાં રહેલો જીવ તે એમ ન માનશે જે આ મિથ્યા મા-
ર્ગનું કુમાર્ગપણું પ્રગટ કર્યું તે અનુચિત છે એટલે અઘટતું છે. કેમજે
જો રાગ દ્વેષવડે ઓટી પ્રરૂપણા કરીએ તો અનુચિતપણું આવે, પણ
આ તો એમ નથી. અનંતર અર્થને વિષે “અથ” એટલો અવ્યય
જાણવો, તે હેતુ માટે અનુચિત જાણ્યા પછી કોઈ પણ પ્રાણી
ક્રોધ ન પામે.

टीकाः—यदि ह्येतदनुचितं स्यात्तदा तद्ज्ञानानंतरं कोपो-
पि कर्तुं कथंचित् युज्येत ॥ न चैवं तस्मान्न कोपनीयं ॥ अथ
यद्येवं मिथ्यापथकथनेन परेषां कोपाविर्भावशंका तदासौ न
कथनीय एव ॥ परं संक्षेपहेतोः सत्यस्यापि वचनस्यावक्तव्य
त्वेनाभिधानात् ॥

अर्थः—जो आ कहेवुं निश्चे अनुचित होय तो ते जाणवा
पढी कोइ प्रकारे कोप पण करवो घटे, पण आ तो एम नथी माटे
कोप न करवो. हवे जो एमज होय के मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं तेणे
करीने परने कोप उत्पन्न थशे एवी शंका रही ठे, तो ए वात कहे-
बीज नहीं. केम जे परप्रत्ये क्लेश उत्पन्न थवानुं कारणरूप एवुं सत्य
वचन पण न बोखवुं एम शास्त्र वचन ठे.

टीकाः—यदुक्तं

सच्चावि सा न वत्तवा, जनुं पावस्स आगमो ॥
इत्यत आह ॥

यस्माद्यतो हेतोर्जनघ्रांत्या साधुसाध्वीश्रावकश्राविका

चैत्याद्याकारदर्शनादार्हतमेतत्प्रवचनमिति मिथ्याज्ञानेन
न हि लिङ्ग्यादयस्तत्त्वत आर्हता उक्तन्यायेन तेषां तथा त्वस्यापा-
करणात् ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे, जेथी पाप लागे एवी सत्य

वाणी होय तो ते पण न बोलवी. एवी आशंका करी तेनो उत्तर कहे ठे. जे हेतु माटे आ जैन ठे एवी आंतिये करीने साधु, साध्वो, श्रावक, श्राविका तथा चैत्य इत्यादि बाह्यथी आकार मात्रने देखी-ने आ अरिहंतनुं प्रवचन ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने लिंगधारी आदिक पुरुषो तत्वथी जैनी नथी. केम जे पूर्वे कहुं ए प्रकारे ते लिंगधारीउने जैनीपणानुं खंरुन कयुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—ततो यथा हृत्पूरपूरितोदराः सकलमुपेलादिजांलं कांचनतयाऽध्यवास्यंति तथा तेपि जम्हाःकुत्रासनावासितांतःकरण वस्तुतोऽनार्हतमप्येतत् लिंगिवर्त्माहृतमिति विपर्यस्यंतीति ज्ञवति जैनत्रांतिः ॥

अर्थः—जेम कोइक ते पाषाणना समूहने आ सोनानो ढगलो ठे ए प्रकारनो निश्चय करे तेम नठारी वासनावमे जेमनां अंतःकरण वासनावालां थयां ठे एवा जरु पुरुषो वस्तुताए आ लिंगधारीउं मार्ग अरिहंत संबधी नथी. तो पण ते मार्गने अरिहंतनो जाणे ठे एज जैनपणानी आंति ठे.

टीकाः—तया कुपथपतितान् कुमार्गप्रस्थितान् नृन् मानवान् प्रेक्ष्य अवलोक्य तत्प्रमोहापोहाय कुपथपतितनरप्रागुक्त प्रवलमिथ्याज्ञानापनोदाय इदं एतद्विलगिनां मिथ्यापथस्वरूपं किमपि दिग्मात्रं सकलस्य तस्यार्वागूदाशींजिर्जिह्वाशतेनापि वक्तुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेला पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कळुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीजनुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखारुयुं ठे. केमजे ठन्नस्थ दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवके पण लिंगधारीजनुं कुमार्ग कही देखारुवा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञावकदर्शिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमच्युपेत्य न्नवोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंपया कद्वितं न्नव्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संकलय्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जद्वितं अक्षररचनयादृग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सम्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कळुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथी कदर्थनाने पामेला आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाणी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुद्रने तरशे ए प्रकारनी अनुकंपावके प्रथम चित्तमां संकलना करी न्नव्यपणुं प्रतिपादन करवानी इहावके कद्वपना करी कळुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावके कर्तुं, केमजे ते विना बीजाना मोढा आ-गळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमबलेनपर संकलेशनिबंधनं सत्यमपि ववो न वचनीयमिति यदाशंकितं ॥ तदप्यपाकृतं अस्यागमस्यान्यविषयत्वात् ॥ तथाहि ॥ धर्मा

યોગ્યં પ્રતિ હિતૈષિણાપિ સત્યમપિ હિતોપદેશવચનં ન ત્રાષણીયં॥
તસ્ય કર્મબંધહેતુત્વાત્ ॥ તથા ક્વચિદટવ્યાદૌ તસ્થુષા મુનિ-
ના દેદૃશુષાપિમૃગં મૃગયમાણસ્ય વ્યાધસ્યાનુયંજાનસ્યાપિ તસ્ય
પુરતો મૃગદર્શનં સત્યમપિ નાગ્નિધાતવ્યમ્ ॥

અર્થઃ—ચકારનો સમુચ્ચયવાચક અર્થ છે. આ પૂર્વે કહ્યું તેણે
કરીને “ સચ્ચીવી ” ઇત્યાદિ આગમ વચનના બોલે કરીને પરને કલે-
શનું કારણ એવું સત્ય વચન પણ ન બોલવું. એ પ્રકારની જે આશંકા
કરી હતી તે પણ દુર કરી, કેમજે એ આગમ વચનનો વિષય જુદો
હે એ હેતુ માટે. તે જુદા વિષયપણું દેખામે છે જે, જે પુરુષ ધર્મને
અયોગ્ય છે તે પ્રત્યે હિતને ઇચ્છનાર પુરુષે પણ હિતકારી ઉપદેશ વચન
સત્ય છે તોપણ ન બોલવું. કેમજે તેને કર્મબંધનું કારણપણું થાય છે
એ હેતુ માટે. તે કહે છે જે, કોઈક અરણ્ય પ્રમુખ સ્થળને વિષે રહેલા
મુનિયે પારધીના જયથી નાશીને મૃગ સંતાયો છે, તેને પોતે જાણે છે,
તોપણ મૃગયા કરનાર પારધીયે મૃગ ઓળતાં મુનિને પૂછ્યું તોપણ
તે આગળ સત્ય વચન પણ ન બોલ્યા, માટે એવા જગાએ સત્ય ન
બોલવું એમ શાસ્ત્રનો અગ્નિપ્રાય છે.

ટીકા—તદ્વિધાતનિમિશત્વાત્ ॥ કિંતુ તત્ર તદ્વિપરીતં વ-
ક્તવ્યં તદ્વિતત્વાત્ ॥ તદેવ વચનં તત્ર સત્યં ॥ જૂતહિતમિ-
તિવચનાત્ ॥ ઇત્યેવમાદિરસ્યાગમસ્ય વિષયઃ ॥ ઇહ તુ પાર્શ્વસ્વાદિ-
મલિમ્બુચૈર્વશીકૃત્યોત્પથેન સંસારપટ્ટત્રીં નોયમાનં નોરાજકમિ-
વ જતનિવદ્મમેવદ્યકેતાપિ મહાસત્ત્વેન વિદ્યોયમાનસ્ય પૂંકાર

વિચ્રમં વિચ્રતસ્તદુત્પત્યત્વજદ્વપનસ્ય તેષાં સંક્લેશહેતુત્વેપિ
પ્રવચનપ્રજાવનાનમિત્તતયાઽર્ચિત્યપુણ્યસંજારકારણત્વેનાન્નિધા-
નાત્તજ્જદ્વપનમવશ્યં કર્તવ્યમેવ ॥

અર્થ:—કેમ જે તે સત્ય વચન વિધાતનું કારણ છે એ હેતુ
માટે: ત્યારે તે જગાએ શું કરવું? તો તેથી ઉલટું વચન બોલવું. કેમ જે
તે જગાએ તે ઉલટું વચન બોલવું એજ હિતકારી છે. તે વચનજ તે
જગાએ સત્ય છે, કેમ જે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, સત્ય વચન તે કયું?
તો તેનો ઉત્તર એમ કયો છે જે, જે વચન પ્રાણી માત્રને હિતકારી
હોય તે સત્ય વચન જાણવું. પૂર્વે કહ્યું હત્યાદિ સ્થલ એજ એ આગ-
મનો વિષય છે. એટલે એવી જગાએ સત્ય પણ ન બોલવું એમ અન્નિ-
પ્રાય છે. અહીં તો પાસથ્યાદિ ચોર પુરુષોએ વશ કરીને ઉન્માર્ગવને
સંસારરૂપી પોતાને રહેવાનું ગામ તે પ્રત્યે લઈ જવા માંડેલો જેમ જેને
માથે રાજા ન હોય તેવા જગત્ને પોતાની નજરમાં આવે ત્યાં સેંચી
જાય તેનો પેઠે લોકના સમૂહને જોઈ કોઈ મહા સત્ત્વવંત પ્રાણીએ
તે લુંટાતા લોકોનો પોકાર સાંજી તે ચોર લોકને ક્લેશનું કારણ
એવું પણ તે ચોરનું ઉન્માર્ગે વર્તવાપણું પ્રકાશ કરી દેવાનું, તેમ
પ્રવચનની પ્રજાવના થાય એવા હેતુવને ચિંતવનમાં ન આવે એવા
પુણ્યના સમૂહનું કારણ જાણી તે લિંગધારીર્જના સ્વરૂપનું નિરૂપણ
કર્યું તે શાસ્ત્રમાં કરવાનું કહ્યું છે, માટે અવશ્ય કરવા યોગ્યજ છે.

ટીકા:—॥યદુક્તં॥

સુહસીલતેણ ગહિણ, જવયદ્વિં તેણ જગમિય મણાહે ॥

જો કુણ્ડ કુવિયત્તં, સો વન્નં કુણ્ડ સંઘસ્સ ॥

અતઃ કુપથપંકનિમજ્જન્નરનિકરોદ્ધરણાય મયા કિંચિજ્જ-
દ્વિપતમિદમિતિસુષ્ટુક્તં જગવતા પ્રકરણકારેણેતિવૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે કુમાર્ગરૂપી કાદવને વિષે બૂઝતા લો-
કના સમૂહને देखી તેનો ઉદ્ધાર કરવાને અમોએ આ કાંઈક કહ્યું,
માટે સમર્થ એવા આ પ્રકરણના કરનારે લિંગધારીનું સ્વરૂપ નિરૂપણ
કર્યું તે ઠીકજ કર્યું છે, એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૪ ॥

ટીકાઃ—અથ કિમિતિ દિગ્માત્રમેવાન્નિહિતં યાવતા નિઃ
શેષદોષપ્રકાશનેન હિ મિથ્યાપથઃ સુજ્ઞાનઃ સુત્યજશ્ચ જવતી
ત્યાશંક્ય તન્નિરાસચોતકેન યત્ત્વમિતિ પદેનાંતરાપૂર્ય તદ્દોષાણા-
માનંત્યેનાન્નિધાનાશક્યત્વં નિર્દર્શનયાવિર્જાવયન્નાહ ॥ યતઃ ॥

અર્થઃ—શા કારણ માટે લિંગધારીના સ્વરૂપનું નિરૂપણ
દિશમાત્રજ દેખાઈયું? જેવું છે તેવું સમસ્ત દેખાઈયું હોય તો નિશ્ચે
મિથ્યામાર્ગ સુખેથી જાણવામાં આવે તથા સુખેથી ત્યાગ થાય એવી
આશંકા મનમાં ધરી તેનું સ્વરૂપ જણાવનાર ‘યત્ત્વમિતિ’ એ પ્રકારનું પદ વચ્ચે
મુકો તેનો ઉત્તર આ પ્રકારે છે, એમ કહેતાં ગ્રંથકાર જણાવે છે જે-
તે લિંગધારીજના સમસ્ત દોષ અનંતા છે, તે સર્વે દોષ કહેવાનું
મારું સામર્થ્ય નથી એ પ્રકારે નિર્દર્શના અલંકારવડે પ્રગટ કરતા હતા
આ પ્રકારનું કાવ્ય કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्भूतेऽनंतकालात् कलिमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्हन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्त्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिषुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंज्रोन्नोधेः प्रमित्सेत्सकलगगनो ह्वंघनं वा विधित्सेत्॥३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकालात्
प्रोद्भूते यो दोषसंख्यां विविक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्भूते
संजाते अनंतकालात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धांते
पादुर्जावप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काल गया पढी उत्पन्न थएलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काल गया पढी ए-
टले अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काल गये आ लिंगधारीजनो
करेलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमानुं ए ठेद्लु असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्ति, सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलिमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे ॥ दुष्यमा-
कालोह्यपरकालापेक्षया महापापः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संजाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्निवसति॥

અથવા કલિરેવકલહ એવ મલં કિદંતસ્ય નિલયે॥તથાનામ અ-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વક્તારો જ્ઞવંતિ॥અમી જૈના અ-
મી સિતાંબર ત્રિક્લવ ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કળીકાલ સંબંધી પાપનું ઘરરૂપ એટલે દુઃષમા
કાલનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃષમા કાલવ્રમે વીજા કા-
લની અપેક્ષાવ્રમે મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાલમાં અતિશેજ
અઘટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃષ-
મા કાલનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહ્યું છે. અથવા
કળી કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ઘરરૂપ એવો આ લિંગધારી-
જનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ બાહ્યથી લિંગ દેખે
ઠતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્વેતાંબર ત્રિકુ
છે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોહરણાદિવેષસ્તતો ઈંદ્રઃ તતશ્ચ નામને
પથ્યતઃ સુવિહિતસાધરણાન્નામશ્રવણાન્નેપથ્યદર્શનાચ્ચાર્હન્માર્ગ
ત્રાંતિં તાત્વિકજિનપથાદશ્યં દધાને વિત્રાણે ॥ નન્વયં પંથાસ્ત-
ર્હિં જિનમાર્ગ એવ જવિષ્યતીત્યત આહ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોહરણાદિ વેષ, પઠી પૂર્વે કહ્યાં
તે પદનો ઈંદ્ર સમાસ કરવો, વેશ માત્રના નામથી સુવિહિત મુ-
નિના જેવું એક નામ માત્ર સાંજ્ઞલવાથી તથા દેખવાથી અરિહંતના
માર્ગની ત્રાંતિને ધારણ કરતો શાસ્ત્રમાં કહેલો જે જિનમત તેની
ત્રાંતિ ઉપજાવતો, એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે, જે નિશ્ચે એ

लिंगधारीजिनो मार्ग एज जिन मार्ग हशे एवी आशंका थाय ठे तेनो उत्तर कहे ठे जे,

टीकाः—अथ चेति प्रतिकूलपक्षांतरद्योतकमव्ययं ॥ न-
न्वतः परमार्थतः तदन्तिमरेऽर्हन्मार्गधातुके ॥ अयमर्थः ॥ यथाऽ
न्तिमराः प्रवृत्तधातुकाः स्ववेषेण राजादिधातकर्तुमशक्नुवन्तो
वेषपरावर्त्तनेन राजादिकं व्यापादयन्ति ॥ तथैतेपि गृहस्थवेषेणा-
र्हन्मार्गच्छेदनं तथाविधातुमपारयन्तो यतिवेषेण विरुद्धप्ररूप-
णाचेष्टितादिनाऽर्हन्मार्गमुच्छिदन्तीति ज्ञवन्त्यन्तिमराः ॥

अर्थः—‘अथ च’ एटझो विपरीत पक्षांतरने कहेनारो अ-
व्यय ठे. ए हेतु माटेनिश्चे परमार्थथी विचारी जोतां ए लिंगधारीजिन
अरिहंतना मार्गने घात करनारा ठे. तेमां प्रगटपणे आवो जावार्थ
रह्यो ठे जे, जेम राजादिकने ठाना मारनारा घातकी पुरुषो ते पो-
तानो जेवो ठे तेवो वेश राखी राजा प्रमुखने मारवा समर्थ नथी
थता त्यारे पोतानो वेष पलटी बीजो वेष करी राजादिकने मारे ठे.
तेम आ लिंगधारीजिन पण गृहस्थना वेषवने अरिहंतनो मार्ग छेदन
करवा न समर्थ थया त्यारे यतिनो वेष धारण करी विरुद्ध प्ररूप-
णाज करवी; इत्यादि उपायवने अरिहंतना मार्गनो उच्छेद करे ठे
माटे ए घातकी ठे.

टीकाः—ततश्च दुरध्वदुरध्ववर्त्तिनोरजेदोपचारादित्य-
मुपन्यासः ॥ अस्मिन् प्राग्वर्णितस्वरूपे दुरध्वे कुमार्ये कारु-
ण्यात् मास्मामी बुद्धन् जम्हा अस्मिन् कुपथपंक इति दयाध्यवसा-

યાત્ યઃકશ્ચિન્મહાસત્વો નૃષુલિંગિજ્ઞાવનાજ્ઞાવિતેષુ મર્ત્યેષુ
કુબોધં કુદેશનોત્પાદિતમસત્પથે પિ સત્પથત્રમં નિરસિસિષુર્વિ-
જિત્સુઃ ॥ યદિ હિ કથંચિદમીષાં મૂઢાનાં દુરધ્વદોષસામસ્ત્ય-
પ્રદર્શનેનાયં કુબોધો વિધ્વંસતે તદામી ઉપકૃતા ત્રવંતીત્યાશયેન
દોષસંખ્યાં દૂષણેયતાં વિવક્ષેત્ અજિધિત્સેત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુમાટે દુષ્ટ એવો જે માર્ગ અને જે દુષ્ટ માર્ગમાં
રહેનાર પુરુષો એ બેનો ઉપચારથી અન્નેદ ઠે તેથી એ પ્રકારે કહ્યું.
આ પૂર્વ કહ્યો એવો જે દુષ્ટ માર્ગ તેને વિષે જરુપુરુષો બુદ્ધે ઠે, તેને
દેખી એ પ્રકારની કરુણા આવી જે, આ પુરુષો કુમાર્ગરૂપી કાદવમાં
બુદ્ધે ઠે એવા અધ્યવસાયથી તેમને ઝડૂરવા આ કહ્યું ઠે, એમ સંબંધ
જાણવો. લિંગધારીજની જ્ઞાવનાવદે સહિત થયેલા તથા કુદેશનાથી
નત્પન્ન થયેલો જે કુબોધ એટલે અસત્ માર્ગને વિષે પણ આ સત્
માર્ગ ઠે એવો જ્ઞાંતિ તેને નાશ કરવા ઇચ્છતા અને જય પામતા એવા
પુરુષો તેની મધ્યે કોઈક મહાસત્ત્વવાળો પુરુષ એમ વિચારે ઠે જે,
કોઈ પ્રકારે આ મૂઢ પુરુષોને દુષ્ટ માર્ગ સંબંધી સમસ્ત દોષ દે-
ખાતીએ તો તેણે કરીને એમનો કુબોધ નાશ પામે તો એમનો ઉપ-
કાર કર્યો કહેવાય એવા અજિપ્રાયવદે દોષ સંખ્યાને કહેવા ઇચ્છે ॥

ટીકાઃ—એતાવત્ સંખ્યા અત્ર કુર્માર્ગે દોષાઃ સંતીતિ યો-
વક્તુમિચ્છેદિત્યર્થઃ ॥ સં પુમાન્ અંજોજલં અંજોધેરર્ણવસ્ય પ્રમિ-
ત્સેત્ ॥ ઇયદત્રાંજ ઇતિ ચુલુકાદિન્નિઃ સંચિખ્યાસેત્ ॥ જલ-
ધિજલપ્રમિત્સાનિદર્શનેન દુરધ્વદોષાણામસંખ્યેયતાસિદ્ધ્યા

अपरितुष्यन् विवक्षिततदानंत्य चिरुयापयिषया निदर्शना-
तरमाह ॥

अर्थः—एटले आ कुमार्गने विषे दोषनी आटली संख्या
ठे, एम जे कहेवा इहे ठे (एटलो अर्थ ठे) ते पुरुष समुद्रना जळनुं
प्रमाण करे जे आ समुद्रमां आटलुं जळ ठे, एटले अंजलि आदि-
कवने कहेवा इहे, जे समुद्रनुं जळ आटली अंजलियो प्रमाणे ठे.
समुद्रना जळनी प्रमाण करवानी इहानुं दृष्टांत देखारुं तेणे करी-
ने दुष्ट मार्गना दोषनुं असंख्यातपणुं सिद्ध थयुं तेणे करीने संतोष
न पामतां ग्रंथकार वळी ते दोषनुं अनंतपणुं ठे एम कहेवानी इहाए
बीजुं दृष्टांत कहे ठे.

टीकाः—सकलगगनोद्वंघनं पदूच्यां समग्रांतरिकांतप्राप-
णं वेति पक्षांतरे विधित्सेत् चिकीर्षेत् ॥ अयं च निदर्शना ना-
मालंकारः ॥ यत्र प्राकरणिकाप्राकरणिकयोः परस्परं संबंदा
जावादुपमायां पर्यवसानं सा निदर्शनेति तद्वज्रहणात् ॥

अर्थः—समस्त आकाशनुं उल्लंघन पगवने करवा इहे
एवो ठे, एम बीजा पक्षने विषे अर्थ थयो ए निदर्शना नामे अलं-
कार थयो. जे जगाए वर्णन करवा योग्य जे वस्तु तथा तेथी बीजी
वस्तु ए बेतो परस्पर संबंध नथी ए हेतु माटे उपमाने विषे पर्य-
वसान थवुं ते निदर्शनालंकारनुं लक्षण ठे.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

અન્નવદ્વસ્તુસંબંધ ઉપમા પરિકલ્પક इति तदत्र प्राकरणिकाप्राकरणिकयोर्दुरध्वदोषदोषसंख्याविवक्षणजलधिजलप्रमित्सयोर्दुरध्वदोषसंख्याविवक्षणसकलगगनोल्लंघनविधित्सयोर्वा पृथक्पृथग्विषयत्वादन्योन्यासंबन्धयोरुपमायां पर्यवसानं॥ सागरांजःप्रमित्सेव च सकलगगनोल्लंघनविधित्सेव वा प्रकृतपुरुषेण दुरध्वदोषसंख्याविवक्षा ॥

અર્થ:—તે કહ્યું છે જે, ઉપમાની પરિકલ્પના કરનાર વસ્તુનો સંબંધ જેમાં હોય તે નિર્દર્શનાલંકાર કહીએ, માટે આ જગાએ વર્ણન કરવા યોગ્ય ને અવર્ણન કરવા યોગ્ય એવા જે દુષ્ટ માર્ગના દોષ કહેવા તે તથા સમુદ્રના જલનું માન કરવું તે બેનું અથવા દુષ્ટ માર્ગના દોષની સંખ્યાનું કહેવું તથા સકલ આકાશનું ઉલ્લંઘન કરવાની ઇચ્છા એ બેના વિષય જૂદા જૂદા છે, તે હેતુ માટે એ બેને પરસ્પર સંબંધ નથી તેથી ઉપમા અલંકારને વિષે એનું પર્યવસાન છે, કેમ જે સમુદ્ર જલનો પ્રમાણ કરવાની ઇચ્છા જેવી છે અથવા સકલ આકાશને ઉલ્લંઘન કરવાની ઇચ્છા જેવી છે તેવી પુરુષને આ ચાલતો લિંગધારીઝનો કરેલો દુષ્ટ પ્રવાહરૂપ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરવાની ઇચ્છા છે. એટલે પરમાર્થ એ છે જે એ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરી શકાય એવી નથી.

ટીકા:—ततोऽयमर्थः ॥ ॥ यथा सागरांजोऽतिन्यूपस्त्वात् प्रमातुमशक्यं सकलगगनोल्लंघनं वानंत्याद्विधातुमशक्यं तथा दुरध्वस्य महामिथ्यात्वरूपस्य लोकोत्तरविरुद्धासमंजसचेष्टितः

शतसहस्रसंज्ञतत्वात्तद्विषयसंख्याप्यति बाहुल्याद्भवतुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाज्युपगमो जविष्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्फुट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नथी थवातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं ठव्घन करवा समर्थ नथी थवातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सैकमो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे. माटे कही श-
काती नथी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखामी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश थशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति थशे, एवी बुद्धिये करीने आ कह्युं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन लिङ्गिनश्चेद्यतयो न ज्वन्ति ॥ त-
र्हि न संत्येव क्वचित्संप्रतिश्रुतोक्तलक्षणज्ञाजो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाज्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
भूढंप्रति लिङ्गिज्यः पक्षात्तरसंसूचकेन तथा शब्देनांतरापूर्व
संप्रति वर्त्तमानतया कालोचितयतिलक्षणलक्षितान् सुविहि-
तयतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कह्यो ए न्याये करीने

लिंगधारि जो यति न होय तो आ कालमां कोई जगाये सिद्धां-
तमां जेवां लक्षण कहां ठे, तेवा लक्षण वाळा यति नथीज केमके
तेवा लक्षण वाळा यति कोइ जगोए देखाता नथी, ए हेतु माटे.
वळी ज्ञान दर्शने करीने जे जगवत्तुं तोर्थ वर्त्ते ठे, एम जाणता
शिष्य प्रत्ये लिंगधारी विनां शास्त्र लक्षणथी मळता आवता एवा
सुविहित यतियो ठे, ए प्रकारनो पक्षांतरने जणवनार तथा शब्द
मध्ये मूकी वर्त्तमान कालमां उचित एवा यति लक्षणवने सहित
सुविहित यति ठे एम प्रतिपादन करता सता कहे ठे.

तथाच ॥ मूलकाव्यम्:—

न सावद्याम्नाया न, बकुश कुशीलोचित यति ।

क्रिया भुक्ता युक्ता, न मदममताजीवन ज्ञयैः ॥

न संक्षेसावेशा, न कदन्निनिवेशा न कपट ।

प्रिया ये तेद्यापि स्युरिह, यतयः सूत्ररतयः ॥ ३६ ॥

टीका:—तथेति यथा संप्रति न्यूयांसो लिंगिनः संति तथा
तेन प्रकारेण विरत्ताः सुविहिता अपीत्येतदेवाह ॥ तेद्यापि स्यु-
रिह यतय इति संबन्धः ॥ आम्नायो गुरुशिष्यप्रतिशिष्यादिक्रमेण
संप्रदायः सावद्यः प्राग्वर्णितौद्देशिकजो जनाद्युपजोगादेः सपाप
आम्नायो येषां ते तथा नजा तेषां निषेधः ॥ अधुना तनरुढ्यौद्देशि-
कजो जनचैत्यवासादिना सावद्यसंप्रदायवन्तो येन ज्ञवन्ति तथा ॥

अर्थः—ते प्रकारे नथी एटले जेम वर्तमान काळे घणा लिंगधारीउं ठे, ते प्रकारे सुविहित नथी. सुविहित विरल ठे, पण सुविहितनी नास्ति नथी. जे हेतु माटे अद्यापि एटले आ काळमां पण सुविहित ठे, ए प्रकारनो संबंध आ काव्यमां जाणवो. आम्नाय जे शिष्य तेना शिष्य इत्यादि क्रमनो संप्रदाय ते पूर्वे कळुं जे नडे शिक नोजनादिकनुं नोगववुं तेणे करीने सावद्य थएलो ए प्रकारनो नथी आम्नाय जेमनो एवा, एटले आ काळनी रुढीये नदेशिक नोजन तथा चैत्यवास इत्यादिके करीने सावद्य संप्रदाय वाळा जे नथी ते.

टीकाः—बकुशं शबलमतिचारपंकेन समलं प्रक्रमाच्चारित्रं ॥
ततश्च बकुशचारित्रयोगात्साधवोपि बकुशाः ॥ ते च द्विधा ॥
उपकरणदेहजेदात् ॥ तत्रोपकरणबकुशा येवर्षाप्रत्यासत्तिमंतरे-
णापि कदाचिद्वस्त्रादिकं धावन्ति श्लक्ष्णाद्यंशुकादिच जिघृक्षन्ति
कदाचित् परिदधते च ॥

अर्थः—॥ तथा बकुश केतां शबल एटले अतिचाररूपी कादववमे मेलुं थएलुं चारित्र, तेना योगथी साधु पण बकुश कहीए, ते साधु बे प्रकारना ठे, तेमां एकतो उपकरण जेदथी अने बीजा देह जेदथी, तेमां उपकरण बकुश तेने कहीए जे वर्षाकाल समीप थया विना पण क्यारेक वस्त्रादिकने धुए तथा जीणां सारां इत्यादि गुण युक्त वस्त्रादिकने गृहण करवा इच्छे. तथा क्यारे तेनुं धारण पण करे.

टीकाः—पात्रदंरुकाद्यपि घृष्टं तैलादिम्रक्षणात्पादिततेज-

स्कं च धारयति ॥ उपकरणमप्यतिरिक्तं प्रार्थयन्ते इति ॥ देहबकु-
शास्तु ये क चरणनखादीन् कदाचिन्निर्निमित्तं नूषयन्तीति ॥ इमे-
च द्विविधा अपि शिष्यादिपरिवारादिकां विज्ञूतिं तपःपांक्त्या-
दिप्रज्ञवं च यशः प्रार्थयन्ते तदासादनेन च प्रमोदन्ते तेषां हि श्रुति-
चारैर्वहुनिः शबलिता अपि कर्मक्षयार्थमुद्यता इत्यादि लक्षण
युक्ता बकुशाः ॥

अर्थः—तथा पात्रां तथा दांको इत्यादिक पण घशेलां ते-
लादिके चोपमेलां झळझळाट एवां करी धारण करे अने अधिक
उपकरण पण प्रार्थना करी राखे. हवे देह बकुश तो तेने कहीए,
जे हाथपगना नखादिकेने क्यारेक कारण विना पण शोभावे. ए
वे प्रकारना बकुश पण शिष्यादि परिवाररूपी विज्ञूतिने तथा तपथी
उत्पन्न थएलु तथा पंक्तिपणार्थी उत्पन्न थएलुं जे यश तेनी प्रार्थना
करे अने ते मळवार्थी राजी थाय अने ठेदने योग्य एवा घणा अ-
तिचारवमे शबळ थया ठे एटले युक्त थया ठे तोपण कर्मक्षयने अर्थे
उद्यमवंत ठे, इत्यादि लक्षण युक्त होय तेने बकुश कहीए.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

उपकरणदेहचोस्का इह्रीरसगारवासिया निञ्चं ॥
बकुसवलठेयजुत्ता निगंथा वाउसा नणिया ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, उपकरणने तथा दे-
हने चोखां राखे तथा क्यारेक ऋद्धिगारव तथा रसगारखे सहित

होय तथा नित्ये घणुं शबळ एटले घणुं मलिन ठेद प्रायश्चित्त आवे
त्यां सुधी मलिन चारित्र सहित एवा जे निर्ग्रथ ते बकुश कहिए.

टीकाः—तथा कुत्सितं शीलं चरणं येषां ते तथा ॥ तेपि-
द्धिधा ॥ आसेवनाकषायजेदात् ॥ तत्रासेवनाकुशीला ये ज्ञान
दर्शनचारित्रतपांसि किंचिदुपजीवंतिकषायकुशीलास्तु ये क्रो-
धादिभिः कषायैर्ज्ञानादिगुणान् युञ्जन्ति अथवा कषायै
ज्ञानादीन् ये विराधयन्ति ॥ जवोहेदायोपस्थिता अपीत्यादि
लक्षणजाजश्च कुशीला इति ततो बकुशश्च कुशीलाश्चेति द्वंद्वः

अर्थः—बळी कुत्सित एटले निंदित ठे चारित्र ते जेमनुं ते
कुशील कहिए. ते कुशील बे प्रकारना ठे. तेमां एक तो आसेवना
कुशील तथा कषाय कुशील एवा जेदर्थी. तेमां आसेवना कुशील
तेने कहिए जे, ज्ञान दर्शन चारित्रने तथा तपने कांइ आजीविका
रूपे धारण करे, अने कषाय कुशीलतो क्रोधादि कषाये करीने ज्ञा-
नादिक गुणने जोमे (जेळवे) अथवा कषाये करीने ज्ञानादिक
गुणनी जे विराधना करे अने संसारनो उहेद करवा तत्पर पण थ-
एला इत्यादि लक्षणवाळा ठे ते कुशील कहिए. त्यार पढो बकुश
ने कुशील ए बे प्रदत्तो द्वंद्व समास करवो.

टीकाः—तेषामुचिता योग्या यतिक्रिया प्रत्युपेक्षाप्रमार्जित-
प्रभृतिका साधुसमाचारी तथा मुक्ता रहिता ये न ज्वन्ति ॥ प्रत्यहं
यतिकृत्य पक्षिहणा पमज्जणा, निस्क्रिया दोष युञ्जणा चेव ॥

પત્તગધુચણ વિચારા ચંમિલ માવસ્સયાઙ્ગેત્યાદિ ॥ દશવિધ
ચક્રવાલાદિ સામાચા ચારીરિણ ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય એવી જે મુનિની ક્રિયા પમિલેહણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત એવા જે નથી એટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય એવી ક્રિયા જે પ-
મિલેહણ ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ગ્રંથસ્નાતકંપરિહારેણ ચઢ્ઢકુશ
કુશીલોચિતક્રિયાયુક્તયતિગવેષણં તત્તૈરેવ સર્વતીર્થકરાણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સર્વજિણાણં જહ્મા, વકુશકુશીલેહિં વટ્ટે તિત્થ,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાદિજિરાત્મો-
ત્કર્ષપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિષુ પ્રતિવંધો મમૈતેયોગક્ષેમં વહંતિ
તતો યદ્યમીષાં ક્વાપ્યનિષ્ટં ન સંપદ્યતે ઇત્યાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃસ્વાખ્યાં યતેરપિ તદ્દત્તેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ગ્રંથ તથા સ્નાતક એ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે વકુશ કુશીલને યોગ્ય એવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત એવા
યતિ યોગી કાઢ્યા તેનું કારણ એ છે જે, વકુશ કુશીલવરુદ્ધ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને વકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમારુ છે એવા વચનથી, વળી
તે વકુશ કુશીલ કેવા છે ? તો પોતાના ઉત્કર્ષને જણાવનાર જા-
ત્યાદિક જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી શકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
ક્ષેત્રઃ વિષે પ્રતિવંધ એટલે આ શ્રાવક તો મારા છે મારો યોગ ક્ષેમ

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एम थाय ठे जे आ श्रावकादिकनुं क्यारे पण अनिष्ट एटले माठुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने यति पण ते श्रावकना सुखवने सुखी थाय ठे, अने दुःखवने दुःखी थाय ठे. एटलो ज्ञावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीकाः—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् ज्ञयं-
तद्ज्ञावसंज्ञावनया जीतिर्गृहिर्निर्विदितशैस्थित्याः सिद्धांताध्य-
यनादिविरहिता वा गृहस्थबन्धोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहतया शुद्धं
प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहाज्ञावेन कथं वयं जीविष्याम इत्या-
द्यध्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थः—आजीविका एटले निर्वाह तेथी जे ज्ञय तेनी
संज्ञावनाये करीने जे ज्ञय, एटले गृहस्थ लोकोये जाणुं ठे शिथि-
लपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणे रहित अथवा
गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए
श्रावक निर्वाह नहीं करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यव-
साय, एटलो अर्थ जाणवो, तयार पढो मद पद साथे छंद
समास थाय.

टीकाः—तैर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्रकन्यादिसंग-
त्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्त्यो गृहस्थादिषु मनताद्यवकाशः
क्लीबानामेव तद्ज्ञावात् ॥ एवं च सति ममतादिनिर्वर्जिताः ॥
तथा संक्षेपः अविविन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राध्यवसायः

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येषामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन ज्वंति॥संज्वलनकषायोदयत्वेन तेषां तन्निबन्धनप्रथमा-
दिकषायोदयान्नावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्ववंत पुरुषो स्वजन तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करिने प्रव्रज्या गृहण करे
ठे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज यतो
नथी एटले तेवा महांत पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता थाय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा ठे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविबिन्न प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अध्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते ठे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते बकुश
कुशीलने संज्वलन कषायनो उदय ठे. पण तेमदादिना कारण
नूत जे प्रथमादि कषाय एटले अनंतानुबन्धि आदि कषाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्निनिवेशाः अनाजोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञते अच्युपगते वावस्तुनि कुत्सितमानसाग्रहवंतो ये न
ज्वंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणामाज्ञावात् ॥ ममताजीवन
जयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्सित आग्रहवाळा नथी एटले अजाणपणे अ-

न्यथा प्रकारे वस्तु कह्यामां आवे अथवा अंगिकार करवामां आवे तो जेमने कदाग्रह नथी. केमजे ते कदाग्रहनुं कारणरूप जे मि-
थ्याजिमान ते तेमने विषे नथी ए हेतु माटे. बळी ते बकुश कु-
शील केवा ठे? तो जेमने कपट वाहाळुं नथी एवा एटले माया प्र-
धान जे अनुष्ठानो क्रिया तेने विषे तत्पर एवा नथी. केमजे ते माया
कपट ठे कारण जेनुं एवुं जे लोकरंजन परिणाम तेनो अज्ञाव ठे,
ममता तथा आजीविका तथा ज्ञय इत्यादिक साधुपणाना बाधक
ठे, ए हेतु माटे यतिने सर्वथा प्रकारे ए त्याग करवा योग्यज ठे ए
हेतु माटे तेमनो निषेध आ जगाए विशेषे करी देखाम्यो ॥

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

एवं च संकलिता, माइछाणंमि निच्च तद्विद्धा ॥
आजीवियज्ञयधत्था, मूढा नो साहूणो नेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे माठा अ-
ध्यवसायवाळा तथा.

टीका:—य एवं गुणगणीयेतास्ते यतयः साधवः अद्यापि
सुसाधुविरहितयाशंकिते दुःषमाकालेपि आस्तां दुषमसुष-
मादावित्यपि शब्दार्थः स्युर्नवेयुः इह प्रवचने सूत्ररतयः सिद्धां-
ताध्ययनाध्यापनव्याख्यानश्रवणपरायणाः अध्ययनादिकर्तव्य-
ताविषयतयैव तेषां शास्त्रीयशिक्षाश्रवणात् ॥

અર્થ:—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. આ કાલમાં પણ એટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકાએ સહિત એવો આ દુષમા કાલ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુષમ સુખેમાદિક બીજા કાલમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો અપિ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાળા એટલે સિદ્ધાંતનું જાણવું જાણાવવું, કહેવું, સાંજાળવું તેને વિષે તત્પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જાણવું ઇત્યાદિ તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજાળીએ ઠીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ લિંગિન ઇવ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તૈષામુન્માદાયજ્ઞાવઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂત્રાધ્યયનાદેરેવં ફલત્વાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યથોક્તલક્ષણજ્ઞાજો યતયોઽદર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

૫૪૪

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુચ્છં જાણવું તથા જાણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજાળાવવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ લિંગધારીઝનો પેઠે જે દિવસથી પ્રવજ્યા લીધી તે દિવસે આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે તત્પર નથી થતા. એ વચન કર્યું તેણે કરોને તે સુવિહિત સાધુને ઝન્માદ આદિ દોષ તથા એમ પ્રતિપાદન કર્યું. મોટા પુરુષોને

सुत्रादिकनुं जणवुं इत्यादिकथी ए प्रकारनुं फलपणुं थाय ठे ए हेतु माटे, ए कळुं तेणे करीने आ काळमां पण शास्त्रमां कहेलां जे लक्षण तेणे सहित एवा यति ठेज. पूर्वे प्रतिवादि ए निषेध कयों हतो जे आ काळमां शास्त्रोक्त लक्षणवाळा साधु नथी, केमजे ते देखाता नथी. इत्यादि जे आशंका करी हती तेनुं खंमन कर्युं.

टीका:—कालादिदोषात् प्रायशस्तथाविधयतीनामदर्शने-
पि क्वापि तेन संतीत्यनाश्वासस्य कर्तुमयोग्यत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

कालादोसउं कहवि, जइवि दीसंति तारिसा न जइ ॥
सवत्थ तहवि न छित्ति नेव कुज्जा अणासासं ॥

अर्थ:—कालादि दोषथी बहुधा ते प्रकारना यतिनुं नाम देखामनुं कोइ जगाए थतुं नथी तेणे करीने ते प्रकारना सुविहित साधु नथी ए प्रकारनो विश्वास राखवो ते अयुक्त ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे, जो कालादि दोषथी कदापि ते प्रकारना सत्पुरुषो देखवामां आवता नथी तोपण सर्व जगाए तेवा सत्पुरुषोनो विभेद थयो ठे ए प्रकारनो अविश्वास न राखवो ॥ ३६ ॥

टीका:—आतीर्थमागमे वकुशकुशीलानामनुवृतिश्रव-
णात् ॥ यदाह ॥ न विना तिर्यग्नियं गेहिं नातिर्या यनिषंभया ॥
उकायसंजमोयाव ताव अणुसज्जसाधुएहमिति ॥ वकुशकुशी

સયોરનુવૃત્તિરિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્ ॥ તથાચ જ્ઞાનદર્શનાજ્યામેવ
સંપ્રતિ તીર્થમિતિ બ્રુવાણસ્ય જવતઃ પ્રાયશ્ચિત્તાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
કેસિંચિય અણ્સો, દંસણનાણેહિ વટ્ટણ તિત્થં ॥ બુઢ્ઢેનં ચ ચરિત્તં,
વયમાણે જારિયા ચત્તરો ॥ અસદ્ગ્રહાત્તદનિઘ્ઢતશ્ચસંઘવાહ્યત્વ
પ્રસંગાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જો જણઈ નથિ ધમ્મો, નય સામણ્યં ન ચેવય વયાઈ ॥
સો સમણસંઘવજ્જો, કાયવો સમણસંઘેણ ॥

અર્થઃ—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અસત્ આગ્રહથી તે
વાતને ન ઇચ્છતા જે પુરુષો તેને સંઘ બહાર કરવાનો પ્રસંગ છે. તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જો કોઈ એમ કહે જે ધર્મ નથી, સામા-
યિક નથી, વ્રતાદિ નથી તો તે પુરુષને શ્રમણસંઘે શ્રમણ સંઘથી
બાહાર કાઢવો.

ટીકાઃ—તસ્માત્સંત્યયાપિ વિરલાઃ પ્રાગ્વર્ણિતગુણા મુનયઃ
॥ યદાહ ॥ તા જ્ઞાસરાસિગહ્વિહુ-રિણ્ણિ તહ્ દક્ષિણેવિશ્હ રિરન્ને ॥
અઢ્ઢિ ચિય જા તિત્થં, વિરલતરા કેહ મુણિપવરા ॥ ઇતિવૃ-
ત્તાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ—તે માટે આ કાલમાં પણ પૂર્વે જેના ગુણ વર્ણન કર્યા
એવા મુનિજી વિરલ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે—

टीकाः—तदेवं दुःषमायामपि सुविहितयतिसत्तां व्यवस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःषमा कालमां पण सुविहित यति ठे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज वंदनीयपणुं ठे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज ठे एम देखारुता ठता कहे ठे. ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविन्नाः सोपदेशाः श्रुतनिकषविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
नुष्ठानाः शूद्धमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्य
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविन्ना-
मोक्षान्जिलाषुकाः ज्ञवन्नीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिबद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव जविष्यन्ति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह.

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रका-
रनो संबंध जाणवो. ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अजिलाषी अ-

टीकाः—सोपदेशाः धर्मदेशनात्पराः नत्वालस्यसात-
शीलत्वादिना तद्भिमुखाः तं विना ज्ञव्योपकाराज्ञावात्तस्य चाव-
श्यं यतिना विधेयत्वात् ॥ अन्यथात्मंजरित्वमात्रप्रसंगात् ॥ यथा
कथंचित् तदज्ञवमुक्तिगामुकेनापि कृतकृत्येन जगवता ज्ञवि-
कोपचिकीर्षया तदादरणात्

અર્થ:—જે સુસાધુ કેવા છે ? તો ધર્મ દેશના કરવામાં તત્પર છે. પણ આઠસ તથા સાતાસુખ શીલપણું ઇત્યાદિકે કરી ધર્મ દેશનાથી વિમુખ નથી, કેમજે તે ધર્મ દેશના વિના જીવ્ય પુરુષનો ઉપકાર થતો નથી એ હેતુ માટે, ને તે જીવ્ય પુરુષનો ઉપકાર યતિએ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, જો એમ ન હોય તો તે યતિને બદરંજરીપણાનોજ પ્રસંગ આવે એટલે તે યતિ પેટજીરાજ કહેવાય પણ પરોપકારી ન કહેવાય, કેમજે તેજ જીવમાં મુક્તિ જનાર અને કરવા યોગ્ય જે કાર્ય તે જેણે સંપૂર્ણ કર્યું છે એવા જીગવંતે, જીવ્ય પ્રાણીનો ઉપકાર થશે એમ ધારી ધર્મ દેશનાનો આદર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

टीकाः—ग्लानादिनाप्याचार्येण धर्मव्याख्यानमवश्यंकर्तव्यमित्यागमेऽभिधानाच्च ॥

॥ यदाह ॥

॥ दोचेव मंसगाइ, खेले काइयसंदो सगस्संचिए ॥ ॥

॥ एवं विद्वेदिमिचवक्त्राणि ज्ञानिना वरयो ॥ १४५ ॥

अर्थः—आचार्यादिक ग्लान होय तो पण तेणे धर्म व्याख्यान अवश्य करवुं, ए प्रकारे आगममां पण कळुं ठे. ते आगम वचन आ प्रकारे ठे जे--

टीकाः—श्रुतनिकषविदः आगमरहस्यनिपुणाः ॥ एतेन गीतार्थतया धर्मकथाधिकारित्वमाह ॥ अगीतार्थस्य तदयोगात्

॥ यदाह ॥

कुसुमयसुर्गमहणो वि विबोहर्ज नवियपुंररीयाणं ॥

धम्मोजिणपन्नतो, पक्कज्जण कहेयवो ॥

अर्थः—आगमनुं रहस्य जाणवामां अति माह्या, ए कळुं तेणे करीने एमने विषे गीतार्थपणुं ठे ए हेतु माटे धर्म कथानुं अधिकारपणुं ठे एम कहे ठे, अने जे गीतार्थ नथी ते धर्म कथाना अधीकारी नथी.

टीकाः—एवंविधा अपि स्वयं क्रियाशिथिला नविष्यंतीत्य-
त आह ॥ क्षेत्रकालाद्यपेक्षं अस्मिन् क्षेत्रे अमुष्मिन् काले आदि
शब्दाच्चरीरबलादिग्रहः॥ एवं विधे च बले सति विधीयमानमेत-
दनुष्ठानमस्माकमात्मसंयमशरीरयोरबाधकं नवीष्यतीति देश
समयबलानुसार्यनुष्ठानं विहारक्रमादिक्रियाकांक्षं येषां ते तथा॥

अर्थः—ए प्रकारना ठे तो पण पौते सुविहित साधु क्रिया शिथिल हशे, एवी शंकानो नाश करतासता कहे ठे जे, आ क्षेत्रने विषे आ कालने विषे आदि शब्दवने शरीर बळादिकनुं पण ग्रहण करवुं एटले आ प्रकारनुं बळबते करवा सांकेळुं आपणुं अनुष्ठान

आत्म संयम शरीरने बाधक नही करे, ए प्रकारे देश समय बळने अनुसरतुं जे अनुष्ठान एटले विहार क्रमादिक्रियाकांरु ते जेमने ठे एवा.

टीका—तथा अनेन पदद्वयेन ज्ञानक्रियानयानुगामित्वं तेषां निवेदितं ॥ तत्प्रधानत्वादीक्षायाः केवलयोरनिष्टफलत्वा-
न्निधानेन समुदितयोरेव तयोः पंग्वंधयोरिवेष्टफलसाधकतया तै-
रिष्टत्वात् ॥

॥ यदाह ॥

हयं नाणं क्रियाहीणं हया अन्नाणुं क्रिया ॥

पासंतो पंगुलो दहो धावमाणो य अंधन ॥

अर्थ—बळी ते सुविहित साधुने आ बे पदवने ज्ञानक्रि-
याने अनुसरवापणुं ठे एम देखामयुं केमजे दिक्षाने ज्ञान क्रियानुं
प्रधानपणुं ठे ए हेतु माटे, एकलुं ज्ञान अने एकली क्रियानुं अनिष्ट
फल कह्युं ठे माटे ए बे एकठां होय त्यारेज पांगलो ने अंध ए बेनी
पेठे इष्ट फलनुं साधकपणुं न्युं ठे. शास्त्रमां कही
ठे, जे क्रिया विनानुं ज्ञान ठे. विनानी क्रिया
ठे ते हीण ठे. हतो तो पण
दग्ध अयो द
लुं ज्ञान -

ट

पयाज्ञाअं

अर्थ

મોટા પુરુષ કહે છે. એક ચક્રવર્તી રથ ચાલી શકતો નથી. આંધળો ને પાંગળો વનમાં એકઠા મળ્યા તો નગરમાં પેઠા તેમ જ્ઞાન ક્રિયા એ બે એકને વિષે હોય તો સિદ્ધિ થાય, તે ઉપર એ અંધપંગૂ ન્યાય જાણવો. આંધળા ઉપર પાંગળો બેઠો ત્યારે આંધળાના પગ ને પાંગળાની આંખો એ બે એકઠાં મળ્યાં તો દાવાનલથી ઝગરી નગરમાં સુખે પેઠા.

ટીકા:—એવંરૂપા અપિ કુતોપિ કદાગ્રહગરલોદ્ગારાદુત્સૂત્રં પ્રજ્ઞાપયોષ્યંતીત્યત આહ ॥ શુદ્ધમાર્ગપ્રકટનપટવઃ ॥ યથાર્થ-શ્રુતપથપ્રકાશનચતુરાઃ ॥ અણીયસોપ્યુત્સૂત્રપદસ્ય દારુણં વિ-પાકં વિદંતઃ કથમપિ તે તન્ન વદંતીત્યર્થઃ

અર્થ:—એ પ્રકારના તે સુવિહિત સાધુ છે તોપણ ક્યારેક કદાગ્રહરૂપી જેરના ઝંઝકારથી ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપતા હશે એવી આશંકા કરી તેનો ઉત્તર વિશેષણદ્વારા કહે છે. જે, તે સુવિહિત સાધુ કેવા છે ? તો યથાર્થ સિદ્ધાંતના માર્ગનો પ્રકાશ કરવામાં ચતુર છે, અતિ-શે થોડું પણ ઉત્સૂત્ર પદનું જાણ થાય તો તેનો દારુણ વિપાક છે એમ જાણે છે માટે કોઈ પ્રકારે પણ તે ઉત્સૂત્રને નથી બોલતા એ-ટલો અર્થ છે.

ટીકા:—અતએવ કથંચિત્ કર્મદોષાચ્ચરણ કરણાલસેનાપિ શુદ્ધ એવ માર્ગઃ પ્રરૂપણીયઃ ॥

॥ યદુક્તં ॥

હુજ્જ હુ વસણપ્પત્તો, રશીરુદુવલયાઈ અસન્મત્થો ॥

ચરણકરણે અસુદ્ધોસુદ્ધં મર્ગં પરૂ વિજ્ઞા ॥

અર્થઃ—એજ હેતુ માટે કોઈ પ્રકારના કર્મ દોષથી ચરણ કરણમાં આવસુ હોય તેણે પણ શુદ્ધ માર્ગનીજ પ્રરૂપણા કરવી, તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકાઃ—તથાવિધસ્યાપિ શુદ્ધપથપ્રરૂપણાત્ પ્રેત્ય બોધિપ્રાપ્ત્યા કથંચિત્સંસારપારાવારનિસ્તારાત્ ॥ અશુદ્ધપથ-પ્રરૂપકસ્ય ડુષ્કરક્રિયાકારિણોપ્યમુત્ર બોધિહૃત્યાનંતઞ્ચવર્તિર્વર્તનાત્ ॥ અતએવ તાદૃશસ્ય દર્શનમાત્રમપિ શ્રુતે નિવારિતં ॥

અર્થઃ—તેવો છે તોપણ, એટલે ક્રિયાત્રષ્ટ છે તોપણ શુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, એ હેતુ માટે મરણ પામ્યા પછી સમકીત પામીને કોઈ પ્રકારે સંસાર સમુદ્રનો નિસ્તાર કરશે, અને અશુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, ને તે જો ડુષ્કર એટલે અતિ આકરી ક્રિયાનો કરનાર છે તો પણ પરલોકમાં, સમકીત નાશ થવાથી અનંતા જન્મ ત્રમણ કરશે એ હેતુ માટે, તેવાનું દર્શન માત્ર પણ સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે.

ટીકાઃ—॥ યદાહ ॥

ઉમગ્ગદેસણાણ, ચરણં નાસિંતિ જિણવરિંદાણં ॥
વાવન્નદંસણા સ્વલુ, નહુ લખ્ખા તારિસા દટ્ટું ॥

અતઃ શુદ્ધપથમેવ તે પ્રથયંતિ ॥ એત એવ પ્રાસ્તમિથ્યાપ્રવાદાઃ સ્વપક્ષે નિરાકૃતોત્સૂત્રોચ્ચાવચવક્તવ્યતાઃ પરપક્ષેતુ નિરસ્તપ્રાવાહકમતાઃ ॥ વંદ્યા યથાર્હ ક્લાદશાવર્તવંદનાદિના પ્રણમનીયાઃ ॥

સત્સાધવઃ સુવિહિતયતયઃ ॥ અસ્મિન્ જિનશાસને દુષ્ય-
માકાલે વા ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે શુદ્ધ માર્ગને તે સુવિહિત સાધુ જે તે
વિસ્તાર પમારશે, માટે તે કેવા છે ? તો નાશ કર્યા છે મિથ્યાત્વના
ખોટા વાદ તે જેમણે એવા એટલે પોતાના પદ્ધતિમાં ઉત્સૂત્ર સંબંધી
કાંઈ પણ જાણણ તે જેમણે નિવારણ કર્યું છે એવા, અને પરપદ્ધતિમાં
એટલે અન્ય દર્શનીમાં તે તે દર્શન સંબંધી પ્રવાદ એટલે વિપરીત વાદ,
તે જેમણે સ્વરૂપ કર્યા છે એવા સમર્થ, વંદન કરવા યોગ્ય, એટલે જેમ
ઘટે તેમ દ્વાદશાવર્ત વંદનાદિકવચે નમસ્કાર કરવા યોગ્ય એવા
આ જિનશાસનને વિષે અથવા દુઃખમા કાઢને વિષે સુવિહિત યતિ
વર્તે છે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

તે ય બલકાલદેસાણુ સારિપાલિયવિહારપરિહારા ॥
ઇસિસદોસત્તે વિહુ, નત્તીબહુમાણ મરિહંતિ ॥

નિયમો દ્રવ્યાદ્યજિગ્રહઃ શમઃ કષાયનિગ્રહઃ દમ ઇન્દ્રિયવ-
શીકારઃ ઔચિત્યં સર્વત્ર યોગ્યતાનુસારેણ વિનયાદિપ્રયોક્ત્વં,
ગાંઝીર્યમલદ્યહર્ષદૈન્યાદિવિકારત્વં ॥

અર્થઃ—બહી નિયમ કહેતાં દ્રવ્યાદિ અજિગ્રહ તથા ક-
ષાયનિગ્રહ તથા ઇન્દ્રિયોનું વશ કરવું તથા સર્વ જગાએ યોગ્યપણાને
અનુસારે વિનયાદિકનું કરવાપણું તથા હર્ષ તથા દીનતાદિકના
વિકારનું ન જણાવાપણું.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥

ज्ञावेषु नोपलक्ष्यन्ते, तद्गान्धीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गन्धीरपणुं ते तेनं लक्षणं शास्त्रमां कथुं ते जे क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट थये ठते जे गन्धीर-पणाना प्रज्ञावथी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनं नाम गन्धीर-पणुं कथुं ते.

टीकाः—धैर्यं विपत्स्वपि चेतसोऽवैक्लव्यं। स्थैर्यं विमृश्यकार्यं कारित्वं । औदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता। आर्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता । विनयो गुर्वादिव्युत्थानादिप्रतिपत्तिः । नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्त्तित्वं । दया दुःस्थितादिदर्शनाद्भ्रातःकरणत्वं । दादयं धर्मक्रियास्वनालस्यं । दाक्षिण्यं सरलचित्तता॥ततो द्दः एजिर्गुणैः पुण्याः पवित्रा मनोज्ञा वा साधवो वंदनाद्यर्हतीति वृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकलपणुं तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने ज्ञावादि-कने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख उठी उचुं थवुं इत्यादि विनय करवापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोइनी दुर्दशादिक देखोने कोमल अंतःकरणपणुं तथा धर्मक्रियाने विषे आळस रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, एटला गुणवक्ते पवित्र अ-

यवा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३७ ॥

टीकाः—॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्निष्ठ
देवतास्तवठन्ननाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावयिषुराह ॥

अर्थः—हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणने समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मिषथी ठेह्वा मंगलाचरणनी सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

वित्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्ध्वघने ।
सद्ज्ञानद्युमणिं जिनं वरवपुः श्रीचंद्रिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंजारिं विडुषां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीकाः—॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ वित्राजिष्णुं त्रिभुवना
तिशायिचतुस्त्रिंशदतिशयवत्त्वेनात्यंतं शोचमानं ॥ अगर्वं उद्धि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मथितमन्मथं ॥ श्रुतोद्ध्वघने सिंद्धांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमन्तार-
मित्यर्थः ॥

અર્થઃ—જિનરાજને વંદન કરું હું એ પ્રકારનો સંબંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોભાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારનો આશાને ન પૂરનાર એટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુમોદના કરનાર એટલો અર્થ.

ટીકાઃ—સદ્જ્ઞાનદ્યુમણિં સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થંકરં ॥ તથા ॥ સર્વ સુરા જશ્ રૂઘં, અંગુઠપમાણયં વિઞ્ઞવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંગુઠપદ્મે ન સોદ્ધ-
એ તં જર્હિંગાલો ॥

અર્થઃ—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેદીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કરી દેવાનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકાઃ—ઇત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજગાવપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતો જનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તયા-
ન્નેશ્વરં નક્ષત્રનાથં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્નપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્લાદક-
મિત્યર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થઃ—ઇત્યાદિક વચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોભા એજ ચંદ્રિકા એટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ ઉત્પન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરનો કાંતિ, ચંદ્રસમાન એટલે ચંદ્રમા
પોતાની કાંતિવચ્ચે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ પો-

तानी शरीरनी शोभावमे त्रण जगतने आनंद करनार ठे एटलो
अर्थ ठे. ते जिनराजने ग्रंथ कर्त्ता कहे ठे जे हुं वंदन करुं.

टीका:--वर्ण्यं स्तुत्यं अनेकधा बहुधा असुरनरैः दान-
वमानवैः शक्रेण मघो नाचः समुच्चये ॥ एनद्धिदं कदमषसर्वं
कषं ॥ दंजारिं शाक्यनिष्ठापकं विपुषां विपश्चितां सदा सर्वदा
सुवचसा मधुरगिरा ॥ अनेकांतरंगप्रदं किल जैनदर्शने त्रैलो-
क्यवर्ति सकलं वस्तुजातं सदसन्नित्यानित्यादिरूपतयाऽनेकांता-
त्मकमन्युपगम्यते.

अर्थ:—वळी जिनराज केवा ठे ? तो अनेक प्रकारे असुर
तथा मनुष्य तथा इंद्र, तेमणे स्तुति करवा योग्य एवा चकारनो
समुच्चय रूपी अर्थ ठे, वळी ते जिनराज केवा ठे ? तो सर्व पापना
नाश करनारा ठे अने वळी शठपणाने नाश करनारा ठे, वळी
विद्वाने निरंतर मधुर वाणीए करीने अनेकांत मत रूपी रंगने
आपनारा ठे, जिनदर्शनने विषे त्रण लोकमां रहेली सर्व वस्तुना
समूहने नित्यपणुं तथा अनित्यपणुं इत्यादि अनेकांतरूपपणे वस्तु
स्वरूपने अंगीकार करनारा ठे.

टीका:—तथैव प्रमाणोपपन्नत्वात् नतु परतीर्थिकवत्सदेवास-
देव वा ॥ नित्यमेवाऽनित्यमेव वेत्यादिरूपतयैकांतात्मकं ॥
तस्य विचारासहत्वात्॥ततोऽनेकांतेऽनेकांतात्मकवस्तुवादे रंगम-
नुरागं प्रदत्ते उत्पादयति यः स तथा तं ॥ अनेकांतवादप्रीत्युत्पादकं

તર્ક શર્કરા રસસ્પંદિન્યા વાચા તથા જગવાન નેકાંતવાદં ડ્યુ-
ત્પાદયતિ યથા વિદ્વાંસઃ શેષદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંતે इत्यर्थः—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીની પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય इत्यादि एकज स्वरूप वस्तुનું છે એમ એકાંતરૂપપણું જૈન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને उत्पन्न करना
एटले અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ उत्पन्न करना તર્કરૂપી સાક-
રના રસને ऊनारी वाणीवने जगवान् અનેકાંત વાદને व्युत्पन्न
करे છે જે પ્રકારે विद्वान् पुरुषो समस्त दर्शननो त्याग करीने તે
अनेकांत वादने विषेज राज। थाय છે एटलो अर्थ ॥

ટીકાઃ—चक्रमिदं चक्रबंधः॥माघसमं यादृश्या वर्णन्यास-
परिपाट्या माघकाव्यस्थचक्रं तथा माघकाव्यमिदं शिशुपाल-
वध इत्येवं रूपो नाम निबंधः प्रादुर्भवति ॥ इहापि तादृश्ये वेति
माघसमतार्थः ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર બંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
જે પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રબંધિ
શ્લોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાલ વધ નામનો જે ગ્રંથ
છે તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રબંધ છે માટે માઘ સમાન
પ્રવો અર્થ થયો.

टीकाः—॥ तथाहि ॥ प्रथमां वलयकाराणि शान्तराणि
त्रीणि रेखायुगलानि व्यवस्थाप्यन्ते ॥ तेषां च त्रीण्यंतरालानि ज्वं-
ति ॥ ततः सर्वांतरानि निर्वृत्ताकारा संस्थाप्यन्ते ॥ तस्याश्च षट्सु दिः ॥
कुद्धाज्यां कुद्धाज्यां रेखाज्यां परकाग्रं त्यवलयान् त्वारेखां यावत् ॥
एवमेतत् षट्कंचक्रं जवति ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे प्रथम वलयने आकारे एटले
गोलाकार अंतर सहित त्रण रेखा जुगल स्थापन करवां एमनां
त्रण अंतराल थाय. त्यार पढी ते सर्वनी वच्चे नात्री गोळ आका-
रनी स्थापन करवी, तेनी ठ दिशाने विषे बे बे रेखावमे ठ आरानु
करवी, तेह्ना वलय अने ठेह्नी रेखा सुधी, ए प्रकारे करे ठते ठ आ-
रानुं चक्र थाय ठे.

टीकाः—तत एकस्य कस्यचिदरकस्यांतर्गतां त्यवलयान्तरा-
लेवृतस्वयं प्रथमाक्षरं लिख्यते ततोऽधस्ताद्वितीयमक्षरं ॥ तस्या
धस्तान मध्य वलयान्तरे तृतीयं ॥ ततो धस्ताच्चतुर्थं पंचमे ततो
धस्तादाद्यवलयान्तरालेषुष्टं ॥

अर्थः—त्यार पढी कोड्क एक आरानी अंतर्गत वलयनी
वच्चे प्रथम अक्षर लखवो त्यार पढी तेनी नीचे बीजो अक्षर ल-
खवो तेनी नीचे मध्यम वलयानी वच्चे त्रीजो अक्षर लखवो त्यार
पढी नीचे चोथो पांचमो अक्षर लखवो. त्यार पढी नीचला वलयनी
वच्चे ठठो अक्षर लखवो.

टीकाः—ततोऽधस्तात् सप्तमाष्टमनवमानि ॥ ततोऽर्चादं-
 शमं ॥ ततः प्रथमारक सन्मुखारकादावेकादशद्वादश त्रयोदशा-
 नि ॥ ततस्तदुपरिष्ठादाद्यवल्यांतरालेचतुर्दशं ॥ ततस्तदुपरि
 पंचदशषोडशे ॥ ततस्तदुपरिमध्यवल्यांतरासप्तदशं ॥ तदुप-
 रिष्ठादष्टादशं ॥ ततऽउपरिष्ठादंत्यवल्यांतरालेएकोनवीशं ॥ एवं
 वृत्तस्य प्रथमपादोरकद्वये समाप्यते ॥ एवमनेनक्रमेणद्वितीय-
 तृतीयपादावप्यवशिष्टारकचतुष्टय इति ॥ नाभेरक्षरं त्रिराव-
 र्त्यते ॥ ततस्तृतीयपादस्यात्याक्षरं चतुर्थपादाद्याक्षरतयापुनरा-
 वर्त्यारकशून्यांत्यवल्यांतरे चतुर्थपादस्यद्वितीयतृतीयेक्षरे व्य-
 वस्थाप्येते ॥ तदनंतरंप्रथमारकांतः स्ववृत्तप्रथमाक्षरंचतुर्थपादा-
 स्यतुर्याक्षरतयावर्त्यतत्पुरतोरकशून्यांतवल्यांतरे पंचमषष्ठे अ-
 क्षरे लिख्यते ॥ अनेनक्रमेण तावन्नेयं यावत्तृतीयपादस्यांत्याक्षरं
 तच्चतृतीयवारमावृत्तंचतुर्थपादस्यांत्याक्षरतयाज्ञातव्यं ॥ इहच-
 नामबंधमत पुनरावृत्तवर्णानुस्वारा यथो संज्ञवं तद्वर्गपंचमत-
 याग्रिमवर्णेषुयोज्याः ॥ अत्र जिनवद्वजेनगणिने दंचक्रेइतिनाम-
 बंधः ॥ स्थापनाचेयं ॥ एतच्चैवं चक्राक्षर न्यासस्वरूपं व्यक्त
 मपिमुग्ध बोधनाय किंचिदर्शित मितिवृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—इत्यादि चक्रबंधी चित्रमां अक्षर लखवानी रीत
 जाणवी. आ काव्यमां जिनवद्वजगणीए आ ग्रंथ रच्यो ठे ए प्र-
 कारे नास बंध ठे, तेनो स्थापना लख्या प्रमाणे ठे. आ चक्राक्षरनुं
 स्वरूप अगट ठे तोपण बाळजीवना बोध सारु कांइक देखारुणुं ठे
 ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥ ३८ ॥

टीकाः—एवंचानेन प्रकरेणान सप्रपंचं मिथ्यापथस्वरूपे प्रकटिते प्रभुश्री जिनवह्मजसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्त्यालिङ्गिनो जवह्मि डुंषिता इति केनाप्युपादब्धास्तस्यच प्रति वचनं तस्मैवह्ममाणवृत्त द्वयेनोपन्यस्तं अतस्तदपि पातित्वा प्रकृतानुदत्रैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वह्मजसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिङ्गधारीउने दोषवाळा करे ठे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एवां बे काव्यो वहे कह्यो ठे माटे ते पण आ चालता प्रकरणे उपयोगी ठे माटे बीजा प्रकरणमां कहेलां बे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमत दुर्गे कालतः साधु वेषै ।
विषयि निरग्नि भूते जस्मक म्लेच्छ सैन्यैः ॥
स्व वशजम् जनानां शृङ्खलेवस्वगच्छे ।
स्थितिरिय मधुनातैर प्रथि स्वार्थ सिद्ध्यै ॥३॥

टीकाः—जिनपतिमतमेव जगवह्मजानमेव मिथ्यात्वादि वैरिवार रक्षा कसत्वाद्दुरू मूलत्वेनप्रति पदौरक्षयत्वा दुन्नति

મત્વેન ડુરારોહત્વાચ્છુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અન્નિજૂતે નપદ્રુતે
વિમંબિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વેષે લિંગિન્નિ:

અર્થ:—જગવત્તુનું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વૈરીના સ-
મૂહથી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા બદ્ધ મૂલ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ઉન્નતિવાળો
છે માટે ડુઃખે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
ડુર્ગ એટલે કિલ્લો તે લિંગધારીજીવે પરાજય કરે છે એટલે વિમં-
બના પમાડે છે એટલો અર્થ છે.

ટીકા:——જ્ઞસ્મકોજ્ઞસ્મરાશિગ્રહઃ સ એવાર્હઠાસન રતાનાં
નાનાવિધ બાધા વિધાયિત્વાત્ મ્લેઘસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સૈ-
ન્યાસ્ત દનુવર્તિ ચેષ્ટિતત્વાત્ સૈનિકાસૈ વિષિયિન્નિઃ કામુકૈઃ
દ્વિતીયપદ્ધે વશીકૃત બાહ્યદેશેઃ અથ કથમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત ડુર્ગસ્ય વિષયિન્નીરપિ લિંગિન્નિરાન્નિજ્ઞવ इत्यतઆह ॥

અર્થ:——જ્ઞસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આશક્ત પુરુષોને નાના પ્રકારની પીડાના કરનાર છે, માટે મ્લેઘ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા એટલે જ્ઞસ્મગૃહરૂપ મ્લેઘ રાજાને
અનુસરી રહેનારા, એવા અંતે વિષય લુઠ્ઠ એવા લિંગધારીજીવે જિ-
નમત રૂપી ડુર્ગનો પરાજય કર્યો હવે મ્લેઘ રાજ પદ્ધે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યા છે બાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના લોક છે એવું
મ્લેઘ રાજ છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના મતરૂપી મોટો

किदलो, ते विषयि एवा पण लिंगधारीउए केम पराजव कयों तेनो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—कालतो दुःखमा समय दोषात् अजिज्ञुयं तेहि कालवशान्महातेजस्विनोपि ॥

॥ यदुक्तं ॥

समार्हतं यस्य करैर्विसर्पिर्जिस्तमोदिगंतेष्विपिना वतिष्ठते ॥
सएष सूर्यस्तमसाजिज्ञूयते स्पृशंति किं कालवशेननापदः ॥

अर्थः—जे दुःखमा काल दोषथी पराजव थाय ठे महा तेजस्वी पण कालवशथी पराजव पामे ते कह्युं ठे जे, जेना विस्तारवंत किरणवके अंधकार दिशाउमां पण रहेवा समर्थ नथी थतुं ते आ सूर्य काले करीने अंधकारवके पराजव पामे ठे, केमजे तेजस्वीने पण कालवशे करीने आपत्तिउं शुं नथी स्पर्श करती? एटले शुं आपत्काल नथी आवतो. आवेज ठे.

टीकाः—॥ ततश्च स्ववशजं रुजनानां सम्यक्त्वाधारेण व्याजेनात्मायत्तीकृतमुग्धलोकानां स्वंगहस्थितिः एते वयं संप्रदायागता युष्माकं गुरवस्तस्मात्कदाचिदपि नू मोक्तव्या इत्यादिका प्राक् प्रतिपादितानि जगह मुद्राश्रयं एषा अधुना इदानीं तनैः साधुवेषैः ॥ अप्रथिसर्वत्रैक मत्येन अतानि ॥

अर्थः—ते माटे पोताने वश एवा जरुलोकने समकितादि

આરોપણ કરવાના મિષથી પોતાને આધીન કર્યા એવા જે જોઝા લોક તેમને પોતાના ગઢની સ્થિતિ એટલે આ અમો પરંપરાગતનું તમારા ગુરુ ઢીએ માટે ક્યારે પણ ન મૂકવા इत्यादि પૂર્વે પ્રતિપાદન કરી એવો જે પોતાના ગઢની મુદ્રા તે હાલના સાધુ વેષધારીનું વિસ્તારી છે એટલે સર્વ જગાએ એકમત કરી વિસ્તાર પમાની છે.

ટીકા:—॥ સ્વાર્થ સિદ્ધયૈકથમસ્માકમેવૈતે જોગ્યાન્નવિષ્યં તોતિનિજકાર્યં નિષ્પત્તયે ॥ અત્રાર્થેનુરુપનુપમાનમાહ ॥ શ્રૂં લેવ નિગમશ્વ ॥ એતદુક્તં જવતિ ॥ યથામ્લેષસૈન્યાઃ કસ્મિન્ શ્રિદપિદુર્ગે સ્વજુજબલેન ગૃહીતેદ્રવિણાદ્યર્થં તદંતર્દર્તિનાગરિ- કલોક સંયમનાશ્રૂંલ્લાં પ્રસારયંતિ ॥ તથૈતેપિલિંગનઃ સ્વોપ- જોગાર્થં મુગ્ધજન નિયમનાતગઢ સ્થિતિં પ્રથયમાસુરિતિ- વૃતાર્થ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ:—॥ પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થે એટલે આ જોઝા લોક આપણેજ જોગવવા યોગ્ય કેમ કરીએ તો થાય ? એવું વીચારી ગઢ સ્થિતિનું વિસ્તારી એ જગાએ ઘટનું નપમાન કહે છે, જે વેની- નના જેવી ગુઢ મુદ્રા છે, તે કહ્યું છે જે જેમ મ્લેષની સેનાના યોદ્ધા કોઈ દુર્ગજૂમિ એટલે વિકટ સ્થાન પોતાના જૂજબલવડે ગ્રહણ કરે હશે દ્રવ્યાદિકને અર્થે તેમાં રહેલા નગરના લોકને વાંધવા સારુ શૂંલ્લા વિસ્તારે છે તેમ આ લિંગધારીયો પોતાના ઉપજોગને જોઝા લોકને વાંધવા સારુ ગઢ સ્થિતિનું વિસ્તારે છે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ પૂરો થયો ॥ ૩૯ ॥

ટીકા:—॥ નનુયદિતેગ્ઢ સ્થિતિં સર્વત્ર વિસ્તાર યામા-
સુરેતાવતાપિકિમિત્યતઆહ ॥

અર્થ:—આશંકા કરે છે જે જો તે લિંગધારીૃત સર્વ જગાએ
પોતાના ગ્ઢની સ્થિતિૃતને વિસ્તારે છે તેણે કરીને શું થયું એ જગાએ
તેનો ઉત્તર કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંપ્રત્ય પ્રતિ મે કુસંઘવ પુષિ પ્રોજ્જૃન્નિતે ત્તસ્મક
મ્લેઢા તુચ્છબલે દૂરંત દશમાશ્ચર્યે ચ વિસ્ફૂર્જતિ ॥
પ્રૌઢી જગ્મુષિ મોહરાજ કટકે લોકૈસ્તદાઙ્ગાપરૈ
રેકીત્તુય સદાગમસ્ય કથયા પીચ્છં કદર્થ્યામહે ॥૪૦॥

ટીકા:—મોહરાજકટકેપ્રૌઢિજગ્મુષિલોકૈર્વયંકદર્થ્યામહ-
ઇતિ સંબંધ ॥ સંપ્રત્યધુતા પ્રોજ્જૃન્નિતે અન્યુદિતે ત્તસ્મકમ્લે-
ઢાતુચ્છબલે ॥ ત્તસ્મરાશિતુરુષ્કવાધિપ સારસૈન્યેઅપ્રતિમે તેજ
સ્વિતયાનન્ય સાધારણે ॥

અર્થ:—મોહરાજનું લશ્કર મોટી ઉન્નતિ પામે છે તે લોક-
વને અમો કદર્થના કરીએ ઢીએ એમ સંબંધ છે, આ કાળમાં ત્તસ્મક
ગ્રહરૂપિ મ્લેઢ રાજા તેનું મોટું સૈન્ય છે, જેના તેજસ્વીપણાની બી-
જાને ઉપમા નથી માટે અસાધારણ છે.

ટીકા:—કુસંઘ એવપ્રાક્વર્ણિતનિર્ગુણ સાધ્વાદિ સમુદાય
 એવવપુ: શરોર સ્વરૂપં યસ્યતત્તથા ॥ તસ્મિન્ જન્મક મ્લેહ્યસ્ય
 હિહુ: સંઘએવ સ્વસૈન્યં ॥ તતો યથા મ્લેહ્યોઽશ્વાદિ સાધને નપ-
 રજનપદમન્ત્રિ જ્ઞવતિ એવં જન્મકોપિ પ્રવલ દુ:સંઘબલેન જગ.
 વઘાસન માલિન્યોત્પાદનેન તિરસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—કુસંઘ એટલે પૂર્વે વર્ણન કર્યો એવો ગુણ રહિત
 સાધુ આદિકનો સમૂહ એજ છે સ્વરૂપ તે જેનું એવો જન્મક ગ્રહરૂપી
 મ્લેહ્યનું સૈન્ય દુ:સંઘ એજ છે માટે જેમ મ્લેહ્ય અશ્વ આદિ સાધને
 કરીને શત્રુના દેશનો પરાજય કરે છે એ પ્રકારે જન્મકગ્રહ પણ બલિ-
 ષ્ઠ એવો કુસંઘનો સમૂહ તેણે કરીને જગવંતના શાસનને મલિનપણું
 ઉત્પન્ન કરવે કરીને તિરસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—તથા દુરંત દશમાશ્ચર્યે દુષ્ટા સંયત પૂજાસ્ત્યાં
 ત્યાશ્ચર્યેષ્વ: સમુચ્ચયે વિસૂર્જતિ પ્રજવિષ્ણૌ ॥ એવંચ સતિ પ્રૌઢી
 સ્ફાર્તિ જગ્મુષિ મોહ એવ મિથ્યાજ્ઞાન મેવ લિંગિપ્રજ્ઞત સંસાર
 માર્ગસ્યાદિ કારણત્વાદતિ દુર્જયત્વા દ્રાગાદિ પ્રજવત્વાચ્ચ રાજા
 પ્રાર્થિવસ્તસ્ય કટકે અનીકે ॥

અર્થ:—બલી દુષ્ટ એવા અસંજતિની પૂજા નામનું દશમું
 આશ્ચર્ય પ્રવલપણે પ્રગટ થયે છે મોહ રાજાનું સૈન્ય મોટી ઊન્નતિ
 પામ્યું. મોહતે મિથ્યાજ્ઞાનજ છે, તે લિંગધારીએ કહેલા જે સંસાર
 માર્ગ તેનું આદિ કારણ છે તથા અતિ દુ:ખવળે જિતાય એવો છે,
 તથા રાગાદિનું કારણ છે, એ હેતુ માટે મોહ એજ રાજા છે તેનું સૈ-
 ન્ય લિંગધારીનરૂપી વિસ્તાર પામે છે.

ટીકા:—પ્રાગુક્તસ્ય જ્ઞસ્મકાદેઃ સર્વસ્યાપિ મોહરાજપ-
રિષ્ટેદન્નૂતત્વેન તત્કટક કલ્પત્વાત્ ॥ અયમર્થઃ ॥ મોહો હિ
દુષ્ટમૌલિરાજકલ્પસ્તસ્ય ચ દુઃસંઘલક્ષણચતુરંગબલક-
લિતો જ્ઞસ્મકો મ્લેચ્છાખ્યમહાસામંતકલ્પઃ ॥ દશમાશ્ચર્ય
તુ સ્વતઃ એવાતિપ્રબલત્વાત્સાહાયાંતરનિરપેક્ષમેવ દ્વિતીયમ-
હાસામંતપ્રખ્યં ॥

અર્થ:—પૂર્વે કહ્યું જે જ્ઞસ્મક ગ્રહાદિ સર્વે તે પણ મોહ
રાજાનું ઉપકરણરૂપ છે માટે તેનો સેનાને તુલ્યપણું છે એ હેતુ માટે
આ અર્થ સ્ફુટ છે. નિશ્ચે મોહરાજા છે તે દુષ્ટ મૂલ ચતુરંગ છે તે
દુષ્ટ સંઘ છે લક્ષણ જેનું એવું ચતુરંગ સૈન્ય સહિત છે, જ્ઞસ્મગ્રહ છે
તે મ્લેચ્છ નામે મહા ચક્રવર્તિ રાજા સરખો છે, અને દશમું આશ્ચર્ય
તો પોતાની મેળેજ અતિ પ્રબલ છે માટે બીજાની સહાયતાની અપે-
ક્ષા કર્યા વિનાજ બીજા મોટા ચક્રવર્તિ રાજા સરીખો છે.

ટીકા:—તતો યથા કશ્ચિન્મહારાજાધિરાજો મ્લેચ્છાદિ મ-
હાસમંતૈર્જૂમંરુલં સાધયતિ તથા અયમપિ મોહરાજો જ્ઞસ્મ-
કાદિર્જિર્જિનશાસનમન્નિજવતીતિ ॥ તતો લોકૈઃ કુસંઘ
જનૈઃ તદાજ્ઞાપરૈર્મોહરાજશાસનમનતિક્રામન્નિઃ મૂઢત્વાદ-
વિમૃશ્યકારિર્જિરિત્યર્થઃ એકોન્નૂય દુષ્ટત્વેનૈકમત્યં વિધાય ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે જેમ કોઈ મહારાજાધિરાજ છે તે
મ્લેચ્છાદિ મોહરાજાવને પૃથ્વીમંરુલને સાધે છે તેમ આ મોહરાજા પણ
૬૫

નસ્મકાદિ ગ્રહવ્રતે જીનશાસનનો પરાજ્ઞવ કરે છે, માટે મોહરાજાની આજ્ઞામાં તત્પર એવા કુસંઘ લોકો એકઠા થઈને એટલે કુસંઘ જે તે મૂઢ છે માટે મોહરાજાની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતો નથી અને ગ્રણવિચાર્યું કરે છે તે સર્વ પુરુષોણ પોતાનો એકમત કરીને.

ટીકા:—શ્ચં સકલજનપ્રતી તૈરાક્રોશતર્જનહીલાદિજિઃ પ્રકારં: રાજવર્ચ્સેન વયં કદર્થ્યામહે પીરુયામહે ઉપહન્યામહ इत्यर्थः ॥ કેન હેતુનેત્યાહ ॥ સદાગમસ્ય લિંગિપ્રથિન મિથ્યાપથોત્પથત્વપ્રતિપાદકસ્ય શુદ્ધસિદ્ધાંતસ્ય કથયાપિ ધર્મદેશનાદ્વારા વિચારમાત્રેણાપિ ॥ યદિ હિ પક્ષપ્રતિપક્ષ પરિગ્રહેણ સાધનરૂપણોપન્યાસૈઃ પ્રકૃતવિષયે પરૈઃ સહવાદ મુપક્રમામહે ॥

અર્થ:—સકલ લોકને પ્રસિદ્ધ એવા નિંદા તથા તિરસ્કાર તથા હીલનાદિ પ્રકારે કરીને તથા રાજ તેજવ્રતે પીમીએ ઠીએ, શા હેતુ માટે પીમીએ ઠીએ ? તેનો ઉત્તર કહે છે, જે લિંગધારીએ વિસ્તાર્યો જે મિથ્યામાર્ગ તેને ઉન્માગપણું છે, એ પ્રકારે પ્રતિપાદન કરનાર જે શુદ્ધ સિદ્ધાંત તેની કથાએ કરીને એટલે ધર્મ દેશનાદ્વારે વિચાર કરવા માત્રે કરીને પક્ષ અને પ્રતિપક્ષનું ગ્રહણ કરી અનુમાનાદિ પ્રમાણનું કહેવું તેણે કરીને આવાતમાં પર સાથે વાદ વિવાદ કરવાનો ઉપક્રમ કરીએ ઠીએ.

ढदार्थः ॥ तथा च वयं शुद्धसिद्धांतविचारनव्येभ्योऽनुजि-
घृह्योपदिशंतो नाद्वीयांसमप्युज्ज्वलं ज्ञानमर्हामः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटले आ अमे जे जे लिंगधारीउं
संबंधि खंरुन कर्युं ते सांजळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धांतनी साखे जवाब आपीशुं पण तेथी नय पामता नथी. वळी
शुद्ध सिद्धांततना विचारने नव्य प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इच्छाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण नुलंजो पामवा योग्य अमो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विषकंटक सर्प कीटान् ॥

सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥

कुज्ञान कुश्रुत कृदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥

विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, चालवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीटा, इत्यादिनो परिहार करी सारे मार्गे चालो.
कुज्ञान, कुसिद्धांत, कुदृष्टि, कुमार्ग ते संबंधि सर्व दोषने सारी पेठे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ठे, तेमां लोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जणातो नथी. ए प्रकारे आ ठेह्वा काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो ॥ ४७ ॥

टीकाः—॥सूरिः श्रीजिनवद्वजोऽजनि बुधश्चाङ्गे कुले, तेज-

सा संपूर्णोज्ञयदेवसूरिचरणांजोजालिलीलायितः ॥ चित्रं राज-
सन्नासुयस्य कृतिनां कर्णे सुधादुर्दिनं तन्वाना विबुधैर्गुरोरपि,
कवेः कैर्न स्तुताः सूक्तयः ॥ १ ॥

अर्थः—चंद्रकुलमां श्री जिनवद्वजसूरि थया. ते केवा ठे ?
तो पंक्ति एवा तथा तेज प्रतापवने संपूर्ण तथा अज्ञयदेवसुरीना
चरणरूपी कमळने विषे जमर लीलानुं आचरण करता एटले ते-
मना अंतेवासी शिष्य एवा गुरु एवा, अने कवि एवा जे जिनव-
द्वजसूरि तेमनी जे सुंदर वाणीयो ते राजसन्नाउने विषे, पंक्तितोना
कानने विषे अमृतवृष्टिने विस्तार करती देखाय ठे. माटे तेनी
स्तुति कोणे नथी करी ? एटले सर्व पंक्तितोए तेमनी वाणी वखाणी ठे.

टीकाः—॥ हित्वा वाङ्मयपारदश्च तिलकं चंदी प्रलोकं पृण
प्रज्ञानामपिरंजयंति गुणिनां चित्राणि चेतांस्यहो ॥

लुंटाक्य श्रुततंद्रचंद्रमहसामद्याप्यविद्यामुषः

कस्यान्यस्य मनोरमाः सकलदिक् कूलं कषाः कीर्तयः ॥ २ ॥

अर्थः—वळी शास्त्रना पारंगामी, पुरुषोमां तिलक समान,
एवा जे जिनवद्वजसूरि तेनो त्याग करी बीजा कया कविनी संपूर्ण
चंद्रकांतिने लुंटनारी एटले संपूर्ण चंद्रकांति समान एवी अने हजु
सुधी पण अविद्यानो नाश करती अने सकळ दिशाउमां व्यापती
एवी सुंदर कीर्तिउ ठे? अर्थात् एवी कोइ गुरुनी कीर्तियो नथी, केम-
जे लोकने दीपावनार अने लोकने प्रसन्न करे एवी ठे बुद्धिउ जे-

મની એવા ગુણી પુરુષોનાં પણ નાના પ્રકારના ચિત્તને રંજન કરે છે
એ મોટું આશ્ચર્ય છે ॥ ૨ ॥

ટીકા:—॥ માધુર્યશાર્કરિતશર્કરચારયાદ્યં, પીયુષવર્ષમિવ
તર્કગિરા કિરંતં ॥ વિદ્યાનુરક્તવનિતાજનિતાસ્યલાસ્યં, હિત્વાઽ-
પરત્ર ન મેના વિદુષામરંસ્ત ॥ ૩ ॥

અર્થ:—મધુરતાવશે સાકરની મીઠાશના ગર્વને કમ્પા
કરતી ઇટલે અતિ મીઠી એવી તર્કવાણી વશે અમૃતરસને ઢોલતાજ
હોયને શું ? અને સરસ્વતી રૂપ અનુરાગિણી સ્ત્રીએ નૃત્પન્ન કરી છે
મુખચાતુર્યતા તે જેની એવા જે જિનવદ્વજસૂરી તેનો ત્યાગ કરી વિ-
દ્વાન લોકનાં મન બીજે ઠેકાણે ન રમતાં હવાં ॥ ૩ ॥

ટીકા:—॥ જજ્ઞે શ્રીજિનદત્તયત્યધિપતિઃ શિષ્યસ્તતસ્ત
સ્યય, સિદ્ધાંતાદિ વિધિપારતંત્ર્યવિષયાન્નિરુયામન્નિરુયાન્વિતઃ॥
આસાદ્ય ત્રિપદીં વિદુર્બલિમિવ વ્યધ્વં વૃષધ્વંસનં ॥ ચિન્નેદ
પ્રતિપંથિનં સુમનસાં વ્યક્તક્રમપ્રક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી તે જિન વદ્વજસૂરીના શિષ્ય શોનાયે
સહિત જિનદત્તસૂરી થયા જે જિનદત્તસૂરિ વિધિના પારંગામીપણા-
રૂપી જેનું નામ છે એવી ત્રિપદીને સિદ્ધાંતથી પામીને સત્પુરુષનો
શત્રુરૂપ, અને ધર્મનાશક એવો જે ઉન્માર્ગ તેનો પ્રગટપણે પાદવિહાર
કરતા ઠતા (ઘેદતા હવા) તે ઉપર દૃષ્ટાંત અન્ય દર્શનનું કહે છે જે,
જેમ વિષ્ણુએ ઉન્માર્ગે ચાલનાર બલિ રાજાનો ઝઘેદ કર્યો તેમ એ

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ બલિ-
રાજા મહા બલવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઠી તે ગાદી ઉપર બલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર યજ્ઞ કરવા સાંઝ્યા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
અવતાર લીધો પઠી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
સંઝુ, કૌપીન, મૃગચર્મ, इत्यादि ધારણ કરી કપટથી બલિરાજાના
યજ્ઞમાં ગયા અને ત્રણ ઋગલાં પૃથ્વી માગી, પઠી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે ઋગલાંમાં સર્વ જગત્ જરી લીધું અને ત્રીજું ઋગલું
બઢી રાજાથી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ધાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
બેસાઝ્યો इत्यादि સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોન્નિતઃ
શ્રૃંગીવ યુસદાં સુવર્ણ સુન્નગો નોઞ્ચૈઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કલ્પદુરિવ
દુતાર્પિત ફલો નોઘત્સદાપલ્લવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે બાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—વઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવચ્ચે સમુદ્રને ક્ષોન્ન થયો છે, અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાએ ક્ષોન્ન પામ્યા નથી. વઢી ઝંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો ઇટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય

રાગને રહેવાનો આશ્રય નથી એટલું વિશેષ. વઢી સારા પદ્મવ
વાળો જે કદપવૃક્ષ તેના જેવા, પણ તેમાં આટલું વિશેષ છે જે આ
આચાર્યને કોઈ દિવસ આપત્તિનો લવ પણ નુત્પન્ન થયો નથી, તો
પણ બાલ પુરુષો છે તે, વચ્ચાણવા યોગ્ય છે યશ તે જેમનો એવા આ
આચાર્ય તેમની પૂર્વે કહી એવી નપમાન તેમને કરે છે ॥ ૫ ॥

ટીકા:—॥તસ્ય શ્રીજિનચંદ્રસૂરિરજ્જવહ્નિષ્પાવતં, સસ્તતો
ધામ્નાયેન વિતન્વતા કુવલયામોદં બુધાનં દિના ॥ સર્વસ્યાઃ સુ-
જગં જવિષ્ણુમવનેઃ શુક્લદ્વિતીયેદુવત્કેનો મંદુદિદ્ધવસ્તનુ
કલમૌન્મુખ્યમાપાદિતાઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી જિનદત્તસૂરિના મોટા શિષ્ય શ્રી જિન-
ચંદ્રસૂરિ થયા. પંક્તિને આનંદ પમારુનાર એવા, જેણે પોતાના પ્ર-
તાપે કરીને સમસ્ત પૃથ્વીના લોકને આનંદ વિસ્તાર્યો. તથા તેનું
સારું જાગ્ય વિસ્તાર્યું, તેમની સુંદર અજવાળી યા પદ્મની બીજના
ચંદ્રમાની પેઠે શિષ્યપણે જોવાને કોણ પુરુષો બત્સાહવંત થયા નહિ ?
અર્થાત્ સર્વે પણ થયા ॥ ૬ ॥

ટીકા:—વિશ્વત્રયેષ્યજય્ય શ્રી મદનેકાંતહથયાસૂક્તયા ॥
વરવાર્ણિન્યા પ્રીયત-યસ્ય જનો જવવિલાસિન્યા ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વઢી ત્રણ જગતમાં જેને જીતવા સમર્થ નથી એવી
અનેકાંત મનની સુંદર સંસારમાં વિલાસ ન કરતો એવી નિર્દોષ
વાણીવને જેણે લોક પ્રસન્ન કર્યા છે એવા ॥ ૭ ॥

टीकाः-----अंतःसंसदमर्ककर्कशलसत्तर्कदणुतव्याहृतिसृक्-
प्रावाहुकगर्वचर्वणचणप्रखन्मनीषाजुषः ॥ शिष्यस्तस्य
यतीश्वरो जिनपतिर्जग्रंथसग्रंथधोर्ग्रंथत्याग्यपि संघपट्ट
विवृत्तिं स्पष्टान्निधेयामिमान् ॥ ८ ॥

अर्थः—सज्जाने त्रिषे सूर्य जेवा आकरा अने शोभता एवा
जे तर्क तेणे करीने अज्यास करी एवी जे उक्तिउ तेने उत्पन्न क-
रनार एवा जे वादि लोको तेमनो जे गर्व तेने नाश करवा समर्थ
एवी देदीप्यमान जे बुद्धि तेणे सहित एवा जे जिनचंद्रसूरि तेम-
ना शिष्य जिनपति नामे यतिना अधिपति थया ते निर्ग्रंथ ठे तोपण
ग्रंथ एटले शास्त्र अथवा आग्रंथ तेने रचता हवा, एटले विचार
करवा योग्य एवी अने प्रगटपणे जेनो अर्थ ठे एवी संघपट्टकनी आ-
प्रकारनी टीकाने करता हवा ॥ ८ ॥

ए प्रकारे जिनवद्वजसूरिना शिष्य श्री जिनदत्तसूरि तेमना
शिष्य श्री जिनचंद्रसूरि तेमना शिष्य श्रीजिनपतिसूरि तेमनी
करेली टीका समाप्त थइ.

॥ अक्षर गणनया १०२४०० श्लोक बंधन ३२०० इति प्रमाणं ॥

॥ इति संघपट्टक वृत्तिः समाप्ता ॥

